STUDIEN

ZUR

GRIECHISCHEN UND LATEINISCHEN GRAMMATIK

HERAUSGEGEBEN

VON

GEORG CURTIUS.

ERSTER BAND.

LEIPZIG

VERLAG VON S. HIRZEL.

1868.

STUDIEN

ZUR

GRIECHISCHEN UND LATEINISCHEN GRAMMATIK

HERAUSGEGEBEN

VON

GEORG CURTIUS.

Erstes Heft.

LEIPZIG

VERLAG VON S. HIRZEL.

1868.

Vorwort.

Der Anlass zur Herausgabe dieser Sammlung sprachwissenschaftlicher Abhandlungen ist zunächst ein äusserlicher. Seit zwei Jahren fordert auch die Leipziger philosophische Facultät von den Doctoranden die Drucklegung ihrer Dissertationen. So entstand eine Anzahl von Arbeiten, die ich vor dem Schicksal bewahrt zu sehn wünschte, das kleineren Schriften droht, entweder ganz übersehn oder doch bald völlig vergessen zu werden. Das schien mir am ehesten erreichbar, wenn man durch Zusammenstellung mehrerer solcher durch verwandten Inhalt unter einander verbundener Abhandlungen eine Reihenfolge begründete, die zugleich den Nebenzweck erfüllen könnte, von den an hiesiger Universität oder doch im Anschluss an sie nach einer bestimmten Richtung hin betriebenen Studien ein Bild zu geben.

Mein verehrter Freund, Herr Dr. S. Hirzel, kam diesem Gedanken mit der freundlichsten Bereitwilligkeit entgegen. Er sprach nur den einen Wunsch aus, dass ich eigenes hinzufügen möchte, und in weiterer Besprechung des Gegenstandes beschlossen wir zwar die zuerst erwähnten Abhandlungen als den Kern zu betrachten, doch so, dass auch andre Erörterungen, Bemerkungen und Mittheilungen kleineren Umfangs, die dem Inhalte nach dazu passten, nicht ausgeschlossen würden. Wie oft ein Heft erscheint, muss von der grösseren oder geringeren Fülle des vorliegenden Stoffes abhängen. Diese „Studien" werden also, nach dem technischen Ausdruck, in zwangloser Folge ausgegeben werden.

Die Anwendung der vergleichenden Sprachwissenschaft auf den reichen Stoff des Griechischen und Lateinischen verlangt verschiedene Arbeiten. Neben grösseren zusammenfassenden Werken sind zweckmässig angelegte und mit Sorgfalt durchgeführte Zusammenstellungen und Einzeluntersuchungen nicht zu entbehren. Einzelne Theile der Lautlehre, das ebenso umfangreiche als unausgebaute Gebiet der Wort- oder Stammbildung, für das Griechische die zwar

wohl begründete, aber nicht durchgeführte und durch neue, namentlich epigraphische Funde sich stetig erweiternde Dialektologie möchte ich in diesem Sinne besonders hervorheben. Hier liegen überall Aufgaben vor, zu deren Lösung auch jüngere Kräfte ohne sich all zu weit von dem Mittelpunkte der philologischen Universitätsstudien zu entfernen, in nützlicher Weise beitragen können. Freilich ist die Verbindung der Einzelforschung mit weiteren Gesichtspunkten auch dabei ganz unerlässlich. Denn ohne die letzteren können manche Fragen nicht einmal richtig gestellt, geschweige denn beantwortet werden. Man wird in derartigen Abhandlungen, auch wenn sie keine überraschenden Combinationen oder neuen Vergleichungen mit den verwandten Sprachen enthalten, doch überall bald erkennen, ob der Verfasser eine umfassendere sprachwissenschaftliche Einsicht besitzt, oder sich nur auf den engeren Kreis des zunächst liegenden beschränkt hat. In meiner grammatischen Gesellschaft bemühe ich mich die Studirenden durch eigne Uebungen zur Gewinnung einer richtigen Methode in der Behandlung hieher gehöriger Fragen anzuleiten. Es sollte mich freuen, wenn der rege Eifer der daran theilnehmenden auch für die Förderung der Wissenschaft sich nicht ganz unergiebig erwiese.

Zwei Abhandlungen dieses ersten Hefts, die von Dr. Angermann über die Patronymica und die von Dr. Renner über den Dialekt der griechischen Elegiker und Iambiker — welche letztere ihres Umfangs wegen erst im zweiten Heft ihren Abschluss finden wird — sind aus Preisarbeiten des hiesigen philologischen Seminars hervorgegangen. Die Schrift des Herrn Dr. Frohwein in Gera, ebenfalls eine hiesige Doctordissertation, hat es mit einigen Haupttheilen der Lehre von den griechischen Adverbien zu thun, deren Statistik in ausgedehntester Weise dargelegt wird. Ich hoffe auf eine Fortsetzung dieser sorgfältigen Zusammenstellungen. Mir selbst geben diese Hefte erwünschte Gelegenheit zu ausführlicherer Besprechung einzelner Fragen und zu gelegentlichen Bemerkungen. Andres der Art ist mir von befreundeten Gelehrten in Aussicht gestellt.

Möge man denn das hier gebotene freundlich aufnehmen!

Leipzig im Mai 1868.

Georg Curtius.

INHALT DES ERSTEN HEFTES.

DE
PATRONYMICORUM GRAECORUM
FORMATIONE

SCRIPSIT

CONSTANTINUS TH. ANGERMANN

SAXO.

CONSPECTUS RERUM TRACTATARUM.

CAPUT II.

De patronymicorum femininorum in ιδ et ιαδ formatione agitur.

CAPUT III.

De patronymicis, quae in ιων, ιωνη, (ωνη) ινη desinunt, agitur.

§. 1. Quanquam et antiquioris et recentioris temporis grammatici de patronymicorum graecorum formatione copiosius multisque locis egerunt, tamen eandem rem tractare operae pretium esse mihi visum est. Hac enim nostra aetate, qua graeca lingua grammatica comparativa magis magisque illustretur et explicetur, ut de aliis rebus, quae ad grammaticam pertineant, sic de patronymicis, sive formationem sive originem spectes, rectius quam ab eis, qui antehac in studiis grammaticis versati sunt, praesertim quam ab ipsis grammaticis graecis, judicari posse inter omnes constat. E quibus quidem Dionysius Thrax (Bekk. anecdot. p. 634, 29) et scholiasta ejus (l. l. p. 849 seq.), quibuscum Priscianus (II, 6, 35) consentit, tres patronymicorum masculinorum formas esse statuunt: in *δης*, quae communis dicenda sit, quod in omni sermone usurpari possit; in *ων*, quae propria sit Jadis linguae; in *αδιος*, quae sit aeolica. Sed eodem jure, quo *αδιος* — potius *διος* dici debebat — terminatio aeolica etiam *δας* dorica afferri poterat. Nam *διος*, si originem respicis, non diversam esse a *δης* et *δας* postea videbimus.

§. 2. Nec quisquam nostra aetate Apollonio sophistae assentietur, qui (Bekk. anecd. 850, 20) de patronymicorum femininorum derivatione hanc protulit sententiam: „*Τὰ εἰς ʽδης᾿ ἀποβάλλοντα τὴν ʽδης᾿ ποιεῖ θηλυκὸν Ταντιλίδης Ταντιλίς, Πηληιάδης Πηληιάς, Αἰνειάδης Αἰνειάς*“. Quamvis enim cogitari possit, *Ταντιλίς Ταντιλίδος* verbi causa propter euphoniam ex *Ταντιλίδις Ταντιλίδιδος* contractum esse

ex analogia vocabulorum[1]) ut *μῶνυξ*, quod ex *μονῶνυξ* mutilatum est, huic tamen sententiae non solum obstat, quod Graeci *ἐπαλληλίαν* i. e. consecutionem syllabarum, quae aut eisdem aut similibus litteris constant, non tam in derivatione, quam in compositione vocabulorum vitabant, sed etiam quod magnum discrimen est inter masculinorum et femininorum patronymicorum notionem. Masculina enim forma semper persona[2]) quaedam significatur, in feminina vero non solum patronymica sed omnino possessiva vis inest, ut v. c. *Μινωίς* et patronymice (Minois filia) et possessive (*Μινωίδος Κρήτης* Ap. Rh. *β* 299) usurpatur. Quamobrem ullam inter masc. gen. et fem. gen. patronymica cognationem intercedere plane nego. — Neque hoc, quod ex Apollonii verbis colligendum est, concesserim, masculinis in *ιδης* feminina in *ις*, masculinis in *αδης* feminina in *ας* respondere; quam sententiam Buttmannum (Gr. Gr. II p. 439) aliosque secutos esse video. Sed potius v. c. *Λητοΐδης* masculino genere semper invenitur, nunquam *Λητωιάδης*, verum feminino genere et *Λητωίς* et *Λητωιάς* dici solet.

§. 3. Tres igitur omnino patronymicorum formas statuendas esse censeo, quarum prima, quae est masculini generis, nominativo casu in *δης*, altera, quae est feminini generis, eodem casu aut in *ις* aut in *ιας*, tertia masculino genere in *ιων* — non in *ων*, ut Dionysio videbatur —, feminino in

1) Cfr. Lobeck, paralip. gr. gr. p. 38 seq. — C. Keil, spec. onomat. graec. p. 53 seq.

2) Quare patronymica masculina semper fere substantiva sunt; interdum quidem liberiore sermonis graeci proprio more pro adjectivis usurpantur ut Hom. *Λ* 489: *Πριαμίδην νόθον υἱόν*, Soph. El. 182: *παῖς Ἀγαμεμνονίδας*, Eur. Hec. 148: *θεοὶ Οὐρανίδαι*, Verg. Aen. IX, 28: *Tyrrhidae juvenes*. — Possessivam notionem habet *Πενθηιάδαι φυλακῆες* (i. e. Penthei custodes) Opp. cyn. IV, 290; et simili modo *Κεκροπίδην στρατόν* Christod. 242 (i. e. Cecropidarum = Atheniensium) et *Ἀμφιτρυωνιάδην πόνον* Anth. XIV, 55, 6 (i. e. *Ἀμφιτρυωνιάδου*) dicta sunt.

ιωνη desinit, ad quam accedunt feminina in *ινη*. Quae formae quomodo a poetis graecis, praesertim ab epicis, factae sint, singulis capitibus explicabo. Adjectiva autem possessiva *ιο* suffixo facta, quae et in boeotica dialecto (cf. Boeckh C. I. I p. 758) et saepius a poetis patronymicorum loco adhibentur, cum eadem ratione atque cetera adjectiva in *ιος* formata sint, omitti posse censui.

CAPUT I.

DE PATRONYMICIS MASC. GEN., QUAE *δα* SUFFIXO FORMATA SUNT, AGITUR.

§. 4. Omnium patronymicorum longe usitatissima forma est, quae nominativo casu apud Ionas in *δης*, apud Dorienses et Aeolenses in *δας*, apud lesbiacos Aeolenses in *διος* desinit. Antequam autem de formatione eorum disseramus, quaedam de significatione et origine praemittere non alienum sit.

Significatur autem hac forma non solum filius ut *Πηλεὺς Αἰακίδης*, sed etiam nepos ut *Ἀχιλλεὺς Αἰακίδης*, et pronepos ut *Νεοπτόλεμος Αἰακίδης* (Tryph. 634), denique tota gens, quae ex Aeaco originem ducit. Sed certum quendam usum hac in re poetae sequuntur; nunquam enim *Ἀτρείδης* unum quemlibet Atrei gentis significat, semper aut Agamemnonem aut Menelaum. Gens vero eorum *Ταντατίδαι* vel *Πελοπίδαι* vel *Πλεισθενίδαι* (Aesch. Ag. 1569) appellatur. In aliis igitur patronymicis magis propria vis servatur, in aliis magis generalis, quam gentilem dixerim, invenitur.

§. 5. Neque gentilis notio a prosa oratione abhorret. Gentes enim, praesertim regum ut *Ἡρακλεῖδαι*, *Σελευκίδαι*, vel tyrannorum ut *Πεισιστρατίδαι*, et tribus (*φυλή*), ut apud Plutarch. Pericl. c. 3: „*Περικλῆς ἦν τῶν μὲν φυλῶν Ἀκαμαντίδης*," et curiae (*δῆμος*) ut *Δαιδαλίδαι*, *Εὐπυρίδαι* etc. patronymice significantur. *Δήμων* notionem nonnulla quoque urbium nomina in *δαι* ut *Οἰνειάδαι*, *Βωταχίδαι* principio

habuisse videntur. Maximam autem *δήμων* nominum pars ab appellativis, non a nominibus propriis derivatum esse apparet. *Βουτάδαι* enim et *Δαιδαλίδαι* minime orti sunt a Buta et Daedalo genitoribus, sed potius *βοῦται* primo appellabantur, quibus boves victimae curandae essent, et *δαίδαλοι*, qui opifices essent. Deinde autem quasi ad sodalitia significanda ex gentium analogia patronymicas formas sibi tribuerunt, e quibus *Βούτην* et *Δαίδαλον* genitores sibi finxerunt. Atque eodem modo *Ὁμηρίδαι* [1]) nomen sodalitium *τῶν ὁμήρων* (i. e. poetarum conjunctorum) significasse, et *Ὅμηρον* poetam ex ipsa patronymica forma fictum esse verisimillimum est. Nec igitur mirum est, quod ordines quidam ut *Εὐπατρίδαι* patronymice appellabantur atque ex eorum analogia a comicis nomina ut *Ἑρμοκοπίδαι* fingebantur.

§. 6. Denique tertia patronymicorum notio exstat, quam ethnicam dixerim, quae apud poetas tantum invenitur; de qua cf. Steph. Byz. s. *Ἀθῆναι· „ἐλέγοντο (Ἀθηναῖοι) δὲ καὶ πατρωνυμικῷ τύπῳ, ὡς Ἄβρων ἐν τῷ περὶ παρωνύμων, ὅτι εἰσὶ διτταὶ προσηγορίαι παρὰ ποιηταῖς, ἀπό τε τῆς πατρίδος καὶ τοῦ συνοικιστοῦ. Ἁλικαρνασσεῖς γοῦν Ἀνθεάδαι καὶ Φιλανθιάδαι οἱ Ταραντῖνοι ἐλέγοντο ἀπὸ τῶν διασημοτάτων παρ' αὐτοῖς. Ἀθηναῖοι δὲ Κοδρίδαι καὶ Κεκροπίδαι, Θησεῖδαι, Ἐρεχθεῖδαι καὶ ταύτας γε τὰς κλήσεις τῶν ἀπὸ τῆς πατρίδος ἐντιμοτέρας ἐνόμιζον.“* — Apud Homerum quidem haec notio in iis tantum patronymicis inest, quae in *ιων* exeunt, ut *Δαρδανίωνες Καδμείωνες*. Pindarus autem et tragici et poetae posterioris aetatis patronymicis in *δα* quoque ita uti solent: *Αἰγεΐδαι φῶτες* Pind. Pyth. 5, 100; *Θησεῖδαι* Soph. O. C. 1066; *Δαρδανίδαι* Qu. Smyrn. 12, 520. Atque eodem modo Romani poetae Romanos *Aeneadas* vel *Romulidas* appellare solent (cf. Prisc. II, 6, 35).

§. 7. Tres igitur praecipue notiones patronymicorum proprias esse invenimus, patronymicam, gentilem, ethnicam, quarum prima et tertia poetis solis, altera et poetis et pro-

1) Cfr. Curtius, de nomine Homeri, Kiliae 1855.

sae orationi convenit. Nec tamen dubium esse potest, quin propria patronymicorum notio priore tempore in omnium usu, non poetarum tantum, fuerit. Quod non solum ex usu gentili sed etiam ex eo apparet, quod permulta exstant andronymica ratione patronymicorum formata ut Ἀγαθαρχίδης Λεωτυχίδας, alia. Quodsi patronymica in communi sermone non usitata fuissent, nunquam ex iis andronymica [1]) facta essent. Sunt igitur satis multa patronymicarum formarum exempla, quibuscum formatio, quam poetae in patronymicis faciendis inierunt, comparari possit.

Antequam autem hanc ipsam poetarum formationem inquiramus, de origine δα suffixi patronymici paucis disserere oporteat.

§. 8. Ac prope omnes quidem docti homines, qui in grammatices comparativae studiis versati de linguae graecae formis scripserunt, de hujus suffixi origine inter se discrepant aliique aliam protulerunt sententiam; quae cujusque sit longum est enumerare.

Scripserunt autem de hac re Boppius (vergl. Gramm. III §. 955), Pottius (etymolog. Forschungen II² p. 881 seq.), Ebel (Kuhns Zeitschr. IV, p. 334), Benfey (Kuhns Zeitschr. VII, p. 125), Budenz (das Suffix κός [ικός ακός υκός] im Griech., Götting. 1858), Buehler (das griech. Secundärsuffix της, Götting. 1858), Leo Meyer (vergl. Gramm. der griech. u. lat. Spr. II, p. 556), G. Curtius (Grundz. d. griech. Etym. p. 568, 2. ed.). Equidem Curtio assentiendum esse censeo, qui δα suffixum graecum ex *ja* suffixo indogermanico ortum esse contendit. Quomodo enim ex *j* spirante δ quasi parasitica ratione prodire posset, exemplis cum e romanis linguis tum ex ipsa graeca lingua allatis satis demonstrasse mihi videtur. Quam sententiam si probes,

---

1) Patronymica facillime fieri posse andronymica neminem fugiet. Si quis enim magis patronymico quam nomine sibi proprio appellatur, patronymicum paulatim amittit vim patronymicam atque fit andronymicum, quod deinde aliis quoque imponi potest.

jam intelleges, patronymicis graecis accuratissime respondere et sanscrita patronymica, quae *ja* suffixo formata sunt, ut *Dhâumjas* i. e. *Dhûma-sja filius*, et latina nomina gentilia, quorum plurima e nominibus propriis sive praenominibus, ut *Marcius* a *Marcus*, *Quinctius* a *Quintus*, sive cognominibus ut *Plautius* a *Plautus* derivata sunt. Omnino autem *ja* suffixum, cum in derivativis exstat, originem significat; quare antiqui grammatici vocabula derivativa, quae hoc suffixo formata erant, possessivis (*κτητικοῖς*) adnumerare solebant, quae aptius genetiva (*γενικά*) appellare poterant. Neque ignorabant, maxime inter se cognata esse patronymica et possessiva. Nam grammatici [1]) quidam patronymica et possessiva, si eodem modo genetivo casu solverentur idemque significarent ut *Πηλείδης* et *Πηλήιος*, inter se non distinguenda esse censuerunt. Rectissime autem, quod discrimen sit inter patronymicum et possessivum in Bekk. anecd. 852, 14 [2]) definitur: patronymicum derivari „*ἀπὸ μόνου κυρίου, τὸ δὲ* (*κτητικὸν*) *καὶ ἀπὸ προσηγορικοῦ*“, et paulo post: „*τὸ πατρωνυμικὸν οὐ δεῖται τοῦ ὑπακουομένου,* [3]) *εἰ μὴ σκάζει περὶ τὸ γένος, οἷον*

Πριαμίδην νόθον υἱόν,

καὶ νοούμενον ἔχει μόνον τὸ υἱὸς ἢ ἔγγονος· τὸ δὲ κτητικὸν δεῖται, καὶ οὐχ ἑνὸς μόνου καὶ δύο, ἀλλὰ καὶ πλειόνων.“ Est igitur patronymicum nil nisi species quaedam possessivorum.

§. 9. Ac re vera in omnibus linguis indogermanicis patronymica, nisi quae genetivo [4]) casu formata aut ex vocabulo,

---

1) Bekk. anecd. 852, 9: „*Λέγουσι δέ τινες ὅτι, εἰ τὸ πατρωνυμικὸν καὶ τὸ κτητικὸν γενικῇ συντάσσεται καὶ ὁμόσημά εἰσι — Πηλείδης γὰρ καὶ Πηλήιος ὁ τοῦ Πηλέως — περιττὸν τὸ γράψαι περὶ κτητικοῦ.*“

2) Eadem fere quanquam fusius praebet Priscianus II, 8, 40.

3) Cfr. Cramer. anecd. Oxon. I, p. 7. — E. M. s. *Ἀτρείδης*. — Eustath. 858, 1 seq.

4) In germanica lingua non pauca exstant nomina gentilia e genetivo casu facta, in quibus primo patronymica vis inerat, ut *Hinrichs*, *Adolfs*, *Wilkens*, et ex latina genetivi forma ut *Alberti*, *Matthiae*. E genetivo plur. num. in frisica lingua facta sunt *Abdena*, *Circsena*. (Cfr.

quod progeniem [1]) significat, composita sunt, uno vel pluribus inter se conjunctis suffixis facta sunt, quae possessiva dici solent. Nam in sanscrita quidem lingua hae patronymicorum terminationes exstant: *a*, *i*, *ja*, *ija*, *êja*, *inêja*, *âjana*, *âjani*, *ajanja*, *êra*, *âira*, *aki*, *ki*, *kâjani*, quarum *a*, *ja*, *êja* usitatissimae sunt; quas ex his quinque simplicibus suffixis: *a*, *ja*, *ka*, *na*, *ra* (*la*) ducendas esse apparet, in quibus possessiva [2]) vis quanquam quodammodo diversa inest. — In bactrica [3]) lingua haec suffixa patronymicam vim habent: *a*, *i*, *ya*, *na*, *ana*, *âni*, *ayana*, quae ex simplicibus suffixis *a*, *ya*, *na* repetenda sunt. — Graeci *ja* et *a* (cf. cap. II) suffixorum ope patronymica formant. — Latini ad gentiliciorum formationem aut *ja* ut in *Marc-iu-s* a *Marcus* aut *la* (*ra*) cum *ja* conjunctum adhibent ut in *Luci-liu-s*; patronymicam [4]) vim habet *na* suffixum in *Aemilianus* et *Octavianus*. — Lituanicae et slavonicae gentes *na* et *ka* suffixis tantum uti videntur, quorum alterum invenitur apud Lituanos in *karal-úna* (i. e. regis filius) et apud Russos in *Il'in* et *Il'iná* (ab *Ilija*) i. e. Eliae filius et filia; atque cum *ow* suffixo conjunctum, in quo possessiva vis inest, *Iwan-ow-na* i. e. Joannis filia (polon. *Jan-ow-na*); alterum suffixum

---

Ruprecht, die deutschen Patronymica nachgewiesen an der ostfriesischen Mundart.) — Recte Pottius (Ersch u. Gruber's Encycl. s. patronymica) conjicere mihi videtur, italica nomina gentilia ut *Garibaldi*, *Crispi* etiam e genetivis derivata esse.

1) Hac ratione in linguis germanicis praesertim septentrionalibus nomina gentilia formata sunt, ut *Anderson*; angl. *Richardson*, *Johnson*; germ. *Bennigsen*. — Comparari possunt latina patronymica, quae apud poetas tantum exstant, ut *Phoebi-gena* (Verg. Aen. 7, 773) *Martigena* (Ovid.) *Soligena* (Val. Fl.), et graeca ut *Πληιάδων Ἀτλαγενέων* Hes. op. 383.

2) Cf. Bopp, krit. Gr. d. Snskt. Sp. §. 584, 1, 2, 10, 16, 17, 18, 20, 27, 54, 59, 61, 63.

3) Cfr. Justi, Handbuch d. Zendsprache p. 374 seq.

4) Cf. Priscian. II, 6, 33: „nec non possessiva loco patronymicorum invenimus apud Latinos usurpata, ut *Aemilianus Scipio* pro *Aemilii filius* et *Octavianus Caesar*.“ Cf. II, 8, 42.

(*ka*) in masculinis patronymicis cum *ow* suffixo conjunctum exstat in *Iwan-ow-icz* (russ.). — Germani *ka* suffixo solo patronymica fecisse videntur. Nam *ing* suffixum, in qua vis patronymica inest (cf. Jacob Grimm, deutsche Grammatik II, p. 349 seq.) ut in anglosaxonica lingua *Eoppa Es-ing* (i. e. *Esae filius*) ex *ka* ortum esse verisimillimum est (cf. Bopp, vergl. Gramm. §. 950).

§. 10. Quodsi in omnibus fere linguis indogermanicis patronymica e possessivis prodierunt, graeca patronymica ejusdem originis esse verisimillimum est. Quare *δα* suffixum, cum in ceteris linguis nihil simile exstet, ex *ja* suffixo possessivo Curtius suo jure duxit. Nec sententiae ejus obici potest, cum cetera adjectiva in *ιο* exstare, in quibus *j* in *i*, non in *δ* transierit, tum apud Homerum eosque poetas, qui illum secuti sunt, atque in boeotica dialecto adjectiva e nominibus propriis facta patronymicam vim habere. Quidni enim statuamus, Graecos prisco quodam tempore, ubi *j* spirantem, qui sonus ut reliquae spirantes ori et auribus eorum molestus invisusque fieri coeptus est, modo in *i* vocalem mutando modo in spiritum asperum vertendo modo *δ* litera praemittenda aptiorem ad pronuntiandum fecisse, *ja* suffixi notionem patronymicam specialem a generali possessiva quasi consulto ita distinxisse [1]), ut in patronymicis et diminutivis in *διον*, *j* literae *δ* praemiserint, in ceteris derivativis hujus suffixi ope factis *j* in *ι* vocalem verterint? Nostra igitur sententia Graeci tempore quodam patronymica in *dja-s* formarunt, quam formam *j* in *ι* solvendo *α* in *ο* vertendo Aeolenses lesbiaci in *διος* [2]), re-

1) Graecos formas, quae unius ejusdemque originis erant, cum diversae notiones eis imponerentur, etiam sonis quodammodo mutandis inter se distinxisse videmus, ut primam personam dual. num. in *μεθον* et plur. num. in *μεθα* ex uno fonte fluxisse compertum est. (Cfr. Schleicher, Comp. §. 283 et 285.) — Jure quodam suffixum patronym. eis suffixis adnumerari possit, quae Curtius (K. Ztsch. IV, p. 211 seq.) *individualisirend* appellavit.

2) Simili modo apud Atticos patronymica, quae a vocabulis co-

liqui *j* plane elidendo *α* antiquiorem vocalem retinendo eamque producendo in *δας* (*δης*) mutarunt. Graeci autem *α* masculinis tum praecipue servasse videntur, cum personas denotabant. Quare tot exstant appellativa, quae personas significent cum in *η-ς* tum in *τη-ς* [1]) exeuntia. Atque ex eadem causa non pauca andronymica in *ια-ς* [2]) (*ειας*, *εας*, *ις*) formata esse videntur. Atque in latina quoque lingua vocabula masc. gen., quorum plurima composita sunt, semper fere personas significant ut *advena*, *perfuga*.

Adjectiva autem in *ιο-ς*, quae apud epicos et in boeotica dialecto patronymicam vim habent (cf. §. 3), quasi pro recentiore formarum strue habenda sunt, quae hoc demum tempore facta est, cum quae *δα* suff. patr. origo esset, Graeci jam diu obliti erant. Itaque non mirum est, quod in patronymicis in *ια-δη-ς* ut *Τελαμων-ια-δης* *ια* et *δα* inter se conjuncta sunt, quanquam ejusdem originis sunt.

§. 11. Jam inquiramus, quomodo poetae Graeci *δα* suffixum patronymicum thematis primitivorum adicere soliti sint. Tenendum vero memoria est, a formandi ratione, quae apud scriptores prosae orationis invenitur quamque antiqui grammatici suo jure normam esse statuerunt, eos non recessisse nisi metro coactos. Maxime autem dactylici poetae, ut creticum et paeonem quartum devitent, a norma deflectere coguntur, non ita melici et tragici, qui omnino in patronymicorum usu parciores facilius illos numeros, qui a dactylica poesi plane abhorrent, suis metris accommodare possunt.

---

gnatos significantibus derivata sunt, *j* in *ε* mutato in *δεός-δοῦς* exeunt ut *θυγατρι-δεός*, *ἀδελφι-δεός* (-*εή*), *ἀνεψια-δεός* (-*εή*), *ὑϊδεός* (-*εή*).

1) Schleichero assentior, qui (Comp. §. 224 p. 436) *της* suffixum ex *tâ* suffixo indogerm. ortum esse contendit, non Boppio, qui (vergl. Gramm. §. 955) *της* ex *târ* derivat. Nam *ρ* in fine verborum apud Graecos abici posse mihi persuadere non possum.

2) Cfr. Papii lexic. nomin. propr. 3. ed., quam curavit Benseler, p. XVII, et XVIII.

Ac primum quidem de eorum patronymicorum formatione, quae secundum normam facta sunt, disseram, nec tamen exempla enumerabo nisi quae apud poetas inveniuntur; e reliquis autem formis patronymicis, quae aut gentilia aut nomina propria sunt, ea tantum afferam, quae aut in aliis aliter formentur dialectis, aut quibus tota patronymicorum formatio illustretur et explicetur.

A. DE REGULARI PATRONYMICORUM FORMATIONE AGITUR.

§. 12. De formatione patronymicorum, quae e thematis masc. gen. in *α* derivantur, in Cram. anecd. oxon. I p. 346 [1]) recte praeceptum est: „*εἰ δὲ ἀπὸ τῶν εἰς* '*ας*' *ἢ εἰς* '*ης*', *ὧν ἡ γενικὴ εἰς* '*ου*' [*ἐστιν ἡ πατρωνυμία*], *διὰ τοῦ* '*αδης*' *ποιεῖ τὸ πατρωνυμικόν.*" Adicitur igitur *δα* suffixum *α* ultima thematis vocali correpta. — Cujus formationis haec exempla apud Homerum exstant: *Ἀργεά-δης Π* 417; '*Ιπποτά-δης* [2]) *κ* 2, 36. — *Κεά-δης Β* 847; — *Μεγά-δης Π* 695. — Apud poetas qui post Homerum erant, haec inveniuntur: *Χαριά-δαι* (gens Aeginetica) Pind. Nem. 8, 78; *Κλεινιά-δης* (i. e. *Ἀλκιβιάδης*) Ov. Ib. 631, Christod. 82; — et aeolica: *Ὑῤῥά-διος* Alc. fg. 91; — *Τινά-διος* [3]) Bekk. anecd. 849, 17.

Nonnulla patronymica, quae e primitivis in *ης* derivata sunt, Etymologico Magno (s. *Βουτίδης*) et Prisciano (II, 7, 36) testibus in *ι-δης*, non in *α-δης* desinunt: *Κορυνητί-δης* (a *κορυνήτης*, quod *Ἀρηϊθόου* cognomen est, cf. Il. *Η.* 9), quod nusquam nisi apud grammaticos invenitur; — *Τριοπί-δης*, quod Call. Cer. 32 legitur; quod potius ex *Τριοπο*

---

1) De cunctorum patron. formatione cf. Prisc. II, 7, 36; E. M. s. v. *Βουτίδης*; Eustath. p. 13, 41; Bekk. anecd. p. 849, 31.

2) Patronymica homerica, quae apud alios quoque poetas inveniuntur, typis dilatatis exscripta sunt.

3) Patronymica, quae apud grammaticos tantum inveniuntur, semper fere recepi, quod quin a poetis nobis non servatis repetita sint, vix dubium est.

(Theocr. 17, 69) vel *Τριοπ* (Apd. 1, 7, 4, Steph. Byz.) themate derivandum esse videtur, quam ex *Τριοπα* (cf. §. 34); — *Βουτί-δης*, quod nusquam nisi in *E. M.* pro *Βουτά-δης* invenitur. — Praeterea a Suida nescio quo ex fonte *Ἀγχισίδης* affertur. — Apud prosae orationis scriptores haec ejus formationis patronymica, vel potius gentilicia inveni: *Ἀρσακί-δαι* (ab *Ἀρσάκη-ς*) Diod. Tacit. all.; *Ἀναξαγορί-δαι* Paus. 2, 18, 5; 30, 10; *Διαγορί-δαι* Paus. 4, 24, 3; 6, 6, 2. Ad quae accedit *Εὐεργετί-δας* andronymicum Paus. 4, 21, 2. Quae quin, cum plurima patronymica ante *δα* suffixum *ι* praebeant, ex falsa analogia formata sint, non dubito.

§. 13. Metronymica quoque nonnulla exstant; quae a thematis fem. gen. in *α* ita derivata sunt, ut *α* ante *δα* suffixum fortasse ex analogia patronymicorum e thematis in *ο* derivatorum in *ι* verteretur. Homerus quidem metronymicis nondum usus est; „*ἄτοπον γὰρ ἡγήσατο, τὰς τῶν ἡρώων πράξεις ἐξηγούμενος, ἀπὸ μητέρων παράγειν.*“ [1]) Sed Hesiodus metronymica fecit. Atque haec quidem inveniuntur: *Φιλυρί-δης* Hes. th. 1002 (cf. §. 34 a *Φιλυρα*); *Δαναΐδης* (i. e. *Περσεύς* a *Δανάη* matre appellatus) Hes. sc. 229; *Deioni-des* [2]) Ov. Met. 14, 442; *Νιοβίδαι* *E. M.* 166, 10. Schol. ad *Ω* 604; Schol. ad Eur. Phoen. v. 159. Accedunt e prosa oratione: *Μολιονί-δαι* Apd. Paus.; *Βερενικί-δαι* (Steph. Byz.: „*δῆμος τῆς Πτολεμαΐδος φυλῆς --- ἀπὸ δὲ Βερενίκης τῆς Μάγα θυγατρὸς, γυναικὸς δὲ Πτολεμαίου, ὠνομάσθησαν Βερενικίδαι οἱ δημόται*).“ De ceteris metronymicis cf. §§. 15, 16.

§. 14. De patronymicis e thematis in *ο* ducendis in Cram. anecd. l. l. hoc praeceptum est: „*εἰ δὲ ἀπὸ τῶν εἰς ʻοςʼ εὐθειῶν ἐστι* [*ἡ πατρωνυμία*], *εἰ μὲν καθαρῶν ὄντων διὰ τοῦ ʻαʼ ἐκφέρονται· οἷον Ἥλιος Ἡλιάδης· Θυέστιος Θυεστιά-δης· τὸ Πάνθοος Πανθοΐ-δης καὶ Πανθοίδης ἡμάρτηται. εἰ δὲ μὴ καθαρά, διὰ τοῦ ʻιʼ· Ὕλλος*

1) Bekker anecd. p. 851, 29.
2) Hoc patronymicum Benseler falso a *Δηίων* derivavit.

῾Υλλίδης· Κόδρος Κοδρίδης." Distinguenda igitur inter se sunt themata impura et pura. Injuria autem his adnumeratur *Πάνθοος*, quod ex *ΠάνθοϜος* ortum esse constat; et omnino de puris thematis praeceptum non rectum est, nisi si ea tantum pro puris habentur, quae in *ιο* exeunt. Quae enim in *αιο* desinunt, in patronymicis *ι* vocalem ex impurorum analogia praebent. In qua vocali impurorum offensionis aliquid inesse posse videtur. Quae enim derivativa a primitivis in *ο* suffixis a consonantibus incipientibus ducta sunt, quaeque acuta ultima primitivi, quae est syllaba ante suffixum, pronuntiantur, ea *ο* vocalem servare solent, ut *τοξό-της*, *ἱππό-τα*, *δημό-σιος*, *κακό-της*, *δολό-εις* (*-Ϝεις*), *λεπτό-τερος*, *λεπτό-τατος*; neque ulla nisi quae in alia syllaba accentum habent *ο* vocalem primitivi in *ε*[1]) vel *ι* debilitant, ut *φοβε-ρός*, *λίθι-νος*, *νόστι-μος*, *πολεμι-κός*. Quodsi in patronymicis, quanquam ultima primitivi acuta pronuntiantur, tamen *ι* pro *ο* invenitur, illud propter sonum quendam vicinum, qui *ι* maxime amet, inductum esse verisimillimum est. Omnium autem sonorum nullum *ι* tam adamasse quam j constat, a quo suffixum patronymicum priore quodam tempore incepisse supra demonstravimus.

Patronymica ejus formationis, quae apud Homerum inveniuntur, haec sunt:
Αἰακί-δης; *Αἰολί-δης* Σ 154, λ 237; *Ἀλκιμίδης* χ 235; *Βοηθοΐδης* δ 31, ο 95, 140; *Βουκολί-δης* Ο 338 (Orph. Lap. 457); *Δαρδανί-δης*; *Εὐρυμί-δης* ι 509; (Ov. met. 13, 771); *Εὐρυτί-δης* φ 14, 37; *Ἠπυτί-δης* Ρ 324; *Ἰασί-δης* λ 283, ρ 443; (Verg. Aen. 12,392); *Ἰμβρασί-δης* Δ 250; (Verg. Aen. 10, 123; 12, 343); *Ἰφιτί-δης* Θ 128[2]); *Κρονί-δης*; *Μαιμαλί-δης* Π 194; *Μερμερί-δης* α 259; *Ναυβολί-*

1) In *οἰκέ-της* etiam *ε* comparet, quamquam acuta paenultima pronuntiatur.

2) Idem patron. ex optimis codicibus nunc receptum est Ov. met. 13, 257, quo loco antea *Hippasides* legebatur.

δης Β 518, θ 116; *'Ορμενί-δης* Ι 448, Κ 266, ο 414; *Πανθοΐ-δης*[1]; *Περγασί-δης* Ε 535; *Τενταμί-δης* Β 843; *Τηλεφί-δης* λ 519 (Q. Sm.); *'Υρτακί-δης* Β 837, Μ 95, 110, 163; *'Υπειροχί-δης* Λ 672.

Apud reliquos poetas haec patronymica ejus formationis exstant: *'Αδραστί-δαι* Pind. Ol. 2, 80; *Αἰπυτί-δαι* or. ap. Paus. 4, 9, 4; *Αἰσιμί-δης* Tryph. 220; *'Αργασί-δης* Nonn. 32, 187; *Astaci-des* Ov. Ib. 513, Stat.; *Δăναί-δαι* Eurip.; *Διδνασί-δης* Nonn. 26, 73; *'Ιναχί-δαι* Nic. fg. 106, Eurip. etc.; *Κερκαφί-δαι* Anthol. IX, 287; *Κοιρανί-δας* Pind. Ol. 13, 104; *Κραναΐ-δαι* Eurip. Suppl. 715; *Λαβδακί-δαι* Pind. Isth. 3, 26; Soph. Eur. Phoen. 800; *Οἰαγρί-δης* Nic. ther. 462; *Oebali-des* Ov. Stat. Val. Fl.; *'Ομηρί-δαι* Pind. Nem. 2, 1; *'Ορνυτί-δης* Ap. Rh. α, 207; *Οὐρανί-δης* Hes. th. 486 etc.; *Περγαμί-δης*[2] Anth. app. 9, 83; *Πυῤῥασί-δης* Q. Sm. 2, 247; *Σισυφί-δαι* Soph. Aj. 190; *Ταιναρί-δης* Ov. met. 10, 183; 30, 188; *Ταντալί-δης* Stasin.[3] Cypr. frg. 6, 2. Tyrt. Eurip.; *'Ωγενί-δαι* Steph. B. Hesych.; *Oleni-des* Val. Flacc. 3, 203. — Quorum ex analogia ductum est ex

1) Antiquorum grammaticorum sententia (cf. Herod. ad Λ 228; Cram. anecd. l. l.) *Πανθοί-δης* et *Βοηθοί-δης* per synaeresin legenda sunt. Sed cum Romani, qui *οι* diphthongum semper in *oe* mutare solent, *Panthoi-den*, non *Panthoe-den* praebeant, atque omnium consensu *Λητοΐδης* patronymico, de quo §. 16 disseremus, diaeresis conveniat, etiam *Πανθοΐδης* et *Βοηθοΐδης* per diaeresin scribenda esse censeo.

2) I. e. *Λαομέδων*; hoc patronymicum, non ab homine quodam, sed a *Πέργαμος* arce derivatum esse apparet. Maxima autem ex parte poetae, cum e locorum nominibus patronymica ducunt, *ἥρωας ἐπωνύμους*, quos quasi derivandi causa interponant, fingere solent. Sic Attalus, Pergami rex a Nicandro fg. 104. *Τευθρανίδης* appellatur, quod non tam recta via ex *Τευθρανία* quam ex *Τεύθρας* rege heroico ducendum est; eodemque modo *Hyacinthus Taenarides* Ov. m. 10, 183 ex *Ταίναρος* heroe, cf. Paus. 3, 14, 2. Aliter sese habet *Περγαμί-δης*, quocum conferas *Berecyntia-des venator* Ov. Ib. 506, et *Ephyreiades* Stat. Theb. 6, 652 et *Minciades* (i. e. Vergilius) Juvenc. or. 1, 10, quae recta via e locorum nominibus ducta sunt.

3) Vide C. H. Muelleri opus, quod inscriptum est: *de cyclo Graecorum epico et poetis cyclicis.*

Romulo latino themate *Romuli-dae,* Lucr. 4, 681; Pers. 1, 31; Verg. Aen. 8, 638.

§. 15. Patronymica, quae e thematis in *ιο* derivata sunt, *α* vocalem principalem ante *δα* suffixum servarunt; quam in aliis quoque derivativis thematorum in *ο* servari constat, ut *γοά-ω* a *γόος*, *ἐργάζομαι* ab *ἔργον*. Haec ejus formationis patronymica apud Homerum exstant: *Ἀρκεισιά-δης* *δ* 755, *ω* 270, 517; *Ἀσιά-δης* *M* 140, *N* 560, 759, 771, *P* 584; *Ἀσκληπιά-δης* *Δ* 204 etc. *Γυρτιά-δης* *Ξ* 512; *Δεξιά-δης* [1]) *H* 15; *Θαλυσιά-δης* *Δ* 548; *Μενοιτιάδης*; *Σεληπιά-δης* *B* 693; *Τερπιά-δης* *χ* 330; *Φαυσιά-δης* *Λ* 578.

Apud poetas posterioris aetatis haec inveniuntur: *Ἁγνιά-δης* Ap. Rh. *α* 105, 1296, *β* 856; *Berecyntia-des* Ov. Ib. 506; *Ἡλιά-δαι* Steph. Byz. s. *Κάμιρος*, *E. M.*, Strab.; *Thespia-des* Val. Flacc. 1, 124; 2, 367; *Thestia-des* Ov. met. 8, 303, 434; fast. 5, 305; *Laia-des* Ov. met. 7, 759; *Ναυπλιά-δης* Ap. Rh. *α* 136. — Accedunt nonnulla patronymica, quae e nominibus gentiliciis romanis derivata sunt: *Memmia-des* Lucr. 1, 27; Anth. VI, 86; *Junia-des* Auson. idyll. 11, 36; *Annia-des* Claud. 1, 8; *Honoria-des* Claud. 10, 341; quibus adnumerari potest *Minciades* (Vergilius) Juvenc. or. 1, 10, quod a *Mincio* flumine ductum est. — Denique haec metronymica, quae e thematis fem. gen. in *ια* derivata sunt, eodem formandi genere utuntur: *Ilia-des* (Romulus aut Remus) Ov. fast. 5, 565; *Maia-des* Prisc. II, 6, 34.

§. 16. E thematis in *ι* haec duo tantum patronymica vel potius metronymica derivata sunt: *Λητοΐ-δης*, quod primum Hom. h. in Merc. v. 158 et

1) Legitur *H* 15:

Γλαῦκος δ' Ἱππολόχοιο πάις, Λυκίων ἄγος ἀνδρῶν,
Ἰφίνοον βάλε δουρὶ κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην
Δεξιάδην, ἵππων ἐπιάλμενον ὠκειάων,
ὦμον.

Adnotatum est in schol. *A* ad hunc locum: „*εἴτε ὄνομα πατρωνυμικὸν τὸ Δεξιάδην εἴτε ποιότητος ἢ τόπου ἐπίῤῥημα, δύναται καὶ τοῖς ἄνω καὶ τοῖς ἑπομένοις συνάπτεσθαι· ἢ γὰρ Ἰφίνοον Δεξιάδην ἢ βάλε δεξιάδην ὦμον ἢ δεξιάδην ἐπιάλμενον, ἀπὸ τῶν δεξίων μερῶν ἐφαλλόμενον.*“

Hes. sc. 479 legitur. Cujus primitivum in *ι* desiisse et ex vocativo casu *Λητοῖ* et ex inscriptionibus, in quibus nominativo casu *ι* subscriptum est, ut *Διονυσῴ* (C. I. n. 2151), quae scriptura Heriodiani testimonio (Bekk. anecd. p. 1204.) affirmatur, elucere mihi videtur. Nec tamen Ahrensio, qui (K. Z. III. p. 81 seq.) *οι* esse principalem illorum thematorum terminationem contendit, sed potius Curtio assentior, qui (Erläuterungen zu meiner griechischen Schulgrammatik p. 49) ea in *oϜι* principio exiisse docuit. *Λητοΐδης* autem per diaeresin scribendum esse censeo, quod et *Λητοΐδου* (Anth. app. 213, 4) in pentametri fine legitur, et Statius (Theb. 1, 663, 695) *Latoidem*, non *Latoedem* scripsit.

Alterum metronymicum est *Coronī-des* i. e. Aesculapius, quod legitur Ov. met. 15, 624; fast. VI, 746; Ib. 404. Quod propter *ī* productum ut videtur Constantius Fanensis (apud Burmannum ad Ov. Ib. 404) a *Κορωνεύς*, quem Aesculapii avum fuisse putabat, derivari voluit. Sed ex Ov. met. 2, 542 seq. apparet, Fanensem Coronidem Coronei filiam, quam Minerva in cornicem mutavit, falso pro Aesculapii matre habuisse, quae Phlegyae filia erat (cf. Paus. 2, 26, 7). Productum autem *ī* in Coronī-des esse, cujus primitivum *Κορωνί(δ)* est, apud Ovidium vix mirum est, qui etiam in *Belīdes*, *Lycurgīdes*, *Dryantīdes*, *Amyclīdes* (cf. §. 33.) contra normam metri gratia longa paenultima usus est.

Huc non spectant gentilicia *Ἀγι-ά-δαι* et *Βακχι-ά-δαι*. Nam in primitivis eorum *Ἆγις* et *Βάκχις* ut in multis aliis *ις* syllaba Doriensium maxime proprio more ex *ιας* correpta[1]) est.

---

1) Cfr. Lobeck path. p. 500 seq. — C. Keil, spec. onom. p. 78. — Benseler in Papii lex. nom. propr. p. XVIII — Mullach, Gramm. d. griech. Vulgärspr. p. 133. — Contractio *va* syllabae in *u* et *ja* (*ια*, *ιο*, *iu*) in *ι*, quam indici grammatici *samprasaranam* appellarunt omnium fere linguarum indogermanicarum propria est. E latina et graeca posterioris aetatis lingua exempla collegit Ritschelius in eo opere, quod inscriptum est: *de declinatione quadam latina reconditiore quaestio epigraphica.* —

Ἀγιάδαι igitur et *Βακχιάδαι* e thematis *Ἀγια* et *Βακχια*, non ex *Ἀγι* et *Βακχι* ducenda sunt. Nonnunquam tamen etiam in patronymicis *ια* syllaba in *ι* contracta est. Legitur enim *Ἀγίδαι* Paus. 3, 2, 1 et *Βακχίδαι* Paus. 2, 1, 1. Diod. 7, 7. Atque eandem contractionem habes in andronymicis ut *Ἀγησίδης*, *Ἐρυξίδης*, *Ζευξίδης* all., quorum primitiva *Ἀγησίας*, *Ἐρυξίας*, *Ζευξίας* sunt. — Utrum eodem modo *Ἠλιά-δαι*, quod nomen Eliensium St. Byz. laudat, ab *Ἠλια* — *Ἠλι(δ)* derivandum sit, an potius ex eorum patronymicorum analogia, quae *ιο* suffixi ope (cf. §. 25 seq.) formantur, explicandum sit, dijudicare non ausim.

§. 17. Hoc unum patronymicum inveni, *Othryades* Verg. Aen. 2, 319, 336, quod ex *Ὀθρυ* themate in *υ* derivari solet. Sed cum in eo *α* copulativa vocalis nullo modo esse possit, potius *Ὀθρυα* themate (cf. *Ὀθρύας* andronymicum Theogn. can. p. 42, 28) statuendum esse censeo, quod ex *Ὄθρυς*, quod vocabulum Curtius (Grundz. d. gr. Et. n. 405) cum *ὀφρύς* comparavit, simili modo factum est quo *Βοτρύ-ας* ex *βότρυ-ς*, *Ἰχθύας* ex *ἰχθύ-ς*, *Βαθύ-ας* ex *βαθύ*, *Πολύ-ας* ex *πολύ*. Praeterea conferas *Εὐρυά-δης* andronymicum (χ 267), de quo *E. M.* hoc praebet: „*παρὰ τὸ εὐρὺς πατρωνυμικῷ τύπῳ Εὐρυάδης.*“

§. 18. De formatione patronymicorum, quorum primitiva in consonantem aliquam desinunt, in Et. M. s. *Λαομεδοντιάδης* recte praescriptum est: „*πᾶσα γενικὴ εἰς ʽοςʼ διὰ τοῦ ʽιδηςʼ ποιεῖ τὸ πατρωνυμικόν.*“ Invenitur igitur in eis *ι* vocalis ante *δα* suffixum; quae quanquam parasitico modo ex j prodiit (*Πελοπ*-jας *Πελοπι*jας), tamen jure quodam vocalis copulativa haberi potest.

Pauca exstant patronymica, quae e thematis in gutturalem aliquam derivata sunt:

Ὑλακ-ίδης Hom. § 204. Dubium est, utrum cum Choerobosco 305, 19 *Ὕλαξ*, an cum schol. ad *Ω* 566 et Eustathio p. 1758, 25 *Ὕλακος* primitivum accipiendum sit. Sed cum etiam appellativa, quorum themata *ακ* syllaba

finiuntur, principio in ακο desierint, (cf. Bopp, vergl. Gram. §. 949) omnino dijudicari non potest, utrum hoc patronymicum jam ab Ὑλακ themate, an ex Ὑλακο principali derivatum sit. Nec aliter judico de Ἀμπυκ-ί-δης i. e. Μόψος (Hes. scut. 181 etc.), cujus pater et Ἄμπυκος (Schol. ad Ap. Rh. α 65) et Ἄμπυξ (Paus. 5, 17, 10) appellatur. Sed primitiva patronymicorum *Atrac-i-des* Ov. m. 12, 209 et Φοινικί-δης, quod andronymicum est, semper in κ desinunt. — Accedit Ὀρτυγ-ί-δης Tryph. 178, quod ab ὄρτυξ (ὀρτυγ) jocoso sensu ad garrulitatem significandam ductum esse videtur.

§. 19. E thematis in labialem litteram exeuntibus haec patronymica derivata sunt:

Ἠνοπ-ί-δης Ξ 443; Οἰνοπ-ί-δης Ε 704, quae ut multa alia exornandi causa ab Homero ex adjectivis facta sunt. Accedunt Κεκροπ-ί-δης Eurip. Phoen. 858 etc., quod inprimis ethnicam habet significationem, Πελοπ-ί-δης Aesch. Ag. 1600 etc.; addi potest Μεροπ-ί-δαι Strabo 13 p. 586.

§. 20. Quae patronymica e thematis in τ secundam normam derivata sunt, cum ultima thematis semper aut natura ut in Φερητ aut positione ut in Ἀβαντ producta sit, ea a dactylico metro plane abhorrent; quare alia ratione (cf. §. 28.) formata sunt ab epicis. Sed lyrici et tragici poetae eadem qua prosae orationis scriptores formatione usi sunt:

Κρεοντ-ί-δας Pind. Nem. 6, 67; Παλλαντ-ί-δαι Eurip. Hipp. 35; Φερητ-ί-δης Soph. fg. 345; Χαλκωδοντ-ί-δαι Eur. Jon. 59 (i. e. Euboenses).

E themate in δ derivatum est Μελαμποδ-ί-δαι Anth. app. 371 (cf. Plato Jon. 358 E; Pausan. 6, 17, 6). Miro modo formatum est Ἀρκασ-ί-δης Call. h. in Dian. v. 216, quod ab Ἀρκαδ themate derivatum est, de quo Steph. Byz. s. Ἀρκάς: „τὸ πατρωνυμικὸν Ἀρκασίδης· ὤφειλεν οὖν Ἀρκαδίδης, ἀλλὰ διὰ τὸ κακόφωνον οὕτως ἐγένετο· τὸ θηλυκὸν Ἀρκασίς.“ Sed cum et in aliis formis, quales Θουκυδίδης Λυκο-

μηδίδης ab eadem cacophonia Graeci non abhorruerint neque δ ante ι in σ mutare soliti sint, hanc formam Callimachus, qui grammaticus erat, artificiose sibi ipse fecisse videtur.

§. 21. Permulta exstant patronymica, quae secundum normam e thematis in ν derivata sunt. Ac primum quidem apud Homerum haec inveniuntur:

Ἀγα-μεμνον-ί-δης α, 30; *Αἱμον-ί-δης* Δ 364, ϱ 467; *Ἀνδραιμον-ί-δης* Η 468; *Ἁρμον-ί-δης*[1]) Ε 59; *Εὐαιμον-ί-δης* Ε 76, Λ 810 (Tryph. 181); *Ἰησον-ί-δης* Η 468, Ψ 747; *Ἱκεταον-ί-δης* Ο 546; *Παιον-ί-δης* Λ 338 (Q. Sm. 6, 550); *Πολυαμον-ί-δης* Θ 270; *Τεκτον-ί-δης* ϑ 114; *Ὑπεριον-ί-δης*[2]) μ 176; *Φραδμονίδης* Θ 257.

Apud poetas, qui post Homerum vixerunt, haec patronymica inveniuntur:

Αἰσον-ί-δης Hes. Pind.; *Ἀκμον-ί-δης* Alcm. fg. 108; *Ἀμαθαον-ί-δης* Hes. fg. 222 (quod cum Welckero in *Ἀμυϑαονίδης* corrigendum esse videtur); *Alemon-i-des* Ov. met. 15, 26; *Auson-i-dae* Verg. Aen. 10, 564; *Biston-i-dae* (= Bistones) Val. Fl. 5, 552. *Δηιον-ί-δης* Call. h. in Dian. 209; *Δολοπιον-ί-δης* Euphor. fg. 36; *Echion-i-des* Ov. met. 3, 513. 701; Ov. Nonn. 46, 105; *Iason-i-des* Stat. th. 6, 340: *Ixion-i-des* Ov.

---

1) Legitur Ε 59:

Μηριόνης δὲ Φέρεκλον ἐνήρατο Τέκτονος υἱόν
Ἁρμ-ονίδεω.

Bekkerus et alii schol. B. L. secuti scripserunt *τέκτονος Ἁρμονίδεω* pro andronymico accipientes. Nil tamen impedit, quominus *Τέκτων* andronymicum scribatur et *Ἁρμονίδεω* pro patronymico accipiatur (cf. ϑ 114 *Τεκτονίδης*). Nec enim solum Homerus iis hominibus, quos quasi exornandi et illustrandi causa sibi finxit, nomina dedit, quae vel dignitatem vel mores eorum vel quibus rebus occupati sint, significent, sed etiam patronymica iis adjecit, quae similem aut omnino ornantem habent notionem. Simili ratione in russico quodam carmine epico, quod nuper repertum est, patronymica usurpantur (cf. Bistrom, Zeitschrift für Völkerpsychologie und Sprachwissenschaft V, p. 192).

2) Hoc patronymicum quod apud Hesiodum, hymnorum poetas, Pindarum, alios saepius legitur, in homericis carminibus hoc uno tantum loco libri μ legitur, quem posterioris originis esse notum est.

m. 8, 566; *Λυκαον-ί-δης* Theocr. 1, 124; *Μαιον-ί-δης* Anth. Ov. etc.; *Mygdon-i-des* Verg. Aen. 2, 342; *Ophion-i-des* Ov. m. 12, 245; *Πανδιον-ί-δης* Dion. P. 1024; *Parthaon-i-des* Val. Fl. 3, 705; *Φιλαμμον-ί-δας* Theocr. 24, 108.

In quibusdam linguae Graecae dialectis e thematis in *ων-ωνος* andronymica ex analogia patronymicorum facta inveniuntur, in quibus *δης* (*δας*) terminatio ipsi themati *ι* vocali non intercedente adicitur; cujus formationis inprimis apud Boeotos multa exstant exempla, ut:

Αἰσχρών-δας (C. I. n. 1599), *Ἐπαμεινών-δας*, *Ἑρμαιών-δας*, *Παγών-δας*, *Σκιρφών-δας* alia. Sed etiam Styrenses Euboici, qui ionicae gentis erant, andronymicis ejus formationis usi sunt. Nam in laminis plumbeis apud Styram urbem repertis, quae Franciscus Lenormant in Museo Rhenano tom. 22. p. 276 vulgavit, nomina scripta sunt, quae eadem ratione formata sunt: *ΗΙΠΟΝΔΕΣ*[1]) (n. 57), *ΤΙΜΟΝΔΕΣ* (n. 183), *ΜΕΛΙΝΔΕΣ* (n. 121). Atque a Plutarcho (Sol. cap. 14) tyranni cujusdam Euboici nomen commemoratur, quod est *Τυννών-δης*. Sed in aliis quoque quibusdam dialectis eodem modo andronymica formata esse videntur; nimis tamen pauca exempla inveni, quam e quibus certo judicari possit. Exstant autem apud Sicilienses: *Χαρών-δας* (legislator Catanae urbis Plat. rep. 10, 599 E); *Φιλών-δας* (pastor apud Theocr. 3, 1). Praeterea *Δαιτών-δας* Sicyonius quidam apud Paus. 6, 17, 5. commemoratur.

§. 22. Satis multa patronymica maxime homerica exstant, quae e thematis in *ρ* derivata sunt. In omnibus autem fere, cum primitiva eorum aut nomina agentia in *τορ* aut composita ex *ηνορ* sint, magis inest vis quaedam exornandi, de qua cf. adnot. ad §. 21.

Nondum enim apud Homerum *Ὑπερίων* Solis patrem significare, sed epitheton ornans esse, inter omnes constat.

1) Falso transcripsit Lenormant: *Ἱππόν-δης*, *Τιμόν-δης*, nam et ex analogia boeoticorum nominum et ex primitivorum ut *Τίμων Τίμωνος* paenultimam productam esse apparet.

Leguntur autem apud Homerum haec:

Ἀκτορ-ί-δης *Π* 189; *Ἀλαστορ-ί-δης* *Υ* 463; *Ἀλεγηνορ-ί-δης* *Ξ* 503; *Ἀντηνορ-ί-δης* (Verg. Q. Sm.); *Δαμαστορ-ί-δης* *Π* 416 etc. (Q. Sm.); *Ἑκτορ-ί-δης* *Σ* 401; *Εὐηνορ-ί-δης* *β* 242, *χ* 294; *Θεστορ-ί-δης* *Α* 69, *Μ* 394 (Ov. Tryph.); *Καλητορ-ί-δης* *Ν* 541. *Μαστορ-ί-δης* *Ο* 438, *β* 158, *ω* 452; *Νεστορ-ί-δης* (Tryph.); *Ὀνητορ-ί-δης* *γ* 282; *Πεισηνορ-ί-δης* *α* 429, *β* 347, *υ* 148; *Πολυκτορ-ί-δης* *σ* 299, *χ* 243; *Φιλητορ-ί-δης* *Υ* 457.

E poetis posterioris aetatis haec accedunt:

Ἀγηνορ-ί-δης Ap. Rh. *β* 178 etc. Ov. Val. Fl. Orph. Nonn.; *Ἀκεστορ-ί-δαι* Call. lav. 34; *Ἀλεκτορ-ί-δης* Orph. arg. 139; *Ἀμυντορ-ί-δαι* Pind. Ov.; *Ἀρεστορ-ί-δης* Ap. Rh. *α* 112, 325.

§. 23. Jam inquiramus, quomodo e thematis, quae *ϝ* vel *σ* spirantibus finiuntur, patronymica derivata sint. Atque graeci quidem grammatici (Cram. anecd. epim. I 346) haec praeceperunt: „*ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τῆς εἰς ʽουςʼ γενικῆς διὰ τοῦ ʽειδηςʼ γίνεται ἡ παραγωγή· οἷον ʽΗρακλῆς ʽΗρακλεΐδης καὶ ʽΗρακλείδης· καὶ ἀπὸ τῶν εἰς ʽευςʼ εὐθειῶν διὰ τοῦ ʽειδηςʼ. οἷον Πηλεύς Πηλεΐδης, Πηλείδης.*“ Patronymica igitur, quae secundum normam e thematis in *ευ* sive *εϝ* — de thematis in *σ* jam infra agam — derivata sunt, in *ειδης* desinere recte statuerunt. Atque hoc quoque recte praescriptum est, *ειδης* contractum esse ex *εΐδης*. Nam ex *Ἀτρευ* primum *Ἀτρεϝ-ί-δης*, deinde digammo eliso *Ἀτρε-ΐ-δης*, denique per synaeresin *Ἀτρείδης* factum esse apparet.

Haec ejus formationis patronymica apud Homerum exstant:

Ἀζείδης *Β* 513; *Αἰγείδης* *Α* 265; *Ἀμαρυγκείδης* *Β* 622; *Ἀτρείδης*, quod omnium patronymicorum creberrimum est; *Καινείδης* *Β* 746; *Νηλείδης* *Ψ* 652 (Q. Sm. 2, 369); *Οἰνείδης* *Ε* 813; *Ὀτρυντείδης* *Υ* 383; *Πηλείδης*; *Τυδείδης*; *Φυλείδης*.

Poetarum posterioris aetatis haec accedunt:

Aenidae (i. e. Cyziceni ab *Αἰνεύς* nominati cf. Orph. Arg. 500) Val. Fl. 3, 4; *Ἀχιλλείδης* Anth. Ov. Christod.; *Ἐρεχθεῖδαι* (Athenienses) Soph. Ant. 982 etc.; *Θησεῖδαι* (Athenienses) Soph. etc.; *Κρηθείδης* Pind. Pyth. 4, 270; Ap. Rh. γ 357; *Νηλείδης* Ap. Rh. α, 958; Ov. met. 12, 533; *Penthīdes* Ov. Ib. 445, 605; *Πευκείδης* Hes. sc. 187; *Terēīdes* Ov. Ib. 436; *Phinīdae* Ov. Ib. 273.

Jam quaerendum est, utrum in his patronymicis paenultima per synaeresin an per diaeresin apud Homerum scribenda sit. Omnium autem doctorum hominum, quantum equidem scio, primus Brunckius (ad Ap. Rh. α 58) diaeresin his formis adjudicavit: „venustius in versu scribi *Καινεΐδης τετρασυλλάβως* absque synaeresi.“ Post eum inprimis I. Bekkerus in altera carminum homericorum editione „versu magistro diphthongos patronymicorum dissolvit.“ Alii vero docti homines, inter quos F. A. Wolfius (praef. ad Odyss. 1794 p. XI seq.), G. Hermannus (in hymnis homericis), Lobeckius (pathol. graec. serm. II p. 10, 14), synaeresin apud Homerum retinuerunt. Quorum quae sententia probanda sit, non facile est dijudicatu. Hoc tamen jam inter omnes constat, apud Pindarum et in canticis tragicorum haud raro statuendam esse diaeresin. Ex quo quidem de Homeri sermone nihil concludi potest: alia enim est dialectus epica, alia lyricorum et tragicorum. At jure quodam Bekkerus versu magistro diphthongos patronymicorum dissolvisse videri potest; nec enim usquam apud Homerum ει syllaba in arsi, semper in thesi invenitur. Nihilo tamen secius Bekkero assentiri nequeo. Quanquam enim, postquam *F* inter ε et ι ejectum sit, aliquamdiu illas vocales per diaeresin pronuntiatas esse concedendum est, plane tamen ignoramus nec ullo modo conjectura assequi possumus, utrum hac ipsa aetate, qua carmina homerica orta sint, diaeresis usitata fuerit, an poetae homerici ut in aliis rebus sic in eo quoque, quod ει syllabam in arsi non posuerint, prioris temporis usum secuti sint. Ceterum omnium vocalium ε et ι facillime in ει diphthongum

coalescere jam inter omnes constat. Nec dubitandum est, quin Alexandrinorum tempore *ε-ι* non solum in *ει* diphthongum coaluerint, sed etiam *ει* diphthongus jam in *ι* monophthongum transierit. Si vero etiam Ovidius in *Terĕīdes*[1]) diaeresin servavit, non tam antiquioris temporis usum (cf. I. Bekker homer. Blätter p. 308), quam femininorum patronymicorum analogiam (cf. §. 57.) secutus esse videtur.

Patronymicis, quae e thematis in *F* derivata sunt, adnumerandum esse videtur *Ἡρώ-δης* vel *Ἡρῴ-δης* andronymicum, cujus primitivum *ἡροF* ex *ἡρο-Fο* decurtatum esse verisimillimum est (cf. Curtius, Erläuterungen p. 51). — Fortasse huc quoque spectat *Μινῴδης*, quod patronymicum in *E. M.* saepius invenitur. Si enim revera *Μῖνως* et *Manu-s*, qui secundum Indorum fabulas hominum genitor est, inter se respondent (cf. Kuhn in K. Z. IV p. 80 seq.), utriusque nominis forma antiquior *Mâ-na-va*[2]) fuisse videtur, ex qua et skrt. *Manu-s* et gr. *ΜῖνοFο-ς*, *ΜῖνοF-ς*, *Μῖνως* prodire poterant.

§. 24. Ex analogia patronymicorum e thematis in *ευ* ductorum formae in *ειδης* etiam tum exspectantur, cum themata primitivorum in *ες* desinunt. Ut enim in his *F* eliso sic in his *σ* eliso *ε* et *ι* in *ει* diphthongum contrahi debebant. Atque haec quidem ejus formationis exempla exstant:

Πολυθερσεί-δης[3]) Hom. χ 287; *Μεγαμηδεί-δης* h. in Merc. 100; *Ἐπικυδεί-δης* orac. apud Herod. VI,

---

1) Ov. Ib. 436 legitur: *Tantalides tu sis Tereidesque puer.*

2) Non *man* sed quae similis notionis est *mâ* radicem esse puto, ex qua *nava* suffixi ope, quod in *nu vv* corripi potest, non solum scrt. *ma-nvê* et graec. *μηνύω* praesentia, sed etiam substantiva *Ma-nu-s* et *Mī-νω-ς*, in quo radicis productio servata est, derivata esse possunt. Ejusdem cujus scrt. *Manus* originis germ. *Mannus* (Tacit. Germ. 2.) esse jam satis notum est.

3) Falso Steinkius (*de patronymicis graecis Elbingae* 1846) hoc patronymicum a themate in *α* derivat. Sed potius *-θερσης* a *θάρσος* substantivo ductum est, quod aeolice sonat *θέρσος*, a qua forma alia quoque andronymica Homerica propagata sunt ut *Θερσίτης*, *Ἀλιθέρσης*.

86; *Εὐηρειίδης* Call. lav. 81, 106; Theocr. 24, 17. — At contra ut in ceteris derivativis, quae e thematis in *ες* propagata sunt, sic in patronymicis quoque et andronymicis ad exemplum eorum factis paenultima multo saepius *ι* quam *ει* praebet: *Πλεισθενί-δαι* Aesch. Ag. 1569; *Leoprepi-des* Ov. Ib. 510; *Ἀχαιμενί-δης* Christod. 389. et accedunt andronymica paene innumerabilia ut *Εὐρυκρατίδης*, *Ἀντιμενίδης*, *Εὐανθίδης*, *Τιμηγενίδας* alia.

Quod vero praeceptum de andronymicis hujus generis in *E. M.* s. *Ἀτρείδης* legitur: „*ταῦτα* (sc. *τὰ εἰς ῆς εἰς οῦς ἔχοντα τὴν γενικὴν*) *εἰ μὲν βραχείᾳ παραλήγεται, διὰ τοῦ ῑ γράφεται, Εὐτυχὴς Εὐτυχίδης* etc. - - · *εἰ δὲ μακρᾷ παραλήγεται, διὰ τῆς ει Εὐήρης, Εὐηρείδης,*" id ne falsissimum sit vereor. Nec enim solum interdum in brachyparalectis *ει* diphthongus invenitur ut in *Ἱπποκρατείδης* (C. I. n. 285); *Ἐπιμενείδης* (C. I. n. 302, cf. Lobeck paralip. p. 5), quae quidem exempla itacismo deberi videntur, atque apud Aristophanem Ach. 220 *Λακρατίδης*, quod in omnibus codicibus legitur, jure suo Bentleyus in *Λακρατείδης* mutavit, sed etiam ea andronymica, quae cum a thematis macroparalectis derivata sint, praecepto illo per *ει* scribenda sunt, semper fere *ι* vocalem praebere, ut *Ἀγαμηδίδης*, *Θρασυμηδίδης*, *Ἐπικυδίδης*, *Ἀμφηρίδης*, *Εὐανθίδης*, Lobeckius (l. l.) demonstravit. Nec tamen ei assentiri possum patronymica per *ει*, andronymica per *ι* scribenda esse. Breviorem enim formam eamque metro firmatam habes in eis tribus patronymicis, quae supra laudavi. Potius hoc mihi statuendum esse videtur: communi sermoni jam ante illud tempus, quo *ει* et *ι* eodem modo pronuntiarentur, nullas nisi in *ι* formas usitatas fuisse, poetas vero, cum metro cogerentur, priorem formationem in *ει* servasse.

Sed ea patronymica, quae e thematis in *κλης* (*κλεϝος*) propagata sunt, jam apud Homerum *ε* ejecerunt. Exspectatur enim v. c. ex *Ἡρακλῆς* *Ἡρακλεϝεσ-ί-δης*, quod spirantibus elisis in *Ἡρακλεείδης* contrahi debebat. Constanter autem *Ἡρακλείδης* invenitur. Quo spectant haec

patronymica: *Ἡρακλεί-δης* Hom.; *Ἰφικλεί-δης* Hes. sc. 111, Pind.; *Neocli-des* Ov. pont. 1, 3, 69; *Οἰκλείδας* Pind. Ol. 6, 20. Aesch. Sept. 382.

B. QUOMODO POETAE DACTYLICI METRI GRATIA PATRONYMICA FORMAVERINT, EXPONITUR.

Poetas dactylicos ut ab hac, quam modo perlustravimus, formatione patronymicorum recedant haud raro metro cogi neminem fugiet. Nec enim conveniunt metro dactylico patronymica secundum normam facta, quorum primitiva si in vocalem exeunt, macroparalecta, si in consonantem, macrocatalecta sunt; nec minus a metro dactylico ea abhorrent, quorum primitiva, si in vocalem exeunt, tribrachyn, si in consonantem, pyrrhichium faciunt.

§. 25. Maxima patronymicorum pars, quae e thematis prioris generis derivata sunt, ante *δα* suffixum *ια* litteras praebent ut *Ἀγχισ-ιά-δης* ab *Ἀγχίσα*, *Τελαμων-ιά-δης* ab *Τελαμών*. Qua forma metri causa poetas uti jam antiqui grammatici intellexerunt; legitur enim apud Eustathium 13, 11: „*Ἰστέον δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἀεὶ τὸ ʻαʼ ποιητικῶς πλεονάζει ἐν τοῖς διὰ τοῦ ʻιδηςʼ πατρωνυμικοῖς, ἀλλὰ μόνον ἐξ ἀνάγκης, ὅτε πρὸ τοῦ ʻιʼ μακρά ἐστι συλλαβή· οἷον Τελαμωνίδης Τελαμωνιάδης, Νηληΐδης Νηληϊάδης, οὕτως οὖν καὶ Πηληΐδης, Πηληιάδης· εἰ γὰρ μὴ πλεονάσῃ ἐν τοῖς τοιούτοις τὸ ʻα,ʼ καὶ οὕτως ἀπαρτισθῇ δάκτυλος, οὐ συντελοῦσιν εἰς μέτρον ἡρωϊκὸν διὰ τὸ καταπεραιοῦν εἰς πόδα ἀμφίμακρον.*“ Quae autem esset natura illius *ια* syllabae, inter antiquos grammaticos discrepabat; cf. Cramer. anecd. Oxon. I p. 443 s. *Χαλκωδοντιάδης·* „*οἱ μὲν λέγουσι, ἀπὸ εὐθείας Χαλκωδοντιὰς γίνεσθαι, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Χαλκωδόντιος κτητικοῦ. ἀλλ' οὐδέποτε τὰ πατρωνυμικὰ ἀπὸ τοῦ κτητικοῦ γίνεται, ἀλλ' ἀπὸ κυρίων ἄμεινον οὖν πλεονασμὸν λαμβάνειν. γέγονεν οὖν ἀπὸ τῆς περιττοσυλλάβου γενικῆς·*

ὡς γὰρ Ἀγαμεμνονίδης, Τεκτονίδης οὕτως Χαλκώδοντος Χαλκωδοντίδης καὶ πλεονασμῷ Χαλκωδοντιάδης."

Harum sententiarum primam negligendam esse censeo non solum quod parum credibile videtur a femininis derivata esse marium nomina, sed etiam quod, cum *Χαλκωδοντίς* praeter *Χαλκωδοντιάς* exstet, quae hujus *α* origo sit, iterum quaerendum est.

Quae vero harum sententiarum graecis grammaticis maxime arridebat, *α πλεονάζειν* vel per epectasin ionicam (cf. Gregor. Corinth. p. 488 ed. Schäfer) inductum esse, ea nostrae aetati minime probatur. Nec enim unquam poetas, quanquam a communi sermone formis modo magis compressis modo magis extentis utendo longe recedebant, sonos supervacaneos et quasi otiosos metri tantum causa inculcasse e grammatica comparativa cognovimus.

Quare secunda potius earum quas supra laudavi sententiarum, quam Tryphonis fuisse ex Bekk. anecd. p. 849 apparet, accipienda esse videtur. Cum enim in gentiliciis qualia *Δηλ-ια-κός*, *Κορινθ-ια-κός* *ια* et *κο* suffixa, quorum utrumque possessivam habet vim (cf. §. 9.), inter se conjuncta sint, quidni eodem modo in patronymicis in *ιαδης* *ια* et *δα* suffixa, quorum utrumque habeat patronymicam vim (cf. *Τελαμώνιος Αἴας*), inter se conjuncta esse statuamus? Neque huic sententiae obstat, quod *δα* suffixum ejusdem atque *ιο* originis est (cf. §. 10). Nam poetae homerici, cum patronymica in *ιαδης* facere coepissent, unde *δα* suffixum ortum esset, jam obliti erant. Concedendum autem est poetas hoc formandi genere nunquam fere nisi metro coactos usos esse.

§. 26. Jam quomodo e singulorum thematorum generibus patronymica hujus formationis deriventur indagemus. — Ac primum quidem e thematis impuris macroparalectis in *α* haec patronymica Homerus derivavit:

Ἀγχισ-ιά-δης (Verg.); *Θυεστ-ιά-δης* δ 518 (Ov. Qu. Sm. Claud.); *Λαερτ-ιά-δης* (*Λαρτ-ιά-δης* Eurip. Anth.). Quorum extrema duo e *Λαέρτιος* et *Θυέστιος* nominativis

veteres ducere solent. Ac revera *Λαέρτιος* nominativus apud tragicos et in anthologia haud raro invenitur. Sed cum neque ceterorum patronymicorum, quorum non pauca exstant, primitiva nominativos in *ιος* praebeant et Homerus nullam nisi *Λαέρτης* formam usurparit, vix dubito, quin *Λαέρτιος* nominativus potius ex *Λαερτιά-δης* patronymico ductus sit. — Poetarum posterioris aetatis haec accedunt: *Ἀλητ-ιά-δαι* Call. frg. 73; *Amyntia-des* Ov. Ib. 293; *Ὀρεστιά-δης* Schol. Call. lav. 37; et metronymica *Acrision-ia-des* Ov. met. 5, 70 (quod potius ab *Ἀκρισιώνη* i. e. Danae Acrisii filia (cf. Hom. Ξ 319) quam ab *Ἀκρίσιος* duobus patronymicis suffixis inter se conjunctis (cf. §. 35.) derivatum esse videtur), et *Atalant-ia-des* Stat. Theb. IX, 789.

§. 27. Patronymica, quae e thematis impuris macroparalectis in *ο* ea ratione derivata sunt, haec sunt: *Ἀρητ-ιά-δης* Hom. *π*, 395; *Amphiarē-ia-des* Ov. fast. 2, 43, in quo, cum primitivum in *ᾱ-ος* sive *ῆ-ος* (Pind. Nem. 9, 57) sive *ε-ως* desinat, *F* ante *o* ejectum esse videtur; in patronymico *η* pro *α* fortasse ex analogia pindaricae formae dissimulationis causa Ovidius usurpavit; *Asop-ia-des* Ov. met. 7, 484; *Βαττ-ιά-δης* (i. e. Callimachus; pl. num. = *Κυρηναῖοι*) Call. Catull. Ov. etc.; *Ἰλ-ιά-δης* (i. e. Ganymedes) Anthol. IX, 77, Ov. met.; *Κηφισιάδης*[1]) Paus. IX. 34, 9. *Κροτωπ-ιά-δης* Call. frg. 315, Ov. Ib. 478; *Κωνσταντῖν-ιά-δης* Anth. IX, 195; *Πυῤῥ-ιά-δαι* (Molossi, cf. Justin. 17, 3) Hesych.; *Φαυστῖν-ιά-δης* Anth. XV, 48; *Φιλιππ-ιά-δης* (i. e. Alexander M.) vit. Pindari ex Eustath. prooem. comment. Pind. — Ad haec accedunt: *Ὑλλ-ιά-δαι* Anth. XIII, 18, quam formam Lobeckius (el. path. 2, p. 11) rectissime ut mihi videtur pro *Ὑλαΐδαι*, quod in codicibus est, scribere voluit; et *Φλύ-ά-δης* epigr. apud Pausan. IV, 1, 8, in quo, cum e *Φλυό-ς* ductum sit, *ι* post *υ* elisum est.

Scriptores prosae orationis hac formatione, quam aug-

---

1) Paus. l. l. praebet: „*τινὲς Κηφισιάδην τὸν Ἐτεοκλέα ἐκάλεσαν ἐν τοῖς ἔπεσιν.*“

mentatam dixerim, non usos esse constat; dicunt enim *Μερμνά-δαι* (Herod.), *Παμβωτά-δαι* (Steph. Byz.), *Ὁμηρί-δαι, Τευκρί-δαι* (Isocr.). Quaeque andronymica patronymicorum typo percussa in *ιαδης* exeunt, ea e primitivis aut in *ια* aut in *ιο* repetenda sunt. Cui legi repugnare videtur *Βαττ-ιά-δαι* Herod. IV, 202, cujus primitivum *Βάττος* est, et *Ἡφαιστ-ιά-δαι* quod nomen δήμου cujusdam Attici ab *Ἥφαιστος* ductum esse videtur. Sed in Herodoti codicibus legitur *Βαττά-δαι*, non *Βαττιά-δαι*, quod potius in *Βαττίδαι* (cf. Pind. Nem. 6, 53: *Βασσίδαισιν*), quam in *Βαττιάδαι* mutandum esse videtur. Atque *Ἡφαιστιάδαι* priore tempore *Ἰφιστιάδαι* ab *Ἰφίστιος* heroe nominatos esse ex inscriptione quadam (C. I. I p. 402) et locis Hesychii et Suidae apparet.

Eodem modo quo e thematis in *α* et *ο* patronymica *ια* suffixo intercedente e thematis macrocatalectis in *τ ν ϝ σ* derivantur — nam in *κ π ρ* primitiva macrocatalecta non desinunt —.

§. 28. Atque e thematis in *τ* haec patronymica homerica facta sunt: *Κρειοντ-ιάδης* Τ 240; *Λαομεδοντ-ιά-δης* Γ 250, Ο 527; *Φερητ-ιά-δης* Β 763, Ψ 376; *Χαλκωδοντ-ιά-δης* Β 541. — Apud poetas posterioris aetatis haec inveniuntur: *Ἀβαντ-ιά-δης* Ap. Rh. α, 78 etc.; *Athamant-ia-des* Propert. IV, 6, 22, Ov. met. 13, 919; *Atlant-ia-des* Ov. met. 2, 704, 834; 8, 627; *Βιαντ-ιά-δης* Ap. Rh. β 63, 111; *Βυζαντ-ιά-δης* E. M; *Δρυαντ-ιά-δης*[1]) Nonn. 20, 187; 21, 1, 66; *Καλχαντ-ιά-δης* Anthol. Pl. 336, 2; *Poeant-ia-des* Ov. met. 13, 313.

§. 29. E thematis macrocatalectis in *ν* haec patronymica derivata sunt: *Τελαμων-ιά-δης* Hom.; *Ἀμφιτρυων-ιά-δης* Hes. th. 317; sc. 165 etc.; *Καυκων-ιά-δης* epigr. ap. Paus. IV, 1, 8, quod a *Καύκων* gentilicio derivatum est; *Πρεσβων-ιά-δης* or. ap. Paus. IX, 37, 4. — Hanc for-

---

1) Ov. Ib. 343 legitur *Dryant-ī-dae* quod cum *ι* contra normam productum sit, fortasse in *Dryantiadae* mutandum est.

mationem dactylicam duobus prioribus etiam Pindarus servavit, quae carminibus epicis sine dubio notissima erant. At contra sermonis communis usum secutus Ἀλκμανίδαι dixit.

§. 30. Eandem formandi rationem nonnulla patronymica praebent, quae e thematis in εv (εF) ducta sunt; in quibus ante ια-δης terminationem ε digammo eliso in η producitur. Qua formatione graeci poetae Homero et Quinto Smyrnaeo exceptis rarissime, nunquam latini usi sunt. Apud Homerum autem haec leguntur:

Καπανη-ιά-δης *E* 109; Μηκιστη-ιά-δης *Z* 28; Νηλη-ιάδης; Περση-ιά-δης *T* 116, 123; Orph. lap. 505; Πηλη-ιά-δης (Q. Sm.). Apud epicos posterioris aetatis haec inveniuntur: Πανοπη-ιά-δης Q. Sm. 4, 336; Κρηθη-ιά-δης epigr. ap. Paus. VIII, 25, 9; Θηση-ιάδης Anth. app. 51, 33; Πενθη-ιά-δαι Opp. cyn. IV, 290; quibus accedit Ἰφικλη-ιά-δης Q. Sm. 1, 234, quod cum e themate in κλῆς (i. e. κλεFες, κλεF-) derivatum sit, eodem modo formatum est atque patronymica e thematis in εv (cf. §. 24).

Nemo non intelleget has formas Homerum — qui alii poetae patronymica ejusmodi formarunt, ei Homeri vestigia presserunt — metro non cogente fecisse. Μηκιστείδης enim v. c. et Περσείδης non minus in metrum dactylicum quadrant, quam Μηκιστηιάδης et Περσηιάδης. Inveniuntur autem tales formae nusquam nisi in formulis quibusdam, quorum duo genera discernenda esse censeo. Ac primum quidem, quod in adlocutionibus usurpari solet, eo continetur, quod patronymica quinque vel sex syllabarum ita ponuntur, ut penthemimeri plane neglecta hephthemimeris fiat, cui semper fere trithemimeris antecedit (cf. I. Bekker, homer. Blätter p. 143). Quo spectant formulae ut:

Διογενὲς Λαερτιάδη πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ

quae 22 locis legitur, et quae quattuor locis legitur:

ὦ Νέστορ Νηληιάδη — — — —,

quacum compares *E* 109:

ὄρσεο πέπον Καπανηιάδη. — —

Alterum genus formularum, in quo ejusmodi patrony-

mica legi solent, eo continetur, quod patronymica genetivo casu post penthemimerin ita posita sunt, ut in quinto pede caesuram aliquam faciant. Quo spectant formulae ut *Μενοιτιάδαο δαμῆναι Π* 434, 452, cf. 420, 438; *Μενοιτιάδαο θανόντος P* 538, *Φ* 28; *Νηληιάδαο γέροντος Θ* 100, *Ο* 378, quibuscum compares *Πηληιάδαο φύλαξεν Π* 686. — Si vero versus vocabulo tetrasyllabo clauditur, ionica genetivi forma in *εω* usurpatur ut *Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος* et *Πηληιάδεω Ἀχιλῆος*, quocum compares *Πηληιάδεω ἀφίκοντο Ω* 431, *Πηληιάδεω ἀφίκωμαι* 448; *Νηληιάδεω ἀφίκοντο Λ* 618.

Patronymicis igitur augmentatis hujus ordinis non tam dactyli pedis supplendi causa quam ut versus in certas quasdam formulas redigerentur, poetae usi sunt. Nec tamen e formulis repeti possunt *Μηκιστηιάδης Ζ* 28 et *Νηληιάδαο Ψ* 303; *Περσηιάδαο*, quod legitur in fine versus *Τ* 116, 123 tot patronymicorum analogiam sequitur, quae genetivo casu versum finiunt.

§. 31. Alia atque de qua modo disseruimus ratione ex *Ὀϊλευ* themate *Ὀϊλ-ιά-δης* patronymicum Homerus derivare solet, a quo haud ita recedit Pindarus, qui cum Ajacis Locrensis patrem *Ἰλέα* (ab *Ἰλεύς*) nominet, *Ἰλ-ιά-δης* formavit (Ol. 9, 120).

Atque eodem modo facta sunt haec patronymica: *Ἀλωιά-δαι* Ap. Rh. *α* 482, 489 (Diod. Sic. 4, 85 praebet *Ἀλφάδαι*; reliqui prosae orationis scriptores *Ἀλωάδαι*, *ι* vocali elisa) ab *Ἀλωεύς* themate; *Νηλ-ιά-δης*, quod cum Passovio apud Alex. Aet. 1, 26 in Parthen. Erot. 14 (Anth. gr. I p. 208) pro *Νειλιάδαο* restituendum esse videtur. Legitur enim hic pentameter:

ὧδε μὲν ἡ Φοβίου Νειλιάδαο δάμαρ
φθέγξετ' κ. τ. λ.

Ac Brunckius quidem correxit *Νηλεΐδαο*, quod Schneidewinus (del. I. p. 162) recepit. Sed cum apud Alexandrinos poetas dactylicos aliud ejus formationis patronymicum non exstet, in quo *ει* syllaba per diaeresin legatur, haud scio an cum Passovio *Νηλιάδαο* scribendum sit, quod ad

codicis scripturam proxime accedit. -- Quod formandi genus ita explicandum esse censeo, ut v. c. in *'Οϊλεν* themate digammo amisso *ε* propter *ια* vocales quae sequuntur ex analogia derivativorum ut *λόγ'-ιος* pro *λογε-ιος* ejectum sit, quod in aliis quoque derivativis thematorum in *ϝ* et *σ* factum esse vidimus, ut *βασιλ-ικός γεν-ικός*. Ac praesertim in *'Αλωιάδαι*, cujus primitivum alteram vocalem ante *ε* praebeat, hoc facillime fieri potuit.

§. 32. E thematis puris in *α* et *ο*, quorum paenultima e diphthongo cum *ι* composita constat, patronymica usitata ratione derivantur. Sed ut creticus in fine eorum vitetur, aut *ε*, si quidem paenultima thematis ex *ει* diphthongo constat, in *η* producitur, aut *ι* altera paenultima vocalis plane eliditur. Atque prioris quidem formationis haec exempla sunt: *Αὐγηιά-δης* *B* 624, quod ab *Αὐγεια* themate, et *Βορηιά-δαι* Anth. IX, 550, quod a *Βορεα* vel *Βορεια* themate derivatum est. — Alterius formationis complura exstant exempla:

Aenĕa-dae[1]) Lucr. Verg. Ov. Anth. Opp. etc. ab *Αἰνεια* themate; *'Ανθεά-δαι* (i. e. Halicarnassenses) St. Byz. s. *'Αθηναῖοι*, cujus primitivum *'Ανθείας* vel *'Ανθέας* fuisse videtur. Saepissime enim jam in primitivis *ι* vocalis elisa est, ut in *'Ανδρέας* ab *ἀνδρεῖο-ς*, *'Αστέας* ab *ἀστεῖο-ς*; *ε* et *α* in *ᾱ* contracta sunt in *Δημᾶς*, ex quo derivatum est *Δημᾱδης*[2]).

1) Verg. Aen. IX 653 legitur *Aenīde*, quo nomine Iulus appellatur; quam formam contra normam factam Heinsius et Burmannus in *Aenĕide* mutaverunt, quod vix tolerabile est. Nam secundum normam *Aeneade* formandum erat. Sed cum Servius et Priscianus II, 36 („*Aenīdes magis contra regulam auctoritate poetica posuit Vergilius, e et a correptas in i productam convertens vel quasi ab Aeneus Aenīdes sicut a Peleus Pelīdes*“) Vergilium ita scripsisse testentur, nihil corrigendum est. Potius cum Forbigero statuerim, hoc loco de industria ut Iulum significaret a regulari formatione poetam recessisse.

2) *E. M.* p. 265, 12 praebet: „*ἀπὸ τοῦ Δημέας γίνεται Δημεάδης καὶ κατὰ συναίρεσιν Δημάδης· καὶ ὤφειλεν εἰς τὸ η γίνεσθαι ἡ κρᾶσις,*

Eodem modo in patronymicis, quae e thematis in αιο derivata sunt, ι elisum est: Πειρα-ΐ-δης Hom. Δ 228; Πλαταΐδας[1]) Anth. XIII, 21; quod nonnunquam etiam in prosa oratione fit, ut in Φιλαΐδαι Steph. Byz. „ἀπὸ Φιλαίου τοῦ Αἴαντος υἱοῦ", et in Ἐρυξιδαΐδας Thuc. 4, 119, 2, quod Lobeckius (paral. p. 229 adn. 10) recte ut mihi videtur ab Ἐρυξίδαιος derivavit. Sed in Δικαιίδης, quod andronymicum in corp. insc. I, 1340, 42 legitur, ι servatum est. — Disceptarunt inter se antiqui grammatici, utrum Πειραΐδης per diaeresin an Πειραίδης per synaeresin scribendum sit (cf. Herodian. in schol. ad Δ 228). Nec tamen solum propter Herodiani auctoritatem, qui Aristarchum gravissimum auctorem sequi solebat, sed etiam ex analogia vocabulorum ut Ἀχαΐδος Ἀθηναΐτης, in quibus etiam ι amissum est, diaeresin statuendam esse censeo.

Ex Ἀλκαιο themate Pindarus usitata ratione Ἀλκαΐδης (i. e. Hercules) Ol. 6, 115 derivavit. Hesiodus autem, quem omnes posterioris aetatis poetae[2]) secuti sunt, Ἀλκείδης formam usurpavit (sc. 112.), quae forma potius cum Eustathio (128, 37) ab Ἀλκεύ-ς primitivo quam ab Ἀλκαῖο-ς derivanda est; in quo nihil offensionis inest. Nam sine dubio ex Ἀλκαῖος et Ἀλκείδης epithetis ipsis Ἀλκαῖος avus Herculis fictus est.

§. 33. In quibusdam patronymicis, quae e thematis impuris macroparalectis in ο derivata sunt, ut creticus vitetur, ι vocalis, quae δα suffixo antecedit, producta est.

ἀλλὰ διὰ τὸν χαρακτῆρα (τῶν πατρωνυμικῶν) εἰς α ἐγένετο." — Sed potius cum Lobeckio (el. path. I. p. 254) statuendum esse videtur, Δημάδης jam ex Δημᾶς primitivo contracto propagatum esse.

1) In anth. l. l. legitur:

Μνασάλκεος τὸ σᾶμα τῶ Πλαταΐδα.

Πλαταια thema esse, apparet ex Strabone IX, 412: „ἔστι δὲ καὶ ἐν τῇ Σικυωνίᾳ δῆμος Πλαταιαί, ὅθεν περ ἦν Μνασάλκης ὁ ποιητής."

2) Saepissime latini poetae Herculem πατρωνυμικῶς *Alciden* aut *Amphitryoniaden* appellarunt, quod *Hercules* vocabulum quibusdam casibus in hexametrum non quadrat.

De qua productione Priscianus II, 7, 37, haec praebet: „*haec contra regulam paenultimas vocales producunt: Aeclīdes, Demādes per synaeresin pro Demeades, Codrīdes, Lycoorgīdes, Lagīdes, Belīdes.*“ De *Demādes* cf. §. 32.; unde *Aeclīdes*, quod Hertzius pro *Aeolides* vulgato restituit, et *Codrīdes* fluxerint, non liquet; nunc enim apud nullum poetam inveniuntur. Reliqua autem recte sese habent. *Λαγείδης* enim legitur apud Theocr. 17, 14, [1]) vel potius ibi restituendum est. Quam enim scripturam codices praebent

Λαγίδᾰς ὁ Πτολεμαῖος —

eam falsissimam esse apparet. Quare propter hunc ipsum Prisciani locum cum Geiero (de Ptolem. Lagi vita), quem Fritzschius aliique secuti sunt, *Λαγείδης* scribendum esse censeo per *ει* diphthongum, cui in latino sermone *ī* longa respondet.

Deinde *Lycoorgīdes* sive *Lycurgīdes* invenitur apud Ov. Ib. 501. — Saepius legitur *Belīdes* (Verg. Aen. 2, 82; Ov. her. 14, 73; Stat. Theb. 6, 291). — Denique accedunt, quae Priscianus non attulit, *Amyclī-des* Ov. met. 10, 162, cujus primitivum *Ἀμύκλα-ς* est (cf. Apoll. 3, 10, 3), et *Dryant-ī-des*, cujus primitivum *Δρύας Δρύαντ-ος* est (cfr. §. 28 adnot.).

Haec igitur patronymicorum formatio maxime apud latinos poetas, inprimis apud Ovidium invenitur. Ex quo concludere non licet a Graecis eam plane alienam fuisse. Nam praeter *Λαγείδης*, cui cum in codicibus non legatur nihil momenti tribuas, *Κυθνείδης* andronymicum exstat, cujus primitivum *Κύθνος* esse Choeroboscus (Cram. an. II, p. 201) testatur.

Jam quomodo *ει* diphthongus in his patronymicis explicanda sit, inquiramus. Ac mea quidem sententia haec ex falsa analogia eorum, quae e thematis in *ευ* derivata sunt, istuc inducta est. Tenendum enim memoria est, has formas illo demum tempore exstare, quo *ει* et *ι* eundem habebat sonum. Quare andronymica, quae e thematis in

---

1) Lobeckius (parall. p. 7) *Λᾱᾰγί-δης* scribendum esse conjecit. Meinekius scripsit *Λαγ-ιά-δης*, sed in adnotationibus *Λαγείδης* comprobavit.

ευ patronymicorum ratione derivata sunt, haud ita raro per *ι* scripta sunt, ut *Βασιλίδης* (C. I. 1271), *Προμηθίδας* (Schol. ad Ap. Rh. *β* 815), *Ἀλκίδης* (Anth. II, 13). Contra etiam dubitari poterat, an andronymica ut *Ἀριστείδης*, *Πατροκλείδης* ab *Ἄριστος*, *Πάτροκλος* derivanda essent. Itaque non mirum est, quod maxime a Romanis patronymicis *ει* diphthongus, cui in latina lingua *i* longa respondet, falso tributa est, quin etiam Ovidius, qui omnium poetarum Romanorum patronymicis creberrime usus est, nonnulla quae ex aliis atque in *ο* thematis derivata sunt ut *Amyclīdes*, *Dryantīdes*, *Coronīdes* (§. 16.), secundum hanc falsam analogiam fecit.

Jam de eorum patronymicorum formatione disserendum est, quorum primitiva, cum in vocalem desinunt, tribrachyn, cum in consonantem, pyrrhichium efficiunt. Tres autem omnino vias, ut paeonem quartum evitarent, poetas dactylicos iniisse videmus: aut primitivi paenultimam produxerunt, aut primitivi thema per *ιον*, aut per *ηιο* amplificarunt.

§. 34. Ac primam quidem viam semper fere inierunt, cum in primitivi antepaenultima *ι* vel *υ* est, quas vocales maxime *ι* quantitatem variare constat. Haec autem ejus formationis patronymica exstant:

Πρῑαμί-δης, quod saepissime apud Homerum legitur (cf. *Πρῑαμίδαις* Aesch. Choeph. 935, *Πρῑαμιδῶν* Eur. Hec. 13, Rhes. 167); *Φῡλακί-δης* *Β* 705, *Ν* 698 (cf. *Φῠλᾰκοῖο* *σ* 231); *Φῑλυρί-δης* [1]) metronymicum, Hes. theog. 1002. cujus primitivum *Φῑλύρα* est; *Τρῑοπί-δαι* Call. h. Cer. 32. (cf. §. 12); *Σῑκελίδης* [2]) Theocr. 7, 40, quod a *Σῐκελος* (cf. Ar.

---

1) Nonnulli (cf. Lobeck. proleg. p. 204 adn. 9) *Φίλλυρα* et *Φιλλυρίδης*, quod ante Schneidewinum ap. Pind. Pyth. 3, 1 legebatur, ubique scribere voluerunt, quod *Φιλύρα* ex *Φιλιλύρα* (!) vel *Φιλολύρα* concisum sit. Sed potius *Φιλύρα* nomen proprium nihil nisi tiliam significat.

2) Cfr. Choerob. in Crameri Anecdotis II, p. 256: „*Σῑκελίδης μακρὸν τὸ ῑ διὰ τὰς ἐπαλλήλους βραχείας ὥσπερ καὶ τὸ Πρῑαμίδης.*“

vesp. 838, 897), *Ἰταλί-δαι* (‿ ◡◡ ‿) Anth. IX, 344, quod ab *Ἰταλο-ς* (◡◡◡) derivatum est. Nec tamen solum *ι* produci sed etiam, cum metro flagitetur, corripi ex *Ἐλευσινί-δης* (Hom. h. in Cerer. 105) apparet, quod aut ab *Ἐλευσῖνο* aut (cf. E. M.) ab *Ἐλευσῖν* themate derivatum est.

In his duobus patronymicis, quae e thematis tribrachyis derivata sunt, ad formarum exemplum quales *εἰλάτινος* ex *ἐλάτινος*, *ε* in *ει* productum est: *Εἰλαρί-δης* [1]), cujus primitivum *Ἐλᾰρα* (cf. Schol. ad Ap. Rh. *α* 761) est, Hes. frg. 153. ed. Göttl. (E. M. p. 60, 40); *Εἰλατί-δης* Hes. frg. 125 Pind. Ol. 6, 55, Pyth. 3, 55, Ap. Rh. *α* 41 seq., cujus primitivum *Ἔλατο-ς* est.

§. 35. E quibusdam thematis in *ο*, quae in tribrachyn exeunt, praesertim cum dura quaedam vocalis (*α*, *ο*, *ε*) in antepaenultima est, patronymica in *ῑονίδης* derivantur, in quibus, quod saepissime fit, *ο* ultima thematis vocalis ante *ι* elisa est. Qua ratione haec patronymica formata sunt: *Τᾰλᾰ-ῑονίδης* Hom. *B* 566, *Ψ* 678, Pind. Ol. 6, 24. Stat. Theb. 5, 18.; *Ἰᾰπετ-ῑονίδης* Hes. op. 54, th. Ap. Rh. *γ* 1086; Ov. met. 4, 632; Anth. Plan. 88; *Ἐλᾰτ-ιονίδης* h. in Ap. Pyth. 32 (i. e. *Ἴσχυς*, quem Pindarus et Apollonius Rh. *Εἰλατίδην* appellarunt cf. §. 34). — Ad exemplum eorum Statius (Theb. 1, 313 seq.) ex *Οἰδῐποδ* themate *Oedipod-īonides*, et Ovidius ex *Σπερχειο* themate antibacchio *Sperchīonides* (met. 5, 86) formavit.

Quae formatio quomodo explicanda [2]) sit, vix dubium

---

1) Vulgata scriptura est *Ἐλλαριάδης*, quae cum nullo modo in hexametrum quadret, a Sturzio et Boeckhio, ut ex Gaisfordii annotatione elucet, in *Ἐλλαράδης* mutata est, quae quidem forma non recte facta est; nam metronymica, quorum primitiva in *α* vel *η* desinunt, in *ί-δης* formantur (cf. §. 13). Quare Gaisfordius e D. V. P. codd. rectissime *Εἰλαρί-δης* scripsit.

2) De patronymicis ita formatis duae inter se diversae erant antiquorum grammaticorum sententiae; cf. Schol. ad *B* 566: „*Ταλαϊονίδης· ἀπὸ τοῦ Ταλαΐων ἐστὶν ἡ κλίσις ἢ κατὰ πλεονασμὸν τοῦ ονι*“ et Eustath. p. 288, 19: „*ἔοικε δὲ διώνυμος εἶναι ὁ Ταλαός, οὕτω τε κα-*

esse potest. Ut enim in formis quales *Λαερτιάδης*, *Πηληιάδης* duo patronymicae notionis suffixa inter se conjuncta sunt (*ια* et *δα*, cf. §. 25), sic in his cum *δα* suffixo *ιων* sive *ιον* conjunctum est, cujus suffixi ope patronymica ut *Κρονίων* (cf. §. 60.) facta sunt. Neque *ο* in *ιονίδης* offendere potest; eandem enim quantitatem correptam habes in *Κρονίονος* genetivo qui legitur *Ξ* 247, *λ* 620.

§. 36. Ut tribrachys vitetur, patronymica quaedam a poetis posterioris aetatis in *ηιάδης* formata sunt: *Πελοπηιάδαι* Pind. Nem. 8, 21, Theocr. 15, 152, quod a *Πελοπ* themate derivatum est (cfr. *Πελοπίδαι* Aesch. Eurip.); *Ephyrēiadae* Stat. Th. VI, 652 (Corinthii; ab *Ἐφύρα* urbe derivatum, cf. *Περγαμίδης* §. 14). Eodem modo a thematis antibacchiis facta sunt: *Εὐρωπ-ηιάδης* Maxim. 413, cujus primitivum *Εὐρώπη* est; *Ἡφαιστ-ηιάδης* Nonn. 13, 177; 37, 503. Quae patronymica, quin ex analogia patronymicorum in *ιαδης* formata sint, non dubium est. Ut enim in ista ante *δα* suffixum *ια* suffixum ejusdem vel similis notionis insertum est, sic in haec *ηιο*, quod suffixum quorundam sententia (cf. Bopp vergl. Grammat. §. 956) ab *ιο* suffixo non diversum [1]) est.

§. 37. In quibusdam patronymicis, quae e thematis in *ιο* derivata sunt, *ια* in *ι* metri necessitate contractum

---

λούμενος, ἐξ οὗ καὶ πατρωνυμικὸν ἔσται ὁ Ταλαΐδης, καὶ Ταλαΐων, ὅθεν ὁ Ταλαϊονίδης· εἰ δέ γε μὴ διωνυμεῖ, ἀλλὰ μοναχῶς λέγεται Ταλαός, πλεονασμὸν ἔπαθε δύο συλλαβῶν ὁ Ταλαϊονίδης ἀπὸ τοῦ Ταλαοῦ γεγονώς, ὡς καὶ οἱ παλαιοί φασιν."

1) Vix dubitarim, quin hoc non rectum sit. Quidni enim statuamus, in *χρύσειος*, quocum ionicas formas ut *πολεμήιος* compares, *χρυσε* primitivi thema esse, *ιο* suffixum? In ionica autem dialecto *ε* in *η* productum est, propter *j* elisum; nam praeter *χρυσεjος χρυσεjιος* facillime fieri poterat. Quare potius *Ἡφαιστη-ιά-δης* et *Εὐρωπη-ιάδης* dirimenda esse videntur. — In *Πελοπηιάδης* autem *η* aut analogiae thematorum in *ευ* debetur (cf. *Αἰθιοπῆας*, quod acc. pl. num. *Αἰθιοπ* thematis est, vide: Curtius, K. Z. IV, p. 212) aut, quod mihi quidem magis probatur, ex *Πελόπειος*, *Πελοπήιος* (Ap. Rh. *α* 758) repetendum est, in quo cum primitivi thema in *π* desinat, *ειος* sive *ηιος* terminatio ex *α* et *jα* suffixis composita esse videtur.

est. Ac primum quidem in poesi dactylica tribrachyn fugiendi causa haec formata sunt: *Ἐριχθονί-δαι* ep. in C. I. n. 411, Anth. app. 51, 40, quod Lobeckium path. I. p. 224 ab *Ἐρίχθων* primitivo, non ab *Ἐριχθόνιος* duxisse miror; nec enim usquam *Ἐρίχθων* nominativus legitur; *Κλυτί-δης* *Λ* 302, *ο* 540, quod Lobeckius proleg. p. 480 Hesychium secutus a *Κλύτο-ς* primitivo derivavit, sed ex *π* 327 apparere mihi videtur, Eustathio p. 1790, 53 assentiendum esse: „*Ἰστέον δὲ ὅτι τὸν ῥηθέντα Πείραιον υἱὸν ὄντα Κλυτίου Κλυτίδην λέγει κατὰ συγκοπήν.*"

Deinde in iambico poesis genere hoc unum tantum ejus contractionis exemplum exstat: *Ἀσκληπι-δῶν* Soph. Philoct. 1333. — Cum his formis concisis gentilia ut *Ἀγίδαι*, *Βακχίδαι* et andronymica ut *Ἐρυξίδας*, *Λεοντίδης* (cf. §. 16), quorum primitiva *Ἀγία-ς*, *Βακχία-ς*, *Ἐρυξία-ς*, *Λεόντιο-ς* sunt, comparari possunt, quanquam non liquet, utrum a primitivis jam concisis ut *Ἀγι-ς* etc. derivata sint, an in ipsis demum *ια* in *ι* contractum sit.

Denique hoc loco afferri potest *Τυνδαρίδης*, in quo, cum *Τυνδάρεο-ς* primitivum sit, *ε* ante *ι* et apud epicos (cf. h. hom. 17, 2, 5; 33, 2, 18) et apud lyricos (cf. Pind. [1]) Nem. 10, 38) et apud tragicos (cf. Eur. El. 1295) constanter elisum est.

§. 38. Jam restat, ut de iis patronymicis agamus, quae e thematis a primitivis quodammodo recedentibus derivata sunt. Atque de *Ἀλκείδης* quidem et *Aenīdes* jam supra (§. 32) disseruimus, nunc de *Λαμπετίδης*, quod *τὸν Λάμπου υἱόν* significat, verba faciemus. Legitur *Ο* 525:

1) In formatione eorum patronymicorum, quae jam in epicis carminibus exstabant, Pindarus ab iis non recessit, cf. *Ἀμφιτρυωνιάδας*, *Τελαμωνιάδας*, *Φῐλυρίδας*, *Ταλαϊονίδας*, non ita tragici, apud quos leguntur: *Φερητίδης* Soph. frg. 345, *Χαλκωδοντίδαι* Eur. Jon. 59, *Πρῐαμίδαι*, *Πελοπίδαι*. Si vero epicorum exempla non exstabant, patronymica in creticum vel paeonem quartum Pindarus non fugit: *Τιμοδημίδαι* Nem. 2, 27, *Ἀφαρητίδαι* Nem. 10, 122, *Ἀδραστιδᾶν* Ol. 2, 80 etc.; *Ἐρατιδᾶν* Ol. 7, 172; *Ἀλεξῐβῐάδα* Pyth. 5, 60, quod est andronymicum.

Τόφρα δὲ τῷ ἐπόρουσε Δόλοψ αἰχμῆς ἐὺ εἰδὼς
Λαμπετίδης, ὃν Λάμπος ἐγείνατο.

Inquirendum igitur est, utrum *τι* suffixo, quod ex *το* ortum esse verisimillimum est, primitivi thema amplificatum sit, an *τι* (*το*) artissime, ut *ιο* suffixum in *Ἀγχισ-ιά-δης*, cum *δα* suffixo conjungendum sit. — Poetae autem graeci si metro obsequentes duo inter se conjunxerunt suffixa, ea ejusdem vel similis notionis esse vidimus, ut *ιο* et *κο*, *ιο* et *δα* (cf. §. 25). Sed in *το* suffixo non inest possessiva nedum patronymica vis: quare ut cum *δα* suffixo arte conjungam, mihi persuadere non possum. Duo igitur primitivi themata *Λαμπο* et *Λαμπετο* (quocum fem. *Λαμπετώ* compares) accipienda esse censeo. In quo nihil offensionis inest: ut enim e radicibus ipsis per *α* suffixum vocabula derivantur, qualia *βίος* (*gir*), *Α-Fίδ-ης* (*vid*), sic ex *lamp* radice *Λάμπος* n. pr. Jam vero non solum *βίος* et *Ἀίδης* sed etiam quae similis notionis sunt formae *βί-ο-το-ς* et *αὐίδ-ε-τος* (i. e. *ἀόρατος* Hesych.) inveniuntur, quae per *το* suffixum amplificata sunt: ex quorum analogia *Λαμπετο* thema ejusdem atque *Λαμπο* notionis statui potest, ex quo *λαμπετόωντι* forma (*Α* 104) quoque derivanda est. — Probari igitur quodam modo potest, quod in schol. ad *Ο* 526 dictum est: „*Λαμπετίδης, ὡς πάχος πάχετος πλεονασμῷ τοῦ ʽεʼ· ἀφʼ οὗ τὸ Λαμπετίδης*,“ quanquam nec pleonasmum statuerim nec *πάχος πάχετος* exemplum probaverim (cf. Lobeck. ad Buttm. II. p. 403).

§. 39. Ut in *Λαμπετίδης το* suffixum additum est, sic in *Τευθραν-ίδης Ζ* 13, Nic. frg. 104 ed. Schneider, cujus primitivum *Τεύθρας* (*Τευθραντ*) *Ε* 705 legitur, *τ* ademptum esse videtur. Sed si rem accuratius inspexeris, aliter judicabis. Nam etiamsi concesserimus, in *Τευθρανίδης* metri necessitate *τ* ejectum esse, quid tamen de *Τευθρανία* statuamus? Num in hac quoque forma, quae a prosae orationis scriptoribus adhiberi solet, *τ* ejectum esse verisimile est? Potius primum *Τευθραν* thema statuendum esse censeo, ex quo *Τευθραν-ία* et *Τευθραν-ίδης*, cujus

primitivum *Τεύθραν-ος* fuisse videtur; deinde adjecta *τ* littera, quae fortasse ex *το* concisa est, *Τευθραν-τ* thema ortum esse. Atque item de formis ut *λεον-τ* et *λέαινα*, ut *σημαν-τ* et *σημαίνω* judicandum esse Curtius (K. Z. IV. p. 214) conjecit. Itaque etiam participii praesentis *an-t* suffixum nihil aliud esse videtur, nisi *an* suffixum, quod per *t* sive *ta* amplificatum sit.

Huc spectat quodammodo *Κρεῶνδαι* Theocr. 16, 39, cujus primitivum *Κρέων Κρέοντ-ος* est: quod quidem non tam a *Κρεων* themate derivatum, quam ex recti casus falsa analogia Boeotorum ratione ad exemplum andronymicorum ut *Ἁβρών-δας* formatum est (cf. §. 21).

§. 40. Bina primitivorum themata his patronymicis adjudicanda esse videntur: *Ἀνθεμίδης* *Δ* 488 (cf. 473), *Δευκαλίδης* *M* 117, *N* 307, *P* 608, Ap. Rh. *δ* 266; *Ἠετίδης* orac. ap. Herod. 5, 92, 5, quibus filii *Ἀνθεμίωνος*, *Δευκαλίωνος*, *Ἠετίωνος* significantur. Nam haec ex *Ἀνθεμιωνίδης* etc. concisa esse ut antiquis quibusdam grammaticis videbatur (cf. Bekk. anecd. p. 849; Cram. anecd. p. 347, 3; Gregor. Corinth. p. 460; E. M. p. 109, 8; Eustath. p. 933, 52), nostra aetate nemo sibi persuadebit. Itaque omnes fere docti homines, inter quos inprimis Lobeckius (path. I. p. 393), scholium ad *N* 307 (*Δευκαλίδης· ἀπὸ τοῦ Δεύκαλος*) secuti patronymica e brevioribus thematis *Ἄνθεμος*, *Δεύκαλος*, *Ἤετος* repetierunt. Quanquam enim longiores tantum formae servatae sunt, quidni tamen cum et *Ζεύς* et *Ζήν* (i. e. *Δjεύ-ς* et *ΔίϜ-ᾱν*) poetae homerici usurparint et *Δεύκαλος* et *Δευκαλίων* exstiterint? Accedit, quod nominibus in *ιων* hypocoristica quaedam vis ab antiquis grammaticis tribuitur (cf. Eustath. p. 518, 25). Quare qui mos nostratium erat media aetate, uni eidemque homini et nomen primitivum et quod ex eo derivatum erat deminutivum imponere, ut *Heinrich* et *Hezilo*, quodam modo comparari potest. — E brevioribus autem thematis haec patronymica ob eam causam ducta esse videntur, quod poetae homerici a formis quales *Δευκαλιωνιάδης* — nam e longioribus the-

matis aliter formari non poterant — propter gravitatem et longitudinem quantum poterant sese abstinebant. Nam in Iliadis quindecim milibus circiter versuum quinque tantum locis (*Χαλκωδοντιάδης B* 541, *Δ* 464; *Λαομεδοντιάδης Γ* 250, *O* 527; *Μηκιστηιάδης Z* 28) patronymica ejus mensurae leguntur, cum apud Hesiodum in MMCCCXXX versibus patronymica ejusdem mensurae decies inveniantur.

Ad horum patronymicorum exemplum romani poetae a *Scipion* themate *Scipia-des* fecerunt quasi ab *Scipio* (Lucil. ap. Gell. IV, 17, 1; Lucr. 3, 1032; Horat. Verg. Propert.).

§. 41. Ex aliis quam usitatis primitivorum thematis haec quoque patronymica derivata sunt: *Ἀρητ-ιάδης* (i. e. *Κύκνος ὁ Ἄρεος* Hes. sc. 57, aut *Ἀγαμέμνων ὁ Ἄρεος ἔκγονος* Dion. Per. 685; cf. Eustath. adv. 680), at *Ἀφαρητ-ί-δαι* Pind. Nem. 10, 121 (i. e. *οἱ Ἀφαρέως υἱοί*, quos Ap. Rh. *α* 151 propter dactylicum metrum *Ἀφαρητ-ιά-δαι* appellavit). Sed cum *Ἄρητος* genetivus ab Herodiano (ap. Eust. 518, 23: „*Ἡρωδιανὸς οὖν φησὶν ὅτι πλείοσι κλίσεσιν ὁ Ἄρης κέχρηται· καὶ γὰρ καὶ ὡς ἰαμβικὸν μὴ ἔχον ἐπ' εὐθείας τὸ 'τ' περιττοσύλλαβον ἔχει τὴν γενικὴν Ἄρης Ἄρητος, ὅθεν Ἀρητιάδης παρ' Ἡσιόδῳ πατρωνυμικὸν καὶ Ἀρητίων ὑποκοριστικόν*“) laudetur, et *Ἀφάρητ-ος* genetivus apud Dositheum in Plut. parall. 40 inveniatur, dubium esse non potest, quin illis patronymicis *Ἀρητ* et *Ἀφαρητ* themata substituenda sint.

§. 42. Maxime memorabilis forma est *Εὐρυπῴδης*, de quo *E. M.*: *Ἔστιν Εὐρύπων Εὐρύποντος*[1]) *Εὐρυποντίδης· καὶ κατὰ συγκοπὴν Εὐρυποΐδης· καὶ κατὰ συναίρεσιν τοῦ 'ο' καὶ 'ι', καὶ ἐκτάσει πάλιν τοῦ 'ο' εἰς 'ω' Εὐρυπῴδης.* - - - *Λέγει δὲ ὁ Ὧρος, ὅτι εἰσί τινα δύο ἀντιπεπονθότως ἔχοντα. Ἔστι γὰρ Λέως καὶ Εὐρύπων· καὶ τὸ μὲν Λέως εἰς 'σ' λῆγον ἐποίησε τὸ Λεῶνις φυλή, ὡς ἵνα εἰς 'ων' ἔληγεν ὥςπερ Θέων Θεῶνις. Τὸ δὲ Εὐρύπων ὤφειλεν εἶναι Εὐρυποντίδης ὥςπερ Λέων Λεοντίδης· καὶ ἐγένετο Εὐρυπῴδης ὡς ἵνα εἰς 'ως'*

1) Lege *Εὐρυπῶντος, Εὐρυπωντίδης*.

ἔληγεν ὡς Μίνως, Μίνω Μινῴδης· ἥρως ἥρω ἡρῴδης." — Recte comparavit Orus Μίνως et ἥρως; nam sine dubio Εὐρυπῴδης, quod quis usurpaverit nescimus, ex Εὐρύπως nominativo repetendum est; Εὐρύπως autem et Εὐρυπῶν, quae est usitata forma, ex *pa* radice (cf. Curtius Grundz. n. 377), quanquam diversis suffixis, ducta sunt. In Εὐρυπῶν (ῶντος) enim *vant* suffixum inesse videtur, sed in Εὐρύπως *va* suffixum ex quo *nt* adjectis *vant* amplificatum est (cf. Schleicher comp. §. 218 p. 399). Jam ex Εὐρύ-πο-Ϝο-ς eodem modo Εὐρύπω-ς quo ex πάτρο-Ϝος πάτρω-ς prodiit (cf. §. 23).

Jure quodam Orus grammaticus Λέως comparavit, qui τῆς Λεώνιδος vel potius Λεοντίδος φυλῆς heros eponymus est. Sed cum sine dubio τῆς Λεοντίδος φυλῆς nomen prius quam herois eponymi exstitit, Λέως (i. e. populus), nomen ejus, e studio quodam etymologico, quod Foerstemannus „*volksetymologie*" rectissime dixit, fictum esse videtur.

CAPUT II.

DE PATRONYMICORUM FEMININORUM IN *ιδ* et *ιαδ* FORMATIONE AGITUR.

§. 43. Patronymica feminina, quorum themata in *ιδ* vel *ιαδ* desinunt, ei adjectivorum generi, quod Graeci *κτητικά* appellare solebant, adnumeranda esse jam ante (§. 2) demonstratum est. Formatio autem et origo eorum aliter ab aliis doctis hominibus explicata est: quam formationem antiqui quidam grammatici, inter quos Apollonius Sophista, sibi finxissent, supra (§. 2) commemoravimus; alias explicandi vias nostra aetate Budenz (*das suffix κός* etc.) et Buehler (*das griechische Secundärsuffix της*; cf. §. 8) inierunt, quorum alter mirum profecto sonorum transitum statuendo eis formas principales in *ικ* et *ακ* substituit, alter eandem inquirendi viam ingressus ad formas principales in *ῐτ* et *ᾰτ* pervenit, e quibus et adjectiva in *ικός* et *ακός* etc. et feminina in *ιδ* et *αδ* repetuntur. Nec magis probanda est Ebelii sententia, qui (K. Z. IV, p. 336) ex *ant* suffixo per *it* formam feminina in *ιδ* et *ιαδ* ducere vult.

§. 44. Potius ut primum de formae in *ιδ* origine agam, Boppio assentiendum esse censeo, qui (vergl. Gr. §. 919, 1) hanc eis linguae sanscritae adjectivis derivativis respondere putavit, quae vocali primae syllabae sanscritae linguae proprio modo per *vriddhi* aucta et accentu in ultimam tracto *a* suffixi ope derivantur, ut v. c. *âjas-á-ς* (ferreus) ex *ájas* (ferrum) primitivo, et *âçv-á-ς* (equinus) ex *áçva-ς* primitivo Quae si e nominibus propriis derivantur, patronymicam ha-

bent notionem, ut *Vâsishth-á-ς Vasishthasja* filium significat. Femininum autem genus eorum, quod *î* vocali denotari solet ut *Drâupad-î* (Drupadasja filia), graecis formis in *ιδ* respondet, quae accentum in eadem atque sanscritae syllaba ponunt. Masculina autem ejus formationis patronymica a Graecis non servata esse non mirum est; quae si a thematis in *ο* ducerentur, a primitivis nulla re nisi accentu diversa essent; id enim vocalium augmentum, quod Indi *vriddhi* dicunt, Graeci ad vocabulorum derivativorum formationem non adhibuerunt. Alia vero vocabula *a* suffixi ope secundum istam rationem formata sunt ut *ἀστ'-ό-ς* ab *ἄστυ* themate, atque maxime composita retracto quidem accentu ut *κυνῶπ-α* (*Α* 159) fem. *κυνῶπ-ι-ς*, *βαρβαρόφων'-οι*, *διχόμηνος* fem. *διχόμην-ις* (cf. Schleicher Comp. §. 216, p. 383). — Neque offendere potest *δ* littera, quae *ι* terminationi fem. gen. in graeca lingua adjecta est: parasiticam enim esse Curtius jure suo contendit (de nom. form. p. 6), et quomodo ex *i* sive *j* littera prodire posset demonstravit (Grundz. d. gr. Etymolog. p. 559).

§. 45. Jam de formis, quae in *ιαδ* desinunt, ut *Θαυμαντ-ιάς* agendum est. In quibus *ια* priorem terminationis partem nihil aliud esse, nisi quod etiam in patronymicis masc. gen. in *ια-δης* et gentiliciis in *ια-κός* suffixum quasi auxiliare invenimus, apparet; *δ* vero, quod in casibus obliquis (*Θαυμαντ-ιάδος*) comparet, parasitico modo ex *j* spiranti (*ιαjος*, *ιαδjος*, *ιαδος*) prodiit, quam inter vocales *ι* loco, quod femininum genus denotat, exsistere constat. Hoc igitur discrimen est inter formas in *ιδ* et *ιαδ*, quod in illis *ι* proprium fem. gen. signum, praeter *δ* parasiticum servatum est, in his *δ* solum quasi supremum feminini generis indicium remansit. — Neminem vero offendet, quod, cum ultima suffixi vocalis ante *ι* femininum ejici soleat, ut in *σύμμαχος* *συμμαχ-ίς*, *Πισεάτης* *Πισεᾶτ'-ις*, tamen in his in *ιαδ* *α*, quae est *ja* (*ια*) suffixi ultima vocalis, servata est. Si enim in his quoque *α* ante *ι* femininum ejectum esset, duo *ι* inter se excepissent. Praeterea Indis *a* ante *i* fem. gen.

signum constanter elidentibus Graeci etiam in quibusdam nominibus principalibus, quae *α* suffixi ope facta sunt, hoc ipsum *α* ante *i* (*j* *δ*) servarunt, ut in *μαινάδ*, *φυγάδ* etc. — Recti autem casus-formam in *ιας* Leo Meyer (vergl. Grammat. II, p. 106; Curtius, Grundzüge d. gr. Etym. p. 566.) ex *ιαδι-ς* (*αδι-ς*) rectissime repetiise mihi videtur; nam cum alias vocales tum *i*, si in fine vocabulorum post consonantes posita esset, saepius ejectas esse constat.

§. 46. Postquam quae esset nostra sententia de origine patronymicorum fem. gen. in *ιδ* et *ιαδ*, exposuimus, quemadmodum a poetis, maxime a dactylicis formata sint, inquiramus. Omnino autem memoria tenendum est, poetas dactylicos eas maxime formas facere studuisse, quae hanc ⏔ ´ ⏑⏑ bucolicae caesurae quam aptissimam mensuram habeant: nec contempsisse formas molossicas (´ _ ´) et choriambicas (´ ⏑⏑ ´), quibus caesuras masculas facerent. Formas vero in *ιδ* et in *ιαδ* quodammodo inter se alternare neminem effugiet. Ut enim patronymica hujus mensurae ⏔ ´ ⏑⏑ efficiantur, nominativo casu sing. num. forma in *ιαδ*, reliquis forma in *ιδ* usurpatur. Atque eodem modo, cum mensura choriambica desideratur, nominativus sing. num. in *ιάς* ut *Σισυφιάς*, reliqui in *ιδ* .. ut *Σισυφίδος* formantur. Nec minus nominativo molossicae mensurae ut *Καδμηΐς*, reliquorum casuum choriambica ut *Καδμιάδος* respondet. — Sed jam formationem patronymicorum fem. gen. pertractemus.

§. 47. Eis patronymicis, quae e thematis trochaicis vel tribrachycis in *α* sive masculinis sive femininis repetenda sunt, extremam thematis vocalem eamque in *η* productam poetae dactylici servare solent. Qua ratione haec patronymica e thematis trochaicis formata sunt: *Χρυση-ΐς* *Α* 439 (*-ΐδος* *Α* 111; *-ΐδα* *Α* 143, 182, 310); *Κισση-ΐς* (cujus primitivum *Κισσῆς* esse ex *Λ* 223 apparet); atque apud poetas posterioris aetatis haec exstant: *Κισση-ιάς* Nonn. 43, 63; *Περση-ΐδος* (i. e. Hecate Persae filia) Ap. Rh. *γ* 478; Ov. met. 7, 74. E thematis autem tribrachycis haec derivata sunt, in quibus non tam metri gratia quam necessi-

tate ultima thematis vocalis in η producta est: *Minyēias* Ov. met. 4, 1, — ίδος Ap. Rh. α 233, Ov. met. 4, 32; Τριοπη-ίς, Ov. met. 8, 872, et Steph. Byz. s. v. Τριόπειον; Φλεγυη-ίς or. ap. Paus. 2, 26, 7; quibus accedit *Nĕphĕlē-ias* Lucan. 9, 956; — *idos* Ov. met. 11, 195. Eodem modo permulta adjectiva a poetis dactylicis formata sunt, ut Βοιβη-ίδα λίμνην B 711; Νισαίης Μεγαρη-ίδος Nic. frg. 74, 14; Φιλυρη-ίδα [1]) νῆσον Ap. Rh. β 1234; Βορη-ίδι αὔρῃ Nonn. 33, 211. Rarissime ultima thematis vocali elisa formatio in ιαδ adhibetur ut Βοιβιάδος λίμνης Hes. frg. 76, 3.

At contra in prosa oratione, cum themata primitivorum impura sunt, feminina ultima primitivi vocali elisa in ιδ formantur ut αἱ Μεγαρ-ίδες νῆες Thuc. 1, 48. Si vero primitiva pura sunt, δ solum accentu in ultimam tracto themati adicitur ut Μινυά-δες Ael. v. h. 3, 42, quocum compares Βορεά-ς, quod Soph. Ant. 985 praebet. In quibus δ unum feminini generis indicium ut in formis in ια-δ relictum est.

Hanc formationem regularem poetae dactylici eis tantum patronymicis atque adjectivis servarunt, quorum primitiva in antibacchium aut amphibrachyn desinunt; sic exstat ab Αἰήτα themate *Aeet-ias* patronymicum Ov. met. 7, 9, 236, cui nominativo si metrum respicis, respondent: Αἰητ-ίδος Anth. VII, 50, *Aeet-ida* Val. Flacc. 6, 481. — Eodem modo formata sunt haec adjectiva: ἀρπὴν Κυλλην-ίδα Orph. lith. 548; Δωδων-ίδος φηγοῦ Ap. Rh. α 527; *Pīren-ides undae* Ov. met. 2, 240; Μυκην-ίδες αἰχμαί Nonn. 25, 106.

§. 48. In patronymicis vel potius adjectivis fem. gen., quae e thematis impuris in ο et quae ex iis puris, in quibus alia atque α vocalis ante ο exstat, secundum normam facta sunt, extrema thematis vocalis ante ιδ vel ιαδ terminationes elisa est, ut Βηλ-ίδες πύλαι Herod. 3, 155. Apud scriptores prosae orationis adjectiva ejusmodi in ιδ

---

1) Jam ex Φῖλυρίδης masculino, in quo paeonem quartum vocalem primae syllabae producendo poetae fugerunt, nullam inter patronymica masc. gen. et fem. gen. cognationem intercedere apparet.

rariores sunt, nunquam inveniumtur adjectiva in ιαδ: poetae vero non tam metri necessitate quam versus commoditate adducti utraque terminatione uti solent. — Haec autem patronymica propria apud poetas inveniuntur:

Aeol-is Ov. met. 11, 573; — ίδος Call. h. Cer. 100; Ov. met. 11, 444; Ἀσωπ-ίδος Ap. Rh. α 735, Ov. Non. Dion. P.; Ἀχελω-ίδες Ap. Rh. δ 891, Verg. Ov. Claud.; *Belides* [1]), Ov. met. 4, 463; 10, 44; Juven. 6, 655; *Bisalt-ida* Ov. met. 6, 117; Δᾰνα-ΐς Ap. Rh. α 137, — ίδες Eurip.; Δαρδαν-ίδες Σ 132, 339; — ίδα Pind. Pyth. 11, 28; *Eurytidos* Ov. met. 9, 395; Ἰναχ-ίς Nonn. 31, 40; 48, 4; Ov. met. 9, 687; — ίδος Anth. Prop. Ov. Nonn.; Λευκιππίδες Eurip. Hel. 1466; Ov. her. 16, 327; *Milet-ida* Ov. met. 9, 635; Πριαμ-ίς Anth. IX, 191; *Proet-idas* Ov. met. 15, 326; *Sisyph-ias* Ov. her. 12, 204; Ταντaλ-ίς Anth. XV, 131; Propert. Ovid. met.; Τυνδαρ-ίς (cujus primitivum Τυνδάρεος est) Eurip. Hec. 266 ff.; Verg. Propert. Ov. Q. Sm. etc.; Φορκ-ίδες Aesch. Prom. 800, Ov. met. 4, 774, cujus primitivum Φόρκο-ς, non Φορκύ-ς est; Ὠκεαν-ίς Ap. Rh. β 1242.

Permulta ejus formationis adjectiva apud poetas inveniuntur, ut μοῦσαι Ὀλυμπ-ιάδες *B* 491; Μενελα-ΐδες κύνες Nic. frg. 97; Βακχ-ιὰς ἀσπίς Nonn. 25, 564; *Adrast-ida viduam* [2]) Stat. Theb. 12, 678.

§. 49. Ab hac regulari formatione recedere poetae dactylici coacti sunt, cum e thematis tribrachycis patrony-

1) I. e. *Dăna-ides*, quae cum hoc patronymicum in hexametrum non quadret (nisi nominativo casu sing. num.), a *Belo* avo *Bēlides* appellantur.

2) Adjectiva in ιδ (αδ), cum principio possessivam vim habeant, nonnunquam etiam uxorem significant, ut Πελοπηΐς Ἱπποδάμεια (cf. Schneider Nicandr. p. 2) Εὐάδνη Καπανηΐς Maxim. 91, quibuscum compares *Alpheias Arethusa* Ov. met. 5, 487, Ἀδωνιὰς Κύπρις Nonn. 33, 25, et sorores ut Μελεαγρίδες Ant. Lib. II, (Nic. frg. 51), *Phaëthontis* Avien. arat. phaen. 792, *Honoriades sorores* Claud. 29, 131.

mica casibus perittosyllabis repetenda sunt; *Πρῖαμίδος* enim v. c. in hexametrum non quadrat. Quare ut in patronymicis quae e primitivis tribrachycis in *α* derivata sunt, sic in his quoque ultima thematis vocalis servata in *η* producitur. Quam formandi rationem haec patronymica sequuntur:

Ἐπαφη-ίδα Nonn. 3, 289; *Μενετη-ίδος* Ap. Rh. *α* 56; *Priamē-ida* Ov. a. a. II, 405; am. I, 9, 37; *Φυλακη-ίδα* Ap. Rh. *α* 47; *Ὠκεανη-ιάδος* Nonn. 32, 52, quibuscum haec adjectiva compares: *ἀκτὴν Πᾰγασῃ-ίδα* Ap. Rh. *α* 318; *Ζεφυρη-ίδι αὔρῃ* Nonn. 26, 303; *Λιβανη-ίδα πέτρην* Nonn. 32, 9 etc. Multa quoque patronymica, quae e thematis trochaicis derivata sunt, hanc formationem sequuntur, qua nominativo casu sing. num. molossus, reliquis ionicus a majore efficiatur, quos pedes poetas maxime amare supra commemoravimus.

Sunt autem haec: *Καδμη-ίς* Hom. h. in Bacch. 57. Call. lav. 107, Orph. h. 43, 1, 10; 73, 1; Nonn. (Ibycus vero frg. 10 ap. Schneidewinum, in Cram. anecd. I p. 255 regularem formam praebet: *παρελέξατο Καδμίδι κούρῃ*); *Κοιη-ίς* (i. e. *Λητώ ἡ Κοίου*) Call. h. Del. 150. Eodem modo formata sunt adjectiva ut *Μηδείης Κολχη-ίδος* Nic. al. 249; *τέχνης Φοιβηίδος* Anth. IX, 201. In uno ejusmodi adjectivo *ω* pro *η* comparet: *Πυραμίδες Νειλωίδες* Anth. IX, 710.

§. 50. E thematis puris in *ιο* eodem modo atque e thematis puris in *α* patronymica fem. gen. derivantur; ut enim ex *Βορέα-ς Βορεά-δ*, sic ex *Ἥλιο-ς* et *Θέστιο-ς Ἡλιά-δ-ες* Ap. Rh. *δ* 602, 622; Verg. Ov. Nonn. et *Θεστιά-δ-ες* Aesch. Choeph. 605 (sing.) Ov. met. 8, 452, 473; et adjectiva ejus formationis sunt: *Ἰλιά-ς* (ab *Ἴλιον*); *Ῥοιτειά-δος ἀκτῆς* Ap. Rh. *α* 929, Tryph. 216 etc. Interdum ut in patronymicis quibusdam masc. gen. (§. 37), sic in adjectivis fem. gen. *ια* per synaeresin, quam grammatici Indici *samprasaranam* dicunt, in *ι* contractum est; sic in *Εὐξαντίδος*, de quo Bekk. anecd. 850, 25: „*τὸ δὲ Εὐξαντιὰς ἀπὸ τοῦ Εὐξάντιος· τὸ δὲ Εὐξαντίδος παρὰ Καλλιμάχῳ ὕφεσιν ἔχει τοῦ*

'α'." Idem factum est in *Icaridos* (i. e. Penelope) Ov. Ib. 389, ab Ἰκάριο-ς primitivo, et in adjectivis *Parrhasis* (i. e. Callisto), a Παῤῥασία urbs, Ov. met. 2, 460 et in Καπετωλίδος αὔλης Anth. IX, 656, 11 a *Capitolium* primitivo. Utrum vero in his adjectivis: Ἀχερουσίδος ἄκρης Ap. Rh. β 730, in Ῥαμνουσίδι Call. h. Dian. 232, Κρησίδος σίδης Nic. al. 490 eadem synaeresis agnoscenda sit, an ea recta via ex Ἀχεροντ Ῥαμνουντ Κρητ [1]) thematis τ propter ι, quod sequitur, in σ mutato prodierint, vix dijudicari potest.

§. 51. Ex iis thematis, quae in αιο et ειο aut αια et εια desinunt, adjectiva non tam in αιαδ et ειαδ, quam in αιιδ et ειιδ derivantur, quae formae altero ι eliso saepius in αϊδ et apud poetas posterioris aetatis in ηιδ vertuntur. Ita formata sunt: Ἀχαιίδες (ab Ἀχαιο themate) Hom. B 235; χώραν τὴν Πλαταιίδα Thuc. 3, 58 (a Πλαταια themate), Κυταιίδα πτόλιν Ap. Rh. β 401; ι altero ejecto ᾰ in ᾱ mutatum est in φυλῆς Πτολεμαΐδος Call. epigr. 11, 3; in ηιδ transiit αιιδ in his: Λιλυβηίδα ἄκρην Ap. Rh. δ 917 (a Λιλυβαιον), πέτραι Λιλυβηίδες Nonn. 2, 397, Κυτηίδα γαῖαν Orph. arg. 824, 1009; et ειιδ in ηιδ transiit in Ῥοιτηίδος ἀκτῆς Q. Sm. 5, 656 et constanter apud Romanos, ut *Penēide* Ov. met. 1, 472 (quod proprium patronymicum est) et *Penēides undas* Ov. met. 1, 544; atque eodem modo formatum est a Vergilio *Aenēis* ab Αἰνεια themate. — Quae formae ut Πλαται-ίδα sine dubio ita dissolvendae sunt, ut Πλαται pro themate primitivi habendum sit ultima vocali abjecta, atque ιδ syllaba eodem modo atque in Δαρδανιδ et derivationem et genus femininum indicet. In eis vero formis ut Λιλυβηίδα et Ῥοιτηίδα altero ι ejecto α vel ε productione suppletoria in η transiit. Jam vero quomodo formae ut Μινυηίς et Φυλακηίς factae sint, apparebit.

1) Cfr. Steph. Byz. s. v. Κρήτη: „Κρητήιος κτητικὸν καὶ θηλυκὸν Κρητηιάς καὶ Κρηταιεὺς καὶ Κρήσιος ἀπὸ τοῦ Κρής, καὶ Κρησιὰς θηλυκὸν καὶ Κρησία καὶ Κρήσιον· καὶ ἀπὸ τῆς Κρητὸς γενικῆς Κρῆτις καὶ τροπῇ τοῦ τ εἰς σ Κρῆσις."

Nam in his ultimam thematis vocalem metri tantum causa productam esse, parum credibile est. Sed si adjectiva ut *Μινυα-ιο* et *Καδμειο* statuis, quae *ιο* suffixi ope formata sunt, feminina eorum ex *Πλαταιίδων* analogia *Μινυαιίδ* et *Καδμειίδ* sunt, quorum *α* vel *ε* altero *ι* eliso in *η* transiit. — In formis autem ut *Ὠκεανηΐς* ante *δ* fem. gen. indicium ultima thematis vocalis *ο* sive *α* servatum est ut in *Ῥοιτειάδος* (cf. 51); *η* vero in hoc vocabulo Ionum more pro *ε* invenitur (cf. 36.)

§. 52. Duo exstant patronymica, quae e thematis in *ι* derivata sunt: *Λητωΐς* Call. h. Dian. 45, Ap. Rh. *β* 940, Ov. Anth. Nonn. etc.; praeter quod nominativo casu *Λητωϊάς* Call. h. Dian. 83, Opp. cyn. 1, 109 invenitur, et *Dēōis* Ov. met. 6, 114; in quibus cum primitivorum themata *ΛητοϜι* et *ΔηοϜι* sint (cf. §. 16), *ο* suppletoria productione propter digammi elisionem in *ω* productum est. Dubitari potest, utrum in *Λητωΐς* et *Δηωΐς* *ι* primitivi themati an terminationi tribuendum sit. Sed quoniam haec patronymica tum demum inveniuntur, cum primitiva eorum in *ι* desiisse jam ignotum erat, ea potius ad exemplum tot adjectivorum in *ιδ* formata esse videntur. Fortasse sunt feminina *Λητῷος Δηῷος* adjectivorum ex analogia eorum, de quibus modo disseruimus. — Accedunt haec duo adjectiva, quae *ια* suffixi ope derivata sunt *Ἀδωνιάς* Nonn. 33, 25 et *Phasias* (i. e. Medea a Phaside fluvio appellata) Ov. her. 6. 113, in quibus, cum e thematis in *ι* — nam *δ* in *Φάσιδος* *Ἀδώνιδος* genetivis parasiticum esse constat — ducta sint, alterum *ι* elisum est.

§. 53. Quae patronymica vel omnino adjectiva fem. gen. e thematis in consonantem aliquam desinentibus secundum normam facta sunt, in eis *ιδ* vel *ιαδ* terminationes primitivo themati nullo alio sono intercedente adjectae sunt. Qua ratione e thematis in *κ* haec adjectiva derivata sunt: *Φαιηκ-ίδα νῆσον* Ap. Rh. *δ* 767; *Atrac-is Hippodamia* Ov. her. 17, 248. — E thematis in *π* haec derivata sunt: *Κεκροπ-ίς* (i. e. *Ἄγλαυρος*) Ov. met. 2, 806; quod saepius

adjectivi notionem habet ut *Κεκροπὶς αἶα* etc., et adjectiva ut *Αἰθιοπὶς* (*-ίδα γλῶσσαν* Herod. 3, 18), *Αἰθιοπίδος γῆς* Eurip. ap. Steph. Byz. s. *Αἰθίοψ*; *Δρυοπίς* St. Byz., *Μεροπίς* (= *Κῶς*) Thuc. 8, 41, St. Byz.

Sed cum formae ejusmodi, quae e thematis pyrrichiis velut *Πελοπ* etc. ductae sunt, in casibus perittosyllabis in hexametrum non quadrent, in eas inter thema et terminationem *η* vocalem poetae inserere solent, ut in *Δολοπηίδα* (*Κτιμένην*) Ap. Rh. *α* 68; *Lelegëides nymphae* Ov. met. 9, 651; *Μεροπηίδα νῆσον* Call. Del. 160; *Πελοπηίς* (i. e. *Πελοπόννησος*) Call. Del. 72. Ap. Rh. — Jam quaerendum est, unde *η*, quod videlicet antiquorum sententia „*πλεονάζει*“ [1]) harum formarum ortum sit. Atque Otto Schneiderus quidem (Nicandr. p. 3), qui fortasse Stephanum Byzantium [2]) secutus est, ut accusativis Homericis, quales *Αἰθιοπῆας*, sic his adjectivis themata in *ευ* substituenda esse censuit. Nec tamen scio an ei non assentiendum sit. Nam cum poetae posterioris aetatis masculino et neutro genere adjectivorum in *ηιος* qualia *Πελοπήιος* Ap. Rh. *α* 758, *β* 792, *Λελεγήιος* Alex. Aet. v. 27 apud Parthen. erot. 14, *Μεροπήιος* Opp. cyn. 2, 364, Maneth. 4, 215, Christod. 272 etc., haud raro utantur, quae sine dubio non e thematis in *ευ* sed ut *ποιμν-ήιος* (Hom. *B* 470, Hes. op. 789) *Φοινικ-ήιος* (Hdt), etc. suffixis *α* et *ια* inter se conjunctis ex thematis consonanti aliqua finitis repetenda sunt, potius feminina in *ηιδ* cum his comparanda esse censeo (cf. §. 51); mea igitur sententia *Πελοπηίδ* ex *Πελοπει-ιδ* ortum est.

§. 54. Complura exstant patronymica, quae e **thematis in τ** derivata sunt. Quae cum constanter macrocatalecta sint, patronymica eorum ad caesuram bucolicam faciendam

---

1) Cf. Cram. anecd. I p. 374: „*Ὃν τρόπον παρὰ τὴν Κέκροπος δοτικῇ* (sic!) *Κεκροπὶς, Αἰθίοπι Αἰθιοπίς, οὕτως καὶ Πέλοπι Πελοπηίς* (!) *τὸ Πελοπηίς πεπλεόνακε τὸ η ὡς τὸ ποίμνιον ποιμνήιον* etc.“

2) Steph. Byz. s. *Τριόπιον*· „*τὸ θηλυκὸν Τριοπηίς ὡς ἀπὸ τοῦ Τριοπεύς.*“

recto casu sing. num. ιαδ, reliquis casibus ιδ terminationem sibi assumunt; rarius, cum caesura mascula desideratur. recto casu ιδ reliquisque ιαδ terminationes adhibentur. Haec autem ejus formationis patronymica exstant: Ἀθαμαντ-ίδος (Ἕλλης) Aesch. Pers. 70, Ov. Tryph.; Ἀτλαντ-ίς Ap. Rh. δ 573, Lycophr. 73, 774 (gen.), Tib., Ov. Nonn. etc. Ἀρητ-ιάδα Ap. Rh. β 798 (de Ἀρητ primitivo cf. §. 41), *Dymant-ida* Ov. met. 13, 620; Θοαντ-ιάς Ap. Rh. α 637, 712. Ov. Stat. Val. Fl.; *Thaumant-is* Ov. met. 4, 279; — *ias* 11, 647; Κρειοντ-ίς Pind. Isth. 3, 82; Δηλαντ-ιάς Nonn. 48, 245, 570, 917; *Pallant-ias* Ov. met. 15, 191; — *idos* 15, 700.

Accedunt: Κοιαντ-ίς (i. e. Λητώ) Orph. h. 35, 2, et Θειαντίδος Opp. hal. 3, 403. Maxim. π. κ. 6; — ίς 103, 528; Θεαντίς 95; Θειαντιάς 503, quae e thematis Κοῖο-ς — ex quo Κοιηίς apud Callimachum derivatum est (cf. §. 49.) — et Θεῖα (cf. Hes. th. 135) ducenda sunt. Qua analogia ad tales formas faciendas poetae illi adducti sint, non assequor. Putabant fortasse ντ cuilibet nomini proprio addi posse, quod in dialectis quibusdam nomina propria in αντ ut Αἴας, Θόας ex falsa nominativi analogia prima declinatione flectebantur (cf. Bekk. anecd. p. 1183).

§. 55. E thematis macrocatalectis in ν haec patronymica derivata sunt:

Κεβρην-ίδα Christod. 221; Τιταν-ίς Aesch. Prom. 874, Eum. 6, Τιτην-ιάς Nonn. 1, 219, 31, 265; — ίδος etc. Call. Ov. Val. Fl. etc. *Typhōn-ides* (Harpyiae) Val. Fl. 4, 428; *Phorcyn-ida* (Medusa) Ov. met. 5, 230.

E thematis brachycatalectis in ν haec derivata sunt: *Lycāōn-is* (Callisto) Ov. fast. 2, 173; Παιηον-ίς (Ἠπιόνη) Maxim. π. κ. 206; Πανδῖον-ίς (Πρόκνη) Hes. op. 568; Anth. IX, 57, 70; Ὑπερῖον-ίς (Σελήνη) Max. 113.

§. 56. E thematis in ρ haec duo tantum patronymica derivata sunt: Ἀγηνορ-ίς (Ἰνώ) Opp. cyn. 4, 237; *Macar-ĕida* (Ἴσση) Ov. met. 6, 124; quod quidem nonnulli a Μακαρεύς primitivo derivare volunt. Sed cum Issae pa-

ter a Diodoro et Arnobio *Μάκαρ* appelletur, non dubito, quin hoc patronymicum secundum analogiam formarum ut *Πελοπηΐς* e *Μάκαρ* primitivo ductum sit.

§. 57. Patronymica, quae e thematis in *ευ* secundum normam derivata sunt, semper fere in *ηιδ* exeunt, in quibus *η* ex *ε* propter digammi elisionem productum est. Haec autem exstant: *Βριση-ΐς* Hom.; *Νηρη-ΐδες* Hom. etc.; *Ἐρεχθη-ΐς* Ap. Rh. *α* 212; *Νηλη-ΐς* Ap. Rh. *α*, 120; *Nyctē-is* Propert. 1, 4, 5, Ov. Stat.: *Oenē-is* Sen. Herc. Oet. 583; *Πανοπη-ΐδος* Hes. frg. 113; *Τυθη-ΐς* Tryph. 159; *Ὑψη-ΐς* Nonn. 9, 306; 29, 185.

Ex aliorum vocabulorum analogia, quae e thematis in *ευ* derivata sunt, in hoc uno patronymico *Νηρεΐδες* *ε* loco *η* invenitur, qua forma correpta Pindarus semper usus est. In epicam poesin, quantum equidem inveni, primus Vergilius (Aen. 5, 120), in elegiacam Ovidius eam induxit. E graecis autem epicis Q. Smyrnaeus ea uno loco (2, 436), pluribus Nonnus usus est. Tragici semper fere *ι* *η* vocali subscripto *Νηρῇδες* usurparunt.

E quibusdam thematis in *ευ* praesertim cum in bacchium desinunt ut *Ἐρεχθευ*, patronymica derivantur, in quibus metri necessitate *ε* vel *η* ultima thematis syllaba casibus perittosyllabis plane abjecta est. Qua ratione haec facta sunt:

Epimeth-ida Ov. met. 1, 390; *Erechth-ida* Ov. met. 7, 726, her. 16, 343; *Phorōn-idos* Ov. met. 1, 668, — *ide* 2, 524; accedit *Salmon-ida* Prop. 1, 13, 21; Ov. am. 3, 6, 13; Val. Fl. 5, 479, cujus primitivum (*Σαλμωνεύ-ς*) molossus est. Adjectivum hujus formationis est: *Καφηρ-ίδες πέτραι* Anth. IX, 289. Hac formatione latinos poetas non primos usos esse ex eo apparet, quod carmen epicum antiquissimum *Φορων-ίς* exstitit, cujus nomen a Phoroneo Ius patre ductum erat. (Cfr. C. H. Müller *de cyclo epico*). — Ultimam autem thematis syllabam in illis elisam esse, non mirum est. Nec enim solum derivandis vocabulis *ες* syllaba, ut in *Ἡρακλείδης*, *γεν-ικός* etc., sed etiam *ευ* syllaba ut in *βασιλ-ικός* *βασίλ-ισσα* nonnunquam detrahitur.

Patronymicis, quae e thematis in *F* derivata sunt, adnumerandum esse videtur:

Μινω-ίς Ap. Rh. γ 997, δ 433; Ov. Anth. etc. (cf. §. 23).

§. 58. E themate in σ (*Ἱππομενες*) derivatum est *Hippomenēide* (i. e. Limone) Ov. Ib. 333, in quo ε idque in η productum ex analogia tot aliorum patronymicorum in ηιδ servatum est. *Ἀρηιάς* autem (Q. Sm. 1, 318 — *ιάδος* 1, 187, — *ίδα* 1, 206), quod quasi femininum *Ἀρήιος* adjectivi homerici est, huc spectare negaverim. Quanquam enim usitatissimum primitivi ejus thema in σ desinere ex *Ἀρες* vocativo apparet, *Ἀρήιος* tamen et *Ἀρηιάς* propter η potius ex *Ἀρεν*[1]), quod est aeolicum, quam ex *Ἀρες* derivandum esse censeo. Productio enim suppletoria non invenitur, nisi cum *j* aut *F* elisa sunt.

Patronymicorum fem. gen. formationem a patronymicorum masc. gen. satis diversam esse jam cognovimus. Quanquam enim utraque patronymicorum forma nonnunquam *ια* suffixum quasi auxiliare praebet, hoc tamen maxime interest, quod in masculinis patronymicis duo similis notionis suffixa (*ια* et *δα* cf. §. 25) inter se conjuncta sunt, sed in femininis in *ιαδ* *ια* solum patronymicam notionem habet et *δ* nil nisi femininum genus indicat (cf. 45). Neque easdem ineunt vias patronymica masculina et feminina, si quae formae in metrum dactylicum non quadrant: in masculinis vocales quaedam producuntur ut in *Πρῑαμίδης* aut suffixa quaedam inseruntur ut in *Ἀγχισ-ιά-δης* et *Ταλα-ϊον-ίδης*, feminina vero non solum, ut in metrum quadrent, sed paene ex arbitrio poetarum in *ηιδ* *ηιαδ* formantur, quibus quidem quodammodo patronymica masc. gen. in *ηιάδης* respondent.

1) Tertia hujus thematis forma est *Ἀρητ*, ex quo *Ἀρητ-ιάδης* masculinum (cf. §. 41) et *Ἀρητ-ιάς* femininum (cf. §. 54) derivata sunt.

Et quanquam omnes fere masculinorum patronymicorum faciendorum formae jam apud Homerum, femininorum apud Alexandrinos demum inveniuntur, jure tamen ea inter se comparari possunt. Nec enim dubitandum est, quin hi ut in ceteris rebus sic in patronymicis fem. gen. formandis omnino epicos prioris aetatis, non unum Homerum secuti sint.

CAPUT III.

DE PATRONYMICIS, QUAE IN ιων, ιωνη (ωνη), ινη DESINUNT, AGITUR.

§. 59. Tertia patronymicorum forma est, quae veterum grammaticorum sententia masculino [1]) genere in ων, feminino [2]) in ωνη aut, cum primitiva impura sunt, in ινη desinit. De vocali autem, quae ων masculinae terminationi antecedit, Theognostus in Cramer. anecd. II, p. 27 haec praescripsit: „Τὰ εἰς 'ων' πατρωνυμικὰ τὴν παραλήγουσαν τὴν αὐτὴν ἔχει τοῖς εἰς 'δης' πατρωνυμικοῖς καὶ φυλάττει τὸ 'ω' κατὰ τὴν γενικήν· οἷον Πριαμίς (sic!) Πριαμίων Πριαμίωνος, Κρονίδης, Κρονίων, Κρονίωνος, Ἀτρείδης Ἀτρείων Ἀτρείωνος." Sed vereor, ne hoc praeceptum falsum sit. Nec enim solum interdum, quanquam rarissime, ω casibus obliquis corripitur (cf. *E. M.* s. Κρονίων) ut in Κρονίονος Ξ 247, λ 620, sed etiam ab Ἱππότης v. c. et Ἄσιος patronymica ut Ἱπποτάων et Ἀσιάων formari debebant, quorum quidem nulla exstant exempla. Ac si nil nisi ων terminatio esset, quid sibi vellet ι in formis ut Ἀκτορίων? Nam in his ι inter thema (Ἀκτορ) et terminationem (ων) vocalem copulativam esse propter ω alteram vocalem parum credibile est. Itaque ιων pro terminatione habendum est et feminino genere ιωνη. Jamque apparet, quae sit

---

1) Cfr. Dionys. Thr. in Bekk. an. p. 634, 29; schol. ejus l. l. p. 849, 16, Prisc. II, 6, 35.

2) Cfr. Eustath. p. 989, 15 (cf. §. 63.)

origo ejus suffixi. Nil enim impedit, quominus cum Curtio (Grundz. d. gr. Etym. p. 569) *ιων* ex *ιο* et *ων* suffixis compositum esse putemus, quorum alterum possessivam, alterum, ut ita dicam, ampliativam notionem habere constat. *Κρονίων* igitur eodem modo ex *Κρόνιος* adjectivo ut *Φίλων* ex *φίλος* adjectivo ductum est. Patronymica ergo vis in priore tantum suffixo inest, non in posteriore.

§. 60. Jam quae patronymica masc. gen. in *ιων* exstent, quaque ratione formata sint inquiramus. Derivantur autem eodem fere modo e thematis primitivis quo adjectiva in *ιος*, e quibus orta sunt.

Quare, cum e thematis in *ο* derivatio fit, ante *ι* terminationis aut quod plerumque fit ultima thematis vocalis eliditur aut in *ε* mutata servatur. Sunt autem ejus formationis haec:

Δαρδαν-ίωνες, quod ethnicam habet vim (cf. §. 6.) Hom. *H* 414, *Θ* 154; Q. Sm. 11, 425. — *Κρον-ίων*, quod omnium hujus formae creberrimum est; nam exstat apud Homerum 70 locis, deinde apud Hesiodum, Tyrtaeum, Pindarum Pyth. 1, 136; 3, 99; Nem. 1, 23; 9, 45; Theocr. 17, 73; Q. Sm.; Orph. arg. 117. Maneth. 1, 208, 210; Nonnus (98 locis); Coluth. 77; Mus. 136. — *Οὐραν-ίωνες*, quod apud Homerum nil nisi epitheton ornans deorum est; nam Hesiodus primus Uranum deorum genitorem fecit. Hes. Q. Sm. Orph. lith. Anth. XIV, 72; Nonn. 26, 361. — *Αἰολ-ίων* (*Μάκαρ*) Hom. h. in Ap. Del. v. 37, *Αἰολίωνες* (= *Αἰολεῖς*) St. Byz. s. *Αἰολία*. — In *Καδμείωνες* (*Καδμείονες* St. Byz.) *Δ* 385, *E* 804, *Ψ* 680, quod ethnicam notionem habet, *ε* ultima thematis vocalis, servatum est ut in *Καδμεῖος Καδμηΐς* etc. — Eodem modo formatum est *Αργείωνες* St. Byz. (cf. *Ἀργεῖοι*). — E themate in *ρ* ductum est: *Ἀκτορ-ίων* (—*ος* *N* 185, —*ίωνε* *B* 621, *Λ* 750, *Ψ* 638; Orph. arg. 177.) Pro patronymico hujus ordinis accipi potest *Καισαρ-ίων* i. e. *Caesaris filius* (cf. Plut. Caes. 49.). — E thematis in *ευ* derivata sunt: *Ἀτρείων* Hom. *Α* 387, *B* 192, 445, *Ψ* 233, *Ω* 395; Co-

luth. 218, et *Πηλείων*, quod Homerus 49 locis, Q. Sm. 5 locis usurpavit.

§. 61. Maxime memorabilis forma est *Μολίονε* [1]) *Λ* 709 et *Λ* 750, pro qua Pindarus Ol. 11, 34 *Μολίονες* praebet; quae quomodo explicanda esset, magna erat lis inter antiquos grammaticos. Alii enim patronymicum esse contenderunt, quanquam inter se dissenserunt, utrum a *Μόλος* matris Actoridarum patre (schol. A ad *Λ* 709) an a *Μόλος Ρωμαϊκῷ ἔθει* Actoris cognomine repetendum esset (Eustath. p. 882, 14 sequ.); quin etiam nonnulli a *Μολιόνη* Actoridarum matre *Μολιονίονε* ductum esse, ex quo *Μολίονε* ex *Ὑπερίων* analogia (pro *Ὑπεριονίων*) concisum esset, putarunt. Alii vero „*τὸ Μολίονε κατ' ἐπίθεσιν ἤγουν ἐπιθετικῶς νοοῦσιν, ἵνα ἡ λέξις δηλοῖ τοὺς μαχίμους καὶ ὁρμητικοὺς οὐ παρὰ τὸν μῶλον, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐν μάχῃ μόλυνσιν, ἐξ ἧς ἐν ἐκτάσει ὁ μῶλος γίνεται, ἢ παρὰ τὸ μόλω ῥῆμα.*“ (Eustath. 882. 21; cf. Hesych.).

Ac mea quidem sententia *Μολίονε* pro patronymico apud Homerum accipi non potest; duo enim patronymica ita inter se conjungi posse ut *Μολίονε Ἀκτορίωνε* (*Λ* 750) negaverim. Epitheton igitur sit necesse est. Nec tamen ita explicandum esse censeo ut veteribus grammaticis videbatur, sed potius Welckero assentior, qui (cfr. Faesi ad Il. *Ψ* 638) *Μολίονε* nil nisi molas significare putat. Derivandum igitur est a radice *mar*, de qua vide Curtii element. etym. gr. n. 481. Nec tamen negari potest, posteriore tempore hoc vocabulum maxime a mythographis (cf. Mnaseam in Ap. Sch. *β* 1055, qui eos *Μολίονας*, et Apoll. 2, 7, 2, 3, qui *Μολιονίδας* nominat), pro patronymico, quod ex *Μολιόνη* ductum esset, acceptum esse. Atque ad hujus et *Ὑπερίων* exemplum, quod pro patronymico ex *Ὑπεριωνίων* conciso, non pro epitheto quidam habebant (cf. Eustath. 1190, 6), Theocritus 15, 141 *Δευκαλίωνες* formasse videtur.

§. 62. Non praetermittendas esse formas quasdam

---

1) I. e. *Εὔρυτος καὶ Κτέατος*, Actoris vel Neptuni filii.

censeo, in quibus *ιον* sive *ιων* suffixum quasi auxiliare est. Atque de his quidem patronymicis: *Ταλα-ϊον-ίδης*, *Ἰαπετ-ϊον-δης*, *Oedipod-ion-ides*, *Sperch-ion-ides* jam supra (§. 35) disseruimus; addi potest *Ἀρκαδ-ιών-δης*, de quo Steph. Byz. s. *Ἀρκάς*: *„ἐκάλουν αὐτοὺς καὶ Ἀρκαδιώνδας τοῦ ʽδʼ πλεονάσαντος."* Nec tamen in hoc, quod apud quem exstiterit, nescimus, *δ πλεονάζει*, sed ad boeoticorum patronymicorum exemplum (cf. §. 21) formatum esse videtur. — Nec in patronymica modo sed etiam in possessiva *ιων* suffixum auxiliare inductum est: *Μαρσ-ιων-ίδος Φόρκης* Lycophr. 1275; *παῖδε Βορειον-έω* Opp. cyn. II, 623; *Oedipod-ion-iae Thebae* Ov. met. 15, 429; Stat. Theb. II, 405. — Nec tamen huc spectat Verg. Aen. VII, 410:

— — — *quam dicitur urbem*
Acrisioneis Danaë fundasse colonis.

Coloni enim *Acrisionei* nominantur, qui *Ἀκρισιώνης* i. e. *Δανάης*, non qui *Acrisii* sint. Maxime autem errant, qui *Acrisioneis* pro patronymico habent.

§. 63. Jam quae forma fem. gen. masculinis in *ιων* respondeat, indagemus. — Antiquorum autem grammaticorum sententia, quam etiam Lobeckium (ad Buttm. II, p. 439) probasse video, feminina in *ωνη* et *ινη* respondent. Eustathius quidem (p. 989, 15) haec praescripsit: *„ἀπὸ τῶν εἰς ʽοςʼ καθαρῶν κυρίων ὀνόματα γίνονται θηλυκὰ πατρωνυμικὰ διὰ τοῦ ʽωνηʼ οιον ἐκ τοῦ Ἀκρίσιος Ἀκρισιώνη ἡ τοῦ Ἀκρισίου· ἀπὸ δὲ τῶν μὴ καθαρῶν διὰ τοῦ ʽινηʼ Ἀδρηστίνη, ἡ τοῦ Ἀδράστου."* Sed cum masculinam formam revera in *ιων*, non ut veteribus videbatur, in *ων* desinere cognoverimus, feminina quoque et impurorum et purorum primitivorum in *ιωνη* exspectantur. Atque ex impuris sane thematis *ιωνη* suffixi ope haec patronymica ducta sunt: *Ἰναχ-ιώνη* (*Ἰώ*) Call. h. Dian. 254; *θεαὶ Οὐραν-ιῶναι* Anth. app. 51, 5. In his autem duobus ultima thematis vocalis servata est: *Ἀργειώνη* Antimach. ap. Steph. Byz.; *Σεμέλη Καδμειώνη* Anth. app. 51, 59. Quare dubitari non potest, quin etiam haec quae

sequuntur patronymica, quae e thematis puris derivata sunt, altero ι eliso ιωνη terminatione formata sint: Ἀκρι-σι·ώνη Hom. Ξ 319; Αἰνει-ώνη Anth. app. 51, 38 (i. e. Romana); Ἰκαρι-ώνη (i. e. Πενελόπη) Maxim. π. κ. 90, 287, 413; Ῥει-ώνη (i. e. Ἥρα) Euphor. frg. 138; Τυνδαρε-ώνη (i. e. Ἑλένη) 473; Coluth. 369; Christod. 167.

Ex eadem falsa ut videtur analogia qua Δευκαλίωνες haec tria patronymica facta sunt: Ἠλεκτρυών-η (Ἀλκμήνη) Hes. sc. 16, 35; Ἠετιών-η (i. e. Ἀνδρομάχη) Q. Sm. 1, 115; 13, 268; Christod. 160; Διώνη, quo nomine *Venus*, non *Diona* mater ejus, significatur apud Theocr. 7, 116; Bion. 1, 93; Ov. am. 1, 14, 33; a. a. 2, 593; fast. 2, 461; 5, 309; Val. Flacc. 7, 187.

Offensionis aliquid in eo inesse possit, quod masculinis patronymicis in ιων feminina in ιώνη respondere statuimus. Quae enim masculina suffixis in consonantem aliquam desinentibus formata sunt, ea apud Graecos feminino genere paraschematismum in ια, non in α, (η) habent ut φερ-οντ, φεροντjα, φέρουσα; ψαλ-τήρ, ψαλ-τερjα, ψάλ-τειρα vel ψάλ-τρια; ἀνθεμο-Fεντ, ἀνθεμο-Fεντjα, ἀνθεμό-εσσα; ἡδ-ύ, ἡδ-(ε)Fια, ἡδ-εῖα; βασιλεF, βασι-λεFjα, βασίλεια; ἠριγεν-ες, ἠριγεν-εσjα, ἠριγένεια; μέλ-αν, μελ-ανjα, μέλαινα; Λάκ-ων, Λακ-ανjα, Λάκ-αινα (Λακω-νίς est adjectivum). Terminationes autem ᾰ (η) et quae rarior invenitur ι paene eis tantum femininis conveniunt, quibus masculina suffixa vocali aliqua finita respondent, ut ἀστ-ή femininum (Herod.) ἀστ-ός masculino respondet δι-χόμηνι-ς διχόμην-ος, ἠπειρῶ-τις ἠπειρώ-της. Itaque aut Καδ-μείων masculino femininum Καδμειών-ια vel Καδμείαινα aut Καδμειώνη feminino Καδμείωνος masculinum (cf. υἰωνή et υἱωνός) respondere debebat.

Sed non solum patronymica, sed etiam alia vocabula in ων ωνος et ων ονος paraschematismum contra normam in ωνη et ονη habent, ut ΔιFων (i. e. Ζήν, Ζᾶν) Διώνη [1],

1) In schol. ad Od. γ 91 legitur: „τὴν Ἀμφιτρίτην Ποσειδῶν ἥρπα-

Σίμων, *Σιμώνη*, *ἡγεμών* *ἡγεμόνη* (cf. Loceck prol. p. 32) etc.

§. 64. Jam restat, ut de patronymicis gen. fem. in *ῑνη* disseramus. Inveniuntur autem haec, quae e thematis in *ο* derivata sunt:

Ἀδρηστ-ίνη (*Αἰγιάλεια*) *E* 412; *Εὐηv-ίνη* (*Μαρπήσση*) *I* 558; *Ὠκεαν-ίνη* Hes. theog. 364, 389, 507, 956; Call. Dian. 13, 62; Opp. cyn. II 118; e themate in *α* derivatum est: *Αἰητ-ίνη* (*Μήδεια*) Dion. Per. 490, Ov. her. 6, 103; e themate in *εv*: *Νηρη-ίνη* Catull. 64, 28; Q. Sm. 3, 125 etc. Opp. hal. I, 386; e themate in *oϜι*: *Δηω-ίνη* Call. frg. 48. Accedit *Θειαντ-ίνη* Maxim. *π. κ.* 191, 276, 596, quod eodem modo quo *Θειαντίς* et *Θειαντιάς* (cf. §. 54) ex *Θεία* primitivo derivatum est.

Hanc formam Leo Meyer recte explicasse mihi videtur, qui (*Ueber die flexion der adjectiva im deutschen p.* 50) haec dicit: „*Verkürzungen von vollerem ia oder ja zu blossem oder von ja zu i und ganz entsprechend z. B. von ua oder va zum blossen vocal u oder von ua zu u, sind in unsren sprachen durchaus nichts ungewöhnliches; — — im griechischen steht z. B. πρῖν für πρίον πρίαν, Ἀδρηστίνη E* 412 *für Ἀδρηστιώνη mit demselben ausgang wie Ἀκρισιώνη.*“ Nec tamen ex *ιώνη* demum sed aut jam ex *ιᾱνα* aut quod ad *Κρονίονος* genetivi exemplum formatum esse poterat, ex *ιονη* *ῑνη* contractum esse contenderim. Nam etiam ex *ιᾰ ιο*, non ex *iâ* tantum *ī* prodire posse, ex hoc ipso exemplo *πρίν*, quod Leo Meyer attulit, apparet (cf. *Z* 81). Cum his femininis patronymicis in *ινη* maxime comparandum est *Παλλακῖνος*, de quo in Etymol. Gudiano p. 450, 18: „*Παλλακῖνος*

σεν, ὅθεν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Ποσειδωνία ὠνομάσθη ὥς καὶ Ἥρα Διαίνη παρὰ Δωδωναίοις.“ Lobeckius injuria ut mihi videtur *Διώνη* et *Ποσειδώνη* scribere vult (l. l. adn. 27). Sed quidni Dodonaei *Διαίνη*, quam formam regularem esse cognovimus, servari potuerint? *Ποσειδωνία* autem etiam derivativum esse potest, cf. Ov. fast. 4, 943: *Tithon-ia* i. e. Eos.

παρὰ τῷ Σώφρονι τὸ ὄνομα, δηλοῖ δὲ τὸν πάλληκα ἢ τὸν τῆς παλλακῆς υἱον."

§. 65. Ut igitur patronymica in *ιων* et *ιώνη* sic etiam patronymica in *ἴνη* ex *ja* et *an* suffixis inter se conjunctis formata esse jam cognovimus. Forma autem in *ινη* non usurpatur nisi si derivatio e primitivis macroparalectis fit ut *Ἀδρηστ-ίνη*. — Semper fere patronymica ejus formationis in *ιων ιωνη ινη Κρονίων* excepto in fine versuum praesertim apud posterioris aetatis epicos inveniuntur; quare nunquam *Ἀκτορίων*, nunquam *Πηλείων* vel *Ἀτρείων* nominativo casu sing. num. exstat. Nam *ει* syllabam eorum homericos poetas in arsi non collocasse jam ex analogia patronymicorum ut *Πηλείδης* concludi potest (cf. §. 23).

Ceterum hanc patronymicorum formam, quae quorundam veterum grammaticorum [1]) sententia Iadis linguae propria erat, quam rarissime usurpatam esse, quisque intelleget. Nam apud Homerum quidem, qui omnium poetarum eam creberrime adhibuit, 148 locis patronymica in *ιων*, 708 locis in *δης* leguntur. Nunquam tragici et Latini [2]), rarissime Pindarus [3]) ea usi sunt. Nec multo saepius ea invenitur apud Alexandrinos prioris aetatis. Sed apud posterioris aetatis epicos quasi revivescit, sic apud Quintum Smyrnaeum, sic apud Nonnum ejusque sectam.

---

1) Cfr. Prisc. II, 6, 35; sch. ad Dion. Th. in Bekk. an. p. 849, 16. Nec tamen solum Pindarus (*Κρονίων* Pyth. 1, 136; 3, 99; Nem. 1, 23; 9, 45; *Μολίονες* Ol. 11, 43) sed etiam Theocritus (15, 141 *Δευκαλίωνες*) hac forma usi sunt.

2) Ovidius et Valerius Flaccus Venerem *Dionen* appellarunt, quod cum a primitivo (*Διώνη*) non diversum sit, patronymicum vix dici potest. — Forma in *ινη* usi sunt Catullus et Ovidius (cf. §. 64.)

3) Quare Pindarus et tragici *Οὐρανίδαι* (Pyth. 4, 344, Eurip. Phoen. 823 etc.) et *Δαρδανίδαι* (Pind. frg. Eurip. Rhes. 230), non: *Οὐρανίωνες* et *Δαρδανίωνες* dixerunt.

DE
ADVERBIIS GRAECIS.

SCRIPSIT

EUGENIUS FROHWEIN

THURINGUS.

CAPUT I.

DE ADVERBIIS GRAECIS IN UNIVERSUM AGITUR.

De adverbiis Graecis commentationem scribere qui instituit, eum grammaticorum veterum de iis praecepta nefas quidem est silentio praeterire; ea autem quam sint diversa ac saepenumero non solum obscura verum etiam perversa quum neminem mediocriter modo in hoc litterarum genere versatum fugiat, illa examinanda, ne extra angustos fines terminosque, quales sunt huic libello constituti, egrediar, satius duxi in aliud tempus differre, praesertim quum ad quaestionem eam quam mihi proposui absolvendam fere nihil afferant momenti. Nunc solus Aristoteles dignus videtur qui commemoretur. Is enim, qui, quum omnino eruditionem et multiplicem litterarum doctrinam cum philosophia conjungeret, grammaticae quoque si minus, id quod veteres aliquot scriptores judicarunt, auctor, [1]) at ejus certe amplificator erat, loco quodam (Top. VI, 10) formas quales sunt *ὠφελίμως* et *ποιητικῶς* esse dicit *ὀνόματα* aut *πτώσεις ὀνομάτων*. Quod quam vere dictum sit, spero fore ut mox intellegatur. Id enim mihi proposui, ut doceam vocabula illa quae vulgo *Ἐπιρρήματα* sive Adverbia appellantur nihil aliud esse nisi — paucis quibusdam exceptis — formas quas dicunt casuales. Quarum multae cum casibus obliquis qui in usu sunt mire congruunt, quum alia adverbia, id quod

1) Dio Chrysost. or. 53. p. 563: *Ἀριστοτέλης ἀφ᾽ οὗ φασι τὴν κριτικήν τε καὶ γραμματικὴν ἀρχὴν λαβεῖν.*

facillimum est ad intellegendum, tanquam vestem induerint genetivi, alia dativi, alia accusativi; multae suffixorum quorundam ope formatae sunt, quorum significatio similitudinem et cognationem cum casuum terminationibus non dissimulat; his accedunt autem permultae quarum vestes illorum corporibus accommodari non possunt: quae quum vestigia prae se ferant casuum paullatim quasi defunctorum, quorum munera syntactica plerumque casus superstites susceperunt [2]), reliquiae putandae sunt temporis cujusdam quo Graecorum lingua majore quam postea casuum copia utebatur. Sicuti enim physici nostri et ex argonautae sepiae omninoque paucorum illorum ex cephalopodis superstitum natura et ex ammonitarum orthoceratitarum goniatitarum ceterorumque hujus generis intermortuorum reliquiis copiosissimum olim cum formae tum speciei varietate fuisse cephalopodorum genus haud spernendis argumentis judicant: ita nobis, ex quo homines doctissimi et sagacissimi, quorum duces ac signiferi non Mezzofantii isti sunt qui omnium disciplinarum et linguarum peritissimi esse sibi videntur, sed Boppii Humboldtii Grimmii Pottii alii linguis Indogermanicis diligenter comparatis linguae imaginem antea opertam et quasi pulvere obductam ostenderunt nitidis et speciosis coloribus pictam ejusque vitam sive historiam ex tenebris ac nebulis in lucem protraxerunt clarissimam et judicii acumine errores inveteratos expulerunt permultos, ita nobis, inquam, non dubitandum est quin fuerit quondam tempus quoddam quo cum aliorum tum Graecorum lingua etiam laetius uberiusque quam illis temporibus ex quibus ad nos prima ejus pervenit notitia floruerit. Irrisores quidem et contemptores studiis illis et fuerunt multi et adhuc sunt; esse autem permultas res, grammaticas potissimum, quas qui recte tractare ac perspicere velit, non angustis unius linguae finibus

2) Cf. G. Curtius Verhandlungen der philologenversammlung in Meissen [1863] p. 48 sq. — B. Delbrück Ablativ localis instrumentalis im altindischen lateinischen griechischen und deutschen Berl. 1867.

contineri sed plurimarum comparationem adhibere debeat, vel acerrimi eorum adversarii facere jam non possunt quin concedant. Quid? Ipse Lobeckius magnam vim ac potestatem ad leges linguae perscrutandas et illustrandas in illis inesse libere professus est.

Jam quum dicimus Graecorum linguae copiam fuisse quondam casuum majorem, tantum abest ut de quindecim illis casibus cogitemus quos linguae Finnicae proprios esse grammatici docent — de nominativo genetivo indefinitivo s. partitivo caritivo essivo illativo comitativo instrumentali s. adverbiali inessivo elativo adessivo ablativo prosecutivo allativo mutativo, quem numerum etiam amplificari posse affirmant [3]) — ut septem illos dicamus admodum vivaces in venerabili lingua Sanscrita quae non parens, ut nonnunquam fit, sed soror aetate prior habenda est linguarum Indogermanicarum, quibus est, ut cum Ovidio Met. II, 13 loquar, „facies non omnibus una, nec diversa tamen, qualem decet esse sororum.“ Quaerentibus jam praeter nominativum genetivum dativum accusativum nobis occurrunt et locativus, qualis cernitur in *οἴκοι domi*, *χαμαί humi*, et instrumentalis (*πάντῃ*) et ablativus de quo mox plura dicemus. Vocativus, quem linguae Indogermanicae in singulari tantum numero aut thematis aut nominativi forma indutum exhibent, agmen clauderet, si modo esset cur in casuum numero poneretur — id quod fere fieri solet —, cum neque ipse suffixo quodam sit insignis, neque nomen illud quod in vocativo collocatum esse dicimus unquam strictis illis orationis legibus obedire coactum sit, sed liberius semper interjectionis instar sermoni adiciatur vel inseratur. [4])

Quibus expositis priusquam de formis in *-ως* et *-ω* ex-

3) Cf. Kellgren Grundzüge der finn. sprache p. 49 sqq. — Schleicher Compendium ²p. 515.

4) Cf. G. Curtius Zur chronologie der indogerm. spr. p. 66 sq. abhandl. der philol.-histor. cl. der k. saechs. gesellsch. d. wissensch. tom. V. no. 3. p. 250 sq.

euntibus agam, pauca videntur de adverbiorum generibus et de *ἐπιῤῥήματος* nomine dicenda.

Ac primum quidem *ἐπιῤῥήματος* nomen quum, quod sciam, neque apud quemquam Aristotele superiorem neque in ejus superstitibus hodie libris legentibus occurrat, non dubitandum est quin eo sit recentius. Quis autem fuerit vocis auctor, quis est qui dicat? Hoc unum scimus illum putandum esse vel superiorem Aristarcho vel ejus aequalem, quum hic, si fides habenda est Quintiliano I, 4, 20, „unus ex idoneis duntaxat auctoribus fuerit qui octo orationis partes secuti sunt.“ Itaque non improbabile est vocis inventorem fuisse unum ex iis qui tralaticiam illam de octo orationis partibus, quarum una est *ἐπίῤῥημα*, doctrinam condiderunt. Quae quando condita sit et a quo quum hoc et ipsum neque ex Graecis neque ex Latinis grammaticis compertum habeamus, res et in medio est relinquenda neque unquam, opinor, ad liquidum perduci poterit.

Sed quaerentibus nobis quid veteres nomine illo indicare voluerint, ipsi paratiores sunt ad respondendum. Diserte enim nonnulli certe grammatici *ἐπίῤῥημα* esse quasi adjectivum verbi, *ἐπίθετον ῥήματος*, docent. Quod quo facilius perspiciatur, aliquot locos ex Graecorum libris adscribam: Schol. Dion. Thr. Bekk. An. p. 931, 28: *Εἰρήκαμεν* (p. 924, 4), *ὅτι τὸ ἐπίῤῥημα πρὸς ῥῆμα φέρεται· διὸ καὶ οὕτως ὠνομάσθη.* — p. 933, 18: *ἐπίῤῥημα . . . ἐπίκειται ἀεὶ τῷ ῥήματι· ἄνευ γὰρ ῥημάτων οὐ συγκλείει διάνοιαν. Ἰστέον δὲ ὅτι ὅπου ἐπίῤῥημά ἐστι, πάντως καὶ ῥῆμα· ὅπου δὲ ῥῆμα, οὐ πάντως ἐπίῤῥημα.* — 24: *ἐκ τῆς συντάξεως δὲ εἴληφε τὸ ἐπίῤῥημα τὴν ὀνομασίαν. διὰ τοῦτο γὰρ ἐπίῤῥημα λέγεται, ἐπειδὴ ἐπί τι ῥῆμα φέρεται.* Planud. *περὶ συντάξ.* p. 113, 30: *ἐπίῤῥημα τῇ δυνάμει ἐπίθετον τοῦ ῥήματός ἐστι, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦτο δηλοῖ.* Idem statuisse Latinos grammaticos et ex Adverbii nomine, quo Graecorum *ἐπίῤῥημα* accurate vertendo reddebant, et ex Donati Diomedis Prisciani aliorum de ea re placitis liquidissime apparet.

Videmus igitur ab his omnibus, qui ut in aliis multis

sic in hac parte plus minus Apollonium secuti videntur, hoc omissum esse adverbia etiam addi posse aliis orationis partibus, quod quidem quomodo excusari possit, ego non video, et vocabulum illud habitum esse pro composito ex ἐπὶ et ῥῆμα ortum, quod Schol. Dion. Thr. p. 933, 33 disertis verbis dicit: σύνθετον δέ ἐστι τὸ ἐπίρρημα παρὰ τὴν ἐπί πρόθεσιν καὶ τὸ ῥῆμα. ἅμα δὲ τῇ συνθέσει πεπλεόνακε τὸ ῥ, ὡς καὶ τὸ ἄρρωστος.

Sed quaeritur num haec opinio vera sit ac recta. Dubitatum de ea est cum ab aliis tum a K. E. A. Schmidtio[5]. Is enim ἐπίρρημα illud et esse σύνθετον et significare aliquid, quod ῥήματι addatur sive adiciatur, negat. Esse dicit potius παρασύνθετον sero formatum, quumque ad verbum ἐπειρῆσθαι pertineat, significare — ipsius verba ne male vertendo corrumpantur adscribo — *ein dazugesprochenes* aeque atque ἐπίγραμμα *ein dazugeschriebenes. wozu geschrieben oder gesprochen*, inquit, *das ist so wenig in diesem wie das ähnliche in irgend einem ähnlichen Worte* (ἀπο-ἐπι-προσ-ὑποβάλλειν) *gesagt, die umgebung des wortes wird darüber auskunft zu geben haben.* Sed ne quem pigeat quod virum doctissimum diutius loquentem facio, missis his me non dubitare lubenter profiteor quin Schmidtii de hac re sententia sola videatur vera. Perquam enim commode quadrantem eam video in adverbiorum usum ac potestatem, quam veteres illi finibus nimis angustis circumscripserunt.

Quantum autem grammaticorum Graecorum — missos facio Latinos — interfuerit totum adverbiorum agmen, in quo multa quoque vocabula et significatione et forma illis dissimillima inepte posuerunt, in species quam plurimas distribui, ex Dionysii Thracis potissimum grammatica videre

5) K. E. A. Schmidt Beiträge zur geschichte der grammatik Halle 1859. p. 491 sqq.

6) Aliter Schoemann. Animadversiones ad veterum grammaticorum placita de adverbiis. Gryphisw. 1860.

licet, qui adverbia, postquam propter schema alia ἁπλᾶ alia σύνθετα esse dixit, in species a significatione appellatas distribuit viginti sex, quas enumerare et longum et supervacaneum est, neque quemquam hodie esse puto qui toto corpore atque omnibus unguiculis ut dicunt pro illa nomenclatura dimicare animum inducat. Quodsi quis tamen perseveret adverbiis ex significatione nomen imponere, ei haec quattuor genera sufficient: τοπικά, ὧν σχέσεις εἰσὶ τρεῖς, ἡ ἐν τόπῳ, ἡ εἰς τόπον, ἡ ἐκ τόπου, χρονικά, ποιότητος, ποσότητος. Quoad haec scriptiuncula intra morphologiae fines versabitur, nulla opus erit vocabulorum illorum distributione neque a schemate sumpta neque a significatione. Facem nobis praeferent eorum terminationes, nonnunquam etiam εἶδος quod dicitur auxiliabitur.

His quae necessario praemittenda videbantur absolutis jam ad rem ipsam accedo statim ab adverbiis in -ως et -ω cadentibus initium facturus.

CAPUT II.

DE ADVERBIIS ABLATIVI FORMA PRAEDITIS.

§. 1. *De ablativi suffixo.*

Casum illum, cui C. Julium Caesarem nomen ablativi imposuisse ex fragmento quodam librorum De Analogia ab eo scriptorum compertum habemus, non solum apud Romanos sed etiam in aliis linguis Indogermanicis, ut in Sanscrita Bactriana Osca Umbrica vivacem esse quum viri docti studiis linguisticis dediti viderent, quaerebant, num forte Graecorum quoque sermoni possent vindicare. Atque Boppio viro sagacissimo contigit ut eum adverbiis in *-ως* et *-ω* cadentibus a superiore tempore velut hereditate relictum perspiceret; moxque multi alii exstiterunt quibus persuasum esset repertam esse viam non relinquendam sed aperiendam et muniendam. Unde factum est ut hodie sint qui caput quassantes mirentur, et cum ab G. Hermanno viro quamvis clarissimo in libro de emendanda ratione Graecae grammaticae p. 137 traditum legunt recentiorem Latinorum sermonem sextum casum adjecisse ablativum, vel p. 141 sq. ratione logica demonstratum, qui factum sit ut ablativus casus et dativus in Graeca lingua et vetere Latina nullum formae discrimen habeant, et cum praeceptum illud simplicissimum quidem sed mirum quantum perversum, quod plurima adverbia ab adjectivis ita formari jubet ut aut postrema genetivi pluralis consonans *ν* in *ς*, aut terminatio *-ος* modo nominativi modo genetivi propria in *-ως* mu-

tetur, a recentioribus nostraeque aetatis grammaticis decantatum inveniunt. Tale quid a veteribus grammaticis et praecipi et non refelli potuisse non mirum est atque condonandum, quum ut in ceteris disciplinis sic in hac parte veram rationem multas variasque ob causas ab iis perspici non potuisse manifestum sit. Aegrius autem ferendum est, quod ex nostratibus nec defuerunt nec desunt qui, nescio quo studio moti et occaecati, vera ratione spreta ad vanam plane et absurdam confugiunt; idque maxime mireris in Buttmanno viro si minus de rebus etymologicis, ubi ut Lobeckius aliquo loco judicat ψεύδεα πολλὰ λέγειν solitus est, at omnium consensu optime merito de rebus grammaticis. Is enim, postquam (Gramm. [2]II. p. 334, 4) rectissime docuit -ως illud jure pro terminatione quadam ad adjectivum flectendum pertinente haberi posse, statim veris falsa admiscet legem istam proferens ac sanciens. Quae quam vitiosa sit, cum jam alii demonstrarint, non opus est multis hic repetere. Satis habemus commemorasse nullo unquam modo fieri posse ut -ως illud nunc ab hoc nunc ab illo adjectivi casu proficiscatur.

Sed audiamus rationem veram a viris doctissimis propositam multisque jam probatam. Ortum igitur est -ως ex -ωτ eodem modo quo κέρας ex *κερατ (cf. gen. κέρατ-ος), τέρας ex *τερατ (cf. gen. τέρατ-ος), εἰδός ex *εἰδϝοτ (cf. gen. εἰδότ-ος) lege illa in lingua Graeca vigente, qua, quum vetitum sit ullum vocabulum vere Graecum consona muta concludi, littera τ aut in ς mutanda aut abicienda est. Optime autem respondet -ως illud sive -ωτ suffixo *t* = *at* = *ât* (cf. Schleicher, Compend. [2]§. 251), quo et in lingua Sanscrita ablativus in vocibus vocali *a* terminatis atque in pronominibus a genetivo distinguitur et in lingua Zendica omnium nominum ablativus formatur. Adde quod in linguis Italicis pro tenui *t* positam esse videmus mediam *d*, quae, quum in sermone Osco semper servata sit, in Umbrico plane evanuit, in Latino autem antiquissimis temporibus integra vigebat, id quod ex columnae rostratae inscriptione et senatuscon-

sulto de Bacchanalibus aliisque reliquiis optime intellegi potest. Quae quum ita sint, non audiendi sunt qui *d* illud, cujus primus mentionem fecit Quintilianus I, 7, 12, paragogicum sive ephelcysticum esse censent. Antiqui illius ablativi exempla cum et in Corsseni Mommseni Schleicheri aliorum libris et in Corpore Inscriptionum Latinarum inveniantur hic repetere piget. Hoc unum non est praetereundum a vero non videri aberrasse eos, qui cum ex rebus aliis tum ex „facilumed" quod est in SC. de Bacchan. adverbia quoque omnia in - *ē* cadentia ablativos esse coniciant; neque enim Boppii in iis veteris locativi vestigia inesse arbitrantis [7]) licet gravissima auctoritate deterriti adjectivorum in *-us* (*-er*) *-a -um* terminantium characterem *o* demonstrant ad fingendum adverbium tanquam vocalem conjungentem adscivisse litteram *i* (vel *e*); inde ortum esse primum - *oi* - *t*, deinde certis quibusdam legibus aliunde sancitis - *ei* - *t*, - *i* - *d*, - *e* - *d*, denique expulsa ablativi nota - *ē*: doctus, docto-, doctoi - *t*, doctei - *t*, docti - *d*, docte - *d*, doctē [8]). Cujus anomaliae causam quaerenti mihi non dubium est quin Latini, ut aliquid sit quo inter se differant adjectivi forma adverbialis et nominalis, varia illa usi sint ratione. Nonnunquam fieri ut *-ē* illud primitus productum brevi cedat, non mirabimur memores quam quantamque vim exerceant et frequens usus, quem tyrannum esse in proverbio est (*benĕ*, *malĕ*) et leges metricae quas poetis vel ingeniosissimis vincula interdum injecisse exemplis sat multis comprobatur [9]).

Sed revertamur ad Graecorum *-ως* et videamus quo modo se conjungat cum thematis. Atque thematis pronominum quorundam et earum vocum quae vel adjectiva sunt

7) Gramm. III. p. 478**.

8) Vid. G. Curtius De nominum Graec. form. p. 26. Schleicher Compendium ²p. 253 not. 2. Corssen Ueber aussprache vokalismus und betonung der latein. spr. I p. 335.

9) Vid. Corssen Ueber aussprache l. l.

vel eorum prae se ferunt speciem ita adjungitur ut characterem si ο (α) est perire, aut si mavis nullo vestigio relicto secum coalescere, si consona in flexione elisionem patiens (σ, Ϝ), evanescere, sin neutrum, locum tenere jubeat; contractio denique sive *συναίρεσις*, si cui locum habere licet, ceterorum casuum analogiam sequitur. Quae res quo melius intellegatur, nonnulla mihi liceat afferre exempla:

εὐδαίμων	εὐδαιμον-	εὐδαιμον-ωτ	εὐδαιμόν-ως
πᾶς	παντ-	παντ-ωτ	πάντ-ως
χαρίεις	χαρι[Ϝ]εντ-	χαριεντ-ωτ	χαριέντ-ως
σοφός	σοφο-	σοφο-ωτ	
		σοφωτ	σοφῶς
ἁπλόος	ἁπλοο-	ἁπλοο-ωτ	
		ἁπλοωτ	ἁπλόως=ῶς
	πο-	πο-ωτ	
		πωτ	πῶς
σαφής	σαφεσ-	σαφε[σ]-ωτ	σαφέως (ῶς)
ἡδύς	σϜᾱδυ=ἡδυ-		
	σϜᾱδεϜ=ἡδεϜ-	ἡδε[Ϝ]-ωτ	ἡδέ-ως
θρασύς	θαρσ-υ-=θρασ-υ-		
	θαρσεϜ-=θρασεϜ-	θρασε[Ϝ]-ωτ	θρασέ-ως

§. 2. *De adverbiis in -ω.*

Sicut hic dentalem in sibilantem mutatam cognovimus, ita in aliis adverbiis pro rata parte non ita multis eam aeque evanuisse videmus atque in neutris in *-μα* cadentibus (*ὄνομα ὀνόματ-ος, σῶμα σώματ-ος*) saepeque in flexione verborum (*ἔφερε*[-τ], *ἔφερον*[-τ], *ἔδειξε*[-τ] = Sanscr. ádikshat, *ἔδειξαν* [-τ] etc.). Huc sine dubio referenda sunt quae a praepositionibus proficiscuntur, velut *ἄνω κάτω* etc. (cf. Sanscr. purástât *vorn*, adhástât *unten*) et ante omnia quae in comparativo et superlativo terminationibus *-τέρω* et *-τάτω* utuntur. Quibus percommode respondent Latinorum: raro perpetuo sempiterno aeterno sero subito merito alia.

De his adverbiis quid nonnulli sentiant, non alienum videtur brevi hic commemorare. Ac primum quidem W. Christius [10]) dubitat, in adverbiis localibus *ἄνω κάτω ἔξω ἔσω* etc. *τ* interierit (*ἄνωτ* etc.), an *κ* (*ἄνωκ* etc.) spectans ad Sanscr. radicem ank', *curvare*, quacum praepositiones componantur: prāk' *vorwärts*, njāk' *niederwärts*, arvāk' *herwärts*, parāk' *abwärts*. Haec sententia num digna sit quae illi anteferatur, ego dijudicare non ausim. Quod autem H. Useneruś [11]) Hartungium [12]) secutus dixit, adverbia localia in -*ω* exeuntia locativos esse quorum -*οι* productione primum in -*ῳ*, ut in dativis, deinde in -*ω* abierit, nequaquam potest comprobari, quod in vocum terminationibus haec mutatio linguae legibus fieri vetita est. Inductus est vir doctissimus in hunc errorem iota illo, quod adverbia illa nonnunquam vel in optimis codicibus comitans invenitur, et grammaticorum quorundam praeceptis, quibus hac in re majorem fidem habet quam gravissimis cum aliorum tum Herodiani technicorum principis testimoniis. At maximi putanda esse censeo quae leguntur in Et. Magn. 544, 12: *κύκλῳ ἐπίρρημα τοπικὸν . . . ἔχει τὸ ι προσγεγραμμένον ὡς ἀπὸ δοτικῆς. τὸ μέντοι πόρρω καὶ ἔξω καὶ ἄφνω οὐ παρὰ δοτικάς. διὸ οὐδὲ προσγεγραμμένον ἔχει τὸ ι*, et 663, 21: *ὅσοι τὸ ἐγγυτέρω καὶ ἐγγυτάτω καὶ τὰ ὅμοια σὺν τῷ ι βούλονται γράφεσθαι, ἀπὸ δοτικῆς λέγουσιν αὐτὰ εἶναι. καὶ λέγει ὁ Ἐπαφρόδιτος, ὅτι τινὰ τῶν ἀρχαίων ἀντιγράφων σὺν τῷ ι εἶχον αὐτὰ γεγραμμένα. κρεῖττον δέ ἐστι χωρὶς τοῦ ι ταῦτα γράφεσθαι. λέγει δὲ ὁ τεχνικός, ὅτι εἴ τις τὸ ἔξω σὺν τῷ ι γράφει, ἐπειδὴ οἱ Συρακούσιοι ἔξοι λέγουσιν, οὐκ ἐπιχειρεῖ καλῶς.* Cf. praeterea 350, 6.

Jam proferam ea quorum comparativus et superlativus in -*ω* exeunt:

---

10) W. Christ Griech. lautlehre p. 91.
11) In Fleckeiseni annalibus 1865 p. 248 sqq.
12) Hartung Ueber die casus 1831 p 199 sqq.

ἄνω — ἀνωτέρω: Herod. 1, 190. 8, 130, 132. Aeschyl. Prom. 312. Xen. An. 1, 4, 16. 4, 2, 25. Equ. 1, 4. 7, 10. Plat. Rep. 6. p. 511 A. 7. p. 534 D. 8. p. 568 E. Crat. p. 396 C. Legg. 9. p. 880 B etc. — *ἀνωτάτω*: Herod. 7, 23. Aristoph. Pl. 1206. Pac. 207. Xen. H. Gr. 4, 1, 41. Plat. Rep. 6. p. 511 D.

κάτω — κατωτέρω: Aristoph. Ran. 69, 1430. Plat. Phaed. p. 112 D. p. 113 B. — *κατωτάτω*: Et. Magn. p. 344, 2; nonnulli ap. Diod. 2, 13, ubi alii *κατώτατον*.

ἔσω—ἐσωτέρω: Herod. 8, 66 fin. Hippocr. de artic. p. 783 E. — *ἐσωτάτω*: Hippocr. de oss. nat. p. 276, 18. de artic. p. 785 C.

ἔξω — ἐξωτέρω: Aeschyl. Cho. 1023. Aristot. Metaph. 9. 4. p. C. 1055, 25. — *ἐξωτάτω*: Plat. Phaed. p. 122 E. Rep. 10. p. 616 E. Aristot. h. a. 4, 4. Hippocr. de oss. nat. p. 276, 18.

πόῤῥω — ποῤῥωτέρω: Plat. Rep. 7. p. 526 E. Legg. 11. p. 932 C. Alcib. I 131 A. C. alibi. Isocr. or. 6. 42. p. 124 C, ubi cod. Urb. *πόῤῥω*. — *ποῤῥωτάτω*: Plat. Tim. p. 70 E. Isocr. or. 17, 19. p. 362 D. or. 3, 37. p. 34 C. Demosth. p. 499, 24. Antiatt. in Bekk. An. p. 111, 14.

πρόσω — προσωτέρω: Herod. 2, 175. 3, 45. 4, 16. 5, 10. 6, 124. 8, 122. Dionys. A. R. 3, 36. *προσσωτέρω* Maxim. *περὶ καταρχ.* 395. — *προσωτάτω*: Herod. 2, 103. 4, 43. Xen. Cyr. 1, 4, 6. 2, 1, 11. Plut. Them. c. 7. Soph. Ai. 731 ex codd. cf. Lobeck. [3]p. 279.

πρό — προτέρω: Hom. *Δ* 507. *Ε* 672. *Ι* 192. 199. *Κ* 409. *Σ* 387. *Ψ* 490. 526. *δ* 36. 667. *ε* 91. 417. *ι* 62. 105. 565. *κ* 77. 133. *ξ* 356. *ο* 109. *ω* 474. Apoll. Rh. *Δ* 919. Callim. Dian. 72. Hesych.

ἀπό — ἀπωτέρω: Plat. Phaedr. p. 254 C. Rep. 5 p. 449 *B*. Demosth. p. 1066, 26. Aesch. c. Ctes. 535, 143. Polyb. 15, 6, 2. 4, 35, 13. — *ἀπωτάτω*: Demosth. p. 675 extr. Fr. poet. ap. Diod. Exc. Vat. p. 123. Soph. OT. 137. Plutarch. saepissime.

ὑπέρ — ὑπερτέρω suspectum ap. Themist. or. 11. p. 152 C.
ἀγχοῦ, ἄγχι — ἀγχοτέρω lexica praebent sine auctore. — ἀγχοτάτω: Herod. 2, 169. 4, 35, 73. 6, 102. 7, 64, ubi alii -τατα, 73. 74. 80. 89. 91. 8, 122. 135. Appian. de reb. Pun. c. 186, ubi restituit Schweigh. pro vitioso ἀγχιτάτω.
ἀσσοτέρω: Hom. ρ 572. τ 506. cf. Cram. An. Ox. 1, p. 64, 8. — ἀσσοτάτω: Anth. Pal. 9, 234, 2. 430, 7.
ἐγγύς — ἐγγυτέρω: Soph. OC. 1216. Ion ap. Athen. 13, 604 C. Thuc. 2, 21. 89. 4, 73. Isocr. or. 15 (Antid.) §. 184 ed. Bait. et Saupp. Plat. Legg. 7. p. 515 D. 9. p. 583 A. Demosth. p. 305, 21. — ἐγγυτάτω Soph. Ant. 933. Thuc. 3, 61. Xen. Comm. 1, 6, 10. Plat. Soph. p. 264 E. Lys. or. 1. §. 41. Demosth. p. 1067, 12. p. 1068, 7.
ἑκάς — ἑκαστέρω: Hom. η 321. hymn. in Bacch. 29. Apoll. Rh. Β 855. Eurip. Herc. f. 1648. Herod. 3, 101. 6, 108. 7, 49. 8, 60. 9, 2. 122; quod ap. Theocr. 15, 7: Τὺ δ' ἑκαστοτέρω ἔμ' ἀποικεῖς legitur, suspectum est cum propter formam tum propter scripturam; cod. enim unus certe praebet ἑκαστέρω. — ἑκαστάτω: Hom. Κ 113. Herod. 4, 33. 204. 9, 14. 1, 134. cf. Hippocr. de art. p. 785.
τηλοῦ — τηλοτέρω: Arat. 1050. Paul. Sil. Anth. Pal. 5, 301, 1. Hippocr. p. 821 E. — τηλοτάτω: Hom. η 322.
μακράν — μακροτέρω var. lect. ap. Plat. Soph. p. 258 C. cf. infra μακροτέρως. — μακροτάτω: Long. Past. 3, 17. Diogen. Ep.
ἔνδον — ἐνδοτέρω: Diodor. 2, 8. Plut. Mor. p. 53 F. p. 82 D. p. 411 A. p. 656 F. Arat. c. 43. Cat. M. c. 5. Themist. or. 1. p. 2 C. 4. p. 51 C. Joseph. AJ. 15, 11, 3. Pollux 9, 33. — ἐνδοτάτω: Plut. Mor. p. 918 F. Lucian. Amor. c. 16.
ὑψοῦ — ὑψοτέρω lexica praebent sine auctore. — ὑψοτάτω: Bacchylid. ap. Athen. 2. p. 39 E (= Bergk. PLG [2]p. 971. Nr. 27 v. 5.)
πέρα (ᾳ), πέραν — περαιτέρω: Aesch. Prom. 249. Soph. Trach. 663. 948. Eur. IT. 274. Andr. 270. Aristoph. Av. 1500. Thesm. 705. Xen. Mem. 3, 13, 5. Plat. Phaed. p.

107 B. Phaedr. p. 239 D. Gorg. p. 484 C. Rep. 3. p. 407 B. Demosth. p. 688, 14. p. 1182, 25. Aeschin. c. Ctes. 417, 24. 471, 80; ap. Apoll. Rh. *B* 425 libri nonnulli, alii autem *παροιτέρω* quod Merkelius recepit.

πλησίον — *πλησιαιτέρω*: Herod. 4, 112.

§. 3. *De adverbio οὕτως οὕτω.*

Sunt vero etiam, quae, quum dentalem modo abiciant modo in sigma mutent, quasi ancipiti sint natura, veluti *ἄφνως ἄφνω* inprimisque quod omnium longe est frequentissimum *οὕτως οὕτω*, de quibus jam veteres technici disceptantes, utrum ς antiquitus ad formas pertinuerit an postea additum sit, sat multa argutius quam verius commentati sunt. Neque vero solum apud veteres dissensio erat, sed a recentioribus quoque res non semel in controversiam vocata est, unde factum ut, qui *οὕτω* primitivum esse affirmant, ab iis qui negant acriter impugnentur. Pro illa sententia Buttmannus [13]), pro hac Schaeferus [14]) propugnat. Ego neglecta illa Solonis lege neutrius partis sum, quum totam istam disceptationem plane supervacaneam esse censeam; nam sigma illud non extrinsecus adjectum est, id quod ex iis quae supra diximus elucet, sed littera est elitica ablativo attributa, cui nonnunquam, ut alibi quoque, fugam capessere licet. Quae quum ita sint, non est, quod diutius hac in re versemur. Multo plus autem lucri cum grammaticis nostris tum scriptorum editoribus afferretur, si quis quaerentibus nobis, qui factum sit ut adverbio *οὕτως* — nihil enim dicam de reliquis rarius occurrentibus — Graeci, exceptis Ionibus qui constanter *οὕτω* scripserunt, sigma nunc tribuerint nunc detraxerint, accurate et in omnes partes apte respondere posset. Nam quantumvis ex philologis multi iidemque doctissimi certae cuidam legi a scriptoribus observatae inda-

13) Buttmann Gramm. II. p. 340. not. 5.
14) Ad Plutarch. V. p. 219.

gandae operam navarint, tamen rem nondum perfectam atque absolutam videmus; nam critici „certant et adhuc sub judice lis est.“ Quod enim Thomas Magister dicit *οὕτως* ponendum esse ante vocalem subsequentem, ante consonam *οὕτω* idque ubicunque *οὕτως* ante consonam positum exstet, restituendum (*τὸ οὕτως ἐπαγομένου μὲν φωνήεντος μετὰ τοῦ σ ἐκφέρεται, ἐπαγομένου δὲ συμφώνου χωρὶς τοῦ σ· εἰ δὲ εὕρηται καὶ ἐπαγομένου συμφώνου μετὰ τοῦ σ, ἁμάρτημα γραφέων ἐστί* p. 262, 13 Ritsch., cf. Anonym. in Cram. An. I. p. 307 (Etym. M.): *ὅτε μὲν ἐπιφέρεται σύμφωνον, ἐξέρχεται τὸ σ, ὅτε δὲ φωνῆεν, φυλάττεται. οὐδέποτε δὲ ἐπιφερομένου φωνήεντος ἐκβάλλεται τὸ σ*), verum quidem esse paucis exceptis de Homeri carminibus, aliunde autem non prorsus comprobari Lobeckius [15]) docte exposuit: *οὕτως* enim sexcenties inveniri ante consonam, *οὕτω* saepissime quidem ante vocalem in clausulis enuntiatorum, rarissime autem in sermone continuo. Idem vir summus „aeria“ illa ratione, qua alii nonnunquam soni causa *οὕτως* ante consonam et *οὕτω* ante vocalem positum, alii *οὕτως* ab Atticis saepe „significationis causa“ sive „ob majorem tonosin“ usurpatum opinantur, victricibus armis propulsata, praeceptum quoddam [16]) proponit, quo nullum, opinor, usque ad hunc diem datum melius. „Notam illam, inquit, a Thoma traditam non dubito ex codicibus ductam esse, quos Thomas ejusque magistri usurparunt; sed num hi ex libris antiquis et aetati Atticorum proximis religiose transscripti an ex technicorum decretis constantiae servandae causa rescripti et correcti fuerint, quis est qui nos certiores faciat? Apographa quibus hodie utimur ubique fere dissentiunt seu casu et errore librariorum seu quia alius aliam rationem sequutus est, plerique nullam. Quare recipiendum est quod quoque in loco optimi quique exhibent, non ut altero verius, sed quia certior probatio non invenitur.“

---

15) in dissertatione de proschematismo Pathol. II. p. 214 sq.
16) l. l. p. 217 sq.

§. 4. *De adverbiis Doricis in -ῶ et de Gothicis in -ô.*

Praeterea Dorica aliquot adverbia pronominalia ablativorum speciem prae se ferre eorum non solum forma sed etiam significatio vere et mere ablativa luculentissime docet. Atticorum enim adverbiorum in -θε(ν) cadentium vice funguntur: πῶ (πῶ πῶ τις ὄνον ὠνασεῖται; Apollon. in Bekk. An. p. 604, 7 ex Sophrone) αὐτῶ τουτῶ τηνῶ Bekk. An. l. l. 6; p. 942, 31; κηνῶ· ἐκεῖθεν Hesych. (cf. Ahrens De dial. Dor. p. 374), quibus licet comparari Gothica aljathrô aliunde, hvathrô unde?, thathrô inde, dalathrô κάτωθεν, allathrô παντόθεν, πανταχόθεν, jáinthrô illinc, fairrathrô πόρρωθεν, μακρόθεν, jupathrô ἄνωθεν, ûtathrô ἔξωθεν alia, in quibus num ablativi insint, pro certo affirmari non potest [17].

§. 5. *De linguarum Romanensium adverbiis in ment, -mente.*

Poteram hic finem facere sed postremo rationem illam jam ab aliis perspectam [18], qua in linguis Romanensibus adverbiorum non minima pars formatur, obiter et breviter indicare libet. Eorum enim usitatissima terminatio -ment, -mente nihil aliud est nisi singularis Lat. substantivi „mens" ablativus, qui fere cum feminino adjectivo conjunctus sermoni adverbium suppeditat, propria vocabuli mentis significatione saepissime tanquam veste vel detracta vel mutata, id quod haud raro alibi fieri notissimum est. Dicunt igitur Francogalli: tranquillement (= tranquilla mente) heureusement amèrement; éperdument constamment gentiment pro éperduement constantement gentillement [19]. In recentiorum Italorum Hispanorum Lusitanorum lingua ablativo illi formam relictam

17) Vid. Schleicher Compendium ²p. 554. §. 251 adn. ultim.
18) Cf. Grimm Gramm. III. p. 162.
19) Cf. Fuchs Roman. sprach. p. 355

esse integram adverbia ostendunt haece: Ital.: ordinariamente raramente interiamente certamente veramente constantemente amaramente etc., Hispan.: claramente concisamente elegantemente[20]), Lusitan.: doutamente fortissimamente nimiamente.

Sed desinam jam plura afferre de re tam perspicua, ne ridiculus videar eorum obsequens consuetudini, qui, quum ea quae sunt ante oculos posita non animadvertant, omnia longius repetunt quam necesse est. Demonstrasse igitur nobis videmur ablativum casum Graecis non deesse, quippe quum eorum adverbia in *-ως* et *-ω* exeuntia aeque ac Latinorum in *-o* et *-ê* et Romanensium in -ment et -mente cadentia illius specie sint induta.

§. 6. *De adverbiis a verborum participiis profectis.*

Proximum est ut adverbia in *-ως* ab unoquoque adjectivorum genere propagata recenseantur. Verum de hac parte, quippe quae in grammaticorum artibus ita jam tractata sit, ut nihil novi addendum videatur, plura verba facere hoc loco non opus est. In adverbiis autem a verborum participiis profectis accuratius contemplandis paullisper commorari mihi liceat.

A verborum participiis adverbia in *-ως* posse proficisci non quidem est, quod miremur; saepissime enim adjectivorum vi ac natura participia praedita sunt. Ejusmodi autem generis numerum haudquaquam esse exiguum, priusquam huic rei operam coepissem navare, me latuit. Neque enim ex paucis illis exemplis a Buttmanno Lobeckioque[21]) et Kruegero[22]) in medium prolatis tantam conicere poteram farraginem quantam ego collegi. Quam si secundum verborum et tempora et categorias a thematum natura sumptas distributam protulero, haud inutilem — at profecto mole-

20) Cf. Fuchs Lehrbuch der span. sprache p. 136.
21) Gramm. ²II. p. 340.
22) Gramm. I. p. 205. §. 41. 12. Adn. 4.

stissimam — me suscepisse operam arbitror, quum ex elencho illo optime intellegi possit, et quanta insit in Graecorum lingua facilitas adverbia ista ratione fingendi et, id quod ex grammaticorum artibus parum perspicitur, quae qualisque sit singulorum participiorum hac in re fecunditas. Adde quod in eo non ita pauca invenies quae in lexicis frustra quaesiveris.

I.

ADVERBIA A PARTICIPIO PRAESENTIS ACTIVI DUCTA.

α) a verbis in -*ω*.

παραπαιόντως ἀγαπώντως ἀποχρώντως ὑπεραποχρώντως ὑπεροργώντως ἀγνοούντως ἀναλογούντως ἀρκούντως ἀπαρκούντως ἐξαρκούντως ἐπαρκούντως δεόντως ἐνδεόντως θαρρ(ρσ)ούντως καρτερούντως λυσιτελούντως συντελούντως συμφωνούντως φρονούντως πληρούντως στιλβόντως ἐλλειπόντως πρεπόντως ἐκπρεπόντως συμπρεπόντως νηφόντως ὑπεραγόντως ἀνθελκόντως παρελκόντως καθηκόντως προσηκόντως προυπαρχόντως παρατρεχόντως ἐχόντως νοῦν νουνεχόντως λόγον ἐχόντως λογονεχόντως προσεχόντως ὑπερεχόντως συνεχόντως ἀπᾳδόντως συνᾳδόντως σπευδόντως ἀπαρτιζόντως ἁρμοζόντως ἁρμοττόντὼς συναρμοττόντως ἐπαμφοτεριζόντως ἰδιαζόντως κατασπουδαζόντως πλεοναζόντως ὀφειλόντως δυσχεραινόντως ὑπερβαλλόντως διαφερόντως συμφερόντως ἀρεσκόντως λανθανόντως.

β) a verbis in -*μι*.

ὄντως, ion. *ἐόντως*; *ὑπερόντως* Plotin. p. 749 *E.*

II.

ADVERBIA A PARTICIPIO PRAESENTIS PASSIVI (DEPON.) DUCTA.

α) a verbis in -*ω*.

περισπωμένως προπερισπωμένως ἐπαινουμένως εὐδοκιμουμένως ἱκνουμένως ὁμολογουμένως ἐξομολογουμένως συν-

ομολογουμένως ὀρθοτονουμένως προηγουμένως προκαθηγουμένως ἀφοσιουμένως σεβομένως ὑποβλεπομένως ἑπομένως συνδιωκομένως ἐνδεχομένως ἐχομένως ἰσχομένως συναρχομένως ἐναλλασσομένως ἡδομένως κηδομένως φειδομένως ἐμποδιζομένως ὀφειλομένως συστελλομένως αἰσχυνομένως φαινομένως στερομένως.

β) a verbis in -μι.

ἀγαμένως Plat. Phaed. p. 89 A.
ἐπισταμένως Hom. *H* 317. *K* 265. *Ω* 623. ε 245. 250. λ 367. μ 307. ϱ 341. τ 422. 457. υ 159. 161. φ 44. ψ 197. Xen. Cyr. 1, 1, 3.
ἱεμένως Schol. Apoll. Rh. *Γ* 890.
ἀντικειμένως Aristot. Rhet. 3, 10. 2, 24.
ἐκκειμένως Philostr. v. S. 2, 14.
ἐνδιακειμένως Hermog. p. 284 ed. Sturm. Eustath. op. p. 261, 49.
παρακειμένως Athen. 11. p. 489 B. Plut. Mor. p. 882 *B*.
περικειμένως Cass. probl. 1. p. 331, 13.
συγκειμένως Eustath. Od. p. 1634, 54.

III.

A participio aoristi II. activi praeter *τυχόντως* (Aristot. Eth. Nic. 4, 3, 8. 9, 8 fin. De gen. an. 4, 4 med. De partt. anim. 1, 5 med. Polyb. 38, 4, 11. Eustath. ad Il. *A* 109) nulla formari adverbia Buttmannus et Kruegerus docent. Compositum *ἀποτυχόντως* invenitur in lexicis auctore non addito. *προλαβόντως* legi Aesop. fab. 119. p. 65 extr. Cor.

IV.

A participio aoristi passivi formatum est *ὁρισθέντως* quod Kruegerus ex Exc. Vat. p. 457 Mai. excitat.

V.

ADVERBIA A PARTICIPIO PERFECTI ACTIVI DUCTA.

1) *a perfecto acappato.*

α) a verbis in -ω.

νενηφότως ἀνεῳγότως γεγηθότως εἰωθότως λεληθότως πεποιθότως ἀντιπεπονθότως κεχηνότως μεμηνότως περιγεγονότως ἀρα(η)ρότως ἐγρηγορότως.

β) a verbis in -μι eorumque analogiam sequentibus.

ἑσταότως nonnulli Hom. *Τ* 79 schol. et Eustathium secuti.
δεδιότως εἰδότως ἀσυνειδότως εἰκότως ἐοικότως οἰκότως ἀπεικότως ἀπεοικότως παρεοικότως προσεοικότως.

2) *a perfecto cappatico.*

α) a verbis in -ω.

πεφυκότως ἐκπεφυκότως ἐμπεφυκότως προσπεφυκότως ἀποδεδειλιακότως ἀπηρυθριακότως μεμελητηκότως τετολμηκότως συμβεβηκότως ὑπεραναβεβηκότως κεκμηκότως τεθαρρηκότως καταπεθαρρηκότως καταπεφρονηκότως συνηκολουθηκότως ἀπεσκληκότως ἀπεγνωκότως ἀναπεπτωκότως ὑποπεπτωκότως πεφροντικότως δεδοικότως.

β) a verbis in -μι.

ἑστηκότως Eustath. ad Od. *μ* 392.
καθεστηκότως Aristot. Pol. 8, 5.
συνεστηκότως Aristot. Pol. 8, 5.

VI.

ADVERBIA A PARTICIPIO PERFECTI PASSIVI (DEPON.) DUCTA.

α) a verbis in -ω.

μεμηνιμένως κεκωλυμένως λελυμένως ἀπολελυμένως διαλελυμένως ἐκλελυμένως βεβουλευμένως ἐπιτετηδευμένως ἐρρα-

στωνευμένως ἠγνευμένως κατ[αβ]εβλακευμένως καθημαξευμένως κεκινδυνευμένως ἀποκεκινδυνευμένως παρακεκινδυνευμένως πεπαιδευμένως πεπιστευμένως περιωδευμένως τεταμιευμένως παρηκουσμένως παραβεβυσμένως.

κεχυμένως διακεχυμένως ἐκκεχυμένως συγκεχυμένως ὑποσυγκεχυμένως ἐσσυμένως Hom. ἐπεσσυμένως Aret. p. 100.

ἀπηρτημένως ἠπατημένως μεμεριμνημένως μεμοιραμένως παρασεσιωπημένως παρωρμημένως πεπλανημένως πεφυσημένως σεσιγημένως συνεσπειραμένως τετεχνημένως διεσπασμένως κεκλασμένως κεχαλασμένως.

ἀπονενοημένως διηυκρινημένως διῃρημένως ἐξῃρημένως συνῃρημένως ἐρρᾳδιουργημένως ἐσκοπημένως ἠλληγορημένως ἠμελημένως ἀπημελημένως κατημελημένως παρημελημένως ἠσκημένως συνησκημένως καθωμιλημένως κεκακουργημένως κεκοσμημένως κεκρατημένως κεκροτημένως συγκεκροτημένως μεμαρτυρημένως μεμετρημένως συμμεμετρημένως μεμηχανημένως μεμισημένως πεποιημένως παραπεποιημένως προσπεποιημένως πεπονημένως διαπεπονημένως πεπορθημένως πεφρονημένως καταπεφρονημένως συμπεφρονημένως σεσοβημένως σεσυκοφαντημένως τεθεωρημένως τεθορυβημένως τεθρυλημένως τετηρημένως ἐπιτετηρημένως παρατετηρημένως συντετηρημένως ὡμολογημένως συνδεδεμένως συντετελεσμένως μεμελημένως μεταμεμελημένως ἠσθημένως συνησθημένως ἡμαρτημένως ἐξημαρτημένως ηὐξημένως παρευρημένως.

ἀποκεκληρωμένως ἐστενωμένως ἠκριβωμένως ἀπηκριβωμένως διηκριβωμένως ἐξηκριβωμένως κατηκριβωμένως ἐγνωμένως συνεγνωμένως ὑμερηνωμένως ἠτιμωμένως κατεγνυπωμένως κατεσκολιωμένως κεκυρωμένως κεχαριτωμένως μεμονωμένως πεπινωμένως πεπιστωμένως πεπληρωμένως πεπυκνωμένως τετυφωμένως ὑπερηπλωμένως ὡσιωμένως.

κεκαλυμμένως ἀποκεκαλυμμένως ἐπικεκαλυμμένως παρακεκα-

λυμμένως περικεκαλυμμένως συγκεκαλυμμένως διειλημμένως συνειλημμένως περιειλημμένως συμπεριειλημμένως.

ἐσκεμμένως διεσκεμμένως ἐπεσκεμμένως κατεσκεμμένως περιεσκεμμένως προεσκεμμένως παρακεκομμένως περικεκομμένως συγκεκομμένως παρατετραμμένως.

ἀπερριμμένως διερριμμένως παρερριμμένως ἐστραμμένως ἀνεστραμμένως ἀντεστραμμένως διεστραμμένως ἐξεστραμμένως ἐπεστραμμένως κατεστραμμένως συνεστραμμένως περιεστραμμένως κεκρυμμένως ἀποκεκρυμμένως ἐπικεκρυμμένως περιγεγραμμένως τεθρυμμένως διατεθρυμμένως συνημμένως.

ἐνηλλαγμένως ἐξηλλαγμένως ἐπηλλαγμένως παρηλλαγμένως ὑπηλλαγμένως ἠγμένως παρηγμένως συνηγμένως ἠνιγμένως ἠπειγμένως κατηπειγμένως πεφραγμένως συμπεπνιγμένως τεταγμένως ἐκτεταγμένως ἐπιτεταγμένως κατατεταγμένως παρατεταγμένως συντεταγμένως ὑποτεταγμένως συνεσφιγμένως.

κεκηρυγμένως παραπεπλεγμένως περιπεπλεγμένως πεφυλαγμένως περιπεφυλαγμένως.

συνεπτυγμένως τεταραγμένως ἐπιτετευγμένως.

ἀπηρτισμένως βεβιασμένως εἰθισμένως ἐναπεσφραγισμένως ἐξειργασμένως ἐξητασμένως ἐπεσκιασμένως συνεσκιασμένως ἐρρυθμιασμένως ἐσπευσμένως ἐπεσπευσμένως κατεσπευσμένως ἐσπουδασμένως διεσπουδασμένως συνεσπουδασμένως ἐστοχασμένως ἐσχηματισμένως ἐψευσμένως διεψευσμένως κατεψευσμένως ἐψιμμυθισμένως ἡγιασμένως ἠδελφισμένως ἠθροισμένως ἠναγκασμένως κατηναγκασμένως ἡρμοσμένως προσηρμοσμένως συνηρμοσμένως ἠσφαλισμένως ηὐτοματισμένως καθωπλισμένως καταπεπυκασμένως κεκανονισμένως κεκολασμένως κεχαρισμένως κεχιασμένως κεχωρισμένως διακε-

χωρισμένως λελογισμένως ἐπιλελογισμένως παραλελογισμένως μεμερισμένως νενασμένως νενομισμένως πεπαρρησιασμένως πεπεισμένως πεπιεσμένως πεπλασμένως περιεπτισμένως πεφεισμένως πεφρασμένως περιπεφρασμένως πεφροντισμένως σεσοφισμένως σεσωφρονισμένως συνεσκευασμένως ὑποκεκορυσμένως ὡρισμένως ἀφωρισμένως διωρισμένως προωρισμένως.

ἐπισεσυρμένως παρασεσυρμένως ἐσπαρμένως ἐσφαλμένως διεσφαλμένως ἐφθαρμένως παρεφθαρμένως ἠρμένως μεμακρυσμένως μεμιασμένως πεπλατυσμένως πεπληθυσμένως πεπερασμένως περιεσταλμένως συνεσταλμένως ὑπεσταλμένως πεφασμένως ἀποπεφασμένως πεφυρμένως συμπεφυρμένως.

κεκριμένως διακεκριμένως παρακεκλιμένως ἀνατεταμένως διατεταμένως ἐκτεταμένως ἐντεταμένως ἐπιτεταμένως ἐπεκτεταμένως παρατεταμένως προτεταμένως συντεταμένως ἀναβεβλημένως καταβεβλημένως παραβεβλημένως περιβεβλημένως ὑπερβεβλημένως ἐπιτετμημένως κατατετμημένως συντετμημένως.

β) a verbis in -μι.

συντεθειμένως Pachymeres Declam.
ἀνειμένως Thuc. 2, 39. Xen. Cyr. 4, 5, 8. Isocr. Symm. p. 167 D.
παρειμένως Hesych.
ὑφειμένως Xen. An. 7, 7, 16.
ὑπανειμένως Diosc. 46.
ἐνδεδομένως Phot. Suid.
μεμιγμένως Schol. Aristoph. Ran. 401.
ἐπιμεμιγμένως Apollon. Lex. s. v. *ἐπιμίξ*, p. 288.
ἐγκαταμεμιγμένως Schol. Soph. OR. 95.
συμμεμιγμένως Schol. Nic. th. 877.
διεζευγμένως Justin. Mart. p. 401 B. Nicom. Ger. p. 140, 27.

συνεζευγμένως Schol. Aristoph. Av. 305.
ἐκπεπταμένως Xen. Cyr. 8, 7, 3.
κεκραμένως Plut. Mor. p. 335 A.
συγκεκραμένως Gloss.
κεκορεσμένως Et. M. p. 16, 42.
ἐρρωμένως Aesch. Prom. 65. Aristoph. Vesp. 230; saepissime in pedestri oratione.
ὑπερερρωμένως Poll. 4, 89. 5, 125.

Ab ἐρρωμένως formatur comparativus ἐρρωμενεστέρως et superlativus ἐρρωμενέστατα Plat. Rep. 3. p. 401 D, sicut a κεχαρισμένως descendit κεχαρισμενώτατα Xen. Hipp. 1, 1. Atque hinc transitus patet ad ea quae de adverbiorum comparatione quam vocant exponenda sunt.

§. 7. *De adverbiorum gradibus comparationis in -ως exeuntibus.*

I.

Quae adverbia comparationem graduum possint recipere, quae non possint, et qua ratione ex positivo et comparativus et superlativus proficiscantur apertum est legibusque de quibus nemo dubitat constitutum. Neque quisquam hodie in litteris Graecis adeo hospes est qui nesciat adverbia solere in comparativo et superlativo suam tanquam vestem exuere eorumque loco adjectivorum neutrorum accusativos pluralis numeri (— α) hic, illic ut in lingua Latina singularis (— ον) usurpari. Cf. Lascaris Gramm. p. 141.

II.

Licuisse autem Graecis quam in positivo terminationem candem in comparativo quoque adverbiis tribuere, diu sive prorsus ignoratum sive parum animadversum videtur, donec P. Elmslejus, primus ni fallor, abhinc lustra undecim fere de hac licentia dubitare coepit. Is enim, quum in recensenda Euripidis illa fabula, quae Heraclidarum nomine inscripta est, ad versum 544 pervenisset, ubi sunt Iolai

verba: ἀλλ' ἢ γένοιτ' ἂν ἐνδικωτέρως, φράσω, in adverbiali illa forma ἐνδικωτέρως offendens ἐνδικώτερον non solum praeferendum putavit sed etiam in textum recepit: rarissime enim apud Atticos poetas adverbiorum comparativos in -ως terminari. Sed non ita multo post accidit ut aliter rem se habentem cognosceret. Namque, ut ipse dicit, plura quam putarat hujus formae apud Atticos scriptores invenerat. Itaque statim in iis, quae libro suo tunc emittendo addidit, ἐνδικώτερον pro ἐνδικωτέρως justo celerius se recepisse aperte confitentem hominem κριτικώτατον audimus. Ex paucis illis exemplis, quibus commotus est, ut suam ipse sententiam ultro retractaret, sex septemve indicata sunt ab „Atticista Anonymo", reliqua novem sumpta a Thucydide et Antiphonte, quem Thucydidis magistrum fuisse nonnulli — in his etiam Elmslejus — opinantur [23]). His si addideris quae a Schoemanno ad Isaeum de Hagn. hered. §. 3 p. 459 collecta et quae a grammaticorum principibus Matthiaeo ²I. p. 507. §. 262, Buttmanno ²II. p. 345 sq. §. 115 b, Kruegero I. p. 75. §. 23, 8 hospitaliter excepta et civitate donata sunt, satis persuasum tibi erit non jam esse, quod de comparativi formatione in -ως dubitetur. Neque ego dubito; sed, ut ingenue fatear, exemplorum ista paucitate non contentus racemationem quandam instituere operae pretium esse ducebam eo magis, quod certam aliquam legem a scriptoribus observatam investigari posse arbitrabar. Sed lucem quamvis sedulo ac strenue quaesitam non repperi. Fortassis doctiori alicui me et sagaciori continget, siquidem potest contingere, ut alter quidam Columbus existat. Quamquam non licet ingemiscere: nunc enim intellego ab optimis scriptoribus in iisdem adverbiis priorem rationem comparativam adeo saepe anteferri alteri, ut, qui hanc ubivis pro illa usurpari posse putet, probe erraverit.

En exempla adjectivorum generibus disposita:

23) Cf. Krüger Untersuchungen über das leben des Thucydides p. 34 sqq.

ἀβροτέρως Heliod. Aeth. 1, 17. p. 29 Cor.
ἀγροικοτέρως Plat. Pol. 2. p. 361 E. Xen. Comm. 3, 13, 1.
ἁδροτέρως Hippocr. Aphor. sect. 1. aphor. 7. p. 1243 C. 4, 9, p. 1249 C.
ἀθυμοτέρως non inveni apud Isaeum, unde citatum a Polluce 2, 230, sed ap. Isocr. or. 4. c. 33. §. 116. Aristot. h. a. 9, 40. p. 300. l. 1 Sylb.
ἀκαιροτέρως Hippocr. de morb. vulg. 1. p. 955 F.
ἀκολαστοτέρως Xen. Comm. 2, 1, 1. Aeneas Tact. 26. p. 79.
ἀπειροτέρως Isocr. or. 12. c. 13, §. 37, p. 240 C. Aristot. De respir. c. 1.
ἀτακτοτέρως Demetr. Phal. De eloc. c. 53.
βεβαιοτέρως Xen. Cyr. 2, 1, 13. Isocr. or. 8. 60, p. 171 C; cod. Paris. Isae. de Cleon. her. §. 18. Strabo 1. p. 23.
βιαιοτέρως Schol. ad Aristoph. Nub. 136, vol. 1. p. 189, 13 Dindorf.
βορειοτέρως Ptolemaeus in φάσεσιν ἀπλ. ἀστ. in Fabricii Bibl. Gr. v. 4. p. 427.
γελοιοτέρως Plat. Hipp. Maj. p. 293 C. Hippocr. p. 156.
γενναιοτέρως Plat. Theaet. p. 166 C.
δικαιοτέρως Isocr. de Antid. §. 181, p. 462 Bekk.
δυσριγοτέρως Aristot. p. 863, 2 Bekk.
ἐγκεντροτέρως Georg. Alex. vita Chr. t. 8, 243, 4.
ἐλαφροτέρως Aristox. Harm. p. 10 Meib.
ἐμπειροτέρως Aeschin. in Tim. p. 105, §. 82. Demosth. p. 1350.
ἐνδοξοτέρως Plut. de nobil. p. 193 (Wolf. Anecd. vol. 4.)
ἐπιδηλοτέρως Aristot. h. a. 8, 21 fin.
ἐπιπολαιοτέρως Origen. vol. 1. p. 122, 39.
ἐπιτηδειοτέρως Hippocr. p. 602, 38. Antiatt. Bekk. p. 92, 25.
ἐρυμνοτέρως Aristot. Pol. 7, 12,
ἑτοιμοτέρως Joseph. Antt. 15, 7, 8. Alex. Trall. 12. p. 237.
εὐαισθητοτέρως Plat. Rep. 7, p. 527 D.
εὐαρεστοτέρως Xen. Comm. 3, 5, 5, ubi legebatur εὐαρεσκοτέρως, cf. Lobeck. Phryn. p. 621.
εὐμνημονευτοτέρως vid. εὐμνημονεστέρως.

εὐτακτοτέρως Xen. Hipp. 3, 7.
εὐφωνοτέρως Dem. Phal. §. 267.
ἐχθροτέρως ἀντὶ τοῦ ἐχθρότερον, Θουκυδίδης: Antiatt. Bekk. p. 92, 24, sed locum non inveni; Demosth. p. 61, 26, ubi libri nonnulli minus bene ut videtur ἐχθρωδεστέρως.
θειοτέρως Herodot. 1, 122, 2.
ἰσχυροτέρως Herodot. 3, 129.
καινοτέρως Aristot. p. 308, 31.
κοινοτέρως Schol. Theocr. 1, 27. Theon ap. Walz. Rhett. Gr. vol. 1. p. 173, 2.
κομψοτέρως Isocr. or. 15 (de Antid.) §. 195. Bait. et Saupp. = p. 468 Bekk.
κουφοτέρως Arrian. Alex. An. 6, 26, 1. Callim. ap. Stob. Flor. 113, 6 (fr. 67.).
λαμπροτέρως Theod. Prodr. in Notitt. Mss. vol. 8. p. 154.
λειοτέρως Moschop. ad Demosth. Ol. 3. p. 72, 12.
λεπτοτέρως in Bekk. An. 106, 18 Atticista: Λ· Ἀλεξανδρίδης Ὁπλομάχῳ.
μακροτέρως Aristot. Rhet. 3, 10. Hipp. p. 75 B; cum var. lect. — ω ap. Plat. Soph. p. 258 C.
μεγαλειοτέρως Xen. Hell. 4, 1, 9.
μοχθηροτέρως Plat. Rep. 1. p. 343 *E*. Strab. 8. p. 365.
οἰκειοτέρως Aristot. Categ. c. 7, p. 7, 16. Theophr. Caus. Plant. 6, 16, 1.
ὀχληροτέρως Hippocr. p. 955 *E*.
πεζοτέρως Tzetz. in Cram. An. vol. 3. p. 374, 29.
περιττοτέρως Jo. Clim. p. 11. Schol. Eur. Med. 500.
πιοτέρως Hippocr. p. 1243 *E*.
πλειοτέρως Bachm. Schol. Il. 1, 308, 35.
ποθεινοτέρως Xen. Rep. Lac. 1, 5.
πονηροτέρως Marc. Erem. p. 31.
πρᾳοτέρως ex Isaeo citatum ap. Stob. Flor. t. II. p. 306 Gaisf. Joseph. Ant. Jud. 17, 6, 4.
προχειροτέρως Plat. Alcib. II. p. 144 D.
πυκνοτέρως Lesbonax p. 186 Valck.
ῥαγδαιοτέρως Et. M. 807, 28.

ῥαθυμοτέρως Athen. 8. p. 360 *E*.
σεμνοτέρως Eustath. ad Il. 1004, 31.
σκληροτέρως Schol. ad Il. *O* 162 p. 416, 18 Bekk.
σπουδαιοτέρως Plut. Mor. t. 5. p. 963 Wytt. Tzetz. ad Hesiod. p. 14, 8 Gaisf.
συχνοτέρως Jo. Clim. Scal. c. 28. p. 438. Et. M. s. v. *Περιφραδέως*.
σφοδροτέρως Theophr. Caus. Plant. 5, 9, 13.
σχολαιοτέρως Diosc. Ther. Praef. fin. p. 422 *E*.
τελειοτέρως Schol. Il. *B* 350.
τρανοτέρως Athanas. vol. 2. p. 300. Doroth. Doctr. p. 821 *E*.
ὑγιεινοτέρως Xen. Rep. Lac. 2, 6. Aristot. De sens. c. 5.
ὑγροτέρως Xen. De re equ. 1, 6.
φανοτέρως Doroth. Doctr. p. 821 *E*.
φαυλοτέρως Plat. Legg. 9. p. 876 D.
φιλοτιμοτέρως Isocr. or. 9. c. 2. §. 5. p. 190. Strab. 1. p. 45. Schol. BL ad Il. *E* 449 p. 163. l. 49 Bekk.
ψυχροτέρως Epiphan. vol. 1. p. 382 *A*.

ἀγριωτέρως Plat. Euthyd. p. 285 *A*. Legg. 9. p. 867 D.
ἀλληγορικωτέρως Tzetz. Exeg. Hom. Il. p. 72; ad Lycophr. 167, 212, 363, ubi codd. *-ρον*.
ἀλλοκοτωτέρως Phryn. p. 28 correctum ex *ἀλλοκοτέρως*.
ἀναλογωτέρως Et. Gud. 423, 25.
ἁπαλωτέρως Hippocr. De articul. 31. t. 2. p. 788 Lind.
ἀπορωτέρως Isocr. or. 4. c. 31. §. 109. p. 63 C. Antiph. p. 121, 17.
γλαφυρωτέρως Aristot. de an. 1, 2, §. 12. p. 10 l. 20 Trendel.
γνωριμωτέρως Aristot. p. 1053, 14.
δωρικωτέρως Bachm. Schol. Il. 1, 686, 11.
ἐκτοπωτέρως Aristot. p. 989, 30.
ἐκτυπωτέρως Zonar. p. 681.
ἐνδικωτέρως Eur. Heracl. 544.
ἐπιπονωτέρως Hippocr. 2. p. 608.
ἐξεργαστικωτέρως Phurnut. Nat. Deor. c. 35, p. 236.
εὐκολωτέρως Agathem. Geogr. p. 207. Mauric. Strateg. p. 113.

εὐλογωτέρως Pollux 2, 119 affert ex Isocr. (or. 6. c. 9. §. 28. p. 121 C.)
εὐνοικωτέρως Pollux 2, 230 affert ex Demosth. (p. 1228, 14.)
εὐπορωτέρως Glossogr.
ἠθικωτέρως Tzetz. Hist. 2, 196.
ἱμερωτέρως Plat. Legg. 9. p. 867 D. Plut. Alex. c. 49. Euseb. v. Const. 1, 59.
ἠπιωτέρως Demosth. p. 1296, 7.
θαυμασιωτέρως Theod. Prod. in Notitt. Mss. vol. 6. p. 529.
ἰδιωτικωτέρως Tzetz. ad Lycophr. 373.
ἰδιωτέρως affertur ex Theophrasto, ubi non inveni.
ἱδρωτικωτέρως Aristot. Probl. 2, 40.
καθολικωτέρως Tzetz. ad Lycophr. 16.
καιριωτέρως Xen. Cyr. 4, 5, 49.
κυριωτέρως Aristot. Metaph. 8, 8, p. 1050, 6.
μαθηματικωτέρως Tzetz. Hist. 2, 195; ad Hes. Op. 596.
μαλακωτέρως Thuc. 8, 50, 3.
μαλθακωτέρως Plat. Soph. p. 230 *A*.
μετριωτέρως Aristot. h. a. 7, 9.
μουσικωτέρως Aristot. Rhet. 2, 22 haud proc. ab init. Spengel., recentissimus editor, „ex *A* cum Victorio dedit μουσικωτέρους, non adverbium -ως, quod Bekkerus scripsit et vulgatae rationi dicendi magis convenit; Aristoteles Euripidis ipsius verba (Hippolyt. v. 989) eorumque structuram reddere voluit.“ In vetusta autem translatione Latina (Speng. vol. 1. p. 282, 16) est: magis diserte.
μυθικωτέρως Schol. Lycophr. 18, 276.
νεαρωτέρως Isocr. or. 12. §. 229. (90) p. 280 C.
νεωτέρως Plat. Legg. 10. p. 907 D.
ὀδυρτικωτέρως Aristot. Pol. 8, c. 5.
παρανομωτέρως Andoc. p. 32, 8 a Reiskio restitutum, edd. vett. -ρος, codd. -ώτατος.
πειστικωτέρως Theophr. Metaph. c. 1.
πραγματικωτέρως Tzetz. Hist. 4, 377.
προνοητικωτέρως Phot. 465, 16.
προσεκτικωτέρως Anon. Prooem. ad Exc. Legat. p. 5, 3 Nieb.

σοφωτέρως Tzetz. Hist. 13, 434. Schol. Eur. Hec. 984 Matth.
στασιμωτέρως Plat. Tim. p. 55 *E*.
στενωτέρως Ms. inc. in Welckeri Mus. Rhen. 6, p. 167.
στοχαστικωτέρως Tzetz. Cram. An. vol. 4. p. 56, 11.
συνετωτέρως Jo. Chrys. In Joann. hom. 58, vol. 2. p. 792.
συντομωτέρως Isae. or. 11. (Hagn. her.) §. 3. p. 38, 11. Isocr. or. 4. c. 17. §. 64 „quamquam ibi Bekkerus edidit συντομώτερον, quemadmodum in or. de permut., ubi hic ipse locus repetitur, sine varietate scriptum est." Schoemann. ad Isae. p. 459.
συντονωτέρως Theophr. fr. 5. De vent. 58. Tzetz. Hist. 12, 342.
τροπικωτέρως Tzetz. ad Hesiod. Op. 97.
τυραννικωτέρως Const. Manass. Chron. 1878.
φανερωτέρως Aristot. Partt. anim. 2, 10. Zonar. p. 681.
φιλικωτέρως Marc. Erem. de poenit. p. 909 C.
φιλοσοφωτέρως Arist. de sens. c. 1.
φρονιμωτέρως Isocr. or. 13. c. 8. §. 15. p. 294 *B*. „Cod. Flor. in ejusdem or. de permut. p. 96 Orell." Schoemann. l. l.
φυσικωτέρως Tzetz. Hist. 4, 385. 5, 286.
χαλαρωτέρως Hippocr. 3, 110.
χαλεπωτέρως Thucyd. 2, 50, 1. 8, 40, 2. Dio C. 47, 5 init.
χρονιωτέρως Hippocr. t. 1. p. 264 Kühn (= p. 150 D).

ἰδιαιτέρως Theophr. Hist. Plant. 1, 13, 4. 14, 3.
ῥηϊτέρως Hippocr. p. 588, 23. p. 601, 10.

ὑπερτέρως Apollon. Lex. Hom. p. 158, 24 Bekk. Achmet. p. 217, 22.
ἐνδοτέρως Philopon. ad Aristot. Met. vol. 1. p. 214 Ideler.

ἁπλουστέρως Strab. 6. p. 255. p. 260. Alex. Trall. 12. p. 739. Eustath. Od. p. 1477, 11. Jo. Damasc. vol. 1. p. 108 *B*.
προνουστέρως ἀντὶ τοῦ προνοητικωτέρως Photius citat ex Soph. Ai. 119, ubi (recte, ut ait Elmlej. Eur. Heracl. v. 544) vulgo legitur -ρος. cf. Lobeck.
ἐρρωμενεστέρως Isocr. de antid. p. 408 Bekk., or. 2, c. 4.

§. 14, p. 17 D. or. 4. c. 43. §. 163 et c. 45, §. 172. Xen. Hell. 3, 5, 14. De re equ. 7, 5.

ἀληθεστέρως Plat. Rep. p. 347 *E*. p. 585 *E*. Bekk. An. 78, 23: *ἀλ. Πλάτων τρίτῳ* (scrib. *πρώτῳ*) *πολιτείας*.
ἀμαθεστέρως Schol. Xen. An. 1, 5, 6.
ἀσθενεστέρως Plat. Phaedr. p. 255 *E*.
ἀσφαλεστέρως Thuc. 4, 71, 2. Hippocr. p. 100 C. p. 782 G.
δυσπετεστέρως Hippocr. p. 456, 22.
ἐκτενεστέρως L. Dindorf. scribi jubet Macar. Homil. 29, p. 172 *A* pro *ἐκπονεστέρως*.
ἐλλιπεστέρως Joseph. Ant. 19, 1, 7.
ἐμμελεστέρως Plat. Phaedr. p. 278 D.
ἐνδεεστέρως Thuc. 2, 35, 2. 4, 39, 2. Plat. Alcib. II. p. 149 *A*. Phaed. p. 74 *E*. p. 75 *A*. Epist. 4. p. 321 *B*. Xen. Rep. Lac. 2, 5. Isocr. or. 16, 35 p. 354. Aeschin. c. Ctes. 260. Demosth. p. 162, 3. Hippocr. de art. p. 821 *A*.
ἐντελεστέρως Mauric. Strateg. p. 96.
ἐντρανεστέρως Theod. Prodr. 4. p. 157.
ἐντρεχεστέρως Anon. in Cram. An. vol. 3. p. 188, 30.
ἐπικυδεστέρως Polyb. 5, 23, 2.
ἐπιμελεστέρως Athen. 14. p. 629 *B*.
ἐπισπερχεστέρως Aen. Comm. Poliorc. 26 (p. 81 Or.).
εὐλαβεστέρως Eur. IT. 1375.
εὐμενεστέρως Isocr. or. 4. c. 12. §. 43. p. 49 *B*. Dionys. H. A. rh. c. 5, 1.
εὐπετεστέρως Herodot. 3, 143. Hippocr. p. 52, 15. p. 456, 22.
εὐπρεπεστέρως Glossogr.
εὐσεβεστέρως Marc. Eremit. p. 73.
εὐτελεστέρως Glossogr.
ἐχθρωδεστέρως vid. *ἐχθροτέρως*.
ἠρεμεστέρως Xen. Cyr. 3, 1, 30.
καινοπρεπεστέρως Aristot. Met. 1, 8.
καταδεεστέρως Bekk. An. 103, 17 Atticista: *Ἰσοκράτης περὶ Ἀντιδόσεως*, in qua oratione non inveni; una autem cum *ἀπειροτέρως* legitur in ejusdem or. 12 (Panath.)

c. 13. §. 37. p. 240 C (cf. §. 137. p. 261 *B*). Demosth. p. 1182 fin.

κεφαλαιωδεστέρως Tzetz. schol. in Hermog. in Cram. An. vol. 4. p. 100, 1.

λιπαρεστέρως Nic. Chon. 11, 7.

προπετεστέρως Cinnam. 179, 1.

προσηνεστέρως Polyb. Exc. Vat. p. 456.

σαφεστέρως Antiph. p. 121 sub fin. Theophr. Metaph. c. 1.

συνεχεστέρως Schol. Lycophr. 365. Hippiatr. p. 160, 16.

ὑδαρεστέρως Moschion De mulierum passionibus p. 26, 21. ed. F. O. Dewez. Viennae 1793.

ὑποδεεστέρως Thuc. 8, 87, 4. Antiph. p. 128, 34.

ἀφρονεστέρως Plat. Lach. p. 193 C.

σωφρονεστέρως Eur. IA. 379 ex Stobaeo reposuit Markland. pro *-ρος*.

φιλοφρονεστέρως Xen. Symp. 1, 10.

εὐμνημονεστέρως Xen. Ag. 11, 1, ubi nonnulli de hac forma injuria dubitantes *εὐμνημονευτοτέρως* scripserunt.

χαριεστέρως Tzetz. Exeg. 36, 1. Apud Aristotelem extare lexica docent, sed non inveni.

ἀμβλυτέρως Joseph. Ant. Jud. 19, 2, 5.

βαθυτέρως Georg. Metrop. Combef. Auct. Patr. vol. 1. p. 1766 C.

βαρυτέρως III Maccab. 3, 1.

βραδυτέρως Aen. Poliorc. 1677, 2.

βραχυτέρως Sext. disput. antiscept. c. 4 in Fabr. Bibl. Gr. vol. 12. p. 630.

εὐρυτέρως Aristoph. Lys. 419.

θηλυτέρως Arsen. Viol. 221.

ὀξυτέρως Bekk. An. 755, 32. Hippocr. p. 1096 F.

παχυτέρως Plat. Pol. p. 295 A. Job. in Photii Bibl. p. 193, 19.

πλατυτέρως Tzetz. ad Lycophr. 177, 513, 517, 540, 1003.

πρεσβυτέρως Plat. Rep. 8. p. 548 C.
τραχυτέρως Plat. Clitoph. p. 406 D.

ἀμεινόνως Bekkeri Antiatticista p. 78, 24 affert ex Aristophanis Thesmophor., ubi frustra quaesivi.

βελτιόνως Plat. Rep. 6. p. 484 A. Alcib. I. p. 127. Hippocr. p. 590. Et. M.

ἐλασσόνως Antiph. p. 128, 36. Plat. Legg. 9. p. 867 B. Hippocr. de vict. rat. 1. p. 352, 23. Schol. Soph. OC. 104.

ἐχθιόνως Xen. Symp. 4, 3.

ἰσσόνως Joseph. Ant. 19, 1, 15.

καλλιόνως Plat. Theaet. p. 169 E. Legg. 2. p. 660 D.

κρεισσόνως Antiph. p. 128, 39. Orig. C. Cels. 6. p. 228. Eustath. p. 107, 22. Philop. De creat. p. 176, 7.

μασσόνως conjecit Elmslejus Aesch. Prom. 630 ubi „libri μᾶσσον ὡς ἐμοὶ γλυκύ. Elmslejus μασσόνως ἤ 'μοι γλ., elegante et valde probabili conjectura, licet eam ipse ad Heracl. 544 non magni se facere dixerit." G. Hermann. Aesch. ²II. p. 113.

μειζόνως Antiatt. p. 107, 26. — Thuc. 1, 130, 1. 4, 19, 3. 6, 27, 3. — Isocr. or. 9. 21. or. 11. 24. or. 15, 39. — Plat. Rep. 4. p. 422 E. 6. p. 509 A. Tim. p. 48 E. Criti. p. 106 C. Crat. p. 407 B. Legg. 3. p. 693 E. 5. p. 740 A. 7. p. 789 B. p. 797 D. 9. p. 867 B. 11. p. 930 A. Epist. 6. p. 322 E. — Xen. Cyn. 13, 3. — Polyb. 3, 86, 7. 3, 103, 1. — Pausan. 10, 21, 4. — Eur. Hec. 1121. Rhes. 849 et alii. — μεζόνως „non raro ap. Herodotum" Elmslej. Eur. Heracl. 544.

μειόνως Soph. OC. 104.

πλειόνως Joseph. Ant. 17, 1, 1. Aeneas Tact. c. 7. Pollux 4, 164. Phot. p. 433, 7. — πλεόνως Herodot. 3, 34. 5, 18 Abicht., alii πλεύνως. Nicet. Chon. 175, 17. 210, 14.

ῥᾳόνως cf. Lobeck. ad Phryn. p. 403 e Nicet. Chon. Hist. 7, 1, p. 114 C et 8, p. 133 A afferens.

χειρόνως Joseph. Ant. 17, 9, 5. Liban. p. 82. Suid. s. v. *Ἄβελ*.

Atque ex his adverbiis quae ab optimis vel clarissimis scriptoribus usurpata sunt, indiculus ostendat hic:

Herodotus usus est: *θειοτέρως ἰσχυροτέρως εὐπετεστέρως μεζόνως πλεόνως*,

Thucydides: *ἐχθροτέρως? μαλακωτέρως χαλεπωτέρως ἀσφαλεστέρως ἐνδεεστέρως ὑποδεεστέρως μειζόνως*,

Xenophon, in cujus Anabasi ne unum quidem exemplum inveni: *ἀγροικοτέρως ἀκολαστοτέρως βεβαιοτέρως εὐαρεστοτέρως εὐτακτοτέρως μεγαλειοτέρως ποθεινοτέρως ὑγιεινοτέρως ὑγροτέρως καιριωτέρως ἐρρωμενεστέρως ἐνδεεστέρως ἠρεμεστέρως εὐμνημονεστέρως φιλοφρονεστέρως ἐχθιόνως μειζόνως*,

Plato: *ἀγροικοτέρως γελοιοτέρως γενναιοτέρως εὐαισθητοτέρως μακροτέρως μοχθηροτέρως προχειροτέρως φαυλοτέρως ἀγριωτέρως ἡμερωτέρως μαλθακωτέρως νεωτέρως στασιμωτέρως ἀληθεστέρως ἀσθενεστέρως ἐμμελεστέρως ἐνδεεστέρως ἀφρονεστέρως παχυτέρως πρεσβυτέρως τραχυτέρως βελτιόνως ἐλασσόνως ἐχθιόνως καλλιόνως*,

Antiphon: *ἀπορωτέρως σαφεστέρως ὑποδεεστέρως ἐλαττόνως κρεισσόνως*,

Andocides: *παρανομωτέρως*,

Isocrates: *ἀθυμοτέρως ἀπειροτέρως βεβαιοτέρως δικαιοτέρως κομψοτέρως περιττοτέρως φιλοτιμοτέρως ἀπορωτέρως εὐλογωτέρως νεαρωτέρως συντομωτέρως φρονιμωτέρως ἐρρωμενεστέρως ἐνδεεστέρως εὐμενεστέρως καταδεεστέρως μειζόνως*,

Isaeus: *ἀθυμοτέρως? συντομωτέρως*,

Demosthenes: *ἐμπειροτέρως ἐχθροτέρως εὐνοικωτέρως ἠπιωτέρως ἐνδεεστέρως καταδεεστέρως*,

Aeschines: *ἐμπειροτέρως ἐνδεεστέρως*,

Aeschylus: *μασσόνως?*,

Sophocles: *προνουστέρως μειόνως*,

Euripides: ἐνδικωτέρως εὐλαβεστέρως σωφρονεστέρως μειζόνως,
Aristophanes: εὐρυτέρως ἀμεινόνως,
Callimachus: κουφοτέρως.

Haec de singulari isto adverbiorum comparativo. Progredi ad superlativum licet.

III.

Superlativa quoque adverbia in -ως desinentia reperiri jam et alii monuerunt et ego supra indicavi. Sed quod comparativis, idem his accidit. Quum enim apud seriores scriptores pauca, apud Atticos autem unum tantum hujus generis ξυντομωτάτως Soph. OC. 1579 exstare animadversum esset, voces audiri coeptae sunt clamitantium Sophocleum illud esse explodendum. Explosit Elmslejus, repudiavit Reisigius [24]), rejecit Buttmannus [25]), salutem omnes aut ab scholiasta, apud quem legitur ξυντομώτατος. ἀντὶ τοῦ συντόμως, aut aliunde petentes.

At vero sunt qui adversentur. Refragatur enim Reisigio dubitanti Ellendtius [26]), vehementissime invehitur in Elmslejum G. Hermannus temeritatem illam ei exprobrans et audaciam, qua in adverbia comparativa primum saevierit, paullo post autem intellecto errore valde doluerit; patrocinari videtur Lobeckius [27]) potius adversus Hippocrateum ἱκανωτάτως (p. 12. Lind.) arma sumenda esse ratus; non invident denique scholiastae illius virtuti ac sapientiae nuperi Sophoclis editores Dindorfius Bergkius Schneidewinus Nauckius alii, qui ξυντομωτάτως intactum reliquerunt. Neque ego, postquam tot tamque illustres defensores exstiterunt, adverbium illud tanquam sanctissimum Atticorum μονήρες, quod serioribus quasi exemplar fuit, habere desi-

24) Comm. crit. p. 389.
25) Gramm. II. p. 346 Adn.
26) Lex. Soph. t. II. p. 770 s. v. συντόμως
27) Buttm. Gramm l. l.

nam, donec quis aut damnandum id esse argumentis gravissimis allatis mihi persuaserit aut plura apud Atticos invenerit. Repperi quidem in onomastico Polydeuceo 3, 63 *προσφιλεστάτως*; id autem quoniam apud Isocratem, quem Pollux hujus vocis auctorem nuncupat, summo studio adhibito frustra quaesivi, non magni fecerim. Neque intercedam, si quis de *δυστανοτάτως* sive *δυστηνοτάτως*, quod apud Euripidem (Suppl. 967) a Reiskio et Marklando pro librorum *δυστηνότατος* scriptum multisque probatum est, similiter judicandum existimet. At esto apud omnes honos Sophocleo illi *ξυντομωτάτως*, quod jam *ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς* erat ut foede interiret.

Jam quae repperi apud seriores eodem ordine quo supra usus sum describam.

ἀκροτάτως Aelian. h. a. 16, 11. Epiphan. Haer. s. 57. p. 481 D.
ἀνοητοτάτως Cyrill. C. Theodoret. vol. 6. part. 1. p. 217 C.
ἀτακτοτάτως Buttmannus affert ex Hephaestione.
δικαιοτάτως Aelian. h. a. 5, 30.
ἐπιδηλοτάτως Aristot. de gen. an. 1, 23.
ἐπικαιροτάτως Cinnam. p. 169, 4.
εὐψυχοτάτως L. Dindorfius restituit ex *εὐτυχωτάτως* Diodor. Exc. Vat. p. 57. ed. Mai.
θαυμαστοτάτως Theodos. Alex. 125, 6.
λεπτοτάτως Schol. Theocr. 1. p. 71.
λυγροτάτως Schol. Soph. p. 105 Elmsl.
πεζοτάτως Hermias In Plat. Phaedr. p. 145.
πραοτάτως Hesych. s. v. *ἠπιωτάτως*.
σφοδροτάτως Theod. Stud. p. 45 B.
φαιδροτάτως Amphiloch. p. 99.
ὠμοτάτως Nic. Chon. 83, 20.

ἀδοκιμωτάτως Abreschius scribendum censuit pro Phrynichi (p. 421) *ἀδοκιμωτάτῳ*, „non perspecto Phrynichi usu.“ Lobeck. p. 422.

γλαφυρωτάτως Tzetz. Chil. 6, 40.
εὐκολωτάτως Glossogr.
ἠπιωτάτως Hesych.
καρτερωτάτως Theod. Prodromus Galeom. 213.
μυθικωτάτως Tzetz. Hist. 2, 671.
τεχνικωτάτως Tzetz. Hist. 11, 709.
φυσικωτάτως Basil. Magn. t. 1. p. 790 C.

ὑπερτάτως Dionys. Areopag. p. 27, 28.
ἱστάτως Hippiatr. p. 69, 19.

ἁπλουστάτως Tzetz. Schol. in Hermog. Cramer. An. 4. p. 51, 3.

ἀκριβεστάτως Ex Procl. Praef. ad Schol. Hesiod. affert Buttmannus. — Tzetz. Interpret. Alleg. Hom. init.
ἀμαθεστάτως Io. Malalas p. 76, 4.
ἀπρεπεστάτως Tzetz. Hist. 8, 812.
ἐπιμελεστάτως Marcian. Heracl. v. 728.
εὐμενεστάτως Schol. B. Hom. Il. *A* 138. Io. Damasc. Ep. ad Theoph. De imagg. p. 142.
εὐφυεστάτως Tzetz. Hist. 8, 119.
μεγαλοπρεπεστάτως Tzetz. Hist. 3, 974.
προσφυεστάτως Tzetz. Hist. 8, 762. 9, 734.
σαφεστάτως Tzetz. Hist. 6, 874. 8, 872. 9, 713. 10, 550. Agathem. Geogr. p. 196.

χαριεστάτως Leont. Neapol. Vita Sym. Sali Actt. SS. Julii t. 1. p. 143 B.

βαθυτάτως Jacobs. conjec. ad Aelian. h. a. 14, 14.
βραχυτάτως Glossogr.
ἡδυτάτως Schol. Aristoph. Av. 1381. Et. Gud. 12, 11.
θρασυτάτως libri nonnulli ap. Diodor. 17, 44 pro -τατα.
ὀξυτάτως Ephraem. Syr. vol. 3. p. 2 C.
πλατυτάτως Tzetz. Hist. 12, 891.
ταχυτάτως Glossogr.

αἰσχίστως Maneth. 1, 21. Mnasalcas Sicyon. in Epigr. ap. Athen. 4, 163 A. — Apud Pollucem 5, 127 Dindorfius librorum *ἐπαισχίστως* (vel *ἐπαίσχρως*) correxit in *ἐπαισχῶς*.

ἀρίστως Anon. Vit. Pythag. p. 60 Kust. Jambl. Myst. p. 78, 17. Niceph. Call. H. E. 1. p. 23 A. Hieracosoph. p. 122.

ἐλαχίστως Hippocr. Praecept. p. 26, 22.

ἐχθίστως S. Gregentius fol. 137, a.

κακίστως vulgo Pollux 5, 118, ubi Bekkerus *κακιστικῶς*. — Aesop. Fab. 57, 310.

καλλίστως Hesych. s. v. *ἐξόχως*. Alex. Trall. p. 431, 476, 509. Bachm. An. 1, 425, 12. Tzetz. Hist. 9, 676. Glossator Aristaen. 1, 1 p. 104.

μεγίστως Aristeas Hist. LXX intt. p. 105 D. Gl. Soph. OC. 700. Ex Schol. Aristoph. Av. 427 (1. p. 436 Dind.) Buttmannus affert.

οἰκτίστως Phalaridi tribuitur.

οἰκτιστάτως Aelian. h. a. 14, 7.

ὀλιγίστως adespot. in lexicis.

πλείστως Galen. vol. 9. p. 375.

ῥᾴστως Bekk. An. p. 243, 24.

χειρίστως Nic. Chon. 336. II Maccab. 7, 39.

CAPUT III.

DE ADVERBIIS ACCUSATIVI FORMA PRAEDITIS.

§. 1. *De adverbiis in -δην, -δον, -δα.*

I.

Jam Jac. Grimmius in Gramm. Germ. II. p. 239, ubi de adverbiis verbalibus disserens priscae linguae Germanicae adverbia in-ûn desinentia, veluti stulingûn halingûn, quum sint feminini accusativi sing. num., Latinorum adverbiis in-tim, -im cadentibus [28]) comparat, videri dicit neque opus plenum periculosae aleae Graecorum quoque adverbia in-δην huc referre, neque incredibile in vocibus quales sint

28) Vid. Corssen Kritische beiträge zur latein. formenlehre. Neue Formenlehre der latein. sprache II. p. 506 sqq. Quod Boppius quondam putabat Latinorum adverbia in -im cadentia cognata esse superlativis in -timus, -simus, ipse ultro reiciens in libro anno 1832 emisso Ueber den einfluss der pronomina auf wortbildung p. 24 (cf. Gramm. ²III. p. 243) adverbiales accusativos ad abstracta intermortua spectantes esse dicit. Primarium illud suffixum -ti -(nonnunquam mutatum in -si, cf. *θαυματ-ιο-ς = θαυμάσ-ιο-ς, *ἀναισθητ-ια = ἀναισθησ-ία, *ἐπετ-ο-ν = ἔπεσ-ο-ν, Dor. φαντί = φασί, alia) omnibus linguis Indogermanicis commune (cf. Sanscr. júk-ti-s = Graec. ζευγ-τι-ς = ζευκ-τι-ς = ζευκ-σι-ς = ζεῦξις = Lat. junc-tio) conjungi cum thematibus verbalibus sive vivis sive defunctis, rarius cum nominibus, ita tamen ut euphoniae legum ratio sit habita. In magna persuadendi arte, qua Boppius pollet, non facile aliquam πειθανάγκην agnoscas. Veram esse ejus sententiam jam agnoverunt Curtius et Corssenus, par nobile philologorum. — Pottius quid de hoc vocabulorum genere judicet, equidem nescio; cum enim ejus 'μέγα βιβλίον' indicibus adhuc careat, mirum quantum et diligentiae et temporis ad indagandum id quod petitur opus est.

ἀναφανδὸν et κρυφανδὸν accusativos masculini (potius neutri) generis inesse. Quae sententia quamvis a Lobeckio [29]) acerrime impugnetur, tamen ei et sunt et erunt adstipulatores promptissimi, quoniam verior ac firmior est quam cui possint voces adversantium licet clarissimae nocere. Errore enim inveterato et temerario ducuntur qui flagitant, ut cujusvis sive nominis sive verbi partes et formae ad unam omnes in usu sint ac tritae. Qua ratione quo perventum sit, documento est, ut ex sexcentis exemplum unum commemorem, verbum τύπτω, a quo formas fictas esse constat, quas qui ferat duro stomacho sit oportet, ut vel saxa concoquere possit. Nobis igitur adverbia de quibus agimus accusativi sunt adjectivorum, quorum reliqui casus antiquissimis jam temporibus interisse putandi sunt, ita ut, quae in -δην cadunt, ad femininum, quae in -δον, ad neutrum singularis numeri spectent, quae denique in -δα, ad neutrum pluralis. Hoc ita esse reapse inter omnes, quod sciam, qui Grimmii vestigiis ingressi huic rei operam dederunt, hodie constat, quamquam de suffixi -δο origine et significatione controversia est.

De his adverbiis a Leone Meyero disputatum esse plane me fugisset, nisi ex Pottii Corsseni Curtii libris comperissem ejus de suffixo illo praecepta nullo modo probari posse. Quamquam valde doleo, quod mihi homini in scholae angulo delitescenti ut multorum aliorum sic Meyeri Kuhnii Hoeferi librorum syllogarumve copia negata est: quod omnino, quaeso, hujus scriptiunculae arbitri qua sunt humanitate meminerint, si multa in ea prave aut minus accurate disputata et explicata esse videantur [30]).

Meyerianae sententiae reprehensores quid de suffixo illo statuerint, non indicabo nisi brevissime. Ac primum quidem Pottius duas vias patere dicit, quibus quale sit in-

29) Paralipomena 1. p. 152 sqq.

30) Scripta haec erant, cum G. Curtius sua sponte — tanta est viri egregii humanitas et comitas — non solum libros istos verum etiam alios mihi misit. Legi igitur quae Leo Meyerus in libro suo Vergleich. grammatik II. p. 359 sqq. et p. 533 sqq. et in Kuhn. Z. f. sprachforsch. VI.

tellegatur: altera revocandum id esse ad ἰδ-εῖν [31]), altera ad radicem Sanscr. dhâ-, Graec. θε- (θεῖ-ναι) [32]). Hoc posterius autem fieri non posse cum Sanscritum dh in Graecum θ (minime δ) abire necesse sit, jam animadversum video a Corsseno [33]), qui, quamquam priori illi Pottii sententiae aliquid fidei tribuendum esse censet, tamen ipse [34]) satius esse ducit omnia illa adverbia cum Latinorum adjectivis in -dus conferri, quorum suffixum in radice dā- „geben (thun)“ positum sit, ita ut quemadmodum *frigidus* „kälte gebend“, ita στοιχι-δόν „reihe gebend“ significet. Curtius denique [35]) δ ex *j* repetens -δο cognatum arbitratur Sanscrito suffixo -ja ad gerundium pertinenti; cui quidem opinioni non mediocris, opinor, commendatio ex eo accedit, quod qui eam secutus erit alia quoque his simillima optime, ut postea apparebit, perspicere potest.

Sed ut ut res haec sese habet, ex omnibus quae prolata sunt elucet eam esse difficillimam dijudicatu. Quod enim fieri solet, ut, quo quid diligentius examinetur, eo magis difficultates, si quae latuerint, emineant atque appareant, id hic quoque accidit.

Technicorum veterum de horum vocabulorum derivatione praecepta saepissime aut inutilia prorsus aut adeo futilia esse satis nunc erit monuisse. — De accentibus vid. Goettlingii librum p. 338 sq. et p. 342 sq.

Jam vero quae adverbiorum in -δην, -δον, -δα repperi exempla certo quodam digeram ordine, qui qualis sit ex ipso indice apparebit.

---

p. 287—300 et in Benfey. Orient und Occident II. p. 603 de adverbiis illis disseruit; sed non potui a me impetrare ut cum viro sagacissimo facerem: opinionibus enim magis quam argumentis quae de suffixi origine commentus est nituntur. — Bassii De adverbiis in -δην cadentibus dissertatio Regimont. Bor. 1849 nomine tantum mihi nota est.

31) Etymolog. forschungen ²II. p. 882.

32) Etym. forsch. ²II. p. 497.

33) Krit. beiträge p. 141. Krit. nachtr. p. 141 sq.

34) Krit. beiträge p. 105.

35) Etymol. ²570.

II.

SUFFIXUM -δην ACCEDIT

I. *ad themata verbalia*

A. sine interventu vocalis

1) ad themata in consonam desinentia

a. ad themata verborum liquidorum:

ἀέρδην Aesch. Ag. 234.
ἄρδην Aesch. Prom. 1051. Soph. Ant. 430. Ai. 1280. Eur. Alc. 611.
μεσοφέρδην Hesych. Phot.
σύρδην Aesch. Pers. 54. Eur. Rhes. 58.
φύρδην Aesch. Pers. 798. Xen. Cyr. 7, 1, 37. Polyb. 16, 8, 9. 30, 14, 6. Plut. Sull. 18. Alex. 16. Opp. hal. 1, 483. Anth. 7, 531. Alciphr. 1, 23, p. 92. Pollux 6, 175. Suid. 1, 602.
παμφύρδην Opp. hal. 2, 548, al. παμφύγδην.
συμφύρδην Nic. ther. 110.
διαφάνδην Poll. 6, 208, ubi cod. διαφάδην, Bekkerus ἀναφανδόν.
ἐκφάνδην Philostr. v. Ap. 7, 20. Hesych.

b. ad themata verborum mutorum

aa. labialia:

γράβδην Eustath. Il. p. 852, 8. Et. M. p. 781, 27.
ἐπιγράβδην Hom. Il. Φ 166.
κλέβδην Bekk. An. p. 611, 27. Et. M. p. 103, 13.
κρύβδην, Dor. -αν Hom. Od. λ 454. π 153. Pind. Pyth. 3, 25. Theocr. 4, 3. Aristoph. Vesp. 1013. Plat. Legg. 6. p. 766 B. Lys. or. 6. §. 53. or. 15. §. 10. Lycurg. c. Leocr. c. 37. §. 146.
κατακρύβδην Ptol. tetrab. p. 64, 24.

λείβδην Et. M. p. 781, 26.
ὄβδην Bekk. An. p. 611, 28. p. 942, 5. cf. Lobeck. Parall. p. 255.
ἰσόβδην Bekk. An. p. 942, 7, ubi cit. Callimachus.
συλλήβδην Theogn. 147. Aesch. Prom. 505. Aristoph. Vesp. 657. Aesch. c. Ctes. p. 276 fin. Lys. or. 13. §. 4. Isocr. or. 3. c. 3. §. 9. p. 28 B.; antid. §. 257. or. 4. c. 6. §. 29. p. 46 C. Xen. Oec. 19, 14. Plat. Parm. p. 166 B. Prot. p. 325 C. Hesych. s. v. κατακλήδην.
[ὑποβλέβδην quod nusquam occurrit Passovius conjecit h. Hom. Merc. 415.]
ῥοίβδην Phot. p. 491, 2.
ἐπιρροίβδην Eur. Herc. fur. 860.

bb. gutturalia:

ἄγδην Luc. Lexiph. c. 10.
ἀΐγδην Ap. Rh. *B* 828 Merk.
διαΐγδην citatur ex Oppiano.
ἐπαΐγδην Opp. hal. 1, 495. 2, 616. 4, 673.
καταΐγδην Ap. Rh. *A* 64. Orph. Arg. 1180. lith. 502.
μεταΐγδην Ap. Rh. *A* 95.
συναΐγδην Hes. sc. 189.
προκαταΐγδην Ap. Rh. *B* 298.
ἀράγδην Luc. Lexiph. c. 5.
ἁρπάγδην Ap. Rh. *A* 1017. *Δ* 874. Opp. hal. 2, 567. 3, 219.
ἀναρπάγδην Ap. Rh. *Δ* 577. 1230.
βρύγδην Anth. 9, 14.
δράγδην Qu. Sm. 13, 91. Plut. mor. p. 418 E.
ἐκπλήγδην Suid.
ἐμπλήγδην Hom. Od. υ 132.
συμπλήγδην Theocr. 24, 55.
παμπλήγδην Suid.
ἑλίγδην Aesch. Prom. 882.
ἐναλλάγδην Maneth. 4, 181.
καταλλάγδην Hesych.

ἐπιλέγδην Eustath. Il. p. 955, 8 ad *N* 689. p. 1036, 54 ad *O* 680.
συλλέγδην Georg. Acropolit. Hist. p. 93 A.
λάγδην Soph. fr. 606 Dind.
λίγδην Hom. Od. χ 278.
ἐπιλίγδην Hom. Il. *P* 599.
λύγδην Soph. OC. 1621. Anth. 5, 48, 3.
μίγδην hymn. Merc. 494. Ap. Rh. *Γ* 1380. Nic. al. 179. 385. th. 932.
σμίγδην var. lect. pro μίγδην ap. Paul. Sil. therm. Pyth. 158.
ἀμμίγδην Nic. th. 912. 93.
ἀναμίγδην in lexicis adespotum.
συμμίγδην Nic. th. 677. Man. 4, 266.
νύγδην Bekk. An. p. 611, 30.
ὀρέγδην Schol. Il. *B* 543.
περιπλίγδην Hesych.
πλέγδην Opp. hal. 2, 317. Anth. Pl. 196. Herodian. π. μ. λ. p. 28, 6.
ἐμπλέγδην Nicomach. arithm. 2, p. 153 Ast.
περιπλέγδην Opp. hal. 2, 376. 4, 152. Nonn. dion. 2, 271.
συμπλέγδην Nonn. dion. 10, 158.
ἀμφιπεριπλέγδην Anth. Pl. 5, 276, 6. Nonn. dion. 36, 360.
ποιφύγδην Nic. th. 371.
ῥάγδην Plut. mor. p. 418 E.
σπέργδην Hesych.
στάγδην Hipp. p. 1174 H. Aretae. p. 12, 2.
φράγδην Hom. fr. 142 Ern.
φύγδην Nic. th. 21.
παμφύγδην Opp. hal. 2, 548 c. var. lect. παμφύρδην.
σπερχυλάγδην, quod in cod. Hesych. est, correctum est in σπερχυλλάδην κέκραγας (Com. CCCLXXXVII). ἀγανακτήσας ὑλακτεῖς ἄγαν, παρὰ τὸ σπέρχεσθαι.

cc. dentalia charactere interempto:

ἐμπελάδην Nic. al. 215.
περισταλάδην cf. περιστολάδην.

χάδην Hippocr. p. 234, 46.
ἀνεπιχάδην Hesych.
Huc referatur ἐπισπάδην Hippocr. p. 546, 23.

2) ad themata in vocalem desinentia

a. ad themata a quibus tempus praesens formatur:

ἐπιψαύδην Schol. Il. *P* 599. Suid.
μεταπορεύδην Hesych.

b. ad themata quae vocantur radices

α. mutationem nullam passa

aa. organica characteris productione omissa:

σύδην Aesch. Pers. 480.
ῥύδην Cratin. ap. Suid. s. v. Plut. Sull. 21. Lucull. 39. Caes. 29. Cleom. 21. Brut. 50. mor. p. 318 A. „Quod Pollux 6, 175 non ob aliam causam improbare potuit quam quia poeticum est." Lobeck. Pathol. 1. p. 408. — De ῥύβδην Hippon. fr. 34, quod Bergkius pro ῥύδην scripsit, vid. Curtius Etym. ²572.
διαρρύδαν Aesch. Choeph. 67. cf. Lobeck. Parall. p. 156.
χύδην, Dor. -αν Anth. 9, 316, 8. Anth. Pl. 308, 1. Xen. Hipp. 1, 16. Plat. Phaedr. p. 264 B. Legg. 7. p. 811 D. 9. p. 858 B. Isocr. or. 12. 24 p. 238.
καταχύδην Anacr. fr. 90, 3 Bergk.
ἀνέδην Aesch. Suppl. 15. Hesych.
ἀμφάδην Archiloch. Stob. Flor. 20, 28, 4.
διαφάδην Pollux 2, 129.
ἐκφάδην Hesych.
ἀποτάδην Luc. Zeux. 4. Ael. n. a. 4, 21. Philostr. p. 481. 500. 585. Poll. 6, 175.
ἐκτάδην Eur. Phoen. 1698. Luc. d. m. 7, 2.
βάδην Hom. Il. *N* 516. Aesch. Pers. 19. Aristoph. Ach. 535. Lysistr. 254. Xen. An. 4, 6, 25. Cyr. 2, 2, 30.

ἀναβάδην Aristoph. Pl. 1124. Plut. de Alex. fort. c. 3. Athen. p. 528 F. Poll. 6, 175.
ἀντιβάδην Plut. mor. p. 381 A.
καταβάδην Aristoph. Ach. 411.
περιβάδην Hesych. s. v. περιπλίγδην. Plut. Artax. 14. Ach. Tat. 14. Poll. 3, 90.
προβάδην Hesiod. op. 727. Aristoph. Ran. 351.
συμβάδην Nicet. ann. 2, 4. p. 41 A. Apud Pollucem 6, 175 restituendum putat Bekkerus pro συστάδην.
περιπετάδην Tzetz. exeg. p. 4, 20.
πριάδην Apollon. Dysc. in Bekk. An. p. 612, 10.
στάδην ap. Athen. 14. p. 628 E.
περιστάδην Theod. Prodr. am. 1, 9.
συστάδην Pol. 3, 73, 8. 11, 32, 7. 13, 3, 7.
κατασυστάδην Theophyl. Sim. Hist. 2. p. 36 A.
ἰσοστάδην Suid. s. v. ἀνταγωνιστής.
ὀρθοστάδην Aesch. Prom. 32. Luc. Jup. tr. 11. Pollux 6, 175.
χοροστάδην Theod. Prodr. p. 174.

bb. organica characteris productione facta:

στήδην Nic. al. 327.
ἐμπλήδην Nic. al. 129.

β. metathesin passa

aa. organica vocalis transpositae productione omissa:

σχέδην Machon ap. Athen. 9. p. 349 B. Xen. Hipp. 3, 4. Plut. Cam. 29.

bb. organica vocalis transpositae productione assumpta:

ἀναβλήδην Arat. 1070.
ἀμβλήδην Hom. Il. Χ 476.
ἐπιβλήδην Ap. Rh. Β 80.
παραβλήδην Hom. Il. Δ 6. Ap. Rh. Β 450.
συμβλήδην Aretae. p. 115, 38. cf. συλλήβδην.

ὑπερβλήδην Orph. Arg. 255.
ὑποβλήδην Hom. Il. *Α* 292. Ap. Rh. *Γ* 400. 1118.
ἐπαμβλήδην Hesych.
κλήδην Hom. Il. *Ι* 9. Hesych.
κατακλήδην Hesych.
ἐπικλήδην Opp. cyn. 1, 471. 4, 241. hal. 1, 776.
ὀνομακλήδην Hom. Od. *δ* 278.
ἐξονομακλήδην Hom. Il. *Χ* 415.
ῥήδην Et. M. p. 363, 42. p. 781, 29. Bekk. An. p. 612, 6.
διαῤῥήδην hymn. Merc. 313. Demosth. p. 118, 1. 352, 12. Pollux 2, 129.
ἐπιῤῥήδην Arat. 191. 261. Ap. Rh. *Β* 643. 849.
περιῤῥήδην Ap. Rh. *Δ* 1579.
ἀῤῥήδην Pollux 2, 129. Hesych.
τμήδην Hom. Il. *Θ* 262.
κατατμήδην Tzetz. Exeg. Il. p. 4, 21. 129, 9.

Addere licet ἄδην et παμπήδην, quae singulari quadam ratione nata sunt.

B. interveniente vocali *α* ad paucas radices:

φυρ-ά-δην, cf. φύρδην, ap. Pollux. 6, 175 repositum ex codd. pro φρούδην; Lobeckius autem Pathol. 1. p. 408, quum nulla a verbis circumflexis nascantur adverbia, vitiosum esse dicit scribendumque jubet φυγάδην. Sed vereor ut vir summus recte id monuerit.
μιγ-ά-δην, cf. μίγδην, Nic. al. 349.
ζυγ-ά-δην Suid. Phot.

II. *ad themata nominalia*

A. sine interventu vocalis

1. ad themata nominum, quae a verbis oriunda partim usitata partim inusitata ante suffixum characterem o in *α* (*η*) mutant:

ἀναβολάδην Polemo ap. Macrob. Sat. 5, 19.
ἀμβολάδην Hom. Il. *Φ* 364. h. Merc. 411. 425. Herodot. 4, 181. Pind. Nem. 10, 33. Hesych. ἀγχοάδην· ἀμβολάδην.

παραβολάδην Schol. Il. Δ 6 Arat. 525.
παρβολάδην Ap. Rh. Δ 934.
ὑπερβολάδην Theogn. 484.
ἀνδοκάδην Hesych.
ἀναστροφάδην Hesych. Suid.
ἐπιστροφάδην Hom. Il. K 483. Φ 20. Od. χ 308. ω 184.
μεταστροφάδην Agath. Hist. 5, 19. p. 165 A.
περιστροφάδην Opp. hal. 5, 146. Orph. Arg. 1256.
ὑποστροφάδην var. lect. ap. Opp. hal. 1, 636. cf. ὑποτροπάδην.
δρομάδην Hesych., qui μεταδρομάδην ex Hom. Il. E 80 sumpsit, non illud, ut Maur. Schmidt. s. v. dicit.
ἐπιδρομάδην Nic. th. 481. Orph. Arg. 599.
μεταδρομάδην Hom. Il. E 80. Ap. Rh. Δ 755. Opp. hal. 4, 508.
παραδρομάδην Orph. Arg. 856.
τροπάδην Procop. Hist. p. 655 B, ubi nunc legitur προτρ.
ἐπιτροπάδην Hesych.
περιτροπάδην Ap. Rh. B 143.
προτροπάδην Hom. Il. Π 304. Pind. Pyth. 4, 167. Plat. Symp. p. 221 C. Xen. Mem. 1, 3, 13.
ὑποτροπάδην Opp. hal. 1, 636; c. var. lect. ὑποστροφάδην 3, 274.
λογάδην Thuc. 4, 4. Joseph. Antt. 4, 8, 5. Plut. Oth. 6. Pollux 6, 175.
ἀναλογάδην Hesych.
καταλογάδην Plat. Lys. p. 203 D. Symp. p. 177 B. Athen. 10. p. 445 B. Pollux 6, 175.
λοχάδην Nic. th. 125.
ἐπιστολάδην Hesiod. sc. 287.
περιστολάδην Nic. al. 475 pro περισταλάδην.
περιπλοκάδην Anth. 5, 252.
περιφοράδην Hipp. p. 852 D. 819 B. Gal. t. 12. p. 400 sq. 18, 1. p. 602, 4.
σποράδην Thuc. 2, 4. Plat. Prot. p. 322 A. Isocr. or. 10. c. 17. §. 35. p. 214 E. Poll. 6, 175.

διασποράδην Clem. Alex. p. 348 D.
παρασποράδην Tzetz. exeg. in Iliad. p. 4, 20.
τροχάδην Bekk. An. p. 611, 25. Corp. inscr. n. 2647, 1.
ἐπιτροχάδην Hom. Il. Γ 213. Od. σ 26. Man. 1, 11.
κατατροχάδην Duc. Hist. Byz. p. 23 A.
φοράδην Soph. OR. 1311. Eur. Andr. 1167. Rhes. 888. Demosth. 54, 20 p. 1263. Pollux 6, 175.
ἀμοιβήδην Ap. Rh. Β 1073. Δ 76.
Huc referantur:
ἀολλήδην Opp. hal. 1, 788. Mosch. 2, 49.
σειράδην Pallad. Laus p. 55.

2) eodem modo formata sunt:

μονάδην Bekk. An. p. 611, 25.
ὁμάδην Theod. Prodr. Rh. p. 194; 366.

B. interveniente vocali α, sed charactere pulso ad thema substantivi ῥάχις:

ῥαχ-ά-δην Hesych.

III.

Transeundum est ad adverbia in -δόν. Suffixum -δον accedit

I. *sine interventu vocalis ad themata verbalia*

1) in consonam desinentia.

a. ad themata liquida:

φανδόν Apoll. Dysc. in Bekk. An. p. 611, 16.
ἀμφανδόν Pind. Pyth. 9, 41.
ἀναφανδόν Hom. Il. Π 178. Herod. 2, 46. Plat. Protag. p. 348 E. Soph. p. 219 D. Pollux 6, 208.
ἐκφανδόν fortasse scribendum est apud Hesychium pro ἐκφαντόν (ap. Maur. Schmidt. ἔκφαντον)· φανερόν.

ἐξαναφανδόν Hom. Od. υ 48.
χανδόν Apoll. Dysc. in Bekk. An. p. 611, 16.

b. ad themata muta ita, ut quae dentalia sunt, charactere priventur:

ἡμερολεγδόν Aesch. Pers. 64. Luc. Lexiph. 9. Aristot. h. a. 6, 21, 2. De accentu vid. Goettling. p. 343 et Hermann. Aesch. l. l.
διασχιδόν Schol. Dion. Thr. in Bekk. An. p. 784, 2. 788, 13.
δισχιδόν Bekk. An. p. 1171. cf. Lobeck. Pathol. 1. p. 332 Adn. 7.
ἐμπελαδόν Hesiod. op. 732. Bekk. An. p. 611, 15.
νοσφιδόν Eustath. Il. p. 894, 50.
ὀκλαδόν Ap. Rh. Γ 122.
ὑποκλαδόν Opp. cyn. 4, 205.

2) in vocalem desinentia.

a. ad themata, a quibus tempus praesens formatur ita, ut character organica utatur productione.

ὠρυδόν Nic. al. 222.
ἐξαρτηδόν Hesych.
σκιρτηδόν Orph. fr. 23, 1.
βομβηδόν Ap. Rh. Β 133.
ἑλκηδόν Hesiod. sc. 302.

b. ad themata quae vocantur radices

α. mutationi nulli, sed organicae characteris productioni loco dato:

ἀμφαδόν Hom. Il. Η 243. Ι 370. Od. α 296. λ 119. ξ 330. τ 299.
ἀναβαδόν Aristot. h. a. 6, c. 30.
ἐμβαδόν Hom. Il. Ο 505.
παραιβαδόν Opp. cyn. 1, 483 (?).
ἐπεμβαδόν Anth. 9, 668.
ἐκταδόν Thom. Mag. p. 289. Suid. Zonar. p. 681.
κλιδόν Bekk. An. p. 611, 20.

ἐγκλιδόν h. Hom. 22, 3. Ap. Rh. *Α* 790.
παρακλιδόν Hom. Od. *δ* 348. *ρ* 139. h. Ven. 183.
κριδόν Tryphiod. 224, ubi nunc auctore Schaefero ὁ δ'ἐκκριδὸν pro ὁ δὲ κριδὸν legitur. Bekk. An. p. 611, 15, 19.
ἀποκριδόν Ap. Rh. *Β* 15.
διακριδόν Hom. Il. *Μ* 103. *Ο* 108. Bekk. An. p. 611, 15, 19.
ἐπικριδόν Ap. Rh. *Β* 302.
παραφθαδόν Opp. hal. 3, 298.
ὑποφθαδόν Opp. hal. 3, 145. 618. 5, 387.
ῥυδόν Hom. Od. *ο* 426. Lacones ῥουδόν Hesych.
σταδόν Bekk. An. p. 611, 22.
ἀνασταδόν Hom. Il. *Ι* 667. *Ψ* 469.
ἀποσταδόν Hom. Il. *Ο* 556.
διασταδόν Ap. Rh. *Β* 67. *Δ* 942. Opp. hal. 1, 502.
ἐπισταδόν Hom. Od. *μ* 392. *ν* 54. *π* 453. *σ* 424.
ὀρθοσταδόν Ap. Rh. *Δ* 1724. Hesych.
παρασταδόν Hom. Il. *Ο* 22. Od. *κ* 173. 547.
περισταδόν Hom. Il. *Ν* 551.
συσταδόν Thuc. 7, 81. Dio C. 41, 60. 43, 37. Hdn. 6, 7, 20. 7, 12, 12. 4, 7, 2. συστηδὸν pro -σταδὸν ponit Gramm. in Boisson. An. vol. 1. p. 406: *τὰ διὰ τοῦ -ηδον ἐκφερόμενα διὰ τοῦ η γράφονται, οἷον ποταμηδόν, ἡβηδόν, κρουνηδόν, συστηδόν· καὶ Ἡρωδιανός· Πρὸς τὴν συστηδὸν μάχην.* Cujus libri 6, 7, 20 συσταδὸν vel συστάδην.

β. metathesin passa

aa. organica vocalis transpositae productione omissa:

σχεδόν Hom. Il. *Γ* 115. *Δ* 247. *Ε* 14. 458. 607. 630. 850. 883. *Ζ* 121. *Ι* 304. *Κ* 100. 308. 320. 395. 422. *Λ* 116. 232. 488. *Μ* 53. *Ν* 268. 402. 559. 576. 604. 810. 817. *Ο* 456. 737. *Π* 462. 828. *Ρ* 202. 600. 601. 699. *Υ* 176. 290. 363. 378. 462. *Φ* 64. 148. 179. *Χ* 131. 248. *Ψ* 334. 499. 816. 817. — Od. *β* 284. *δ* 439. *ε* 288. 392. 475. *ζ* 27. 125. *ι* 23. 117. 280. *κ* 156. 441. *λ* 141. 165. 480. *μ* 368. *ν*. 161. 162. *π* 157. *σ* 145. *ω* 490. 492.

αὐτοσχεδόν Hom. Il. *H* 273. *N* 496. 526. *O* 386. 708. 746. *P* 530. — Od. *χ* 293.
ἐπισχεδόν h. Hom. Ap. 3. Ap. Rh. *B* 490. 604. *Δ* 948. 1187.
παρασχεδόν Ap. Rh. *A* 354. 698. 1091. *B* 10. 859. Nic. th. 799. Dion. H. ant. 7, 45.

bb. organica vocalis transpositae productione assumpta:

ἀναβληδόν in lexicis adespotum.
ἐπαναβληδόν Herodot. 2, 81.

II. *ad themata nominalia charactere α aut ο insignia ita, ut uterque plerumque in η abeat.*

α. ad themata primae quae dicitur declinationis:

ἀγεληδόν Hom. Il. *Π* 160.
αἰφνηδόν Et. Gud. 23, 31. Herodian. epim. p. 70. cf. Lobeck. ad Phryn. p. 19.
ἀμυχηδόν Et. Mag.
ἀμοιβαδόν Ap. Rh. *B* 1229. Tim. Locr. p. 98 E. *ἀμοιβηδόν* Hippocr. Epist. 8. p. 1281, 48. Theogn. Can. p. 163, 26.
ἐπαμοιβαδόν Hesych. Maur. Schmidtius citat ex Hom. Od. *ε* 481, ubi *ἐπαμοιβαδίς*.
βριμηδόν Nonn. Joann. p. 147, 16.
βρυχηδόν Ap. Rh. *Γ* 1374 (?). Bekk. An. 611, 12.
γνωμηδόν Dion. H. ant. 8, 43.
ἑλικηδόν Theophr. h. pl. 3, 1, 13. Luc. h. conscr. 19.
ἱβηδόν Herodot. 1, 172. 6, 21. Luc. v. auct. 14. Tim. 37. Diodor. 3, 54.
πανηβηδόν Tzetz. hist. 7, 996.
ἰλαδόν Hom. Il. *B* 93. Ap. Rh. *Δ* 240. Hes. op. 289.
εἰλαδόν c. var. lect. *ἰλαδόν* ap. Herod. 1, 172.
ἰληδόν Qu. Sm. 1, 7. 2, 397. 6, 643.
ἐπιλαδόν Dion. Per. 763.
πανιλαδόν Tzetz. Hom. 433.
καναχηδόν Dion. Per. 145. Aretae. p. 28 A.
καταφυλαδόν Hom. Il. *B* 668.

κεφαληδόν Opp. cyn. 3, 437.
κλαγγηδόν Hom. Il. *B* 463. Luc. Pisc. c. 42.
κρυφηδόν Hom. Od. ξ 330. τ 299. Qu. Sm. 14, 60. Bekk. An. p. 611, 14.
κωμηδόν Diod. 5, 6. Dion. H. ant. 1, 9. Ptol. 3, 2. Philo t. 2. p. 457, 12. Strab. 3. p. 151.
λυσσηδόν Opp. hal. 2, 573.
μανδακηδόν Hippiatr.
μελισσηδόν Eustath. op. p. 309, 60.
μιτρηδόν Nonn. diac. 48, 340.
μολπηδόν Aesch. Pers. 388.
νεφεληδόν Nonn. par. 3, 135. dion. 15, 1.
ὁρμηδόν Hermes ap. Stob. ecl. phys. p. 1070.
πυγηδόν Aristot. h. a. 5, 2.
παλιμπυγηδόν Aristot. p. an. 2, 16 = p. 658, 20 Bekk. Hesych.
πετρηδόν Luc. Tim. 3.
πορπηδόν Suid.
ῥαφανηδόν Gal. t. 2. p. 394. 10. p. 143.
ῥιζηδόν Heliod. 1, 29. Athanas. t. 2. p. 265 A.
ῥυμηδόν Polyaen. 4, 3, 5. 4, 6.
σικυηδόν Paul. Aeg. 6, 89. Soran. in Cocchii chirurg. p. 47.
σκηνηδόν Apoll. Dysc. in Bekk. An. p. 609, 29. p. 611, 3.
σπειρηδόν Anth. 9, 301, 4. Opp. hal. 1, 516. Bekk. An. 1170. 1171. Pol. 5, 4, 9. 11, 11, 6. Strab. 3. p. 414.
στεφανηδόν Man. 4, 429. Nonn. par. 1, 211. 6, 8.
στιλβηδόν Suid.
στοιβηδόν Simplic. ad Arist. t. 4. p. 30. b) 43 Berol.
συνοχηδόν Anth. 9, 343, 3.
συνωχαδόν Hes. th. 690. Qu. Sm. 14, 517. cf. Apoll. Dysc. in Bekk. An. p. 609, 30. Lobeck. Phryn. p. 701.
σφαιρηδόν Hom. Il. *N* 204, ubi Bekkerus propter Ϝ quod sequitur σφαιρηδά. Ap. Arat. 531 ex codd. Buttmannus et Bekkerus περισφαιρηδόν, Schneiderus πέρι σφαιρηδόν.
σφενδονηδόν Schol. Hom. Il. *Λ* 165. Et. M. p. 738, 26.

ὑπονομηδόν Thuc. 6, 100, 1.
χαλαζηδόν Ann. Comn. 489.

β. ad themata secundae quae dicitur declinationis:

αἰετηδόν Schol. Ven. Il. Σ 410.
ἀλφιτηδόν Dioscor. De fac. par. l. 2. c. 49. p. 261 Spr.
αὐτοχροιηδόν Hesych.
βαθμηδόν Athen. 1. p. 1 C.
βασανηδόν Maneth. 4, 197.
βωληδόν in lexicis adespotum.
ζυγηδόν Heliod. 10, 17. p. 496.
ζῳηδόν Pol. 6, 5, 9.
θυσανηδόν Aelian. n. a. 16, 11.
ἱππηδόν Aesch. Suppl. 440. Sept. 313. Aristoph. Pac. 81.
καλαμηδόν Paul. Aeg. 6, 89.
καρυηδόν Paul. Aeg. 6, 89. Gal. t. 2. p. 397.
καυληδόν Opp. cyn. 2, 511. Paul. Aeg. p. 210, 36.
κοναβηδόν Anth. 7,. 531.
κορμηδόν Hel. 9, 19.
κοσκινηδόν Luc. Tim. 3. Ep. sat. 24.
κοφινηδόν Et. M. p. 798, 56.
κριηδόν Aristoph. Lys. 309.
κρουνηδόν II Macc. 14, 45.
κυκληδόν Posidon. ap. Athen. 5. p. 212 F. Ptol. 3, 6.
λυκηδόν Aesch. fr. 30 D.
μετρηδόν Nic. al. 45, 203. Nonn. dion. 7, 115.
μετωπηδόν Herodot. 7, 100. Thuc. 2, 90, 4. — μετωπαδόν Opp. cyn. 2, 65 Nonn. dion. 5, 65.
μοσχηδόν Nic. al. 357.
οἰστρηδόν Opp. hal. 4, 142.
ὁμιλαδόν Hom. Il. *M* 3. *O* 277. *P* 730. -ηδόν Hes. sc. 170.
ὀνηδόν Nic. an. 20, 3.
ὀφθαλμηδόν Gloss.
πλινθηδόν Herodot. 2, 96. Bekk. An. p. 786, 30. p. 787, 2.
ποταμηδόν Luc. Sat. 7. Eustath. op. p. 172, 60.
πυργηδόν Hom. Il. *M* 43. *N* 152. *O* 618.

ῥοιβδηδόν Qu. Sm. 5, 381.
ῥοιζηδόν Nic. th. 556. Lyc. 66. Geopon. 15, 2, 34. Jo. Chrys. t. 6, p. 138 A.
ῥομβηδόν Man. 4, 108.
σκεπαρνηδόν Hipp. p. 770 G.
σορηδόν Philo VM. 1, 17. p. 96. Hesych.
σωρηδόν Anth. 7, 713, 5. Opp. hal. 4, 473. Pol. 1, 34, 5. Luc. Tim. 5. Heliod. 1, 30. Hdn. 4, 6, 2.
σταυρηδόν in lexicis adespotum.
στιχηδόν Hdn. 4, 9, 9. Eustath. Od. p. 1756, 29. Bekk. An. p. 784, 2.
στοιχηδόν Ap. Rh. *Α* 1004 c. var. lect *στελεχηδόν*. Dion. Per. 63. Man. 4, 621. Anth. Pal. 6, 131. Theophr. h. pl. 3, 12, 7. Hesych.
στρομβηδόν Anth. Plan. 300, 4.
ταυρηδόν Aristoph. Ran. 804. Plat. Phaed. p. 117 B. Pollux 2, 52. Nic. al. 496.
φορμηδόν Thuc. 2, 75, 2. 4, 48, 4.
φορηδόν Luc. Tim. 21.
συμφορηδόν Nic. ann. p. 243 B. 403 A.
ψαμαθηδόν Orac. Sib. p. 560.
ψιαθηδόν Schol. Thuc. p. 72.
ὠμαδόν Hesych. s. v. *ὠμάδιον;* fortasse etiam Anth. Vat. p. 307, 634 Jac.
ἐπωμαδόν Ap. Rh. *Α* 738. *Δ* 1170. Qu. Sm. 13, 541.
κατωμαδόν Hom. Il. *Ο* 352. *Ψ* 500. Ap. Rh. *Β* 681.
ὑφωμαδόν Suid. Phot. p. 635, 10. Lobeck. Paral. p. 153.

Ab adjectivis traducta sunt:

λαθρηδόν Anth. 7, 202, 3. Luc. calumn. 21. c. var. lect. *λαθρηδά*. Et. Gud. 23, 31. Herodian. Epim. p. 270. Bekk. An. p. 611, 9.
ῥαιβηδόν Et. M. p. 107, 12.
τετραποδηδόν Aristoph. Pac. 896.
ἐθελοντηδόν Thuc. 8, 98, 2.
βουστροφηδόν Paus. 5, 17, 6. Euphorio frag. 5. Bekk. An. p. 787, 11. Hesych.

κρεουργηδόν Herodot. 3, 13.
μοναδόν Schol. Nic. th. 148.
μουναδόν Opp. hal. 1, 444. cyn. 4, 40. Nonn. Jo. c. 20, 32.
οἰαδόν Nic. th. 148.
ὁμαδόν Constant. Caerim. p. 56 C.
ὁμοθυμαδόν Aristoph. Pac. 484. Av. 1015. Xen. H. Gr. 2, 4, 17.
πανθυμαδόν Hom. Od. σ 33.
παλιμπρυμνηδόν Hesych. Euripidi IT. 1364 restituendum esse conjecit Hermannus.
πανσπερμηδόν Nic. ap. Athen. 8. p. 372 F.

III. *ad themata, quorum character fere semper littera consonans est, h. e. ad themata tertiae quae dicitur declinationis*

a. sine interventu vocalis

α. ad thema dentale, quod in nominativo fingendo notam ς adsciscit, ita ut character opprimatur:

σπυριδόν Bekk. An. p. 783, 15. p. 786, 19.

β. ad themata, quae in -σ elisionem patiens exeunt, ita ut littera ε producatur in η:

ἐθνηδόν Joseph. I. 2. p. 500.
κτηνηδόν Herodot. 4, 180.
μελ]ηδόν Posid. ap. Athen. 4. p. 153 E.
σμηνηδόν Herodian. Epim. p. 127.
στελεχηδόν var. lect. ap. Ap. Rh. Δ 1004, vulg. στοιχηδόν. Ad adjectivum πρηνής spectat πρηνηδόν Nonn. paraphr. 4, 117.

b. interveniente vocali η

α. ad themata gutturalia, cf. Apoll. Dysc. in Bekk. An. p. 611.

φαλαγγηδόν Hom. Il. Ο 360.
δονακηδόν Bekk. An. p. 611, 8.

κλιμακηδόν Bekk. An. p. 611, 8. Basil. Ep. 34. Synes. p. 48 C. Hesych. s. v. *προκόσσας*.
οἰακηδόν Bekk. An. p. 619, 9.
πινακηδόν Aristoph. Ran. 824.
σκυλακηδόν Synes. p. 90 A.
σχιδακηδόν Diosc. 5, 125. Gal. t. 10. p. 143.
βοστρυχηδόν Luc. de conscr. hist. 19. Philops. 22.

β. ad themata dentalia quae in nominativo fingendo notam ς respuunt:

κλημα τηδόν Melet. in Cram. An. p. 39, 3.
κυματηδόν Io. Lyd. de ost. p. 188 C.
πανημαδόν Opp. hal. 3, 360. Maxim. *καταρχ*. 182. Oenom. ap. Euseb. pr. ev. p. 214 A. Hesych.
λεοντηδόν II Macc. 11, 11.
ἑκοντηδόν Bekk. An. p. 611, 7.

γ. ad themata liquida

ἀκτινηδόν Luc. de salt. c. 18.
κιονηδόν Bekk. An. p. 781, 1. p. 787, 24.
κυνηδόν Soph. fr. 646 D. Aristoph. Nub. 491. Equ. 1033. Luc. Tim. 54.

δ. ad themata characteribus ι et υ insignia (Nom. ις, Gen. εως; Nom. υς, Gen. υος)

1) charactere oppresso

ἀλυσηδόν Maneth. 4, 486.
ὀρχηδόν Herodot. 7, 144. Hesych. Suid. cf. Lobeck. Pathol. 1. p. 332.

2) charactere manente

νεκυ-η-δόν — νεκυ-δόν
βοτρυ-η-δόν — βοτρυ-δόν.

De his audiendus est Herodianus *π. μ. λ.* p. 46: *τὰ εἰς*

δὸν λήγοντα ἐπιῤῥήματα ὀξυνόμενα οὐ θέλει ἀπὸ τῶν εἰς υς ὀνομάτων παράγεσθαι καὶ πρὸ τέλους ἔχειν τὸ υ· μονήρες ἄρα τὸ βοτρυδόν. ὁ μέντοι Εὐφορίων παρὰ τὸ εἰς υς παραγωγὸν ποιήσας ἐπίῤῥημα οὐκ ἔδωκε πρὸ τέλους τὸ υ, ἀλλὰ τὸ η νεκυηδόν. 'πάντα δέ οἱ νεκυηδὸν ἐλευκαίνοντο πρόσωπα'. Itaque νεκυ-δόν, quod Schol. ad Dionys. Gramm. in Bekkeri An. p. 941 profert, ex alio quodam codice ap. Cram. An. vol. 4. p. 330, 18 corrigendum putatur in νεκυηδόν. — Lobeckio Pathol. 1. p. 332 dicenti βοτρυ-δὸν (Hom. Il. *B* 89. Hesych.) ortum esse per syncopen ex βοτρυηδόν (cod. Urbin. Theophr. h. pl. 3, 16, 14 duoque codd. Lucian. Pisc. §. 43. p. 610), quod unum ad adverbiorum (in -δὸν) paronymorum conveniat, adstipulari non possum, quippe quum βοτρυδὸν mihi sit forma primaria atque appareat η illud in βοτρυηδὸν non ad thema pertinere, sed eodem modo insertum esse quo in φαλαγγ-η-δὸν aliis.

IV. *Singulari quadam ratione nata sunt*

παμπηδόν Theogn. can. p. 163, 15 et ἔνδον.

IV.

Haec igitur tota est illa farrago quam collegi. Priusquam autem ad alia transeamus, cognitu non indignum putamus, quae quantaque sit adverbiorum in -δην et -δον exeuntium in Homericis carminibus frequentia.

Atque occurrunt in iis ex priore genere duodeviginti;

in utroque enim carmine haecce tria:

ἐπιτροχάδην	Il. *Γ* 312	Od. σ 26
ἐξονομακλήδην	- *X* 415	- δ 278
ἐπιστροφάδην	- *K* 483	- χ 308
	- *Y* 20	- ω 184

in sola Odyssea quattuor:

ἐμπλήγδην	υ 132
λίγδην	χ 278

ὀνομακλήδην	δ 278
κρύβδην	λ 455 π 153.

in sola Iliade undecim:

ὑποβλήδην	Α 292
παραβλήδην	Δ 6
μεταδρομάδην	Ε 80
τμήδην	Η 262
κλήδην	Ι 11
βάδην	Ν 516
προτροπάδην	Π 304
ἐπιλίγδην	Ρ 599
ἐπιγράβδην	Φ 166
ἀμβολάδην	Φ 364
ἀμβλήδην	Χ 476.

Ex altero genere inveniuntur viginti septem;

in utroque carmine quattuor:

περισταδόν	in Il. semel	in Od. ter
ἀμφαδόν	- bis	- quater
σχεδόν	- duodequinquagies	- bis et vicies
αὐτοσχεδόν	- septies	- semel.

in sola Odyssea septem:

ἐπισταδόν	μ 392 ν 54 π 453 σ 425
παρακλιδόν	δ 348 ρ 139
κρυφηδόν	ξ 330 τ 299
ῥυδόν	ο 426
ἐξαναφανδόν	υ 48
χανδόν	φ 294
πανθυμαδόν	σ 33

in sola Iliade sedecim:

Β βοτρυδόν 89, *ἰλαδόν* 93, *καταφυλαδόν* 668, *κλαγγηδόν* 463.
Π ἀναφανδόν 178, *ἀγεληδόν* 160.
Ν περισταδόν 551, *σφαιρηδόν* 204.

NMO πυργηδόν *N* 152 *M* 43 *O* 618.
MO διακριδόν *M* 103 *O* 108.
MOP ὁμιλαδόν *M* 3 *O* 277 *P* 730.
O ἐμβαδόν 505, ἀποσταδόν 556, φαλαγγηδόν 360.
OΨ κατωμαδόν *O* 352 *Ψ* 500.
ΨI ἀνασταδόν *Ψ* 469 *I* 671.

Unde apparet 1) nullum esse ex adverbiis

	in - δην		in - δον
	in hisce carminibus		
Odyss.	Iliad.	Odyss.	Iliad.
α-γε-κμ-	ΒΖΘΔΜΞ	β γ ε - ι	ΘΞΣΤ
ϱ τ φ χ	ΟΣΤΨΩ	ψ ω	Ω

2) utriusque generis nullum inveniri

Od. β γ ε - ι ψ Il. ΘΞΣΤΩ

V.

Restat ut enumerentur adverbia in -δα cadentia, quorum suffixum -δα sine interventu vocalis conjungitur

1) cum thematibus verbalibus:

κρύβδα Hom. Il. *Σ* 168. Aesch. Choeph. 171 Herm.
κύβδα Aristoph. Equ. 365. Thesm. 489.
μίγδα Hom. Il. *Θ* 437. Od. ω 77.
ἀνάμιγδα Soph. Tr. 519. Nic. al. 560.
ἄπριγδα Aesch. Pers. 1026. 1031.
φύγδα Aesch. Eum. 254.
ἀναφανδά Hom. Od. γ 221. 222. λ 454. Ap. Rh. *Δ* 84.
ἀμφαδά Hom. Od. τ 391. Ap. Rh. *Γ* 615.
χανδά formam aliunde non cognitam memorat Apoll. Dysc. in Bekk. An. p. 562, 16, 20.
ἀποκριδά Joann. Alex. τον. παραγγ. p. 33, 4.
διακριδά Opp. cyn. 2, 496.
γύδα, χύδα vid. Goettling. de accent. p. 338 sq.

περιχυδά Hippocr. p. 528, 38.
αὐτοσχεδά Hom. Il. Π 319.
ἀποσταδά Hom. Od. ζ 143. 146.
συσταδά Lobeck. Paral. p. 153.
ἐκταδά Idem l. l. Adn.

2) cum thematibus nominalibus:

ἀγεληδά Arat. Diosem. 233, 347.
αἰφνηδά apud Alexandrinos demum se repperisse notat Lobeck. ad Phryn. p. 19.
διαμοιρηδά Ap. Rh. Γ 1028, ubi metri causa διαμμοιρηδά.
εἰληδά Arat. 916.
καναχηδά Hes. th. 367. Pind. Nem. 8, 25. Ap. Rh. Γ 71. Bekk. An. p. 562, 19.
λαθρηδά Luc. calumn. 21 c. var. lect. -ον.
ῥοιζηδά Nic. al. 182. 498.
σφαιρηδά Bekkerus Hom. Il. Ν 204 ob Ϝ insequens pro σφαιρηδὸν legi jubet.
Ignotae originis est Hesychii κλωκυδά· τὸ καθῆσθαι ἐπ' ἀμφοτέροις ποσίν.
Pro πανηδά Jo. Alex. l. l. fortasse scribendum est παμπηδά.

Homerica sunt sex (septem): inveniuntur
in utroque carmine: μίγδα
in Odyssea: ἀναφανδά ter, ἀποσταδά bis, ἀμφαδά
in Iliade: κρύβδα, αὐτοσχεδά, (σφαιρηδά).
De accentu vid. Apoll. de adv. p. 562.

§. 2. *De adverbiis βυζὸν et βύζην.*

Unum quiddam nondum tetigimus, de quo pauca nunc dicenda sunt. Quod enim Buttmannus [36]) statuit, a verbis,

36) Buttm. Gramm. ²II. §. 119. p. 452.

quorum formae derivatae sigma assumant (ipse nominat ὀνομαστός, γελαστός, κτιστής), adverbia neque in -δον neque in -δην proficisci, refellitur illis quae supra suo loco sunt prolata. (Cf. ἐπισπαστήρ, ἀνά- ἐπί-νευρόσπαστος etc. — ἐμπελαστικῶς, ἐπελάσθην etc. — ἐψαύσθην, ἄψαυστος etc. — σχιστός etc. ἐνοσφίσθην, νοσφιστής etc.). In βύζην autem et βυζόν, quae sola esse excepta dicit, aliud quoddam suffixum quaerendum videtur. Imprudentius enim hodie ageret nec sine levitate quadam, qui rem illam, quam vir clarissimus confidenter quidem sed argumentis minime gravibus decernit et quae multorum et quondam tulit et adhuc fert assensionem, ζ illud ortum esse ex σ-δ, pro explorata haberet. At vero hoc minime ita esse planissima nunc testimonia clamant cum ab aliis tum a Schleichero et Curtio prolata et illustrata, quae si Buttmannus jam cognita habuisset, vix dubito quin paullo aliter de zeta illius origine statuisset. Demonstrarunt enim viri doctissimi zeta saepissime poni pro δι δj (cf. φραδ-jω = φραδ-ιω = φράζω alia). Quod quum ita sit, nemo non concedet βύζην originem traxisse a βυ-διη-ν βυ-δjη-ν, eodemque modo βυζὸν a βυ-διο-ν βυ-δjο-ν, et utrumque spectare non ad verbum βύζω, sed ad βυ-νέ-ω.

Invenitur autem βυζὸν apud Hesychium qui explicat βυζόν· πυκνόν, συνετόν. γαῦρον δὲ καὶ μέγα. Feminina illa forma βύζην (Hesychio ἱκανῶς, ἀθρόως, δαψιλῶς, πυκνῶς, ἐπαλλήλως. ἢ πληρῶς) Thucydides 4, 8, 7, Hippocrates 1. p. 388 K., Arrianus Alex. An. 1, 20; 2, 20 alii usi sunt.

§. 3. *De adverbiis in -δην.*

Via jam patefacta est qua possint alia quaedam adverbiis in -δην, de quibus supra demonstratum est, simillima et conjunctissima perspici. Ἀμφαδίην Hom. Il. *H* 196 *N* 336 Od. ε 120 dico et σχεδίην Hom. Il. *E* 830 Nic. al. 88 ejusque compositum αὐτοσχεδίην Hom. Il. *M* 192 *P* 294 Od. λ 535 et προφθαδίην Nonn. par. 16, 64 — plura non inveni — qui adjectivorum partim superstitum partim de-

functorum accusativi feminini putandi sunt. Tam exiguum autem esse eorum numerum nemo mirabitur, qui adjectivorum in -διο-ς genus Herodiani aetate[37]) esse frequentissimum, rarum antiquo tempore meminerit[38]).

Suffixum illud -διο e primario -ja manasse, id quod Curtius conicit, jure jurando quidem affirmari nequit, sed longe verisimilius est quam quod alii statuerunt, quorum placita persequi et longum est nec res ipsa videtur postulare.

§. 4. *De adverbiis in -δια (-δεια).*

Statim potius huc addam plurales aliquot accusativos, qui ab illis nulla alia re differunt, nisi ut suffixo -διο inserta sit ε vocalis: δειο-, quod et ipsum videmus in λειπ: λιπ et φευγ: φυγ. Inusitata quidem iis quorum scripta aetatem tulerunt, sed a grammaticis et glossographis ab interitu servata sunt διχάδεια τυπάδεια ἐντυπάδεια τροπάδεια κρυφάδεια ἐγκρικάδεια, quae ἐπιρρήματα προπαροξύτονα esse in Anecdotis Crameri p. 164, 26 et Bekkeri p. 1364, Theogn. 164, 26 legimus[39]). Accedit Homericum (Od. κ. 169) καταλοφάδια; quod postquam Im. Bekkerus, semisaecularis ille carminum Homericorum corrector, καταλοφάδεια scribi jussit, ultimo privati sunt praesidio, quicunque omnia illa non -δεια sed -δια scribenda esse putant.

Quibus exemplis qui plura desideret nonnullas quoque alias voces jungere possit, quae tamen ita comparatae sunt, ut merito in dubitationem vocentur.

§. 5. *De adverbiis in -ινδην et -ινδα.*

Cum adverbiis simplici suffixo (-δα, -δην) fictis artissime cohaerent quae duplici praedita in -ιν-δα et -ιν-δη-ν exeunt. Huc referenda sunt pauca haece a nominibus propagata:

---

37) περὶ μον. λεξ. p. 18 L.
38) Cf. Lobeck. Prolegom. p. 351 sqq.
39) Cf. Goettling Accentlehre p. 339 g.

ἀριστίνδην Andoc. de pac. p. 104. Isocr. Paneg. 146. p. 71 B. Demosth. p. 1069, 8 (typorum errore in Maur. Schmidtii Hesychio. 1009). Plat. Legg. 9 p. 855 C. cf. Tim. Lex. voc. Plat. s. v. Plut. Lysand. c. 13 p. 440 D. Aristot. Pol. 2. c. 9. c. 11. Lucian. Jov. trag. c. 7. Pollux 1, 176. 6, 175 etc.

κρατιστίνδην Pollux 1, 176.

ἀγχιστίνδην Moschop. π. σχ. 190. Pollux 6, 175. Suid. Phot. Bekk. Συν. λεξ. χρ. 333. Suspectum Hesychii ἀγχιστιδ . ., ὁμνύων ἐγγὺς τῶν βωμῶν. παρὰ Σόλωνι.

πλουτίνδην Aristot. Pol. 2. c. 9. Plut. mor. p. 154 C. Lysand. c. 13 med. Lucian. Jov. tr. c. 7. Polyb. 6, 20, 9. Phot. p. 6, 8.

φαρυγίνδην Et. M. p. 788, 38. Pollux 6, 175. Com. an. 237 ap. Meinek. Com. vol. 2. p. 290; vid. Hesych. — Phot. p. 640, 23. De duplici γ vid. Hermann. ad Eur. Cycl. 355. Apud Suidam corruptum in φαλαγγίνδην.

Illuc ludorum quorundam nomina spectant, quae infra ponam. Utrumque genus, eodem modo inter se conjunctum quo κρύβδην et κρύβδα, si quis disjungeret, a vero aberraret. Aberravit igitur Jos. Budenzius vir sagacissimus, qui, quum in libro suo „Das suffix-κός (-ικός, -ακός, -υκός) Gotting. 1858." p. 87 docte exponat δραπετίνδα esse accusativum singularem abstracti cujusdam feminini δραπετινδ- (= δραπετῖδ- = δραπετιδ-) illa in -ίνδην qualia sint non expedit. Revocandum esse -ινδα ad radicem ἰδ (Fιδ-εῖν), quod Pottio [40]) visum est, vereor ut probari possit: adjectiva enim cum ἰδεῖν composita neque in -ινδης exeunt neque in -ιδης, sed aucta vocali — qui modus in lingua Sanscrita guna dicitur — in -ειδης. Sed his nolo nunc immorari; Corssenus enim eadem egregieque alia adversus Budenzium et Pottium monuit [41]). Hoeferi syllogen, in qua [42]) Schmid-

40) Etymol. forsch. ²II. p. 565. p. 882.
41) Krit. beiträge p. 139 sq.
42) I. p. 201 sqq. p. 264 sqq.

tium quendam de his ludorum nominibus Pottius [43] et Curtius [44] disseruisse narrant, inspicere me non potuisse jam supra cum dolore commemoravi [45]. Curtius et Corssenus, hic confidenter [46] dubitanter ille [47] utramque formam cognatam esse dicunt adjectivis illis verbalibus, quibus non ita bene nomen gerundivum a grammaticis inditum est: quae quidem sententia verisimilior esse illis videtur.

Adverbia in *-ινδα* et a nominibus et a verbis ita proficiscuntur, ut suffixo character eorum, exceptis quinque istis quae prima posui in indice meo, tanquam in exilium exturbetur. Formantur igitur

I. *a verbis et derivatis et non derivatis:*

μυῖνδα Pollux 9, 110, 113. Theognost. 164, 28; Bekk. An. p. 1353. Hesych.

φρυγίνδα Pollux 9, 110, 114. Hesych.

κρυπτίνδα Pollux 9, 110, 117.

ἀποδιδρασκίνδα Pollux 9, 110, 117.

φαινίνδα Pollux 9, 104 sq. Schol. Plat. p. 358 Bekk. Eustath. p. 1601, 30. p. 1554, 35. Athen. 1. p. 4 F. p. 15. Schol. cod. Paris. ad Clem. Alex. p. 283, 39 ed. Pott. Quum Schol. Plat. l. l. explicet: *φαινίνδα παιδιά ἐστιν, ὅταν ἑτέρῳ τὴν σφαῖραν π ρ ο δ ε ι κ ν ύ ν τ ε ς ἑτέρῳ αὐτὴν ἐπιπέμπωσιν* aliique fere eandem explicationem praebeant, apparet adverbium illud derivandum esse a *φαίνω*. Hariolantur enim qui *φαινίνδα* dictum esse exponunt aut a nomine inventoris, quem alii Phainindum vocant, alii

43) Etymol. forsch. ²II. p. 497.

44) Etymol. II. p. 217.

45) Absoluto jam hoc libello G. Curtii opera mihi contigit ut K. E. A. Schmidtii accuratam de adverbiis in- *ινδα* commentationem in Hoefer. Z. f. d. wissensch. der spr. I. p. 264—275 (apud Pottium l. l. typothetarum lapsu p. 201 sqq.) cognoscerem multisque in rebus cum viro doctissimo me consentire viderem.

46) l. l. krit. nachträge p. 148 sqq.

47) Etymol. II. p. 217, 231.

Phainidum, alii Phainestium, aut 'ἀπὸ τῆς ἀφέσεως τῶν σφαιριζόντων', aut per syncopen a φενακίζειν. Ineptius inveniri non poterit.

κυβιστίνδα, quod apud Hesychium et Photium nonnulli maluerunt pro κυβησίνδα. Utraque forma linguae legibus non adversatur, sed diversas res indicat: κυβιστίνδα enim, quum ad κυβιστᾶν i. e. deicere se in caput, saltare in caput spectet, idem est quod nos et novimus et dicimus „radschlagen" sive „purzelbaumschlagen"; κυβησίνδα autem derivandum est a κύβησις (vid. Maur. Schmidt. in Hesych. s. v. κυβησίαν); atque si verum est quod nonnulli codices apud Pollucem 9, 122 tradunt ludum ἐν κοτύλῃ vocatum (cf. Athen. 11. p. 479 A. Schol. Il. Ψ 34), in quo ὁ μὲν περιάγει τὼ χεῖρε εἰς τοὐπίσω καὶ συνάπτει, ὁ δὲ κατὰ τὸ γόνυ ἐφιστάμενος αὐταῖς φέρεται, ἐπιλαβὼν ταῖν χεροῖν τὼ ὀφθαλμὼ τοῦ φέροντος, alio nomine ἱππάδα καὶ κυβησίνδα appellatum esse, dubitari nequit, quin κυβησίνδα nostro „huckepferd" respondeat. Fortasse autem scribendum est κυβεσίνδα et referendum ad κύβεσις, quod Hesychio est πήρα.

ψηλαφίνδα Phryn. in Bekk. An. p. 73, 18.

ληκίνδα Lucian. Lexiphan. 8. Apollon. Dysc. in Bekker. An. p. 562, 16.

ἀκινητίνδα Pollux 9, 110, 117.

σχοινοφιλίνδα Pollux 9, 110, 115, ubi cod. Palat. Heidelb. n. 375 σχοινοφαλίνδα, quod nihili est, exhibet. Nonnullis visum est scribere σχοινοβολίνδα. Ex lusus autem ratione quam Pollux hanc esse narrat: κάθηται κύκλος, εἷς δὲ σχοινίον ἔχων λαθὼν παρ' αὐτῷ τίθησι· κἂν μὲν ἀγνοήσῃ ἐκεῖνος, παρ' ᾧ κεῖται, περιθέων περὶ τὸν κύκλον τύπτεται, εἰ δὲ μάθοι, περιελαύνεται τὸν θέντα τύπτων, nemo non intellegit aliud esse τιθέναι, aliud βάλλειν. Potius, si cui σχοινοφιλίνδα mutandum videatur, scribi possit σχοινοφορίνδα.

II. *a nominibus verbalibus et usitatis et inusitatis:*

κυνητίνδα Pollux 9, 110, 114 sq. Moschop. π. σχ. p. 164.
στρεπτίνδα Pollux 9, 110, 117.
ἑλκυστίνδα Eustath. ad Hom. Il. *P* 389.
διελκυστίνδα Pollux 9, 110, 112. Hesych. Cf. Plat. Theaet. p. 181 A.
δραπετίνδα Theognost. in Bekk. An. p. 1553. Et. M. p. 286. Hesych. Suid.
ἐπαιτίνδα Theognost. l. l.
ἐφετίνδα, quo usus est Cratinus p. 184 (Et. M. p. 402, 39). Perperam Hesychius: πεποίηται παρὰ τὸ φενακίζειν. Luce enim clarius factum id esse ab ἐφεῖναι. Eustath. Od. p. 1554. — Ejusdem originis sed sine dubio diversae naturae est
ἐφετίνδα, cujus rationem Pollux 9, 117 (110) explicat.

III. *a substantivis:*

χυτρίνδα Pollux 9, 110, 113. Hesych. Suidas.
φυγίνδα Theognost. l. l.
ὀστρακίνδα, quo utitur Aristophanes Equ. 855 in ostracismi nomine ludens, Pollux 9, 110 sq. Plat. com. 145 (ap. Hermiam ad Plat. Phaedr. 241 B. cf. Th. Bergk. Commentatt. de reliquiis comoed. Atticae antiquae libri duo p. 261).
χαλκίνδα Alexid. fr. LXXV, 11. Hesych.
ξιφίνδα ortum ex ξιφεσ-ίνδα, Theognost. l. l.
βασιλίνδα, ortum ex βασιλεϜ- ίνδα, Pollux 9, 110. Theognost. l. l. Eustath. p. 1425, 41. Hesych. Suidas s. v. χυτρίνδα, apud quem s. v. Κῦρος haec leguntur: Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς οὕτως ἐκλήθη διὰ τὸ ἐν τῇ βασιλίνδᾳ (sic) λεγομένῃ παιδιᾷ κυριεῦσαι τῶν ἡλίκων. Serione loqueris, Suida, an jocaris?
κυβησίνδα, vid. κυβιστίνδα.

IV. *ab adjectivo sive pronomine πόσος*

ποσίνδα ex Theognosto l. l. apud Xenophontem Hipparch. 5, 10, ubi vitiose legebatur: ὁπότε γε καὶ οἱ παῖδες ὅταν

παίζωσι ποσὶ δὲ ἃ δύνανται ἀπατᾶν κτλ., a G. Dindorfio et G. Hermanno restitutum. Cf. Schol. ad Aristoph. Plut. v. 1058. p. 146 ed. Dind., Lucian. Hermot. c. 66. Aristot. rhet. 3, 5, 4.

His plura non inveni, quamquam lexica nonnunquam docent horum vocabulorum numerum esse permagnum. Omnia autem ludorum nomina in *-ίνδα* desinentia in adverbiorum numero habenda esse Theognostus Apollonius Dyscolus Joannes Alexandrinus l. l. dicunt. Dativus enim *βασιλίνδᾳ* apud Suidam s. v. *Κῦρος*, et *κυνητίνδαν*, quod in Cratetis versibus apud Pollucem 9, 155 a Lobeckio [48]) correctum est et ab Im. Bekkero receptum, Utopica sunt et in scribarum cerebris nata, id quod praeter analogiam et veterum diserta testimonia etiam librorum optimorum scripturae luculenter demonstrant. Mirae igitur socordiae accusandi sunt, quicunque crambe ista repetita ejusmodi voces nominativos sing. num. esse opinantur.

De accentu vid. Goettlingii librum p. 338, ubi addas Schol. ad Aristoph. Equ. 865 (851) p. 602 ed. Dind., Suid. s. v. *χυτρίνδα*.

§. 6. *De adverbiis in -αν-δόν.*

Restat ut his duo adverbia simili suffixo praedita adiciam:

κρυφ-αν-δόν, quod Hesychio est *κρυφίως*, cf. Curtius Etym. II. p. 216 sq. et

στοχ-αν-δόν Theogn. Can. p. 162, 7.

---

48) Paralip. I. p. 155 int.

QUAESTIONES

DE

DIALECTO ANTIQUIORIS GRAECORUM POESIS ELEGIACAE ET IAMBICAE

SCRIPSIT

JOANNES GOTTHOLDUS RENNER

DRESDENSIS.

Antiquioris Graecorum poësis elegiacae et iambicae reliquias — Callini intellego, Tyrtaei, Mimnermi, Solonis, Phocylidis, Xenophanis, Theognidis atque Archilochi, Simonidis Amorgini, Hipponactis, Anani – quae nunc a Bergkio collectae sunt[1]), accurate inspicientem non fugiet, quanta ubique sit inconstantia et varietas dialecti. Itaque si quis ex eis, quae tradita sunt, crisi severiore non adhibita dialectum poëtarum componere vellet, is efficeret speciem Proteo simillimam. Quod non est, cur miremur, cum reputamus, qua temporum iniquitate haec fragmenta ad nostram aetatem pervenerint. Librarios enim scriptorum opera describentes, cum assueti essent, qua illi uterentur dialecto (Attica vel vulgari), huic saepissime accommodasse verisimile est locos poëtarum allatos, vel neglegentia perducti vel quod non diligenter versati in Graecae linguae dialectis formas, quae in poëtarum versibus apparerent, scriptorum dicendi rationi repugnare putabant. Alii facile fieri poterat ut linguae epicae analogia decepti formas genuinas removerent, id quod maxime in iambographorum reliquiis valet. Haud raro autem vel scriptores ipsi, praesertim cum poëtarum loci plerumque tam exigui ambitus essent, quos facile possent ex memoria afferre, solam verborum sententiam, non dialectum respexisse videntur. Denique minime neglegendum est, quod multo plurima fragmenta

[1]) Poëtae lyrici Graeci, tertiis curis recensuit Theodorus Bergk. Pars II. poëtas elegiacos et iambographos continens. Lipsiae, in aedibus Teubneri 1866. — Poëtarum quinti saeculi fragmenta, propterea quod nimis exigua sunt et ubique fere Atticam dialectum praebent, consulto ab his quaestionibus exclusi.

a scriptoribus recentioris demum temporis tradita sunt, quos interdum eiusdem cuius librarios inscitiae arguere nemo dubitabit.

Ac verisimile quidem esse poëtarum dialectum, qualis tradita est, magnas corruptelas traxisse, satis demonstratum videtur. Omnino ne potuisse quidem poëtas eiusmodo dialecto multiformi uti, nunc probare studebimus. Qua in re efficienda egregium ducem sequi licet. Praeclare enim Henricus Ludolfus Ahrens docuit[2]) poëtas lyricos non ad arbitrium modo ex hac modo ex illa dialecto formas hausisse, sed semper certam secutos esse rationem, quae in poësis, quod excolebant, genere posita esset. Haec ergo, quantum ad poëtas elegiacos et iambographos pertinet, ante omnia mihi breviter exponenda erit.

Quoniam metrum elegiacum ab heroïco originem traxit, ita ut tantum in altero quoque hexametro tertii et sexti pedis thesis exstingueretur, consentaneum est elegorum dialectum in universum quidem similem esse epicae. Sed tamen argumentum mutatum etiam dialectum paullo diversam postulabat. Cum enim carminibus Homericis res ab heroïbus ultima antiquitate praeclare gestae celebrentur, cum argumento optime congruit, quod dialectus principalis, quae est Ionica, copia formarum temperatur vel ex antiquo tempore solum in poëtarum collegiis traditarum vel ex variis dialectis petitarum, quae sermoni gravitatem et granditatem quandam tribuant. Alia vero ratio conspicua est in carmine elegiaco, quo poëta hominum animos in se ipsum et suam aetatem convertit, cum res persequatur et secundas et adversas, quibus vel eius civitas vel ipse solus afficiatur. A talibus argumentis quantopere formae nimis obsoletae et omnino nimia formarum varietas abhorrebat! Immo potius res ferebat, ut patria poëtae dialectus paullulum quasi perluceret.

2) in dissertatione inscripta: „Ueber die Mischung der Dialekte in der griechischen Lyrik", quae legitur pag. 55—80 actorum conventus philologorum Germaniae XIII, edd. Gottingae 1853.

Itaque Ionici poëtae Callinus, Mimnermus, Phocylides, Xenophanes severiore (sive recentiore) Ionismo quam Homerus usi sunt; similiter Solon, qui Ionicos poëtas secutus est, Atticismo illorum dialectum temperavit; qua in re non neglegendum est iam ab origine inter Atthidem et Iadem summam intercessisse similitudinem. Hoc iam veteres scriptores viderunt, cf. Strabonis VIII. p. 333: *τούτων δ'αὐτῶν τεττάρων οὐσῶν τὴν μὲν Ἰάδα τῇ παλαιᾷ Ἀτθίδι τὴν αὐτὴν φαμὲν (καὶ γὰρ Ἴωνες ἐκαλοῦντο οἱ τότε Ἀττικοὶ καὶ ἐκεῖθέν εἰσιν οἱ τὴν Ἀσίαν ἐποικήσαντες Ἴωνες καὶ χρησάμενοι τῇ νῦν λεγομένῃ γλώττῃ Ἰάδι)*, Galeni Tom. V, p. 525, quin etiam Homerum ipsum natione fuisse Atheniensem Aristarchus statuit[3]). Tyrtaeo vero et Theognidi, quanquam se non prorsus abstinuerunt a formis quae Doricae dialecto propriae erant, tamen cum haec nimium ab epica et elegiaca discreparet, elucet cautissime agendum fuisse. Quod in embateriis Tyrtaeus puro, ut videtur, Dorismo utitur, in ipsa illorum carminum natura positum est, quae ab adolescentibus Lacedaemoniis canerentur atque in terra Laconica maxime excolerentur.

Quae de elegiacis Ionicis potissimum diximus, multo magis valent in poësi iambica, quae neque cum originem neque cum argumenta tractata spectas, commune quidquam habet cum epica. Iambi enim peculiari modo praeter hexametros a gente Ionica, ut ita dicam, procreati sunt et ab Archilocho ut videtur primo ad artem redacti. Praecipue eis utitur poëta, convenienter eorum origini, ad vitia et peccata hominum ac quaecunque sibi displicent salis acerbitate cavillanda et deridenda vel omnino iudicio examinanda. Quam longe ab his rebus absit gravitas illa Homerica, manifestum est. Minime igitur iambographis licebat fusiore illo genere dicendi uti, quod ne elegiaci quidem prorsus deseruerunt, nec lingua ex obsoletis et variarum dialectorum formis composita, qualis nunquam in vitae co-

---

3) M. Sengebuschi dissertatio Homerica prior, p. 31.

tidianae usum recepta erat, sed tantum puro Ionismo. Optimam analogiam praebet comoedia Attica. — Paullo aliam rationem in trochaeis observatam videmus, qui cum eorum propriam naturam ingeniumque respicimus, medium quendam locum tenent inter elegos et iambos. Trochaei enim, in quibus ab arsi ad thesin descenditur, non tali quo iambi impetu incedunt: uxores quasi sunt virilium iamborum. Quapropter non mirandum est, quod dialecto Ionum populari in his vestigia epicae linguae lenissime impressa sunt. — In epodis poëtae etiam maiore licentia usi esse videntur.

Solonem, cum iambos primus ex Ionia in terram Atticam introduceret, consentaneum est, ut in elegiis epicae (elegiacae) dialecto, sic in illis Ionicae Atticam intexuisse. — Ceterum de formis nonnullis, quae apud iambographos propter metrum exceptionem patiuntur, infra dicetur.

Ex eis, quae hucusque disseruimus, sequitur, ut ubicunque reperiuntur quae his legibus respondeant formae, hae genuinae sint habendae atque ad earum analogiam ceterae quae repugnent emendandae. Neque in eo offendi licet, quod saepissime haec ratio etiam ibi ingredienda est, ubi quae ex nostra sententia formae genuinae sunt, numero non superant subditicias, vel etiam eis inferiores sunt, cum in universum talem crisin, quae numerum locorum ad calculos vocet, constanter adhiberi non oporteat nisi in scriptoribus, quorum opera vel omnia vel magnam saltem partem servata sint, non in fragmentis quae plerumque nec magni ambitus sint nec multa.

In restituendis reliquiis Theognideis magno quidem impedimento est, quod aliorum poëtarum fragmenta cum vere Theognideis confusa sunt. Sed tamen hoc pro certo haberi licet[4]) hac sylloge praeter multo pluria carmina Theognidea veterum tantum poëtarum monumenta contineri. Praeterea autem, ut taceam de eis, quae iam scriptorum testimoniis ceteris elegiacis tributa sunt, procul dubio recte

4) Bergk. ad vss. 467 sqq.

a Bergkio Mimnermo ascribuntur: vss. 527—8, 567—70, 877—8, 939—42, 983—8, 1007—12, 1063—70, 1129—32, ac 1055—8 (probata Bergki coniectura), non solum quia maxime abhorrent a poësis vere Theognideae ingenio, optime congruunt cum Mimnermi poësi, sed etiam quia nuper Fridericus Nietzsche[5]) optime demonstrasse mihi videtur eum, qui hanc syllogen instituit, poëtae Dorico inserendis versibus, qui eius moribus vehementer repugnarent, infamiam movere voluisse. Utrum autem omnes illi versus 1231 sqq. qui inscripti sunt *μοῦσα παιδική* (a me nota *mp* signati), exceptis vss. 1253—4 qui ut fortasse etiam 1255—6 Solonis sunt, Mimnermo tribuendi sint, ea quae est Nietzschi sententia, an potius alii poëtae, in dubio relinquo. Mihi quidem a Mimnermi ingenio, quale apparet in fragmentis veterum testimonio ei ascriptis, nimis alieni videntur. Sed tamen Ionici alicuius poëtae certe sunt. — In relicuis versibus hanc rationem ingressus sum, ut omnes pro vere Theognideis haberem; aliter enim nihil fere profici videbam. Ceterum licet nonnullos versus — et certe factum est — Dorico poëtae falso ascripserim, qui proprie Ionici poëtae vel Solonis Atheniensis essent, hoc, ut in fine totius disputationis docebo, parvi momenti est.

Ne tamen putes, cum in his quaestionibus elegiacorum reliquias una cum fragmentis iambicis comprehenderim, me nimis diversa tractasse, monere satis est, saepe utrumque poësis genus ab uno eodemque poëta excultum esse[6]) et dialectos multa communia habere. Conferas maxime quae de trochaeis et epodis diximus.

Ut de recentiore Iade recte iudicare possem, omnes scriptores Ionici, qui usque ad quinti saeculi finem fere vixerunt, mihi inspiciendi erant.

Itaque usus sum fragmentis veterum historicorum

5) in egregia dissertatione, cuius titulus est: „Zur Geschichte der Theognideischen Spruchsammlung" Mus. Rhenan. vol. XXII, p. 161 sqq.

6) Etiam Simonidem Suidas et Eudocia carmen elegiacum composuisse testantur. De Xenophane conferas Diog. La. IX, 2, 18.

(maxime Hecataei Milesii, Pherecydis Lerii, Ionis Chii) et philosophorum (potissimum Anaxagorae Clazomenii, Diogenis Apollonitae, Melissi Samii, Heracliti Ephesii, Democriti Abderitae), quorum illa continentur in I et II volumine editionis quae inscripta est: „fragmenta historicorum Graec., notis et prolegg. illustr. C. et Th. Muelleri, Par. 1842—51 (4 Voll.)“, haec in editione cuius titulus est: „fragmenta philosophorum Graec. colleg., recens., vert., annott. et prolegg. illustr., indd. instr. F. S. A. Mullachius. Poëseos philosophicae caeterorumque ante Socr. philosophorum quae supersunt. Par. 1860.“ Utraque tamen cum ipsa magnam partem depravata sint atque in linguam Atticam conversa, ita tantum respicere licet, si quae vestigia purae dialecti servarunt.

Quod ad Herodoti dialectum attinet, nitor C. L. Struvi quaestionum de dialecto Herodoti speciminibus III edd. Regimonti 1828—30 (in opusculorum vol. II.), G. Dindorfi dissertatione de dial. Her. quae legitur in editione ab eo curata Parisiis 1844 (insunt etiam Ctesiae fragm. illustr. a C. Muellero), Lhardyi et Abichti quaestionibus infra allatis, maxime autem Bredovi „quaestionum de dial. Her. libris IV. ed. Lipsiae 1846“; quanquam ei non temere fides habenda est, quia non multum curat singulorum librorum auctoritatem atque haud raro quaestiones ambiguas diiudicare studet solo eorum numero in calculos vocato.

Hippocratis scriptorum genuina sola a me adhibita sunt: a) *Κωακαὶ προγνώσεις* (haec signavi nota C) b) *ἐπιδημιῶν τὸ πρῶτον* (EI)[7]) c) *ἐπιδημιῶν τὸ τρίτον* (EIII) [7]) d) *περὶ ἀέρων ὑδάτων τόπων* (AAL) e) *περὶ διαίτης ὀξέων* (VA) f) *περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τραυμάτων* (CV), quae continentur in volumine I optimae editionis quae inscripta est: „Hippocratis et aliorum medicorum veterum reliquiae, ed. Franciscus Zacharias Ermerins, Traiectis ad Rhenum 1859—65 3 Voll.)“ Neque haec quidem in omnibus rebus norma

---

7) hos libros modo secundum paginas citari licet.

purae Iadis ad quam poëtarum fragmenta emendemus, haberi possunt, quoniam multa insunt a recentioribus medicis interpolata. Accedit, quod non est dubium, quin Hippocratis dialecto, i. e. Iadi mitiori, multa cum vetere Atthide communia sint.

Praeterea ex titulis Ionicis, quorum numerum valde exiguum esse vehementer dolendum est, emendandis poëtis salutem afferre studui. Quanquam plerique cum recentiore demum tempore exarati sint, multa linguae vulgaris vestigia prae se ferunt. Quocirca nobis non quaerendum erat, quidnam omnino praeberent, sed potius quid genuinae Iadis servassent.

Inter hos primum locum obtinet titulus Milesius Corp. Inscript. Graec. nr. 39 (Boeckhius non recte versus esse putabat), qui secundum A. Kirchhoffium pag. 24 libri inscr.: „Studien zur Geschichte des griechischen Alphabets, 2. Auflage, Berlin 1867“ sic restituendus videtur: [Ἐρ]μη|σιάναξ ἡμ|έας ἀνέθηκεν [ὁ Ἀ|π]ολ[ων]ίδεω τῶπ|όλλωνι; pertinet ad Ol. 60.

Sigeus Corp. I. 8, cuius inscriptio superior Ionica est, inferior Attica. Boeckhius (vol. I. pag. 19) „inscriptiones has“, inquit, „in earum refero classem, quae falsam antiquitatis speciem prae se ferunt, easque hoc, quo posui loco, nonnisi ductuum priscorum et pristinae auctoritatis causa retineo.“ Eodem auctore propius accedit ad Aristotelis aetatem quam ad Aristarcheorum. Kirchhoffius vero p. 18 sqq. demonstravit eum exaratum esse Pisistratidarum tempore vel brevi post, sine dubio ante Ol. 70.

Teïus 3044 sive „dirae Teïae“, optimus titulus, qui Boeckhio post pestem, quae initio belli Peloponnesiaci grassata est, vel post paullo antiquiorem, quae Lemnum et alia loca invaserat, exaratus videtur, rectius Kirchhoffio p. 13: Ol. 76—77.

Halicarnassius, qui nuper a Newtone[8]) repertus

---

8) Cuius praestantissimo libro inscr.: „A history of discoveries

est, accurate editus et explicatus atque intra annos 460—450 a. Chr. n. positus ab Hermanno Sauppio[9]). Kirchhoffius p. 10 posuit eum in Ol. 81.

Ephesius C. I. 2953, qui Kirchhoffio auctore p. 12 est ex initio periodi Ol. 82—104, fortasse paullo antiquior quam Halicarn. At vir doctus tantum propter signum :, quod verbis interpositum est, titulum tam antiquum habet. Equidem cum ibi iam contracta forma ἐπάρῃ (scil. ἦν) appareat, credo eum ad mediam periodum pertinere. Signum illud appositum videtur, cum titulus sit tabella auguralis.

Amphipolitanus 2008 in medio fere saeculo quarto Demosthenis tempore scriptus. Accuratius editus est ab Hermanno Sauppio in programmate inscr.: „Jahresbericht über das Wilhelm Ernstische Gymnasium zu Weimar von Ostern 1846 bis Ostern 1847, erstattet von dem Director H. Sauppe. Mit einer Abhandlung desselben: Inscriptiones macedonicae quatuor“, pag. 19 sq.

Mylasensis 2691 intra annos 400—350 Artaxerxe II et III regibus exaratus, in quo dialectus Carica expressa reperitur.

Thasius 2161 („Thasii sunt Iones ex Paro“), in quo satis multa vestigia dialecti Ionicae exstant praeter vulgares formas.

Olynthiacus editus a Sauppio l. c. pag. 15 sqq. II.; pertinet ad initium quarti saeculi.

Mycalensis C. I. 2909. Iam plura vulgaris linguae vestigia continet aeque ac

Trallianus 2919 „qui aut usque ad 351 a. Chr. n. scriptus est aut ex antiquiore transscriptus vel fictus.“

---

at Halicarnassus, Cnidus and Branchidae, London 1862. 1863, cum bibliotheca universitatis Lipsiensis primum tantum volumen suppeditet, uti mihi non licuit.

9) Nachrichten von der G. A. Universität und der Königl. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen. No. 17, Septbr. 2. 1863 pag. 303 ff. „Inschrift von Halicarnassus.“

Inscriptionum Sarmatiae, cuius civitates Graecae maximam partem Ionicae erant originis:

vetustiores Bosporanae („Panticapaei et Phanagoriae et in vicinia, hoc est in Milesiorum et Teïorum coloniis"): 2104. 2108. 2117—2119, quae in altero dimidio saeculi quarti a. Chr. n. exaratae sunt,

recentiores Olbianae („Olbia colonia est Milesiorum"): 2058. 2059. 2067. 2070—74. 2076. 2081, quae secundum vel primum saeculum a. Chr. n. non superare videntur.

Reliqui tituli Ionici vel nullius fere momenti erant, ita ut omitti possent, vel tam pauca commemoratu digna exhibent, quos infra occasione data nominari satis habeam.

Valde dolendum est, quod grammatici nobis nullum fere auxilium ferunt, quia epicam dialectum potissimum respiciunt aut hanc et recentiorem Iadem confundunt, aut etiam qui prae ceteris sapere videntur, recentissimam dialectum intellegunt, atque omnino poëtas Ionicos admodum raro commemorant. Pauca testimonia quae adhibere licuit, commodius infra suis locis afferentur.

Solonis dialecti instaurandae causa contuli titulos Atticae antiquissimos, quos infra ubi res postulat, enumerabo.

In poëtarum Doricorum dialecto restituenda magnopere adiutus sum praeclaro Ahrensi libro de dialecto Dorica sive de Graecae linguae dialectis libro II., ed. Gottingae a. 1843, et inscriptionibus Megarensibus nr. 1327—1339 ephemeridis archaeolog. 1853 pag. 804 sqq., quae pertinent ad aetatem Demetri Antigoni.

DE CONSONANTIBUS.

§ 1.

De digammatis vestigiis.

Iam apud Homerum non vivi, quod dicitur, digammatis usum agnoscendum esse, recte perspexerunt G. Curtius et qui eius sententiam amplexi sunt A. Leskien et E. Windisch[1]). Hoc enim maxime inde apparet, quod digammatis vis in eisdem vocibus modo servata modo neglecta est, vel in eodem carmine. Ubicunque igitur ex hiatu admisso vel ex syllabarum finis brevium productione digammatis vestigia apparere videntur, statuendum est Homeridas antiquioris temporis consuetudinem secutos esse, qualis etiam tunc in carminibus memoria traditis conspicua erat. Ubi contra digamma prorsus neglegitur, recentioris, quo Ilias et Odyssea conditae sunt, temporis usum comparere existima. Ex his satis elucet, quanto minus quo tempore Iones, et elegiaci et iamborum scriptores, et Solon carmina composuerunt, consona spirans pronuntiata sit. Obstare videtur huic sententiae, quod reperitur in titulo Naxio C. I. 10, qui scriptus est exeunte saeculo sexto, ineunte quinto, forma *ΑϜΥΤΟ* (*αὐτοῦ*). At optime Kirchhoffius „Studien" p. 61 sqq. eam in suspitionem vocavit. Grammaticorum igitur testimoniis: Tryphon. *πάθ. λέξ.* §. 11. Mus. crit. Cant. T. I. p. 34: *προςτίθεται δὲ καὶ τὸ δίγαμμα παρά τε Ἴωσι καὶ Δωριεῦσι*

---

1) De hymnis Homericis maioribus scr. Ernestus Windisch Lipsiae 1867. pag. 2 sq.

καὶ Λάκωσιν, οἷον ἄναξ Fάναξ, Ἑλένα Fελένα, cf. Priscian. I p. 13 nihil tribuendum esse, vix est quod moneam. Quid? quod in multis vocabulis, in quibus eius vestigia ab Homeridis retenta sunt, ab illis exstincta sint, cf. ἄστυ Mimnermi fr. 9, 1. Simon. 7, 74; ἀστός Archil. eleg. 9, 1. Solon. eleg. 10, 1; ἔτος Sol. 27 (Tyrtae. 5, 4). Sim. 1, 8 etc.; Ἑσπερίδες Mimn. 12, 8, etc. Quid? quod tantum eadem vocabula atque in carminibus Homericis digammatis olim pronuntiati vestigia servarunt, idque saepissime in eisdem formulis, num negabis poëtas illos Homerum imitatos esse? Quid? quod ne in eisdem quidem vocibus constanter digammatis vestigia remanserunt, sed multo saepius prorsus evanuerunt? Quid? quod in poëtarum reliquiis consonae exstinctae vim vel angustioribus finibus quam apud Homerum circumscriptam videmus? Nusquam enim breves, quae in consonam desinant syllabae ante voces digammate olim instructas producuntur. Atque etiam, ubi quodammodo antiquior consuetudo resedit, saepe caesura excusatur.

Prorsus eadem est ratio Tyrtaei elegiarum. Unde apparet eum vestigiis elegiacorum Ionicorum ingressum esse, non antiquioris Laconum dialecti, quae digamma retinebat, cum in Iade et Atthide iam diu evanuisset.

Aliam tamen rationem Theognis observasse videtur, quippe qui digammatis vestigia etiam in vocibus ἴον vs. 250: δῶρα ἰοστεφάνων et ἴδιος vs. 440: αὐτοῦ ἴδιον [2]) praebeat, ubi ne apud Homerum quidem servata sint. Homeri (ed. I. Bekker.) ε 72 enim: λειμῶνες μαλακοὶ Fίου ἠδὲ σελίνου ‖ et Λ 298: ἥ τε καθαλλομένη FιοFειδέα πόντον ὀρίνει, ubi Bekkerus digamma posuit, et δ 314: δήμιον ἢ ἴδιον caesura sufficit ad hiatum defendendum. Cum vero hymn. Hom. (ed. Baumeister.) in Ven. VI, 18 reperiatur εἶδος θαυμάζοντες ἰοστεφάνου Κυθερείης ‖ et Solon. 19, 4: Κύπρις

2) Arsi enim hiatus excusari non potest, cf. Ahrensi commentationem „de hiatu apud elegiacos Graecorum poëtas antiquiores", Philologi vol. III. pag. 223 sqq.

ἰοστέφανος‖, recte dicemus Theognidem cum illis ex communi fonte poësis epicae, nunc quidem non iam aperto, vocem ἰοσι έφανος hausisse, nisi quod hiatum quoque inde recepit. Eodem modo explicari potest hiatus, qui fit ante ἴδιος vocem.

Num tamen inde, quod reperitur scriptura εὐγεργεσίη in optimo codice A vss. 548 et 574, vs. 413 μέτ' οἶνος in A, μέγ' οἶνος in KO pro με οἶνος et 440 κίδιον in AKO pro ἰδίων, nobis concludere liceat ab ipso Theognide digamma litteram in his carminibus scriptam esse, quae Ahrensi et Bergki[1]) opinio esse videtur, admodum dubium est.

Quominus enim in Theognidis carminibus de vivo digammate cogitemus, impedimur eisdem fere causis, ex quibus ab elegiacis ceteris et iambographis id abiudicavimus. Nam in nonnullis stirpibus spirantis vestigia, quae apud Homerum exstant, iam non apparent, cf. ἄστυ vs. 785. 868. ἀστὸς 61. 191. 739. ἐρέει (ἐρεῖ) 22. 492. ὄψ 532. ἐλπίς 333[2]). Deinde in eisdem vocibus multo saepius prorsus neglecta quam servata est, cf. οἶνος et εἰπεῖν (ἔπος), quarum utraque uno solum loco excepto cum vocali antecedenti occurrit, contra prorsus deposuit pristinam speciem: illa vs. 261. 497. 879. 1039 etc. haec: 96. 414. 519; 16. 18. 20. 22. 87. 159. 307. 414. 755. 1168 (ἔπος). Deinde ex multis formulis apparet Theognidem quoque se ab Homeri imitatione non abstinuisse. Denique etiam apud hunc nulla exempla reperiuntur syllabae brevis ante vocalem digammate antiquitus instructam productae. Praeterea, quoniam Dorienses mitiore dialecti specie usi, quorum in numero Megarenses habentur, a quinto fere saeculo digamma prorsus abiecerunt[3]), non ut severior Doris postea in β mutarunt, dissimillimum est veri Theognidis tempore digamma in mediis vocabulis

1) in annotationibus ad hos versus.

2) ubi certe non opus est Bergki coniectura, cf. Ahr. l. c. pag. 227 sq.

3) Ahr. II. p. 396 et 414.

nondum pronuntiari desiisse. Nam semper consona illa spirans in media vocum sede multo prius quam in initio evanescere solet. Cum igitur in scriptura *εὐγεργεσίῃ F* aperte subditicium habendum sit, monemur, ne omnino ceteris exemplis ullam fidem tribuamus.

Itaque dubitari non potest, quin Theognis poëtarum elegiacorum, quos secutus est, consuetudinem sibi ad imitandum proposuerit, nisi quod ante paucas alias voces eadem licentia prosodiaca uteretur, quam dialecti epicae et elegiacae analogiae non repugnare intellegebat.

Ceterum autem, cum in hexametro etiam illud genus hiatus, quod sola incisione metrica nititur, haud frequens esse videamus[1]), cum in pentametro, qui „post hexametrum gravius incedentem properantiore quodam gradu uti videatur", hiatus nisi ante vocabula digammate olim instructa aut post quaedam vocabula[2]) non admittantur, omnino poëtas elegiacos, Theognide non excepto, hiatus fugere quam quaerere maluisse existima[3]).

Voces autem, utpote quae olim digamma in fronte habuerint, hiatum admittunt hae[4]):

ἀδεῖν: Theogn. 52: *τῇδε ἅδοι* ‖.

(*ἁλίσκομαι*: Theogn. 235:

Οὐδὲν ἔτι πρέπει ἧμιν, ἅτ' ἀνδράσι σωζομένοισιν,
ἀλλ' ὡς πάγχυ πόλει, Κύρνε, ἁλωσαμένῃ.

---

1) Abr. Philol. III. p. 227 sqq.

2) ibid. 230, coll. p. 226.

3) Inde satis elucet errasse Leutschium, qui ante *ἀνδάνειν* verbum, et certe etiam alia, ubicunque *ν ἐφελκυστικὸν* legitur, hoc abici voluerit (vide Bergki annot. ad vs. 44.): 44 *κακοῖσιν ἅδῃ*. 382. 802. 804. 24. Quid tandem, quaeso, omnino his mutationibus proficitur, quoniam ne ita quidem inconstantia tolli potest, cf. 226: *ἄπιστοι ἅδον*. 34: *ἷζε καὶ ἅνδανε τοῖς*. 732.

4) Quarum digamma iam ex Homeri consuetudine satis notum est, de harum origine nihil dicamus brevitatis studiosi. Eodem consilio hiatus, qui post arsin leguntur, asterisco notabimus Ahrensium secuti. Scripturae varietatem tantum ubi necessarium videtur, ascribam plerumque ipsis Bergki verbis usus.

Haec extrema tamen, cum aptam sententiam non praebeant, aperte corrupta sunt. Palmaria, ut aliorum coniecturas vix probandas omittamus, mihi esse videtur Bergki emendatio: *αὐλὸς πάγχυ πόλει, Κύρν' ἐν ἁλωσομένῃ.*)

ἄναξ: Arch. eleg. 1, 1: *Εἰμὶ δ' ἐγὼ θεράπων μὲν Ἐνυαλίοιο ἄνακτος* (Athen., *θεοῖο* Plutarch. (C *ἐνυαλιοῖς θεοῖς*) Themist.), conf. *Δ* 322: *ἀντίθεον θεράποντα Μολίονα τοῖο ἄνακτος*, alia ubi genetivus in *οιο* desinens (vel in *αο*) ante *ἄνακτος* in versus ultima sede legitur. Potest tamen etiam imitatio esse Hesiodi scut. 371: *καὶ Ἐνυαλίοιο ἄνακτος*‖. — Theogn. 1* *Ὦ ἄνα*, quod simillimum est locutioni *Ζεῦ ἄνα Γ* 351, *Π* 233, *ρ* 354. — Theogn. 5. 773: *Φοῖβε ἄναξ*, fortasse petitum est ex hymn. in Apoll. Pyth. II, 79. — Theogn. 987 (Mimn.): *αἴτε ἄνακτα φέρουσι* (A, *αἵ τ' ἀναφερ.* KO, *αἵ τε γὰρ ἄνδρα φ.* ceteri codd.). — Archil. tetram. 77, 1: *Διωνύσου ἄνακτος* (vide infra).

εἴκω: Theogn. 389* *χρημοσύνῃ εἴκων*-⏑, conferas maxime: *Κ* 122: *οὔτ' ὄκνῳ εἴκων*-, *ξ* 157: *πενίῃ εἴκων*.

εἰπεῖν: Theogn. 177: *οὔτε τι εἰπεῖν*‖, simillima reperimus *Δ* 22, *Θ* 459: *οὐδέ τι εἶπεν*‖, *χ* 397: *ὄφρα τι εἴπῃ*‖ etc.

ἔργον: Tyrt. 5, 7: *πίονα ἔργα*, cf. *δ* 318. *Μ* 283. — Tyrt. 11, 27: *ἔρδων δ' ὄβριμα ἔργα* —, quod dictum videtur ad similitudinem *χ* 418: *ὀβριμοεργόν*‖. — Sol. 13, 21: *δῃώσας καλὰ ἔργα* —‖, cf. *κακά, θέσκελα, λοίγια, καρτερὰ ἔργα* et multa alia Homeri propria. — Sol. 13, 31: *ἤλυθε πάντως αὖτε καὶ ἄντιτα ἔργα τίνουσιν* optime olim coniecit Bergk pro *αὐτίκ' ἀναίτιοι* (quae nunc in contextum recepit displicent propter *ἔργα* vocem nimis universe dictam), cf. *ρ* 51. 60: *ἄντιτα ἔργα τελέσσῃ*‖ *Ω* 213 — *ἂν τιτὰ ἔργα γένοιντο*‖. — Theogn. 733: — *σχέτλια ἔργα* —, cf. *ι* 295, *ξ* 83, *χ* 413. Hesiodi operum vs. 124. 238. 254. — Theogn. 1167 *ἐσθλὰ δὲ ἔργα*‖, cf. simillima *τάδε ἔργα*‖ *χ* 49, *Θ* 9 etc., *δὲ ἔργον*‖ *Β* 137, *Γ* 212, *χ* 479.

ἔρδω: Sol 13, 67. Theogn. 105. 955. 1263 (mp.) 1317, post secundam arsin, 573 post 1. a., 368. 1266: *εὖ ἔρδειν**.

Etiam Sim. 7, 80: *οὐδ' ἄν τιν' εὖ ἕρξειεν*; cf. praeter *E* 650: *εὖ ἕρξαντα* maxime composita *εὐεργεσίη*, *εὐεργής*, *εὐεργὸς* apud Homerum obvia.

ἴον, quocum propter digamma conferas Latinorum viola: Theogn. 250: *ἀγλαὰ Μουσάων δῶρα ἰοστεφάνων*[1]).

ἰδεῖν: Tyrt. 10, 26: *αἰσχρὰ τά γ' ὀφθαλμοῖς καὶ νεμεσητὰ ἰδεῖν* sic Frankius recte coniecit pro vulgata scriptura *νεμεσητόν*, quae nimis dura est. Cf. *Α* 587 *Σ* 190. 135. *κ* 385: *ἐν ὀφθαλμοῖσι ἴδωμαι*‖*ἴδηαι*‖*ἰδέσθαι*‖.

οἶδα: Theogn. 159* *ἀγορᾶσθαι ἔπος μέγα· οἶδε γὰρ οὐδείς*‖. Cf. *E* 761: *ὃς οὔτινα οἶδε θέμιστα*‖ *ε* 215: *χώεο· οἶδα καὶ αὐτός*‖. *O* 93 *Ω* 105. (propter caesuram conferas etiam: Theogn. 1085. 1141. 1195). — Theogn. 375: *ἀνθρώπων δ' εὖ οἶσθα νόον*, frequentatur ab Homero coniunctio verborum *εὖ εἰδέναι*, ut *Α* 185. Idem hiatus nobis occurrit Sophoclis Oed. R. 959, saepius apud comicos: Aristoph. Pac. 373. Equ. 438 etc.

οἶκος: Mimn. 2, 11: — *ἄλλοτε οἶκος*‖ *τρυχοῦται*, cf. *α* 248, *π* 126 (*τ* 133): *τρύχουσι δὲ οἶκον*.

οἶνος: Theogn. 413. 4: *οὐδέ με οἶνος*‖*ἐξάγει*, simillima sunt: *Γ* 269 *Π* 231. *Ω* 306 *γ* 332: *δέ οἶνον*‖.

οὗ et *ὅς*: Mimn. 12, 9: *ἵνα οἱ θοὸν ἅρμα καὶ ἵπποι*‖ *ἑστᾶσ'* (apud Athenaeum VL; BP *ἵν' ἀλήθοον*; inde Bergk. scr. *ἵνα δή*). — Xenophanis 2, 9: *ὅ οἱ κειμήλιον εἴη*, quocum conferas *ξ* 326 et *τ* 295: *τόσσα οἱ ἐν μεγάροις κειμήλια κεῖτο ἄνακτος*. *φ* 9 (quanquam totus locus similior est his: *Ψ* 618: *σοὶ τοῦτο, γέρον, κειμήλιον ἔστω*‖, et *α* 311, *δ* 600‖). — Theogn. 178: *γλῶσσα δέ οἱ δέδεται*‖. 391: *κακὸν δέ οἱ οὐδὲν ἔοικεν*. 405* *καὶ οἱ ἔθηκε δοκεῖν, ἃ μὲν ᾖ κακά, ταῦτ' ἀγάθ' εἶναι*‖. 519: — *ὡδέ οἱ εἰπεῖν*‖. — 1256 (mp.) *οὔποτέ οἱ θυμὸς ἐν εὐφροσύνῃ*. 1376: *οὐδέ οἱ ἐν πόντῳ νὺξ ἐπιοῦσα μέλει*‖. Sol. 42 (melos) 4: *γλῶσσα δέ οἱ διχόμυθος ἐκ μελαίνης φρενὸς γεγωνῇ*. — Sol. el. 13, 27: *αἰεὶ δ' οὔ ἑ λέληθε διαμπερές, ὅστις ἀλιτρὸν*‖ *θυμὸν ἔχῃ* (*οὔ ἑ* coni. Hermann., Sto-

---

1) G. Curtius, Grundzüge, 2. Auflage p. 348.

baei˙B m. sec. οὔτι, b οὔτε et supra οὔτι, rel. οὔτε). — Tyrt. 10, 2: ἄνδρ' ἀγαθὸν περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον‖. — Quoniam apud Homerum huiusmodi hiatibus nihil frequentius est, non mirandum, quod etiam apud elegiacos constanter fere apparent. Non enim antiquiori usui repugnant: Xenoph. 1, 20: ὥς οἱ μνημόσυν' ᾖ (coni. Bergk). Theogn. 186: — ἤν οἱ χρήματα πολλὰ διδῷ. — Etiam apud iambographos exempla non desunt; legitur enim Arch. trim. 29, 2: — ἡ δέ οἱ κόμη‖. epod. 97, 1: ἡ δέ οἱ σάθη‖ Sim. 7, 79: — οὐδέ οἱ γέλως μέλει‖. Ne a tragicis quidem aliena sunt. His voculis adiungatur:

ἴδιος, quippe quod eandem radicem σFε habeat, cum natum sit e σFέ-διο-ς [1]). Legitur Theogn. 439. 40: νήπιος, ὃς τὸν ἐμὸν μὲν ἔχει νόον ἐν φυλακῇσιν,‖τῶν δ' αὐτοῦ ἰδίων οὐδὲν ἐπιστρέφεται‖ (recte coni. Jacobs, AO τῶν, ceteri τὸν, AKO κίδιον, cet. ἴδιον). Idem hiatus apud Pindarum Ol. 13, 49 reperitur.

Praeterea huc spectant multa composita, quorum altera pars cum antiquissimo tempore a digammate inciperet, offendi non poterat in concursu vocalium. Neque tamen hoc quemquam fugiet, omnia fere ex epica lingua deprompta esse aut saltem ad eius similitudinem ficta [2]). Reperiuntur autem haec:

ἀέκων† Theogn. 371. 467. 471. — 1379 (mp.) vox Ionica, et ἀεκούσιος, quod etiam apud Herodotum invenitur: 1343.

ἄελπτος (ἀελπτής, ἀελπτέω, ἐπιέλπομαι†): Arch. tetr. 74, 1. Sol. tetr. 35. fortasse ex hymn. in Apoll. Del. I, 91, in Cer. V, 219 petitum est. — ἀελπτίη Arch. tetr. 54, 3. — ἐπίελπτος: Arch. tetr. 74, 5.

ἀΐδηλος† Tyrt. 11, 7: ἴστε γὰρ Ἄρηος πολυδακρύου ἔργ' ἀΐδηλα‖, cf. E 757: οὐ νεμεσίζῃ Ἄρει τάδε ἔργ' ἀΐδηλα, Θ 309: ἀΐδηλον Ἄρηα‖ Δ 879 ὧδ' ἀΐδηλος‖,

1) Grundz. p. 352.
2) crucem apposui.

Ἀΐδης† Tyrt. 12, 38. Mimn. 2, 14. Theogn. 802 etc. Sim. 1, 14. 7, 117: quo loco *α* ut apud tragicos productum est consonae eiectae causa,

ἄϊδρις† Theogn. 683. *ἀϊδρίη*† Sol. 9, 4. *πολυϊδρίη* Theogn. 703.

ἀποειπών († *Τ* 35) Theogn. 89.

ἑξηκονταέτης (*ἔτος*†) Mimn. 6, 2. *ὀγδωκονταέτης* Sol. 20, 4. Eiusmodi composita prosa quoque oratio recepit.

ἀεργός †Theogn. 1177. Contra legitur: Theogn. 584 *ἀργά* (coni. Eldick pro librorum *ἔργα*). Hipponactis trim. 28 (de quo vide infra).

ὀβριμοεργός† Callin. 3: *ὀβριμοεργῶν*‖. cf. *Χ* 418 *ὀβριμοεργόν*‖.

ἑκάεργος† Tyrt. 3, 2 et Sol. 13, 53: *ἄναξ ἑκάεργος Ἀπόλλων*‖. cf. *Ο* 253 *Φ* 461 *Θ* 323‖ et *ἑκ. Ἀπ.*‖*Α* 479 etc. (sexies).

μελιηδής† Theogn. 475: *μελιηδέος οἴνου*‖, usitatissimum vini apud Homerum epitheton, quod in eadem versus sede legitur: *γ* 46 et *Σ* 545, accusativus (quater, ut:) *Κ* 579.

προΐσσομαι (*προΐξ*, *προΐκτης*†) Arch. (fr. incertae sedis) 130, epod. 92 (*καταπροΐξεται*) [1]).

τροχοειδής (*ἰοειδής*, *μυλοειδής*† etc.) Theogn. 7. Idem compositum et alia similia (veluti *μηνοειδής*, *ἀνθρωποειδής*) apud Herodotum in usu sunt.

ἐπιοίνιος (*οἶνος*†) solum Theogn. 971 exstat. Poëtae ante oculos versatum videtur *ἐπιοινοχοεύω* hymn. in Ven. 204.

§. 2.

De neglecta quadam consonantium mutarum aspiratione.

a) Notissima res est recentiorem Iadem, qualem maxime Herodotus expressit, in vocibus quibusdam mediis atque in

1) Propter digamma cf. Grundz. p. 128.

elisione, quae fit ante vocalem spiritu aspero vulgo praeditam, pro muta aspirata vulgari tenuem ponere. Severioris modo Iadis hoc proprium esse inde apparet, quod in Hippocratis dialecto quae ut iam supra indicavi non una tantum de causa mitior vocanda est, semper aspiratae ut vulgo leguntur [1]. Nonne igitur, si quae in Iambographorum reliquiis huius rei exempla exstant, pro firmo testimonio habenda sunt, eos diligentissime patriam dialectum effinxisse? Jam leguntur haec:

Arch. epod. 115: ἐπ᾽ ἥβης (apud Hephaest. ἐπ᾽ ἥβης FIE, ἐπήβης ACPS, vulgo ἐφ᾽ ἥβης) tetr. 70, 2: ἐπ᾽ ἡμέρην (ἐπ᾽ Diog. Laert., ἐφ᾽ ceteri, vid. Bergk.). — Sim. 7, 51: ἐπίμερον (apud Stob. A Voss. Vind. Ars., ἐφ. vulgo). in ἀμπέχοντες 12 tenuis propter χ sequentis syllabae assumpta esse videtur aliis dialectis conspirantibus. — Hipp. trim. 42, 1: ἐπ᾽ ἁρμάτων, cf. Tzetz. exeg. II, p. 78: καὶ ἀντὶ τῶν δασέων ψιλὰ ἐξεφώνουν, ὡς ἔχει ἡ ἀρχαία Ἰωνική, ἐπιβρύκων ἀντὶ τοῦ ἐπιβρύχων, καὶ τὸ ἐπ᾽ ἁρμάτων τε καὶ Θρηϊκίων πώλων, καὶ μεταρμόσας (recte fortasse putat Bergkius etiam ἐπιβρύκων et μεταρμόσας ex Hipponacte petita esse), Meinekius scripsit ἐπ᾽ ἁρμ.

Arch. tetr. 54, 1: Γλαῦκ᾽ ὅρα, apud Heraclidem Ponticum et Plutarchum codd. Γλαῦκε, vulgo Γλαῦχ᾽, Schneidewinus „ex grammaticorum placitis" scripsit Γλαῦκε ὅρα. Hippon. tr. 7: κἀφῇ, Tzetzae AB in m. exhibent: ἀφὴ καὶ ἅρμα καὶ τὰ λοιπὰ οἱ Ἴωνες ψιλοῦσι. 31: κὠπόλλων (vide tamen §. 8). Anani tetr. 5, 10: κἠμέρης, apud Athenaeum PVL κ᾽ἡμέρης, C χ᾽ἡμέρης.

Sim. 7, 113: τοὐτέρου (apud Stob. Voss. et Vind. a m. s. [m. prima γυναῖκα], A τοῦ ἑτέρου, Ars. τοῦ τέου, Trinc.

1) Tenuium consonarum exempla nulla inveni nisi: E. I, 180 οὐκ ὑπέστρεψαν AAL 28 οὐκ οἰόντε, ἀπ᾽ ὅτων οὐχ ὑποδέχονται. CV 21. 22: αὖτις (contra ϑ: EIII p. 220. 222. AAL 31). Quae propter immensam multitudinem recte scriptorum nihili facienda sunt. Semper dicit Hipp. δέχεσθαι, cf. C. 103. 143. 160. EI, p. 163. VA 68. CV 31.

τουτέου. Hipp. tr. 18, 3: τοὐτέρου, in Tzetzae Vit. 2 glossa „ἰωνικῶς" ascripta est. tr. 37, 3: Ταργηλίοισιν (apud Athenaeum VL γαργηλίοισιν, P γαργίλ., A θαργηλ., B θαργελ.) Anan. tetr. 5, 6: αὔτ᾽, ὅταν (Athenaei A αὐτὸ ἔτ᾽, αὐτὸ ἔθ᾽ PVL). Addi potest Hipp. 89*[1]): κατ᾽ ὕπνον, nam Ploti codex habet: ΚΑΤΗΠΝΟΝ. —

In elegiis, ceteroquin hanc Iadis recentioris consuetudinem non adoptantibus (cf. Arch. 13, 2: ἐφέπων, 5, 2: ἄφελκε, Callin. 1, 3: μεθιέντες, Mimn. 9, 2: ἀφικόμεθα, Xenophan. 1, 17: οὐχ ὕβρις etc.), quod Archilochus dixit ἐξαῦτις 9, 9 et 6, 4 (ubi vulgo non recte θ) pro ἐξαῦθις, non mirandum est, cum eadem forma in veteriore Iade usitata sit. Solon tr. 37, 3 et el. 13, 22 videtur Atticam consuetudinem sequi αὖθις dicens, Theognis Doricam, nam ubique praestantissimus codex A αὖθις exhibet: vss. 202. 357. 863. 958. 1250 (mp.)

His multa adversantur, ex quibus mea quidem sententia cum quadam probabilitate tantum corrigi licet: Arch. tr. 21, 3 ἐφίμερος. epod. 93, 2: τἠτέρῃ, praesertim cum etiam Phoenix Colophonius poëta multo recentior tr. 3, 5: (delectus Schneidewiniani) τἠτέρῃ σπένδει || dicat et Herodas mimiamb. 5, 3: τοὐτέρου (apud Stob. vulgo τοῦ ἑτέρου). Porro Arch. epod. 113: Θαργήλια, Sim. 1, 3: ἐφήμεροι (coniciunt ἐπ᾽ ἡμέρην).

Cetera, veluti: Sim. 9, 2: ἀφείλετο, Hipp.; tetr. 83, 2: κοὐχ ἁμαρτάνω, Sim. 7, 107: δεχοίατο; Arch. epod. 87, *3 κάθημαι Anan. tr. 1, 3: καθ᾽ἱερόν etc. attrectare non audeo. Nam primum ne tituli quidem, ut taceam de scriptoribus minoribus, sibi in hac re constant: legimus in optimo Halicarn. l. 18: ἀπ᾽ οὗ, 19. 43 κατάπερ, at 40: κάθοδον, 19: [κά]θοδος (τὸ ἄδος mavult Bergk. ad Hippon. 100), in Sig. 8: τοὐρμοκράτεος, in Teïo 3044. A 31: καθημένου, 20. 21: δέχοιτο, in Amph. 2008, 19: δέχ[η]ται, in Myc.

1) Bergkium secutus fragmentis, quae poëtarum nomine non addito traduntur, asteriscum appinxi.

2909 l. 5: *καιάπερ* (etiam in Halicarnassio 2655, qui 1. vel 2. post Chr. n. saeculo exaratus est, resedit l. 5: *κατιδρυθέντος*, quanquam in ceteris vulgaris dialectus apparet). Deinde ex Athenaei loco III, 107 F: *Δασυντέον δὲ λέγοντας τὸ ἧπαρ, καὶ γὰρ ἡ συναλοιφή ἐστι παρ' Ἀρχιλόχῳ διὰ δασέος· φησὶ γάρ· Χολὴν γὰρ οὐκ ἔχεις ἐφ' ἥπατι* (inc. 131), collato cum aliis, ubi grammatici de psilosi Ionica verba faciunt: praeter Tzetz. Epex. II, 62, 20: *οἱ Αἰολεῖς τε καὶ Ἴωνες πάντα τὰ παρ' ἡμῖν δασυνόμενα ψιλοῦσι καὶ διὰ ψιλοῦ συμφώνου ἐκφέρουσι*; 107, 18; 119, 28 cf. Etymol. M. 351, 54 s. v. *ἑορτάζω*, 364, 50 s. v. *ἐπίσταμαι*, 624, 9 s. v. *ὀμίχλη* — „*ηὖτ' ὀμίχλη*", *κατὰ διάλεκτον Ἰωνικήν. Οἱ γὰρ Ἴωνες τοῖς ψιλοῖς ἀντὶ δασέων χρῶνται· τὸ ἀφικόμεθα γὰρ ἀπικόμεθα λέγουσι, καὶ τὸ οὐχί, οὐκί. οὕτω καὶ τὸ ἠὖθ' ὀμίχλη, ἠὖτ' ὀμίχλη* (quanquam ibi recentior Ias non accurate distinguitur a vetustiore) colligitur Ionas, secundum grammaticorum sententiam, in mutarum aspiratione neglegenda quodammodo rationem habuisse naturae vocalis, unde vox, quae sequitur, incipit. Denique etiam apud Herodotum codices sibi non constant, et maxime quaeritur, utrum a Bredovio aliisque exempla quae adversentur, omnia recte necne ad unam eandemque normam correcta sint. Ex his satis elucet, quam incerta sit omnis in hac re coniectura. —

b) In *θεῦτις* voce Hipp. 115 quam Hesychius affert, aspirata et tenuis collata vulgari forma *τεῦθις* transpositae videntur. Similia, ut *κιθών*, praebet dialectus Herodotea. Ab huius vero consuetudine recedunt: Sim. 23, 1: *ἐνταῦθα*, et Hipp. 25 *χυτροπόδιον* a Polluce allatum. Fortasse tamen hoc mutandum est in *κυθροπόδιον*, cum ne Herodas quidem 3, 1: *χύτρην*, sed *κύθρην* dicat.

§. 3.

De *κ* pro *π* posito.

Recentioris Iadis [1]) propria et peculiaris est *κ* consona

1) Miraberis, quod apud Hippocratem constanter fere (5 tantum,

gutturalis in pronominibus et adverbiis interrogativis, quae in ceteris dialectis π consona labiali instrui solent. Ne elegiacos quidem, qui Ionicae gentis erant, his formis se abstinere voluisse, demonstrat exemplorum copia, in quibus κ traditum est. Quanquam cum in horum tum in iambographorum fragmentis libri saepius π vulgare exhibent. Quid igitur de hac exemplorum inter se discrepantia iudicandum sit, quaeritur. Contenderit quispiam iambographos et elegiacos in hac re medium fere locum inter Homeri antiquiorem et recentiorem Iadem tenuisse, ita ut κ gutturalem per annos illam quidem natam et quasi regni appetentem, sed tamen quae nondum prorsus antiquiorem usum tollere potuisset, praeter labialem usurparent. At haec sententia, ut ullam probabilitatis speciem sibi assumere possit, multum abest. Nam ut saepe loco k et g antiquiorum consonarum gutturalium in Graeca aliisque linguis p et b labiales comparent [2], sic etiam in his voculis k consonam ab origine fuisse nos edocet linguarum inter se comparatio [3]. Unde satis elucet iambographos, cum etiam prosae scriptores, qui aliquanto post vixerint, cum Phoenix Colophonius 2, 12 (ὅκου), 2, 18 (ὁκόσον), 2, 19 (χὠκόσ'), Herodas mimiamb. 2 (ὅκως) antiquam gutturalem servaverint, non potuisse π labiali uti. Ex Callimachi, qui iambographos imitatus est, fragmentis choliambicis 85 ὅκου 93 κοτε (editionis Blomfieldianae) idem confirmatur. Accedit testimonium grammatici in Cram. An. Ox. I (Ὁμήρου ἐπιμερισμοὶ Κ) 247: Κῶν· „καὶ Κῶν Εὐρυπύλοιο πόλιν." (Β 677) ἡ εὐθεῖα

---

ni fallor, locis exceptis) libri in formis ab ὁ vocali incipientibus litteram Ionicam servarunt, in ceteris π vulgarem praebent: 15[17] locis: ποτε C. 117. 172. 227. 402. EIII p. 205. 218, 8. VA 62. AAL. 26 [EI p. 183]. [ποσόν EI. p. 183] πω AAL 10 πως VA 28. CV. 11, που VA 28. 63. CV. 3 (bis); κ tantummodo AAL 10 in κου. Inscriptiones nullum auxilium ferunt; omnino tantum in Amphip. 2008 που invenitur, quae forma certe recentiori aetati tribuenda est.

2) Grundz. p. 399 sqq.

3) ibid. p. 409 sq.

κακῶς (legas Κῶς, κα i. e. καὶ irrepsit ex Homeri versu). ὁ τόνος περισπώμενος· οὐδὲν ἄλλο εἰς ως θηλυκὸν περισπᾶται ἢ μόνον τὸ Κῶς, ὃ συμπέπτωκεν οὐδετέρῳ τῷ Κῶς, καὶ ἐπιρρήματι πευστικῷ κατὰ τοὺς νεωτέρους Ἴωνας „κακῶς δὲ θεαί" (aut leg. καὶ κῶς aut κῶς). Grammaticus quosnam intellegat recentiores Ionas, cognoscimus ex pag. 265, 6 ubi „ἡ μεταγενεστέρα Ἰάς", cuius auctor affertur Hipponax (fr. 88) opponitur Homeri dialecto, et 287, 28, ubi Herodoti et Hipponactis (fr. 62) exempla formationis cuiusdam Ionicae citantur; ceterum etiam verba „κῶς δὲ θεαί" aperte poëtae alicuius Ionici sunt. Itaque non dubito ea quae adversantur exempla corrigere.

Jam ad singula transeamus. Recte igitur κ traditur his locis:

Arch. tetr. 70, 2: ὁκοίην (quod multi auctores exhibent) et 3 (quem versum adiunxit Jacobsius) ὁκοίοις. Sim. 7, 82 ὅκως (Stobaei A ὅπως, Ars. ὅλως), 91: ὅκου (B ὅπου, A οἴκου), 99: κοτ', 106: ὅκου (A οἴκου).

Eodem modo Hipp. tr. 19, 1 (Tzetzae Vit. 2. 3 Barocc. οὔτε χλαῖναν, edd. vett. χώλαιναν) recte restituerunt editores: οὔτε κω χλαῖναν.

Callin. 1, 1: κότε (ap. Stobaeum Ursinus καί), 12: οὐ γάρ κως (A πως), 2, 2: εἴ κοτε. Mimn. 11, 1: οὐδέ κοτ' ἄν (v. οὐδ' ὁκόταν). Haec contra vitium traxerunt ac corrigenda sunt:

Arch. tr. 25, 2 πω. tetr. 60 πῇ (quanquam a compluribus auctoribus traditur) 73 που. Epod. 94, 1 ποῖον (item). Inc. 122 πῶς, cuius frustuli cum etiam cetera verba valde dilacerata sint, vulgaris forma nihil fere auctoritatis habet. Sim. 1, 2: ὅπῃ, 5 ὅπως (Stob. A a pr. m. ὅμως). Hipp. tr. 51, 2 ὅπου hex. 87 πῶς, quorum prius Tzetza tradit, alterum hort. Adonid., itaque neutrum magna fulcitur auctoritate. — hex. 85, 3: ὅπως. — Anan. tr. 1, 1: που, quod cum Aristophanes ran. vs. 659 tres illos versus Dionysum dicentem faciat, non mirum videtur in Atticam dialectum abiisse.

Xenoph. 1, 5: οὔποτε. 6, 2: καί ποτε. 1, 17: ὁπόσον. Mimn. 14, 5 οὔποτε. 12, 2 οὐδέ ποτ'. Theogn. (mp.) 1245 (bis). 1256 (?). 1287. 1307. 1331. 1345: ποτε. 1265: πω.

Non tamen attrectari licet:

Call. 1, 8: ὁππότε κεν δὴ Μοῖραι ἐπικλώσωσ', ubi ὁππότε κεν δὴ formula aperta est imitatio Homerica, cf. Ξ 504 Σ 115 Ψ 365 β 357 γ 237 et ν 155, atque ab Iade recentiore prorsus abhorreret consonae κ geminatio.

§. 4.

De littera ν paragogica.

Quod iambographi Ionici — ut taceam de elegiacis, quos Homerum imitatos esse statuere licet — littera ν paragogica usi sunt, ubi vel ad hiatum evitandum vel ad positionem efficiendam metro flagitabatur, velut Arch. tr. 39, 1: βοῦς ἐστὶν ἡμῖν tetr. 54, 1: κύμασιν ταράσσεται. Sim. 7, 91: ὅκου λέγουσιν ἀφροδισίους λόγους. Hipp. tr. 45, 2: ἀνεῖπεν ἀνδρῶν σωφρονέστατον, hoc maxime abhorrere videtur ab Ionum dialecto pura, quoniam prosae scriptores in huiusmodi exemplis hiatum praetulerunt. Atque hanc sententiam optime eo firmari putaveris, quod ν consona ubique fere non a stirpe ingenerata, sed extrinsecus quodammodo arcessita est. [1]) Attamen hoc non obliviscendum est Herodotum in adverbiis saltem in θεν desinentibus, sex tantum exceptis, atque in ἔπειτεν et εἵνεκεν [2]) hanc consonam adventiciam non respuere atque Hippocratem ne in illis sex quidem. [3]) Nonne igitur putare cogeris in lingua Ionum patria ν paragogicum non prorsus inusitatum fuisse? Jam vero illud, quod in optimis titulis ν apparet, omnem dubi-

1) Grundz. p. 52.

2) Bredov. p. 106 sqq.

3) ὄπισθεν reperitur: C. 7. 188. E III. p. 214. AAL. 10. C V. 1 (bis). 4 (ter). 5. — πρόσθεν E 1, 1. V A 63. C. 200 (ἔμ-). E III. p. 212 (ὑπό-). C V 12 (ἀπό-). 1 (bis). 4. 5 (ἔμ-). — Conferas πρόσθεν apud Anaxagoram fr. 6 et Heraclit. 1.

tationem tollat necesse est. Legitur enim in Amph. 2008, 1: *ἔδοξεν τῷ δήμῳ*, in Sig. 8: *ἔδωκεν Συκεεῦσιν*, atque in Teïo 3044 *A* 33: *Ἀνθεστηρίοισιν καὶ Ἡρακλείοισιν καὶ Διοισιν, ἐν*, 36: *ἐν ἧσιν ἡ 'πάρη γέγραπται*, *B* 44: *ἐπὶ Τηΐοισι[ν], τὸ ξυνόν*, in praestantissimo Hal., qui ipsius Herodoti aetate exaratus est: l. 10: *μνήμ[οσ]ιν ἐπὶ Ἀπολωνίδεω*, 18: *ἐν ὀκτὼ κα[ὶ δέ] κα μησίν, ἀπ'*, 21: *ὅτ]ι δἂν[ε]ιδέωσιν, τοῦτ[ο]*, postremo in titulo Thasi insulae, quem Ad. Michaelis edidit [1]) et medio saeculo quinto vel ante exaratum esse dicit: „*Νύμφῃσιν κἀπόλλωνι νυμφηγέτῃ θῆλυ καὶ ἄρσεν ἂμ βόλῃ προσέρδειν· ὄϊν οὐ θέμις οὐδὲ χοῖρον*“ (tota est inscriptio), in Milesio 39: *ἀνέθηκεν [ὁ Ἀπ]ολ[ων]ίδεω*; in Milesio b: Kirchh. „Studien“ p. 24: *Ἐ[χέ]δημός με ἐποίειν*, qui circa Ol. 60 scriptus est.

Quae exempla nos edocent iambographos purae Iadis vestigia etiam in hac re non deseruisse. Contra illos scriptores existima, cum ex usu sibi non constanti utrumque admitti posse viderent, unum elegisse, ut certam, qualis decet orationis pedestris scriptorem, normam sequerentur.

§. 5.

De consonantibus geminatis.

In vocibus quibusdam, quae apud recentiores Ionas et Atticos simplici consona instrui solent, elegiaci, rarius iambographi [2]), epicos poëtas imitati duplicem, quae in Doride et maxime in Aeolide ex summa antiquitate servata est, interdum posuerunt, ubi metro commendari videbatur.

a) Omnium autem saepissime *σ* consona geminata reperitur.

Ac primum quidem huc spectant aoristus secundarius (vid. §. 16), de cuius duplicis *σ* origine in paucis tantum

1) Denkmaeler, Forsch. u. Ber., herausg. v. E. Gerhard. 73. Lieferung (1867) XIV. Jahrgang, No. 217, pag. 1 sq.

2) Vide quae in praefatione diximus.

formis satis constat, [1]) et futurum, ubi σσ ex σj, quae est stirps futuri εἰμὶ verbi, natum esse cognitum habemus.

Cuius formationis exempla exstant haece:

Tyrt. 11, 14: τρεσσάντων δ' ἀνδρῶν. Theogn. 9: ἐγέλασσε. 127: εἰκάσσαις. 321: εἰ-ὀπάσσῃ. 323: μή ποτ'-ἄνδρ' ἀπόλεσσαι‖-Κύρνε. 511: ἀνύσσας‖. 543: χρή με-δικάσσαι‖. 762: ἀρεσσάμενοι‖ (locus tamen corruptus videtur). 831: χρήματ' ὄλεσσα (K ὤλεσ', Apost. ὤλεσα, unde Hermannus ἀπώλεσ'). 953: ἐτέλεσσα τελέσσας. Arch. el. 11, 2: θεσ-σάμενοι „ἐξ αἰτήσεως ἀναλαβόντες, αἰτήσαντες", poëtarum modo proprium. — ἔσσομαι, quod ortum est ex as-ja-mai, Arch. el. 4, 3. Theogn. 252 etc. (vid. §. 19). Arch. el. 4, 1: ἐπὶ τόξα τανύσσεται.

Deinde duplex σ apparet in dativis pluralis declinationis alterius (vid. infra). Quorum duo genera accurate distinguenda sunt: alterum, in quo stirpis ultima consona terminationis consonae σ assimilatur: Arch. el. 11, 1: πελάγεσσιν. Theogn. 121. 387. 507. 899: στήθεσσι, quorum stirpes σ in fine habent, Theogn. 72. 331. 950: ποσσί(ν), cuius stirps in δ cadit.

Alterum autem genus dativi antiquissimum suffixum σσι, quod per assimilationem natum est ex svi (sva), ε vocali copulativa ascita stirpi annectit; quo spectant:

Arch. el. 7: ξείνια δυσμενέ-ε-σσιν‖ λυγρὰ χαριζόμενοι (schol. Soph. El. 95 praebet ξένια δυσμενέσιν λ. χ., eadem habet Suidas v. ξένια, contra v. ἐξένισεν· δυσμενέεσιν (BE δυσμενέεσσιν), vulgo δυσμενέσσιν; cur Bergkio verba sic constituta minus placeant, aegre intellego), Xenoph. 3, 5: χαίτῃσιν ἀγαλλόμενοι εὐπρεπέεσσιν‖ (difficile est dictu, utrum corruptela lateat in dativo an in participio), in quibus stirps proprie in σ desinit, Sol. 6, 1: ἡγεμόν-εσσι. Theogn. 26:

---

1) In verbis syllaba ζω terminatis dubium non est, quin prius σ ex assimilatione stirpis ultimae consonae natum sit; cum ἐτέλεσσα conferendum est τελεσ stirps substantivi τέλος; θεσσάμενοι radicem θεσ habet; cf. Grundz. p. 230.

πάντ-εσσ᾽ || *ἀνδάνει* (A, vid. tamen Bergk.) 373: *πάντ-εσσιν*. 306. 897: *ἄνδρ-εσσι*. 522 (Kbcdegl *πλέον ἔστ᾽*, AO fhmw *πλέον ἔστ᾽*). 800: *πλεόν-εσσ(ι)*. 559: *κτεάτ-εσσι*. 741: *μακάρ-εσσι*. 833: *κοράκ-εσσι*. 1043: *φυλάκ-εσσι*. 1097: *πτερύγ-εσσιν*.

Denique hae singulae voces duplex *σ* praebent:

μέσσος, quacum conferendum est Latinorum medius, Sanscrit. madhjas: Theogn. 331. 994. 1164. 998 (*μέσσατος*).

τόσσος Arch. hex. 14*: *Γλαῦκ᾽ ἐπίκουρος ἀνὴρ τόσσον φίλος, ἔσκε μάχηται* (recte scripsit Bergkius pro vulgatis *τὸν σόν*). Theogn. 83: *Οὐ τόσσους χ᾽ εὕροις* (Bergk. coni.); et *ὅσσος* Tyrt. 11, 16. Sol. 5, 1. Xenoph. 2, 18. Theogn. 93. 139. 996. In quibus duplex *σ* ex antiquiore *τι* natum esse docet Latinorum tot.

ὀπίσσω Tyrt. 11, 13. Theogn. 735.

δορυσσόος Theogn. (Mimn.) 987.

Consulto in antecedentibus exempla ex fragmentis iambicis et trochaïcis afferre neglexi, ut de eis in unum quasi conspectum redactis facilius iudicare possem.

Atque antiquum *σσ* quidem, ubicunque in trochaeis legitur, ex eis quae ineunte commentatione exposuimus, non attentandum est. Itaque recte sese habet: Anan. tetr. 5, 8: *ἀλλὰ πᾶσιν ἰχθύεσσιν ἐμπρεπὴς ἐν μυττωτῷ* ||. Arch. tetr. 58, 4: Galenus exhibet *ποσὶ καρδίης πλέως*, etiam schol. Hippocrat. *ῥοικὸς ἀσφαλέως βεβηκὼς ποσὶν* (reliquis omissis); apud Dionem Chrysost. *ἀσφαλ. β. καὶ ἐπινοήμασιν δασὺς* vulgo legitur, sed codd. praebent *καὶ ἐπὶ κνήμαισι* (*κνήμεσιν*). Videre licet a Dionis librariis aberratum esse in versum tertium *καὶ περὶ ΚΝΗΜΑΣΙΔΕΙΝ* || unde *κνήμαισι* in vs. 4 illatum est. Quo facto cum alii *πλέος* sententiae non aptum haberent, *δασὺς* substituerunt. Quam facile autem ex *ἐπικνήμαισι* vel *κνήμεσιν* oriri potuerit vulgata *ἐπινοήμασιν*, litterarum similitudo docet. Unice igitur veram scripturam servavit Galenus, id quod rectissime vidit Bergkius scribens: *ῥοικὸς, ἀσφαλέως βεβηκὼς ποσσὶ καρδίης πλέος* ||. Deinde Hippon. tetr. 79. pro *δικάσασθαι*,

quod Strabo tradit, Schneidewinus coniecit *δικάσσασθαι;* quanquam fortasse praeferendum est *δικάζεσθαι*, quod exhibent Diogenes Laertius, Eudocia, Suidas (bis). Non minus dubium est, utrum fr. 84 cum Meinekio *ὑποργάσσαι* || scribendum sit, an cum Bergkio *ὑποργῆσαι*, an servandum *ὑποργάσαι*, ita ut purus tetrameter exsistat.

Quod in metro trochaico admitti potest, idem quam maxime abhorret ab iambis puram dialectum Ionicam flagitantibus. Vehementer igitur offendimus in archaismo, qui legitur Arch. tr. 30: *ἐσμυρισμένη* [3]) *κόμας* || *καὶ στῆθος, ὡς ἂν καὶ γέρων ἠράσσατο* ||. At, inquies, reperitur Hipp. tr. 2, 1: *ἄμμορος καίης* ||, quod a vanis coniecturis satis tutum est. Quasi vero omnia una eademque norma dirigenda sint. Etenim *ἄμμορος* est vox ex Homeri carminibus deprompta. Quocum optime convenit eam, quam ab origine habebat, formam retineri, praesertim cum iam eo ipso, quod in poëtae lingua patria non usitata est, se quasi profiteatur poëticam. Quam cum recipit poëta, non peccat in formatione late patenti, quoniam ratione quadam peculiari formata est; peccaret, si formis uteretur, quae in dialecto patria una cum innumerabilibus aliis diversam normam secuntur. Adde, quod omnino *μ* geminatum, cum *μόρος* in fronte consonam non amisisse videatur, debetur tantum consuetudini illi Homericae, ex qua ante nasales *μ* et *ν*, quippe quae habeantur in earum consonantium genere quae durantes vocantur, interdum brevis syllaba producitur. — Itaque *ἠράσσατο* sine haesitatione librariis tribuo Homeri dialectum ab Iade recentiore non accurate distinguentibus. Scribendum videtur *ἠρήσατο*, aoristus verbi *ἐράομαι*, quod activam significationem habet. [4]) Similiter Hipp. inc. 127

3) Cum Meinekio (in analectis criticis ad Athenaeum p. 336) probo hanc Wakefieldi coniecturam pro *ἐσμυρισμένας*.

4) Cf. *Π* 208 *φυλόπιδος μέγα ἔργον, ἕης τὸ πρίν γ' ἐράασθε.* Sappho (ed. Bergk.) fr. 13: *Ἔγνω δὲ κῆν' ὅτ-*||*τω τις ἐρᾶται.* Theocrit. (ed. Fritzsche) I, 79: *τίνος-ἐρᾶσαι.* II, 49: *κῆπέ μοι ἄλλα*

μεσσηγυδορποχέστης ferri non potest, cum non ex tetrametris, [5] sed necessario ex iambis petitum sit a scholiasta (cf. μεσηγυδορποχέστα !).

b) Praeter σ haec pauca tantum alius consonae duplicatae exempla reperiuntur:

ὅττι Theogn. 17. 818 (pron.). 1200 (coni.) et ὁππότε 531. Call. 1, 8, quae ex ὅ-τjι, ὅ-κjι et ὁ-πϝότε, ὁ-κϝότε nata sunt, haec ex stirpibus *ki* et *ka*. [6] Cf. §. 3.

φερεμμελίης, quod formatum est ad similitudinem Homerici ἐϋμμ., Mimn. 14, 4.

ἔμμορεν Theogn. 234 et ἄμμορος Hipp. 2, 1.

ἐν-νέπω, ubi antiquum σ radicis σεπ, quae conspicitur in Hom. ἔ-σπ-ετε, ἔνι-σπε-ς, Latinorum in-sec-e [7]), praepositionis ν consonae se assimilavit: Hipp. hex. 85, 3 et Sol. mel. 42, 3.

DE VOCALIBUS.

§. 6.

De η vocali posita pro α.

1) Pro antiquiore α longo, quod Aeoles et Dores constanter servarunt, iambographi, ut ab his initium faciamus, aeque atque Homerus et ceteri recentiores Iones in stirpibus et terminationibus, convenienter dialecti mollitiei, η vocalem usurpare solent. Pauca illa, maxime 1. declinationis

---

τε πολλὰ καὶ ὡς ἄρα Δελφὶς ἐρᾶται. Lucian. de Syria Dea 17: τῆς ὁ πρόγονος ἠρήσατο. —

5) Nam ibi per utrumque hemistichium dispertiendum erat, ita ut caesura principalis prorsus neglecta fuisset, sic fere –◡|–μεσ|σηγυ|δορπο|χέστα–◡|–◡|◡̄|| id quod credi non licet. Vid. Rossbach und Westphal, griech. Metrik III. p. 149.

6) Grundz. 410. 430; 426. 7.

7) Grundz. 410.

terminationes, in quibus α reperitur, emendanda esse apparet, quoniam huius usus inconstantia illi tempori tributa omni ratione careret, cum in prosae orationis scriptoribus, cum in optimis titulis, qui multo post poëtarum aetatem exarati sunt, ubique η nobis occurrat. Quid? quod in inscriptionibus Sarmaticis 2117—2119 Θεοδοσίης et Θευδοσίης, 2108 Δημητρίης legitur, in Iasensi 2672, Alexandri Magni tempore insculpta l. 5: μικρῆς, l. 10: προεδρίην, quanquam ibi iam multa vulgaris dialecti vestigia deprehenduntur? Quid? quod non solum in vetustis nummis, sed etiam Caracallae et Severi Alexandri tempore incusis nomen Ὀλβίη legitur? Quid? Num ambigi potest de η restituendo inspectis verbis grammatici Cram. An. Ox. I, 265, 6: τὸ λαὸς ἄτρεπτον ἔμεινε παρ' Ὁμήρῳ, καίτοι τῇ μεταγενεστέρᾳ Ἰάδι τραπέν. Δηὸν δ' ἀθρήσας [1]). Ἱππώναξ (fr. 88) qui nos certiores faciat etiam iambographos ut ceteros Ionas recentiores vel ubi Homerus α retinuit, η dixisse.

Eodem modo apud poëtas elegiacos, qui in Ionia nati sunt, ubique η restituendum est, ubi apud Homerum et in recentiore Iade apparet, veluti: Call. 1, 16: ἔμπας. Xenoph. 1, 4: κρατήρ. Aliam enim dialectum sequi non poterant. λαὸς formam fortasse ex Homero retinuerunt Call. 1, 18. Xen. 2, 15.

Difficilior est quaestio de ceteris poëtis, qui non sunt Ionicae stirpis. Cum enim etiam in aliis rebus epicam patria dialecto temperaverint, idem videtur statuendum esse, ubi α traditum est [2]).

Atque in Solonis quidem reliquiis exstant (dativos pluralis I. decl. infra afferam): eleg. 4, 1: ἡμετέρα, 25: πραθέντας, 26: βίᾳ (legitur βία apud Demosth.), 32: δυσνομία,

---

1) Cum Bergkio δ' inserui, ut haec verba ad iambos revocentur.

2) Cf. Schneidewini egregium libellum, cuius titulus est: „Beiträge zur Kritik der poëtae lyr. Graeci, Göttingen 1844" pag. 48, ubi censet α maxime post ρ positum esse.

33: εὐνομία, 35: τραχέα, 38: πραΰνει; 9, 2: λαμπρᾶς sic Diod. Sicul. et Plut., contra Diog. L. λαμπρῆς, 5: ῥᾴδιον (Diod. Sic. cod. ῥαΐδιον); 11, 1: ὑμετέραν Diod., contra η Diog. L., Plut. — tetr. 32, 3: μιάνας; 33, 3: ἄγραν, 6: ἡμέραν (facile poterat corrumpi propter μίαν). tr. 36, 5: ἐλευθέρα, 7: πραθέντας, 14: βίαν Aristid., contra Plutarch. η; 37, 3: δρᾶσαι.

Ut de iambis et trochaeis priore loco iudicium faciam: hoc pro certo sumere licebit, η ubicunque exstat, non illatum esse a librariis, nam analogia tragoediae et comoediae satis edocti erant ab his metris η vocalem, ubi non est in lingua Attica, apud Atticos poëtas alienam esse. Illatum vero esse η in Solonis fragmenta statuendum esset ei, qui α genuinum haberet. Nam certe nemo poëtae largietur inconstantiam quae exsisteret, si probaremus cum scripturam illorum tum horum locorum: tetr. 32, 2: βίης (34, 2: δήϊοι), tr. 36, 8: ἀναγκαίης, 11: δουλίην. Iam hac de causa suspitio oritur α librariis deberi. Quam facile illi homines in errorem induci poterant, qui lingua Attica assueti essent, qualem ex prosae scriptoribus et certe etiam ex poëtis scaenicis cognitam habebant. Qua re simul fides formarum in elegiis per α scriptarum aliquanto imminuitur.

Quid? si luculentis exemplis demonstrabo veterem dialectum Atticam etiam in hac re non tam diversam fuisse ab Iade, quam a multis credi videtur.

Antiquo enim tempore, Clisthenis nisi me fallit opinio, ab Atticis η in dativis 1. decl. adhibitam esse, testimonio est Demosthen. XLIII (πρὸς Μακάρτατον), ubi §. 51 ex antiqua lege afferuntur: Ὅστις ἂν μὴ διαθέμενος ἀποθάνῃ, ἐὰν μὲν παῖδας καταλείπῃ θηλείους, σὺν ταύτῃσιν, ἐὰν δὲ μή, τούσδε κυρίους εἶναι τῶν χρημάτων. Immo vero ne in altero quidem quinti saeculi dimidio evanuerat in senatus et populi Atheniensis actis, quales antiquioris usus tenaciores esse solent. Leguntur enim dativi pluralis in ῃσι vel ησι exeuntes Corp. I. I, 71, col. b, 5—10: τοῖς μύστ-[ησ]ιν καὶ τοῖ[ς ἐπό]πτῃσιν, 25. 6: ἐν τῇ[σι] πόλεσιν, 30. 31:

ἐν τῇ[σιν] αὐτῇσι πόλε[σ]ιν, cuius inscriptionis aetatem Boeckhius circa Ol. 82—83 definit („licet litterae sane antiquas formas retineant"), 73 c, A, 5: ἐπὶ τῇσι [δ]ίκῃ[σι (Boeckh. scr. δίκῃ[σι), quam Boeckhius in Ol. 84, 1 aut paullo post poni posse dicit; Rangabéi sylloges („antiquités Helléniques") vol. I, 114 („Comptes rendus des recettes d'Athènes"? [3]), l. 1: τοῖς ἐπιστάτῃσι, quae inscriptio hoc viro docto auctore pertinet ad Ol. 86, 3; 123, l. 2: τοῖς ἐπιστάτ]ῃσι, quae ab A. Kirchhoffio recte refertur ad initium Ol. 86, 2 vel 3 [4]); in titulo qui inscriptus est „Μεθωναίων ἐκ Πιερίας", quem optime edidit A. Kirchhoffius [5]), l. 14. 15: τῶν ὀφειλημάτων τῶν ἐν τῇ[σι στή||λη]σι, l. 43: τῇσι πόλεσι, cuius tituli decretum primum Kirchhoffius posuit Ol. 87, 2—88, 2, secundum et tertium Ol. 88, 3 (quartum deperditum Ol. 89, 1); in tabula quaestoria, quam edidit Kirchhoffius [6]), l. 24. 25: Θούδιππος εἶπε ὁπόσ[||[ῃσι πό]λεσι φό-

---

3) Boeckhius in libro, qui inscribitur: „Staatshaush." II, p. 340, XVI „Bruchstuecke von Abrechnungen von Vorstehern öffentlicher Werke", ubi nr. 2 *hic titulus* affertur, optime refutavit Rangabéi sententiam.

4) „Bemerkungen zu den Urkunden der Schatzmeister der anderen Goetter", Abhandlungen der Berliner Akademie der Wissenschaften 1864, pag. 25. Antea non recte a Boeckhio l. c. p. 344, 3, ubi legitur, praeeuntibus Rossio et Rangabéo ad Ol. 93, 4 relata erat.

5) „Ueber die Chronologie der attischen Volksbeschluesse fuer Methone", Abhandl. der Berl. Akad. 1861. l. 14. 15 restituit Kirchhoffius pag. 561 Not.; antea scribebant: ἐν τῇ[σι πό||λε]σι, vel τῇ[σι π., sic Rangabéus in Syllog. 250, quanquam sequitur infra τῇσι πόλεσι. In fine secundi decreti Sauppius „Inscriptiones macedonicae quatuor", Weimar 1847, pag. 6. I. „inscriptio methonensis scripserat" ὅτ]ι δὲ[δεῖ τ]ῇσι πόλε[σι χ]ρημιατίσαι; sed ibi potius cum Kirchhoffio (pag. 583) restituas: [περ]ὶ δὲ [Ἡγ]ησιπό [λ]ε[ως] vel [Τιμ]ησιπό[λ]ε[ως] vel [Ἡγ]ησιπο[λ]έ[μου]. — De aetate secundi et tertii decreti cf. pag. 574 (quarti pag. 586), primi (quod omnes fere ad Ol. 89, 2 rettulerant, ipse Kirchhoffius pag. 592 ad Ol. 87, 4) pag. 606 et „Bemerkungen zu den Urkunden d. Schatzm." pag. 27. 8.

6) „Ueber die Chronologie der att. Volksb. f. Meth." pag. 605. 6, Beilage IV.

ρος, l. 27: *ἔτα]ξεν τὸμ φό[ρον τῆ]σι πόλεσιν ἡ βουλή*, l. 11: pertinet ad Ol. 88, 4. [7])

Exemplum, ubi *η* in vocum stirpe conspicitur, habes in *προνήϊον*: C. I. I in tabulis magistratuum 138, 6: *ἐν τῷ προνηΐῳ* etc., ex Ol. 87, 3—88, 2; 142, 5: [*ἐν τῷ π]ρονηΐῳ* ex Ol. 91, 3—93, 2, Rangabéi syll. I, 90 + 91, 92 [restitutum est: 95, 4: *ἐν τῷ προνη]ΐῳ*; 96, 4: *ἐν τῷ προν[ηΐῳ]*, quae sunt exaratae Ol. 86, 3. 86, 4 [90, 3—4. 91, 1—2]. Contra

---

7) Quod praeterea reperitur *τοῖς ταμίασι(ν)* C. I. I, 137—140 inde ab Ol. 86, 3—89, 2 expressis, L. Rossi sylloges inscr. „Die Demen von Attica" nr. 9, l. 12. 23. 24, ex Ol. 88, 2, Rangabéi sylloges I, 90 et 91 ex Ol. 86, 3 [restitutum est 92 = Kirchhoff. „Bemerk. zu den Urk. etc." pag. 19, Beilage II., secundum Rangab. ex Ol. 86, 4, rectius Kirchhoffio auctore ex Ol. 87, 1] 93, ex Ol. 87, 3—4, 100 et 101 = Kirchh. Bemerk. pag. 19 sqq. Beil. III. ex Ol. 87, 1—2, 102 ex Ol. 87, 3—4, 103, 105 ex Ol. 88, 1—2, 86, 4, 106, quod supplevit Kirchhoffius Bemerk. pag. 14 sqq. Beilage I ex Ol. 87, 1, 107 ex Ol. 87, 2, postremo Kirchh. Bemerk. pag. 26 Beilage IV, cuius fragmentum Rangab. 109 continet. l. 2 *τοῖς ταμ]ίασι*, quae inscriptio Ol. 90, 2 exarata est, meae sententiae non repugnare quisque intelleget. Haec enim forma, quae ad analogiam locativorum ut *Πλαταιᾶσι*, *ὥρασι* (*Ὄησι*, *Ἀλωπεκῆσι*) etc. formata est iota non ascito, tribuenda est secundae periodo, ubi *α* iam magnam partem dominabatur.

αις, ut hoc addam, primum deprehenditur C. I. 141, 2 etc. in *τοῖς ταμίαις* ex Ol. (89, 3—) 90, 2; et 76, 6: *τοῖς Ἑλληνοταμίαις*, 18: *Ἀθηναίοις ταμίαις*, quod decretum circiter Ol. 90, 2 scriptum est. Rangabéi enim syll. 116 + 117 (continuatur Kirchhoff. Bem. pag. 27. 8. Beilage V), ubi l. 26 legitur *Ἑλληνοταμίαις*, non cum Boeckhio ad Ol. 89, 1 referendum est, sed cum Kirchhoffio ad Ol. 90.

Apparet igitur, circa Olympiadem 90 breviorem formam *ταμίαις* in longioris locum successisse, neque minus, valde dubiam esse Rangabéi rationem, qui vel his titulis formam *ταμίασι* restituit: 95 ex Ol. 90, 3—4, 96 ex Ol. 91, 1—2, 98 et 99, ubi (cf. Kirchhoff. Bem. pag. 48 sqq. Beilage VII, l. 49) [*Ἑλληνοταμ]ίαις* legitur, ex Ol. 93, 1 et 2, 104, ubi Rangabéus utramque formam posuit ex Ol. 91, 3—4, 111 ex Ol. 91, 4. — Forma *αισι* iam antea praeter *ησι* apparet in titulo Methonensi supra allato: l. 38. 39: *μυρίαισι δρ[αχ||μα]ῖσι* in secundo decreto.

legitur: *ἐν τῷ προνέῳ*: 93, 94 (*προνέ[ῳ?*) 97, 3 (ubi falso R. scripsit *προνηΐῳ*), 98, 24, quae sunt ex Ol. 87, 3—4. 88, 2. 92, 4. 93, 1—2.

Jam vestigia antiquioris consuetudinis, cum vel tot annis post Solonem nondum prorsus exstincta essent, quis tandem negare audebit etiam ipsa Solonis aetate *η* vocalem saltem, ut ita dicam, imperium tenuisse?

Deinde apud Tyrtaeum inveniuntur: in embateriis 15, 1: *Σπάρτας*, 2: *πολιατᾶν* (Dion. Chrysostomi codd. *η* exhibent, cf. tamen Pindar. Isthm. I, 51, ubi est *πολιατᾶν* Doricae rationi accomodatum; facile librarii in voce ex epica dialecto sumpta ad Ionicam consuetudinem aberrare poterant), 3: *λαιᾷ*, 5: *τᾶς ζωᾶς*, 6: *τᾷ Σπάρτᾳ*. 16*: *Σπάρτας*, *τὰν κίνησιν* (sic recte Hephaest. DE, nam quod Bergkius recepit *κίνασιν*, hyperdoricum est [8]). In his carminibus formas Doricas nemo mirabitur.

In elegias inquirentibus ante omnia seponendus est versus 3, 1: *ἁ φιλοχρηματία Σπάρταν ὀλεῖ*, ex quo nihil colligitur, quia ipsius oraculi Delphici verba continere dicitur. Quod 4, 4 ubi Diodorus Sic. habet *Σπάρτης*, Plutarchus *ας* (*α* facile corrumpi poterat, quoniam Attici *Σπάρτη* dicebant), veri dissimile non est poëtam ipsius terrae Laconicae nomen immutatum retinere voluisse. Jam restant: 10, 4: *ἀνιαρότατον* (optimi Lycurgi codd. AB *ἀνιαρώτατον* exhibent, idem L a pr. m., P *ἀνιαρότατον*); 10, 10: *ἀτιμία*, 16: *φυγῆς αἰσχρᾶς*; 12, 17: *αἰσχρᾶς δὲ φυγῆς*; 11, 5: *ἐχθρὰν — ψυχήν*.

Denique apud Theognidem legitur in A codice, duce nostro praestantissimo:

256: *πρᾶγμα* (in AKO bcdfglmn, ceterum vss. 255, 6 procul dubio Theognidis non sunt, sed epigramma Deliacum), 644: *πράγματι*, 642: *πράγματος*, 1051: *πρᾶξης* (in

8) Ahr. II, 149.

A K). — 120: ῥᾴδιον. 429: ῥᾶον. 1220: ῥᾴδιον. — 323: σμικρᾷ et 888. 1210: πατρῴας γῆς (codd. omnes). 582: ἀλλοτρίην. 607: μικρά (A K Stob.) 1059: Τιμαγόρᾱ, πολλῶν (Camerarius, τιμαγοραπόλλων A, τιμᾶ γὰρ ἀπόλων K, τιμᾶ γὰρ ἀπόλλων ceteri). 93: ἄν (A K O, εἰ ceteri, ἤν recte Welcker). 682 vulgo ἄν (ἤν Schneidewin). — 84. 856: ναῦς. 680: ναῦν. —

1361 (mp.) ναῦς. 1305: παιδείας (1348: παιδείης). 1327: λείαν (Bekker, λίαν A).

In aliis exemplis vero A η praebet, ceteris omnibus fere in α conspirantibus:

126: πρὶν πειρηθείης A, πειρασθείης g, πειραθείης ceteri cum Arist. et Apost. 270: ἐχθρή A, rel. ἐχθρά. 1188: δυστυχίην A, ceteri α. 664: μιῇ A O, cet. ᾷ.

Exempla allata perlustrantem hoc praeterire non potest, voce ναῦς excepta, de qua infra dicemus, in omnibus fere vocibus α vocalem puram esse. Itaque sunt, qui censeant poëtas in his solis patriam dialectum sequi voluisse. Cui sententiae obstant tamen libri manuscripti. Multo enim pluribus locis (apud Tyrtaeum η habes: 10, 8 στυγερῇ πενίῃ; 11, 24: εὐρείης, 25: δεξιτερῇ; 12, 3: βίην, 22: τρηχείας φάλαγγας, 8: Ἀδρήστου etc.; quod apud hunc poëtam exempla contraria numero non tam inferiora sunt, quam apud Theognidem, in mentem tibi revoces quam multa fragmenta Theognidis habeamus, quam pauca Tyrtaei, ac quam diversa ratione utraque tradantur), etiam in eisdem vocibus, η traditum est. Exemplis luculentissimis utar. Apparent: πρῆγμα: 70. 80 (solus Themist. α). 204 (πράγματος e l, πράκτορες margo g). 659 (α: K). πρῆξις: 73. 1026. 1027. διαπρήξουσι: 553. πρῆξαι: 661. πρήξας ἔπρηξα: 953. ἀπρήκτοισι(ν): 461. 1031. πρήγματος ἀπρήκτου: 1075. et ῥηΐδιος: 239. 524. 592. 1034. 1027. ῥήδιος: 574. 577 (e ῥάδιον). — (1370 [mp.] ῥήτερον).

Forsitan putaverit quispiam ceteris illis locis α in η corruptum esse. At haec sententia omni probabilitate caret.

Quis tandem negare poterit a librariis lingua Attica assuetis multo facilius *α* invehi potuisse quam *η*? Nonne etiam apud Ionicos poëtas et Solonem saepe *α* falso pro genuina *η* vocali scriptum vidimus? Denique qui vel his monitis non patitur, quin *α* purum sibi eripiatur, huic opponam, eum sine ulla iusta causa poëtae invito regulam Atticae dialecti obtrudere conari, quam dialectus Dorica prorsus ignorabat. — Neque minus dubito quin vss. 84 et 856 *ναῦς* corrigendum sit; *η* habes 970: *νηῦς* (A). 12: *νηυσί*. 513: *νηός*. — 680 vero *ναῦν* forma corruptelam non traxit. Cum enim brevior forma *νηῦν* ab Ionibus bonae aetatis prorsus aliena esset, poëta eam non poterat nisi ex patria dialecto accipere. Elucet autem ab eo formam illam insertam esse, cum breviori pentametro versui (*δειμαίνω μή πως ναῦν κατὰ κῦμα πίῃ*) magis idonea esse videretur. Fortasse etiam vs. 1059 poëta *Τιμαγόρα* retinuit, cum esset nomen proprium Doricum.

Eos vero, qui opinentur *α* vocalem tamquam piperis granum hic et illic insertum esse a poëta, ut carmina nescio quam mirificam Doricam acerbitatem saperent, quaero, ut exemplo utar, quidnam efficere voluerit poëta 643. 4: *Πολλοὶ γὰρ κρητῆρι φίλοι γίνονται ἑταῖροι,* || *ἐν δὲ σπουδαίῳ πράγματι παυρότεροι* dicens? Quam varietatem, ut a poëta manasse credat, certe nemo adducetur[9]). — Ceterum in hanc quaestionem in ultima §. recurram.

2) Multo artioribus finibus circumscriptus est usus *η* vocalis pro *α*, quam ceterae dialecti corripuerunt. Huc spectant nonnulla feminina 1. decl. in *εια* et *ια*: Sim. 1, 6 *ἐπιπειθείη*. Arch. tetr. 78, 5 *ἀναιδίην* (Dindorf; „libri Athe-

9) Ne Bergkius quidem *πράγματι* retinuit, quamvis aliis locis *α* intactum relinquat et (in annotatione ad vs. 84) vel *α* revocari iubeat vs. 970 in *ναῦς*; contra vs. 12 „epicum" *νηυσί* consulto servat. Cur idem tamen vs. 513 tacite *νηός*, quod non positum sit in formula e p i c a, ex codicibus receperit, non intellego.

naei, ut videtur, ἀναίδειαν vel ἀναιδείην") qua in voce etiam veteres Attici antiquiorem (ab origine ᾰ) vocalem longam servarunt. Mimn. 8, 1 ἀληθείη. Xen. 1, 24 προμηθείην. Theogn. 291. 648 ἀναιδείη (O ἀναιδίη). Priscianus 7, 7 etiam affert (fr. 188) „Hipponax εὔηθες κριτὴ pro κριτά." Praeterea in stirpe vocum η apparet Arch. tr. 43: in ἤκη, quod in Etym. M. inepte ab ἥκω derivatur; pertinet potius ad radicem ἀκ; longam vocalem habes in Homerico εὐηκὴς et in Hesychi glossa ἠκή· ἀκωκή, ἀκμή, atque in Latinorum ācer. Callinus (fr. 5) dixisse refertur a Strabone Ἡσιονεῖς Asiae incolas, cf. Hesych. s. v. Ἡσιονεῖς, Steph. Byz. s. v. Ἡσιονία.

§. 7.

De diphthongis et vocalibus productis.

Saepe dialectus Ionica, ubi in aliis dialectis, praecipue in Attica, simplex vocalis apparere solet, antiquiorem diphthongum ostendit, quae vel ab origine erat vel saltem consona aliqua eiecta ex vocali simplici nata est. Nonnullae formae, quibus elegiaci usi sunt, vetustioris solius Iadis propriae sunt.

1) Ac primum quidem plenius αι pro α positum videmus in:

αἰεὶ sive αἰέν adverbio, quocum conferas Latinorum aevum, Gothorum aiv-s [1]), Tyrt. 5, 5. Mimn. 1, 7. Sol. 13, 4. Theogn. (plus quam viginti locis, ut:) 354. Sim. 1, 4 (scripsit Bergk.), et αἰέν: Xen. 1, 24. Theogn. 631 etc. Pro vulgari forma ἀεί, quae legebatur Theogn. 634, nunc recte a Bergkio τοι scriptum est, quippe quod A optimus exhibeat. Idem vir doctus recte restituit Sim 7, 65 formam Ionicam: αἰεὶ δὲ χαίτην ἐκτενισμένην φορεῖ, pro ἀεί, quod ab omnibus Ionibus alienum est, neque defendi licet voce

1) Grundz. p. 345.

ἀειφυγίῃ bis in Amph. 2008 obvia, quoniam titulus multo recentioris temporis est.[2]) Contra in vetustissimo Hal. l. 37 scriptum est: φεύγειν α[ἰεὶ] — ‖, atque in Jasensi 2672 Alexandri Magni demum tempore exarato l. 10 servatum est αἰεί, quanquam pleraque vulgaris dialecti sunt. Omnino plenior syllaba antiquiore tempore omnium dialectorum propria fuisse videtur, nam etiam in vetustissimo titulo Crisaeo αἰϝεὶ legitur, in inscriptione Attica, quae anno 409—408 vel paullo post insculpta est, l. 13 τὸν αἰεὶ βασιλεύσαντα[3]).

αἰετός: Archil. epod. 86, 2: καἰετός

ἀγαίομαι Arch. tr. 25, 2, καίω Theogn. 1145, κλαίω Theogn. 931. 1041. 1132 (Mimn.) etc. Arch. el 13, 1. tr. 20, in quibus ab origine j erat. καίω ne ab Atticis quidem alienum est. Apparet autem non recte coniecisse Bergkium in iambis Solonis 37, 3: αὖθις δ' ἃ τοῖσι συνετάροις δρᾶσαι (scil. ἥνδανεν) ubi vulgo legitur corruptum ἀτέροις, cum ἕταρος epicae modo dialecti propria sit.

2) Deinde antiquius ει, quod respondet ε vocali ceterarum dialectorum, ab Ionibus in multis vocabulis servatum est, a recentioribus tamen tantum ante liquidam, quae a Lesbiis plerumque geminari solet ε vocali non producta. Huc spectant:

εἵνεκα Sim. 7, 118. Theogn. 46. 730 etc. Conferas Lesbiorum ἔννεκα.

εἰρωτάω Theogn. 519.

ξεῖνος, ubi ει ex consona eiecta natum esse docet Ξενϝάρης in inscriptione Corcyrensi, Ξένϝων in vase Corinthio, πρόξενϝος in Menecratis sepulcro[4]) et Lesbiorum

2) fortasse tamen accentus in fine positus correptionem postulabat.

3) ed. U. Koehler in diario inscr.: Hermes, Zeitschr. fuer class. Philol. II, 1 (1867) No. 6. Eodem modo Poppo proleg. p. 211 testatur Thucydidis codices saepe hanc formam praebere.

4) R. Bergmann „Griech. Inschriften von Korkyra" pag. 136 sqq. in Herm. II, 1.

ξέννος: Sim. 7, 19. 29. 107 Theogn. 521 etc. Arch. el. 19, 2, et ξείνια 7.

πείρατα, quod apud Lesbios πέρρατα sonasse videtur [5]), Arch. tetr. 55. Sol. 16, 2. Theogn. 140. 1078. 1172.

χειροῖν Sol. 13, 50. 62. quae forma sola praeter dativum pluralis χερσὶν apud Atticos ε habere solet, quanquam in ceteris casibus ut apud Ionas ει apparet. Etiam in hac voce cuius stirps est χερι Lesbii geminatione χέῤῥες etc. usi sunt.

His addendus videtur comparativus πλείων, cuius stirps est πλε [6]), unde nascitur πλε-ίων: Sim. 2, 2 πλεῖον ἡμέρης μίης. || Itaque quod Arch. tetr. 58, 4 πλέος brevior forma adiectivi eiusdem stirpis legitur, hoc tribuendum est licentiae, ex qua in tetrametris epicas formas admitti licet. Cum tamen Herodotus [7]) (et fortasse ceteri scriptores) semper in πλεῖον aeque atque in πλεῖος iota omittat, putaveris Simonidis locum usui Ionico repugnare. At illam sententiam satis confidenter refello nisus analogia femininorum adiectivorum, de quibus infra agam. Apud Theognidem plenior forma legitur: vs. 702 πλείονα. 907 πλείω χρόνον etc. — Solon tetr. 32, 4: πλέον γαρ ὧδε νικήσειν δοκέω || fortasse ad Atthidis normam dixit.

E contrario in multis vocibus recentiores Iones, omnes ut videtur, cum ceteris dialectis formam pristinam deseruerunt. Haec enim tantum apud poëtas elegiacos et in tetrametris leguntur:

ἀποπνείω, ubi ab origine j erat, Tyrt. 10, 24.

δειδιότες Theogn. 764 et δείδιθι 1179, ubi redu-

5) Ahr. „de dialectis Aeolicis et pseudaeolicis", sive „de Graecae linguae dialectis lib. I" p. 60.

6) Grundz. 254.

7) Bredov. 153 sqq. — Quidnam Hippocrates scripserit, in dubio adhuc relictum est; nam tam saepe fere ει atque ε vocalis reperitur. — Apud Anaxagoram legi fr. 6: ἐπὶ πλέον, 13 πλέω, apud Melissum §. 14 πλέον et τοῦ πλέου καὶ τοῦ μὴ πλέου.

plicationis syllaba producta ex δέ-δϳι-α per epenthesin quandam litterae j nata est, nisi forte similiter atque in δει-δί-σ-κ-ομαι ex δι aucta est.[8])

εἰαρινός: Theogn. 1276, quod ex Fεσαρινὸς natum est[9]). Contra in ἔαρι, quod legitur Anan. tetr. 5, 1 digamma prorsus neglectum est.

εἰν-άλιος: Theogn. 576. At Archil. tetr. 74, 8: ἐνάλιος legimus.

κρεῖας, quam formam ex antiquiore κρεF-ϳα-ς natam esse docet Sct. kravja-m[10]): Anan. 5, 3 κρεῖας || (falso Athenaei libri κρέας exhibent). Recentior forma apparet Sim. 24, 1 (κρέα neutr. plur.) Hipp. tr. 77: ⏑̱ – ⏑ – κρέας| ἐκ μολοβρίτου συός. || Ne quis hanc synizesin molestam habeat: ας brevis syllaba, quippe quae ante caesuram, ubi desinit ordo metricus prior, locum habeat, vim fere longae syllabae sibi vindicat. Sic apud Homerum saepe invenis in versus fine εα, veluti Διομήδεα, quin etiam ἀνδρόμεα κρέα || ι 347 dixit. Archil. el. 9, 7 exhibet ἐς ἡμέας ||. Conferas Herodae mimiamb. 6, 2: ἡμέας καθέλκει —. Summam vero similitudinem cum hoc loco habet Arch. tr. 27, 2 σήμαινε καί σφεας ὄλλυ' —. || Inde simul apparet hoc frustulum a criticis nullo iure attentatum esse.

λειαίνω, ubi ι ab origine fuisse, λεῖος a quo descendit demonstrat: Sol. 4, 35.

ὑπειρέχω, cuius compositi prior pars ex ὑπερι nata est[11]): Theogn. 757.

χρεῖος Theogn. 1196.

Praeter has tamen formas pleniores in elegiis ut iam apud Homerum saepissime recentiores inveniuntur, sic: Sol. 23, 2: ξένος. Theogn. 518 ξενίης. 605 πλέονας (quanquam vs. 606 insequitur πλεῖον). 800 πλεόνεσσι. 488 τοὔνεκα. 854

8) Grundz. 586.
9) Grundz. 348.
10) ibid. 142 sq.
11) 261.

οὕνεκα. Xen. 2, 19 *τοὕνεκεν*. Theogn. 780 *δέδοικα*. 777 *ἱρος*. 205 *χρέος* etc. Quam aliena fuerit plenior *εἵνεκα* forma ab Attica dialecto, optime cognoscimus ex Sol. tr. 37, 5 *τῶν οὕνεκ'*.

In aliis vero vocibus, ubi non solum Homerica, sed etiam Attica lingua pleniorem formam praebet, vel ipsi elegiaci, qui stirpis Ionicae sunt, consentientes cum popularibus suis et Doribus [12]) breviore forma utuntur, adducti ut videtur consona duplici sequentis syllabae.

Eius generis sunt haec:

κρέσσων, quod ex *κρετjων* [13]) natum est epenthesi, quae in *κρείσσων* conspicitur, non adhibita: Phocylidis 5, 2 (Dion. Chrys. MAv, rel. *κρείσσων*). Hipp. tetr. 79 (ubi Strabo *κρέσσον* servavit, contra Diog. Laert., Eudoc.: *κρεῖσσον*, Suid. *κρείσσων* (altero l. B *κρεῖσσον*), Schneidewinus recte *κρέσσων* restituit). Anan. tr. 3, 3: *κρέσσω* (Athen. et apud Stob. B, sed A *κρεῖσσον*, Vind. ut vulgo *κρείσσω*). Theogn. 218. 618. 631. 996, unde corrigendum est 1173 (et 1074) et

μέζων quod e *μεγ-jων* natum est: Theogn. 338. 517, quibus locis omnes codd. falso *ει* exhibent.

Paullo aliter res sese habet in

ἐς praepositione; quae cum ex *ἐνι-ς* nata sit [14]), apparet in *εἰς* forma originem accuratius servatam esse. Brevior forma etiam apud Homerum sola fere usitata est, ubicunque metrum eam admittit. Eandem rationem sequi videntur elegiaci, qui sunt Ionicae gentis. Cf. Mimn. 9, 3 *ἐς δ' ἐρατήν*. 12, 9 *γαῖαν ἐς Αἰθιόπων*. 5, 2 *ἐςορῶν*. Arch. el. 9, 7 *ἐς ἡμέας*. Dubium est, quam rationem ingressus sit Theognis. Tyrtaeus et Solon, ubicunque licet, longiorem formam ponere videntur, cf. Tyrt. 11, 4 *εἰς προμάχους*, 10 *εἰς κόρον*. Sol. 2, 5. 4, 18. 9, 3 etc.; tr. 36, 6: *εἰς θεόκτιτον*, 36, 17 *εἰς ἕκαστον*. Apud iambographos Ionicos in iambis brevior

12) Ahr. II, 188 sq.
13) Grundz. 610.
14) 277.

forma reperitur: Sim. 7, 105 ἐς μάχην 106 οὐδ' ἐς οἰκίην ‖. Hipp. tr. 6: ἐς φαρμακόν. Addas Arch. tetr. 52: ἐς Θάσον. Longiorem formam in tetrametris adhibitam videmus, ubi altera metro non idonea est: Arch. 74, 6 εἰσορῶν. 78, 2 εἰσενεγκών 5 εἰς ἀναιδίην. Contra corrupta habenda sunt Hipp. tr. 46, 2 εἰς Μίλητον. 48* εἰς ἄκρον. Praeter prosae scriptores etiam optimi tituli nos monent, ut ita sentiamus. Nam ἐς legitur in Hal. l. 40 ἐς Ἁλικαρνησσόν, in Teïo 3044, B 47 ἐς γῆν, 48 ἐσάγεσθαι, 51 ἐσαχθέντα, in Sig. 8: ἐς πρυτανήϊον, Amph. 2008, 16 ἐς στήλην, Ephes. 2953, 6 ἐς τὴν δεξιήν. —

Propter duplicem consonam Iones recentiores etiam digamma [15]), quod ab origine erat in fronte verbi ἔργω prorsus neglegentes non cum Atticis εἴργω dixerunt. Itaque corrigendum est Anan. tr. 3, 1: Εἴ τις καθείρξαι χρυσὸν ἐν δόμοις πολλόν ‖. Idem dicendum videtur de locis Theognideis vss. 686. 710. 1180, ubi vulgo εἴργω legitur, cum brevior forma vetustioris quoque Iadis praeter ἐέργω propria sit.

δείξω contra Sol. 10, 1 et ἔδειξε Theogn. 500 certe recte sese habent. Soli enim recentiores Iones δέξω et ἔδεξα dicebant.

Postremo Herodotus quidem in femininis adiectivorum vulgo in υς, εια, υ exeuntium iota omittit aeque ac Lesbii et Dores [16]), apud quos hic usus vel latius patet; sed tamen cum nullum talis correptionis exemplum apud iambographos exstet, ubique plenior forma appareat: Arch. inc. 185 παχεῖα. Sim. 7, 66 βαθεῖαν. 75 βραχεῖα. Hipp. tr. 19, 2 δασεῖαν, 3 δασείῃσιν. 47, 2 Τρηχείης τε καὶ Λέπρης ἀκτῆς, statuere cogimur hanc litterae „mobilis" iota omissionem non omnium Ionum propriam fuisse. Idem colligi potest ex Democriti fragmento physico, quod in Etymol. M. affertur sub voce νένωται „φυγῇ ἰθείῃ νεῦνται." Optimo iure igi-

15) Grundz. 165. 6.

16) Bredov. 157 sqq. Ahr. I, 100 sq. II, 188.

tur eodem loco formas πλείων, πλεῖος habere mihi videor, quas supra commemoravi.

Rarissime Homerus eiusmodi formas exhibet, neque saepius elegiaci; reperitur enim tantum apud Theognidem 715 ταχεῶν Ἁρπυιῶν. Conferri quodammodo potest: ἀφνεός pro ἀφνειός: 188. 559.

3) Denique ab omnibus Ionibus ου pro ο, quod constanter fere in ceteris dialectis invenitur, ante sequens λ, ν, ρ positum est in his:

γούνατα Theogn. 978. Tyrt. 10, 19 etc. Arch. tetr. 75, 1: γουνουμένῳ. In hac voce υ (F) stirpis γονυ, quod Lesbii ν consonae assimilaverunt, per epenthesin quandam in syllabam antecedentem transiit non aliter quam in voce

δουρός, δούρασι: Tyrt. 11, 20. 37. Arch. el. 4, 5: δουρικλυτοί.

κούρη etc., quae a parte Doriensium [17] κώρα etc. pronuntiabantur: Hipp. inc. 120. Tyrt. 10, 6 κουρίδιος, embat. 15, 2 et 16: κοῦρος.

μοῦνος: Arch. epod. 89, 4. Sim. 7, 24; 14, 3. Call. 1, 21. Arch. ex inc. 182: μουνόκερα (leg. cum Bergkio μουνόκερον). Theogn. 52 μούναρχος etc. Etiam Solon tetr. 33, 6 μοῦνος dicit.

νοῦσος: Mimn. 6, 1. Sol. 24, 10. Theogn. 274 etc.

Οὔλυμπόν-δε: Theogn. 1136, cuius radix cum sit λυμπ (λαμπ cf. λάμπ-ω, λαμπ-ρός), ο vocalis prothetica [18], intellegitur υ per epenthesin sive assimilationem quandam in priorem syllabam transmigrasse.

οὐλόμενος: Tyrt. 7, 2. Theogn. 156. 1062 etc.

οὔνομα, cuius diphthongus ex ὄ-γνο-μα eiecta consona γ explicatur [19]: Sim. 7, 87: καλὸν κοὐνομάκλυτον γένος.

οὖρος, ὁ: Theogn. 826: γῆς δ' οὖρος φαίνεται ἐξ ἀγο-

17) Ahr. II, 161.
18) Grundz. 240. 654.
19) ibid. 287.

ρῆς. Huius vocis diphthongum antiquae originis esse testimonio sunt formae ὄρβ-ος et ὄρϜ-ος, quae in inscriptionibus Corcyraeis leguntur[20]), οἱ ὦροι quae in inscriptione Cretensi[21]).

οὖρος, τό, quod ex γϜορ-ος Ϝορ-ος (cf. Βορ-έα-ς) natum videtur[22]): Sim. 14, 1. Theogn. 881.

πουλύς: Theogn. [211]. 509 et 215: Πουλύπου ὀργὴν ἴσχε (vid. tamen §. 20). In hoc vocabulo υ per epenthesin in priorem syllabam illata est. ου tamen tantum epicorum est et dialecti Hippocrateae, cf. πουλύς, πουλύ, πουλύν: EI 166. 196. 188. E III. 203. 209. 213. 215. 227. 232. VA 14. 19. CV. 23 etc. ceteri Iones πολλός et πολύς dicunt: illud apparet Arch. tetr. 78, 1. Anan. trim. 3, 1 (cf. tamen §. 10, 3 c) etc., hoc: Arch. Epod. 94, 3 etc.

Elegiacos constanter his longioribus formis uti nemo exspectabit, qui Homeri usum cognitum habet. Itaque saepe breviores in conspectum veniunt: cf. Arch. el. 3, 1. 2 δορί, Sol. 24, 3 μόνα. 9, 3 μομάρχου. Xenoph. 2, 3 ἐν Ὀλυμπίῃ, Theogn. 1347 (mp): Ὄλυμπος. — 246 ὄνομα (23 ὀνομαστός, 503 Ὀνομάκριτε metro flagitabantur). 853 πολύ. Tyrt. 12, 31 ὄνομα· 5, 9 ὀρέων etc.

Recte sese habet etiam apud Solonem Atheniensem trim. 36, 4: ὅρους ἀνεῖλον. 2 Ὀλυμπίων ||, neque minus Arch. tetr. 74, 9: τοῖσι δ' ὑλήειν (cum Bergkio scripsi) ὄρος ||. epod. 115: καὶ βήσσας ὀρέων δυσπαιπάλους. iobacch. 120: Δήμητρος ἁγνῆς καὶ κόρης τὴν πανήγυριν σέβων ||, porro: Arch. tetr. 74, 2: Ζεὺς πατὴρ Ὀλυμπίων || et Sim. 7, 21 Τὴν δὲ πλάσαντες γηΐνην Ὀλύμπιοι ||, quae certe non in Οὐλ. mutanda sunt, quoniam obstat Hipp. tr. 30 A Ὦ Ζεῦ πάτερ Ζεῦ (Ζεῦ cum Meinekio inserui; cf. Arch. ep. 88, 1) θεῶν Ὀλυμπίων πάλμυ || ac ne Herodotus quidem Οὐλύμπιος dixit[23]).

---

20) ib. 516.

21) De inscriptione Cretensi scr. R. Bergmann, Berol. 1860.

22) Grundz. 312.

23) Etiam Οὔλυμπος ab Herodoti dialecto abiudicandum videtur.

At summae offensioni sunt in Simonidis iambis 1, 12: *τοὺς δὲ δύστηνοι νόσοι φθείρουσι θνητῶν. τοὺς δ'* etc. et in choliambis Hipponactis 35, 4. 5: *ὥστε χρὴ σκάπτειν πέτρας ὀρείας.*

Ac prior quidem locus etiam aliis de causis corruptus habendus est, nam quod muta consona coniuncta cum nasali syllabam, quae antecedit, non producit, prorsus alienum est a Simonide, cum poëtae Ionici aeque atque Homerus a tali correptione, qua poëtae Atticorum scaenici usi sint, se abstinere soleant convenienter, ut praeclare Westphalius dicit[24]), peculiari naturae Iadis, quae maiorem quam Attici vim et pondus vocalibus tribuat.[25]). Deinde quam maxime flaccescit oratio *θνητῶν* genetivo partitivo qui ad *τούςδε* pertineat, in fine totius enuntiati posito. Denique cum Stobaei codex A exhibeat *βροτῶν θνητῶν*, indicatur prius vocabulum, quippe quod rarius sit quam alterum, ab initio a poëta scriptum esse. Itaque assentior Ahrensio, qui coniecit: *τοὺς δὲ δύστηνοι βροτῶν φθείρουσι νοῦσοι.*

In altero autem loco eis, quae vulgo leguntur, fidem

Neque enim assentior Bredovio, qui Herodotum *Οὔλυμπος* dixisse credit et *Οὐλυμπιηνοί* (uno loco exstat), et *Οὐλυμπική*, contra *Ὀλύμπιος*, *Ὀλυμπιάς*, *Ὀλυμπιονίκης*, *Ὀλυμπιόδωρος*. Nam primum prosae scriptori sine iusta ratione summam inconstantiam tribuit. Deinde omnino tantum tribus locis optimus M praebet *Οὔλυμπος* et *Οὐλυμπιηνοί*, quattuor contra locis *Ὄλυμπος* et in omnibus ceteris formis, vocalem *ο* quarum *Ὀλύμπιος* praecipue saepissime apparet.

24) Westphal, allgem. Metrik p. 292 et 294.

25) Tantum apud Theognidem unum correptionis exemplum reperitur vs. 910 *καὶ δάκνομαι ψυχήν* (188 et 559 in *ἀφνεὸς* synizesin adhibeas), quod patriae certe dialecto tribuendum est. Apud Mimnermum contra Ionicum poëtam 2, 10: *αὐτίκα τεθνάναι* corruptum esse omnes editores agnoverunt. — Quod Hipp. tr. 49, 6 *τὠντικνήμιον δάκνῃ* legitur, certe debetur eidem licentiae, qua poëta, ut ita dicam, magis plebeius etiam alibi usus est, cf. fr. 22 A *θηρεῦει*, 22 B *εὔωνον*. — Apud Solonem cum in iambis syllaba antecedens numquam correptionem patiatur clarissime elucet, quantopere poëtas Ionicos imitatus sit.

non habendam esse iam ipsi Athenaei libri indicant, qui post *πέτρας*: *τ᾽* exhibent (nam de versu omisso vix cogitari potest). Accedit, quod illud *ὀρείας* adiectivum satis supervacaneum est. Fortasse igitur dixit poëta: *πέτρας γέραιος* *ΠΕΤΡΑΣΓΕΡΑΙΟΣ*) „nunc cum senex est."

Alias vocalium et diphthongorum mutationes quales conspiciuntur in *ὦν* pro *οὖν* etc. consulto omitto, quia exempla pauciora sunt.

§. 8.

De formis solutis et contractis.

1) Iones, cum in concursu duarum vel plurium vocalium non offenderent, et in stirpium et terminationum vocalibus ab origine solutis, quas aliae dialecti, praecipue recentior Attica, in unam coniunxerunt syllabam, plerumque pristinam formam servarunt. — Admodum raro contractionem admissam videmus.

a) Ac primum quidem *εο* et *εου* vocales peculiari ratione in formis, quae spectant ad substantivi, pronominis, verbi flexuram saepe in syllabam *ευ* coalescunt. Apud Ionas autem iam inde ab antiquissimo tempore *εο* similiter atque *ευ* diphthongum pronuntiatum esse, testimonio sunt carmina Homerica. Formas enim, ubi *εο* in *ευ* syllabam coït, ab Homeridis nisi ex Iade hauriri non potuisse, inde apparet, quod eadem contractio praeterea tantum in Doridis specie quadam ab Homericae poësis sede satis magno intervallo remota, idque recenti demum tempore, usitata erat. Pronuntiatione autem quasi fluctuante inter *εο* et *ευ* — hac sola ratione patefit, cur pro *ευ* quod ab origine erat, vel *εο* scribi potuerit in titulo Amph. 2008, 3. 20 *φεόγειν*, *φευγέτω* et in Phanagorensi 2121 *Ἐοπάμονος* — elucet poëtis licuisse modo *εο* modo *ευ* in versu usurpare. Fortasse antiquiore tempore Iones plerumque *ευ* nondum scriptura exprimebant, id quod complures tituli et codex M Herodoti (in forma *εος*, et in verbis puris fere semper

Abichto auctore [1]) indicare videntur. Itaque in titulo Bosporano 2104 duae syllabae breves εος vocis Παιρισάδεος vel in hexametri arsi non contractae sunt; similia infra afferam. Huc potest referri etiam Etym. M. 152, 9: ἀσεβής — τοῦ ἀσεβέος (ὁ κανὼν οἱ Ἴωνες καὶ οἱ ποιηταὶ (vid. pag. 69) τὰς εἰς ευς λῃγούσας γενικὰς ἀπὸ τῶν εἰς ης εὐθειῶν γινομένας διὰ τοῦ εος προφέρουσι) καὶ ἀσεβοῦς. Etiam synizesis vocalium εο, εου, quae haud raro apud Homerum et hos poëtas reperitur, hanc sententiam confirmare videtur. Neque tamen in re dubia parvique momenti traditam scripturam ευ mutaverim in εο. His expositis restat, ut exemplis ex titulis et prosae scriptoribus sumptis demonstrem poëtas Ionicos vel εο, εου dixisse, vel ευ, nunquam vero Attico more ου.

Leguntur autem haec exempla in titulis: Sig. 8 τοὐρμοκράτεος, Ephes. 2984, qui ex initio quarti saeculi esse videtur: Εὔθηνος Εὐπειθέος, Bosporan. 2118: Ἱπποσθένεος, Παιρισάδεος (etsi vulgares formae alibi in Bosporo deprehenduntur, sic 2117 Παιρισάδους, 2106 Ἱπποσθένους), Trall. 2919, in quo resedit l. 1: ἔτεος, Myl. 2691 Ἀρταξέρξευς, Thas. 2161, 1: Ἀριστομένευς, 2 Παγχάρευς (praeterea iam legitur Ἀριστοκλέους etc.), in Thasiis, quos Millerus edidit [2]) in diario, quod inscribitur „Revue archéologique“ XII. Vol. 2. Ser. (1865), p. 139 sqq., 268 sqq., 368 sqq., nr. 1 Κλεομήδεος, 4 Ἐπικράτεος, Εὐηφένεος, 9 Μενάλκεος, Παγγήθευς, Ὀνομακλείδευς, 12 Λεωφάνευς; in Teïo 3064, 29 τοῦ Μερμήδευς πύργου (qui multa vulgaris linguae vestigia conti-

1) in „Quaestionum de dialecto Herodotea specimine primo“ ed. Gottingae 1859.

2) neglegentissime. Quid enim proficitur huiusmodi annotatiunculis: „lettres anciennes, très belles et anciennes (veluti nr. 15, ubi exstat Λυσαγόρας), charmantes, très nettes etc.“ Debebat aetatem inscriptionum definire. — Cum reputo recentiores et antiquiores formas ibi promiscue usurpari, suspicor eas inde ab Alexandri Magni tempore exaratas esse. — Vol. XIII illius diari, quippe quod in bibliotheca universitatis Lipsiensis deesset, adhiberi non licuit.

net), etiam in Chio 2214 qui vel ante Augustum demum vel ante Mithridatem exaratus est et ubique *κοινὴν* praebet, 9: *Ἀγαθοκλεῦς*, 10. 14 *Τιμοκλεῦς*, in Chio 2225 *Ἀγαθοκλεῦς*, Halicarn. 2656, 2: *Μενεκλεῦς*, qui ante Augustum scriptus est; in diris Teïis *A* 29 *τιμουχέοντες*, Olynth. 7. 8: *τελέοντας*, *τελέουσι*, Thas. 2263c. (C. I. II. Addend.) l. 16 *ἐπιπλέοντα* (cetera vulgaria sunt), qui est ex tertii saeculi a. Chr. n. fine vel initio secundi, Milleri Thas. 6. 7. 8: *ἐθεόρεον*. Apud Hippocratem, ut taceam de Herodoto, sexcenties invenies *εο* et *ευ* in genetivo stirpium in *σ* exeuntium, et *εο*, *εου*, *ευ* in coniugatione verborum purorum in *εω*, apud scriptores minores: Hecat. 360 *ξίφεος*, 362 *τείχεος*. Diog. 4 *θέρεος*, 6 *πλήθεος*, Heraclit. 20 *τείχεος*, Democrit. moral. 6: *σκήνεος*; 172 *προσκέπτεο* (contra 174 *γίνου*); Hecat. 67. 78. 114 *οἰκέουσι* (173 — *οὖσιν*) 175. 190. 195 *ὁμουρέουσι*. 189 *φορέουσιν*. Pherecyd. 85 *καλέονται*, *οἰκέοντες*. Ion. 1 *ἀφαιρετέοντα*, *δοκέον*. Ctes. pag. 40, 21 *φωνέοντι*. Anaxag. 7 *κινεομένου*, *κινεομένων*. 10 *χρέονται*. Diog. 5 *ἀναπνέοντα*. 6 *καλεόμενος*. Meliss. 13 *ἀλγέοντα*. 15. *κινεόμενον*. 17 *ὁρέομεν*. Heracl. 1 *διηγεῦμαι*, *ποιέουσι*, 63 *δοκέουσι*, 96 *χρεόμενοι*, *ποιέουσι*, *μιμέονται*, *ὁμολογεόμενος*. Democr. moral. 5 *εὐδαιμονέουσι*, 13 *δωρέονται*. 29 *λυπεόμενος*, 42 *σωφρονέοντες*, 152 *ξυμφορέοντες*, 205 *ποιεῦντι*, fr. physic. 4 *ὁρέοντες*, 8 *νεῦνται*. Quibuscum conspirant hi poëtarum loci:

Sim. 7, 39 *θέρεος* et 7, 43 *παλιντριβέος ὄνου*‖, ubi *εο* 1. et 5. arsin efficiunt, Hipp. tr. 19, 2 *τριήρευς* ‖ (apud Tzetzam; Barocc. Vit. 2. 3 *ῥίγους*), 49, 2 *ὄφιν τριήρευς* — ‖; Theogn. 550 *τηλαυγέος* (e: *οῦς*).

Hipp. tr. 62, 1 *μευ*, Arch. ep. 92 Mimn. 14, 2. Theogn. 957. 1101. 1235 (mp.) *ἐμεῦ*; Sol. 20, 2. Theogn. 253. 516 *σεῦ*, 377 *σευ*.

Arch. tetr. 66, 2 *ἀνὰ δ' ἔχευ* (Bergkius egregie coni. pro codicum corrupto *ἐνάδευ*) et *ἀλέξευ*, 75, 2 *χαρίζευ*, Demodoci fr. 6 tetr. *δικάζευ τὴν Πριηνίην δίκην* ‖; Theogn. 71

βούλευ, 220 ἔρχευ‖ (A, ἔργου el, ἔρχου ceteri), 400 ἐντρέπευ, 1050 βάλευ‖ (1073 πέλευ), 1313 (mp) ἔπλευ.

Arch. tr. 32 πονευμένη. 44 ποιεύμενος. 46 πολευμένῳ („Liebel fort. rectius πωλευμένῳ") tetr. 70, 3 φρονεῦσι 3. pl., ep. 93, 2 δολοφρονέουσα (tribus locis traditum est), 112 ἐφρόνεον, quae synizesin ostendunt, 102: σαλευμένη, ex inc. 128 ἐξαλεύμενος; Sim. 1, 15 κλονεύμενοι, 7, 18 μυθεύμενος, 40 φορευμένη (Stob. B φορουμένη), 61 ἀλευμένη, 86 φιλεῦντι; Sol. tetr. 32, 4 αἰδεῦμαι (Plutarchi A C F a L, vulgo αἰδοῦμαι), tr. 36, 12 τρομευμένους, 37, 5 κυκεύμενος. Phoc. 5, 2 οἰκεῦσα, Mimn. 7, 1 δηλεύμενος, Sol. 13, 33 νοεῦμεν, 13, 45 φορεύμενος, 15, 1 πλουτεῦσιν 3. pl. (Theogn. 315 πλουτοῦσι). Theogn. 61: ποιεῦ, 290: ἀνδρῶν ἡγέονται (Bekker, A ἀνδρῶηγεονται, ἀνδρῶν γίνονται rel.) 337. 871 φιλεῦσιν‖ 3. pl. 169 μωμεύμενος, 369 μωμεῦνται. 385 φιλεῦντες, 495 φωνεῦντες (K φονέοντες), 471 ἀγρυπνέοντα, ubi synizesin conspicimus, 575 ἀλεῦμαι, 589 ποιεῦντι (κακῶς π.; καλὸν ποιοῦντι Stob. Boiss. Apost.), 737 νοεῦντες, 786 ἐφίλευν, 1153 πλουτεῦντι (O, πλουτεῖν K, πλουτοῦντι ceteri).

Praeter has formas saepissime vulgares nobis occurrunt. At apud iambographos, cum Ionum recentiorum et Homeri consuetudinem respicimus, a quibus εο in ου contractum prorsus alienum est, cum analogiam locorum allatorum: dubium esse non potest, quin corrigenda sint: Arch. ep. 111, ubi vulgo ἐμοῦ scribitur. Formam corruptam esse iam satis convincunt Apollon. Soph. et scholiasta Nicand. Ther., quorum prior edit: ἔμπλην ἐμοί τε καὶ φίλου, alter: ἔμπλην ἐμοῦ τε καὶ ἐφόλου, Hipp. tr. 76: λαιμᾷ δέ σου τὸ χεῖλος ὡς ἐρῳδιοῦ, quod fragmentum omnino vitiose traditum est, tetr. 83, 1: λάβετε μου θαἰμάτια, Arch. tetr. 75, 2: γενοῦ et An. tr. 1, 3 ἵκου; Hipp. tr. 73 φρονοῦσιν 3. pl.

Eodem iure, cum vulgata nullo modo defendi possit, corriges etiam in Ionicorum poëtarum elegiis: Theogn. 1345 (mp) Γανυμήδους‖. 1304. 1308. 1332. 1383 Κυπρογενοῦς‖; Theogn. 1240 (mp). 1340. 2 ἐμοῦ. 1366 μου. 1239 σοῦ; Phoc.

3, 8 *εὔχου*. Theogn. 1272 (mp) *ἐγένου*‖, 1362 *ἀντελάβου*‖; 1315 (mp). 1381 *ἐδόκουν* et 1359 *πονούμενον*. 1266 *γίνου*.

Theognis contra, ut primo obtutu videtur, secundum suam ipsius dialectum formavit: 607 *ψεύδους*. Certe enim illi singulares genetivi *δείους* ac *σπείους* excusationi esse non possunt, cum Philemon [3]) recte dixisse videatur propter *κακοφωνίαν* legitimas formas *δέεος*, *σπέεος* a poëta reiectas esse. Atque etiam a Megarensibus recentioribus, quanquam in universum ratio contrahendi vulgaris frequentata esse videtur, tamen genetivis soluta forma ut apud plerosque Doris servabatur [4]). Itaque scribendum est vel *ψεύδευς* vel *ψεύδεος*.

Similiter Theogn. 100. 262. 697. 1203. 5 *ἐμοῦ*, 414. 969 *σοῦ* formae librariorum errores produnt. Cum enim formae secundae pers. consona *σ* instructae in nulla Doridis specie appareant, sed ubique *τ*, apud Theognidem contra tantummodo illae conspiciantur, *σεῦ* recte servatum docere nos potest poëtam Homeri consuetudinem adoptasse, itaque etiam *ἐμεῦ*, *μευ* dixisse. Ceterum forma vulgaris *ἐμοῦ*, *μου* — si quis locos illos defendere conaretur — vix ab origine Dorica erat, nam legitur tantum in Theraeo [5]) (ubi semel *μευ* traditur), qui Theognidis aetate multo inferior est.

Porro in 2. persona singulari medii quae ex antiquo *εσο* nata sit, vel ipsa exempla quae in mitiore Doride mediae aetatis *ου* contractionem prae se ferunt, summam nobis iniciunt suspitionem; quapropter credo cum Ahrensio [6]) ibi quoque vocales non coaluisse. Itaque poëtae, qui antiqua Doridis aetate vixerit, restituas *ευ* pro *ου*: 129. 171 in *εὔχου*. 217 *ἐφέπου* et *γίνου*. 454 *ἐγένου*. 465 *τρίβου*. 633 *βουλεύου*. 980 *σπεύδου*| 1032 *ἄχθου*| (O *ἄχθει*, A *ἔχθει*, Stob. *αὔχει μηδ' αἴσχεαι*). (1073 *ἐφέπου*.)

3) Lobeck. Paralip. I, §. 6. p. 25.
4) Ahr. II, 217. 220. 234.
5) Ahr. II, 249.
6) II, 217 c) et 305, 6. 7.

Quae cum ita sint, quis dubitabit haec: 142 τελοῦσι. 684 ζητοῦσιν 3. plur. 1179 αἰδοῦ 1207 καλοῦμεν propter analogiam ceterorum exemplorum ad Homeri normam corrigere? Verum quidem est mitiorem Doridem etiam in hac flexura maximam partem vulgari ratione uti; sed tamen hoc discrimini temporis tribuendum est, quod intercedit inter poëtae veteris aetatem et eam, qua tituli excusi sunt. De qua re vid. nr. 3).

Postremo apud Solonem leguntur 26, 1 Κυπρογενοῦς, in quarta elegia vs. 11 πλουτοῦσιν 3 pl., vs. 22 τοῖς ἀδικοῦσι, vs. 24 ἱκνοῦνται. Attamen etiam hi loci non certo poëtae consilio, sed librariorum culpae tribuendi videntur, cum Solon ne in iambis quidem se ab Ionica abstinuerit ratione atque, ut nr. 3) videbimus, ne multo quidem post Solonem pristina consuetudo prorsus deserta fuerit. Sol. 24, 1: Plutarchus verba priora obliqua modo oratione reddit ἀλλὰ καὶ φησὶν ὁμοίως πλουτεῖν, ὥτε etc., itaque ex Theognide πλουτοῦσιν restituerunt. Cui scripturae omnem fidem abrogandam esse iam ex Sol. 15, 1 πλουτεῦσιν cognovimus.

b) Tum in paucis verborum formis εη in η coëunt. Quae aptius §. 16, 3 afferentur.

c) Deinde οη transit in ω longam vocalem in ὀγδώκοντα (-έτης), quod Solon. 20, 4 legitur, et in eis formis verborum βοάω et νοέω, ubi α et ε in η protendi solent. Supersunt: Hipp. tr. 1, 1 ἔβωσε (Tzetz. ἐβόησε, Schneidewin scr. ἔβωσε collata Hesychi et Suidae glossa: ἔβωσεν· ἐκάλεσεν, ἔκραξεν), Theogn. 1298 (mp) νωσάμενος. Etiam Sim. 1, 17 Bergkius coniecit εὖτ' ἂν ἡδὺ νώσωνται ζόειν (vid. tamen §. 18). Praeter has formas elegiaci ut Homerus solutis utuntur, sic Solon 13, 67 dicit οὐ προνοήσας, 16, 1: νοῆσαι. — Cum Ionibus faciunt Dores, qui in ὀγδώκοντα et τετρώκοντα idem contractionis genus ostendunt.

d) Denique pro ἱερὸς Iones ἱρὸς formam usurpabant consentientes cum Lesbiis, qui ἶρος dicebant. Cuius mutationis Simonides solus duo exempla eaque valde dubia exhibet: 7, 56: ἄθυστα δ' ἱρά (ἱρὰ Stob. vulgo et Vind., ἱερὰ

A et Athenaeus), 24, 2 ἰρωστί, quod Hecker. restituit pro εἰδώς· τί. Soluta forma vero reperitur: Anan. tr. 1, 3: ἴκοι καθ' ἱερὸν, quanquam facile cum Meinekio scribi potest κατ' ἱρόν, cum Aristophanis scholiastam tota verba in Atticum sermonem convertisse videamus. Nulla tamen ex parte refragabor, si quis ubique solutam formam poëtarum esse putat. Etenim prorsus errant, qui Ionas recentiores omnes ἱρὸς dixisse opinentur. Nam pristina forma cernitur in titulo Siphni insulae 2423 c: „Νυ[μ]φέων ἱερόν" (vid. §. 10, 2 a) in praestantissimo Hal., l. 3: ἱερῇ, 36: ἱερά, in Mylas. 2691, d. 9: ἱερὰ ἀναθήματα, in Trall. 2919, 5 ἱερός; etiam in Mycal. 2909, 4 ἱερατείης. Alteram formam legi modo in Amph. 2008: τὸ δ' ἐπιδέκατον ἱρὸν et in marmore Pario 2374, 7. 87 ἱρόν; apud Hecataeum 284 ἱρόν, ἱρή, ut de Herodoto taceam. — Elegiacos, quod saepe solutam exhibent, Homerum sequi existima, cf. Arch. el. 18, 1. Sol. 4, 12. Theogn. 545 etc. Brevior casu non exstat.

2) Plerumque vero, ut iam supra indicavi, vocales quae ab origine seiunctae erant, contractionem non patiuntur.

Quod maxime valet, ubicunque stirpi in vocalem exeunti adiciuntur terminationes ιος, ιδ (ιζω), ιδης, ιδιος, ικ, ιος ad nomina (verba) et adiectiva formanda. Multa, quae huc spectant, antiquissimo tempore in fine stirpis consonam aliquam spirantem (*F*, *j*, σ) habebant, cuius, etiam postquam exstincta erat, vestigium ita certe remanebat, ut vocalis stirpis et suffixi hiatum efficerent [7]). Digammatis amissi exempla poëtae tantum haec exhibent:

εὐκλεΐζω Tyrt. 12, 24 (εὐκλεΐσας), cf. κλέ(*F*)ος.

ληΐζομαι Sim. 6, 1 et λώϊος, Theogn. 800. 853 (de hac positivi forma vid. Bergk. ad vs. 800 et 96). λωΐων 424. 690 [8]).

δήϊος Tyrt. 11, 18. 30 [9]).

Σάϊοι Arch. el. 6, 1 non minus huc pertinet, si recte

---

7) Locos ex iambographis afferam omnes.

8) Grundz. 326. 9) 209.

Boeckhius C. I. II, p. 85 *Σάϊοι*, inquit, et *Σαπαῖοι* (?) videtur eadem esse vox mediaque inter utramque est tertia eorundem denominatio *Σάβοι*.

βασιλήϊος Theogn. 1191. *Νηλήϊος* Mimn. 9, 1. *τροπήϊον* Hipp. tr. 57. *Σελληΐδης* (*Σελληΐδεω· Σελλέως υἱὸς ὁ μάντις*). Arch. epod. 104, 2 annot., quibuscum conferas stirpes *βασιλευ* etc.

πατρώϊος Theogn. 521. Arch. el. 2, 1 et *Λητοΐδης* Theogn. 1120 (*Λητοίδης* A b, *λητοΐδης* ceteri, idque iure commendat Lobeckius patholog. elem. II, pag. 21), quae descendunt a substantivis *πάτρως* et *Λητώ*[*ϝ*], quorum stirpes sunt *πατροϝο* et *Λητοϝι* (vid. §. 11).

In aliis huius generis vocibus vel stirps in vocalem cadit, quo suffixum a spiranti (plerumque certe *ϝ*) incipiens accessit, vel origo obscurior est, quam ut certi quidquam proferre audeam. Sunt autem hae:

ἀγλαΐζομαι Sim. 7, 70 (etiam apud Atticos usitatum).

ἀθροΐζομαι Arch. tetr. 60, ep. 104, 1.

χρηΐζω Phoc. 7, 1. Theogn. 1333.

δαΐζω Tyrt. 11, 17.

ζώϊον Sim. 13, 2.

θωΐη Arch. ep. 109. „Atque ita in titulo antiquo Locrensi *ΘΟΙΕΣΤΟ* legitur" (Bergk.).

ἤϊα, τά, Sim. 31.

λήϊον Theogn. 107.

Ἀχαΐη Sim. 23, 1 (syllabae seiunctae apud Atticos quoque reperiuntur).

Πολυπαΐδης Theogn. 25. 57. 61. 541 etc.

ῥηΐδιος Theogn. 524. 592. 1027. 1034.

Θρῆϊξ Arch. tr. 32, 1 (necessaria Toupi emendatio pro vulgari *Θρᾷξ* scriptura), et *Θρηΐκιος* Hipp. tr. 42, 1. inc. 120.

φωΐδες Hipp. tr. 59 haec enim forma restituenda est in versu admodum mutilato, qui in Erotiani libris sic traditur: *πρὸς τὴν μαρίλην τοὺς παῖδας* (Steph. *πόδας*) *θερμαίνων*; neque vero probaverim quod Bergkius scripsit *τοῦ ποδὸς φῷδας θέρμων*[*ν*]. Non enim licet formam contractam

defendere eo quod Erotianus ipse in verbis antecedentibus hac utitur, cum ille vocabulum habeat Doricum. Conicio ergo φωΐδας ποδῶν θέρμων‖.

Deinde in media vel exeunti stirpe multarum singularum vocum contractio non adhibetur. Atque in his propter digamma, quod antiquitus positum erat:

ἄ-εθλον Arch. ep. 104, 1. Tyrt. 12, 13. Mimn. 11, 3. Xenoph. 2, 5 (ἀεθλεύων) etc., et ἀ-είδω Arch. tetr. 57. — Sol. 20, 3. Theogn. 4. 1065 etc. ἀοιδός Sol. 29, ἀοιδοπόλος Xenoph. 5, 4 (scr. Bergk., ap. Athen. vulgo ἀοιδάων, C ἀοιδῶν), et ἀ-είρω Arch. ep. 94, 2. — Theogn. 90 etc. Arch. tetr. 56, 5: παρ-ή-ορ-ος (cf. Doricum πάραρος), ubi α est protheticum [10]).

ἀ-ΐ-ω, Xen. 6, 5, cuius radix est αF [11]).

ὄϊς Anan. tetr. 5, 6 (ὄϊος coni. Schweighaeuserus, οἶος PVL apud Athenaeum exhibent), quod natum esse ex ὄF-ις Lat. ovis demonstrat.

πάϊς Arch. tetr. 70, 1 (πάϊ); positum est pro παF-ις, cf. Lat. puer, quod antiquo tempore pov-er sonabat. [12])

φάος Arch. tetr. 74, 3. Sim 1, 19. — Theogn. 569. 1143. [13])

ὤεον Sim. 11, quod ex antiqua forma ôvjo-m natum est, atque apud Dores quoque et Lesbios in usu erat, nisi quod j non in ε, sed in ι mutabant. [14])

De vocibus ἀ-έκων, ἀ-εκούσιος, ἀ-εργός, Ἀ-ΐδης, προ-ΐσσομαι, iam §. 1. dictum est.

Addi potest Mimn. 12, 6: κοΐλη (Meinekius pro κοίλη restituit). Cuius vocis radix est κυ, quae augetur in forma κου. Hinc nascitur κοF-ιλος; in κοιFιλος forma vero iota secundae syllabae per epenthesin quae dicitur in primam introductum est. [15]) Eandem habes Alcaei fr. 15, 5 (Bergk.).

Vulgo etiam ἀέξω verbum huc pertinere putatur (cf. Sim. 7, 85. — Sol. 27, 5. Theogn. 1031. 1276 [mp.]). Non

10) Grundz. 223. 4, 318. 11) 346. 12) 259. 13) 267. 14) 351. 15) 144.

recte. Etenim αὔξω altera forma non ex ἀέξω contracta est, sed potius in ἀϜ-έξω ε est vocalis auxiliaris [16]), ab Ionibus commodioris pronuntiationis causa ascita, fortasse tantum a parte quadam; nam Hippocrates dicit αὔξω, αὐξάνω, cf. AAL 31 αὔξεται.

ἠέλιος [17]) forma tantum poëtae elegiaci usi sunt ex imitatione epicae dialecti. Cf. Tyrt. 11, 6. Mimn. 1, 8. Sol. 13, 23. Theogn. 168. 1185 etc. Apud iambographos forma ἥλιος in usu est, cf. Arch. tetr. 74, 4. Hipp. tr. 15, 5.

j consona autem antiquitus posita fuisse videtur in ἀεικής adiectivo a radice jικ derivato [18]), quod legimus Sol. tr. 36, 11. — Eleg. 5, 4. Theogn. 811 et Sol. 4, 25 ἀεικέλιος.

σ consona eiecta est in

ἔαρ Anan. tetr. 5, 1. Mimn. 2, 2, quod antiquitus sonabat Ϝεσ-αρ. [19])

οὔατα Theogn. 1163, antiquo tempore οὐσ-ατ-α erat. [20]) Forma non solum Iadis, sed etiam mitioris Doridis propria est. Inde apud Atticos factum est ὀϜατα, ὀατα, ὦτα.

ἐΰ, quod a radice ἐς deducendum est [21]), (cf. ἠΰς Homericum, ubi consonae eiectae vestigium remansit), tantum epicorum proprium est, itaque legitur in elegiis Arch. 11, 1: ἐϋπλοκάμου, Xen. 1, 4: ἐϋφροσύνῃ. Theogn. 1339 (mp): ἐϋστεφάνου; contra in iambis contractio reperitur, cf. Sim. 7, 99: εὔφρων.

De verbo εἰμὶ §. 19 dicam.

Denique solutam formam praebent:

Κρεήτη Arch. inc. 176 (Κρήτη· ἡ μεγίστη νῆσος, ἣν Κρεήτην ἔφη Ἀρχίλοχος „κατὰ πλεονασμόν"!) Fortasse derisit poëta Cretas in carmine aliquo eorum nomen cum κρέας conferens.

παιήων Arch. tetr. 76, 1.

Ποσειδάων Arch. el. 10, 1. Theogn. 692. et

σαόφρων Phocyl. 9, 1, quae sunt epicae linguae propria.

---

16) Grundz. 344. 17) 357. 18) 588. 19) 348. 20) 360. 21) 337.

Ac de formis ab origine non contractis hactenus. Videamus nunc de eis, in quibus genuinae et antiquae diphthongi in singulas vocales dirimuntur, sive de diaeresi (quo nomine vulgo etiam illae formae falso comprehendi solent). Cuius vocalium affectionis apud iambographos unum modo exemplum deprehendimus: Arch. tetr. 52 ὀϊζύς, cf. Theogn. 65 ὀϊζυροί. Pertinet enim ad οἴζω, quod est ex numero onomatopoëticorum (cf. φεύ-ζω, βαύ-ζω, οἰμώ-ζω etc.) ab οἶ interiectione profectum. Diphthongus igitur cum antiquae originis sit, ansa offensionis non inest in οἰζυρὸς forma Sim. 7, 50. Arch. inc. 129 (τρις-). Neve magis offendas in κεῖται Sim. 7, 4, pro quo prosae scriptores, quanquam radix est κει, κέεται usurpant, veluti Hippocr. AAL 1: κέεται, 6: κέεσθαι. (etiam ὀϊζὺς etc. dicunt.) Videtur omnino diaeresis sequenti demum tempore in Iade magis in usum venisse secundum analogiam formarum, in quibus vocales ab origine seiunctae erant.

Iam cum omnia exempla formarum ab origine non contractarum accurate consideramus, colligimus Ionas nihil diligentius fugisse quam contractionem, qua unum vocalis elementum exstinguitur. Quam late haec consuetudo iambographorum aetate patuerit, docent ὤεον et ζώϊον vocabula, quae ne apud recentiores quidem scriptores solutae reperiuntur. Etiam φάος huc referendum videtur [22]). Itaque certe nemo temeritatis me arguet, qui formas contractas culpa librariorum natas esse censeam. Neque analogia dialecti Hippocrateae sententiam meam refutare conabitur. Illa enim haud raro contractionem in stirpibus praebet. Collegi: αἴρω Co. 165 ἐπαίρει 294 ἐπῆρται. 413 ἢν ἐπαίρηται. EI 192 ἐπῆρτο. 178 ἐπαιρόμενα. 169 ξυνήρει. 187 (bis) et 194 ἐπήρθη. AAL 6: πρὶν ἄνω ἀρθῆναι ἄθλα. AAL 23: ᾠδή EI 186. Postremo ἔαρ dicit quidem veluti EI 160. 164, EIII 213. 221 etc. sed tamen ἦρος, EI 164.

22) πάϊ in Archilochi tetrametris poëticae diaeresi tribuere malim, quoniam formae trisyllabae contrahuntur Hipp. 1, 1; 14, 1.

181. EIII 213. 215. 216. 220. *ἦρι* AAL 5, tantum EI 172 ni fallor *ἔαρος* legitur, quanquam proxime antecedit *ἦρος*. Attamen cum multo posteriore tempore quam poëtae Hippocrates vixerit et mitior Hippocratis dialectus in multis rebus a ceterorum Ionum usu differat, elucet contractas formas, si quae apud iambographos legantur, hoc modo excusari non posse.

Ex locis ergo, qui corruptelam traxerunt, synizesi adhibita sanari possunt: primum

Arch. ep. 114: *Ποσειδῶν* quod in *Ποσειδέων* mutandum est. Cf. Herodian. *περὶ μον. λεξ.* p. 11, 5: *Ποσειδέων παροξυτόνως παρ᾽ Ἴωσι λέγεται ὁ θεός*.

Tum Hipp. tr. 49, 4 *συμφορῇ τε καὶ κληδών;* pro qua forma reponas *κλεηδών*. [23] Ceterum iam inde, quod altero loco Tzetza tradit *γε καὶ κλυδών*, cognoscimus eum poëtae verba non accurate memoria tenuisse.

Deinde Sim. 7, 59. 60: *οὔτε κόσκινον‖ ἄρειεν* — (apud Ael. solus Vat. *ἄρειεν*, ceteri *ὄναρ εἶδεν*, *ὄναρ εἶεν*, *ὄναρις*, quod ortum est ex falsa scriptura *κοσκίνου* correcta. [24]) Ne

---

23) Schneidewinus proposuit omissa *τε* particula *καὶ κληηδών*. Sed tamen haec forma tantum in epica dialecto usurpari videtur. — Vix recte Bredovius pag. 176 Herodoto formam *κληδὼν* tribuit. — Propter utriusque loci synizesin conferas *Λεώφιλος* Arch. tetr. 69, 1. 2 *κυκεῶνα* Hipp. tr. 43, 4. *οὐκ ἐών* Xen. 2, 11. *τεθνεώς* Theogn. 1192. Deinde in *θεὸς* voce saepissime formae *εου*, *εοι*, *εω* synizesi coartantur, veluti Sim. 7, 104. — Hipp. 93. Theogn. 142. — Arch. tr. 25, 3. Mimn. 9, 6. Postremo *ἔαρος* Mimn. 2, 2 in versus initio, *ἐγχέας* (Casaubonus, *ἐγχεύας* Athenaei C). *Ἐα Πάρον* Arch. tetr. 51. *Κλεάριοθ᾽* Theogn. 514.

24) Ei qui hanc synizesin duriorem habeat quam quae admitti possit, liceat opponere nonnulla rarioris generis exempla Homeri et Pindari: *Ω* 769 in versus initio legitur *δαέρων-*, *ν* 194: *τοὔνεκ᾽ ἄρ ἀλλοειδέα φαινέσκετο πάντα ἄνακτι*. Pind. Nem. 11, 18 *ἀοιδαῖς*. Pyth. 4, 24 *ἀωςφόρος*, etiam *χρυσάορα* etc. Singularis quoque synizesis est Sim. 22, 1: [*ἦ*] *πολλὰ μὲν δὴ προεκπονῇ Τηλέμβροτε*. Adde illud, quod apud iambographos synizesis, ut infra videbimus, in terminationibus frequentatur.

quid tribuas formis ἢν δε ἐπάρῃ τὴν εὐώνυμον πτέρυγα et κἂν [ἐπά]ρῃ l. 2 et 4 tituli Ephes. 2953, iam recentior, qua inscriptio exarata est, aetas satis monet.

Denique huc pertinent Μηονιστὶ Hipp. tr. 1, 2, quod ab Ionibus Μηΐονες dici solet, Hipp. 16, 1 Μαιαδεῦ et alia, ubi iota inter duas vocales positum est. Quod synizesis genus cum prorsus nullam offensionem praebere possit, miror cur ab editoribus et Homeri et aliorum poëtarum prorsus fere neglectum sit. Omnino iam diphthongi propria natura fert, ut iota paene consonae vicem tenens audiatur. Cuius synizesis exempla servata sunt: Theogn. 552. Tyrt. 12, 12. Mimn. 14, 9: δηΐων. Theogn. 96: λώϊα (AKO).

Possis opinari eodem modo sananda esse

Sim. 1, 23. 4: οὐδ' ἐπ' ἄλγεσιν‖ κακοῖς ἔχοντες θυμὸν αἰκιζοίμεθα.

Arch. inc. 123: Ἄιδων ὑπ' αὐλητῆρος et

Hipp. tr. 28: Χρόνος δὲ φευγέτω σε μηδὲ εἷς ἀργός

sed tamen diversa ineunda est ratio. Nam, ut de primo loco dicam: iam quod Solon Atheniensis in trimetris (vid. supra) formam solutam ἀεικὴς adhibuit, quod ne Hippocrates quidem αἰκὴς dicit, sed ἀεικές VA 44, scripturam traditam vel magis in suspitionem vocat. Verum summae corruptelae indicium est iterata κακὸς notio, quamquam vs. 23 proxime antecedunt: οὐκ ἂν κακῶν ἐρῷμεν. Ita vix poëta admodum mediocris indolis dixisset, nedum Simonides, praesertim cum ἐπ' ἄλγεσιν plane sufficeret et κακοῖς in sequentis versus primo pede assutum, ut appositio, languidissimum esset. Dicam quod sentio: debeturl ibrario, cuius oculi in versum antecedentem aberrarunt. Itaque graviore emendatione opus esse videtur. Conicio ab origine scriptum fuisse: θυμὸν θέλοντες ὧδ' ἀεικιζοίμεθα‖. ὧδ' facile excidere poterat et θέλοντες (i. e. ipsi, voluntarii, ἑκόντες, cf. *K* 556, γ 231. 272), postquam scriptum erat κακοῖς et θυμὸν metri causa transpositum, in EXONTEC abire.

Quod autem ad alterum locum attinet, cum Theogn. 533. 4:

χαίρω δ' ἐμπίνων καὶ ὑπ' αὐλητῆρος ἀείδων,
χαίρω δ' εὔφθογγον χερσὶ λύρην ὀχέων

Archilochi esse videantur [25]) „qui primus iure haec de se praedicare poterat“ (Bergk.), verisimile est Eustathium et Aristophanis scholiastam qui verba illa afferunt, ex elegia hausisse, sed non accurate, cum modo *ὑπὸ* praepositionis usum respicerent. Quem consensus illorum auctorum impedit, quominus *ᾄδων* formam spuriam habeat, is secum reputet, quanto maior fides contrariae sententiae addatur, cum Aeoles quoque Asiani, Boeoti, Dores antiquiores soluta forma uterentur, ut taceam de Ionicae prosae scriptoribus. Quin etiam Callimachus fr. 90 (Blomfield.) praebet: *οὐ μάχην ἀείδοντας|| τὴν Βουπάλειον.*

Denique tertio loco „credo“, ut Meineki verba, etiam Bergkio fere probata, mea faciam, „haec Herodae potius ascribenda esse quam Hipponacti, a cuius poësi eiusmodi *βιωφελεῖς* sententiae alienae sunt.“

Apud elegiacos in formis contractis non offendendum est. Leguntur apud eos, qui Ionicae gentis sunt: *πενταθλεύων* et *πενταθλεῖν* Xen. 2, 2. 16. [*αὔξεται* Mimn. 2, 2, neque *ἄροιτο* Xen. 2, 7 huc pertinet, nam eius radix est *ἀρ*, cf. *ἄρ-νυ-μαι* [26]).] Theogn. 1370 (mp) *ῥήτερον.* 939 (Mimn.) ubi vulgo *ᾀδέμεν* legebatur, iure Schneidewinus correxit *ἀειδέμεν.* 1344 (mp) *ἐπ' αἰκελίῳ παιδὶ δαμεὶς ἐφάνην* conferri potest quodammodo cum Χ 336 *ἀϊκῶς;* quanquam fortasse, *ἐπ'* eiecto, *ἀεικελίῳ* legendum est.

Saepius ceteri poëtae (Solon et Theognis) contractione utuntur, cf. Theogn. 971. 994. 1014 *ἆθλος*, 887 *οὖς*, 958 *χρῄζων*, 501 *ἤρατο*, (cf. Bergk.) 630 *ἐξαίρει*, 1097: *ἐπαίρομαι.* 756 *σώφρων*, qua forma Homerus quidem non utitur, sed

---

25) Etiam Theogn. 1229. 30 certe Archilochi sunt. Petita videntur ex elegiis „*πρὸς Περικλέα*“ inscriptis.

26) Grundz. 305. 6.

tamen recentiores Iones (ne necesse quidem est contractionem in hac voce statuere). Sol. 9, 5: ῥᾴδιον ἐξάραντ'. 13, 21 δῃώσας (11, 3 ηὐξήσατε. Theogn. 362 αὔξεται). Nonnunquam etiam ex patria dialecto hauserunt, id quod docent maxime haec exempla: Sol. 1, 2 ᾠδή, quod etiam hymn. Hom. 4, 494 apparet. 13, 19 ἠρινός. Theogn. 584 ἀργά (coni.) 243 ᾄσονται. cf. hymn. Hom. 6, 2 ᾄσομαι. — 779 παιάνων τε χοροῖς. 22 Θεύγνιδος. Quacum voce conferri tantum potest, quod in Bosporanis 2117—9 legitur Θευδοσίης praeter Θεοδοσίης et in titulo (Dorico) Messanio Θεῦγνις; sed tamen cum tituli illi non pro puro fonte habendi sint, neque haec contrahendi ratio apud Dorienses qui Iadis, ceteroquin recentissimae, contagio patebant, nisi recenti tempore viguisse videatur, [27]) dubito an contractio librariorum culpae tribuenda sit, qui offenderent in synizesi formae Θεόγνιδος. Accedit quod Xenophon sic affert haec verba apud Stobaeum: Θεόγνιδός ἐστιν ἔπη τοῦ Μεγαρέως.

3) De formis solutis, quae in verbi et nominis flexura conspiciuntur, §. 11 sqq. verba faciemus.

Nunc satis habeo primum de poëtis, ex alia atque Ionica natione ortis, pauca praefari.

Difficillimum est de contractione, maxime de vulgari verborum in εω et medii terminationum εαι (de εο p. 179—183 diximus), apud Theognidem, quae non congruit cum Homerica ratione, certum iudicium facere. Dialectus enim Megarica qualis tradita est, plerumque contractionem vulgarem (Atticam) nobis ostendit. Itaque non absonum videtur Theognidem praeter Homericam rationem nonnunquam Dorica usum esse. At non neglegendum est omnes inscriptiones mitioris aeque ac severioris Doridis ad mediam tantummodo totius dialecti aetatem pertinere, quam Ahrensius in quinto et quarto saeculo posuit, [28]) nullam ad antiquam Doridem. Quodsi ne media quidem aetate contractio ubique adhibita est, sed — ut taceam de Graecia septen-

27) Ahr. II, §. 26, 3. 28) II, p. 399.

trionali, quae contagio ceterorum populorum minus patuisse videtur, — nomina contracta in εα desinentia, adiectiva in εος, nomina in οος (in Doride paullo antiquiore), stirpes alterius declinationis quae in σ cadunt, etiam formae quaedam verbi εἰμί contractionem non patiebantur et Siculi poëtae et Rhodius [29]) Timocreon qui multo post Theognidem vixerunt, interdum solutas formas praebent ubi inscriptiones recentiores eiusdem dialecti contractas habent: certe haud dissimile est veri antiqua mitioris Doridis aetate, qua Theognis vixit, omnino formas solutas in usu fuisse. Itaque colligi poterit, ubi appareant formae contractae, quae diversae sint ab Homeri consuetudine, librarios in Atticum usum aberrasse.

Multo confidentius hoc de Tyrtaei dialecto severiore statuere licet, non solum quia poëta multis annis ante Theognidem carmina composuit, sed etiam quia Laconum lingua mediae aetatis in pluribus formationibus solutionem offert.

Solonis aetate solas formas solutas dominatas esse affirmare noluerim, cum omnino Atthis contrahendi amantissima esset. Nonnullae tamen formae recentioris temporis probare possunt huius poëtae aetate solutionem, etiamsi contractio magis magisque in usum veniret, principatum tenuisse. Saepe enim, ut omittam formas satis notas veluti βασιλέας, ἡδέος, ἡδέων, verborum purorum in εω stirpes monosyllabas, ne a prosae quidem orationis scriptoribus et a tragicis poëtis in trimetris contrahitur substantivorum in ος alterius declinationis genetivus pl., cf. τειχέων, ἀνθέων [30]); nomina cum κλέος voce composita haud raro pristinam formam nominativi servarunt (quanquam compluria non Attica sunt): C. I. 1, 647 Φιλοκλέης. 781, 4: Ἱε]ρ[ο]κλέης quae sunt monumenta privata satis vetusta, neque minus Ὑψοκλέης, Ἀγασικλέης, Πατροκλέης, Ἀγακλέης in tabula

29) Ahr. II, §. 26.

30) Krueger, Gramm. graec. I, §. 18, 3. 5; II, §. 18, 2, 7.

magistratuum 158, A 6, cuius singulae partes Ol. 100, 4—101, 3 exaratae sunt (quanquam iam in titulo militari 165, Ol. 80, 3 scripto, et 171, qui est ex Ol. 89, 1, etc. ubique contractio apparet), in titulo militari 167 *Χαρικλέης*, 172, qui ante Ol. 118, 3 insculptus est, 4 *Μενεκλέης*, contra l. 4 *Κτησικλῆς*, l. 9 *Ναυσικλῆς* reperitur, ephemer. arch. nr. 961, l. 4 habes *Μειδοκλέης*, etiam comoediae Atticae poëtae solutionem interdum servarunt in his nominibus *Σοφοκλέης* etc., *Σοφοκλέει*, *Περίκλεες*, *Μεγάκλεες*, *Ἱερόκλεες* dicentes, *Ἐτεόκλεες* Aeschylus in trimetro exhibet [31], *Ἡρακλέες* Plato Theaet. 169, b [32]; porro *Θησέες* reperitur Plat. Theaet. 109, b [33], ephemer. arch. 725, qui titulus est ex Ol. 113, 4 promiscue usurpantur formae *εες* et *εις* substantivorum in *ευς*, veluti *Λαμπτρέες*, *Εὐωνυμέες* etc.; exstat apud Thucydidem et Platonem dualis *πόλεε*, *τραχέας τόπους* dicit Xenophon Cyneg. 9, 18 [34]; ephemer. arch. 364 l. 10. 11: *ἐπι*‖[*στρατη*]*γέονται πρὸς τὸ*[*ν Δῆμον*], quanquam iam breviores formae *αὐτοῖς τε*, *Ἀργείοις καὶ* apparent in hoc titulo, qui Ol. 89, 1 scriptus est.

Quod apud Theognidem et Solonem in mediis stirpibus contractionem fieri videmus, hoc non confundendum est cum contractione, quae spectat ad terminationes, nam ibi syllabae maturius coalescere solent. Cuius rei etiam in Herodoti dialecto exempla non desunt (vid. supra).

Deinde animadvertere opus est exceptionem quandam, quam solutio apud omnes poëtas patitur.

Nonnunquam enim, ut formas metro accommodarent, coacti fuerunt poëtae, maxime elegiaci, ex duabus syllabis unam efficere, si vel synizesis illicita esset. Quocirca hoc nobis agendum erit, ut ubicunque formae contractae tradi-

31) Krueger, II, §. 18, 1, 5. Bergki „commentationum de reliquiis comoediae Atticae antiquae libri duo", p. 107. 328. 9.

32) Kr. I, §. 18, 3, 7.

33) Kr. I, §. 18, 5, 2.

34) Kr. I, §. 18, 8, 1.

tae sunt, accurate inquiramus, utrum metro necne excusari possint. Ut tamen infra ad singula transeuntes eo facilius impedimentis sublatis recta via rem ad finem quendam perducere possemus, non ab re duxi iam hoc loco certos terminos constituere, inter quos formas contractas ferendas censeam [35].

a) Ac primum quidem apud elegiacos in permultis formis, si dissolverentur, una syllaba brevis posita esset inter duas longas. Huc spectant syllabae εε ante duplicem consonam positae et εει, quarum εε, vocales eiusdem generis, omnino non poterant, εει apud Homerum quidem, quem elegiaci secuti sunt, non solebant synizesin efficere. Conferas: Xen. 1, 19 *αἰνεῖν*. Sol. 5, 1 *ἐπαρκεῖ*. Theogn. 1377 (mp.) *ὁμιλεῖς*. Call. 1, 2 *αἰδεῖσθ'*. Tyrt. 4, 7 *μυθεῖσθαι* etc. His annumerandum videtur Theogn. 639 *εὖ ῥεῖν* (vulgo *εὑρεῖν*), quae verba vim unius quasi vocis habent.

b) Deinde multae formae ex elegiis afferendae sunt, in quibus, si solverentur, plures quam duae breves syllabae altera alteram exciperent: Theogn. 928 *τοιῷδε γένει*|. 1310 (mp.) *παῖδ' ἀδαῖ* (*παιδαΐδη* A), cf. etiam nr. d). — Callin. 1, 3 *δοκεῖτε*. Theogn. 63 *δόκει*. 587 *εὐδοκιμεῖν*. 960: *ἐδόκει*. Arch. ep. 93, 1 in tripodiae dactylicae catalecticae fine: *τῇ μὲν ὕδωρ ἐφόρει*‖. Addas *φιλοψυχεῖν'*. Tyrt. 10, 18 etc.

Neque minus apud iambographos in quibusdam formis, in quibus ab origine duae vel plures syllabae breves coniunctae fuerunt, contractione opus erat, quoniam soluta arsis in metro trochaïco et iambico rarissima est et saepius apud scaenicos poëtas demum nobis occurrit, soluta thesis vero (dactylus et anapaestus cyclicus) apud scaenicos primos in usum venit [36]. Prioris generis exempla exhibent Hipp. tr. 47, 1 *ᾤκει*. Sol. tr. 36, 13: *κράτει*‖. Arch. ep. 94, 1 *ἐφράσω*. Contractam thesin reperis his locis: Sim. 7, 4:

35) Haud raro in uno eodemque vocabulo duae (vel etiam tres) causae valere possunt.

36) Rossbach und Westphal, griech. Metr. III, pag. 149 sq. 188.

κυλινδεῖται χαμαί‖. 62 *ποιεῖται φίλον*‖. 75: *κινεῖται μόγις*‖. 28: *Ὁπλὰς ἐκίνει;* similiter, cum a duabus syllabis brevibus in thesi positis synizesis exclusa sit, crasin adhibitam esse existima in *προὔθηκε* Arch. tr. 38, *προὔπινεν* Hipp. tr. 39, 3, quae apud recentiores Ionas soluta relinqui solent.

c) Deinde in carminibus elegiacis excusatur contracta syllaba finalis, quae ante sequens vocabulum, quod a vocali incipit, corripiatur. Tyrt. 11, 30: *ξίφει οὐτάζων*. Theogn. 1219 *δυσμενεῖ ἐξαπατῆσαι* (Bergk. coni. *ῃ*). — Theogn. 252 *ἔσσῃ ὁμῶς*. — Sol. 13, 39: *δοκεῖ ἔμμεναι*. Theogn. 294 *ἀγρεῖ ἀμηχανίῃ* etc.

d) Denique in nominibus et verbis contractis, ubi thematis ultimae vocali vocalis antecedit, propter nimiam (trium vel etiam plurium) vocalium seiunctarum concursum contractione poëtae usi sunt: Sol. 13, 62: *ὑγιῆ*‖. Theogn. 473 *οἰνοχοείτω* (cf. b). 1008 (Mimn.) *ἐσθλὰ νοῇ*‖. — Sim. 7, 27 *ἢ δύ' ἐν φρεσὶν νοεῖ*. Quin etiam, ut postea videbimus, prosae orationis scriptores hanc euphoniae legem in quibusdam formis secuti sunt. Cf. „*Ἐ[χέ]δημός με ἐποίειν*" in titulo Milesio b Olympiadis 60 apud Kirchhoffium Stud. pag. 24.

§. 9.

De crasi.

Crasis frequentiore usu differt Theognis ab Homero, apud quem perpaucae tantum voces crasin efficiunt [1]). Saepissime (11 locis) *καὶ* particula apud illum cum vocali initiali sequentis vocis coire solet, cf. Theogn. 355 *κἀσθλοῖσιν*. 160: *χἠμέρῃ*. 536 *καὐχένα*. — 1342 (mp.) *κοὐκ*. Deinde articulus cum sequenti voce coalescit, veluti Theogn. 346 *τἀμά*. 918 *οὐπιτυχών*. 488 *τοὔνεκα* et 1349 (mp.) *οὕνεκα*, quarum vocularum copulationibus iam Homerus tam saepe utitur, ut speciem magis unius referant vocabuli.

1) Thiersch, griech. Gramm. §. 165.

Denique haec singula commemoranda sunt: Theogn. 453 ὤνθρωπ'. 529 προὔδωκα. 813 προὔδωκαν. 577 ἤ'κ (ἐκ cg, om. A). 147 ἀρετή 'στιν (idem versus legitur Phocyl. fr. 17), quod est antiquissimum crasis exemplum verbi εἰμί.

Ex Ionibus praeter duos locos Theognideos allatos solus Xenophanes unum tantum crasis exemplum exhibet: 2, 19 τοὔνεκεν. Quod fortasse casui dandum est, cum ultima exempla Theognidea etiam a Doride aliena sint, itaque imitationi elegiacorum Ionicorum debeantur, atque optimae auctoritatis testimonium tradatur in Etym. M. 821, 38: ὦλλοι· ἀντὶ τοῦ οἱ ἄλλοι. Αἱ τοιαῦται συναλοιφαὶ τῆς δευτέρας εἰσὶν Ἰάδος, ᾗ Ὅμηρος οὐκ ἐχρήσατο· διόπερ Ζηνοδότῳ μέμφονται εἰπόντι δεῖν ἀναγινώσκειν· ὦλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες.

Apud Solonem duo exempla inveniuntur: 13, 60 κοὐκ. 37 χὥστις, nullum apud Tyrtaeum.

Iam ad iambographos transitum faciamus. Qui quod saepissime crasi utuntur, multo saepius etiam quam Herodotus, non est quod miremur. Quomodo enim fieri potuisset, ut voculae vocali clausae semper ante vocem consona in fronte instructam ponerentur? Iambographos autem crasin tantummodo ad vitandum hiatum vel complurium syllabarum brevium concursum adhibuisse optime demonstratur fragmento Simonidis 22: (ἦ) πολλὰ μὲν δὴ προεκπονῇ, Τηλέμβροτε, ubi cum liceret, synizesin crasi antepositam videmus. Accedit, quod poëtae omnino a rarioribus crasibus, quales apud scaenicos Atticos maximo in usu erant, se abstinuerunt. Patiuntur enim crasin tantummodo particulae καί, δή, πρό, ὦ et articulus, quorum hic in masculino et neutro [2]), ὦ saepe apud Herodotum et Hippocratem crasin efficiunt, δὴ autem alia de causa excusari potest.

2) Conferas quae ex titulis collegi: Sig. 8 τοὐρμοκράτεος, Milesio 39: τὠπόλλωνι, Teïo 3044, A 32 τὠγῶνος, Hal. 38 τὠπόλλων[ος], Milesio Kirchh. „Studien" pag. 14: „Ἱστια[ῖος ἀνέθ]ηκε τὠπόλλω[νι, qui circa Ol. 69 Histiaei tempore exaratus est.

καὶ apud Herodotum quidem rarissime tantum invenitur et pauci illi loci propter multos ceteros mea quidem sententia valde incerti sunt; sed tamen conferas titulum Thasium antiquissimum (ed. Michaelis) ubi est *κἀπόλλωνι* et Ephes. 2953, 4: *κἂν-κἂν* (quanquam ibi *κἢν* exspectas). Etiam apud Hippocratem saepe *κἢν* legi, veluti Co. 111. 283. 491. 599. AAL 15 etc.

Restat, ut nonnulla afferam exempla.

Sicut elegiaci, sic etiam iambographi saepissime *καὶ* particulam per crasin cum sequenti voce copularunt:

Cf. Sim. 7, 35: *κἀποθυμίη* Arch. tetr. 63, 1: *κἀναρίθμιος* Hipp. tr. 29, 2: *κἀκφέρῃ*. — Sim. 16, 1 *κἠλειφόμην*. An. tetr. 5, 10 *κἠμέρης*. — Sim. 24, 1 *χὡς*. — Arch. ep. 86, 2 *καἰετός* (omisit Bergkius: „*καὶ αἰετὸς* Choerobosc. in Psalter."). — Sim. 1, 19 *καὐτάγρετοι* (Stobaei A *ἢ αὐτ.*) — Hipp. tetr. 83, 2 *κοὐχ*. Contra Hipp. tr. 31: *Ἀπό σ' ὀλέσειεν Ἄρτεμις, σὲ δὲ κὠπόλλων* corrupta habenda sunt non solum quia duplex crasis, quae omnino rarissime invenitur summae offensioni est, sed etiam quia veri dissimile est anapaestum in quinto pede a poëta positum esse [3]); immo vero quia prorsus falsa est haec sententia. Nam Hephaestio 31 (fr. 13, 2) dicit: *Τὸ δὲ χωλὸν οὐ δέχεται τοὺς παραλήγοντας τρισυλλάβους πόδας οὔτε δάκτυλον οὔτε τρίβραχυν οὔτε ἀνάπαιστον, ἀλλὰ μάλιστα μὲν ἴαμβον. ὅτε καὶ εὐπρεπές ἐστιν, ὡς τὸ Ἀκούσαθ' κτλ.* Hunc egregium auctorem sequi malui quam Tzetzam in Crameri An. Ox. III, 310, 17: *Στίχοι Ἱππώνακτος τρισυλλάβους ἔχοντες τοὺς παραλήγοντας πόδας.* (Exeg. II, 83, 25 eundem versum *ὑπερβατοῦ* causa affert). Recte enim Meinekius suspicatur (fr. 54 Hipponactis choliamborum [4]) illum hominem vitioso codice usum esse. Ceterum autem Tzetzae iam propterea, quod erat iudici severioris expers et summa ignorantia, non credendum est. Itaque cum Meinekio *σὲ δ' ὠπόλλων*

3) Rossb. und Westph. III, p. 195.

4) Leguntur in Lachmanniana Babri editione, curata Berol. 1845.

lego, nisi quod spiritum lenem in asperum mutavi [5]), quem Tzetza tradidit in κὠπόλλων. — Articuli coalescentis exempla habes: Arch. tr. 50, 1 τἀμά. Sim. 7, 113 τοὐτέρου, quod apud Atticos θἀτέρου sonat. Contractionem autem, qualis apparet Arch. ep. 93, 2 in τἠτέρῃ (vid. Bergk.) ab Ionibus non alienam fuisse docet titulus Teïus 3044, ubi legitur A 23: ἐν τῃπάρῃ, 35: ἡ 'πάρῃ. Quibus exemplis simillimum est Arch. tr. 24, 1 δὴ 'πίκουρος. Porro legitur Arch. tetr. 85: ὦ 'ταῖρε (Hephaest. F C ἑταῖρε). De formis προὔθηκε, προὔπινον iam §. 8, 3b) verba fecimus. Denique δηὖτε, modo ex δὴ αὖτε [6]) natum sit, invenimus: Arch. tetr. 60 et Hipp. tetr. 78. Non tamen neglegendum est, utrumque locum ex tetrametris sumptum esse atque δηὖτε fortasse rectius sine coronide scribi, cum eius origo iam mature oblitterata esse videatur, ita ut semper vim unius fere particulae haberet [7]).

Apud Solonem, qui patriam dialectum sequitur, haec crasis exempla deprehendis: tetr. 33, 7 κἀπιτετρῖφθαι. trim. 36, 16: κἀγαθῷ. 37, 5: τῶν οὕνεκ', quo loco tamen vix de vivae crasis usu cogitari potest.

DE DECLINATIONE.

§. 10.

De declinatione priore in vocalem (α et ο) exeunti [1]).

1) De α vocali in η mutata iam supra diximus. In reliquis igitur, quamnam rationem poëtae ingressi sint, nobis inquirendum est.

---

5) Quomodo Bergkius ad fr. 45, 1: in ὠπόλλων spiritum lenem allato Apolloni Dyscoli loco commendare possit, non intellego.

6) Hartung, Lehre von den Partikeln der griech. Sprache I, p. 323.

7) Ahr. I, p. 104.

1) Inde ab hac §. in disponenda materia G. Curti grammaticam Gr. secutus sum.

2) a. In genetivo singulari nominum masculinorum in ης desinentium et in genetivo plurali totius declinationis in α rarissime tantum inveniuntur terminationes α-ο et α-ων Aeolum maxime propriae. Quod poëtae elegiaci hanc antiquissimam rationem nondum prorsus abiecerunt, firmum est indicium imitationis Homericae.

Exhibentur exempla singularis numeri a

Mimnermo 11, 5 *Αἰήταο*, a Xenophane 2, 3 et 21: *Πίσαο*, a Theognide 243. 4:

καὶ ὅταν δνοφερῆς ὑπὸ κεύθεσι γαίης
βῇς πολυκωκύτους εἰς Ἀΐδαο δόμους

427 *πύλας Ἀΐδαο περῆσαι.* 906: *εἰς Ἀΐδαο περᾶν*, qui loci nostram sententiam eo magis confirmant, cum formulas contineant ex carminibus Homericis depromptas: cum priore loco conferas Χ 482: *νῦν δὲ σὺ μὲν Ἀΐδαο δόμους ὑπὸ κεύθεσι γαίης* ‖ *ἔρχεαι* et ω 204 ‖, cum secundo et tertio *Ε* 646 ‖ et *Ψ* 71 ‖.

Pluralis exempla supersunt: Phoc. 11, 1 *περινισομενάων*, Theogn. 250 *Μουσάων*, 766 *μεριμνάων* (Xen. 5, 4 *ἀοιδάων* Bergk. optime in *ἀοιδοπόλων* mutavit).

Multo vero saepius comparent Ionicae terminationes εω et εων, quae ex illis syllabarum quantitate mutata (ων iam suapte natura longum erat) et α in ε extenuato natae sunt. Paucis tamen locis vulgares formae contractae traditae sunt. De quibus quidnam statuendum sit, quaeritur.

Ionas quidem iambographorum et elegiacorum aetate εω et εων dixisse, cognoscitur ex Homeri et scriptorum recentiorum consuetudine, qui ubique his terminationibus utuntur. Sic legimus Hippocrat. E I 180 *Ἀνταγόρεω*. 193 *Φρυνιχίδεω* E III 210 *οἰκέτεω*. Charon. 9: *τῶν Βισαλτέων*. Hecat. 67 *πρὸς βορέω*. 140 *Περσέων*. Democrit. moral. 8 *οὖρος ξυμφορέων καὶ ἀξυμφορέων*. Anaxagor. 9 *τῶν νεφελέων*. Heraclit. 16: *Τευτάμεω*. Democrit. 76: *τῶν ἡδονέων*. Diogen. 4 *εὐδιέων*. Etiam Phoenix Colophonius, qui vixit Ol. 118, dicit fr. 1, 1: *χεῖρα προςδότε κριθέων* ‖. Postremo legimus in Miles. 39: *Ἀπολωνίδεω*; in titulo Siphni

insulae, 2423c: *Νυ(μ)φέων ἱερόν.* Pari insulae 24, versu tertio secundum Kirchhoffi („Stud." p. 58) emendationem: *Τοῦ Παρίου [π]οίημα* Κ[*λεϊππ*]*ίδεω εὔχομ*[*αι εἶναι*], quorum uterque non multum post initium saeculi quinti a. Chr. n. exaratus est; in Hal. l. 11: *Ἀπολωνίδεω,* 14 *Μεγαβάτεω,* 3. 13 *Σαλμακιτέων,* in Tralliano 2919, 2: *Ἀρτασσέσσεω,* in Myl. 2691, e l. 9 resedit *τοῦ εὐεργέτεω*, etiam in epitaphio Cyziceno 3682, quod certe non primum vel secundum a. Chr. n. saeculum superat: *Φαίηξ Ἰ*[*σ*]*αγόρεω*, in Amph. 2008 exstat. l. 4 *Ἀμφιπολιτέων,* in Cyziceno 3658 (Addend.) *ἱππάρχεω*, in titulo ephemeridis archaeol. nr. 526, qui in Piraeo repertus est: *Ἡγησίθεμις Ἡρακλείδεω Σινωπεύς.* Quin etiam in nummis Olbianis Caracallae et Severi Alexandri tempore excusis — ut taceam de vetustioribus — nomen *Ὀλβιοπολιτέων* praeter *Ὀλβιοπολιτῶν* occurrit [2].

Itaque cum videamus quanto post illorum poëtarum aetatem solutae formae in usu fuerint et lingua vulgari iam dominante remanserint, non possunt illi contractis formis usi esse. Etiam testimonium scholiastae in Cram. Anecd. Graec. Par. III, 115, 1: *Πηληϊάδεω* (*A* 1). *Οἱ Ἴωνες καὶ οἱ ποιηταὶ τὰς εἰς ου ληγούσας γενικὰς τὰς ἀπὸ τῶν εἰς ης εὐθειῶν γινομένας διὰ τοῦ εω προφέρουσιν, οἷον Ξέρξου, Ξέρξεω, Ἀτρείδου Ἀτρείδεω, ἐναντίως τοῖς Βοιωτοῖς καὶ Αἰολεῦσιν*, idoneum est, quod huc referatur, nam scholiastam intellegere Ionicos poëtas cum verba prima tum ultima *ἐναντίως* etc. indicant. Ceterum genetivi ubicunque leguntur, synizesi proferendi sunt, etiam ubi syllaba brevis antecedit, quoniam ab epicis et elegiacis constanter sic collocari solent atque apud iambographos thesin solutam nobis agnoscere non licet, veluti Hipp. 15, 2: *Ἀττάλεω τύμβον*, licet bonus Tzetza de pede trisyllabo fabuletur. Cf. §. 9. Satis aperte hoc ipsum praecipit grammaticus Choerobosc. I, 139 (Bekker. An. III. 1393) *μύκης . . . σημαίνει δὲ καὶ τὸ αἰδοῖον τοῦ ἀνθρώπου, ὅπερ ἰσοσυλλάβως ἔκλινεν*

2) Boeckh. Corp. I. II, p. 86, 5.

Ἀρχίλοχος εἰπών· Ἀλλ' ἀπεῤῥώγασί [μοι] ‖ μύκεω τένοντες. Cf. Cram. An. Ox. III, 231, 5.

Exstant haec: Arch. tr. 25, 1: Γύγεω. 28 Λυκάμβεω (ab Elmsleyo restitutum pro vulgato Λυκάμβεος). 47, 2 μύκεω. 48 Ἄρεω tetr. 70, 1: Λεπτίνεω. ep. 104, 2: Bergkius affert ex Hesychio: Σελληΐδεω. Hipp. tr. 15, 2 Ἀττάλεω, 3 Γύγεω. 64, 2. 3 καί με δεσπότεω βεβροῦ ‖ λαχόντα (Schneidewin. recte coniecit; apud Tzetzam μηδέποτε ἀβέβρου [A καί με δεσπότεα βέβρου]; ita demum respondent versus consilio Tzetzae, quo eos affert). — Semel tantum in iambos vulgarem formam librarii intulerunt: Hipp. tr. 77. . . . Κρέας ἐκ μολοβρίτου συός ‖. Quem versum ab Eustathio non accurate citari iam ex ipsius verbis intellegitur: Ἐπάγει (Ἀριστοφάνης) ὡς καὶ Ἱππῶναξ τὸν ἴδιον υἱὸν μολοβρίτην που λέγει ἐν τῷ· Κρέας etc. ipse se quasi arguit neglegentiae, nam alio loco (Archil. fr. 48) dicit: κλίνεται δὲ καὶ ὡς σπονδειακὸν Ἄρης, Ἄρου, ὅθεν κατ' Ἰάδα διάλεκτον ἐπεκτείνας Ἀρχίλοχος ἔφη etc. — Phocyl. 3. 6. Καὶ τόδε Φωκυλίδεω a Stobaeo et Phrynicho sic exhibitum; quamobrem cum Bergkio corrigendum est Φωκυλίδου, quod legitur 1. 4 (praesertim cum ab eodem Stobaeo tradatur). 5. Quod exordium quoniam proverbi loco usurpabatur (cf. Ciceron. ad Attic. 4, 9 ubi item Φωκυλίδου), apparet, quanto facilius in vulgarem dialectum converti potuerit.

Arch. el. 1, 2 Μουσέων (Plut.; Μουσάων Themist. Athen., epit. Eustath.) tr. 22: τερπωλέων. tetr. 54, 2 Γυρέων. inc. 127 θυρέων. Hipp. tr. 43, 2 κριθέων. Anan. tetr. 5, 9: καὶ μεσέων νυκτῶν (μέσων Athenaei C). — Corrigenda sunt: Mimn. 7, 3: πολιτῶν et 6, 1 μελεδώνων, contra ἀργαλέων quod antecedit, recte sese habet, utpote quae forma contractionem propter ε ante εω positum inierit. His addas Theogn. 1056 (Mimn.) Μουσῶν [3]). — 1249 (mp.) κριθῶν et 1273 θυελλῶν.

---

3) De simili Homeri consuetudine cf. Thierschi gramm. Gr. §. 179,

Secuntur ceteri elegiaci. Apud quos hi genetivi cernuntur ad normam Ionicae dialecti formati:

Tyrt. 12, 6: *πλουτοίη δὲ Μίδεω καὶ Κινύρεω μάλιον* (G. M. Schmidt scripsit; vulgo *Κινυρέοιο μᾶλλον*, et sic Stobaei Vind. A (*Κινυρεοῖο*), B *Κινύραο πλέον*, Camerarius *Κινύρεω βάθιον*), 7 *Ταντηλίδεω*. — 10, 14 *ψυχέων*.

Theogn. 702 *Αἰολίδεω* (A et Stob., *ου* ceteri). 703 (A, *ἀΐδαο* ceteri). 802. 1124: *'Αΐδεω*. 716 *Βορέω* (A), 176 *πετρέων* (A, ceteri *πετρῶν*; sed *πετρέων* ap. Stob. AB (vulgo *πετρῶν*), et Clem. Strom.; *πετρῶν* Plut. etc.; propter synizesin adhibendam conferas 1361 (mp.) *Ναῦς πέτρῃ προςέκυρσας*). 219 *πολιητέων* (A, *πολιτάων* KO, *πολιτῶν* ceteri). 1153 *μεριμνέων* (A, K *μερίμνων*, ceteri *μεριμνῶν*). — 894 *Κυψελίδεων* (legebatur *κυψελίζων* et *κυψελλίζον*) quamquam 891—94 non Theognidis sunt. — In *ἀνιῶν* 344 et *ταχεῶν* '*Αρπυιῶν* 715 contracta forma excusationem habet.

Sol. 24, 8: *εἰς 'Αΐδεω* (AKO apud Theogn. 726, *ἀΐδην* reliqui ut Stobaeus). 13, 49: *'Ηφαίστου πολυτέχνεω*. 13, 51: *'Ολυμπιάδων Μουσέων* (Brunck, codd. *μουσάων* et *μουσῶν*). 26, 2: *Μουσέων* (in compluribus Plutarchi codd. *αων*).

Quibus cum formis vulgares contractae promiscue usurpatae videntur a Solone. Exstant enim:

El. 2, 4 *Σαλαμιναφετῶν* (Is. Vossius et Hermann, v. *Σαλαμῖν' ἀφέντων*, sed Stobaei codd. *Σαλαμῖν' ἀφέτων*). tetr. 33, 6: *'Αθηνῶν*. tr. 36, 12: *ἤδη* (scribas *ἤθη* cum

34. 35. Quodammodo tamen haec lex apud omnes Ionas recentiores valere videtur. Namque Dindorfius, qui §. 9 elisum *ι* librariorum culpae tribuit, certe in errore versatur. Rectius Bredovius p. 218 contractionem (elisionem) agnoscit, ubi *ι* vocalis antecedit. Equidem nescio an hic usus non tam artis finibus circumscriptus fuerit. Nam in titulo Halicarnassio, l. 12 *Παναμύω* legitur. Etiam Hippocrates simplici *ι* utitur post vocales aut diphthongos. Cf. J. Fl. Lobecki commentationem inscr.: „Beiträge zur Kenntniss des Dialects des Hippocr." p. 14 sqq. Philologi VIII. Miror tamen, quod vir doctus genuina scripta non a suppositis seiunxit.

Bergkio in proecdosi) δεσποτῶν τρομευμένους (*Γ* apud Aristid., vulgo δεσπότας).

Putaverit quispiam, quamquam fortasse Σαλαμιναφετῶν in elegiis mutandam sit, tamen defendendam esse scripturam traditam in iambis, ubi poëta patriam dialectum sequatur. Attamen ne in his quidem ῶν recte se habere potest. Cum enim mecum reputo usurpasse Solonem in 1. declinationis in α exeuntis genetivo cum Ionibus η, dixisse videri etiam illius temporis Atticos εω in genetivo singulari — ου enim recentius ex χέω, propter accentum simillime ac χέο pronuntiato, natum est —, verisimile fit Solonem, cum in multis rebus Ionas sequeretur, etiam in genetivo pl. Ionice εων dixisse, vel si statuis antiquo tempore apud Atticos eum αων, non εων sonuisse [4]). Accedit, quod multa similia, veluti nominis stirpium in σ exeuntium genetivus pl. (cf. §. 8, 3), pronominis personalis genetivus pl. (§. 13), verborum purorum formae non contractae εω εων genetivum pl. εων commendare poterant.

Neque in dubio relinquitur, quid de formis iudicandum sit, quae leguntur apud Theognidem vs. 1014 Ἀΐδου, 455 πολιτῶν, 769 Μουσῶν, 343 et 1153 κακῶν (scil. μεριμνέων, quod A servavit). Etenim in Dorica dialecto vulgares formae nunquam in usu fuerunt, sed ᾱ et ᾱν ex αο et αων contractae. Quomodo igitur, quaeso, ferri potest in carminibus Theognidis recentior Attica flectendi ratio?

Denique genetivorum forma α et αν, quam modo Doriensium propriam esse diximus, reperitur apud Tyrtaeum embater. 15, 2 πολιατᾶν et apud Theognidem vs. 785 et 1088 in Εὐρώτα, qua cum forma comparari possunt: Hesiodea μελιᾶν (op. 145) et θεᾶν (theog. 41). Apud Theognidem tamen summi momenti est hanc rationem tantum in

4) In inscriptionibus nullum exstat exemplum. Nam pro eis quae Boeckhius ediderat in Attica inscriptione C. I. I, 33 Τῶν Ἀθηνέων ἀθλον εἰμί, Franzius elem. epigr. p. 101 vidit legenda esse: τῶν Ἀθήνηθεν ἄθλων εἰμί.

Dorico nomine proprio valere. Talia ne ab Atticis quidem aliena sunt, atque legimus in marmore Pario 2374, 49 et 61: *Τλησία*, *Ἱππία*, in Myl. 2691 e 3. 12. 13 *Μανίτα* (cf. substantivum *μηνίτης*).

b. In declinatione stirpium in ŏ exeuntium genetivi usitata forma est *ου*. Ex imitatione tamen linguae Homericae vel omnino epicae elegiaci interdum antiquiore *ο-ιο*, ex qua illa iota eiecto contractione nata est, hunc casum instruunt, plerumque vel eandem versus sedem, saepe etiam eandem formulam retinentes, in quibus eiusmodi formae apud Homerum comparent. Videntur autem pleniores formae ex vetustissima lingua ab Homeridis [5]), ex horum carminibus ab elegiacis retentae esse, propterea quod metro dactylico aptissimae erant. Rarior earum usus apud elegiacos, partim quidem, ex pentametri structura explicandus est, secundum quam ab utriusque hemistichi fine exclusae erant.

Ac primum quidem ante caesuram primariam collocata sunt:

Tyrt. 12, 5 *Τιθωνοῖο* (apud Homerum bis in versu exeunti).

12, 25 *στέρνοιο*, apud Homerum quinquies, ut *Λ* 842.

Mimn. 2, 7: *θανάτοιο* (apud Homerum maxime in versus fine).

Theogn. 707: *ὅντινα δὴ θανάτοιο μέλαν νέφος ἀμφικαλύψῃ*. Cf. *δ* 180 *πρίν γ' ὅτε δὴ θανάτοιο μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν*.

Theogn. 103: *ἐκ χαλεποῖο πόνου*. 119 *χρυσοῦ κιβδήλοιο*. 949 *νεβρὸν ὑπὲξ ἐλάφοιο λέων ὡς ἀλκὶ πεποιθώς*.

Cf. *Λ* 113: *ὡς δὲ λέων ἐλάφοιο — τέκνα‖-συνέαξε*, maxime *E* 299.

Sol. 13, 23: *λάμπει δ' ἠελίοιο μένος*. Cf. *Ψ* 190. *κ*

5) De usu Homerico bene disseruit A. Leskien in Fleckeiseni annalium vol. 95 et 96 (1867), I, pag. 1 sqq.

160 -μένος ἠελίοιο|| ceterum 7 locis Odysseae ἠελίοιο in medio versu legitur.

Deinde in versus ultima sede:

Arch. 1, 1: Ἐνυαλίοιο ἄνακτος||, idem legitur Hesiod. scut. 371 (*N* 519: υἱὸν ἐνυαλίοιο-||).

Tyrt. 12, 35: εἰ δὲ φύγῃ μὲν κῆρα τανηλεγέος θανάτοιο. Cf. potissimum *Θ* 70 et *X* 210: ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο, praeterea ταν. θ. in eadem sede 6 Odysseae locis.

Mimn. 9, 5: ποταμοῖο, et 14, 7 πολέμοιο saepe Homerus praebet.

Mimn. 11, 5 et 14, 11: ἠελίοιο, sic semper in Iliade positum est.

Theogn. 569 (Mimn.) — λείψω δ' ἐρατὸν φάος ἠελίοιο||. Cf. *Σ* 11. *λ* 93. Hesiod. op. 155. hymn. in Ven. 4, 272: λείψω, λιπών, ἔλιπον, λείπει φ. ἠ.||.

1143 ἀλλ' ὄφρα τις ζώει καὶ ὁρᾷ φάος ἠελίοιο||. Cf. *Σ* 61. 442: ὄφρα δέ μοι ζώει καὶ ὁ. φ. ἠ.|| *δ* 540. 833 *ξ* 44 *υ* 207. *κ* 498: ζ. — ἠ.|| Praeterea formula φάος ἠ.|| exstat 8 [9] locis et hymn. in Apoll. Del. 1, 71. et Hesiod. fr. 224.

1185 (Mimn.): — (αὐγαὶ) φαεσιμβρότου ἠελίοιο||. Cf. *κ* 138. Hes. theog. 958.

527 (Mimn.) γήραος οὐλομένοιο.

705: νόοιο || quater apud Homerum, veluti *K* 122.

879: Τηϋγέτοιο.

Solon 13, 19: πόντου πολυκύμονος ἀτρυγέτοιο et

Hipp. hex. 85, 4 παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο ||, sumpta sunt Hipponactis verba ex *κ* 179. *Α* 316. 327 (hymn. in Dion. 7, 2). *θ* 49 (ἐπὶ); praeterea ἁλὸς ἀ. || tribus locis reperitur.

Denique in paenultima sede exstat:

Arch. el. 9, 3 κατὰ κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. Eadem verba habes hymn. in Ven. 6, 4: κῦμα-θ.|| *B* 209. *Z* 347. Praeterea π. θ. || 6 locis Homericis et hymn. in Merc. 3, 341 et Hesiod. op. 648 occurrit.

Verum iambographos, quoniam *οιο* terminatio non solum a recenti Iade prorsus aliena erat, sed etiam ipsa Homeridarum aetate tam obsoleta, ut non usurparetur nisi in formulis et certis versus pedibus, exspectamus sola *ου* forma usos esse, etiam in tetrametris. Nihilo setius Arch. tetr. 77, 1 vulgo legunt: *Ὡς Διωνύσοιο ἄνακτος*, ubi Athenaei PVL exhibent *Διονύσοιο*. Sed tamen pro hac forma dubitari vix potest, quin cum Hermanno restituendum sit *Διωνύσου*. Neque vero debebat Bergkius scribere *ο* eliso: *Διωνύσοι'* cum tale quid etiam ab usu Homeri prorsus recedat. Egregie Hermannus [6]) „vehementer", inquit, „secum ipsi pugnassent Graeci poëtae, si formas vocabulorum ob id ipsum inventas" (vel potius servatas) „ut locum deficientis in versu syllabae explerent, rursus decurtare, quam communibus formis uti maluissent." Corruptela procul dubio inde nata est, quod librarius vel Athenaeus ipse verbis paullo ante (pag. 627. C) ex Archilochi elegiis citatis (*Ἐνυαλίοιο ἄνακτος*) perducebatur, ut *οιο* formam poëtae propriam esse putaret.

3) Longiores et breviores dativi pluralis formas poëtae elegiaci epicorum more illi quidem promiscue usurpant, sed tamen paullo saepius quam Homeridae breviores posuerunt, ut fert metri mutati natura.

Ac de formis in *οις*, *οισι* non habeo, quod pluribus disseram. Maioris momenti est dativus pluralis stirpium in *α* vocalem cadentium. Qui apud Homerum sonare solet *ησι*, *ης*, *αις* tantum in *ἀκτή*, *θεά*, *πᾶσα* vocibus (3 locis, praeterea Bekker etiam *Γ* 158 *θεαῖς* reposuit), modo recte sese habeant [7]). Multo saepius vero quam Homerus elegiaci, si libris fidem habeas, *αις* terminationem usurpant, tam saepe fere quam *ησι*. Attamen elegiacos omnes tantum formas

6) Orphic. 722 sq. Cf. etiam Herodianum ad *Δ* 35 etc.

7) Vix crediderim. Frustra enim quaeris, cur *θεῇσι* ubique scriptum sit, cur *πάσῃσι*, cur in hoc vocabulo multis locis Ionicus genetivus.

ῃς, ῃσι admisisse supra docuimus (illas tres Homericas neglegere licet, cum non occurrant); quocirca αισι ubicunque traditur, corrigendum est aeque atque αις; nam ea consuetudo ex qua brevior forma in αις exire solet, recentiorum demum epicorum propria est (etiam epigrammatum scriptorum).

Ad singula autem transeuntibus elegiaci Ionicae stirpis et Solon Atheniensis dativum suppeditant:

Arch. 9, 2: *θαλίῃς | τέρψεται.* 9, 4: *αμφ' ὀδύνῃς ἔχομεν.* — Mimn. 14, 11 *αὐγῇσιν* (vulgo *αὐγαῖσιν* apud Stobaeum), 2, 2: *αὐγῇς | αὔξεται ἠελίου* (*αὐγῃ* Stobaei libri). His addas Theogn. 983 (Mimn.) *θαλίῃσι* (A *θαλίεσσι*, KO *θαλίαισι*). — Theogn. 1234 (mp.). 1357 *ῃσι.* — 1269. 1281 (bis) *αισι.* 1271 *μαργοσύνῃς ἀπό.* 1234 *αις.* — Xen. (1, 3 *ἐν φιάλῃσι προτείνει* scr. Bergk., libri Athenaei exhibent *φιάλῃ παρατείνει*) 3, 5: *χαίτῃσιν* (Athenaei PVL, *χαίτισιν* AB). 2, 3 *παρ Πίσαο ῥοῇς ἐν Ὀλυμπίῃ* (*πὰρ πίσα ὀρόησεν* P, *παρπίσα ὀρόησεν* B, *πὰρ πίσα ὀρόης ἐν* V Athenaei). — Sol. 4, 5 *ἀφραδίῃσιν* (4, 22 *φίλαις* ‖ coniecit Bergk; debebat *ῃς* scribere). 13, 36: *κούφῃς ἐλπίσι* (Stob. *αις*) 37 *ἀργαλέῃσι*, 61 *τὸν δὲ κακῇς νούσοισι κυκώμενον ἀργαλέῃςτε* (Stob. *αις*). 24, 4 *πλευρῇς καὶ* (scr. Bergk., Plutarch. *ῃ*, Theogn. 722 *αῖς*). 28 *προχοῇσι* (*προχοαῖσι* Plut. F a L).

Apud Theognidem [8]) longior terminatio semper fere est *ῃσι(ν)*, eaque in versibus: 225. 239 ⊙. 325 (*ἀμαρτωλῇσι*, KO *οῖσι*). 439. 513. 619. 703. 712 ⊙. 828 ⊙. 881. — Quibus addi potest 779 ubi *ἰαχοῖσι* A, *ἰαχαῖσι* ceteri exhibent, quoniam *οισι* et *ησι* haud raro permutata sunt.

αῖσι forma non apparet nisi: 55 *πλευραῖσι* AKO, *οῖσι* s, *ῇσι* ceteri.

Deinde brevior forma *ῃς*: 12 (*νηῦσι θοῇς*‖, A *θοῇς*, ceteri *αῖς*) 239 ⊙ (AKO *θοίνῃς δὲ*, rel. *αις*). 1002 (*ῥαδινῇς*

---

8) Quibus versibus hoc signum ⊙ appinxi, ei vel ipsi vel versus qui proxime antecedit vel sequitur etiam exemplum alterius formae exhibent.

χερσὶ Athen., Theognidis codd. αῖς). Praeterea Heckerus sententia flagitante 879 κορυφῆς ὕπο Τηϋγέτοιο coniecit pro librorum κορυφῆς ἄπο. (778 κιθαρῆς ἠδ' ἐρατῇ θαλίῃ Bergk. scripsit pro κιθάρῃ καὶ, recte ut videtur.)

Denique vulgaris forma decurtata legitur: 161. 240. 432. 632 (bis). 631. 640. 712 ⊙, 827. 8 ⊙. —

Quas formas ascripsi omnes, ut melius intellegeres prorsus nullum discrimen intercedere inter η et α. Ex duobus locis etiam cognoscimus hac sylloge demum composita a librariis α in η mutatum esse. Versu 1002 enim, ubi codd. ῥαδιναῖς praebent, Athenaeus ῇς servavit; et vs. 722, qui a Solone sumptus est, in Theognidis codicibus legitur πλευραῖς, apud Plutarchum contra, qui eum Solonis esse dicit, πλευρῇ; ubi, cum singularis numerus non aptus sit, elucet σ tantummodo excidisse.

Denique apud alterum poëtam Doricum leguntur:

11, 19 ἐν κονίῃσιν. 2, 2 Ἡρακλείδαις. 4, 6 εὐθείαις ῥήτραις (Plut., Diod. εὐθείην ῥήτρας). 10, 25 φίλαις ἐν χερσίν.

Sed haec hactenus; nunc ad iambographos veniamus. Unum illud iam supra docuimus, nomina, quorum stirpes in α exeunt, non posse non terminari in ησ(ι). Nihil aliud igitur nobis relictum est, quam quaestio de formis longioribus et brevioribus nominum utriusque stirpis. Illae servatae sunt locis, quos allaturus sum [9]): Arch. (tetr. 83 βακχίῃσιν Bergkius coniecit) ep. 84, 2 χαλεπῇσι θεῶν ὀδύνῃσιν ἕκητι. Sim. 7, 6 κοπρίῃσιν, 38 ναύτῃσιν, 44 ἐνιπῇσιν, 89 πάσῃσιν. Hipp. tr. 4 κράδῃσι. 5, 2 κράδῃσι καὶ σκίλλῃσιν. 19, 3 ἀσκέρῃσι-δασείῃσιν (62, 2: ἐν τῇσι γνάθοις Bergk. pro τοῖσι scripsit). — Sol. tr. 37, 6 ἐν κυσὶν πολλῇσιν (Aristid. codd. αἶσιν). Arch. tetr. 66, 6: ἀλλὰ χάρτοισιν τε χαῖρε, καὶ κακοῖσιν ἀσχάλα. ep. 94, 4 ἀστοῖσι φαίνεαι γέλως. Sim. 1, 21 βροτοῖσι κῆρες. 7, 19 παρὰ

---

9) Locos qui ad declinationem in α spectant hic habes collectos omnes.

ξείνοισιν ἡμένη. Hipp. 36, 3 κηρίοισιν ἐμβάπτων. 43, 1 κακοῖσι δώσω. Sol. tr. 38, 3 φακοῖσι· κεῖθι-, etc.

His annumerandi sunt ei loci, ubi brevior forma cum posita sit ante vocalem, elisione excusari potest: Arch. tetr. 62 ἀνθρώποις Ἄρης. 65 τὸν κακῶς με δρῶντα δεινοῖς ἀνταμείβεσθαι (κακοῖς). 70, 2. 3. Sim. 1, 24 κακοῖς ἔχοντες. 7, 29. 64; 14, 1. Nihil nos impedit, quominus huc referamus etiam Arch. tetr. 72, 2: προςβαλεῖν μηρούς τε μηροῖς, ubi cetera omissa sunt. Sol. tetr. 34, 2 λοξὸν ὀφθαλμοῖς ὁρῶσιν. tr. 37, 2 ἃ τοῖς ἐναντίοισιν ἥνδανεν.

Optime congruunt haec exempla plenioris formae cum prosae Ionicae scriptorum consuetudine, qui alteram prorsus aspernati sunt. Etiam in antiquissima Thasi insulae inscriptione (ed. Michaelis) legimus Νύμφῃσιν, in Diris Teïis 3044 A 33 Ἀνθεστηρίοισιν καὶ Ἡρακλείοισιν καὶ Διοισιν, ἐν, 36: ἐν ᾗσιν ἡ πάρη γέγραπται. 43—44: ἐπὶ Τηΐοισιν τὸ ξυνόν; in Olynthiaco: l. 2: ἀλλήλοισι (contra l. 11 ἀ]μφοτέροις δοκῇ). In recentioribus titulis decurtatas formas apparere: in Myl. 2691, 7: τοῖς προγόνοις τοῖς τούτων, in Myl. 2909, 3 τοῖς ἑωυτῶν, 5 αὐτοῖς κατάπερ, nemo mirabitur [10]). — Antiquam rationem ne Herodas quidem mimiamb. 3, 2: ἢ τῇσι μηλάνθῃσιν ἅμματ' ἐξάπτων ‖ deseruit.

Similiter in lingua Attica, quanquam quo tempore maxime exculta est, longiores formae in vivo vitae cotidianae usu iam diu exstinctae erant, tamen quod a poëtis scaenicis vel diverbiis intextae sunt, quod prosae scriptores (praecipue Plato) sese non ab eis abstinuerunt, demonstrat Solonis tempore solas usitatas fuisse; aliter enim fieri non potuit, ut ad tam recentem aetatem manerent. Idem colligere licet ex antiquioribus titulis, ubi multa illius usus vestigia servata sunt. Praeter exempla, quae §. 6 attuli, conferas C. I. I, 71, Col. 6, 10 τοῖς ἀκολ[ούθ]οισιν καὶ [δούλ]οισιν, 26 τοῖς ἰδίοις μείζοσι μ[υ]στηρίοισιν. 72: τοῖσι

10) De forma quadam in Hal. obvia infra dicemus.

Ἀθην [*αίοισι*] „ut videtur.“ 82, 34 *ἱερὰ τὰ κοινὰ, ἐν ὅσοισιν ἐ*[*στι*] ‖ *ῶνται* (Boeckhius mavult *ὅσοις ἂν*), Rangabéi syll. nr. 114, l. 7: *Ἀθηναίοισιν*, l. 1: *τοῖς ἐπιστάτησι* et *οἷς Ἀντικλῆς* propter sequentem vocalem iota litterae omissio excusatur. 294, 7: *αὐτοῖσι*, at l. 11: *α*]*ὐτοῖς κατὰ*, qui titulus attingere videtur Olympiadem 86. Item in titulis, ubi *ταμίασι*(*ν*) apparet, fere omnibus brevior forma *οἷς* occurrit, veluti Rang. 90, 91, l. 3: *οἷς Κράτης ἐγραμμάτευε;* in eodem titulo 250 ubi *ησι* et *αισι*, exstat l. 8: *τοῖς προτέροις Παν* [*αθηναίο* ‖ *ις*] *ἐτετάχατο*, l. 13 [*αὐτοῖ* ‖ *ς*] *ψήφισμα*, l. 31 *τοῖ*]*ς προτέροις Παναθηναίοις ἐτετάχατο*, nusquam longior declinationis in *ο* forma. A forma *οισι* Attici omnino maturius descivisse videntur. Ultima enim est ex Ol. 86, 3. Forma dativi *ησι* contra reperitur usque ad Ol. 88, 4 (vid. supra §. 6), longior forma *ταμίασιν* inde ab Ol. 86, 3 circiter usque ad Ol. 90 (§. 6, ann. 7). Itaque ut rem paucis complectamur: post Euclidem archontem longiores formae in titulis omnino scribi desitae sunt.

Permulta tamen apud iambographos exempla adversantur, in quibus vel ante consonam vel in versus fine brevior dativus traditus est. Quapropter Ahrensius omnia corrigere conatus est [11]. At nescio, an vir doctus longius in hac re progressus sit. Non enim ei assentiri possum, quod Ionicam consuetudinem etiam in tetrametris observatam esse censet, quia non intellego, cur licentiam in aliis quoque rebus conspicuam non in hac formatione a poëtis sumptam esse concedat, ac quia re vera, si summa imis miscere nolis, plenior forma non ubique restitui potest, sed ibi tantum ubi scripturae traditae corrupta species mutationibus auctoritatem adiungit. Itaque defendo:

Arch. tetr. 65: *ἓν δ' ἐπίσταμαι μέγα*
τὸν κακῶς με δρῶντα δεινοῖς ἀνταμείβεσθαι κακοῖς‖.

Quod fragmentum tam bene traditum est, ac tam aptam sententiam praebet, ut quidquam mutare vetemur. Quod

11) Verhandlungen der XIII. Phil. pag. 60 sqq., annot.

enim Ahrensius de δεινοῖς et τὸν vocibus dicit, quasi non traditae sint, prorsus fallitur [12]). Deinde non necesse est, huc referri Zenobi verba (fr. 118) quibus Ahrensius utitur tanquam testimonio, secundum quod in hoc fragmento epodorum rhythmus restituendus sit. Denique quis negare poterit cum Ahrensi inventa respicit:

ἀλλ' ἕν γ' ἐπίσταμαι μέγα ||
ἐγώ· κακῶς τι δρῶντας ἀνταμείβομαι || κακοῖσ'.

hoc modo tolli omne fundamentum, in quo criticus nitatur. Ceterum vix quisquam probaverit illud ἐγώ, quod maxime flaccescit, neque verba κακῶς τι etc. sine coniunctione eis, quae antecedunt, adiuncta. — Cum res ita sese habeat, non magni momenti est, quod

Arch. tetr. 56, 1 cum quadam probabilitatis specie conici potest, ut Ahrensius fecit: τοῖσι θεοῖσι τίθετε πάντα [13]).

Neque magis credo a poëtis sine ulla exceptione in trimetris formam longiorem adhibitam esse. Hoc enim certe concedendum est, si poëtae concurrentibus duobus dativis vel declinationis in ā et ŏ, vel huius et alterius, quae in consonam exit, se semper a breviore forma (ante consonam posita) abstinere voluissent, id poësi liberius tractandae summo impedimento futurum fuisse. Quid igitur magis consentaneum est, quam signum plenioris formae, iota, semel omitti? Num poëta propterea peccat in patriam dialectum? Minime vero. Illi iam satisfacit cum in copulatione adiectivi vel articuli cum substantivo iota finale alterutri formae addit. Hoc modo quis dubitare potest, quin color, ut ita dicam, Ionicus servetur? Ceterum haec ratio fortasse ne a cotidianae quidem vitae usu aliena erat. Legimus enim in praestantissimo Hal. l. 10: τοῖς μνή̣μ[ασ]ιν.

---

12) Inspicere mihi licuit Theophylacti editionem, Hamburgi a. 1724 a Chr. Wolfio curatam.

13) Melius tamen sententiae convenire videtur singularis numerus secundum Groti coniecturam τοῖσι (ι addidi) θεοῖς τίθει τὰ πάντα.

Huc referas:

Sol. tr. 37, 3 *αὖθις δ' ἂ τοῖσιν ἀτέροις δρᾶσαι* (scil. *ἥνδανεν*). Quo loco, quem Ahrensius silentio praeteriit, sive mecum Hermanni coniecturam *χἀτέροις* probas, sive alium dativum — hic enim necessarius est — restituis, longior forma ne ponatur, metrum impedit. Fortasse omnino *ἀτέροις* non attrectandum est, si recte statuitur *α* ab origine longum fuisse. Itaque nescio an fr. 40 pro *ἕτερος* restituendum sit *ἅτερος*.

Hipp. 62 tradita sunt: *οἱ δέ μευ ὀδόντες ἐν τοῖσι γνάθοισι πάντες κεκινέαται.* Quibus verbis Ahrensius pristinum nitorem reddere studuit proponens: *οἱ δέ μευ ὀδόντες* ‖ -⏑ *ἐν τοῖσι γναθμοῖσι πάντες ἐκκεκινέαται* ‖, ubi non solum in durissima synizesi *μευ͡ ὀδ* offendimus, sed etiam in primo pede versus sequentis.

Vix enim ibi aptum vocabulum supplere poteris. Accedit, quod in tota coniectura simplicitatem desideramus. Non tamen probaverim Bergki coniecturam *Οἱ δέ μευ πάντες* ‖ *ὀδόντες ἐν τῇσι γνάθοις κεκινέαται* ‖ quia incisio media molestissima est. Forsitan scripserit poëta:

οἱ δ' ὀδόντες μευ
ἐν τῇς γνάθοισι πάντες ἐκκεκινέαται

Sim. 7, 5: *αὐτὴ δ' ἄλουτος ἀπλύτοις τ' ἐν εἵμασιν*
ἐν κοπρίῃσιν ἡμένη πιαίνεται

ἀπλύτοις τ' Valckenaerius et Gaisford. scripserunt, vulgo apud Stobaeum *ἀπλύτος τ'*, A Vind. *ἄπλυτος*, Trinc. *ἄπλουτος*. Ahrensius tacite hunc versum ut exemplum elisae formae sic affert: *ἀπλύτοις ἐν εἵμασιν*, copulam nihil morans, quam deesse vix licet, *ἐν-ἡμένη* enim cum *πιαίνεται* artissime coniungenda sunt. Cum tamen *τ'* particula a recentiore demum librario, postquam *ἀπλύτοις* in *ἀπλύτος* corruptum est, ad metrum sanandum inserta videatur, mihi in mentem venit ab origine scriptum fuisse *αὐτὴ δ' ἄλουτος κἀπλύτοις ἐν εἵμασιν*.

Sim. 7, 74: *εἶσιν δι' ἄστεος πᾶσιν ἀνθρώποις γέλως.*

Ibi solus Arsen. praebet ἀστοῖσι, quod Ahrensius commendat. At cum proxime ἄστεος vox antecedat, ἀστοῖσι poëta indignum est. Non vereor, ne ullum aptius vocabulum quam ἀνθρώποις excogitari possit. Nec qua via ἀνθρώποις in locum ἀστοῖσι vocis irrepserit, satis intellegitur. Contra quam facile ἀστοῖσι propter ἄστεος quod antecedit, ex librariorum neglegentia vel somnolentia nasci potuerit, in propatulo est.

Verum his locis mihi aeque atque Ahrensio pleniore dativi forma opus esse videtur:

a) Arch. tr. 23 ψυχὰς ἔχοντες κυμάτων ἐν ἀγκάλῃς (vulgo αις) (qui versus Ahrensium fugit). Cum Aristophanes Ran. 704: τὴν πόλιν καὶ ταῦτ' ἔχοντες κυμάτων ἐν ἀγκάλαις Archilochi verba parodia ludat in tetrametris, licet suspicari etiam illius versum ab origine fuisse tetrametrum, velut τῶν φίλων ψυχὰς ἔχοντες κυμάτων ἐν ἀγκάλῃς. Scholiasta sola verba attulit, quae Aristophanes imitatus est, nisi quod obiectum ψυχὰς omittere nequibat. Miseros amicos intellegit poëta, qui naufragio perierunt.

b) Sim. 7, 70: ὅστις τοιούτοις θυμὸν ἀγλαΐζεται ‖ Stobaeus tradidit; Aelianus contra (M m a v b c r) τοιοῦτον. Itaque Jacobsius coniecit τοιοῦτον ῥυθμὸν vel θεσμὸν, quorum prius mihi probandum videtur. Neque vero cum Ahrensio Aeliani scripturam defendere possum, cuius sententia nimis exquisita sit (conferas interpretationem Germanicam: „wer in solcher Sinnesart prunkt" i. e. secundum Ahrensium: „wenn nicht ihr Mann ein König ist, der a u c h in s o l c h e m Sinn prunkt w i e sein der ἵππος ἁβρὴ verglichenes Weib"); ceterum ita potius exspectas τ ὸ ν α ὐ τ ὸ ν θ υ μ ό ν.

c) Sim. 20, 1: in libris legitur θύειν νύμφαις καὶ Μαιάδος τόκῳ, unde Ahrensius partim Barnesium secutus, qui, id quod Bergkius probavit, coniecerat Θύουσι Νύμφαις τῷ τε Μ. τ. ‖, bene restituit: θύουσι Νύμφῃς (scriptum est Νύμφῃσ'?) ἠδὲ Μ. τ. ‖ ἠδὲ particula etiam Hippocrates utitur.

d) Hipp. tr. 8: Πάλαι γὰρ αὐτοὺς προςδέχονται χάσκοντες,
κραδὰς ἔχοντας, ὡς ἔχουσι φαρμακοῖς.

Ubi cum ultima vox sententiae aptae repugnet, placet cum Bergkio scribere, φαρμακοί (ς ex prioris versus fine in hoc vocabulum irrepsisse videtur). Ahrensius permire coniecit: ἔχοντες, ὥστε κού τι φαρμακούς.

e) Anan. tr. 3, 1: Εἴ τις καθείρξαι χρυσὸν ἐν δόμοις πολλόν ‖ πολλὸν ex Athenaei VL receptum est. Cum tamen ABP et Stobaei libri πολὺν exhibeant, Ahrensius (et Brinkius) collata Suidae glossa: „χρυσὸς συχνὸς ἤγουν πολύς" mea sententia optime restituit ἐν δόμῳ συχνόν. Utitur etiam Hippocrates hoc adiectivo: cf. EIII 223 κοιλίη ξυνέστη χρόνον οὐ συχνόν. AAL 4 φθίσιές τε γίγνονται συχναὶ ἀπὸ τῶν τοκετῶν. 11: ἔλασσον συχνῷ.

f) Praeterea Hipp. 91*: Ὁ Κιθαιρὼν Λυδίοισιν ἐν χοροῖσι Βακχῶν Bergkius rectissime cum priora verba tum longiorem formam χοροῖσιν reposuisse videtur.

4) Accusativus pluralis declinationis in vocalem ā exeuntis apud Tyrtaeum Dorico more brevem syllabam ας habet 4, 5 δημότας ἄνδρας. 7, 1: δεσπότας οἰμώζοντες.

Quae forma ex antiquiore ἄνς eiecto ν correptione nata est. In hac quoque re Hesiodus (vid. 2) analogiam nobis praebet, apud quem legimus op. 564 μετὰ τροπὰς ἠελίοιο, theog. 184 πᾶσας etc.

Ex ceteris formis apud Tyrtaeum, cum ante consonam vel in fine versus legantur, nihil colligi potest. Sed tamen poëtam tantum metri necessitati cedentem — δημότᾱς enim et δεσπότᾱς ab hexametro exclusae erant — correptione Laconica usum esse docemur declinatione in ŏ exeunti, ubi semper ους apparet cf. 4, 3 θεοτιμήτους βασιλῆας. 6: ἀνταπαμειβομένους ‖; 10, 20; 11, 12: ἐς τ' αὐτοσχεδίην καὶ προμάχους ἰέναι ‖; 11, 4. 12. 23.

5) Substantiva et adiectiva vulgo contracta apud Homerum plerumque soluta reperiuntur, semper apud Herodotum ceterosque scriptores Ionicos, sic leguntur Anaxagor. 5. 6 et 7 (saepe) Diogen. 5. Heraclit. 19. 96. Democrit. 13. 59,

apud Ionem 1: πορφύρεος, χρύσεος, ῥόδεος [14]). Ne secundo quidem saeculo a. Chr. n. apud omnes Ionas contractio accepta erat, id quod testantur tituli Olbiani 2067. 2070—2074 ubi χρύσεον exstat (partim pro χρυσοῦν, partim pro χρυσῆν: 2072. 2073), χρυσέοις 2059 init., ἀργυρέῳ pro ἀργυρῷ 2074, quamvis etiam χρυσῷ habeat 2059 extr., 2071 extr. et ἀργυρᾶν 2069. 2078, εὔνουν 2059, 10. Quin etiam in titulo Assio, qui 2. saeculo post Chr. n. exaratus est, 3069 (Addend.) legitur: [τῶ]ν χαλκέων προςτείμου δηνάρια.

Quibuscum optime consentiunt poëtae elegiaci. Conferas: Tyrt. 11, 32 κυνέῃ κυνέην. 12, 4 Βορέην. Mimn. 11, 4: ῥόος. 11, 6: χρυσέῳ quod per synizesin proferendum est. Sol. 27, 11: νόος. Phocyl. 9, 2: ἐλαφρόνοος. Apud Theognidem νόος circiter quadraginta locis legitur, cf. 88 νόος. 223 νόον. 1052 νόῳ. 1267 (mp.) νόον; 709 κυανέας τε πύλας. 1088 καλλιῤῥόῳ etc. Quibus addas 188 ἀλλ' ἀφνεὸν βούλεται. 559: λῷστά σε μήτε λίην ἀφνεὸν κτεάτεσσι γενέσθαι, ubi synizesis adhibenda est. Ceterum in substantivis in εα ét adiectivis in εος vel Dores mediae aetatis pristinam speciem servabant.

Quae cum ita sint, nonnulla, quae contractam exhibent formam, solvere licebit: Mimn. 1, 1 et Theogn. (mp.) 1293 χρυσῆς Ἀφροδίτης, praesertim cum sit imitatio Homerica; porro Theogn. (mp.) 1381 χρυσῆς — Κυπρογενοῦς. Nec toleranda est apud Ionicum poëtam Xenophanem 5, 1 forma κωλῆν, neque apud Archilochum hex. 19, 1 συκῆ. — Etiam Theogn. 641 Οὔ τοί κ' εἰδείης οὔτ' εὔνουν οὔτε τὸν ἐχθρόν, verisimile est cum Bergkio corrigendum esse, nam poëtae in hac versus sede dactylum spondeo praeferre solent.

Restant igitur haec sola contractionis exempla apud elegiacos, qui non Ionicae gentis sunt: Theogn. 1183 νοῦς. Sol. 27, 13 (quamquam hoc carmen vix Solonis est). Theogn. 350. 898 νοῦν. Sed ne haec quidem excusatione carent, namque dixerunt iam Homerus κ 240 νοῦς et He-

14) Apud Hippocratem haud multa exempla obstare videntur.

siodus fr. 222, 2 *νοῦν*, qui alibi semper huius vocis contractionem vitaverint.

Paucas formas non contractas iambographi exhibent. Arch. tr. 35 *ἀθρόην*. tetr. 56, 5 *νόον*. tetr. 78, 4. ep. 89, 6 *νόον*. 84, 3 *ὀστέων*. ep. 89, 5 *κερδαλέη συνήντετο*, ubi synizesis conspicitur (Ammon. et Cram. An. *κερδαλῆ*, contra Apostol. praef. et Eustath. *έη*). 183 inc.: *μυδάλεον*. Sim. 1, 3 *νόος* ineunte trimetro unam efficiens syllabam. Ex Hipponactis carminibus Hesychius fr. 99 citat *Ἀγχαλέη „τόπου ὄνομα.“* Anan. tetr. 5, 2 *καρὶς ἐκ συκέης φύλλου*.

Contra multo plura exempla contractionem ostendunt. Arch. tr. 29, 2: *ῥοδῆς*. Sim. 1, 16: *πορφυρῆς*. 7, 50 *γαλῆς*. Hipp. 1, 2; 20; 16, 1 (bis); 89: *Ἑρμῆ*. 32, 2: *Ἑρμῆν*; 34 *συκῆν*. 49, 1: *Μιμνῆ*. (64, 1 *Ἀθηνᾶ* corruptum est, vid. Bergk.) At ex eis, quae supra exposita sunt ac quoniam *νόος* apud Simonidem clarissime demonstrat, quam amantes fuerint Iones formarum longiorum, patet contractionem recentiori deberi tempori itaque tollendam esse. *Ἑρμῆς* tantummodo fortasse non solvendum est; nam huius substantivi origo iam antiquo tempore oblitterata videtur, cum apud Herodotum quoque contractum sit. Comparari potest *γῆ*. Ut enim *γαῖα* apud poëtas in usu erat, *γῆ* (*γᾶ*) in prosa oratione omnium dialectorum, nusquam *γέη*, sic *Ἑρμείας* dixerunt epici, *Ἑρμῆς* omnes Graeci in vitae cotidianae usu, neque hi neque illi *Ἑρμέης* (*ας*).

6) Declinationem, quae vulgo dicitur Attica, neque apud Homerum neque apud Herodotum magno in usu fuisse ex eo apparet, quod ad eius normam tantum fere nomina propria quaedam flectuntur. In appellativis enim nominibus et adiectivis uterque se hac formatione abstinere solet [15].

15) Cum Herodotus dixerit *κάλος, λαγός, νηός* etiam consentaneum est apud eum in usu fuisse formam *ληός*, praesertim cum saepe legatur in codicibus *λαός*, ter *ληὸς* et *λήϊτον*, ac Cram. An. Ox. I, 265 eam testetur *τὸ λαὸς ἄτρεπτον ἔμεινε παρ' Ὁμήρῳ, καίτοι τῇ μετα γενι-*

Ionum igitur more dicta sunt ab Archilocho 79, 1 Χαρίλαε. Ep. 119, 3: Ἰόλαος, 75, 2: ἵλαος γενεῦ, quocum cf. Theogn. 782, et ab Hipponacte 88 λῃός, quod apud elegiacos antiquiorem vocalem α servare solet: Call. 1, 18. Tyrt. 11, 13; 12, 24. Xen. 2, 15. Theogn. 53. 776. 781 (λαοφθόρος), cf. §. 6, 1.

Quibus ex exemplis optime cognoscimus latissime apud iambographos Ionicam patuisse rationem; nam pro Χαρίλαος vel Herodotus Χαρίλεως dicit. Quam aliena vero fuerit ab illius aetatis Ionibus Atticorum consuetudo nos edocet illud ipsum ἵλαος. Certe enim Archilochus adhibuisset ἵλεως formam ad evitandam duram α vocalis correptionem, si haec formandi ratio in usu fuisset. Idem fere dicendum est de Homero, qui *I* 639 et *T* 178 α corripuit, quanquam synizesi usus ἵλεως formam ponere poterat. En causae, quibus adductus Arch. tetr. 58, 4 καρδίης πλέως || cum Bergkio et Hipp. tr. 36, 1 λαγὼς καταβρύκων cum Meinekio corrupta et πλέος, λαγοὺς genuina habeo. Accedit, quod etiam apud Atticos antiquiore tempore Ionica consuetudo viguisse videtur, cf. §. 6, pag. 164. et alia vocabula, quae praeter hanc peculiarem formam etiam recentiore tempore alteram, Ionum vel potius omnium Graecorum propriam, habebant.

Ad Hipponactis locum insuper afferri licet Athen. 8, 400 qui λαγὸς expressis verbis ab Ionibus recentioribus (Herodotum commemorat) usurpatum esse dicit.

Praeter λαγὼς formam etiam in usu erat λαγωός, quod testatur schol. Nicand. Alex. 465: τοῦ θαλασσίου λαγωοῦ, ὅς ἐστιν εἶδος ἰχθύος, καὶ Ἱππῶναξ μνημονεύει (fr. 123). Conferas Cram. An. Par. IV, 245, 23 ὥσπερ δὲ ναὸν καὶ

στέρα Ἰάδι τραπέν (sequitur Hipp. fr. 88). Quod Bredovius p. 138 hanc formam in suspitionem vocare studet, nugae sunt, quas redarguere taedet. Eodem modo non assequor cur ab Herodoto abiudicet adiectiva ἀξιόχρεος et ἵλεος. Haec quoque cum Abichto credo ab Herodoto ad eandem normam flexa esse.

λαὸν λεγόντων τῶν κοινῶν οἱ Ἀττικοὶ νεὼν καὶ λεὼν φασίν, οὕτω καὶ τὸν λαγὸν λαγὼν φασίν, — τὸ δὲ λαγωὸς Ἰωνικόν ἐστι.

§. 11.

De declinatione altera in consonam exeunti.

In singulis terminationibus praeter ea, quae §. 5 de dativo plurali disputata sunt, neque elegiacorum neque iambographorum dialectus peculiare quidquam praebet. Idem dicendum est de stirpibus in consonam gutturalem, labialem, dentalem, liquidam cadentibus, quae in flexione retineatur.

Singulari vero ratione flectuntur stirpes, quae in fine aut consonam habent, quae elidi soleat, *σ*, *τ*, *ν*, aut molliores vocales *ι*, *υ*, aut diphthongos [1]).

Iam singulas stirpes consideremus.

1) Stirpes in *ι* vocalem desinentes magnam flexurae varietatem prae se ferunt.

Primum enim iota retinent in omnibus casibus. Quae ratio simplicissima in pura Iade, Doride et Aeolide conspirantibus, sola usitata erat. In inscriptionibus quidem pauca tantum vestigia deprehenduntur; sic resedit in Myl. 2691, quamquam l. 5. 10 *πόλεως* legitur, l. 6: *πανηγύ[ρι]ος*, 11 *πράξιος* ex antiquiore lingua, in Thasio 2161: l. 12 *λύσιος*, quanquam l. 4: *πόλεως*; saepius nomina propria ad hanc normam flexa occurrunt, conferas: Hal. l. 6: *Ὀατάτιος*, 11 *Λυγδάμιος*, Bosporan. 2117 *Πόσιος*, etc.

Quanquam optimus Teïus 3044, A 31 formam recentiorem vel saltem non antiquitus Ionicam *δυνάμει* exhibet. Sed tamen prosae orationis scriptores omnes Ionicam illam consuetudinem innumerabilibus confirmant exemplis. Ac

1) Quo iure stirpes in *ι*, *υ*, et diphthongos exeuntes in consonam exire dici possint, explicavit G. Curtius in libro inscr. „Erläuterungen zu meiner griech. Schulgrammatik" p. 48.

de usu Herodoti satis constat. Apud Anaxagoram autem exstant: 6 περιχωρήσιος, 10 πόλιας, Diogen. 4. 6 νοήσιος, ἑτεροιώσιες, ἑτεροιώσιος, ἑτεροιωσίων Heraclit. 13 γνώσιος. Democrit. moral. 14 φρονήσι, 17 τέρψιες, 20 τέρψιος, 41 κτήσιος, 58 ξυνέσιος, 88. 105 πρήξιας, 89 πρήξιος, 135 ξυνέσι, 181 πολίων. physic. 1 ἐκλείψιας, perpauca tantum a librariis corrupta sunt. Eodem modo Hippocrates constanter iota praebet: dativus singularis, ut exemplum eligam, circiter triginta locis reperitur, veluti AAL 19 φύσι. 22 Φάσι. VA 10 ἑψήσι. Co. 568 καθάρσι, 578 ὑποστάσι. Itaque confidenter credo etiam apud iambographos nullas alias formas in usu fuisse, unde efficitur, ut in suspitionem vocandae sint formae πόσει Sim. 7, 86, πόλεως Xen. tr. 9 in verbis ἐγὼ δ' ἐμαυτὸν πόλιν ἐκ πόλεως φέρων ἐβλήστριζον quae omnino tam corrupta sunt, ut de eis restituendis desperemus; ex coniecturis quidem quae adhuc prolatae sunt, nullam probare possum; Bergkius enim βληστριζόμην et Schneidewinus πόληος epicas formas iambis invitis obtrudunt, ceteri autem nimia libidine rem tractarunt. Fortasse ut visum est Meinekio (vid. Bergk.) tota verba aliena habenda sunt a Xenophanis poësi.

Cum his elegiaci Ionicae stirpis prorsus concinunt. Namque quae tradita sunt dativi exempla in ει, unum genetivi in εος exeuntis, spuria censeo, cum etiam ab Homeri more abhorreant. Is enim (secundum Bekkeri recensionem [2]) tantum εος forma pro ιος utitur, ubi synizesi opus est, forma εϊ autem in thesi, cum duplex ι ι abhorreret ab auribus Graece loquentium, ita ut vel in unum iota apud Ionas coalesceret, denique constanter forma εσι pro ισι praeter ιεσσι ex simili, ut videtur, euphoniae [3]) lege.

Neque apud Tyrtaeum et Theognidem nisi paucas eius-

2) Krueger, Gramm. gr. II, §. 18, 5.

3) Ad hanc sententiam confirmandam commemoro Aeolum et Dorum usum, qui antiquo quidem tempore ιεσσι dicebant, recentiore ισι (Dores), nunquam ut videtur ισι.

modi formas agnoscere possum, ubi ε terminationi antecedit. Cum enim apud Dores formae εος etc. recentiore demum tempore (maxime post Alexandrum) in usum venirent, antiquiores Dores constanter stirpis ι servarent, elucet praeter illam rationem, quae Doribus cum Ionibus communis erat, solam Homericam admitti potuisse. Soloni contra quin Atticam consuetudinem concedamus, nihil obstare videtur.

Itaque declinationis schema hoc est:

ις: ὕβρις Arch. ep. 88, 4 etc.

ιος: πόλιος Hipp. tr. 47, 1 [4]). Σίριος Arch. tr. 21, 4. Addas Cramer. An. Par. IV, 185, 30 Λίς, ὁ λέων καὶ λιὸς ἡ γενική, ὡς κίς, κιός, ὁ Ἱππῶναξ („Utrum Hipponax dixerit, non liquet", fr. 124). βάξιος Mimn. 16. ὕβριος 9, 4 et Sol. 4, 8; 13, 11 et Theogn. 40. 1174. πίστιος Theogn. 1244 (mp.) (A πίστεως). πόσιος Theogn. 115. 479. 837. 844. στάσιος 1082. πόλιος Xen. 2, 9. 22 (corr. Schneidewin., vulgo πόλεως).

ῑ: βακκάρι Sim. 16, 2 (C apud Athen., ubi vulgo βακκάρει, ap. Clem. Alex. vulgo βάκκαρι, codd. βάκκαριν vel κάκκαριν). Hipp. tr. 41, 1 (legebatur apud Athen. βακκάρει, sed in C βακκάρι supra scriptum), πόλι Tyrt. 4, 8. 10. Xen. 2, 20. Phoc. 12. Theogn. 52. 287. προφάσι Theogn. 323 πίστι 831 (ubique vulgo ει).

ιν: πόλιν Arch. tr. 46. Tyrt. 10, 3. Mimn. 11, 5 etc.

ῐ: Ἄρτεμι Theogn. 11.

ιες, ις (in arsi): στάσιες τε Theogn. 51 (A, στάσις ἐστί ceteri). πρήξιες 1026. ἴδριες 499. δόσις 444 (vulgo εις).

ισι: λάτρισι Theogn. 302.

ιας: στάσιας Xen. 1, 23.

---

4) Ubi in Strabonis codd. legitur: Ὤικει δ' ὄπισθε τῆς πόλιος ἐν Σμύρνῃ. Meinekius versus decurtati explendi causa ἐν praepositionem bene in ἐνὶ mutavit. Bergkius quam non recte πόληος scripserit, facile intellegitur.

Deinde ex illa flexione, ubi ε pro iota positum recte se habet, exempla exstant: Theogn. 56: τῆς δ' ἐνέμοντο πόλεος ‖ (A, ceteri τὴν δ' - πόλιν), ubi εο synizesin efficiunt. πόλεις vulgo scribitur 776 et 1043, sed tamen hoc loco A πόλεως exhibet, ita ut vix dubitari possit ab origine πόλεος scriptum fuisse. Quocirca etiam priore loco contracta forma librariis deberi videtur, quorum auribus synizesis non placuerit. Etenim Homerus in his εο non in syllabam ευ coniunxit. — Sol. 4, 17. 32 πόλει ad Atticam normam flexum. Quae formae natae sunt ex pleniore stirpe πολει, ita ut alterum diphthongi ει elementum in flexione ante sequentem vocalem eiceretur: πόλει-ος, πολεj-ος, πολε-ος; dativus pluralis autem (πόλεσι) ad hanc analogiam formatus est.

Denique apparent formae epicae ex eadem stirpe profectae, nisi quod iota (j) eiecto ε in η productum est. Admodum raro eas adhibitas esse docet haec exemplorum paucitas: Tyrt. 12, 15 πόληϊ. Theogn. 757 πόληος.

2) Non multa dicenda sunt de stirpibus, quae in υ exeunt.

Quantopere Iones etiam in nominibus, quae in casibus oblicuis υ retinent, solutas formas adamaverint, optime testatur Arch. ep. 101 πολλὰς δὲ τυφλὰς ἐγχέλυας ἐδέξω, ubi poëta ne soluta quidem arsi se abstinuit, cum Herodotus in hoc casu semper contractionem admittat [5]).

Homericam consuetudinem, ex qua dativus horum nominum semper contrahitur, observat Theognis 961 ὕδωρ δ' ἀναμίσγεται ἰλυῖ ‖ (Ahrens. et Bergk scr., libri ὕδει).

Substantiva, quae ex auctiore stirpe in ευ casus obliquos υ eliso formant (cf. 1), Ionico more in genetivo singulari terminationem ος adhibent eamque semper seiunctam a stirpis vocali: cf. Sim. 7, 74: εἶσιν δὲ ἄστεος πᾶσιν ἀνθρώποις γέλως. — Dativus singularis apud Ionas et plerum-

5) Bredov. p. 271.

que apud Homerum non contrahi solet; cuius rei exemplum exhibet Theognis 848 (*κέντρῳ*) *ὀξέϊ*.

Formae adiectivorum, quales sunt *ἡδέα* Phoc. 11, 2 *ὠκέος* Mimn. 14, 11. *τρηχέα* Sol. 4, 35 etc. omnibus dialectis communes sunt.

3) Stirpes in *ευ* diphthongum desinentes apud Homerum in flexione plerumque *ε* vocalem *υ* vel potius digammate eiecto productione suppletoria in *η* mutant; quem usum etiam elegiaci retinuerunt. Legimus enim:

Tyrt. 5, 1 *βασιλῆϊ*. Theogn. 285 *βασιλῆα*. 263 *τοκῆες*. 821. 1211: *τοκῆας*. Call. 5: *Ἡσιονῆας*. Tyrt. 4, 3: *βασιλῆας*.

Epicos imitatus esse videtur Archilochus tetr. 59, 2: ubi *χίλιοι φονῆες ἐσμέν*, metro firmatur. Sed tamen melius existimabis Archilochum ex Iadis specie quadam hausisse; nam legitur haec flexura etiam in inscriptionibus Ionicis C. I. II, 2247 in Prienensi *Τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Πριηνῆϊ μ' ἀνέθηκεν*, quae collocanda est intra Ol. 112—115 et Halicarn. 2655 b) „*Διὸς Πλουτῆος*“. Accedit, quod etiam in vetustiore Atthide has formas in usu fuisse testis est *οἰκῆος* Lys. X, 19 in lege [6]. Neque magis Lesbii se eis abstinuerunt. Rectius igitur, si quid video, iudicandum erit, has formas in tota antiquiore lingua viguisse, atque ex his eas, quae secuntur, correptione natas esse.

Multo enim frequentius Iones in casibus obliquis tantum *ε* praebent; cuius formationis exempla iam Homerus quidem offert, sed tantum in nominibus propriis. Quem usum praeter Herodotum [7]) etiam tituli confirmant: Amorginus 2263 c (Addend.) *τὸ πλοῖον τὸ Δωριέος*, qui est ex tertii fine vel initio saeculi secundi a. Chr. n. (ubique fere iam vulgares formas habet, veluti dativos in *αις* etc.), Sarmat. 2076: *Ἀχιλλέος*. Itaque recte a Bergkio Hipp. tetr. 79 ex cod. E apud Suid. in lemmate *Βίαντος Πριηνέως δίκη* restitutum est *Βίαντος τοῦ Πριηνέος κρέσσων*, quan-

6) Krueger. II, §. 18, 4, 8.

7) Struve, quaest. de dial. Her spec. II (opuscul. II, p. 323 sqq.).

quam Strabo, Diog. Laert., Eudoc., Suid. v. *δικάζεσθαι* vulgarem formam tradunt atque Arch. ep. 97, 2 *Πριηνέος* pro vulgata forma ab Eustathio exhibita.

His annumerandus est vs. Theogn. 23; ubi vulgaris forma *τοῦ Μεγαρέως* reperitur, quae ex pleniore syllabarum quantitate mutata nata est. Attamen vix recte sese habet, nam etiam ex Doriensibus hanc formam tantum Rhodii eorumque vicini usurpasse videntur [8]). Itaque corrigas *Μεγαρέος*.

Genetivus pluralis legitur: Theogn. 1330 (mp.) *ἀλλὰ γονέων | λίσσομαι ἡμετέρων* ‖ (Ahr. coni. *γόνων λ. ἠδὲ χερῶν*), ubi *εω* synizesin efficiunt aeque atque *εο* loco priore.

Hipp. tr. 42, 3 *Αἰνειῶν* forma contracta excusationem habet (vid. §. 8, 3, d) neque opus est, eam cum Schneidewino mutare in *Αἰνειέων* [9]).

4) Stirpes femininorum in *ο*, antiquitus in *ο-ι*, *οϜι* exeuntes [10]), in vetustiore et recentiore Iade ut apud Aeoles quoque et plerosque Doriensium cum terminatione contractionem inire solent. Cui legi respondet: *Λητοῦς* Theogn. 1.

Peculiaris autem Ionismus recentior est accusativus nominum propriorum in *ουν* exiens, quod natum est ex *οϜιν*, *Ϝι* in *υ* mutato. Multas eiusmodi formas exhibet Herodotus; etiam in titulis Smyrnaeis apparent: nr. 3223 *Ἀρτεμοῦν*, 3228 *Δημοῦν*, 3241 *Μητροῦν*. Ex iambographis Hipponax hex. 87 praebet: *Κυψοῦν*. Cf. Hort. Adonid. p. 268 B: *οἱ δὲ Ἴωνες αὐτὴν εἰς ουν ἐποίουν, Σαπφοῦν καὶ Λητοῦν . . . ὁμοίως καὶ παρὰ Ἱππώνακτι· πῶς παρὰ Κυψοῦν ἦλθε.*

5) De stirpibus, quarum *σ* finale in flexione eliditur, tripartita erit disputatio, prout sigmati *ε* aut *α* aut *ο* antecedit.

8) Ahr. II, p. 237. 570.
9) Beiträge p. 111.
10) Curtius, Erläuterungen p. 50 sq.

Primum ergo in stirpibus in ες exeuntibus [11]) utrique poëtae, Ionici potissimum, semper fere, ubicunque fieri potest, contractionem neglegere solent. Qua in re faciunt cum Homero, qui plerumque, cum Herodoto, Hippocrate [12]), ceteris scriptoribus Ionicis [13]), qui semper pristinam formam offerunt, et item cum optimis titulis: Te. 3044. A 38 *ἀφανέας* (*τὰς στήλας*), Olynth. l. 2: *ἔτεα*, l. 8 et 9: *τέλεα*. Trall. 2919, 11 contra: *ἐξώλη εἶναι*. De *εο* in *ευ* contracto supra §. 8, 1 a) diximus.

Saepe poëtae elegiaci ne poterant quidem contracta forma uti: Tyrt. 12, 21. Mimn. 14, 8. Sol. 4, 21 *δυσμενέων*. Mimn. 7, 3 *δυσηλεγέων*. Theogn. 870 *χαμαιγενέων*. 1141 *εὐσεβέων*. 406 *εὐμαρέως*. — Tyrt. 12, 35 *τανηλεγέος*. Xen. 3, 1 *ἀνωφελέας*. Theogn. 184 *εὐγενέας*. Accedunt: Arch. el. 4, 3: *ξιφέων*. Tyrt. 11, 34: *ξίφεος*. Quibus ex exemplis nihil discimus.

Contra maioris momenti sunt loci, ubi pristina forma in tertia thesi pentametri sive initio alterius hemistichi metro postulante posita est: Sol. 4, 8. 21, 2: *ἄλγεα*. 4, 36 *ἄνθεα*. Theogn. 388 *αἴσχεα*, 1252 (mp.) *ἄλσεα*. — Xenoph. 1, 6 *ἄνθεος*. Melius cernitur elegiacorum consuetudo eis locis, quibus stirpis ultima vocalis in thesi collocata est nulla re cogente: Tyrt. 5, 8 *ὀρέων*. 11, 28 *βελέων*. Mimn. 12, 11 *ὀχέων*. Sol. 13, 24 *νεφέων*. Theogn. 755. 1334 (mp.) *ἐπέων*. 1292 (mp.) *ὀρέων*. 46 *κράτεος*.

Hoc etiam magis valet in ampla exemplorum copia, ubi vocalis stirpis ultima et terminationis in thesi colliduntur:

---

11) Substantivis et adiectivis, quae huc spectant, addidi adverbia adiectivorum in *ης*, quae terminationem *ως* habent.

12) Ita sescenties invenies formas in *εϊ*, *εα*, *εας* exeuntes.

13) Locos hic habes in unum conspectum redactos: Hecat. 172 *οὔρεα*. 332 *ἀληθέα*. Ctes. 21 *ἐτέων*, *Ἡρακλέα*. Anaxagor. 1 *πλήθεϊ*, *μεγάθεϊ*. Diog. 4 *ἐμφανέως*. 6 *ἀτρεκέως*. Meliss. 17 *εἴδεα*. Heraclit. 1 *ἐπέων*. 13 *Ξενοφανέα*. 96 *τὰ ἀφανέα*. Democrit. moral. 13 *ἀνωφελέα*. 18 *διαπρεπέα*. 36 *αὐταρκέα*. 58 *ἀσφαλέα*. 20 *εὐσταθέες* 152 *ξυγγενέες*. 226 *εὐφυέες*.

In 1. thesi: Arch. el. 9, 1 κήδεα. Call. 4 Τρήρεας[14]). Sol. 13, 74 et Theogn. 50 κέρδεα. 970 ἤθεα. — 881 οὔρεος.
In 2. thesi: Theogn. 713 ψεύδεα.

In 4. thesi: Xen. 3, 3 παναλουργέα (neutr.) Theogn. 835 κέρδεα. — 133 κέρδεος. 811 ἀεικέος.

In 5. thesi: Tyrt. 11, 29 ἔγχεϊ μακρῷ. Theogn. 7 τροχοειδεϊ λίμνῃ. 175: βαθυκήτεα πόντον. 199 φιλοκέρδεϊ θυμῷ. 1125 νήλεϊ θυμῷ. 1209: πόλιν δ' εὐτείχεα Θήβην. 1277 (mp.) περικαλλέα νῆσον. 1189: ἄλγεα πέμποι.

Deinde commemoratu dignum est Xen. III, 3 παναλουργέα φάρε' ἔχοντας et Theogn. 222 δήνε' ἔχειν propter α elisum. Quae formae luce clarius indicant apud poëtas Ionicos et Theognidem solam solutionem in usu fuisse.

Denique eiusdem rei testimonio sunt maxime loci, ubi forma non contracta per synizesin pronuntianda est:

Arch. el. 12, 1: μέλεα ‖. Mimn. 1, 4: ἄνθεα | γίγνεται-‖. Sol. 1, 2 ἐπέων. Theogn. 46 κερδέων (A, κέρδεων K, ceteri κερδῶν). 951 τειχέων. 1164 στηθέων (A Stob., ceteri στηθῶν). 963 ἄνδρα σαφηνέως (Floril. Monac., libri σαφηνῶς, Stob. ἀνδρὸς ἀφανέως [B ἄνδρα σαφανέως, Trinc. ἄνδρας ἀφανέως]).

Ex elegiacis poëtis contractionem admiserunt tantummodo fere, qui alius atque Ionicae gentis sunt:

Non abhorret ab epica dialecto dativus singularis contractus Theogn. 1134 ζητῶμεν δ' ἕλκει | φάρμακα in arsi. Etiam syllaba ει in prima thesi non diducta: Theogn. 699: πλήθει, in carminibus Homericis legitur[15]), ubi poëta versui gravitatem quandam tribuere vult. Ceterum conferas verba in εω.

Haud pauca tamen quae in libris exhibentur ab Homeri consuetudine aliena sunt.

14) Nisi forte pertinet ad alterius pentametri hemistichi initium.
15) Bekker, Homer. Blätter, IX, p. 138 sqq.

Quoniam enim ille nunquam fere contraxit *ε* cum *α* vocali terminationis [16]), haec poëtae secundum suorum popularium linguam dixisse videntur:

Sol. 20, 4: *Ὀγδωκονταέτη* | , 27, 14 *ἔτη* ‖. 19, 4 *ἀσκηθῆ πέμποι* | acc. sing.

Theogn. 830 *εὐώδη* | *χῶρον*. 1180 *ἀσεβῆ* ‖ neutr. 1200 *εὐανθεῖς* | *ἄλλοι ἔχουσιν ἀγρούς* ‖. Tyrt. 4, 5: *πρεσβυγενεῖς τε γέροντας* (Diodor. Sic., *πρεσβύτας* Plutarch.). Quibus locis ad evitandam contractionem poëtis synizesin adhibere licebat. Atqui certe hac ratione usi sunt Tyrtaeus et Theognis, non modo cum flagitetur ceterarum formarum gravissima analogia, verum etiam cum in antiquiore Doride vel mediae aetatis contractae formae nondum in usu essent [17]). Ceterum Tyrtaei loco etiam alia de causa *πρεσβυγενέας* restituendum est. Cum enim in ipsis verbis quae Plutarchus a regibus addita dicit, legatur *αἰ δὲ σκολιὰν ὁ δᾶμος ἕλοιτο, τοὺς πρεσβυγενέας καὶ ἀρχαγέτας ἀπυστατῆρας εἶμεν*, conveniebat Tyrtaeum eadem forma uti. Cf. Plut. an seni sit ger. resp. c. 10 *τὴν ἐν Λακεδαίμονι ἀριστοκρατίαν ὁ Πύθιος πρεσβυγενέας, ὁ δὲ Λυκοῦργος γέροντας ὠνόμασεν*. Accedit, quod Plutarchi libri *πρεσβύτας* habent.

Summo iure emendabis etiam synizesi adhibita: Theogn. (mp.) 1235 *ἀπειθῆ* ‖ *μῦθον*. 1366 *ἔπη* ‖. 1321 *ἐπῶν*. Mimn. 6, 2 *ἑξηκονταέτη* | *μοῖρα κίχοι θανάτου*.‖

Postremo fortasse attrectandi sunt Solonis loci, praecipue 20, 4 *ὀγδωκονταέτη*, cum sit imitatio Mimnermi 6.

His absolutis ad iambographos transitum faciamus. Forma non contracta in synizesi posita est:

Arch. ep. 103, 3: *στηθέων*. tetr. 58, 4. 66, 4: *ἀσφαλέως*. inc. 138: *ἶνας δὲ μεδέων ἀπέθρισεν*. Sim. 1, 8 *ἐτέων*. 3, 2: *ἔτεα*. ‖

---

16) Krueger II, §. 18, 2, 1.

17) Cf. quae §. 8, 3 disputavimus et Ahr. II, 233 sqq.

Deinde vel formae reperiuntur, in quibus duae syllabae breves in unam longam coniunctae sunt, quarum prior ictu afficitur:

Sim. 7, 78 *δήνεα* in 1. arsi, 7, 102: *δυσμενέα θεόν* ‖. — Addi potest Hipp. tr. 11: *Ὡς οἱ μὲν ἀγεῖ Βουπάλῳ κατηρῶντο*, sic Bergkius recte Fixio auctore scripsit, vulgo *ἀγεῖ*, quod metro adversatur (Tzetz. priore loco Vit. 2, 3 *ἀγοί*, altero loco A *ἀγεῖ*).

Praeterea diducta forma legitur: Arch. ep. 115 *καὶ βήσσας ὀρέων*. Sol. tr. 36, 11: *δουλίην ἀεικέα* ‖ [18]).

Iam relicuum est, ut paucis disseramus de nominibus propriis in *κλεης*, quae cum *κλέος* (*κλεϝες*, *κλεες*) composita sunt. Haec apud Homerum duo *εε*, vocativo tantum, ut videtur, excepto contrahunt [19]); secundum recentiorem Ionismum vero nunquam non soluta relinquuntur, ita tamen, ut in casibus obliquis, ubi alterum *ε* inter duas vocales positum est, aeque atque apud Dores unum *ε* elidatur. Sic legimus in Smyrnaeo 3256 *Ξεῖνε, σὺ δ' ἀείσας Δημοκλέος υἱέα χαίρειν*‖, C. I. I in titulo peregrinorum, qui Athenis positus est 900: *Ἡρόδοτος Μενεκλέος Σολιεύς*. in Milleri Thasiis: 8: *Ἀγασικλέος*, 13 *Ὑψοκλέος* (contra 15: *Πανταχλείους*, 16 *Εὐθυκλείους*, 9: *Ἐρατοκλῆς* etc.). Nominativi non contracta forma resedit ex vetere dialecto in Thasio 2161, ubi exstat *Τιμοκλέ[ης]* (l. 1 vero *Ἀριστοκλέους*). Conferas etiam Smyrn. 3256: *Δημοκλέην*. Penuriae formarum in inscriptionibus Ionicis obviarum succurrant tituli Attici. Vid. §. 8, 3. In specie tamen quadam Iadis *ε* etiam in nominativo elisum esse videtur. Exhibent enim tituli Milesii, Kirchh. Stud. p. 24, c *Τερψικλῆς*, d l.

18) Arch. tetr. 66, 2 haec corrupta: *ἐνάδευ, δυσμενῶν* Bergk. correxit *ἀνὰ δ' ἔχευ μένων*.

Arch. ep. 113 *ἐναγεῖ* nimis incerta Bergki coniectura est.

Sim. 7, 20, ubi legitur *ἐμπεδῶς*, iam *ἔμπεδος* quod A exhibet, indicare videtur *ἐμπέδως* legendum esse.

19) Krueger. II, §. 18, 2, 8.

3 *Πασικλῆς*. Qui cum ex Ol. 60 sint, ubi de contractione nondum cogitari licet, persuasum mihi est ibi in syllabis ultimis *κλης* acutum ponendum esse, non cum Kirchhoffio circumflexum.

Homericam consuetudinem sequitur:

Tyrt. 11, 1 in *Ἡρακλῆος* et Theogn. 923 in *Οὕτω, Δημόκλεις* ‖. Nominativus non contractus est Phoc. 1, 2: *καὶ Προκλέης Λέριος* (cf. Demodoci fr. 1, 2).

Eodem loco legitur (Dem. 1, 2) *πάντες πλὴν Προκλέους*, quam formam errori librariorum tribuendam esse ac mutandam in *Προκλέος* intellegitur.

Apud Arch. el. 9, 1 recte traditum est *Περίκλεες* (ante caesuram bucolicam) et hymn. 119: *Ἡράκλεες*.

Eadem, quae in his stirpibus observari solet ratio, dominatur in stirpibus, quae in *ας* exeunt. Forma soluta *γήραος* legitur Arch. ep. 116. Mimn. 2, 6. Theogn. 527 (Mimn.) Contracta *γήρως* Theogn. 174 analogiam habet in Homerica *κρειῶν* (cf. *σέλαι, δέπαι*).

Contra feminina (duo), quorum stirps desinit in *ος* vel ab epicis et Ionibus nunquam non contrahuntur. Itaque non offendes in *αἰδοῦς* Tyrt. 12, 40. Theogn. 253. 410. — 1266 (mp.).

6) Stirpes quae in *τ*, quod dicitur mobile, exeunt, hoc in casibus obliquis apud Ionas recentiores ut in tota antiquiore lingua et plerumque apud Homerum eicere solent, vel potius [20]) duarum stirpium, alterius in *τ*, alterius in *σ* exeuntium, illi haec praefertur.

Huc pertinent: Arch. ep. 100. Theogn. 217. Tyrt. 10, 27 *χρόα*. Theogn. 1341 (mp.) *ἁπαλόχροος*. — Sim. 24, 1 et Theogn. 293: *κρέα*, ubi propter nimium vocalium concursum unum *ε* elisum est. Cf. praeter locos Herodoteos: Hippocrat. AAL 25.

7) Similiter comparativi, *ιον* suffixo formati, et nonnulla substantiva, quae *ν* finale in casibus quibusdam vulgo

---

20) Curt., Erläuterungen 63.

eicere dicuntur, proprie ad stirpes in σ et ν exeuntes referenda sunt [21]). Ex suffixo enim antiquiore comparativorum (ijans) ιους (cf. ἡδ-ιονσ-α) breviores formae ita natae sunt, ut primum ν eiceretur (ἡδ-ιοσ-α, suav-ior(s)-em), deinde σ (ἡδ-ιο α), denique duae vocales collisae coalescerent in unam syllabam (ἡδ-ιω); in formis plenioribus ἡδίονα etc. e contrario σ eiectum est. Utraque formatio recentiori Iadi cum vetustiore Atthide et Doride communis est. Itaque praeter κρέσσονες Theogn. 618. 996, κυκεῶνα Hipp. tr. 43, 4 invenimus Xen. 3, 4 μείους. Theogn. 409. 1161 θησαυρὸν ἀμείνω. 907: πλείω χρόνον. 1111 κακίους. Arch. el. 6, 4 κακίω (scil. ἀσπίδα).

§. 12.

De nominibus anomalis.

A) Antequam ad nomina re vera anomala transeamus, dicendum est de nonnullis vocibus, quarum in stirpe vel terminationibus inter diversas dialectos leve intercedit discrimen. Sunt autem haec:

ἄναξ. Inde ab Homero in lingua poëtica ubicunque deus aliquis invocatur, vocativus ἄνα in usu est, qui invenitur Theogn. 1 ὦ ἄνα, Λητοῦς υἱέ.

ἀνήρ. Formarum ex stirpe ἀνερ deductarum, quae poëtarum propriae sunt, tres tantummodo inveniuntur: in fr. Cleobulino 1: ἀνέρι, Phoc. 15, 2 ἀνέρας. Xen. 6, 4: ἀνέρος, quanquam haec vox saepissime usurpatur. Quae formae prorsus alienae sunt ab iambographis, qui cum Iade recentiore aliisque dialectis in stirpe, ε eiecto, δ consonam ante ρ liquidam posuerunt. Cf. ἀνδρός Sim. 7, 110. ἀνδρί Sim. 7, 22. ἄνδρα Arch. inc. 124. ἀνδρῶν Hipp. tr. 45, 2. ἀνδράσιν Arch. tetr. 64. ἄνδρας Hipp. tr. 21 etc.

ναῦς semper fere sequitur epicam vel Ionicam declinationem. Leguntur enim Arch. el. 5, 1: νηός, quae est sola

21) Curt., Erläuterungen 63 sq.

epica forma, Mimn. 9, 2. Sol. 13, 44: νηυσίν. 19, 3: νηΐ. Theognis tamen, quamvis plurimis locis acceperit epicam flectendi rationem, tamen etiam Dorica usus est vs. 680 in ναῦν forma (vid. §. 6).

B) Ex nominibus anomalis, quae non ad unam eandemque stirpem referri possunt, inveni quae secuntur:

Ἀΐδης. Praeter formas secundum stirpem auctiorem Ἀΐδα flexas: Ἀΐδαο Theogn. 244. 427. 906. Ἀΐδεω Sol. 24, 8. Theogn. 703 etc. invenitur etiam genetivus Ἄϊδος a stirpe breviore Ἀϊδ derivandus, qui ex epica lingua sumptus est, id quod vel magis confirmatur formula, in qua comparet:

κατέβη δόμον Ἄϊδος εἴσω ‖. *Λ* 457: — κατίμεν δόμον Ἄϊδος εἴσω ‖, ut alia omittam.

ἀλκή. Pro vulgari dativo ἀλκῇ invenitur Theogn. 949 forma epicae linguae propria ἀλκὶ a stirpe ἀλκ descendens. Ceterum haec quoque legitur in formula epica:

Νεβρὸν ὑπὲξ ἐλάφοιο λέων ὣς ἀλκὶ πεποιθώς‖ ποσσὶ καταμάρψας. Conferas maxime *E* 299.

Ἄρης. A stirpe Ἀρες deducendae sunt hae formae Atticae et Ionicae dialectis cum Dorica communes: Tyrt. embat. 16, 1: Ἄρεος (Hephaest. DE, vulgo Ἄρεως). Sim. 1, 13 Ἄρεϊ δεδμημένους ‖ (Brunck. et Bergk. Ἄρει). Pisandri fr. 4: ὀξὺν Ἄρη συνάγων. Deinde ex epica dialecto Tyrtaeus 11, 7 Ἄρηος genetivum recepit (est necessaria Toupi coniectura pro ὡς Ἄρεως), qui ad stirpem Ἀρευ referendus est, quam Aeoles ad omnes casus adhibuerunt. Denique tertia stirps Ἀρα comparet in forma Ἄρεω Arch. tr. 48 nusquam alibi reperta. Ἄρη Ahrensius Alcaeo restituit. Haec formatio, ex qua in aliis dialectis maxime accusativus frequentatur, nata esse videtur ex similitudine nominativi stirpis in σ exeuntis cum nominativo masculinorum prioris declinationis.

Similiter:

Λεπτίνης nominis genetivus ab Archilocho tetr. 70, 1

dicitur *Λεπτίνεω*, quanquam vulgo loco stirpium in *σ* exeuntium habetur, ac

Κυπρογενής, quod in genetivo *Κυπρογενοῦς* (*εῦς*), quem saepe legimus, cf. Sol. el. 26, 1. Theogn. 1308 (mp.), alteram sequitur declinationem, Theogn. 1323 (mp.) vocativum offert *Κυπρογένη* ex stirpe *Κυπρογενα* formatum. Quam singularem formam Bergkius bene tuetur *'Ιφιγένη* voce. Comparentur Latinorum adiectiva composita, quorum altera pars est genus, veluti privignus privigna, alia.

Εὐρυμεδοντιάδης nomen contra, ut haud raro apud Ionas nomina propria in *ης*, in accusativo singulari flexum est ad analogiam stirpium in *σ* exeuntium: Hipp. hex. 85, 1: *Μοῦσά μοι Εὐρυμεδοντιάδεα, τὴν παντοχάρυβδιν* ‖ — *ἔννεφ'*.

δόρυ vocis duplex est flexura. Leguntur enim cum breviores formae, quae purae stirpi terminationes addunt et poëtarum maxime propriae sunt: Arch. el. 3, 1. 2 *δορί* (ter). Tyrt. 11, 20 *δουρός*, cum longiores quae stirpem *ατ* suffixo augent, *δορυατ*, *δουρατ*: Tyrt. 11, 37 *δούρασι*.

ἔρως. Cuius simplicior stirps conspicua est in *ἔρος* Theogn. 1322 (mp.) et *ἱμερτῶν ἔργων ἐξ ἔρον ἱέμενον*‖ Theogn. 1064 (Mimn.), quo cum loco conferas *αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο* quae formula apud Homerum 19 locis legitur, veluti *Α* 469 etc., praeterea *Ω* 227 *ἐπὴν γόου ἐξ ἔρον εἵην*, et hymn. in Apoll. Pyth. II, 321. Plenior et usitatior stirps *ἐρωτ* legitur Arch. ep. 103: *φιλότητος ἔρως*.

Ζεύς tres nobis demonstrat stirpes. Quarum prima est *ΔιF* Sanscrit. div [1]), quam Iones et Attici in casibus obliquis adhibent: Sim. 7, 94. Sol. 4, 1. Theogn. 1. 11. 15: *Διός*; addas Theogn. 197 *Διόθεν*· altera *Ζευ* (*Διευ*, Sct. djau), quae ex priore, vocali aucta, nascitur atque in nominativo et vocativo apparet: *Ζεύς* Sim. 7, 93. Mimn. 2, 16. Theogn. 337 etc. *Ζεῦ*: Arch. ep. 88, 1. Theogn. 731 etc.

1) Grundz. 543 sq.

denique elegiaci Homeri aliorumque poëtarum more in casibus oblicuis usurparunt stirpem *Ζην*: Sol. 13, 1. 25 *Ζηνός*. Theogn. 285 *Ζῆν'* (accusat.), quae ex altera *υ* (u) abiecto (adhibetur haec forma, *Ζη*, djâ, in dialectis quibusdam) et *ν* addito nata est.

θέμις: Theogn. 688 ad stirpem *θεμι* referendum est. Quod contra legitur Theogn. 1141 *θέμιστας* stirpem habet *θεμιστ*, quae ex *θεμιστι* decurtata videtur [2]).

κάρη. Tyrt. 10, 23 in *ἤδη λευκὸν ἔχοντα κάρη πολιόν τε γένειον* ‖ formula epica (cf. *X* 74: *ἀλλ' ὅτε δὴ πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον* ‖, *Ω* 516: *οἰκτείρων πολιόν τε κ. π. τ. γ.* ‖) spectatur plenior stirps *καρητ*, quae nata est ex breviore *καρα* addito suffixo *ατ* (cf. *καρααт*, *κρα-ατ* et *καρηατ*). Simplicior illa stirps, quae apud recentiores demum poëtas magis in usum venit, supposita est formae *κάρη* a Theognide vs. 1024 primo, ut videtur in poësin receptae.

μάρτυς, nominativus a stirpe *μαρτυ* derivandus exstat: Theogn. 1226. Altera stirps *μαρτυρ* apparet Hipp. tr. 51, 1: in *μάρτυρσιν*. Hanc formam, pro qua Tzetza Lycophr. tradidit *μάρτυσιν*, Bergkius recte restituit ex Eust. Il. 114, 20 (Favorin. 429): *πληθυντικὸν δὲ μάρτυρες παρά τε τοῖς κωμικοῖς καὶ Ἱππώνακτι*. Adamabant enim Iones et veteres Attici *ρσ* consonarum coniunctionem, cf. Arch. tr. 29, 1: *μυρσίνης* Sim. 38 *ταρσία*. Arch. tetr. 55 *θάρσυνε* (vulgo *θαρρῦναι*). Addas Arch. 34 *παλινσκίῳ*.

τάλας. Singularem huius vocis flexionem nobis tradidit ex Hipponacte (fr. 12): Choerobosc. Epim. I, 280 (Bekk. An. III, 1422): „*Ὅτι δὲ καὶ τοῦ τάλας τάλαντος ἦν ἡ γενική, δηλοῖ ὁ Ἱππῶναξ εἰπών. Τί τῷ ταλάντι Βουπάλῳ συνῴκησας;*" dictum est, tanquam participium aoristi esset [3]).

---

2) Grundz. 470.

3) *νήφων* apud Theognidem 481 et 627 in dativo *νήφοσιν* non pro participio, sed pro adiectivo (cf. *ἄφρων*, *ἴδμων* etc.) habendum esse, iam recte intellexit Schaeferus.

τρεῖς numerale legitur Anan. tr. 3, 2 (est accusativus). Praeterea tamen forma dativi superstes est: Hipp. tr. 51, 1 *σὺν τριοῖσι μάρτυρσιν*, ubi antiquiorem stirpem *τρι* (cf. *τρί-α*) in fine *ο* vocali auctam videmus. Etiam in dialecto Delphica *τρεῖς*, aeque ac multae aliae stirpes in consonam exeuntes, dativum format ad normam prioris declinationis (*τρίοις*), ceteris casibus constanter alteram declinationem sequentibus [4]).

Τρῆρες. De hac voce Steph. Byz. dicit: *Τρῆρες Θρᾴκιον ἔθνος, λέγεται καὶ τρισυλλάβως παρὰ Καλλίνῳ τῷ ποιητῇ. „Τρήρεας ἄνδρας ἄγων“* (fr. 4), quo in frustulo stirps *Τρῆρες* in *σ* exiens conspicua est.

4) Curtius „über die sprachliche Ausbeute der neu entdeckten delphischen Inschriften“, Berichte der königl. sächs. Gesellsch. der Wissensch. 1864, pag. 223.

(Schluss im nächsten Heft.)

MISCELLEN.

VOM HERAUSGEBER.

1) ἴσᾱμι.

Diese dorische Form für das gemein-griechische οἶδα spielte in alten und neuen Zeiten eine grosse Rolle bei der Erklärung verschiedener allgemein üblicher Formen von οἶδα. Das σ in ἴσϑι, ἴσμεν, ἴστε war der alten Grammatik, weil ihr die Einsicht in die Lautgesetze der Sprache abging, auf keinem andern Wege erklärlich, als dem künstlichen, von dem im EM. p. 476. 23 gehandelt wird: τὰ εἰς ω λήγοντα ῥήματα κατ' ἔνδειαν χρόνου ἐκ βαρυτόνων εἰς περισπώμενα μεταγόμενα, διχρόνῳ βραχεῖ παραλήγεται, οἷον πείϑω πιϑῶ, στείχω στιχῶ, φείδω φιδῶ, τεύχω τυχῶ. οὕτως οὖν καὶ εἴδω εἴσω ἰσῶ· καὶ ἴσημι παράγωγον· ὅπερ Δωρικῶς γίνεται ἴσαμι, ὡς παρὰ Θεοκρίτῳ (5, 119).

καλῶς μάλα τοῦτό γ' ἴσαμεν (vielmehr ἴσαμι).

καὶ τὸ προςτακτικὸν ἴσαϑι· καὶ κατὰ συγκοπὴν ἴσϑι (vgl. Anecd. Oxon. IV 390), während andere Grammatiker, die das EM. ebenfalls anführt, von einem Fut. ἴσω und Aor. ἶσα ausgingen. Die zuerst hervorgehobene Lehre, wonach namentlich ἴσμεν aus ἴσαμεν synkopirt sein soll, schleppt sich durch die Grammatiken bis auf Buttmann, der Ausf. Gr. I [2] 548 f. zuerst richtigeres vorbringt. Dennoch kann man auch in der neuesten Ausgabe von Stephanus Thesaurus sich an der alten Weisheit erbauen. Selbst Thiersch (Gr. Gr. vorzügl. des homer. Dialektes §. 122) schwankt zwischen der Auffassung Buttmann's, wonach ἴσμεν, ἴστε aus ἴδ-μεν, ἰδ-τε entstanden ist, und jener älteren, indem er meint, das deutsche wissen „deute auf den Wurzellaut

ἰσ für diesen Begriff". Es ist nicht überflüssig sich bewusst zu werden, wie sehr die griechische Grammatik im dunkeln tappte, selbst in Betreff der allergeläufigsten Verbalformen, ehe sie sich entschloss, bei Bopp und Iacob Grimm in die Schule zu gehn. Das dorische *ἴσαμι* übrigens hat Buttmann nur mit folgenden Worten besprochen: „In andern Mundarten bildeten sich aus eben diesem Laute *ἰσ* [der in *ἴσμεν*, *ἴστε*, *ἴσασι* vorliegt] auch andre Formen, welche ganz in die Analogie des Präsens auf *μι* übergingen: *ἴσημι*, *ἴσαμεν*." Die gleiche Ansicht wiederholt Matthiä I 566. Das unbefriedigende derselben bedarf keiner Hervorhebung. Dass in einer und derselben Mundart sich neben dem aus *ἴδ-μεν* entstandenen *ἴσ-μεν* später ein gefügigeres *ἴσ-α-μεν* gebildet, ja dass letzteres wieder ein *ἴσᾱμι* nach sich gezogen hätte, wäre allenfalls denkbar. Aber wer wird es glaubhaft finden, dass die specifisch attische Form *ἴσμεν* die Quelle des dorischen *ἴσαμεν* geworden sei? Schon ein Blick auf den wirklich vorkommenden durch Singular und Plural des Indicativs, durch den Conjunctiv, Infinitiv und Particip durchgeführten Stamm *ἰσα* und zwar aus den verschiedenen Zweigen des dorischen Stammes genügt, um jeden Gedanken an einen so seltsamen Ursprung dieser Formen vollends zu beseitigen.

Obgleich bereits Ahrens dor. p. 345 über die vorkommenden Formen gründliche Auskunft giebt, mögen sie doch hier sämmtlich kurz aufgeführt werden:

1 S. *ἴσᾱμι* Hesych. *ἴσαμι ἐπίσταμαι· Συρακούσιοι*, danach bei Epicharm. fr. 98 Ahr. (*Ἄδηλα* 1 Lorenz)

ὡς δοκέω — δοκέω γάρ; — σάφα ἴσαμι τοῦθ' ὅτι
τῶν ἐμῶν μνάμα ποκ' ἐσσεῖται λόγων τουτῶν ἔτι.

Pind. Pyth. IV, 247 *καί τινα*
οἶμον ἴσαμι βραχύν.

Theocr. V, 119 *καλῶς μάλα τοῦτό γ' ἴσαμι.*

2 S. *ἴσαις* oder *ἴσας*, ersteres wie *τίθεις*, *δίδοις* (Ahrens p. 312). Theocr. XIV, 34 *τᾶμος ἐγών, τὸν ἴσαις τύ*.

3 S. ἴσατι C. I. No. 5773 („lamella aenea in Bruttiis reperta") - - - χρηται καὶ ἴσατι,
Theocr. XV 146 ὀλβία ὅσσα ἴσᾱτι.

1 Pl. ἴσᾰμεν Pind. Nem. VII 14 ἔργοις δὲ καλοῖς ἔσοπτρον | ἴσαμεν ἑνὶ σὺν τρόπῳ.

2 Pl. ἴσατε. Periander (?) ap. Diog. Laert. I 99 ὡς ἴσατε αὐτοί, wo Cobet ἴστε schreibt. Die dritte Person Pl. ἴσαντι bedarf keiner besondern Hervorhebung, da sie mit dem gemeingriechischen ἴσασι auf einer Linie steht. Es mag daher nur erwähnt werden, dass Epicharm fr. 26 Ahr. (Ἥβης γάμος 2 Lorenz) und Theokrit XV 64 ἴσαντι bieten.

Die 3 Pl. des Conjunctivs ἰσᾶντι schreibt Boeckh auf der Inschrift aus Knossos No. 5053: ὅπᾳ ὤν ἰσᾶντι Τήιοι (d. i. ἵνα εἰδῶσι) nach Sherard, während Chishull ἰσῶντι las.

Den Infinitiv bietet Hesych. γισάμεναι (Ahrens γισάμεν) εἰδέναι, das Particip Apollon. de adv. 587, 8 ἴσας, dessen Dativ Pind. Pyth. III 29: πάντα ἴσαντι νόῳ.

So weit das factische. Sehen wir uns nun nach einer Erklärung um. Von Seiten der vergleichenden Sprachforschung sind dazu meines Wissens nur zwei Versuche gemacht. Pott Etym. Forsch. I[1] 246 — das Wurzellexikon ist noch nicht so weit gediehen — vermuthet, ἴσαμι sei ein „abgeleitetes Verbum", entstanden aus ἴσ-τα-μι, verhalte sich zu οἶδα wie ναιετάω zu ναίω oder ähnlich wie etwa ἀϊστόω zur W. Fιδ. Aus ἰσ-τα sei durch Assimilation ἰσσα, dann ἰσα geworden. Dagegen ist vieles zu erinnern. Zunächst würde ein abgeleiteter Stamm ἰστα im dorischen Dialekt das Präsens ἰστάω bilden. Nur die Aeolier flectiren die abgeleiteten Stämme nach Analogie der Verba auf μι. Ferner, wo liegt ein Beispiel der hier angenommenen Verwandlung von στ durch σσ in σ vor? στ ist in allen griechischen Mundarten eine der beliebtesten Lautgruppen, in zahllosen Verbaladjectiven auf -στο und Nominibus agentis auf στα sowie den daraus abgeleiteten Formen, ja selbst

vor *ι* in *μνῆστις*, *λῆστις* u. s. w. erhalten. Von dem Uebergang in *σ* wüsste ich höchstens ein Beispiel, das kyprische *ἕσσις* = *Fεσ-τι-ς*, hier offenbar unter dem Einfluss des *ι*. Aber bekanntlich zeichnet sich gerade der dorische Dialekt durch die Erhaltung des *τ* vor *ι* aus (*φα-τί*).

Pott führt zwar *μασᾶσθαι* kauen an, das ebenso entstanden sei. Allein, ob dies in der That auf eine im lat. *mandere* erhaltene W. *μαδ* zurückgehe, ist zweifelhaft. Erinnern wir uns an *maxilla* und das griech. *μάσσειν* kneten, so liegt es nahe *μασα* aus *μασσα* und dies aus *μακja* zu erklären. Der Uebergang von *st* in *ss* ist im Lateinischen (*missu-s* für *mis-tu-s* aus *mit-tu-s* u. s. w.) eine ebenso geläufige als dem Griechischen fremde Erscheinung.

Ebenso wenig werden wir Benfey folgen können, wenn er WL. I 370 *ἵσημι* auf *Fιδjημι* zurückführt, da, abgesehen von andern Schwierigkeiten, *δj* nicht *σ*, sondern *ζ* gibt. Ich möchte vermuthen, dass bei dem Fortschritte, den wir inzwischen in Bezug auf die Beobachtung der Laute und Lautübergänge gemacht haben, keiner der beiden genannten Gelehrten an jenen Vermuthungen festhält.

Die bisherigen meist negativen Betrachtungen enthalten nun, denke ich, zugleich das positive Resultat, dass das *σ* von *ἴσαμι* als ein ursprüngliches aufgefasst werden muss. Und da es wohl niemand beikommen wird, den Stamm *ἰσα* von der Wurzelgemeinschaft mit der W. *Fιδ* auszuscheiden, so ist die Aufgabe die zu erklären, wie aus der W. *Fιδ* der Stamm *Fι-σα* hervorgegangen ist. Dass dies durch Anfügung der Sylbe *σα* an *Fιδ* geschehen, werden wir sofort voraussetzen. Aber was soll diese Sylbe *σα*?

Der erste Gedanke, der einem in den Sinn kommt, ist der, das *σ* könne in die Kategorie jener an die Wurzeln antretenden Zusätze gehören, die ich Wurzeldeterminative nenne. *Fιδ-σ* würde sich dann zu *Fιδ* ebenso verhalten wie *αὐξ* zum lat. *aug*, *δεψ* zu *δεφ*, *δεξ* in *δεξ-ιό-ς* zu *δεκ* (Grundz. [2] 63). Insofern das lat. *visere* augenscheinlich auf solche Weise aus der W. *vid* von *videre* hervorgegangen

ist, könnte man sogar in ihm das Vorbild für unser *ϝίσαμι* zu finden geneigt sein. Freilich aber stellen sich solcher Annahme mehrfache, namentlich, so viel ich sehe, drei Schwierigkeiten in den Weg. Erstens wäre das *α* in hohem Grade auffallend. *ϝίσω* würde sich allenfalls, *ϝίσᾰ-μι* schwer so erklären lassen. Allerdings hat in einer Anzahl von Verben z. B. in *ἄγα-μαι*, *κρέμα-μαι*, *πέτα-μαι* der Vocal *α* wesentlich dieselbe Geltung wie die sich ergänzenden Vocale *ο* (*ω*) und *ε* in der gewöhnlichen Conjugation, nämlich den Schluss der Themen zu bilden. *α* ist hier, anders ausgedrückt, die ältere Phase des Vocals, den ich nach dem in meiner Abhandlung „Zur Chronologie der indogerm. Sprachen“ gesagten den thematischen nenne. Aber mit wenigen Ausnahmen sind die hieher gehörigen Verba nur im Medium üblich, und vollends, dass eine abgeleitete Bildung wie diese eine so alterthümliche Vocalfärbung bewahrt haben sollte, ist unwahrscheinlich. Ein zweites Bedenken entnehme ich der Bedeutung. Jene durch das Determinativ *σ* erweiterten Wurzeln berühren sich, wie Pott Et. Forsch. II [2] 566 weiter ausführt, mit Desiderativbildungen, und wenigstens in einigen von ihnen, wie eben im lat. *vīsere*, ist die Bedeutung des Strebens, Trachtens nach etwas nicht zu verkennen. Diese Bedeutung steht aber der des Futurums näher als der des Perfects, passt also gar nicht zum Begriff von *ϝίσαμι* = *ϝοῖδα*. Endlich müsste, wenn das *σ* von *ϝίσαμι* den angegebenen Ursprung hätte, diese dorische Form von der gemeingriechischen *ἴσασι* völlig getrennt werden. Denn dass in diesem letzteren *-σασι* aus *-σαντι* entstanden und dem *-runt* des lat. *viderunt* gleichzusetzen, mithin als die 3 Pl. des periphrastisch angewendeten Verbum substantivum zu betrachten sei, gilt mit Recht für ausgemacht. Und wer könnte auch *ἴ-σασι* von seinem homerischen Präteritum *ἴ-σαν* und letzteres von *ἔ-δο-σαν*, *ἔ-φα-σαν* abtrennen? Die vorhin als möglich hingestellte Ansicht würde nun dahin führen, entweder das *-σαντι* der dorischen 3 Pl. *ἴ-σαντι* = *ἴσασι* von dieser

gleichbedeutenden Form für verschieden zu halten oder umgekehrt aus der Gemeinschaft der übrigen dorischen Formen ἴσαμι, ἴσᾳς, ἴσατι, ἴσαμεν auszuscheiden. Beides ist, denke ich, gleich misslich.

So führen uns unsre Erwägungen auf eine zweite Möglichkeit. Wenn wir davon ausgehen, dass dorisches ἴσαντι und gemeingriechisches ἴσασι wirklich identisch sind, so könnten ἴσαμι, ἴσᾱτι u. s. w. die der letzteren Form entsprechenden übrigen Personalformen sein, das heisst, mit andern Worten, es eröffnet sich die Möglichkeit im dorischen ἴσαμι ein durchgeführtes Paradigma eines mit der W. ἐς zusammengesetzten Perfects zu erblicken, während das Gemeingriechische von einem solchen nur die 3 Pl. bewahrt hat. Und in der That sehe ich nicht, was uns hindert, diese Möglichkeit für Wirklichkeit zu halten. Der Grieche bildet zwar sein Perfect in der Regel einfach. Aber an Ansätzen zur Zusammensetzung, wie sie in andern Sprachen weitere Ausdehnung gewonnen hat, fehlt es auch in diesem Tempus nicht. Die singuläre dritte Pluralis ἐγρηγόρ-θ-ᾱσι *K* 419 ist gewissermassen ein Ansatz zu jener Bildung, die im germanischen schwachen mit W. *dhâ* zusammengesetzten Präteritum durchgedrungen ist. Von einer Zusammensetzung mit der W. ἐς zeigen sich noch mehr Spuren, die auch der Aufmerksamkeit der Sprachforscher nicht ganz entgangen sind. Eine dritte Person Pluralis der Art ist unstreitig das auf der tab. Heracl. I Z. 121 erhaltene γεγράψαται (ὅσσα ἐν τᾷ συνθήκᾳ γεγράψαται). Diese Form steht durchaus auf einer Linie mit dem skt. *vid-ratê* (vgl. Kuhn, Ztschr. II 133), insofern diese Form richtig auf *vid-satê* (gleichsam griechisches Ϝι-σαται) zurückgeführt wird. Noch seltsamer ist der auf derselben Tafel Z. 103 überlieferte Conjunctiv μεμισθώ-σωνται, augenscheinlich ein zusammengesetzter Conjunctiv Perfecti, der sich zum indicativischen μεμίσθω-νται genau so verhält wie lat. *dede-rit* d. i. *dede-sit* zu *dedi-t*. Die Modi des Perfects sind überhaupt nicht leicht zu bilden. Das

homerische *βεβρώ-θ-οι-ς* (*Δ* 35) ist ein Beispiel davon, dass man es auch hier wieder mit der W. *θε* versuchte. Bekannter ist als unmittelbarste Parallele von *ἴσασι* die Form *εἴξασι*, so viel wir wissen, ein Eigenthum der Attiker, denen aber auch *ἐοίκασι* nicht fremd ist. Alles dies zeigt hinreichend, wie wir an verschiedenen Stellen sporadische Ansätze zu solchen Bildungen finden, dass mithin ein principielles Bedenken einer etwas weiteren Ausdehnung bei den Doriern nicht im Wege steht. Die Verbalparadigmen, so viel dürfen wir nach manchen einzelnen Spuren auf Inschriften schliessen, sahen in den griechischen Mundarten bunter aus, als wir vom Standpunkt der litterarisch ausgebildeten Dialekte vermuthen möchten.

Die Grundform des zusammengesetzten Perfects, das wir voraussetzen, müsste folgende gewesen sein

vid-sâ-mi	vid-sa-mas
vid-sâ-si	vid-sa-tas
vid-sâ-ti	vid-sa-nti

Wir haben darin wohl eine Zusammensetzung der W. *vid* mit einer Verbalform der W. *as* zu erkennen, die an sich nichts perfectisches an sich trägt, sondern sich von dem üblichen Präsens nur durch die Anwendung des thematischen im Singular langen Vocals unterscheidet, also ursprünglich *asâ-mi*, *asâ-ti* u. s. w. lautete. Denkbar wäre es allerdings, dass das Zeichen des Perfects, die Reduplication in der Länge des Anlauts — also *âsâ-mi* — bestanden hätte, ohne dass die Zusammensetzung davon etwas verriethe. Von dem Eindringen des thematischen Vocals haben wir auch im Präteritum *âsa*, 3 Pl. *âsan*, gr. *ἔα*, *ἔατε* lat. *era-m*, *era-nt* deutliche Spuren. Auf diese Weise hätten wir hier das Beispiel eines Perfects, das in seinen Endungen vom Präsens sich nicht unterscheidet, eine Erscheinung, die allerdings der Ansicht widerspricht, die Schleicher im Compendium [2] 721 über die Personalendungen des Perfects geltend macht. Schleicher vermuthet, dass das a von *ǵa-ǵan-a* = gr. *γέγονα* und *γέγονε* in der ersten Person ein

Rest der Personalendung *ma* (= *mi*) ich, in der dritten von *ta* (= *ti*) er ist, dass also die indogermanische Grundform *gagan-a* dort aus *gagan-ma*, hier aus *gagan-ta* hervorgegangen sei. Allein dieser Annahme steht, von andern und, wie ich glaube, nicht unerheblichen lautlichen Schwierigkeiten abgesehn, die Thatsache entgegen, dass uns die Form *οἴδημι* = *οἶδα* als aeolisch glaubhaft überliefert ist (Hesych. *γοίδημι ἐπίσταμαι*). Diese Form zeigt wenigstens das eine unwiderleglich, dass es im Griechischen Perfecta gegeben hat, welche ganz wie Präsentia die Endung *-μι* an ein vocalisches, nach Art der Conjugation auf *MI* behandeltes Thema anfügten. Und zu diesem *οἴδημι* (d. i. *vaidâ-mi*) verhält sich nun *ἴσαμι* d. i. *vid-sâ-mi* genau ebenso wie lat. *lûsi* zu *vîdi*, oder wie *ἔφα-σαν* zu *ἔ-φα-ν*. Auch die Bildung des Conjunctivs, des Infinitivs und Particips ist durchaus der Präsensbildung analog. Die oben angeführte kretische Conjunctivform *ἰσαντι* ist wahrscheinlich nicht als Properispomenon zu betonen, sondern als Proparoxytonon *ἴσᾱντι*, so dass sie sich zu *ἴσαντι* mit von Natur kurzem Vocal verhält wie *ἔρᾱται* bei Pindar Pyth. IV 92 zu *ἔρᾰται*, wie *καθίστᾱται* C. I. 2671 zu *καθίστᾰται*. Im Particip und Infinitiv ist die Analogie des Perfects verlassen und die des Präsens eingetreten, eine im Dorismus auch sonst mehrfach bezeugte Erscheinung. Während die Syrakusaner in den Formen *ὀλώλω*, *δεδοίκω* für *ὄλωλα*, *δέδοικα*, andere Dorier im Infin. *γεγόνειν*, *δεδύκειν* das Perfect der Regel der gewöhnlichen Präsentia auf *ω* accommodirten (Ahr. dor. 329, 331), ist hier die auf *μι* durchgedrungen. Allein auch dazu bietet sich in dem herakleischen *πεφυτευκῆμεν* I 74, *πεπρωγγυευκῆμεν* (= *προ-ηγγυηκέναι*) I 107 eine unzweifelhafte Parallele. Denn *-μεν* ist im dorischen Dialekt als Infinitivendung auf diese Conjugation beschränkt. Im Grunde fügt sich selbst das gemeingriechische *γεγονέναι* besser zu *τιθέναι* und *θεῖναι* als zu *λέγειν*. Da sich in den herakleischen Formen langer Vocal vor der Endung des Infinitivs zeigt, wird auch wohl das *α* von

Ϝισάμεναι lang gewesen sein. Auf diese Weise kann nun auch das Particip *ἴσας* (vgl. *ἱστάς*, *βάς*) nicht allzusehr überraschen. Die Anomalie des Accents erklärt Apollonius de adv. 587, 8 durch *συνεκδρομή* neben Formen wie *γεμίσας*, *λεπίσας*.

Das auf diese Weise, wie ich glaube, hinlänglich gesicherte zusammengesetzte Perfect verglichen wir wiederholt dem lateinischen sigmatischen Perfect, in welchem, wie wohl allseitig zugegeben wird, das *s* auf dieselbe Quelle zurückgeht. (Schleicher Comp. 828.) *lû-si-mus* für *lûd-si-mus* steht in der That ganz auf einer Linie mit *ἴ-σα-μεν* für *Ϝιδ-σα-μεν*. Nichts ist ja gewöhnlicher, als dass Bildungen, die in der einen Schwestersprache sehr geläufig geworden sind, in der andern nur in wenigen Spuren vorkommen, wie denn auf die Analogie zwischen den griechischen seltnen Formen mit *ϑ* und den deutschen häufigen der s. g. schwachen Conjugation schon oben hingewiesen ward. Das aber, was hier über das Perfect der Griechen erschlossen ward, führt zu einigen Consequenzen für das lateinische Perfect. Das lateinische Perfect zeigt in der ersten und dritten Person Singularis eine auffallende Länge:

dedî (auch *dedei*) *dedît* (*dedeit*, *dedet*).

Vgl. Schleicher, Comp. 730 f. Diese Länge erhält nun ihr Seitenstück in *οἴδημι* und *ἴσᾱμι*, *ἴσᾱτι*. Ich zweifle nicht daran, dass *Ϝοίδη-μι* und *vîdî*, *ἴσᾱ-τι* und *lûst-t* wirklich genau dieselben Bildungen sind. Der lange A-Laut hat sich im Lateinischen zunächst in *é* verwandelt, wie in *siê-s* = *ἑ(σ)ιη-ς* = skr. (*a*)*sjâ-s* — daher *dedet* C. I. L. 32, 63, 64, *fuet* 32, *ornavet* 195, *posedet* 199, 28 — und ist dann weiter in jenen Mittellaut zwischen *e* und *i* übergegangen, der, wie wohl allgemein anerkannt ist, eine Zeit lang durch das nur für das Auge diphthongische *ei* ausgedrückt ward, daher *fecei* C. I. L. 551, *fuueit* 1051, *probaveit* 600, *veixei* 37, *petiei* 38. *ei* steht hier dem griech. *η* gerade so gegenüber wie in *nei* (neben *ne*, *ni*) = *νη* in *νή-ποινος*, wie in *feilius* (neben umbr. Acc. Pl. *feliuf*), zu vergleichen mit

griech. *θηλ-αμών* (Grundz. 227). Endlich trat *i* ein, das vor *t* sogar verkürzt ward. Die Unmöglichkeit jedes *ei* oder *î* aus gesteigertem oder durch Ersatzdehnung lang gewordenem *i* zu deuten, leuchtet am meisten ein bei der 2 S. Perf. z. B. *gesistei* C. I. L. 33. Hier entspricht *ei* ebenfalls dem *â*, das sich vereinzelt in den vedischen Formen der 2 Sing. auf *thâ* statt des gewöhnlichen *tha* erhalten hat, denen sich die zendischen auf *tô* oder *thâ* zur Seite stellen, z. B. skt. *vêt-thâ*, zd. *vôiç-tâ* = *οἶσ-θα*. *vîdistî* ist völlig identisch mit einem nach der Analogie des aeol. *Ϝοίδη-μι* sehr denkbaren *Ϝοιδη-σθα*.

---

2) Attisches *η* statt *ᾱ* in der A-Declination.

Von der in den Lautgewohnheiten des Atticismus so fest begründeten Regel, dass *ᾱ* nach *ρ* unverändert bleibt, gibt es unter den Stämmen der A-Declination vier Ausnahmen: *) *κόρρη*, *κόρη*, *δέρη*, *ἀθάρη*. Dass wir es hier nicht mit einer blossen Laune der Sprache zu thun haben, wird jeder nachdenkende sofort vermuthen und darum lohnt es sich nachzuspüren, ob sich der Grund der Abweichung nicht aus der Entstehung dieser Wörter ermitteln lässt.

1) Am leichtesten gelingt dies bei *κόρρη*, Schläfe. Doppeltes *ρ* ist nicht selten aus *ρσ* entstanden, das uns sogar meist noch aus dem älteren Atticismus überliefert ist, so *χερσό-νησο-ς* später *χερρό-νησο-ς*, *θαρσέω* später *θαρρέω*, *τύρσος*, *τύρσι-ς* (Hesych.) neben *τύρρι-ς*, *πυρσό-ς* als Substantiv Feuerbrand neben dem Adjectiv *πυρρό-ς* (vgl. *πυρσαίνω*, *πυρσο-* in Compositis, *Πύρσων* neben *Πύρρων*). Ebenso hier. Die Form *κόρση* ist homerisch und altattisch. Das Wort bedeutet keineswegs bloss Schläfe, sondern hat,

---

*) In meiner Schulgrammatik §. 115 ist das seltene, der Schullectüre fremde *ἀθάρη* absichtlich übergangen.

wie sich aus den deutlichsten Spuren ergibt, eine weitere Anwendung. Bei Hesychius lesen wir: *κόρσῃ κεφαλή, ἔπαλξις, κλῖμαξ, κρόταφος*, bei Pollux II 40 *τοὺς κροτάφους ἔνιοι κόρρας ὀνομάζουσιν, ἀντὶ τοῦ κόρσας, ἤγουν κεφαλάς*. Aeschylus sagt (fr. 105 Nauck): *πυρσοκόρσου λέοντος*, was von Hesychios mit *πυρροκεφάλου, ξανθοτρίχου* wiedergegeben wird. Diese weitere Bedeutung behielt auch die jüngere, wie es scheint, zuerst bei Plato nachweisbare Form *κόρρη* in der Wendung *ἐπὶ κόρρης παίειν*, auf den Kopf schlagen, ohrfeigen. Die progressive Assimilation von *ρσ* war auch dem Dorismus nicht fremd. Bei Theocr. XIV 34 heisst es *πὺξ ἐπὶ κόρρας*, in einem freilich sehr unverständlichen Fragment Alkmans (44 B [3]) ist *κατὰν κάρραν* zu lesen (Ahrens dor. 102). Anders umgestaltet erscheint die Lautgruppe *ρσ* in *κωρέα ἄκρα* Hesych. Denn dass dies für *κορσ-έα* mit Ausstossung des *σ* und Ersatzdehnung steht, ist in hohem Grade wahrscheinlich. Wie nahe liegt es ein Vorgebirge als Kopf, Kuppe zu bezeichnen! Lautgeschichtlich ist hier also alles völlig klar. Die griechische Grundform des Nominativs ist *κορσᾱ*, daraus ward gesammtionisch und darum auch altattisch *κόρση* (vgl. *ἔρση, ἄση*). Erst nachdem sich das *η* schon zu fest gesetzt hatte, um wieder verdrängt zu werden, entstand trotz des *ρ κόρρη*. Daher die Anomalie, die, wie so oft, Zeugniss für eine ältere Analogie abgibt.

Aus den verwandten Sprachen gehört zu *κόρση* skt. *çîrsha-m*, Haupt, wie schon Pott E. F. I [1] 128 erkannte. Das Wort ist eine Weiterbildung aus dem gleichbedeutenden *çiras*, entstanden aus der Grundform *karas*, die sich im griechischen *κάρα* erhalten hat (Grundz. 132). Auch in *κορυ-φή, Κόρ-ινθο-ς* tritt der O-Laut hervor. *κορσα* geht daher wie *çîrsha* auf *karas-a*, das heisst, auf ein aus *karas* durch das Suffix *a* abgeleitetes Substantiv zurück, das sich zu jener kürzeren Form verhält wie skt. *divas-a-s* Tag zu *div-as* (vgl. lat. *inter-diûs*), wie lat. *oper-a* d. i. *opes-a* zu *opus*, wie *ôr-a* zu *ôs*.

2) Das zweite Wort ist *κόρη*. Hier liegt uns keine andre in attischer Umgangssprache geläufige Form als diese vor. Denn wenn die Tragiker in melischen Stellen *κόρα*, auch *κούρα* gebrauchen, z. B. Aesch. Sept. 147 *Λατογένεια κουρά*, Choeph. 949 *Διὸς κόρα*, so ist das als Dorismus zu betrachten. Im Dialog heisst es (z. B. Aesch. Prom. 589 *τῆς οἰστροδινήτου κόρης* vgl. 647) regelmässig auch bei den Tragikern *κόρη*. Aber wohl zu beachten ist der Umstand, dass Homer keine andern Formen als die mit dem Diphthong kennt: *κούρη*, *κοῦρος*, *ἐπίκουρος*, *κούρητες*, *κουρίζειν*, *κουρότερος*, *κουροτρόφος*. Dem homerischen *ου* steht das *ω* der dorischen Formen gegenüber (Ahrens dor. 161): *Κώρα* C. I. 2567, *κωραλίσκος· τὸ μειράκιον Κρῆτες*, Phot., *Κωρῆτες* C. I. 2554, l. 130, 185, ebenso lakonisch *κωρί'*, der Megarenser bei Arist. Ach. 731 nach Elmsley, während die Handschriften das unmetrische *κόρι'*, *κόριχ'* bieten, *κώρα* Theocr. VI, 36, *κῶραι* Callim. Lav. Pall. 27, 138, in Cerer. 9. Eustath. ad Od. p. 1535, 50 nennt *κῶρος* auch aeolisch. In beiden Mundarten ist aber daneben das kürzere *κόρα* reichlich bezeugt (Ahrens aeol. 93, dor. 161). Erwägen wir diese Verhältnisse, so wird es sehr wahrscheinlich, dass die Länge als Ersatzdehnung für älteres *ρρ* zu fassen, und dies aus der Assimilation eines nach *ρ* ursprünglich vorhandenen Consonanten entstanden ist. Und in der That ist uns von doppeltem *ρ* in diesem Worte wenigstens eine doppelt bezeugte sichere Spur erhalten. Hesychius hat die Glosse *κόρριον* (richtiger *κορρίον*), *μικρὸν κοράσιον*. Dieselbe Erklärung gibt er weiter oben von *κόριον*. Beim Scholiasten zu Dion. Thrax Bekk. Anecd. 856 lesen wir *κόῤῥιον διὰ τοῦ ρρ παρὰ Ἀττικοῖς. κόριον δὲ δι' ἑνὸς ρ παρὰ Θεοκρίτῳ.* Ob diese Notiz in dieser Form ganz richtig ist, mag dahin gestellt bleiben, aber an sich sehe ich keinen Grund, die Form *κορρίον* zu verdächtigen. Haben wir doch dieselbe Erscheinung im homer. att. *βούλομαι* neben homer. *βόλοντο* und kretischem *βώλομαι*, *βωλά*, *βωλεύω*, lesb. *βόλλα*, im lakon. *Πηρεφόνεια*

neben Περσεφόνεια und attischem Φερρέφαττα, ebenso in dem vorhin angeführten κωρέα ἀκρά neben κόρρη, κόρση. κόρα, κόρη steht auf der Stufe von ὅλος neben hom. οὖλος = σολ-Fo-ς (skt. *sar-va-s*), von att. ὅρος aus dem inschriftlich bezeugten ὅρ-Fo-ς neben ion. οὖρο-ς, γόνατα neben lesb. γόννατα, homer. γούνατα, μέσος neben homer. dor. aeol. μέσσος.

Also selbst ohne dass wir wegen des bestimmten nach ρ ausgefallenen Consonanten eine Entscheidung treffen, müssen wir solche Erklärungen des Wortes für misslungen halten, welche auf der Voraussetzung beruhen, dass überhaupt keiner ausgefallen ist. Fick im Wörterb. der indogerm. Grundsprache S. 32 stellt unsre Wörter mit skt. *kart* junge Frau, *kári-ká* Dienerin, zd. *carâiti* Mädchen, Frau zusammen. Durch die Auseinandersetzung der Lautverhältnisse ist dies wohl hinreichend widerlegt. Richtiger sah Benfey Wurzell. II 176, wo er κορσο als Grundform aufstellt. Er leitete κορσ aus der skr. W. *krt* scheren ab, „der Jüngling, der sich den Bart abscheert". Diese Deutung kann uns freilich nicht befriedigen. Sie setzt die späte Sitte des Rasirens als eine uralte voraus, ist für den Jüngling nicht bezeichnend genug und könnte auf das Mädchen nur missbräuchlich übertragen sein. Dennoch ist, glaube ich, die Wurzel richtig gefunden, es ist keine blosse Homonymie, wenn κοῦρος, κούρα an κουρά, κουρεύς anklingen. Beide Wörtergruppen stammen von der W. κερ, von κείρω (Grundz. Nr. 53), ἀκερσεκόμης (Clemm de compositis Graecis quae a verbis incipiunt, Gissae 1867, p. 28, 131). Diese Wurzel, ursprünglich *skar* lautend, liegt im Sanskrit der weitergebildeten Form *krt* d. i. *kart* zum Grunde. Mit dieser dürfen wir die griechischen Wörter nicht vergleichen, da sich der Uebergang von *t* in σ nicht hinreichend rechtfertigen liesse. Eher ist in dem σ ein weiterbildendes Element zu erkennen, ein Wurzeldeterminativ, wie ich es nenne, also ein κερσ neben κερ anzunehmen sein. Deutlich zeigt sich das σ in Formen, welche die Grundbedeutung scheren,

schneiden bewahrt haben: κορσοῦν κείρειν, ἀποκορσωσαμέναις· ἀποκειραμέναις, κόρσας γὰρ τρίχας Αἰσχύλος Ὑψιπύλῃ Hesych. nebst den Substantiven κορσωτήρ = κουρεύς (Pollux II 32), κορσωτεύς in derselben Bedeutung und κορσωτήριον = κουρεῖον (Hesych. und Charon bei Athen. XII. 520 e). Die Glosse κορσεύς· κουρεύς bei Hesych. ist nur der Buchstabenfolge wegen verdächtig, κόρσης war nach Chrysippos bei Athen. XIII 565 der Spottname des ersten, der sich den Bart wegrasirt hatte. Versteckter ist das σ in κουρά, κουρεύς, κουρίς (Schermesser), κουρίζειν, κουρίας, κουριᾶν, wo wir nach dem oben gesagten überall den Diphthong als Ersatz für die ursprüngliche Doppelconsonanz betrachten dürfen. Man wird dabei sofort an die häufig erwähnte Sitte denken, dass Knaben und Mädchen (vgl. Hesych. οἰνιστήρια· πρὶν ἀποκείρεσθαι τὸν μαλλόν) zur Zeit der Jugendreife sich ihr Haupthaar abschoren, dies den Göttern, die Knaben namentlich den Flussgöttern weihten. Das hohe Alter solcher Gebräuche wird auch dadurch bestätigt, dass die Sage den Theseus als Jüngling nach Delphi wandern lässt, um dort dem Gott sein Haar darzubringen (Plutarch Theseus 5, Becker Charikl. III² S. 236). — Inschriften aus Paros, nach denen die παίδειος θρίξ, πρώθηβος θρίξ, πρωτότμητος θρίξ junger Männer der Hygeia oder dem Asklepios dargebracht wird (C. I. Nr. 2391—93) bespricht Thiersch in den Schriften der Münchner Akademie, hist. philol. Cl. 1835 S. 634. — Vgl. Scholia zu Pind. Pyth. IV 145, Eustath. ad Ψ 146: ἔθος ἦν τρέφειν κόμην τοὺς νέους μέχρι τῆς ἀκμῆς, εἶτα κείρειν αὐτὴν ἐπιχωρίοις ποταμοῖς. Erwägt man ferner, dass die athenischen Epheben regelmässig mit kurzem Haar erscheinen (K. Fr. Hermann Privatalterth. §. 23, 14, Gottesdienstl. Alterth. §. 25, 5), dass das Fest bei der Aufnahme der Jünglinge unter die Bürger in Athen κουρεῶτις (Et. M. s. v.), eine deutliche Ableitung von κουρεία, also Schurfest hiess, so wird es sehr wahrscheinlich, dass die Wörter κοῦρος, κόρη dieser Sitte ihren Ursprung verdanken, ursprünglich

also geschorener, geschorene hiessen. Bestätigt wird dies durch einige mundartliche Benennungen von Knaben und Jünglingen, die Ahrens dor. 67 zusammenstellt: *σκυρθαλίας*, *σκυρθάλιος*, *σκύθραξ*. Ihnen liegt die vollere Wurzelform *σκυρ*, *σκερ* (aus *skar*) mit weiterbildendem *ϑ* zum Grunde. Dazu gehört wahrscheinlich auch das gleichbedeutende lakonische *κυρσάνιος* (Aristoph. Lysistr. 983, 1248), mit der in Photius Lexikon erhaltenen neutralen Nebenform *κυρσάνιον*. Es läge freilich nahe, diese Wörter unmittelbar aus dem Stamme *κερσ* abzuleiten. Aber die Lakonier, welche *χερρός*, *κάρρων* (= *κρείσσων*) sagten, würden das ursprüngliche *σ* schwerlich unangefochten gelassen haben. Mit Recht vermuthet daher Ahrens, dass das *σ* nach lakonischer Weise aus *ϑ* entstanden sei, wonach denn *κυρ-ϑ-άν-ιο-ς* sich zu den eben erwähnten Formen stellt, von denen es sich überdies durch den Verlust des anlautenden *σ* und durch das Suffix unterscheidet. Eine andere Benennung junger Leute aus gleichem Anlass und noch weniger der Missdeutung unterworfen, führt Eustath. ad Iliad. p. 727, 22 aus Kallimachos an: *ἀπότριχες*.

Endlich findet auf diesem Wege auch wohl das viel besprochene homerische *κουρίδιος* seine Erledigung. Was den Gebrauch betrifft, so weiss ich dem, was Buttmann im Lexil. I 32 ebenso bündig wie schlagend auseinandergesetzt hat, nichts hinzuzufügen. Leider beachtet man den unvergänglichen Inhalt dieses für die Methode exacter Wortforschung, so weit dabei die Bedeutungen in Betracht kommen, noch immer unübertroffenen Buches jetzt viel zu wenig. Wer es für möglich hält, dass *κουρίδιος* von dem Begriff „jugendlich" aus, bei Homer zu dem von „ehelich" gelange, oder gar dass ein ursprünglich die jugendliche Anmuth der Braut bezeichnendes Beiwort eben dort gelegentlich mit *λέχος* (*Ο* 40), mit *δῶμα* (*φ* 78) verbunden worden sei, dass solcher Missbrauch sich von da aus so weit fortpflanzen könne, um den herodoteischen Gebrauch zu rechtfertigen, wonach die *κουρίδιαι γυναῖκες*

(I 135, V 18) den Gegensatz zu den — doch auch wohl nicht selten jugendlichen — πάλλακες bilden, mit dem ist nicht zu rechten. Viel richtiger knüpfte daher Döderlein (Glossar Nr. 762) den Begriff „ehelich“, den das ehrende Beiwort κουρίδιος hat, an den Gebrauch von κοῦροι, Junker, junge Herren an, so dass er „fürstlich“ als Mittelbegriff setzte. Aehnlich habe ich selbst Grundz. 145 das Wort mit κύριος zusammengestellt, in der Meinung, auch κοῦρος, κούρη könne eben daher stammen. Nach dem, was wir eben gesehen haben, ist das nun aufzugeben. Auch hat κοῦρος doch nur nebenbei die Bedeutung des freien Jünglings, die des Fürsten überhaupt nicht. Wir können aber mit Rücksicht auf die eben erschlossene Etymologie etwas andres vermuthen. Die Schur geschah beim Jüngling zur Zeit der männlichen Reife, beim Mädchen unmittelbar vor der Hochzeit. Sie ist nach mehrfachen Spuren, wenn auch in der milderen Form, dass nur Locken des Haares dargebracht wurden, wenigstens an einzelnen Orten ein fester religiöser Gebrauch gewesen, der der Hochzeit unmittelbar voraufging. Bei Hesychius heisst es unter γάμων ἔθη· τὰ προτέλεια καὶ ἀπαρχαὶ καὶ τ ρ ι χ ῶ ν ἀ φ α ι ρ έ σ ε ι ς τ ῇ θ ε ῷ π ρ ὸ μ ι ᾶ ς τ ῶ ν γ ά μ ω ν τ ῆ ς π α ρ θ έ ν ο υ, ebenso Pollux III 38 καὶ τῆς κόμης τότε [ἐν τοῖς προτελείοις] ἀπήρχοντο ταῖς θεαῖς αἱ κόραι. Pausanias berichtet I, 43, 4, dass die megarischen Jungfrauen am Grabmal der Iphinoe πρὸ γάμου Grabesspenden und Haarlocken (ἀπάρχεσθαι τῶν τριχῶν) darbrächten, und erwähnt dabei auch den ähnlichen Gebrauch delischer Mädchen (ὅπη δὴ αἱ θυγατέρες ποτὲ ἀπεκείραντο αἱ Δηλίων). II, 32, 1 erzählt derselbe Gewährsmann, dass in Troezen das gleiche dem Hippolyt zu Ehren geschah (ἑκάστη παρθένος πλόκαμον ἀποκείρεταί οἱ πρὸ γάμου). Vgl. Eurip. Hippol. 1414. Zeugnisse aus späteren Zeiten stellt O. Jahn zu Persius S. 138 zusammen (vgl. K. Fr. Hermann Privatalterth. §. 31, 7). Mit dieser alten Sitte könnte leicht κουρίδιος zusammenhängen, indem dieser eine Hochzeitsgebrauch den Namen

für die echte, feierliche Vermählung überhaupt abgegeben hätte. Eine andre von Sonne Ztschr. X 103 gegebene Deutung, nämlich von W. *kars* (skr. *krsh*) ziehen, pflügen (παίδων ἄροτος) entbehrt der nöthigen Anknüpfungen im Griechischen. Von einer symbolischen und religiösen Handlung den Ehebund zu bezeichnen scheint mir alterthümlicher Denkweise wohl zu entsprechen. Wie oft werden die faces Symbol der Ehe, wie weit erstreckt sich auf deutschem Sprachgebiet die Anwendung von Schwert und Kunkel zur Bezeichnung des männlichen und weiblichen! Jacob Grimm bringt das ahd. *wîp*, Weib, mit goth. *bi-vaib-jan*, umwinden, bekränzen, zusammen, wobei er ebenfalls an einen Hochzeitsbrauch denkt. confarreatio, ὅρκια τέμνειν, foedus icere, ferire, σπονδαί u. s. w. sind nahe liegende Beispiele davon, wie feierliche Verträge andrer Art nach ganz einzelnen Gebräuchen, die dabei stattfanden, benannt wurden. Was aber die Ableitung des Wortes κουρίδιος betrifft, so ist dafür eine doppelte Erklärung möglich, entweder aus dem nomen actionis κουρά. So wird μοιρίδιο-ς aus μοῖρα gebildet. κουρίδιος würde dann eigentlich der Schur theilhaftig, durch Schur geweiht bedeuten. Diese Herleitung will aber nicht recht passen zu κουρίδιον λέχος (O 40), κουρίδιον δῶμα (τ 580, φ 78). Mir scheint daher eine andre Anknüpfung wahrscheinlicher, nämlich nicht an κουρά, sondern an κούρη. Wie νύμφη eine engere Bedeutung, Braut, und eine weitere, junge Frau, hat, wie unser Braut (Grimm's Wörterb.) bald von der verlobten, bald von der schon vermählten, bald auch im Sinne von nurus gebraucht wird, so ist für κούρη wohl etwas ähnliches vorauszusetzen. Die engere und vollere, aus der erwähnten Sitte hervorgegangene, war Braut. Eine Spur davon hat sich bei Hesychius in der Glosse κουριζόμενος ὑμεναιούμενος, also wohl eigentlich „die Braut heimführend", vielleicht auch in der Bezeichnung der Persephone als κόρη κατ' ἐξοχήν, als Hadesbraut erhalten. Zu diesem κόρη verhält sich nun κουρίδιος, wie ich glaube, ganz ebenso wie zu νύμφη

νυμφίδιος. Was das ableitende Suffix betrifft, so ist möglicherweise in beiden Fällen eine Nebenform des Stammes auf *-ιδ* anzunehmen. Wir hätten dann neben *νύμφη*, *κούρη* ein *νυμφίς*, *κουρίς* anzunehmen, Bildungen, wie sie in *ἱμερίς* neben *ἵμερος*, *θεωρίς* neben *θεωρός* vorliegen. Aus den Stämmen *νυμφιδ-*, *κουριδ-* würde durch Anfügung des geläufigen Adjectivsuffixes *-ιο* das betreffende Adjectiv abgeleitet sein. Nothwendig ist aber diese Mittelstufe nicht. Hiess *κούρη* Braut, so ergibt sich für *κουρίδιος* die Uebersetzung bräutlich, eine Uebersetzung, mit der wir in allen homerischen Stellen auskommen. Denn wir brauchen uns in Bezug auf *κουρίδιον λέχος*, *κουρίδιον δῶμα* nur unsers „Brautbett", „Brautgemach" zu erinnern, um alles in der Ordnung zu finden. Auf diese Weise behält auch der Zusammenhang zwischen *κούρη* und *κουρίδιος*, den alte und neue Etymologen festhalten, sein Recht, nur in einem etwas andern, und wie ich glaube, in einem vernünftigen und annehmbaren Sinne.

3) Das dritte attische Wort mit *η* nach *ρ* *δέρη* wird uns nicht so lange beschäftigen. Es steht in jeder Beziehung in Analogie mit *κόρη*. Wie *κόρα* bei den Tragikern nur in melischen Stellen sich findet, so *δέρα*, z. B. Eurip. Phoen. 169 *δέρᾳ φιλτάτᾳ*, sonst heisst es auch dort *δέρη* z. B. Aesch. Ag. 329, 875. Dem diphthongischen *κούρη* des Epos steht *δειρή* gegenüber z. B. *κ* 472 *ἀμφὶ δὲ πάσαις δειρῇσιν βρόχοι ἦσαν*, dem dorischen *κώρα* *δηρά*, das in dem abgeleiteten kretischen *Δηράς* vorliegt (C. I. 2554, 134, 169 vgl. Ahrens dor. 159). Beachten wir nämlich die geläufige Anwendung von *δειράς* auf Gebirgsstrecken im Sinne von jugum und die Eigennamen *Δειράδες* (attischer Demos), *Δειράς* (Ort auf der Burg Korinths), *Δέραι* (in Messenien), *Δέραια* (in Arkadien), *Δερίς* (in Thracien), *Δεριεῖς* (in Akarnanien), so kann die Herkunft jenes kretischen Namens kaum zweifelhaft sein. Mit dem aus *κορρίον* erschlossenen *κόρρα* steht das von Choeroboscus (Cram. Anecd. Oxon. II 194) angeführte aeolische *δέρρα* auf einer

Linie. Eben dahin gehören ohne Frage *δερριστήρ· περιδέραιον ἵππου*, *δερριστής· κυνάγχης περιαυχένιος*, d. i. Hundehalsband, bei Hesych., wahrscheinlich auch *Δέρρις* (auch *Δέρρα*), Vorgebirge Macedoniens. Was endlich die Formen mit *ρσ* betrifft, so ist davon vielleicht eine Spur in dem thrakischen Volksnamen *Δερσαῖοι* erhalten, wie sie bei Herodot VII 110 heissen, während Stephan. Byz. sie *Δερραῖοι* nennt. Deutlicher weist auf den Sibilanten das lateinische *dorsum* mit der Nebenform *dorsu-s*, das Fick S. 86 und Pauli Körpertheile S. 12 nach Döderlein's Vorgang (Synonyme V, 16) passend mit *δέρη* vergleichen. Natürlich muss dann die alte, auch von Pott EF. II [1] 288 gebilligte, Etymologie aus *de-vorsu-m* aufgegeben werden. Diese lässt sich aber ohnehin nicht halten, denn das wirklich aus *devorsum* hervorgegangene *deorsum* heisst, als Gegentheil von *sursum*, unten, nicht hinten. Und niemand wird sich durch den Ausweg befriedigt fühlen, den Paulus (Epit. 69) einschlägt, „quod pars ea corporis devexa sit deorsum." Das *o* von *dorsum* vergleicht sich dem von *vorsus*, von *quattuor* (für *quattuors*, wie Schleicher erkannt hat), von *torreo* und *extorris* neben *τερσ-αίνω* und *terra*, von *horreo* neben *hirsutu-s* und *χερσό-ς* trocken. Der Unterschied des Geschlechts ist von keiner Bedeutung, um so weniger, als Hesych. die mit *dorsus* identische Masculinform *δειρός* (*λόφος, κατάντης τόπος*) darbietet. Die Vertauschung der Bedeutung ist nur auf den ersten Blick auffallend. Es ist ursprünglich wohl nur die Vertauschung zwischen Nacken und Hals (Ammon. p. 29 *αὐχὴν μὲν λέγεται τὸ ὄπισθεν τοῦ τραχήλου, δέρη δὲ τὸ ἔμπροσθεν*, vgl. Hesych. *δέρη αὐχήν*), die auch im Deutschen nicht sehr streng geschieden werden. Ganz ebenso entspricht *τράχ-ηλο-ς*, wie ebenfalls schon Doederlein sah, dem lat. *terg-u-m*, und höchst wahrscheinlich sind *νῶτον* und *nâtes* stammverwandt. Andre Verwechslungen der Art führt Pauli in der erwähnten Schrift über die Körpertheile an. Dagegen ist die Vergleichung des skt. *dṛshad* mit diesen Wörtern, welche Fick vornimmt, äusserst zweifelhaft. Zunächst nämlich könnte

dṛshad den Lauten nach höchstens mit dem Stamme von *δειραδ* verglichen werden. Mit *δέρη* und *dorsum* liesse es sich nur unter der Voraussetzung zusammen bringen, dass diese Wörter einen ursprünglichen Schlussconsonanten eingebüsst hätten. So sehr aber die Benfey'sche Schule solchen Annahmen geneigt ist, so wenig innere Begründung hat diese ganze „Participialtheorie", wie ich sie Grundz. 73 genannt habe, weil das Ziel derselben das ist, so viel Nomina als möglich als verstümmelte Participia nachzuweisen. *δειράς* ist augenscheinlich ebenso von *δειρή* abgeleitet wie *ἐθειράς* von *ἔθειρα*, *κοιλάς* von *κοῖλος*, *λιθάς* von *λίθος*, *σκιάς* von *σκιά*, *χοιράς* Klippe von *χοῖρος*. Noch weniger will sich die Bedeutung fügen. *dṛshad* heisst nach dem Petersb. Wtb. nur „Stein, Mühlstein", *δειράς*, wenn es auf Berge angewendet wird, Gipfel, Spitze (*πολυδειράδος Οὐλύμποιο*) in augenscheinlicher Uebertragung von hervorragenden Hälsen (*λόφοι*). Vgl. Hesych. *δέρα ὑπερβολὴ ὄρους. οἱ δὲ τά σιμὰ τῶν ὀρῶν* d. i. die Abhänge der Berge. Hier etwa nur in dem Begriff des festen oder starren, ragenden die Vermittlung zu suchen, und etwa gar *dûru-s* herbeizuziehen, scheint mir sehr gewagt. Böthlingk und Roth erinnern bei *dṛshad* mit „vielleicht" an die W. *dar* = *δερ* (*δέρω*) zerreissen, spalten. Mit eben dieser Wurzel verbinden altgriechische Etymologen *δέρη*, aber in völlig verschiedenem Sinne; so Anecd. Oxon. I 113 *ἐκ τοῦ δέρω δέρη — κυρίως ἀπὸ μεταφορᾶς· κατὰ τοῦτο γὰρ τὸ μέρος πρῶτον ἄρχονται ἐκ δέρεσθαι τὰ ζῶα. ἀπὸ δὲ τούτου καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων μετῆλθεν*, so dass auf diese Weise das aeolische *δέρρα* mit *δέρρις* Fell = *δορά* zusammenkommen würde. Ich will diese Etymologie nicht vertreten, halte sie aber nicht für unmöglich, vorausgesetzt, dass wir auch hier wieder einen mit *σ* weitergebildeten Stamm (*δερς*) zu Grunde legen. Die Identität von *δέρη* und *dorsum* und unsre Erklärung des *η* wird davon nicht berührt.

4) Das vierte Wort ist das dunkelste: *ἀθάρη* Brei,

ἄλευρον ἡψημένον (Suid.), *πυρίνη*, *πτισάνη* (Hesych.), worüber namentlich das Scholion zu Aristoph. Plut. 673 zu vergleichen ist. Hesychius führt die Form *ἀθήρα* an, *βρῶμα διὰ πυρῶν καὶ γάλακτος ἡψημένον*, freilich *παρ' Αἰγυπτίοις*. Wer möchte sich an die Etymologie eines solchen Wortes wagen? Aber das *η* in dem, wie es scheint, dorischen *ἀθήρα* scheint wenigstens mit dem von *Δηράς* verglichen, also gemuthmasst werden zu dürfen, dass auch hier ein *σ* nach *ρ* ausgefallen ist.

---

3) Das griechische Deminutivsuffix -*καλο*.

Ludw. Schwabe weiss in seiner Schrift de deminutivis graecis et latinis (Gissae 1859) S. 58 dem im Lateinischen so überaus häufigen zusammengesetzten Suffix *cu-lo* kein griechisches zur Seite zu stellen. Da dem lateinischen *ulo* griechisches *αλο* gegenübersteht (ebenda S. 78 ff.), so wird eine richtige Topik — denn es gibt eine etymologische Topik so gut wie eine rhetorische — darauf führen nach dem Suffix *καλο* als Repräsentanten des lat. *culo* zu suchen. Und in zwei Wörtern wenigstens scheint dies wirklich vorzuliegen. Das erste ist *γραύκαλας* [richtiger ohne Zweifel, wie schon Musurus schrieb *γραύκαλος*], *ὄρνις τεφρός* bei Hesych., worüber schon Lobeck Proleg. p. 92 sagt „a colore cineraceo sive ravo, quasi *γραῖος* gravastellus. Gutturalis *κ* accessione increvisse videtur."

Das zweite Wort ist *ὀβρί-καλο-ν* neben *ὄβριο-ν*. Es bedeutet die Jungen wilder Thiere. Bei Aesch. Ag. 143 (Herm. 135) steht *ὀβρικάλοισι*, während Eustathius und Phot., deren Stellen Hermann in seiner Anmerkung anführt, *ὄβρια* in gleichem Sinne anführen. Zwei andre Formen bietet Pollux V 15, nämlich *ὀβρίκια* (var. lect. *ὀμβρίκια*) und *ὀβρίας* (als Accusativ), wenn nicht mit cod. C *ὀβρίκαλα καὶ ὄβρια* zu schreiben ist. Für *ὄμβρος· χοιρίδιον* bei

Hesych. vermuthet Nauck zu Aristoph. Byz. p. 125 *ὀμβρίον* als Nebenform von *ὄβριον*. So viel scheint klar zu sein, dass sich *ὀβρί-καλο-ν* zu *ὄβριο-ν* ähnlich verhält wie *apriculu-s* zu *aper* (St. *apro*), *ovi-cula* zu *ovi-s*. Allerdings müsste man, wenn *ὄβριο-ν* wirklich das Stammwort des abgeleiteten ist, eine Verkürzung von *ιο* zu *ι* annehmen, etwa wie in *ἀρχαι-κό-ς* aus *ἀρχαιο* neben *σπονδεια-κό-ς* aus *σπονδειο* oder *Πειραΐδη-ς*, *Ἀλκαΐδη-ς* von *Πειραιο*, *Ἀλκαιο* neben *Τελαμωνιά-δης* (Angermann oben p. 32). Aber noch näher liegt es für beide Wörter einen gemeinsamen Stamm *ὀβρο* vorauszusetzen, von wo einerseits *ὄβρ-ιο-ν*, andrerseits *ὀβρί-καλο-ν* abgeleitet wäre; das *ι* des letzteren wäre dann von derselben Beschaffenheit wie das von *λογι-κό-ς*. Die Existenz eines gräcoitalischen *ka-lo* darf uns aber vielleicht noch weiter führen. Im Sanskrit ist, wie Schwabe S. 44, 32 nachweist, ein deminutives *ka* in häufigen, ein deminutives *la* und *ra* in einzelnen Spuren vorhanden. Wie wenn beide Suffixe sich auch hier gelegentlich zu *ka-ra* verbunden hätten? Dann träte das skt. Wort für Schwein *sû-kara-s*, das mit den beiden letzten Sylben allein steht, in die Analogie von *su-cula*. Denn dass das Wort nicht nach der üblichen Erklärung den Su-macher (W. *kar* machen) bedeute, sondern mit zum Stamm *su* gehört, den *σῦ-ς sû-s*, *Sau* enthalten, habe ich schon Grundz. 343 vermuthet.

Auch über die Herkunft des Stammes von *ὄβριον* mag eine Vermuthung gewagt werden. Hesychius bietet die Form *ἰβρίκαλοι χοῖροι*. Es ist um so verführerischer, den Stamm *ὀβρο* sammt der Nebenform *ἰβρο* mit dem lat. *apro* (Nom. *aper*) zu vergleichen, als sich die *ἰβρί-καλοι* begrifflich zu *aper* verhalten würden, wie unsre Ferkel zu *πόρκο-ς*, *porcu-s*, ahd. *farah* (Grundz. 152). Die Zusammengehörigkeit von *aper* mit *κάπρο-ς* hat trotz des kslav. scheinbaren Mittelgliedes *veprĭ* Eber (Grundz. 132) ihr missliches und ist von Corssen (Nachtr. 32) bestritten. Von *aper* aber kann ags. *eofor*, *efor*, unser *Eber*, ahd. *eper* nicht getrennt

werden. Einem indogermanischen Stamme *ap-ra* könnte nun auch *ὀβ-ϱο* sich zugesellen mit derselben zwar seltnen, aber nicht ganz abzuleugnenden Schwächung von p in *β*, die ich für *ἀβ-ϱό-ς* neben *ἅπ-αλο-ς* und für einige andre Wörter Grundz. 471 erwiesen zu haben glaube. Aber selbst eine Wurzel bietet sich dar, natürlich keine andre als *ap*, dieselbe, die dem skr. *ap-as* = lat. *op-us* zu Grunde liegt, und die wir auch in *Πηνελ-όπη* Geweb-arbeiterin (Grundz. 248) kaum verkennen können. Die Anwendung dieser Wurzel auf die Fortpflanzung, die auch dem lat. *opus* nicht fremd ist, zeigt sich deutlich in *ὀπυίω*, einer denominativen Bildung von einem verlornen Stamme *ὀπ-υ*, während das *ι*, wie *ὀπῦ-σω* zeigt, dem Präsensstamme angehört *). Dass wir dieselbe Anwendung schon in vorgriechischer Zeit voraussetzen dürfen, wird durch eine Reihe deutscher Wörter wahrscheinlich, die Jacob Grimm unter Nr. 474 (Gr. II 43) zusammenstellt, namentlich goth. *ab-a ἀνήϱ*, altn. *af-l-a* gignere, ags. *ëaf-ero proles*, während alts. *ôb-jan studere*, ahd. *uopjan exercere*, unser üben, dieselbe Wurzel in Anwendungen zeigen, die mehr an *operari* anstreifen. Von da aus bieten sich auch andrerseits Parallelen zwischen lat. *op-s*, *opu-lentu-s* u. s. w. und goth. *ab-r-s ἰσχυϱό-ς*, ags. *ab-al vis*, vermittelt durch den Begriff *pollere, posse*. So bietet sich für lat. *ap-ro* ungesucht der Grundbegriff Zeuger, für gr. *ὀβ-ϱο* als Neutrum gezeugtes (*τέκνο-ν*), junges. Auch *su-s* hat ja den Namen von der Fruchtbarkeit (W. *su* generare Grundz. 343).

*) *οἴφω*, *οἰφέω*, *οἰφάω* scheinen eben dahin zu gehören mit einer aus *π* entstandenen Aspirata, *οἴφω* wohl für *ὀφ-ι-ω* durch Vorklingen des *ι*. Aspiration zeigen auch *ὄφ-ελ-ος*, *ὀφ-έλλω* (vgl. Fick Wörterb. S. 8, 9) neben *op-s*, *op-ul-entu-s* und ags. *ab-al vis*, engl. *ab-le* fähig.

LEIPZIG,
DRUCK VON C. P. MELZER.

STUDIEN

ZUR

GRIECHISCHEN UND LATEINISCHEN GRAMMATIK

HERAUSGEGEBEN

VON

GEORG CURTIUS.

Zweites Heft.

LEIPZIG

VERLAG VON S. HIRZEL.

1868.

INHALT DES ZWEITEN HEFTES.

QUAESTIONES

DE

DIALECTO ANTIQUIORIS GRAECORUM POESIS ELEGIACAE ET IAMBICAE

SCRIPSIT

JOANNES GOTTHOLDUS RENNER

DRESDENSIS.

Fortsetzung von Heft I pag. 235.

DE PRONOMINIBUS.

§. 13.

De pronominibus personalibus, possessivis, reflexivis.

1) De pronominibus personalibus.

In nominativo singularis primae personae praeter formam ἐγώ, Solon. 2, 1. Xen. 7, 4. Theogn. 878. 1226. Hipp. tr. 63, 1. Anan. tr. 4, 2 etc. duobus locis etiam antiquior forma (cf. Sct. aham) usurpatur, quam epici et Dores servarunt: Theogn. 253 ἐγὼν ὀλίγης τυγχάνω αἰδοῦς. 527 (Mimn.) Ὤ μοι ἐγὼν ἥβης. Quod cum tantummodo ante sequentem vocalem factum sit [1]), circiter 20 locis contra forma decurtata appareat, vel in fine versus (220), quanquam ubique solo vs. 27 excepto pleniorem poni licebat, poëtam epicam poësin sibi ad imitandum proposuisse existimandum est, id quod multis aliis exemplis in hac paragrapho confirmabitur.

Statim in secundae personae nominativo forma σύ, quae congruit cum ceterorum poëtarum dialecto patria (cf. Hipp. tr. 32, 1 etc.), eadem vel apud Theognidem (696, 781 etc.) invenitur, quanquam apud Dores τύ forma ab antiquiore consona τ incipiens vulgata erat. Neque minus in relicuis casibus ad exemplum Iadis recentioris (et vetustioris) ubi-

---

1) Vs. 968 quidem K habet pro scriptura ἐγὼ γνώμης ceterorum codicum ἐγών, sed tamen cum idem statim vs. 970 ἤδην pro ἤδη praebeat, elucet ν a librario esse interpolatum.

que fere Dorica consuetudine se abstinuit. Ne epicum τύν-η quidem, quod propius accedit ad Doricam rationem, apparet.

In genetivo ubique leguntur vel restituendae sunt formae Ionicae, ἐμεῦ μευ σεῦ σευ, vid. §. 8, 1 a).

Epica forma σε-ῖο, unde illae eiecto iota natae sunt, exstat: Theogn. 1.

Omnium poëtarum et ut videtur Aëolum propria est forma σέθεν Theogn. 1232 (mp) obvia, quae purae stirpi suffixum θεν adiecit.

Dativum satis notum est ab epicis et Ionibus ut a Lesbiis, ubi in orthotonesi ponitur, ἐμοί, σοί dici, ubi in enclisi μοι, τοι. Illae formae leguntur:

Mimn. 8, 2 σοὶ καὶ ἐμοί. Theogn. 14 σοὶ μὲν — ἐμοὶ δέ. 27 σοὶ δ' — ἐγώ. Arch. ep. 88, 3: σοὶ δὲ — μέλει etc.

encliticae: μοι Mimn. 1, 2: ὅτε μοι μηκέτι ταῦτα μέλοι, Theogn. 787 etc. τοι: Call. 2, 2 μνῆσαι δ' εἴ κοτέ τοι μηρία καλὰ βοῶν (Σμυρναῖοι κατέκηαν). Sim. 7, 108: ἥτις δέ τοι μάλιστα σωφρονεῖν δοκεῖ. Hipp. tr. 16, 2. Arch. 79, 1. Theogn. 95: τοιοῦτός τοι ἑταῖρος ἀνὴρ φίλος οὔτι μάλ' ἐσθλός. 465, ubi vulgo legitur: καί σοι τὰ δίκαια φίλ' ἔστω, cum Hartungio ex A codice τοι restituendum est. 633. 655. 6: σύν τοι Κύρνε παθόντι κακῶς ἀνιώμεθα πάντες, ἀλλά τοι ἀλλότριον κῆδος ἐφημέριον. (priore versu σοι, quod Bergk. recepit, codd. exhibent omnes excepto praestantissimo A, qui τοι servavit; altero versu Bergk. τοι in σοὶ mutari vult). 1319: ὦ παῖ, ἐπεί τοι δῶκε θεὰ χάριν ἱμερόεσσαν.

Multis vero locis apud Theognidem forma enclitica a σ incipiens etiam in optimo codice tradita est. At non licet putare poëtam sibi non constantem ab Homeri usu declinasse. Si enim Doridem sequi voluisset, τ consona ei ponenda erat, etiam in orthotonesi, cuius rei nullum detexeris exemplum. Quamnam vero aliam dialectum poëtam sibi ad imitandum proponere potuisse putas nisi Doricam aut epicam? Ceterum conferas quae de genetivo disputavimus. Itaque cor-

ruptos habeas hos locos *τ* restituens: Theogn. 88. *εἴ με φιλεῖς καί σοι πιστὸς ἔνεστι νόος.* 695: *Οὐ δύναμαί σοι, θυμέ, παρασχεῖν ἄρμενα πάντα.* 407: *Φίλτατος ὢν ἥμαρτες· ἐγὼ δέ τοι αἴτιος οὐδέν* (ubi tantum A *σοι* habet, quod Bekkerus non recte recepit). 776: *ἵνα σοι λαοὶ ἐν εὐφροσύνῃ* || — *πέμπωσ' ἑκατόμβας.*

Atque ex alia causa satis aperta corrigo: 1238 (*mp*) *ὅ τι σοι μὴ καταθύμιον ᾖ.* 1283 *ἔτι σοι καταθύμιος εἶναι* || *βούλομαι.*

Saepissime dativus tertiae personae *οἷ* invenitur, idque semper in enclisi ut fere apud Homerum et Herodotum. Ex exemplis §. 1 allatis simul videre licet vim reflexivam, qua *οἱ* nonnunquam apud poëtam epicum instructum est, iam non comparere.

Accusativus primae et secundae personae est *ἐμέ*, *σέ*; etiam apud Theognidem secunda constanter hanc formam praebet, non Doricam *τέ* (*τύ*). Conferas Sol. 19, 3 *ἐμέ.* Theogn. 88 *εἴ με φιλεῖς*, Mimn. 7, 4: *ἄλλος τίς σε κακῶς, ἄλλος ἄμεινον ἐρεῖ.* Sol. 4, 31. Anan. tr. 4, 1. Theogn. 5. 93. 103. 559. 873 etc. In tertia persona accusativus ut apud epicos et Ionas *μιν* sonat Call. 1, 20. Mimn. 1, 7; 14, 2; 15, 1. Xen. 6, 2. Tyrt. 12, 37. Sol. 13, 41. Theogn. 195. 293. 310. 1127. 1347 (mp) Hipp. tr. 52; femininum significat: Sim. 7, 8 (Stobaei cod. Vind., ceteri *μέν*): *γυναῖκα, πάντων ἴδριν· οὐδέ μιν κακῶν* || *λέληθεν οὐδέν.* 16. 29. Theogn. 1173. — Modo Theogn. 364 *τῖσαί νιν* (scil. *τὸν ἐχθρόν*) Dorica forma in conspectum venit, quae a tragicis maxime frequentatur. Eius auctoritas tamen cum propter satis multas formas Ionicas, tum propter totam pronominis personalis declinationem non Doricam prorsus minuitur.

Forma *ἕ*, quae, ut ceteri pronominis 3. ps. casus, ad stirpem *σϝε* pertinet, exstat Sol. 13, 27: *οὔ ἑ λέληθε.*

Varia est formatio pluralis numeri:

primum enim invenitur Ionica flexura: *nominativus ἡμεῖς* Mimn. 2, 1. Sol. 15, 2. Theogn. 513 etc. *ὑμεῖς* Theogn. 493. Doricis formis *ἁμές*, *ὑμὲς* se abstinuit poëta.

genet. ἡμέων Sol. 13, 72 (Theogn. 228 ἡμῶν) Theogn. 353 (A, rel. ῶν). ὑμέων Sol. 11, 5 (Diog. L.; Plut., Clem. Alex., Diod. ῶν). Emendandam esse formam contractam ὑμῶν Arch. tetr. 74, 6 a Stobaeo traditam apparet ex Herodoti, ex Hippocratis consuetudine, ubi legitur: V. A. 42 σφέων. 43 ἡμέων (quanquam A A L 20 σφῶν αὐτέων, C. V. 5 ἐπὶ σφῶν αὐτέων), apud Heraclitum 57: ἡμέων (bis). Quin etiam Phoenix Colophonius Chol. II, 20 τὰ δ' ὄλβι' ἡμέων δήϊοι συνελθόντες ‖ nondum solutam formam deseruit. Cf. etiam accusativum, ac prioris declinationis genetivum in εω et εων exeuntem.

dat. ἡμῖν: Theogn. 345. 467. 833. 1213. 1215; v. 235 ἥμιν encliticum est. — Arch. tr. 39, 1. Sim. 3, 1; 13, 1. ὑμῖν: Sol. 11, 6. Theogn. 825. Arch. ep. 89, 1. σφιν: Theogn. 66. 422. 732. 772. Arch. tetr. 74, 8.

accus. ἡμέας Arch. el. 9, 7 in exeunti versu et ut semper apud Homerum duas tantum moras explens (cf. Herodae mimiamb. 6, 2: ἡμέας καθέλκει). σφεας: Arch. tr. 27, 2: σήμαινε καί σφεας ὄλλυ' ὥσπερ ὀλλύεις (Macrob. Sat. P [2], vulgo σφας et σφᾶς). Ceterum etiam Miles. 39: Ερ]μησιάναξ ἡμέας ἀνέθηκεν forma Ionica apparet.

Deinde inveniuntur formae Aeolicae ex epica lingua depromptae, in quibus antiquum stirpis σ (cf. Sanscrit. accusat. asmân, jushmân) sequenti μ assimilatum est:

Theogn. 418 ἄμμιν 1273. (mp) ἄμμε. 1104 ὔμμ' ἀπολεῖ (A, el ὑμᾶς ὀλεῖ, ceteri ὔμμας ὀλεῖ; Bergkius „unde aliquis" inquit „coniiciat ὔμας (vel ἥμας) ὀλεῖ"), patet, quam consulto poëta a patria dialecto defecerit; aliter enim Doricam formam ὑμὲ metro aeque aptam adhibuisset.

Denique poëtarum inde ab Homero et ut videtur Dorum propria est forma σφε: Theogn. 552 δήων γάρ σφ' ἀνδρῶν ἀντιάσειν δοκέω (scil. ἵππους).

Ex vulgari lingua in Theognidis carmina irrepserunt: 469 ἡμῶν. 1215 ἡμᾶς, quae non solum ab Homero et recentiore Iade abhorrent, verum etiam ne Dorica quidem sunt. Itaque poëtae reddimus ἡμέων et ἡμέας.

Id quod iam saepe monui nusquam Theognidem in pronomine Doricum servasse colorem, nunc alio argumento illustraturus sum. Frustra enim quaeris genetivos singulares σ consona terminatos, ut ἐμεῦς, et dativos ut ἐμίν, τίν. Quam formationem cum ne Homerus quidem aspernatus sit — dicit enim τεΐν — reliquerit Doricus poëta, mihi crede, huic eam a novae poësis ingenio nimis alienam et obsoletam visam esse.

2) De pronomine reflexivo.

Pronomen reflexivum compositum duobus tantummodo locis reperitur, idque ad Atticam normam formatum: Mimn. 7, 3: τὴν σαυτοῦ φρένα τέρπε. Xen. tr. 9: ἐγὼ δ' ἐμαυτὸν ἐκ πόλεως πόλιν φέρων ‖ βληστριζόμην (scr. Bergk.)

At utramque formam in suspitionem vocemus necesse est, quoniam apud Homerum hoc pronomen nondum compositum invenitur, Iones vero recentiores peculiari ratione singulas partes inter se coniungunt: ἐμεωυτοῦ etc. dicentes.

Scriptorum minorum collegi haec: Anaxagor. 6: ἑωυτοῦ (bis). 16. — 15 ἑωυτό. Heraclit. 96: ἑωυτοῖσι. 93 ἑωυτῷ. 57 ἑωυτῶν. Democrit. moral. 30 ἑωυτόν 20. 84: ἑωυτοῦ. 46 ἑωυτοῖσι 98 σεωυτόν, vel Parmenidis 117: ἑωυτοῦ; Hippocratis AAL 1: ἑωυτῶν etc. CV 2. 3: ἑωυτῷ = 12. — 7 ἑωυτοῦ, 9 ἑωυτήν, ἑωυτῆς, ἑωυτῶν etc. Librorum scriptura confirmatur lapide teste firmissimo: Mycal. 2909, ubi superest l. 4 τοῖς ἑουτῶν, quod Boeckhius recte mutavit in ἑωυτῶν (in recentiore Chio 2225 contra ἑαυτῆς leg.). Jam mihi dicas, quamnam aliam dialectum poëta elegiacus, ut de priore loco agam, exprimere potuerit nisi Ionicam vetustiorem aut recentiorem. Itaque putaveris scribendum esse σεωυτοῦ. Attamen hanc formam apud elegiacos illius temporis iam in usu fuisse verisimile non est, qui ut infra explicabimus, aliam rationem secuti sint. Sequitur, ut aut cum Bekkero restituas τὴν σαὐτοῦ (σ' αὐτοῦ nulla est forma), aut — id quod magis placebit — σὴν αὐτοῦ ut legitur in simillimo loco hymn. Merc. III, 564 (quem Bergk. affert);

alter poëta alterum imitatus est (is qui hymnum interpolavit, ut videtur, Mimnermum). Quod eadem verba *τὴν σαυτοῦ* Theogn. 795 traduntur, ad nostram sententiam detrectandam non valet. Quam saepe librarii vel sylloges compositor formas introduxerunt vulgares!

In Xenophanis verbis, cum ex iambis petita videantur, necessario cum Schneidewino reponendum est *ἐμεωυτόν*, modo fragmentum genuinum sit (vid. supra).

Ceteris locis pronominis reflexivi partes (maxime tertiae personae) suscepit *αὐτὸς* pronomen ex antiquo epicorum more. Praebent quidem ibi quoque multi codices *αὑτοῦ* formam compositam, etiam magis apud hos antiquiores poëtas suspectam quam *ἑαυτοῦ*, sed ut videbimus plerumque fere qui deterioris fidei sunt. Huc ergo pertinent:

Theogn. 440: *τὸν δ' αὐτοῦ ἴδιον οὐδὲν ἐπιστρέφεται* (scil. *νόον*) 479. 80: *οὐκέτι κεῖνος ‖ τῆς αὐτοῦ γλώσσης καρτερὸς οὐδὲ νόου*, 'unus Athenaeus habet *αὑτοῦ* (sed tamen *αὐτῆς* praebent PVL, *αὐτοῦ* C). 895: *γνώμης δ' οὐδὲν ἄμεινον ἀνὴρ ἔχει αὐτὸς ἐν αὐτῷ* (A, *ἔν γε ἑαυτῷ* ceteri libri). 955 (*αὑτοῦ* dgn) 1009 (Mimn.) 1217. 18: *μήποτε παρ κλαίοντα καθεζόμενοι γελάσωμεν, ‖ τοῖς αὐτῶν ἀγαθοῖς, Κύρν' ἐπιτερπόμενοι* (*αὑτῶν* bdhmn), hic solum *αὐτὸς* primam personam significat. Quae cum veram nobis rationem indicent, Theogn. 539 non curanda est codicum Adfhmn scriptura *αὑτῷ*, et recte fecerunt editores scribentes: *πέδας χαλκεύεται αὐτῷ*. Eodem iure Tyrt. 10, 3 ubi in optimis Lycurgi codicibus AB (etiam in LP) legitur: *τὴν δ' αὐτοῦ προλιπόντα πόλιν*, et tantummodo Z codex deterioris notae habet *αὑτοῦ*, cum Bergkio corrigimus: *τὴν δ' αὐτοῦ*.

Pronomen illud *αὐταυτοῦ* etc. Doribus quam maxime peculiare Theognis et Tyrtaeus non in elegias receperunt.

3) De pronomine possessivo:

Tertia persona *ὅς, ἥ, ὅν* poëtis et Ionibus recentioribus (Herodot. I, 205) communis, invenitur:

Tyrt. 10, 2 *περὶ ᾗ πατρίδι μαρνάμενον*. Theogn. 920. Sim. 7, 112: *τὴν ἥν δ' ἕκαστος αἰνέσει- ‖ γυναῖκα*.

Praeterea commemorandum est pronomen σφός, quod quanquam apud Homerum plurali tantum potestate instructum est, tamen Theognis 712: ἀλλ' ἄρα κἀκεῖθεν πάλιν ἦλυθε Σίσυφος ἥρως ‖ ἐς φάος ἠελίου σφῇσι πολυφροσύναις, significatione ὅς pronominis usurpavit non aliter atque Alcman fr. 49 teste Apollonio (de pron. 403).

Ceterae formae nulla re insignes sunt. Illud tamen nolo praeterire constanter Theognidem σός dicere, cf. 360. 518. 598. 738. 1091 etc., non Dorice et — id quod summi momenti est — epice τεός.

§. 14.

De ceteris pronominibus.

1) De pronominibus demonstrativis.

a) Haud raro articulus, cuius usus omnino, praecipue apud elegiacos, ante substantiva rarior est, nondum deposuit vim demonstrativam, qua ab origine praeditus erat et quam sescenties etiam apud Homerum ostendit. Haec clarissime, ut alia omittam ne ab Attica dialecto quidem aliena (veluti formulam ὁ μὲν — ὁ δέ, vel ubi substantivi munere fungitur, Tyrt. 12, 23—27, Xen. 1, 19. 20. Theogn. 33. 4 etc.), in his exemplis nobis occurrit:

Mimn. 14, 6: εὖθ' ὅγ' ἀνὰ προμάχους ‖ σεύαιθ' (Schneidewin, Schow. ut videtur ex codd. Stobaei BCW ὁππότ', vulgo ἔσθ' ὅτ'). Theogn. 392: ἡ γάρ. — Theogn. 397: τοῦ δ' αὖτ'. 883 masc. 104. (488 τοὔνεκα). Mimn. 14, 5: τοῦ μὲν ἄρ. Arch. tetr. 74, 5: ἐκ δὲ τοῦ neutr. — Arch. ep. 89, 5: τῷ δ' ἄρ ἀλώπηξ — συνήντετο. — Mimn. 12, 5 τὸν μὲν γάρ. Sim. 7, 83: τήν. — Tyrt. 10, 26: αἰσχρὰ τάγ' ὀφθαλμοῖς καὶ νεμεσητὰ ἰδεῖν. — Tyrt. 4, 10: Sol. tr. 37, 5. Theogn. 51 τῶν neutr. 349 masc. — Sol. 13, 58 καὶ τοῖς οὐδὲν ἔπεστι τέλος masc. Xen. 7, 3 masc. 1, 23 et Mimn. 2, 3 neutr. — Theogn. 398 τὸν δ' ἀγαθὸν τολμᾶν χρὴ τά τε καὶ τὰ φέρειν.

Etiam apud Herodotum articulus nonnunquam ita usurpatur. Duobus Theognidis locis pronomen demonstrativum sive articulus nominativum pluralis masc., qui plerumque una cum nominativo sing. ὁ, ἡ et plurali αἱ a stirpe sa derivatur, format ex stirpe ta, quae in casibus obliquis ac neutro plurali et singulari adhiberi solet: 305: *Τοὶ κακοί* (A, rel. *οἱ*). 1061. 2: *οἱ μὲν γὰρ κακότητα κατακρύψαντες ἔχουσιν ‖ πλούτῳ, τοὶ δ' ἀρετὴν οὐλομένῃ πενίῃ*. (936 *χώρης εἴκουσιν, τοί τε παλαιότεροι* nullius momenti est; nam vss. 935—8 male contracti sunt ex Tyrt. 12, 37—42; ibi Stobaeus tradit *εἴκουσ' ἐκ χώρης οἵ τε παλαιότεροι*). Hac forma et feminina *ταί* antiquior dialectus Dorica (et Boeotica) constanter utitur. Itaque etiam in hac re animadvertas poëtam tantum Homeri consuetudinem adoptasse, qui utramque formam admittit.

Pronomen demonstrativum *οὗτος*, quod cum articulo compositum est apud Theognidem aspiratam modo formam, quam apud Homerum, Ionas, Atticos, praebet. Itaque 638 *οὗτοι*. 1057 *αὗται* leguntur, non Dorica *τοῦτοι, ταῦται*.

Sicuti articulum sic etiam pronomen relativum, quippe quod natum sit ex stirpe pronominali i (cf. Lat. i-s; *ἴ-ν* quod Cyprii pro *αὐτὸν* dicebant) addito *α*: j-ό-ς (cf. Sanscrit. j-a-s), ὅς, nonnunquam ex Homeri consuetudine demonstrativi partes suscipere hi loci edocent: Tyrt. 2, 3: *οἷσιν ἅμα προλιπόντες Ἐρινέον*. Phoc. 1, 1 (Demodoc. 1, 1): *Λέριοι κακοί· οὐχ ὁ μέν, ὃς δ' οὔ*. 3, 8: *ἧς*. Sol. tetr. 35, 1: *ἃ μὲν ἄελπτα σὺν θεοῖσιν ἤνυσ', ἄλλα δ' οὐ μάτην ‖ ἔρδον* (Gaisf. coni. pro vulgata *ἅμα γάρ*; apud Aristid. *ΓΘ* Iunt. *ἃ μὲν γάρ*). Similia etiam apud Atticos inveniuntur. [1])

Theogn. 169: *ὃν δὲ θεοὶ τιμῶσ', ὃν καὶ μωμεύμενος αἰνεῖ* (*ὃ δὲ* A, *ὃ* O; *τιμῶσ'*, *ὃν* K, ceteri *τιμῶσιν*, *ὁ* [2])).

---

1) Krueger I, §. 50, 1, 5.

2) Bene Bergkius Mus. Rhen. III, 411 *ὁ καὶ* scripturam refellit hisce verbis: „Eine solche Metathesis der Partikel ist bei Pindar nicht ungebräuchlich, wie Ol. 2, 28: *ἐν καὶ θαλάσσᾳ*, 7, 24 *ἐν καὶ τελευτᾷ*;

800: ἀλλ' ὅς λώϊος, ὅς μὴ πλεόνεσσι μέλοι, sic K recte exhibet, vulgo ἀλλ' ὡς (ὅς etiam e l, ᾧ c g ωσει A) λώϊον οὐ (O ὅ, om. A). 909 ὅ.

b) Pronomen κεῖνος aeque atque adverbia κεῖ etc., poëtae elegiaci promiscue usurpant cum formis ἐκεῖνος, ἐκεῖ etc. quae ε vocali, quae ad stirpem quandam a pertinere videtur, auctae sunt.[3]) Quanquam breviores, praeeunte Homero saepius adhibent. Hae leguntur: Arch. el. 4, 4: γὰρ κεῖνοι. 12, 1: εἰ κείνου. Mimn. 9, 5 κεῖθεν in 1. pede. 14, 1: δὴ κείνου. 14, 9: τις κείνου. Theogn. 47: δηρὸν κείνην. 223 initio. 308: ἐλπόμενοι κείνους. 479 οὐκέτι κεῖνος (Athen. et Stob. οὐκ ἔτ' ἐκεῖνος) 711: καὶ κεῖθεν (Bekker, κἀκεῖθεν libri) 1042. 1090. Longior forma exstat: Arch. el. 6, 3: ἀσπὶς ἐκείνη. Theogn. 787 ἦλθεν ἐκείνων. 1205, a Doride ut videtur aliena. E contrario pronominis τῆνος Doricae dialecto maxime proprii nullum vestigium apud Doricos poëtas conspicitur.

Eodem modo iambographos utraque forma usos esse testatur Cram. An. Ox. I (Ὁμήρου ἐπιμερισμοί) 249, 27: παρὰ τὸ ἐκεῖθι, κεῖθι καὶ κεῖ παρὰ Ἀρχιλόχῳ (fr. 171). Optime tamen Schneidewinus[4]) contendit Archilochum in iambis et trochaeis ubique breviorem formam adhibuisse. Et quis negabit ex analogia Arch. tetr. 51: σῦκα κεῖνα et 132 inc. δὴ κεῖθι et Sim. 7, 51. 84 ubi κείνη vel versu ineunte legitur, probabiliter corrigi posse ep. 87* 1: ἔστ' ἐκεῖνος, praesertim cum Eusebi cod. Scor. ἔστιν exhibeat, et 92: δ' ἐκεῖνος (a multis traditum). Formas longiores igitur cum commemorat grammaticus, elegias respexisse videtur; poterat tamen etiam iambos, modo vitioso codice usus sit, quod veri non dissimile est. Nam secundum Cra-

---

häufiger bei den Alexandrinern, dagegen dem Theognis und überhaupt der ältern einfachen Poësie fremd." Ceterum vide eiusdem annot. ad locum, qui sequitur.

3) Grundz. 410.

4) Beitraege, p. 98.

merum (praef. V) est ex Byzantina recentiore schola. — Etiam Sol. tr. 38, 3 φακοῖσι· κεῖθι legitur, fortasse ex Ionum imitatione.

Utcunque rem sese habere putas, κεῖνος forma adhibita differt iambographorum dialectus ab Hippocratea, ubi longior forma apparet, cf. AAL 22 ἡ χώρη ἐκείνη. 29 καὶ ἐκεῖναι. 30. 32: ἐκεῖ. VA 2: ἐκεῖνοι, 6 ἐκείνως, et ab Herodotea, quae eandem rationem sequitur.[5]) Attamen vel maxime erraret qui poëtas, quippe qui simpliciores formas adhibuerint, a pura Iade recessisse putaret. Praeter Apolloni testimonium (de pron. 73 B) Ἴωνες κεῖνος, Αἰολεῖς κῆνος, Δωριεῖς τῆνος, conferas monumenta minime dubia: legimus enim in Teïo 3044 A, 7. 28 B 46: γένος τὸ κείνου. A 38 ποιήσῃ κεῖνον. B 44—45 ξυνὸν | κεῖνον; tantum in fine B 53 recentius γένος τὸ ἐκείνου, quod fortasse lapicidae peregrini culpa factum est.[6]) Itaque discrimen intercedebat inter singulas Iadis species. Conferri potest θέλω, ἐθέλω, cuius ε similiter ab origine defuisse videtur:[7]) illud apud iambographos in usu est: Sim. 1, 2; 7, 13 atque in praestantissimo Hal. l. 16: ἢν δ[έ τις] θέλῃ. 33: ἤν τις θέλῃ. Herodotus vero secundum Bredovium[8]) semper ἐθέλω dicit, item Hippocrates, cf. VA: 3 ἐθέλοντες, 9 ἐθέλοι etc. Eodem modo Solon tetr. 33, 5 et tr. 37, 1: ἤθελον exhibet congruenter Atticae dialecto.

2) De pronomine relativo.

Initium faciam ab iambographis. Apud quos leguntur hae formae vulgares pronominis a stirpe ja (vid. supra) derivati: ὅς Anan. tr. 1, 1. Hipp. 89* (Bergk. coni.): ἥ Sim. 7, 13. 27. 44. 58. — οὗ Sim. 7, 117: ἐξ οὗ τε. — ᾧ Hipp. tr. 32, 1: (παρ'). ᾗ Hipp. tr. 37, 2 (coniciunt ἥν). — ὅν Sim. 23, 2. Hipp. tr. 45, 1. — Sim. 1, 4: ἃ δὴ βότ' αἰεὶ

5) Bredov 118 sqq.
6) In Mylasensi 2691 contra: c) 10. 15. d) 15 ἐκείνου.
7) Grundz. p. 655.
8) p. 117 sqq.

ζῶμεν (B recte restituisse videtur). — οὕς Arch. tetr. 59, 1. ἅς Arch. ep. 94, 2. 3. φρένας, ἅς τὸ πρὶν ἠρήρεισθα (sic Walz., cum Io. Sicel. habeat ἅς πρίν γ' ἔσχες, codd. ἧς). — ἅ Sol. tetr. 37, 2. 3. Aliis locis articulus vim relativam induit: Sim. 13, 1. 2 τό. Arch. ep. 87*, 3: πάγος ‖ ἐν τῷ (codd. apud Euseb. praep. ev.: CD, v. ᾧ). Sim. 7, 3: τὴν μὲν — τῇ πάντ' — ἄκοσμα κεῖται. Sol. tr. 36, 3: γῆ, τῆς. In usurpandis his formis duplicibus consentiunt iambographi cum Homero, dissentiunt aliquantum ab Herodoto. Etenim apud hunc[9]) formae, quae τ consonam in fronte habent, in casibus obliquis ac neutro utriusque numeri dominantur, formae vero aspiratae in solis nominativis ὅς, ἥ, οἵ, αἵ usitatae sunt ac post praepositiones, quae elisionem patiantur, et in formulis quibusdam. Repugnant igitur 5 loci, ubi est ἧ, ὅν, οὕς, ἅς.[10]) Jam quaeritur, quomodo haec difficultas expedienda sit.

Qui loci omnes excepto Sim. 23, 2 facillime corrigi possunt metro non prohibente. Attamen cavendum est, ne poëtis invitis obtrudamus, quod demum decursu annorum certiore lege comprehensum est. Nam ad hanc rem recte intellegendam aliam viam ingrediamur necesse est. Non enim, ut de Homero dicamus, quod relativum et articulus alterum alterius munere fungitur, inde peti licet, quod Homeridae omnino variarum dialectorum copia linguam epicam ornabant, sed potius inde, quod illo tempore in tota lingua Graeca summa in his vocibus adhibendis ambiguitas conspiciebatur, cum utriusque regnum ab origine latius patens nondum arte definitum esset. Quae sententia optime confirmatur dialecto Aeolica, nam legimus quidem apud Sapphonem fr. 77: τᾶς, apud Alcaeum 7 τᾶν etc., sed tamen S. 50 ἅς; confirmatur etiam maxime dialecto Dorica. Quae analogiae satis superque suadent, ut formarum apud

9) Struve, quaest. spec. II, ed. Regim. 1828. (Opusc. II, 318 sqq.)

10) In ἃ δὴ locutione adverbiali non haerere licet; comparetur Herodotea ἅ τε.

iambographos ambiguitatem eodem modo explicemus. Liberiorem usum antiquiore tempore etiam in dialecto Ionica regnasse, hoc vel ipsa lingua Herodotea comprobatur. Quonam enim alio modo factum esse diceres, ut Herodotus formis aspiratis se non prorsus abstineret et ut in pronomine relativo *ὅστις* formas a *τ* consona incipientes constanter respueret ut ceteri Iones omnes? Certe Herodotus nimiam licentiam tantummodo paullo angustioribus finibus circumscripsit, ut decet prosae orationis scriptorem; fortasse tamen omnino gentes quaedem Ionicae hanc rationem adoptaverant. Constantius Attici egerunt, qui ad significationem relativam exprimendam tantummodo formis aspiratis usi sunt. Eandem rationem probavit Hippocrates, qui exhibet: E. I. p. 162. 172 *οἷσι*. 165 *περὶ ὧν*. 173 *ᾧ*. 175 *ἅς*. 178 *ᾗσι* (bis). 180 *οὕς*. E. III 214 *οἷσι*. 213. 217 *περὶ ὧν*. 217 *ἅ*. AAL 1. 2: *ἧς*. 3 *ἅ*. 6: *ὧν*. VA 13. 51: *οἷσι*. 15 *ὧν*. 68 *οὕς*. C V 6: *ἐν ᾗσι* etc. et alii scriptores; legitur enim: Anaxagor. 6: *τὴν περιχώρησιν, ἥν*. 5: *ἔστι οἷσι*. 10 *ὧν*. Diogen. 6: *ἐν ᾧ εἶμεν*. 6 *ἅ τε*. Heraclit. 96 *ἃ ποιέουσι, ἃ μιμέονται, περὶ ὧν*. 16 *οὗ*, quae vix librariorum neglegentiae tribui possunt. Tantum Democrit. moral. praeter 73 *φρονέειν ἃ δέει*, legitur 188: *τῶν ἂν δέῃ*. Postremo in diris Teïis A 36 *τὰς στήλας, ἐν ᾗσιν ἡ 'πάρη γέγραπται* exstat, in Amorgino 2263[c] (Addend.) l. 10: *τὸ πλοῖον, ἐν ᾧ*. 12: *τὰ ἄλλα, ἅ* (fasc. I pag. 224).

Apud poëtas elegiacos pronomen relativum a *τ* consona incipit his locis:

τό Xen. 2, 17. Theogn. 17 *ὅττι καλόν, φίλον ἐστί· τὸ δ' οὐ καλὸν*, (comma interponendum commendat prius enuntiatum) *οὐ φίλον ἐστίν*. — *τοῦ* Theogn. 451 masc. 256 (AO, rel. *οὗ*). Xen. 5, 3 neutr. — *τῇ* Theogn. 216. — *τόν* Theogn. 501. 879. *τήν* Xen. 6, 5. *τοί* Theogn. 383. *τά* 1183 *νοῦς ἀγαθὸς καὶ γλῶσσα, τά τ' ἐν παύροισι πέφυκεν ἀνδράσι* (KOc *ταῦτ'*; Bergk. susp. *ἀγαθὸν καὶ γλῶσσα· τὰ δ'*). 583. 4. 481. — *τῶν* Theogn. 716. 1175 (vitium latet in hoc versu) masc. 462. 1096 neutr. — *τοῖς* Theogn. 131. 2. *Οὐ-*

δὲν ἐν ἀνθρώποισι πατρὸς καὶ μητρὸς ἄμεινον ‖ *ἔπλετο, τοῖς ὁσίη, Κύρνε, μέμηλε δίκη*, quanquam codices omnes *οἷς* habent et Stob. *ἔπλεθ'* (sic A pro *ἔπλετ'*) *ὅσοις ὁσίης* (*ὁσίοις* A). Sol. 13, 48 masc. — *τάς* Theogn. 880. *τά* 591.

Addas Mimn. 11, 5: *Αἰήταο πόλιν, τόθι τ' ὠκέος Ἠελίοιο* ‖ *ἀκτῖνες κείαται.*

Circiter quinquies tanto frequentior est forma aspirata, verbi causa: *ὅς* Hipp. hex. 85, 2. Theogn. 91. *ὅ* Mimn. 4, 2. — *οὗ* Theogn. 152 — *ᾧ* 412. — *ὅν* Tyrt. 5, 1. 2. *ἥν* Arch. el. 6, 1. — *οἵ* Tyrt. 10, 11. Theogn. 598. *ἅ* Sol. 26, 2. — *ὧν* Tyrt. 10, 19. Theogn. 34. *οἷς* Theogn. 1312 (mp). — *οὕς* Theogn. 84.

Haud raro ab elegiacis ut ab epicis pronomini relativo adicitur *τε* particula:

ὅστε Theogn. 703. 1124. *ἥ τε* 196. 386. 410 (cf. Bergki not. ad 1162). 705. 827. 1198. *ὅ τε* Mimn. 5, 7. Theogn. 466. — *οὗ τε* Theogn. 395. — *ἥντε* 336. Sol. 27, 8. — *οἵ τε* Theogn. 737. 1069. *αἵ τε* 709. — *ὧν τε* Mimn. 2, 13. — Nec Sim. 7, 116. 7: *καὶ δεσμὸν ἀμφέθηκεν ἄρρηκτον πέδης,* ‖ *ἐξ οὗ τε τοὺς μὲν Ἀΐδης ἐδέξατο*, opus est Gaisfordi coniectura *γε* pro *τε* scribentis. Nam *τε* adiectum non abhorruisse ab Ionum consuetudine docet locutio adverbialis *ἅτε*, quae saepe apud Herodotum legitur, apud Hippocratem, ut AAL 7. 29. CV 16, apud Diogen. 6.

Etiam alia pronomina relativa et adverbia cum *τε* coniunguntur: Mimn. 2, 1. Theogn. 1049: *οἷάτε*. Mimn. 2, 8 *ὅσον τ'*. 17: *ἵνα τε κλειτὸν γένος ἵππων*. 11, 5 *τόθι τ'*. Conferas *οἷός τε* Hippocr. AAL 12, etc., *ὅσον τε, ὥστε* „quippe, utpote" apud Herodotum et Hippocratem.

3) De pronominibus interrogativo *τίς* (indefinito *τις*) et relativo composito *ὅστις*.

a) In genetivo et dativo singulari et plurali pronominis *τίς, τί* Iones, qui genuinam dialectum servabant, non ut in ceteris casibus (constanter Attici et Dores in tota declinatione) stirpem *τι* consona *ν* augentes, flectunt ad normam alterius declinationis, sed vocalem *ο* stirpi addunt iota

simul in ε mutato [11]): *τέῳ, τέων, τέοισι. τέου* genetivi forma quae hanc flexuram sequitur, non in universa Iade quidem usitata est, sed tantum, ut videtur, in specie quadam. Exstant enim apud Archilochum ep. 95 *τίς ἄρα δαίμων καὶ τέου χολούμενος;* (hunc accentum ex analogia ceterorum casuum cum Bergkio posui), affertur Etym. M. 752, 15 not. *τοῦτο τὸ τέῳ (τέο) τετόλμηται καὶ τεοῦ· οἷον „τίς κτλ.“* Eadem habet Favorin. 481. Cf. Cram. An. Ox. I, 409, 5. Similiter grammatici afferunt dialecti Aeolicae *τίος, τίοι*, et legitur *τίῳ, τίοισιν*, in quibus formis vel iota servatum est. Itaque cave mutes *τέου* in *τέο*, scribens *καὶ χολούμενος τέο.*

Verum usitata genetivi forma Ionica est *τέο* et *τεῦ*, ubi ipsa stirps pura, *ο* additamento non aucta, terminationem declinationis in *ο* exeuntis sibi vindicavit: *τί-σjο, τί-jο, τί-ο, τέ-ο*. Cum hac breviore formatione apte comparari possunt pronomina personalia: *ἐμε-ῖο, τε-ῖο, σε-ῖο, ἐμέ-ο* etc., *ἐμεῦ* (*ἐμοῦ*) et *τεοῦ* quod in Dorica dialecto servatum est. [12]) Reperitur: Arch. ep. 110: *μή τευ μελαμπύγου τύχῃς.* Call. 1, 1: *μέχρις τεῦ.* Theogn. 749. 50 *οὔτε τευ ἀνδρῶν ‖ οὔτε τευ ἀθανάτων μῆνιν ἀλευόμενος* (749: *τι* KO, 750 *τευ* A, *τι* ceteri et Moschopul. ad Hesiod.).

Contractam dativi formam, quae Theogn. 139 legitur: *οὐδέ τῳ ἀνθρώπων* in thesi ante vocalem, Homerus quoque, quem poëta sequitur, sic usus est. Neque minus Theogn. 1299 (mp) *μέχρι τίνος* casus obliquus ex stirpe *τιν* formatus analogiam habet in *οὔτινι*, quod Homerus dixit.

Ceterum dialectus Hippocratea etiam in hac re vulgarem rationem amplexa videtur. Conferas Co. 200 *του*. 623. CV 12. E I 168 *τίνος* (*τινός*). E I 162 *τινι*. VA 14 *τινες*. Co. 223. E I 165. 173. E III 216 *τισι*, et ut statim addam pron. rel. compositum eodem modo flexum: AAL 1. *ὅστις, ἥτις*. VA 62: *ὅ τι*. — E I 180: *ᾧ τινι*. CV 22. 28: *ὅτῳ*. VA 7: *οἵ τινες*. AAL 23. 28: *ὅτων*. Contra in cete-

11) Grundz. p. 536.

12) Ahr. II, 250.

ris fontibus Ionicus usus apparet: Anaxagor. 6: τέῳ (bis). Democrit. 166 et Heracl. 81 ὅτεῳ. — Anaxagor. 6. Meliss. 17. Heracl. 63 ἅσσα. Amphipolit. 2008, l. 20: ἢ μηχανῇ ὁ[τ]εῳο[ῦ]ν Boeckhius recte pro *ΕΩΟ* ‖ *N* scripsit.

b) Pronomen ὅστις etiam apud Ionas in priore parte nunquam non formam relativi a spiritu aspero incipientem sibi vindicare iam supra diximus. Flexura in poëtarum fragmentis tripartita comparet.

Prima est epicorum, Doridis, Aeolidis [13]; ex qua pura pronominis relativi stirps interrogativo praefixa est. Retinuit eam Theognis vs. 676 in ὅτις, et 17. 818 in ὅττι. (817 antecedit ὅτι).

Altera flexura, quae in nominativo et accusativo, excepto neutro plurali, cum Attica congruit, ab Ionibus constanter, saepe ab Homero usurpatur. Conferas: ὅστις Tyrt. 12, 16. Theogn. 221. 742. 1173. Sim. 7, 70 etc. ἥτις Sim. 7, 108. ὅτι Theogn. 160. 690. ὅντινα Tyrt. 12, 33. Theogn. 403. Sim. 7, 49. (ὁντινῶν) etc. ἅσσα, quod natum est ex ἁ-τjα, a stirpe τιο, Phoc. 6, 2. Theogn. 1048. Sol. tr. 38, 3—5: Ahrensius et Bergkius recte mihi coniecisse videntur. κεῖθι δ' οὔτε πεμμάτων ‖ ἄπεστιν οὐδέν, ἅσσα τ' ἀνθρώποισι γῆ ‖ φέρει μέλαινα, πάντα δὴ ἀφθόνως πάρα (Athenaei AB οὐδ' ἔνασσεν, VL οὐδέν· ἅσσ' ἄν), quam formam rectius vetustiori Atthidi tribues quam Ionum imitationi.

Denique formae commemorandae sunt, quas poëtae ex suorum popularium dialecto sumpsisse videntur:

Sol. 24, 1: ubi Plutarchus exhibet prosae orationi accommodata: ᾧ τ ε πολὺς ἄργυρός ἐστιν, ex Theognidis codd. vulgo restituerunt ὅτῳ (Stobaeus praebet ὅσοις). Attamen Solonis tempore contractio vix iam accepta erat, et analogia genetivorum prioris declinationis etc. formam ὅτεῳ commendare potest.

Neque recte sese habet ὅτῳ Theogn. 154. 416. 609, non modo quod supra vidimus Theognidem epicam flexuram

13) Ahr. I, 127; II, 278.

adoptasse, quae synizesin, ubicumque fieri potest, contractioni praeferat, verum etiam quod breviores formae in Doride non reperiuntur.

ὅτινι Theogn. 631 et 807 excusari quidem potest forma *ὅτινι*, qua Homerus usus est, sed tamen altero loco sententiae adversatur, et priore (ubi in A exhibetur) varia codicum scriptura indicare videtur aliud quid ab origine scriptum fuisse.

De pronominibus et adverbiis interrogativis et relativis Ionico more consona *κ* instructis iam §. 3 egimus. —

Cum formationem verborum excepta adiectivorum comparatione non in animo sit tractare, iam hoc loco hanc quaestionem paucis absolvam.

§. 15.

De adiectivorum comparatione.

Haud raro poëtae, maxime elegiaci, peculiari ratione in adiectivis comparandis usi sunt. — Huc spectant primum singula quaedam, in quibus terminationes *τερος*, *τατος* et *ιων*, *ιστος* permutantur.

ἀγαθός. Pro usitatiore comparativi forma, quae apparet Mimn. 2, 10: *βέλτιον*, Theognis ubique, vss. 92. 181 (K *βέλτιον*). 866, ex epica dialecto recepit formam *βέλτερος*.

ῥᾴδιος, Ionice *ῥηΐδιος*, praeter comparativum *ῥήϊον* Theogn. (577 *ῥήϊον* coni.) 429 *ῥᾶον* etiam alterum habet suffixo *τερο* formatum: *ῥήτερον* 1370 (mp), et apud Homerum *ῥηΐτερος* tantum in usu est.

κυδρὸς, poëtica vox, vulgarem comparativi formam tantum praebet apud Xenophanem 2, 6 *κυδρότερος* (Stephanus et Scaliger, *κεδρότερος* Athenaei PV), postea apud Ionem el. 2, 10. Theognis vero Homero auctore 904 ex stirpe *κυδ* superlativum format *κύδιστος*.

ὠκὺς adiectivi superlativus *ὤκιστος* Theogn. 427 (*ὤκιστα* adverb.) non discrepat ab Homeri usu. Cum legitima autem comparativi forma *ὠκύτερος* Theogn. 715. 986. 1306

(mp.), conferas alterum superlativum *ὠκύτατος*, qui praeter illum apud Homerum invenitur.

Deinde:

μέσος Theogn. 998 ex epica lingua antiquum superlativum *μέσσατος* servavit.

Tum commemoro duo adverbia:

ἄγχι vel *ἀγχοῦ* apud Simonidem 7, 26. 33 comparativum *ἆσσον* habet, etiam ab Herodoto non alienum. Quae forma nata est ex simpliciore stirpe *ἀχ*; cum antiqua forma *ἀχ-ιον* autem conferas Sanscrit. ąh-îja(n)s *).

μάλα adverbi comparativus Tyrt. 12, 6 *πλουτοίη δὲ Μίδεω καὶ Κινύρεω μάλιον* pristinam formam servavit, ex qua vulgaris *μᾶλλον* (Arch. tetr. 63, 2. Theogn. 598 etc.) assimilatione nata est. Ionum fuisse videtur. Cf. Choerobosc. Orth. p. 210: *Ἴωνες δὲ τὸ μᾶλλον μάλιον λέγουσιν*, Hesych. *μάλιον· μᾶλλον*. Recte poëtae restituta est a M. Schmidt (vulgo apud Stobaeum *Κινυρέοιο μᾶλλον*; et sic Vind. A. (*Κινυρεοῖο*), B *Κινύραο πλέον*).

Tum ex comparativis, qui a stirpibus nominum deducuntur, legimus:

Tyrt. 12, 7: *βασιλεύτερος*, cf. *βασιλεύς*, et

Mimn. 4, 2. Sim. 6, 2: *ῥίγιον*, cf. *ῥῖγος*, utrumque iam carmina Homerica offerunt.

Denique comparationis duplicis exempla, qualia inde ab Homero maxime poëtarum propria sunt, repperi:

Solon. 27, 15: *μαλιώτερος* (*μαλιώτερα* egregie coniecit Bergk. pro *μαλακώτερα* et *μειριώτερα*). Cf. Hesych. *μαλιωτέρα· προςφιλεστέρα*. Est comparatio formae *μάλιον*.

Mimn. 14, 9: *ἀμεινότερος*. Simpliciorem comparativum contra legis: Mimn. 7, 4. Sim. 6, 2. Xen. 2, 11. Theogn. 393. 131 etc.

Theogn. 548: *ἀρειότερος*, quod descendit ab *ἀρείων*. Quarum formarum nulla apud alios poëtas reperitur.

---

*) Grundz. p. 174.

DE CONIUGATIONE.

§. 16.

De rebus, quae spectant ad totam coniugationem.

1) De augmento et de reduplicatione.

Est hoc poëtis lyricis cum epicis et Herodoto commune, ut augmentum quod ab origine ponebatur, haud raro omittant [1]). Qua licentia se prorsus abstinuit Hippocrates, qui ubique cum Attica dialecto facit, cf. C. 136: *εἰώθασι* 591 *εἴωθε*. 599 *ἑωράκῃ* E I p. 161 *ἤρξατο* 172 *ἤρξαντο*. 173 *ἠμορράγεε* 194 *ἑώρα* 180 *ᾤκει*. E III 219 *ἤθελες*, 221 *ἥπτετο*. 230 *ᾤκει*. 201 *παρωξύνθη*. VA 3 *παρῄνεον*, 5 *ὠνόμασεν*. AAL 21 *κατειργάσατο*; vel *ἠδύνατο*: E I p. 186. 196. E III 202. 203. 210. 228, *ἠνώχλεον* E III 220, ut taceam de vulgari augmento syllabico.

Atque, ut ad singula transeamus, quod apud elegiacos augmentum syllabicum nonnunquam deest, Homeri consuetudinem secuti sunt; etenim etiam in prosa Herodotea semper poni solet (tantum plusquamperfectum ut apud Atticos interdum exceptionem patitur).

Exhibentur in poëtarum fragmentis verba quae secuntur: Call. 1, 15: *μοῖρα κίχεν*. Tyrt. 5, 8 *φεῦγον*. Mimn. 14, 11 *αὐγῇσιν | φέρετ'*. — Sol. 4, 29 *ὑπέρθορεν*. Phoc. 3, 1: *ἀπὸ τῶνδε γένοντο* (Stobaei *A τῶν, γένοντο* A. Voss. Vind. Ars. Trinc., *ἐγένοντο* B, olim *γένοντι* leg.). Theogn. 5: *θεὰ τέκε*. 10 *γήθησεν*. 196 *πλήμονα θῆκε νόον*. 123 *κιβδηλότατον ποίησε*. 206 *ὑπερκρέμασεν* (scripsit Bergk., *ὑπεκρέμασεν* KO, *ἐπεκρέμασεν* ceteri). 266 *τέρεν φθέγγετ'*.

1) De usu Herodoteo egerunt Bredov. p. 285 sqq. et Lhardy in „Quaestionum de dial. Her. cap. I" (de augmento temporali) et „cap. II" pag. 28 sqq. (de augmento syllabico) edd. Berolini 1844 et 1846. Has praecipue respexi, cum auctor in exponendis singulis multo maiore simplicitate et perspicuitate quam Bredovius usus sit.

463 *θεοὶ δόσαν.* 897 *καταθνητοῖς χαλέπαινεν* (scripsit Hermannus, libri *ειν*). 1096 *χάριν τίθεσο*‖. 1101: *ὅστις σοι βούλευσεν ἔμεν πέρι καί σ' ἐκέλευσεν.* 1108: *παθὼν γενόμην.* 1319 (mp.) *ἐπεί τοι δῶκε.*

Etiam Arch. ep. 114: *πεντήκοντ' ἀνδρῶν λίπε Κοίρανον ἤπιος Ποσειδῶν* poësis genus formae non augmentatae satis excusationis praebet, praesertim cum Archilochus consulto imitatus sit alius poëtae versum (vid. Bergk.).

Ab usu Ionico vero, qualis nobis apparet in Herodoti scriptis et in titulis, veluti in praestantissimo Hal. l. 19: *ἐγένετο*, 31 *ἐμνημόνευον*, 32 *ἀπεπέρασαν* 44 *ἔταμον*, recedunt hi iambographorum loci:

Arch. inc. 125: *ὀξύη ποτᾶτο.* Sim. 7, 45 *καὶ πονήσατο.* Attamen cum nullam idoneam causam omittendi augmenti videamus, cum iambographi alibi (sunt circiter quinquaginta loci, ut Arch. tr. 29, 1: *ἐτέρπετο.* 3 *κατεσκίαζε;* 33 *ἐστρωφᾶτο;* 34: *ἐκλίνθησαν;* 35 *ἀπέφλοσαν;* 52 *συνέδραμεν* etc.) constanter augmento syllabico usi sint, cum denique vel lenissima medela offensio removeri possit, hos duos locos corrigendos esse censemus. Quibus non dubito addere tertium ex tetrametris Arch. 73: *ἤδ' ἄτη κιχήσατο.* Hoc enim et primo loco, ut Bergkius recte vidit, nihil nisi signum elisionis ponendum est *'κιχήσατο, 'ποτᾶτο,* secundo autem loco si quis reputat, quam late crasis pateat quamque similes sint complures loci §. 9 allati, is non cunctanter cum Ahrensio scribet *κἀπονήσατο* ad tollendam inaequalitatem. Vix igitur a Xenophane profectam credes, quam Bergkius coniecit formam *βληστριζόμην* 9, 2 pro *ἐβλήστριζον* (ceterum vid. supra).

In verbis iterativis contra ne recentior quidem Ias augmentum addit. Itaque praeter Mimn. 14, 10 *ἔσκεν* recte sese habet etiam Hipp. tr. 37, 2 *θύεσκε.*

πολλάκι δὴμέλλησα vs. 259 (A, *δ' ἠμέλλησα* O, *δὲ μέλλησα* b c d f g h m n), *ἤμελλε* 906, ubi plenius *η* vestigium esse videtur consonae, quam *μέλλειν* antiquitus in fronte

habebat [2]), Theognis, quoniam hoc verbum apud Homerum vulgari tantum augmento ε praeditum est, ad similitudinem Doricae dialecti dixisse videtur. Sic iam Hesiodus in theogonia ter formam ἤμελλε(ν) adhibuit.

Iam dicendum nobis est de augmento temporali. Sine hoc formata sunt ab elegiacis:

Tyrt. 4, 1: οἴκαδ' ἔνεικαν (libri οἳ τάδε νικᾶν). Mimn. 9, 4: ἑζόμεθ'. 11, 4: καλὸν ἵκοντο ῥόον. 14, 2 ἴδον (A εἶδον). Sol. 4, 29 εὗρε. Theogn. 16: καλὸν ἀείσατ' ἔπος. 208 ἕζετο. 226 ἅδον. 542 ὄλεσεν‖. 831 χρήματ' ὄλεσσα (K ὤλεσ', Apost. ὤλεσα). 951 ἀλάπαξα. 1115: πενίην μοι ὀνείδισας (Bergk. pro vulgari μ' ὠνείδισας). 606 ἔθελον, ab ἐθέλω deducendum [3]).

Ex elegiacorum, qui sunt Ionicae gentis, reliquiis Mimn. 11, 7. Theogn. (mp.) 1292 ᾤχετο (cf. Theogn. 1137) ab Iadis recentioris consuetudine, ut mox videbimus, recedunt itaque ad Homeri exemplum dicta videntur.

Quanquam ab iambographis quoque et omnino a recentiore Iade elegiacorum et epicorum consuetudo non abhorret, tamen aliis, partim angustioribus, finibus circumscripta est. Nam epici et qui eos imitantur elegiaci praecipue metri necessitati indulgent, recentiores Iones ante omnia faciliorem pronuntiationem efficere voluisse videntur [4]).

Neglectum ergo est augmentum:

Sim. 24: χὼς ἄφευσα χὼς ἐμίστυλα κρέα; apud Athe-

2) Grundz. p. 297.

3) De qua augmenti omissione ambigi non potest, cum in Theognideis semper fere ἐθέλω occurrat, praeter hunc versum 24 locis. Itaque iure correxit Bergkius vs. 139 et 919, maxime propter 70 et 473, ubi elisio ante ε fit. — Ceteri poëtae ut Homerus etiam θέλω habent: Sol. 27, 12. Phocyl. 12. praeter ἐθέλω Sol. 4, 28. Arch. el. 6, 2 (Tyrt. 12, 40).

4) Longius progreditur Lhardy §. 2, ubi contendit augmentum ab Herodoto etiam neglegi, si Ionica forma vel flexio pro Attica substituatur. Quasi vero ille ubique secum anxie reputaverit, utrum vere Ionicam an Atticam adhiberet.

naeum χ' ὠσαφεὺς (χωσαρεὺς B, χωσαφεὺς P) σαχῶς VL. Hipp. tr. 51, 3 εὗρε (altero Tzetzae loco εὑρών). tr. 12 autem pro συνῴκησας, praesertim cum cod. Marc. Choerobosc. epim. I, 280 exhibeat συνοικήσας, et tr. 47, 1 pro ᾤκει certe cum Bergkio et Schneidewino restituenda sunt συνοίκησας et οἴκει, quoniam apud Herodotum verba οι diphthongo inducta augmentum respuunt.

Hipp. tr. 63, 2: κατηυλίσθην contra tueor. Iones enim η litterae amantissimi erant.

Deinde augmentum omissum est, ubi vocalem verbi initialem sequitur consona duplex (cf. §. 6, 2):

Arch. tetr. 67: ἀπάγχεο (ἀπάγχετο (ἀπάγκετο) Aristot. P[4], ἀπάγχεαι P[1], ἀπέγχεο SbVb, ἀπήγχεο P[5]). (Herodotus II, 131, 6 habet ἀπήγξατο). Sim. 1, 18 ἅψαντο (tantum Stobaei B ἥψαντο habet). Utrum Herodotus probaverit, nondum certum est [5]). Solon. tetr. 35, 2 ἔρδον, quod ex Ionum dialecto sumptum videtur. Similiter etiam in titulo (metrico) 2984 Ephes. legitur Υἱὸς Πατροκλέος Δαίδαλος ἐργάσατο, qui ex initio quarti saeculi esse putatur. „Possis tamen", Boeckhius inquit, „et εἰργάσατο legere, *E* pro *EI* accepto."

Multo plura vero exempla apud iambographos ut apud Herodotum demonstrant Ionas etiam augmentum temporale ponere maluisse quam omittere. Ac saepe quidem augmentum apud iambographos metro postulabatur, ne duae vel plures syllabae breves inter se exciperent. Conferas: Arch. tetr. 78, 4 ἤγαγον. Sim. 9, 2 Sol. tr. 36, 4 εἶλον. Hipp. tetr. 81 εἶχον. Eandem formam exhibet titulus H. l. 30. (3. plur.) Sim. 7, 72 ὤπασεν etc.

Cum in his, tum in multis aliis verbis, cf. Arch. ep. 94, 2: παρήειρε. Sim. 16, 1. ἤλειφον, Arch. epod. 89, 5. συνήντετο Arch. tetr. 74, 4. ἦλθεν etc., nullum discrimen intercedit inter iambographos et Herodotum. Contra in his, quae apud Herodotum non inveniuntur forsitan offenderis

5) Lhardy p. 36.

propter duplicem, quae sequitur consonam: Sim. 17: (δι)ἡλσάμην, quod videtur aeque atque Ibyci 29 fr. (ed. Schneidewin.) „ἥλσατο βοῦς“ παρὰ τὸ ἡλάσατο referendum ad ἐλάω, cuius radix est λα [6]), non cum Passovio ad εἴλω. Nam ita potius εἰλσάμην formam exspectares, cum radix illius verbi ab origine Fελ esset, unde nascitur: ἔ-Fελ-σα, ἔ-ελσα, εἶλσα.

Arch. ep. 104, 1: ἠθροΐζετο.

Arch. tetr. 73: ἤμβλακον. Nihil tamen his locis mutandum esse censeo, quia omnino hanc consuetudinem augmenti abiciendi in prosa Ionica recentiore demum tempore magis in usum venisse constare debet atque etiam apud Herodotum non ante omnes consonas duplices augmentum omitti solet.

Solon tetr. 32, 3 καθηψάμην Atticam dialectum sequitur.

Verum de augmento satis dictum est. Nunc pauca, quae pertinent ad reduplicationem, commemorabo. Pro pleniore reduplicatione simplex ε praeterquam in verbis, quae omnibus Graecis communia sunt (cf. Arch. tr. 47, 1 ἀπεῤῥώγασι. Sim. 7, 66 ἐσκιασμένην etc.) apud Ionas etiam in κτῆσθαι ponitur. Praeter Herodotum conferas etiam Myl. 2691, ubi d, 11 legitur ἐκτῆσθαι. Exemplum est Sim. 13, 2: ἔκτηται. De forma ἔμμορεν Theogn. 234 vide supra §. 5. Deinde ἔοικε dicunt Sim. 7, 41, Theogn. 391. 525, non cum Herodoto οἶκε [7]). Neque vero putes ἔοικα Ionibus prorsus ignotum fuisse, legimus enim Anaxag. 11: ἔοικε Diog. 6 ἐοικότα. Heracl. 5 ἔοικε. 12 ἐοικέναι, et semper apud Hippocratem: AAL 1 ἐοίκασι, 5 ἔοικε, 10 ἐοικός, 20 ἐοικυῖα, 25 ἐοίκασι etc.

Certe etiam εἴληφα quod Archilochus 143 inc. dicit, non alienum erat ab Iadis quadam specie, quamquam He-

---

6) Grundz. 654.

7) Quanquam ibi adhuc sub iudice lis est. Cf. Lhard. p. 24. Contra Bredovius p. 194 sqq. non dubitanter Herodoto breviores formas tribuit.

rodotus et Hippocrates (Co. 154 ἀπολελαμμένοι, contra 158 ἀπειλημμένης), ut videtur, λελάβηκα et λέλαμμαι habent.

Augmentum temporale, quod vice reduplicationis fungitur, omissum est in ἄνωγα ut apud omnes poëtas et apud Herodotum: Theogn. 999 (ἀνώγοι A Athen. recte exh., ceteri ἀνώγει); neque minus in ἄδηκε: Hipp. 100 inc., quod ab Eustathio Od. 1721, 61 affertur his verbis: Ὅτι δὲ τὸ ἀδῶ ἀδήσω καὶ αὐτόχρημα τὸ ἥδεσθαι δηλοῖ ποτέ, δῆλον ἀπὸ χρήσεως Ἱππώνακτος — εἰπόντος ἄδηκε βουλή, ἤγουν ἤρεσκε τὸ βούλευμα. Reduplicatio in hac forma non aliter atque in Homerica ἀδηκότες deesse videtur, quod α iam natura longum erat [8]).

2) De terminationibus quibusdam.

Longior terminatio σ-θα personae secundae, quae saepe in carminibus Homericis cernitur, raro in usu est: primum Theogn. 1316 (mp.) in ἔχεσθα; sic Bergkius rectius quam Bekkerus, qui ἔχεισθα proposuit pro tradito ἔχοισθα scribendum censet; nam σθα (ἔχ-ε-σθα) vice terminationis σι (ἔχ-ε-σι, unde ἔχεις natum est) fungitur; deinde in εἴησθα Theogn. 715, denique in ἦσθα 1314 (mp.) et οἶσθα 375, quorum utrumque etiam ab Atticis ex antiqua lingua receptum est, et in ἠρήρεισθα Arch. ep. 94, 3, quam in formam infra recurremus.

In prima persona pluralis et dualis passivi Homerus et alii poëtae praeter μεθον, μεθα terminationes pleniores μεσθον, μεσθα usurpant. Quarum unum tantum exemplum repperi apud Theognidem vs. 671 φερόμεσθα. μεθα vulgare contra habes: 183 διζήμεθα. 888 μαρνάμεθα. 983 καταθώμεθα. 1047. 1056 etc.

Notum est in 3. ps. plur. perfecti et plusquamperfecti passivi, praesentis et imperfecti passivi verborum in μι, omnium optativorum in οιντο et αιντο vulgo exeuntium [9])

---

8) Grundz. 572.

9) Iure Abichtus Philolog. XI, pag. 275 sqq. formas αται et ατο in praesenti et imperf. passivi verborum in ω exeuntium atque in

epicos et Ionas ut nonnunquam Atticos quoque terminationibus *νται* et *ντο* *α* vocalem praeponere, ita quidem ut *ν* eiciatur: *αται* (cf. Scrt. atê), *ατο*. Homerus, cum sibi non constet in usurpanda hac formatione etiam elegiacorum fragmenta utrumque *νται* (*ο*) et *αται* (*ο*) exhibere, non est quod miremur. Legimus enim: Mimn. 11, 6 *κείαται*. Theogn. 42 *τετράφαται*, contra Xen. 1, 9 *πάρκεινται*. Theogn. 421: *ἐπίκεινται*, 736 *γένοιντο*. Sol. 4, 9 *ἐπίστανται*.

Quam ad ambiguitatem proxime accedit consuetudo Hippocratis, qui praebet E I 180 *γενοίατο*. VA 36 *εἰθίδαται*. CV 12: *διακεκόφαται*. AAL 4. 5. 6. 15: *κέαται*, contra multo saepius alteram formationem: E I 162 *ἀνίσταντο*. 178 *κατέκειντο*. E III 218: *ἀπώλλυντο*. C. 187. 189. 431 *ἀπόλλυνται*, AAL 26 *ἐνεστεφάνωνται*. VA 25 *εἴρηνται*. 27 *βλάπτοιντο* (ter). 30 etc. *δύνανται*. CV 6 *ῥήγνυνται*. 28 *ἀπόλλυνται*. Herodotus vero constanter *αται*, *ατο* usurpat.

Quocum conspirant iambographi:

Archil. 170 inc. *κέαται δ' ἐν ἵππῳ*. Hipp. tr. 62, 2 *κεκινέαται*. Sim. 1, 22 *πιθοίατο*, 7, 107 *δεχοίατο*. — Sim. 36 *πεπλήαται*, quod traditur in Et. M. 367, 37: *ἔπληντ' ἀλλήλησι· ἐκ τοῦ πλῶ τὸ πλησιάζω, — ὁ παθητικὸς πέπλημαι, πέπληται, καὶ παρὰ Σιμωνίδῃ πεπλήαται*, ubi forma *αται* ut saepe falso tertia pers. sing. habetur. Quanquam terminatio hoc loco recte sese habet, tamen summopere offendimus in *η* stirpis vocali longa. Nam discrepant recentiores Iones cum Homero in eo, quod vocalem thematis longam semper corripiunt; praeter exempla allata conferas Democr. mor. 188 *μεμνέαται*. Ceterum de eadem re grammatici diserte agunt, ut Simonidis locum integrum haberi vetemur. Dico Cram. An. Par. IV (Etymologici Graeci Parisienses, Cod. 2636) 69. 70: *Κεκινέαται· Οἷον „οἱ δὲ*

---

aoristo primario medii quas Bredovius p. 330. 1 tuebatur, cum omni rationi repugnarent, Herodoto abiudicavit. — Ceterum hoc aliisque locis formarum originis ratione habita aoristos quos vulgo nostrates primum et secundum vocant secundarium et primarium nominavi.

μευ ὀδόντες — κεκινέαται" (Hipp. fr. 62) ἀπὸ τοῦ κινῶ — κεκίνηται, καὶ Ἰακῶς κεκινέαται· et statim sequitur: Κεκλίαται. Ἰστέον, ὅτι οἱ καθαριεύοντες παρακείμενοι τὸ ᾱ μόνον προςλαμβάνουσι κατὰ τὸ τρίτον πρόςωπον τῶν ἑνικῶν, καὶ εἰ μὲν μακρᾷ παραλήγονται, ταύτην συστέλλουσι, καὶ οὕτως τὸ Ἰωνικὸν ποιοῦσι, οἷον ἐρύω, ἔρυται, ἐρύαται. οὕτως καὶ ἀπὸ τοῦ κλείω κέκλειται κεκλίαται, κατὰ συστολὴν τῆς ει διφθόγγου, οἷον κεκλίαται. Cram. An. Ox. I (Ὁμήρου ἐπιμερισμοί) 287, 28: Μεμετρέαται· Τοῦτο Ἰωνικόν ἐστιν, ὡς γὰρ νενόηνται νενοέαται, καὶ περιποίηνται περιποιέαται (leg. περιπεποίηνται, περιπεποιέαται), οὕτως καὶ μεμέτρηνται μεμετρέαται παρὰ τῷ Ἑκαταίῳ (Herodoti est IV, 86): „ὁ μὲν οὖν Βόσπορος, καὶ ὁ πόντος οὕτω, καὶ ὁ Ἑλλήσποντος κατὰ ταῦτά μοι μεμετρέαται." καὶ παρ' Ἱππώνακτι· „οἱ δέ μευ ὀδ. κεκινέαται." καὶ Ἀνακρέων· „αἱ δέ μευ φρένες ἐκκεκωφέαται." καὶ τὸ περιβεβλέαται. Cf. Etym. M. 578, 42 (ubi Hipponactis locus omissus est). — Etym. M. 322, 20 Ἐκκεκωφέαται — κεκώφημαι, κεκώφηται καὶ Ἰακῶς κεκωφέαται etc. — Etym. M. 601, 20: νένωται· ἢ κατὰ συγκοπὴν τοῦ η, ἀπὸ τοῦ νενόηται, ὅπερ καὶ νενοέαται Ἰακῶς γίγνεται. Quae testimonia cum spectent non solum prosae scriptores, verum etiam poëtas Ionicos, spero fore ut omni dubitatione abiecta mecum apud Simonidem scribas: πεπλέαται.

3) De stirpis vocali cum terminatione contracta et non contracta.

Stirpis vocalis ε et α in ε extenuata in coniunctivis:

a) praesentis verborum in μι

b) aoristi primarii verborum in μι et quae huius coniugationis normam secuntur

c) verborum εἰμὶ et οἶδα

d) aoristorum primarii et secundarii passivi (qui cum ipsa radice θε verbi τίθημι compositus est), quorum stirpes in ε exeunt [10])

10) Omnes has formas, cum unam eandemque normam (coniugationem in μι) sequantur, coniungendas putavi, ut facilius de hac tota

apud Herodotum cum ω terminationis vocali (in 1. ps. sg. ω, 1. plur. ωμεν, 3. pl. ωσι) non transit in unam syllabam, transit cum η. Consentit Hippocrates VA 57. 62 προςθέω dicens, C 642 AAL 3. 4 VA 68 CV 21 ἔωσι AAL 3 ὅταν ἡλιωθέωσι. — Etiam apud Democritum moral. 71 exstat ἔωσι; contra semper ῇ dicitur, veluti: C 203 ῥυῇ. 509 τρωθῇ. E III 204 ἀναταραχθῇ. CV 31 ξυμβῇ. 13: ψιλωθῇ. AAL 13 θερμανθῇ. 10 ἀθροισθῇ. ξυστραφῇ, etc. et semper ᾖ AAL 2. 4. 7. 13. C 491. VA 13. 52. 24. 36. CV 12 etc. Denique in optimo Hal. legitur l. 20—21: ὅτ[ι δ' ‖ ἂν οἱ μνή-μο[νες ε]ἰδέωσιν, 32—34: [Τὸν] νόμον τοῦτον ἤν τις θέλῃ [συγ]χέαι ἢ προθῆτα‖ι]ψῆφον. 37: ἢν δὲ μὴ ᾖ. De Homero idem dicendum est, nisi quod in εἰμὶ verbo ne η quidem contractum habet, et in reliquis verbis haud raro etiam formas, quae distractae dicuntur, praebet (vid. infra).

In η contracto elegiaci quoque cum recentiore Iade faciunt: Theogn. 244 βῇς. 276 εἰ καταθῇς (Bergkius recte coniecisse mihi videtur pro tradito ἐγκαθῇς). 974 καταβῇ 1014 καταβῇ (KO, ceteri κατέβη). Sol. 13, 37: πιεσθῇ. Theogn. 379: τρεφθῇ (libri τερφθῇ). 565: διδαχθῇς. 594 (μήτε) τερφθῇς ἐξαπίνης (A τερφθῇς δ', Bekker inde coni. τερφθέντ'). 989 ἀσηθῇς. Verbum εἰμὶ tantum, quod infra afferetur, duobus locis solutum reperitur.

εω vero non contracti solus Hipponax exemplum servavit tr. 75, 1 in 1. pers. sing. coniunctivi aoristi verbi ἵημι, eaque per synizesin proferenda: Ἀφέω‖ τοῦτον τὸν ἑπτάδουλον. Adversantur duo loci Theognidei: 983 καταθώμεθα et 505. 6 ἀλλ' ἄγ' ἀναστάς‖πειρηθῶ (c πορηθῇ, g πωρηθῶ,

---

quaestione iudicare possem et eo confidentius quae adversarentur, in suspitionem vocare. Itaque arbitror Herodotum etiam in verborum in μι praesenti medii, de quo a Bredovio pag. 400 ambigitur, solutam posuisse formam, praesertim cum praestantissimus Mediceus δυνεώμεθα, ἐπιστέωνται praebeat; unde summa spes oritur, ut diligentissima collatione accurata etiam aliis locis scriptura genuina confirmetur. Apud Hippocratem adversatur C. 509 τρωθῶσι, modo praenotio illa medici celeberrimi sit.

sed in m πειρήσω ut Stob. et Apostol.). Quorum prior eo celerius corrigendus est, cum Mimnermi videatur. Quod ad alterum locum attinet, conferas §. 18, 1 C).

Stirpis vocalis ο verborum in μι et quae ad horum normam formantur, in praesentis et aoristi primarii coniunctivo, cum apud Herodotum et Hippocratem quoque (cf. VA 16: ἢν διδῷς) cum terminatione semper contractionem ineat atque etiam Homerus huius rei exempla suppeditet, recte traduntur: Sol. 13, 9: δῶσι, Theogn. 186 διδῷ. 45 διδῶσιν. 990 γνῷ. — 1385 (mp.) δῷ.

Formarum distractarum, cf. γνώω, βείω, δώομεν, μιγείω, δώῃ, βήῃ, μιγήῃς quales Homerus valde adamavit, ut apud recentiores Ionas et Doris, sic etiam apud hos poëtas frustra quaeris exempla. Hipp. tr. 9, 2 enim formam ῥαπισθείη certe nemo propter antecedentem γένηται pro coniunctivo habebit, sed potius hanc cum Meinekio mutabit in γένοιτο, si mutatio in tali frustulo licita sit.

§. 17.

De coniugatione in ω exeunti.

1) Tertiae pers. sing. coniunctivi activi longior et antiquior terminatio ῃσι, quam Homerus saepe retinuit, occurrit tantummodo: Theogn. 139 ὅσσ' ἐθέλῃσιν (iota subscriptum addunt AO, quod Bergkius non recte recepit; nam ex ἐθέλ-η-τι nascitur ἐθέλ-η-σι atque ἐθέλ-η-τ, ἐθέλ-ῃ) et Theogn. 94 ἴῃσι (AKO). Contra vulgaris terminatio ῃ legitur: 96: εἴπῃ. 285 ἐθέλῃ. 363. 470. 515. 842. 1006 etc. Tyrt. 12, 36; 10, 28; 11, 16 etc.

2) Complures terminationes, quae in aliis, maxime Attica, dialectis contrahi solent, in epica et Ionica intactae relincuntur. — Hoc primum valet in plusquamperfectum activi. Unicum exemplum est Theogn. 853: ᾔδεα (Commelinus, libri ἠδέα). Contra vulgaris forma apparet Arch. ep. 94, 3 in ἠρήρεισθα. Attamen magnopere suspecta est.

Nam plusquamperfectum, cuius thema cum imperfecto verbi auxiliaris in flexione componi solet, apud recentiores Ionas semper formas, in quibus origo diligentius servata est, sibi assumit: *εα*, *εας*, *εε* (casu ceterarum personarum exempla desunt, ut videtur; coniecturam tamen de eis facere licet ex Dorica forma *ἐκεκρατηρίχημες* Sophr. 71, quae ex *εαμες* necessario nata est), *εσαν*. Quod in 3. persona antiquum *α* (cf. *ἔα*, lat er-at) iam mature abiit in *ε*, eo facilius fieri poterat, cum syllabam clauderet — *ν* enim recentioris originis est —; in ceteris personis vero nulla mutationis causa erat. Neque minus Homero forma, qualis est, *ἠρήρεις*, prorsus inaudita fuisset; dicit enim *εα*, *εας* vel saltem *ης*, et tantum in 3. ps. praeter *εε(ν)* et *η* usurpare videtur *ει*. Cf. Asi fragm. 4: *ἥρως εἱστήκει*. Deinde apud Atticos vetustiores in conspectum veniunt *η*, *ης*, in 3. ps. praeter *ει* (*ειν*) etiam *η*, cf. *ᾔδη*. Denique in antiquiore Doride, et mitiore et severiore solam formam *η* in usu fuisse recte collegit Ahrensius [1]. Vides ab antiqua lingua *ει* diphthongum, excepta 3. ps. sg., prorsus alienam esse. Recentiore demum aetate *ει* ex 3. ps. sg. per falsam analogiam in pluralem transmigravit ac multo post in ceteras singularis personas, idque ut videtur, tantum apud Atticos [2]. Unde colligitur *ει* etiam ab iambographorum aetate plane abhorruisse, praesertim cum a prosae scriptoribus ne in tertia quidem persona sing. contractionem receptam videamus. Archilochi loco ergo saltem exspectas formam *ἠρηρέασθα* (propter synizesin vid. supra). Sed tamen haud scio an poëta scripserit *ἠρήρ-ε-σθα* omissa verbi auxiliaris terminatione *ας*, cum *σθα* iam satis esset. Hac ratione etiam corruptela melius explicatur. — Porro iustam causam desiderabis, cur Theogn. 667 editores vulgatam *οἷάπερ ᾔδειν* coluerint, neglecta codicis A scriptura *ἤδη*, i. e. *ᾔδη*; sed

1) Ahr. II, 332.

2) Totam hanc rem tractavit Curtius in libro inscr. Erläuterungen p. 108—10.

tamen ne haec quidem forma ab origine poëtae fuisse potest propter contractionem ab Homero et antiquiore Doride alienam. Videtur a librariis synizesin fugientibus pro genuina ἤδεα|| scripta esse. Congruit cum eis, quae diximus 3. ps. plur. Theogn. 54 ἤδεσαν, quam formam solam etiam vetustiores Attici adhibebant.

Deinde plerumque solvuntur in epica, semper in Ionica dialecto futura activi et medii verborum liquidorum, cum post vocalem thematicam ε σj eiectum sit, cf. τεν-έ-σjω, Sct. tan-i-shjâmi (vid. §. 5). Praeter exempla Herodotea inspicias: Hippocrat. AAL 18. 21: ἐρέω, Meliss. 10: περανέει. Democrit. mor. 6: ἐρεόμενος — ἐρέεται. 135 φανέεται. Conspirant Arch. ep. 89, 1. Hipp. 20 ἐρέω quod synizesi pronuntiandum est aeque atque Arch. 79, 2: ubi legitur ineunte versu asynarteto, cf. fr. 79, 1: Ἐρασμονίδη, 81 ἀστῶν, 82 Δήμητρι quae synizesin hoc loco (et in φιλέειν fr. 80) commendant. Etiam Hephaestio p. 88 dicit: 'Υπονοήσειε δ' ἄν τις καὶ τρίτην διαφορὰν εἶναι τῷ Ἀρχιλόχῳ πρὸς τοὺς μετ' αὐτόν, καθ' ἣν δοκεῖ τῷ πρώτῳ χρῆσθαι. „Ἐρέω πολὺ φίλταθ' etc." „Φιλέειν etc." ᾧ οὐκ ἐχρήσαντο ἐκεῖνοι· φαίνεται δ' οὐδ' αὐτὸς κεχρημένος, δύναται γὰρ ἀμφότερα κατὰ συνεκφώνησιν εἰς ἴαμβον περιΐστασθαι. Ad hanc igitur normam mutandum est: Arch. tetr. 61, 1: καταναεῖ in καταναέει (de synizesi infra dicetur [3]) et Theogn. 1236 (mp.) ἐρῶ in ἐρέω.

Contra recte sese habent formae in ει contractae apud elegiacos, cum ad Homeri exemplum dictae sint:

Mimn. 7, 4 ἐρεῖ. Theogn. 22. 492: ἐρεῖ. Tyrt. 3, 1: ὀλεῖ. Theogn. 36. 245 ἀπολεῖς. 1104 ἀπολεῖ. Sol. 4, 1. Theogn. 867 ὀλεῖται. — (In ἀτρεμιεῖσθαι Theogn. 47, quod Bergkius recte scripsit pro codicum ἀτρεμέεσθαι, contractio nimio brevium syllabarum numero flagitabatur.)

In 2. persona singulari medii Homerus saepe terminationes: αο et εαι et εο, quae ex antiquioribus α-σο, ε-σαι,

3) Bergki coniectura ὀδύνη 'πιαλεῖ Hipp. tr. 21 valde incerta est.

ε-σο natae sunt, non ut vulgo conectit in unam syllabam ω, η, ου; quam rationem in ω et η constanter observat Herodotus.

Poëtae elegiaci, ut in eiusmodi rebus fieri solet, Homeri consuetudinem imitantur.

Satis saepe enim εο, semel αο (ω omnino non exstat) in thesi positum est:

in 1. th.: Theogn. 47 ἔλπεο. 100 φράζεο. 145 βούλεο. 557 φράζεο. 1095 σκέπτεο. 1331 (mp.) αἰδέο, ubi unum ε Homeri et Herodoti more elisum est. — in 4. th.: Theogn. 353 ἐποίχεο. 455: ἐφαίνεο. 547 βιάζεο. — in 5. th.: Xen. 5, 1: ἥραο. Theogn. 331 ἔρχεο. 1297 (mp.) ἐποπίζεο. 1351 πείθεο ἀνδρὶ corruptum est; Hermannus fort. recte susp. φωτί. Conferas 1321: ἔνθεο.

His addas: Theogn. 30: | ἕλκεο- ‖, ubi solutio flagitabatur, et 32: ἔχεο ‖.

Pariter fere εαι terminatio frequentatur; quam maxime poëtae adamare videntur in quarta thesi: sic legimus: 35 μαθήσεαι (Bergk. susp. ἀπομάξεαι). 991: ἀνιήσεαι. 1161 καταθήσεαι (ex Stobaeo pro vulgato καταθήσειν cum Bergkio restituendum videtur). 1285 (mp.) παρελεύσεαι. 1299 προφεύξεαι. 1307 βιήσεαι (coniunctiv.) 1333: ἐλεύσεαι. Apud Solonem 20, 1: πείσεαι exstat (coni.).

Praeterea leguntur: Theogn. 100: μνήσεαι ἐξοπίσω ‖ 884: θωρηχθεὶς δ' ἔσεαι ‖. 1374 (mp.) ἔρχεαι ἀγγελίην ‖ (Bergk. οἴχεαι susp.).

Theogn. 929 reperitur etiam soluta coniunctivi terminatio ἢν δὲ πένηαι ‖ quam solus Homerus retinuit.

De contracta forma ευ vid. §. 8, 1 a). In terminatione εαι contractio spectatur 1242 (mp.) ἔσῃ ταμίης, ubi procul dubio, ut mox videbimus ἔσεαι reponendum est. Praeterea autem commemoranda sunt hoc loco exempla, in quibus contractio metro postulari videri possit et propter syllabam stirpis longam (- ◡ -) et cum ante consonam vel versu exeunte legantur: Theogn. 65 -γνώσῃ- 238 πωτήσῃ- (AKO

ει, sed deinceps:) 239 *παρέσσῃ* ‖. Addas *ἐπίστῃ* ‖ 1085 ex coniugatione in *μι*.

Sed tamen, quantum equidem video ex exemplis, quae mihi in promptu sunt, satis multis, Homerus *εαι* terminationem, ubi versus unam syllabam longam postulat, semper per synizesin profert, contractione non usus nisi vocali sequente. Itaque, cum vix Dores antiquiores in his formis contractione usi sint, incuria librariorum mutilatae videntur.

Iambographorum quae huc pertinent exempla nobis suppeditant: Arch. tetr. 75, 2: *χαρίζεαι*. 79, 2 *τέρψεαι*. ep. 94, 4 *φαίνεαι*. An. tr. 1, 3 *ἀφίξεαι* ‖. — Arch. tetr. 66, 4: *ἀγάλλεο*. 66, 5 *ὀδύρεο*. 67: *ἀπάγχεο* (imperfect.).

Ex eis autem quae leguntur: Arch. ep. 101: *πολλὰς δὲ τυφλὰς ἐγχέλυας ἐδέξω* ‖ lenissima emendatione trimetrum acatalectum efficere potes restituens: *ἐδέξαο* ‖.

3) Antiquae infinitivorum activi terminationes (*ε-*)*μεναι* et abiecto *αι*: (*ε-*)*μεν*, quas Homerus praeter vulgares saepissime usurpat, ab elegiacis nondum desertae sunt, id quod patefit ex his locis:

Theogn. 806: *φυλασσέμεναι* (Turnebus, libri *φυλασσόμενον*) 924 *ἐχέμεν*. 939 (Mimn.) *ἀειδέμεν* (Schneidewin, vulgo *ᾀδέμεν*). 1009 (Mimn.) *πασχέμεν*. — Arch. el. 5, 4 *νήφειν ἐν φυλακῇ τῇδε δυνησόμεθα* fortasse recte Bergkius sic corrigenda esse conicit: *νηφέμεναι φυλακῆς τῆσδε* (Athenaei VL *ἐν*, ABP *μέν*, PVL *φυλακῇ τῇδε*, B *φυλακῆς τῆδε*). — Phoc. 13: pro *διδάσκειν* aut *διδασκέμεν* (id quod mihi verisimilius videtur) aut *διδασκέμεναι* scribendum est (vid. Bergk. not.) — Sol. 22, 1 *εἰπέμεναι* exhibent schol. ad Platonis Tim. et Proclus in Tim. Neque vero debebat Ahrensius scripturam Aristotelis Rhetor. *εἰπεῖν μοι* genuinam habere (confert Ξ 501 et Herodot. 8, 68, 1); nam Aristotelem ex memoria citasse indicare possunt *Κριτίᾳ* forma et varia scriptura *πυῤῥότριχι*. Ceterum idem vir doctus infinitivos omnes spurios esse existimat [4]). Quam in sententiam

4) Act. philolog. p. 57. 58.

certe non delapsus esset, si vss. Theogn. 924 et 939 optime traditos respexisset.

Formam Doricae dialecti propriam nescio an Bergkius recte reposuerit: Theogn. 260 pro eis quae vulgo leguntur *φεύγειν ὠσαμένῃ* coniciens *φεῦγεν ἀπωσαμένῃ*, cum AKO exhibeant *ἀπωσαμένῃ*. Cuius formae originem infra accuratius exponemus.

Magnis difficultatibus impedita est quaestio de infinitivis aoristi primarii activi. Qui apud Homerum praeter vulgarem formam *εῖν* etiam diductam *έειν* habent, eamque, si recte calculos adhibui, 102 locis, 53 Iliadis, 49 Odysseae [5], atque apud Ionicae prosae scriptores codices saepe has formas praebent. Miraberis igitur, quod apud elegiacos et iambographos ubique contractio tradita est: 51 locis, quorum 43 ad elegias (26 Theognidis, 5 musae puerilis), 8 ad iambos spectant, in verbis quae secuntur [6]: a) *ἀδεῖν* (cf. Sol. 7, 1), b) *βαλεῖν* (Arch. tetr. 72, 2), c) *εἰπεῖν* (Theogn. 519), d) *ἐλθεῖν* (Sim. 1, 8; 7, 33); e) *εὑρεῖν* (Theogn. 639 omisi, quia recte mutatum est in *εὖ ῥεῖν*), f) *θανεῖν*, g) *θιγεῖν* (Arch. tetr. 71), h) *ἰδεῖν* (Tyrt. 10, 29. Sol. 13, 6. Theogn. 216. 905. — Arch. tetr. 58, 3. Sim. 7, 32), i) *κιχεῖν*, k) *λαβεῖν*, l) *μαθεῖν*, m) *παθεῖν* (Sol. 24, 4. Theogn. 817), n) *πεσεῖν* (Arch. tetr. 72, 1), o) *πιεῖν* (Arch. tetr. 68, 1), p) *λαχεῖν* (Phoc. 3, 8), q) *σχεῖν*, r) *τυχεῖν*, s) *φυγεῖν* (Call. 1, 12. Theogn. 1389 [mp.]).

Tantum Theogn. 426 pro *ἐσιδεῖν* optime firmato unus cod. Vrat. Sexti Emp. *ἰδέειν* habet et Theogn. 1190, ubi

5) In verbis (secutus sum Seberi lexicon Homericum): *βαλέειν, ἐμβαλέειν, ὑπερβαλέειν; δακέειν; παραδραθέειν; ἑλέειν; θανέειν; ὑπερθορέειν; εἰσιδέειν, ἰδέειν; καλλιπέειν; ἐκπεσέειν, πεσέειν; παθέειν; πιέειν; διαπραθέειν; ἀνσχεθέειν, σχεθέειν; ἐκφυγέειν, παρφυγέειν, ὑπεκφυγέειν, φυγέειν; (κατα)φαγέειν; πεφραδέειν; ταμέειν; τεκέειν; χαδέειν.* quorum 10 in 2. arsi, 31 in 3. a., 47 in 4. a., 14 in 5. a. apparent (*λ* 232 *πιέειν*, in 3. a., Seberus omisit).

6) in verbis compositis praepositiones non ascripsi.

Turnebus recte restituit προφύγοι: praeter προφυγῇ quod A, προφυγεῖν quod ceteri exhibent, solus K προφυγέειν.

Elegiacorum loci non attrectandi videntur, quia εει apud hos poëtas et, quantum ex libris grammaticis video, apud Homerum nunquam synizesin faciunt.

Aliter res sese habet apud iambographos, a quibus synizesis εει, ut infra videbimus, non aliena est. Itaque Elmsleyus cum veri specie quadam Archilocho formas diductas in εειν restituit: tetr. 71. et 72: θιγέειν, πεσέειν, προςβαλέειν. Utrum haec ratio necne probanda sit, quaeritur. Quam ad rem diiudicandam paullo longiore disputatione opus est.

Atque apud Hippocratem quidem praeter magnum numerum exemplorum contractorum leguntur VA 31 ἀφελέειν et CV 31 (antecedit τὸ ὀστέον ἀφελεῖν) ἀφελέειν τὸ ὀστέον (sequitur ἐπιλιπεῖν); deinde apud scriptores minores: Heracl. 57 ἀποθανέειν, καταλιπέειν, Democr. 70 τυχέειν; contra apud Hecataeum ubique aoristi in εῖν, conferas etiam Diog. 2 εἰπεῖν (quanquam proxime antecedit δοκέει soluta forma). Denique saepe εειν apparet apud Herodotum. De cuius usu quam maxime inter se dissentiunt viri docti. Dindorfius enim in praefatione editionis Herod. verbis longe plurimis solutam formam restituit libros manuscriptos secutus; quanquam praestantissimus M. haud raro etiam in his contractionem praebet. Bredovius [7]) vero formas diductas damnavit omnes. Dicit enim „formas ἰδέειν, μαθέειν etc., quas constat ε illud pleonastice et poëtice (sic!) recepisse, poëtis solis atque eis Ionicis scriptoribus relinquendas esse, qui epica et Ionica promiscue usurpabant.“ Quanquam minime, ut par est, probo absurdam illam et obsoletam doctrinam de „littera pleonastica“ „metri causa a poëtis addita“, vel potius assuta, tamen in eo Bredovio assentior, si illud ε „pleonasticum“ re vera legum linguae ratione habita aptam explicationem non

7) p. 324 sqq.

admittat, ex Herodoto et ex Hippocrate et ex ceteris scriptoribus optimae aetatis expellendas esse formas distractas, nisi quod ne Homero quidem aliisque poëtis veterioribus eas concedo, quoniam hoc nunc inter nos debet constare eiusmodi formationes non fuisse subiectas poëtarum libidini. — Ante omnia igitur accuratius in formarum illarum originem inquirendum est. Qua in re G. Curtium sequor [8]).

Ex eius enim sententia vocalis, quam antiquiorem usum secuti copulativam dicunt, rectius pars stirpis habenda est: in praesenti λειπε/ο, in aoristo primario λιπε/ο [9]). Ita si iudicamus, de infinitivis illis longe aliter atque adhuc factum est, statuendum erit. Cum enim ab initio eorum terminatio -εν(αι) fuisse videatur (cf. perfectum γεγον-έναι) [10]), ex λειπε-εναι, λιπε-εναι nata est forma λειπε-εν, λιπε-εν et illo ε cum vocali thematica contracto: forma λείπειν, Dor. Aeol. λείπην et λιπεῖν, λιπῆν. λείπεν et λιπὲν formae a quibusdam Doriensium usurpatae eodem loco habendae sunt ac Πριανσιές aliaque id genus ab Ahrensio II, §. 21 tractata, de ἱστά-ναι, τιθέ-ναι autem idem iudicandum est quod de ἀναδείκνυ-ντι et similibus.

Et hanc formam re vera antiquissimo tempore in usu fuisse accentus docet, qui nisi in λιπέ-εν olim in paenultima, nunquam in λιπ-εῖν in ultimae syllabae mora priore acutus esse poterat.

His igitur Curtius mihi demonstrasse videtur illam ει diphthongum in λιπέειν non natam esse ex lingua genetrice,

8) Hanc sententiam praeceptor meus quondam occasione data ὡς ἐν παρόδῳ cum sociis seminari philologici communicavit.

9) Vide eius commentationem inscriptam: „Zur Chronologie der indogermanischen Sprachforschung" Des V. Bandes der Abhandlungen der philologisch-historischen Classe der königl. sächsischen Gesellschaft der Wissenschaften Nr. III, Leipzig 1867, pag. 221 sqq. Cf. quae iam antea Schleicherus Comp. 2 p. 757. 777 docuit.

10) Formas infinitivorum antiquitus fuisse duas: μεναι et εναι, non, quae est Ahrensio opinio, unam εμεναι, satis demonstrat Curtius in libro „de nominum Graecorum formatione" pag. 58 sqq.

quae sibi in talibus rebus constare soleat, sed potius ex aetate recentiore ignara verae formarum originis. Neque quidquam impedit, quominus forma *εεν* ubique apud Homerum restituatur. Etenim 88 locis consona sequitur; ex relicuis autem 14, ubi vocalis sequitur, 2 excusantur caesura mascula pedis secundi, 7 pedis tertii, 5 pedis quarti [11]), cum hae versus sedes omnes faveant productioni syllabarum [12]). Accedit, quod *ν* in earum consonantium genere habetur, quae „durantes" vocantur, itaque maxime idonea est, quae productionis excusationem praebeat. Cf. §. 5 *ἄμμορος* [13]). Cum autem in carminibus Homericis olim *εεν* scriptum esset, i. e. EEN, ipsa scriptura [14]) explicat, quam facile fieri potuerit, ut inde EEIN factum sit ab eis, qui nec rationem formae veram intellegerent, et vetustioris alphabeti signum, quod est E vel per simplex E vel per EI reddere possent. Ceterum elucet, quod constanter idem medicamen adhibetur, in eo positam esse totius huius rationis summam probabilitatem.

Iam ut redeamus illuc, unde deflexìmus, quid tandem magis consentaneum esse potest quam putare has formas in *εεν* exeuntes recentioribus quoque Ionibus esse restituendas? At confidenter hoc contendere licet, si apud Ionas recentiores in usu fuissent, certe earum originem non tam mature oblitteratam fuisse, ita ut ne ullum quidem vestigium relinqueretur. Itaque solutas formas tantummodo in carminibus Homericis ex vetustissimo tempore resedisse existima. Cui sententiae inde summa fides additur, quod nullo loco apud poëtas elegiacos et iambicos inter tot formas

---

11) Sunt *μ* 446, *ν* 477; — *Σ* 511, *T* 15, *Ψ* 467, *Ω* 608, *α* 59, *ι* 137, *λ* 232; — *Δ* 263, *K* 368, *X* 426, *ε* 349, *θ* 508.

12) Cf. Hoffmanni „quaestiones Homericas" §. 73 sqq.

13) Idem fere valet in Hesiodum, qui tantum in scuto formas distractas 6 praebet.

14) En gravis causa, cur non *εμεν* formam, ea quae olim erat mea sententia, pro subditicia *εειν* Homero reddendam esse nunc credam.

contractas deprehenditur unum solutionis exemplum, vel εειν, vel εεν. Nonne poëtae illi solutam formam, si usitata fuisset, interdum saltem ita usurpassent, ut ε prius ante εν etiam unius morae vim haberet? Deinde quamvis perraro inveniantur infinitivi aoristi primarii in inscriptionibus Ionicis, tamen haud parvi momenti est, quod ne unum quidem solutionis exemplum contineant. Denique qui animadvertit quam saepe a librariis in scriptores Ionicos, maxime Herodotum formae epicae introductae sint, is mirari nequit, etiam vitiosas illas formas non exclusas esse, praesertim cum inter eas et futura verborum liquidorum et verba in εω magna similitudo intercedat, atque omnino „ε pleonasticum" prosae scriptorum proprium habitum esse videatur (cf. τουτέων in declinatione in ŏ exeunti, εων in alterius declinationis genetivo stirpibus quae in consonam cadunt, obtrusum; vel in aoristo prim. medii nonnullis locis ε ante εσθαι irrepsit).

Itaque solutas formas ab iambographis cohibeamus, ex prosae vero scriptoribus removeamus.

4) Vocalem copulativam in coniunctivo elegiaci interdum ad Homeri exemplum non produxerunt. Ingeniose, ut solet, Westphalius [15]) perspexit Homerum non ut vulgo putant, vocalem „ex licentia poëtica" „metri causa" corripuisse, sed servasse ab origine brevem ex antiqua lingua. Pertinent enim tales formae ad verba, quae in indicativo aut omnino vocalem copulativam, sive thematicam [16]) ab origine respuebant (cf. ἴ-μεν, Sanscrit. i-mas, φα-μέν etc.), aut certe praeter formam cum vocali thematica compositam etiam alteram breviorem habebant, ita ut in coniunctivo non opus esset vocalium $^{\epsilon}/_{o}$ productione, sed breves sufficerent. Latissime patet haec formatio in aoristo secundario, cuius in indicativo vocalem posteriore demum tempore ascitam esse testatur lingua Sanscrita, ubi plurimi aoristi carent vocali.

15) „Allgemeine griech. Metrik" (II, 2) pag. 279 sqq.

16) Curtius de his formis egit in commentatione inscr. „zur Chronol." pag. 229 sqq. [45 sqq.]

Elegiacos non tam ex popularium consuetudine quam ex Homeri imitatione vocali brevi usos esse inde concluditur, quod propter eiusmodi exemplorum paucitatem iam Homeri aetate longam vocalem vulgatam fuisse credendum est.

Brevem vocalem igitur servarunt:

Sol. 2, 5: ἴομεν, quod saepissime apud Homerum legitur, idque haud raro in eadem (prima) sede. 20, 1: ἀλλ' εἴ μοι κἂν νῦν ἔτι πείσεαι, ἐξέλε τοῦτο.

Mimn. 2, 9 et 3, 1: παραμείψεται.

Theogn. 199 sqq.: εἰ δ' ἀδίκως παρὰ καιρὸν ἀνὴρ φιλοκερδέϊ θυμῷ ‖ κτήσεται[17]), 513 sqq.: νηός τοι πλευρῇσιν ὑπὸ ζυγὰ θήσομεν ἡμεῖς οἷα etc., παρέξομεν, 706 sqq.: ἄλλος δ' οὔπω τις τοῦτο γ' ἐπεφράσατο, ὅντινα — νέφος ἀμφικαλύψῃ ‖ — κυανέας τε πύλας παραμείψεται. 802: Οὐδεὶς ἀνθρώπων οὔτ' ἔσσεται οὔτε πέφυκεν, ‖ ὅστις πᾶσιν ἁδὼν δύσεται εἰς Ἀΐδεω. 1055 sq. (Mimn.) ἀλλὰ — ἐάσομεν, αὐτὰρ — αὔλει, καὶ μνησόμεθ'. 1133: καταπαύσομεν (4: ζητῶμεν). 1307 (mp): μήποτε καὶ σὺ βιήσεαι.[18])

§. 18.

De verbis puris.

1) Verba in εω exeuntia, quae ut cetera pura consonam, plerumque j, post vocalem thematicam amiserunt, semper fere apud Herodotum, Hippocratem, ceteros pedestris ora-

17) De futuro cogitari non posse totus verborum conexus indicat, cf. etiam quae antecedunt vs. 197 sqq. — εἰ particula autem ut apud epicos et alios lyricos et tragicos haud raro cum coniunctivo coniuncta est, cf. Sol. 13, 29; 4, 30. Call. 1, 13. Theogn. 321 etc.

18) Theogn. 749 sqq. ὁππότ' ἀνὴρ — ‖ 51: ὑβρίζῃ -, οἱ δὲ δίκαιοι ‖ τρύχονται neve τρύχονται coniunctivum putes, neve cum Bekkero scribas τρύχωνται. Orationem obliquam recta permutari bene intellexit Bergk. Mus. Rhen. III, 419.

tionis scriptores soluta reperiuntur, Homero, utcunque metrum postulat, modo formam solutam modo contractam ponente. Cum hoc in universum faciunt elegiaci, cum illis iambographi.

A) εε et εει vocales

elegiaci epicorum more et solutas relinquunt, conferas: Mimn. 5, 1: ῥέει ἄσπετος ἱδρώς‖. Theogn. 12: | ἔπλεε; 37 ὁμίλεε („ὁμίλει· γρ. ὁμίλεε" l) in 4. thesi, 221: δοκέει.

et contrahunt, cum synizesis non admitti soleat. Quodsi videntur, cum numerum formarum solutarum exiguum, magnum contractarum respicis, Homeri vestigia deseruisse, non neglegendum est permulta exempla inveniri in pentametris, ubi longiores formae non commode adhiberi poterant. Contractionem autem hi loci passi sunt: Tyrt. 11, 3 φοβεῖσθε. Sol. 13, 42: πολλὰ δοκεῖ ‖ Theogn. 88 φιλεῖς. 395 φρονεῖ (τὰ δίκαια φρονεῖ A, τ' ἄδικα φρονέει reliqui, vid. Bergk.). — 405 δοκεῖν. 874. 1092. 1094 φιλεῖν. 919 πονεῖν. — 600: ἠλάστρεις — | 31 προςομίλει‖. 1165 ὁμάρτει ‖ 75 ἐπιχείρει 597 ὁμίλει‖. — 1255 (mp) 1270. 1368 φιλεῖ. 1258. 1364 φιλεῖν. 1243 ὁμίλει ‖ (est idem vs. ac 597). —

in his vero contractio, utpote quae in prima thesi adhibita sit, secundum §. 11, 5, not. 15 offensione caret:

Arch. el. 5, 3 ἄγρει. Tyrt. 11, 2: θαρσεῖτ'. 11, 26: κινείτω —|. Theogn. 830 πένθει 481 μυθεῖται. 482 αἰδεῖται. 1032 ὄχθει (Bergk. scr.; vulgo ἔχθει, K ἔχθῃ). 1056 (Mimn.) αὔλει.

Eodem modo longe plurimis iambographorum locis formae cernuntur contractae:

Arch. tetr. 69, 1 ἐπικρατεῖ‖. ep. 116 καθαιρεῖ (Bergk. coni. καταγρεῖ) in fine trimetri catalectici, ep. 108* φρονεῖς. Sim. 7, 65 φορεῖ‖. 108 δοκεῖ ‖ (Bergk.: „fort. δοκῇ") 83 εὐτυχεῖ. 97 ὠφελεῖν‖. 103 θυμηδεῖν. 108 σωφρονεῖν. Hipp. tr. 6, δεῖ δ' αὐτὸν ἐκποιήσασθαι‖. quattuor solum loci antiquiorem rationem secuntur. De qua re, ut recte statuamus, primum monendum est non solum Herodotum contractionem respuere, sed etiam Hippocratem, cf. C. 182

ὠφελέει. 568 ποιέει et saepe, AAL 18: δοκέει. 1 ποιέειν. 2 ἐνθυμέεσθαι 13 ἐξουρέεται E I p. 160 173 ἡμορράγεε. 194 ἤλγεε, πονέειν. E III 205. 207 ἐπόνεε 208 ἤλγεε. 210 ὠφελέειν. 217 καλέεται. VA 7. 10. 17 δοκέει. 14. 37: ποιέει. 11 σιτέεσθαι. 24 ῥοφέειν ῥοφεέτω. 30 ἐξαιρέειν. CV 9 καλέεται. 12. 17 ποιέεσθαι. 14 ποιέει. 17 δοκέει. 30 ἐξαιρέειν, etc.,[1]) nec non ceteros Ionas, cf. Hecat. 284 κινέεται (antecedit περιπλεῖ). 332 δοκέει. Cleobuli 5 σκοπέειν. Anaxagor. 6 κρατέειν κρατέει 7 κινέειν, ἐποίεε. 11 ποιέει. Diogen. 1. 2 δοκέει. 4 ἐννοέεσθαι. Meliss. 1: συγχωρέεται. 5 κινέεται, κινέεσθαι. 14 χωρέει. Heracl. 18 ἀφικνέεται. 19 ἐξαρκέει. 69 ὠνέεται. 92 ὁμολογέειν. 93. 96 ὁμολογέει. Democr. mor. 3 αἱρέεσθαι. 14 ὀξυδερκέειν. 20 ψυχέειν, κακοπαθέειν. 25 δοκέει. 24 ποιέει. 44 ξυγχωρέειν. 80 ἀκέεται ἀπαιρέεται. 227 μετανοέειν. Deinde nonnullis locis ab iambographis synizesin adhibitam videmus, quae ne apud Homerum quidem in usum venerit: Arch. tetr. 64 κερτομέειν (Clem. Alex. Strom. et schol. Od., contra Stobaeus: εἶν) 80 φιλέειν (cf. §. 17, 1) Sim. 1, 9 δοκέει βροτῶν ||, et fortasse etiam Hipp. 74, 1: δοκέει ||, ita ut sit iambus, non choliambus (vid. Bergki not.). Quid multa? Facile est intellectu iambographos solitos esse has formas non contrahere. Quocirca corrigamus locos deformatos. Neque nobis metuendum esse arbitror, ne temeritatis arguamur, propterea quod in optimo Hal., ut recentiores titulos (cf. Mylas. 2691, Trall. 2919) mittamus, l. 45 ἐπικαλεῖν legitur. Ceterum in summam suspitionem mihi venit haec forma, cum in aliis formationibus solutio appareat; facile, si quid video, lapicida in ἐπικαλεν (sic scriptum est) unum

1) Exempla contracta, quorum numerus non exiguus est, si scriptorem non certa ratione destitutum esse putas, librariis tribues; veluti ῥῖκει E I 192. E III 201, παρελήρει E I 196 etc. Formae κατενόει E I 186. 187. 188. 192. 194. 197. E III 202. 204. 205. 206. 211. 212. 224. 225. 229. 235. διενόει 204 παρενόει 234 cum vocali thematicae vocalis antecedat, non attentandae videntur.

ε omittere poterat. Idem iudicandum erit de forma l. 23: [ἢ̓ν] δέ τις — ἐπικαλῇ, praesertim cum tota sinistra inscriptionis pars Newtonis manu descripta sit, et ipse se nonnunquam errasse profiteatur.[2]) Fac scripturam traditam recte sese habere. Nonne ceterae formae solutae convincunt contractionem saltem non multis annis ante titulum exaratum adoptari coeptam esse?

B) εο et εου vocales

cum apud Homerum tum non mutentur, tum coëant in ευ, idem fere apud elegiacos inveniri consentaneum est. Ac de formis contractis §. 8, 1 a) satis dictum est.

Solutae autem leguntur formae:

Mimn. 14, 3 κλονέοντα. Phoc. 9, 1 δοκέουσι. Xen. 2, 5 καλέουσι. Theogn. 162 δοκέον|. 625 φρονέοντα (sing.) 738 φιλέοντες. 827 φρονέοντας. — 278 στυγέουσ', a quo verbo contractio omnino exclusa erat.

Iambographorum exempla iam loco c. allata sunt.

C) ε cum sequenti η, ω, οι colliditur in elegiis:

Phoc. 16 ἀπαιτέων||. Theogn. 503 οἰνοβαρέω (AO et Stob., οἰνοβαρῶ rel.), ubi ε et ω vocales synizesin efficiunt, Tyrt. 12, 4: νικῴη δὲ Θέων | Theogn. 27 φρονέων. 137 δοκέων. 145. 1144 εὐσεβέων 534 ὀχέων (Bergk. δονέων coni.) 552 δοκέω. — 339 δοκέοιμι. 926 τελέοις. — 1166 τελέῃς, quanquam suspectum est (scribendum videtur: τρέψῃς, cf. Hesiod. op. 646: εὖτ' ἂν ἐπ' ἐμπορίην τρέψῃς ἀεσίφρονα θυμόν, alia coni. Bergk.)

Verum saepius poëtae, qui in vita cotidiana alia atque Ionica dialecto utebantur, contractionem adhibuerunt deficientes ab usu Homeri:

Theognis vs. 138: καί τε δοκῶν. 371 κεντῶν. 873 αἰνῶ. 914 τελῶν. 1134 ζητῶμεν. 1210 οἰκῶ. — 96 φρονῇ. (Ai, ceteri φρονεῖ). 609 προςομαρτῇ. 929 ἢν — πλουτῇς (An, εἰ πλουτεῖς ceteri). — 1119 φιλοῖ. 310 δοκοῖ (Geel. coni., δοκεῖ Bekker, δόκει codd.). —

2) Sauppe, p. 304.

Rectius tamen has formas damnabimus, quanquam etiam in mitiore Doride recentioris aetatis contractionem expertae sunt. Hoc commendare potest etiam vs. 137 δοκέων. Quam enim veri dissimile est poëtam statim vs. 138 eandem formam contraxisse synizesi, qua alibi usus est, non ascita! Praeterea vs. 873, ubi ceteri codices omnes αἰνῶ praebent, n codex alterius familiae optimus a m. pr. exhibet αἰνέω. Etiam substantivi et pronominis exempla, ubi εω, εη non coalescunt, meam sententiam confirmant. Ceterum conferas quae §. 8, 3 diximus. Perinde Theogn. 1251 (mp) in ποθῶν ε ante ω inferas.

Tyrt. 12, 6 πλουτοίη fortasse defendi potest versu δ 692 φιλοίη, ι 320 φοροίη.

Sol. 12, 2 habet κινῇ. 42, mel. 4: γεγωνῇ, quae valde dubia sunt.

Ut ad iambographos transeamus, exstant haec exempla, ubi forma soluta in synizesi posita est:

Arch. tetr. 58, 1: Οὐ φιλέω. tr. 25, 3 (4. th.) et tetr. 68, 2: Ὡς ἐρέω (pro ἐράω) tetr. 70, 3 ἐγκυρέωσιν (5. th.). Anan. tr. 4, 2: ἐγὼ φιλέω (2. th.) tetr. 5, 4: δέλφακος δ' (scil. κρεῖας), ὅταν τραπέωσι καὶ πατέωσιν, ἐσθίειν‖. 5, 9 δοκέω μέν (3. th.) Sol. tetr. 32, 4: δοκέω‖. — Praeterea legitur: Arch. tetr. 68, 1 διψέων.

Iam ad horum exemplorum ipsam analogiam, si poëtas certam rationem observasse putas, solves quae repugnent:

Sim. 7, 97 ἤν τι καὶ δοκῶσιν ὠφελεῖν ‖ Hipp. tr. 14, 1 τούτοισι θηπῶν (quanquam potest etiam θήπων scribi a θήπω derivandum).

Ceterum apud Herodotum quoque soluta forma in usu est, et Hecat. 331 δοκέω, Heracl. 1 διαιρέων 94 προτιμέω Democr. mor. 30 φθονέων. 76 κρατέων. 185 ἐνορέω. 215 τολμέωσι.

Eodem modo Sim. 2, 1 ἐνθυμοίμεθα. 2, 2 φρονοῖμεν. 7, 103: ὅταν δοκῇ. 22 προεκπονῇ. Hipp. tr. 29, 2 ὅταν γαμῇ, solvenda esse existimo secundum Herodoti usum et

has formas, quae leguntur Meliss. 11: *μετακοσμέοιτο*. 13 *ἀλγέοι* (bis). Democr. moral. 2 *ποιέοιτο*. 24 *ἢν ἐπιθυμέῃς*. 188 *ὃς ἂν δοκέῃ*, *τῶν ἂν δέῃ*, *ἢν ποιέηται*; in Teïo 3044: *ἀνωθεοίη* (itaque non dubitare debebat Boeckhius l. 4 [*ἀπειθεοί*]*η* restituere; nam B 43 *ποιοῖ* contractum est, propter vocalem *ι*, quae antecedit *ε* vocali thematicae). Etiam Hippocratis, quanquam codices in his rebus maxime vacillant, eandem fuisse consuetudinem compluria exempla indicant: AAL 2: *εἰ δὲ δοκέοι*. VA 11 *ἤν τι δοκέῃ* 68 *ὅσον ἂν ὠφελέηται*. 62 *χρέοιτο*. C V 13: *ἢν περικρατέῃ*. 22. 28. 30 *ἢν δοκέῃ*.

Sol. tr. 36, 1 legitur *συμμαρτυροίη*, quod valde suspectum est, quoniam poëta vs. 11 (*ἀεικέα*). 12 (*τρομευμένους*), 37, 5 (*κυκεύμενος*) Ionas secutus est.

Stirpis vocalem verbi *αἰνέω* in futuro et aoristo secundario Theognis Homeri more constanter produxit (deteriores codd. plerumque *ε* exhibent): 93 *ἤντις ἐπαινήσῃ*. 612 *αἰνῆσαι*. 963 *μήποτ᾽ ἐπαινήσῃς* (Stob. *σσ*) 969 *αἰνήσας*. 876: *τίς δ᾽ ἂν ἐπαινήσαι*. 1080: *αἰνήσω*. 756 *αἰνήσεις*. Simonides e contrario epicum usum respuens dicit: 7, 29: *ἐπαινέσαι*. 112: *αἰνέσει*.

Similiter Sol. 2, 5 *μαχησόμενοι* dixit, Theognis tamen 687 *μαχέσασθαι*, quod ab Homero non alienum est.

2) Verba in *αω* desinentia, quae Homerus nonnunquam immutata relinquit, elegiaci constanter vulgari ratione contraxerunt. Conferas

Arch. el. 5, 2 *φοίτα*. Call. 1, 20 *ὁρῶσιν*. Tyrt. 12, 44 *πειράσθω*. Mimn. 5, 2 *πτοιῶμαι δ᾽ ἐσορῶν*. 1, 8 *προσορῶν*. Tyrt. 12, 37 *τιμῶσιν* 10, 11 *ἀλωμένου*. Sol. 4, 15 *σιγῶσα*. Theogn. 81 *οἵτινες ἂν τολμῷεν*. 168 *καθορᾷ*. 433 *ἰᾶσθαι*. 159 *ἀγοράσθαι*. 247 *στρωφώμενος*. 320 *τολμᾷ*. 358 *πειρῶ*. 519 *ἢν — εἰρωτᾷ*. 932 *ἢν — ὁρᾷ*. 887 *βοῶντες*. 1059 *ὁρῶντι*. 1151 *ἐρεύνα* etc.

Proprietatis enim illius Ionicae, ex qua ante *ου*, *ω*, *ο* constanter fere thematis vocalis *α* mutetur in *ε*, apud elegiacos tantum haec leguntur exempla:

Theogn. 169 μωμεύμενος. 369 μωμεῦνται. Etiam apud Homerum et Doris non multa invenies.

Idem fere dicendum est de iambographorum reliquiis, unde congessi: Arch. tr. 25, 3. tetr. 68, 2 ἐρέω, 68, 1 διψέων. Sol. 37, 5 κυκεύμενος (contra κυκώμενος el. 13, 61).

Multo tamen saepius α in contractione servata est:

Arch. tetr. 65, 2: δρῶντα acc. sg.; 66, 1: κυκώμενε; 66, 4: νικῶν. 74, 6 εἰσορῶν. — Sim. 1, 4 ζῶμεν (vid. Bergki not.); 7, 14 πλανωμένη, 26 ῥιγῶσα, 109 λωβωμένη, 111 ὁρῶντες, 118 ἀμφιδηριωμένους. — Hipp. 11 κατηρῶντο; 23: μαδῶντα (Stephanus et Hemsterhusius μυδῶντα coni.) 104 inc.: ἀρριχῶμαι.

Cum igitur formatio illa admodum rara sit in iambis, latissime pateat in recentiore Herodoti dialecto [3]) et ut videtur scriptorum minorum (leguntur enim: Anaxag. 10: χρέονται. Meliss. 17 ὁρέομεν. Heracl. 94 προτιμέω. 96 χρεόμενοι. Democr. mor. 185 ἐνορέω. 215 τολμέωσι (at 231 τιμώμενοι) physic. 4 ὁρέοντες) iambographi severi ionismi vestigia deseruisse videri possint, nisi forte tibi in mentem veniat haec omnia corrigenda esse. Verumenimvero non obliviscendum est illud ε recentioris originis esse quam α atque ex hoc ipso natum. Quamobrem iambographorum temporibus has formas nondum in frequenti usu fuisse libenter credimus. Ceterum etiam in illa Iadis specie quam Hippocrates sequitur α in ε mutatum, si libris fides habenda est, non tam late vagatur; legimus enim: C. 139. 452. 468 οἰδέουσι. VA 2: ἐχρέοντο. 14. 68 (bis) χρεομένοισι· 17 χρέονται. 17. 19 χρέωνται. 62 χρέοιτο. AAL 7 οἰδέοντα. 22 χρέονται. 26 χρεόμενοι (quae verba omnino prorsus in alteram flexionem transiisse videntur, cf. VA 15, AAL 9 χρέεσθαι. [4]) VA 43 ὁρέω. CV 22 ὁρέων. AAL 25. 26

3) Bredov. 388 sqq. Dindorf p. XXIX sqq. Lhardy eam magis exiguis finibus circumscribit in quaestionum de dialecto Herodoti cap. II, cf. maxime pag. 19 sqq.

4) quanquam E III 223 προςεχρῆτο dictum est et nonnullis aliis locis χρῆσθαι.

διαιτεῦνται, contra C. 67. 187 τελευτῶσι 20 ἀποτελευτῶσι, χαλῶντες. 499 ὁρῶσι. E III p. 208. 235. 236 σιγῶσα. AAL 29 ἰῶνται, ἐπαιτιῶνται. πειρωμένοισι. 4 ἡβῶσι. 30 τιμώμενοι. VA 42 ἐπισπῶνται CV 1: τελευτῶσα. 12 ὁρῶντι. 28. 29 ὁρῶν.

Formae quae distractae dicuntur, quibus Homerus saepe usus est, in elegiis nusquam inveniuntur. Jure enim Ahrensius et Bergkius Theogn. 877 (Mimn.) reiecerunt vulgatam scripturam ἡβώοις (A ηβανοι, O ἡβάοι, K ἡβώης, bdehlmn ἡβάοις, f βαΐς), id quod docet idem versus post v. 1070 repetitus, ubi codd. τέρπεό μοι exhibent, quod apertum glossema est pro verbis corruptis ἥβα μοι. Neque vero debebat Bergkius Sol. 13, 11 pro ὃν δ' ἄνδρες †τιμῶσιν in annotatione formam distractam μώωσι conicere; probanda videtur Ahrensi coniectura μετίωσι.

Jam singula quaedam commemorabo, in quibus poëtae Dorici ad normam suae ipsorum dialecti α cum sequenti ε et ει in η coniunxerunt.

λῇ Theogn. 299 derivandum ab antiquo verbo λῶ Dorium maxime proprio (restitutum est e Sauppi verissima coniectura). Quod in hoc vocabulo poëta etiam Dorica contrahendi ratione utitur, minime mirum esse potest. Apud eundem legimus vs. 1156 formam ζῆν. Etiam Hippocrates CV 4 ζῇ ὤνθρωπος dicit. Ceterum non parvi faciendum est haec verba monosyllaba esse, quorum alterum in Attica quoque lingua peculiarem rationem sequitur. Putaveris conferendas esse Kruegero [5]) auctore formas Homericas προςαυδήτην, συλήτην similes. At has Curtius [6]) recte vidit analogiam sequi verborum in μι. Sic etiam ἔχρη apud Tyrtaeum 3, 3 explicandum est.

3) Verba pura in οω cadentia, quae apud Homerum (ut mittamus formas distractas) et recentiores Ionas nunquam non contractionem patiuntur, apud elegiacos quo-

5) II, §. 34, 5, 3.
6) gr. gramm. §. 312, D.

que et apud iambographos non nisi contractas formas ostendunt:

Tyrt. 11, 13 *σαοῦσι* (Buttmannus, v. *σάουσι*); 5, 3 *ἀροῦν*. Mimn. 2, 12 *τρυχοῦται*. Sol. 4, 35 *ἀμαυροῖ*; 27, 6 *λαχνοῦται*. Theogn. 325 *χολῷτο*. 192 *μαυροῦσθαι*. 582 *ἀροῦν*. 868 *σαοῖ*.

Arch. tetr. 56, 2 *ὀρθοῦσιν* 3. pl., 75, 1: *γουνουμένῳ*. ep. 95 *χολούμενος*. — Sim. 7, 63 *λοῦται*. — Hipp. tr. 16, 2 et 17, 1 *ῥιγῶ*. 130 *παρεκνημοῦντο*. — Sol. 34, 1 *χολούμενοι*.

Vocalium *οο* et *οου* in praesenti et imperfecto Ionice cum *εο* (*ευ*) permutatarum [7]) nullum est vestigium. Omnino non toti Iadi haec ratio communis fuisse videtur. Nam soli libri Herodotei huius rei exempla offerunt.

Forma non contracta *ζόειν* quam Porsonus loco graviter corrupto Sim. 1, 17 pro *ζώειν* posuit, cum reperiatur tantum Anthol. 13, 21, quam maxime dubia est.

§. 19.

De coniugatione altera in *μι* exeunti.

1) De verbis, quae in praesenti terminationes cum ipsa stirpe coniungunt.

Haud raro haec verba, in nonnullis saltem formis, apud Ionas in priorem coniugationem transeunt, ita ut stirpis vocalis ultima loco vocalis thematicae verborum purorum habeatur.

Sic 2. et 3. persona sg. praes. verborum *τίθημι*, *δίδωμι*, *ἵστημι* ab Herodoto flecti solet. Quam formationem Homerus et elegiaci praeter alteram vulgarem in duobus verbis

7) Sequor Abichtum, qui dicit se sententiam suam accuratius in specimine II. quaestionum de dial. Her. expositurum esse, nempe nisum in nova praestantissimi codicis collatione. Bredovius contra pag. 391 sqq. contractioni in *ευ* vocales *οε*, *οο*, *οου* subiectas esse existimat.

prioribus adhibent, nunquam in ἵστημι. Etiam in diversis Iadis recentioris generibus verba illa non constanter hoc modo declinata esse videntur. Nam Hippocrates eam tantummodo recepit in δίδωμι, praeterea autem in ἵημι, conferas: C 126. 191. 570. AAL 7. 9 ἱστῆσι, contra [E I p. 183 ἐπαναδιδοῖ et ἐπιδιδοῖ] AAL 19 ἀναδιδοῖ (C. 452 διαδίδωσι; haec praenotio tamen non genuina videtur). AAL 13 διίει (antecedit ἀφίησι, quod CV 29 quoque legitur), apud Simonidem in δίδωμι verbo usitata est, non in τίθημι. — Hic habes locos poëtarum collectos:

Mimn. 1, 6; 5, 7 τιθεῖ. Xen. 1, 2 ἀμφιτιθεῖ (libri vitiose ἀμφιτιθείς) Theogn. 282 τιθεῖ. Arch. tetr. 56, 1: Τοῖσι θεοῖς τίθει τὰ πάντα Grotius coniecit (vulgo τίθει πάντα, Vind. Stobaei τ' εἰθεῖα π., B τ' εἰ θεῖα πάντα; Bergk. suspicatur formam τίθητι nusquam alibi repertam). — Mimn. 2, 16. Sim. 7, 54 διδοῖ. Apud Theognidem haec formatio, quam Dores prorsus ignorarunt, etiam ad infinitivum pertinet, de quo infra dicetur.

Contra legimus: Sol. 4, 34 ἀμφιτίθησι. 13, 62; 26, 2; Theogn. 589 nec non Sim. 1, 2 τίθησι. — Theogn. 1162 (ex Stobaeo recepit Bergk.) δίδως. Arch. el. 16. Sol. 13, 69. Theogn. 149 δίδωσιν.

Tertia persona pluralis: περνᾶσι Theogn. 1215 et Hipp. tr. 46, 1, et διδοῦσιν Theogn. 446. 514. 591. 1171 προδιδοῦσιν 575. 861, nata ex περα-ντι, διδο-ντι,[1]) congruit cum Homeri et Herodoti usu, qui nunquam α stirpi addito τιθέ-α-σι, διδό-α-σι etc. dicunt.[2]) Eodem modo tertia pluralis

---

1) Quis enim contendere audeat διδοῦσι ex διδόασι etc. natum esse? Accentum tantummodo miramur. Sed tamen fortasse debetur grammaticis, qui opinarentur διδόασι etc. pristinas formas esse, breviores ex his contractione natas.

2) Cf. Bredov. p. 397 sqq. 401 et Dindorf. l. c. — Hippocrates utramque exhibet: cf. AAL 24. 29. 31 τιθέασι (et praeterea fortasse bis) 30 ἀποδιδοῦσι et διδόασι. VA 7 διδόασι. C 437 ἐφιστᾶσι. Genuina videtur soluta.

perfecti ἑστᾶσι Mimn. 12, 10 (ἕστασ' Athenaei B, ἱστᾶσ PVL).

Ex imperfecto invenitur tertia pers. sg. ἐδίδου Theogn. 916 secundum recentiorem Ionismum; apud Homerum enim Bekkero auctore ἐδίδων, ως, ω flexum videtur.

In imperativo θι vel ponitur vel omittitur: conferas Theogn. 1195 ἐπόμνυθι. 4. 1303 (mp) δίδου. 1366 στῆθι. Arch. tr. 43 ἵστη. Theogn. 847 ἐπίβα.

In 2. pers. indicativi passivi ut apud Homerum σ nonnunquam eiectum videmus: Theogn. 1085 in ἐπίστῃ, ubi praeterea contractio facta est, ab Homero aliena. Vid. tamen §. 17, 2. Contra σ servatum est 485 in ὑπανίστασο. 1096 τίθεσο (2. imperf.). In aoristo primario legitur forma imperativi non contracta ἔνθεο Theogn. 1321, quae concinit cum Ionum et Homeri usu.

Infinitivi praesentis et aoristi primarii activi Homero praeeunte saepe μεν(αι) terminationem habent ab Aeolibus et Doribus adhibitam, ab his constanter quidem, ac terminationem (ε)ναι:

Theogn. 152: θέμεναι. 430 ἐνθέμεν. 845. 6 θέμεν. 544. 919 δόμεν. 221 ἴδμεναι (pro vulgari εἰδέναι; Stob. ἔμμεναι [ap. Show. bc. ἴδμεναι]). — Theogn. 181. Tyrt. 10, 1. Mimn. 2, 10: τε-θνά-μεναι, apud Mimn. haec forma pro verbis corruptis δὴ τεθνάναι recte a Bachio reposita est. Vid. §. 7. not. Non assentitur Ahrensius, qui commendat τεθνᾶναι.[3]) Attamen ante terminationem ναι, ut G. Curtius verissime monet, semper brevis est vocalis, cf. ἑστάναι, τετλάναι etc.; atque etiamsi vocalis longa licita esset, potius scribendum fuisset τεθνῆναι, non Dorice τεθνᾶναι, participi τεθνηώς ratione habita. Bachi emendatio confirmatur etiam simili corruptela loci Theognidei, ubi tantum A τεθνάμεναι servavit, bcfgm vero τεθνάναι, dchln τεθνᾶναι exhibent.

Brevior infinitivi forma, quae sola apud Ionas et Atticos

---

3) Philologi supplem. I, 539.

in usu est, apparet: Theogn. 561 ἐπιδοῦναι 861: δοῦναι 577 θεῖναι. 771 δεικνύναι. — Cf. Sim. 3, 1 τεθνάναι etc. Praeterea singulares infinitivi formae commemorandae sunt: Theogn. 286 πιστὰ τιθεῖν ἐθέλων. Theogn. 104 τοῦ μεταδοῦν ἐθέλοι, quam Buttmannus restituit pro corruptis, quae in libris exstant: τοῦ μεταδοῦναι θέλοι in A, τοῦ μέγα δοῦν' ἐθέλοι in bdefhlmn, τοῦ μεγάλου δοῦναι θέλει in O, δοῦναι θέλει τὸ μέγα in K (ἐθέλει etiam in cgi); nam de αι ante ἐθέλοι eliso cogitari non posse demonstravit idem vir doctus.[4]) Theogn. 1329 autem Σοί τε διδοῦν καλόν ἐστι Bergkius scripsit pro δίδοντ' ἔτι καλόν; praeferenda tamen est Hermanni simplicior emendatio διδοῦν' ἔτι καλόν, modo elisionis signum removeas. Infinitivus ibi necessarius est propter membrum oppositum: ἐμοί τ' οὐκ αἰσχρὸν ἐρῶντι ‖ αἰτεῖν.

Quibus ex infinitivis τιθεῖν et διδοῦν formati sunt ad analogiam verborum purorum. Cum aoristo δοῦν vero compares similes φῦν et πῖν a Parmenide usurpatos, δῦν in inscriptione Lesbiaca a Conzio[5]) nuper reperta; ipsum δοῦν apud Phoenicem Colophonium (I, 20 delectus Schneidewiniani) Naekius recte coniecit pro vulgata scriptura δ' οὖν. Nata est haec forma e δό-εναι, δοῦναι abiecta αι diphthongo.[6])

Aoristus verborum δίδωμι et τίθημι, qui ex stirpibus plenioribus κ consona auctis δω-κ, θη-κ (cf. Lat. fa-c-io, quod eiusdem radicis est; cum ἕ-η-κ-α cf. ia-c-io) formatur[7]), non modo in singulari numero ut maxime apud Atticos, sed etiam in plurali atque in medio apud Ionas (ex Hippocrate annoto E III 229. 230 ξυνέδωκαν) et Homerum in usu est, in plurali apud Doris quoque. Huc pertinent:

4) gramm. max. I. p. 217 not.

5) Conze „Reise auf der Insel Lesbos," Hannover, 1865.

6) Propter analogiam aliarum formarum τιθεῖν et διδοῦν non hoc modo explicandas esse arbitror. Res ipsa fere eadem est.

7) Grundz. 60. 359.

Theogn. 813 προυδωκαν; 1057 (Mimn.). Sim. 7, 22 ἔδωκαν, Theogn. 1150 θηκάμενοι. Praeter has formas tamen breviores leguntur: Arch. el. 9, 6 ἔθεσαν. Theogn. 272 ἔδοσαν, 463 δόσαν, ab usu Homerico et Ionico (cf. ἀνέθεσαν in titulis Milesiis c. d. Olympiadis 60, Kirchh. Stud. p. 24) non alienae, prorsus alienae a Dorica ratione, quae ubique formas brevissimas ἔδον etc. flagitabat.

Ex ceteris verbis huius classis praecipue ea sola afferam, quae formas vel poëtarum vel Ionum recentiorum proprias habeant.

Ac primum quidem mihi commemoranda sunt haec verba, quorum stirps in α exit:

δάμ-νη-μι (cf. Arch. ep. 85 δάμναται. Theogn. 173 δάμνησι) vel δαμ-νά-ω (cf. Theogn. 1388 δαμνᾷς) in perfecti participio δεδμημένος dicitur Sim. 1, 13. Theogn. 177.

φημί verbi exstat infinitivus φάσθαι Xenoph. 6, 3, qui maxime poëtarum est.

χρῆμι etiam in 1. pers. plur. stirpis vocalem producit: Theogn. 806, ubi χρῆμεν Bergkius recte ex K recepit (cet. χρὴ μέν). Dorica vox videtur. Conferas ἔχρη §. 18, 2 in fine.

Deinde ex stirpibus, quae ε in fine habent:

δίζημαι eodem modo ut apud epicos et Ionas semper η longam vocalem sibi vindicat: Phoc. 10 (schol. Aristot. δεῖ ζητεῖν, Diogenian. δίζεσθαι) Theogn. 180 (A, ceteri δίζεσθαι cum Stobaeo) in δίζησθαι, Theogn. 1300 (mp) δίζημ' 183 διζήμεθα Phoc. 8, 2. Theogn. 83. 403. 415. Sim. 29 διζήμενος. Conferenda sunt ἧμαι et κεῖμαι.

ἵημι in compluribus formis a vulgari ratione declinat. Cuius verbi omnino hae formae supersunt:

ἵησιν: Xenoph. 1, 7. — ἵησι Theogn. 94. — ξύνιε ‖ Theogn. 1240 (mp) singularis imperativi forma, in qua stirpis ultima vocalis non aucta est ut in Ionico et Attico ἵει; fortasse tamen ad analogiam coniugationis in ω effícta est, tamquam stirps esset tantummodo ι, non ιε. Ceterum quam dubia sit in aprico est. — ξυνίετε 2. ps. pl. imper. Arch. tetr. 50,

ι vocali ab origine brevi [8]) ictu versus producta ut nonnunquam ab Homero, semper a poëtis Atticis. — ἵεις Sol. tr. 36, 10. Theogn. 419 (συν) et ἱέμενος iota producto: Mimn. 16. Theogn. 1064. — συνιεῖν Theogn. 565. 1237 (mp, ubi Lachmannus eundem infinitivum verisimillime coniecit) sequitur analogiam coniugationis in μι. Quanquam haec forma non apud Homerum reperitur, tamen is multas similes habet cf. ἵεις, ἵει alias in aliis verbis. — ἀφέω coniunctiv. aor. Hipp. tr. 75, 1.

Tum ex stirpibus, quae desinunt in ι, afferendum est εἶμι. Quo facilius poëtarum consuetudinem cognoscas, etiam hic formas, quas collegi, apponam omnes:

εἶμι Theogn. 1203. 579. εἶσι 1204. Sim. 7, 74. ἴμεν [9]). Theogn. 844. — ἴω Theogn. 912. ἀπίῃς 566. ἴομεν Sol. 2, 5, ubi stirpis vocalis versus ictu epice producta est. — ἴθι Hipp. tr. 15, 2. — ἰέναι Theogn. 352. 468. — ἰών Tyrt. 11, 29. Theogn. 71. 382. 476. Hipp. tr. 42, 2. — ᾔει Arch. ep. 89, 3 in trimetro. ᾖσαν Arch. 81 (Meineke, vulgo ἦσαν). ᾔεσαν Xen. 3, 3. Quae formae cum usu Ionico et Homerico congruunt exceptis tribus extremis. Atque in ᾔει quidem haerere non licet nec putandum est poëtam contractionem adhibuisse Atticos secutum, quamvis Herodotus constanter formis ἤϊα, ἤϊε utatur. Nam ᾔει non est ex forma ἤϊε vel ᾖε per contractionem (!) natum, ea quae est pervulgata opinio, sed potius, ut G. Curtius perspexit, ad aliam pertinet formationem; cum ἤι-α enim vel ᾖ-α conferendum est epicum ἐπίθεα, ᾔειν, cuius 3. ps. est ᾔει, plusquamperfecti normam sequitur. Itaque sic statuendum erit utramque formationem apud Ionas ut apud Atticos in usu fuisse; quae sententia confirmatur Hippocratis consuetudine, qui dicit E I 170 ᾔει 186. 187. 188 etc. διῄει. — Neque Archilochi ᾖσαν ex Ionico ἤϊσαν contractum miri quidquam habet,

8) cum enim ἵημι antiquitus esset jijâ-mi, iota nihil est nisi reduplicatio. Grundz. 533.

9) potest tamen infinitivus esse.

cf. §. 8. — Non vero tertiam formam ἤεσαν, quae legitur apud Xenophanem defendere debes, cum Iones recentiores (praeter Herodotum conf. Hippocrat. VA 2 CV 12) ἤϊσαν, Homerus ἤϊσαν, ᾖσαν, ἴσαν (et ἤϊον) dicat. Itaque sine dubio ex dialecto Attica incuria librariorum pro genuina ἤϊσαν illata est.

Denique commemoratu dignum est verbum εἰμί, cuius stirps in ς consonam cadit. Etiam huius formas omnes in unum conspectum redigam.

Exstant in praesenti: εἰμί Theogn. 314. 669 etc. Arch. el. 2, 2. Hipp. tetr. 83, 2.

2. pers. in tribus formis comparet. Quarum prima ἐσσί Theogn. 875, quae originem clarissime demonstrat, epica et Dorica est. Alteram εἶς minus antiquam, qua Herodotus constanter et Homerus praeter illam utuntur, repperi: Arch. ep. 107. Eandem restituimus Theognidi 456 pro tertia illa εἶ, quae neque apud Ionas neque apud Doris in usu sit, sed apud Atticos.

3 ps. ἐστί: Theogn. 376. 1225 etc. Arch. tr. 39, 1 etc. in 1 ps. pl. ἐσμέν, quae legitur Arch. tetr. 59, 2, apparet Plutarchum, a quo fragmentum illud traditur, in Atticam consuetudinem aberrasse; nam et Herodotus et Homerus sola forma εἰμὲν utuntur, cf. Diogen. Apollon. fr. 6: ἐν ᾧ εἰμεν.

2. ps. pl. ἐστέ: Tyrt. 11, 1.

3. ps. pl. apud elegiacos, cum Homerum sibi ad imitandum proposuerint, duas formas offert: quarum altera ἔασι, quae ante terminationem ντι α vocalem asciscit (ἐσ-α-ντι), legitur Xen. 7. Theogn. 623, altera simplicior ἐσ-ντι, εἰσί Theogn. 163 etc. Phoc. 15, 1. Arch. el. 4, 4. Haec etiam Ionum est, cf. Hipp. tr. 29, 1.

In coniunctivo, ubicumque stirpis ε cum η terminationis vocali colliditur, ad normam Iadis recentioris contractio fit (v. §. 16, 3): ᾖς Theogn. 1208. ᾖ Call. 1, 13. Sol. 4, 30. Xen. 1, 20 (coni. Bergk.); 5, 4. Theogn. 154 (ᾖ, εἴη n.).

252 (coni. B.) 270. 296. 405. 406. 682. 690. 694. 1086. 1238 (mp) Sim. 7, 69. An. tetr. 5, 6.

Homericam [10]) consuetudinem expressit Theogn. 466 (ἔῃ A, ἔϑει KO, ἔοι rel.) et 1354 (mp) ubi est ἔῃ. — Formam ὦμεν Theogn. 595. 597. 1243 (mp) in ἔωμεν mutandam esse supra (l. c.) monitum est.

Optativi formae hae leguntur: εἴην Theogn. 653. εἴης 1177. εἴησϑα 715. εἴη Xen. 2, 6. 19. Tyrt. 12, 5. Theogn. 349. 979. 1153 etc. Arch. tetr. 58, 3. εἶεν Theogn. 327.

Formas ἔοις, ἔοι quae coniugationem in ω secuntur, non inveni.

Imperativum ἴσϑι habes Theogn. 301. ἔστω 465.

Imperfecti species non tam varia est, quam apud Homerum; comparent enim tantum ἦσϑα Theogn. 1314 (mp). ἦν: Theogn. 700. 788. 900. Arch. 32, 2; 126; 139. Sim. 16, 2. Hipp. 38, 1; 51, 4. Arch. 115 quoque cogimur, ut οἷος ἦν ἐπ' ἥβης tertiam personam intellegamus, cum Iones in 1. ps. ἔα dicere videantur.[11]) — ἔσκεν Mimn. 14, 10. — ἦσαν Xen. 3, 2; 7, 3.

Etiam hoc loco monere non neglegam, quantopere Theognis a popularium ratione desciverit; illa enim flagitabat formam ἦς, quae posita est pro ἠστ, i. e. ἔ-εσ-τ; ἦν forma potius 3. pluralis significabatur, cf. ἔ-εσ-ν.

Infinitivus apud elegiacos epicorum more praeter formam εἶναι longe usitatiorem, cf. Mimn. 5, 3. Sol. 27, 9. Phoc. 4, 1. Theogn. 129. 405. 1283. (mp) etc., longiorem ἔμμεναι habet, in qua stirpis σ consonae μ assimilatum est: Phoc. 9, 1; 14; 16, 1; Sol. 13, 39.

Theognis 960 etiam forma Doridis propria εἶμεν secundum Bergki editionem utitur, quae nata est ex ἔσμεναι. Sed tamen cum nulla causa sit, cur poëtam ab epico usu defecisse putemus ac cum praestantissimus A ἦμεν exhibeat,

---

10) Cf. Ahrensi dissertationem inscr.: „Ueber die Conjugation auf μι im Homer. Dialekt, Nordhausen 1838“, p. 31.

11) Bredov. 405 sqq.

verisimilius est poëtam scripsisse ἔμμεν, quae est Hermanni coniectura, aut ἦμιν (vid. Bergki not.).

In participio plerumque antiquior forma ab ε vocali incipiens occurrit: ἐών Call. 1, 21. Mimn. 3, 1; 7, 2; Tyrt. 12, 32; 10, 30; Sol. 13, 39; 27, 1. 18. Xen. 2, 11 οὐκ ἐών (PVL Athenaei), ubi ε et ω synizesin efficiunt. ἐόντα Phocyl. 13. ἐόντες 9, 2. ἐόντα neutr. Sol. 4, 15. Apud Theognidem forma ἐών 29 locis (non 30, nam vs. 866 corruptus est) exstat, veluti 21: παρεόντος. 193 ἐοῦσαν. 267 ἐοῦσα. 570 (Mimn. ἐών. 1060 ἐόντι. 1270 (mp) 1368: παρεόντα. — Arch. tr. 31 ἐοῦσα. 80 asynart. ἐόντα.

Quamquam haud raro formae ε vocali carentes leguntur. Verum multae causae monent, ne libris creduli fidem habeamus.

Primum enim legitur Sim. 7, 54 τὸν παρόντα. Attamen ceteri Iones recentiores summo consensu alteram praebent formam: ut Herodotum praetereamus: Hecataeus 362 ἐοῦσαν. Ion. 1 ἐών, ἐόντα 4. 11 ἐόντων, ἐνεούσης 6 μοῦνον ἐόντα. 15 ἐόν. Diog. 2 ἐόντα. 6 ἐόν. Meliss. 1. 5 ἐόντος. 2 etc. ἐόν. Heracl. 1. 58 ἐόντος. 39. 96. ἐόντα, Hippocr. AAL 17. 25 ἐόντα. 29 ἐόντες. CV 3 ἐόντων. 16 ἐοῦσα, ἐούσης. VA 7 ἐόντα. 16 ἐούσης (ἐνεοῦσαν) 51 ἐών. E I 168 ἐοῦσα. 188 ἐοῦσα ἐούσῃ 191 ἐών, ἐόντι. E III 202 ἐόντι. 207 ἐοῦσα 214 ἐοῦσι etc.; optimus auctor Hal. l. 28 παρεόντος, 35 τὰ [ἐόν]τα; etiam in Mylasensi 2691 resedit c) 6: ἐούσης (contra a) 5: ὄντι).

Deinde apud Theognidem 12 locis exstat brevior forma 92. 98 (ὄντα). 102. 407 (ὤν). 515 (ὄντων) 516. 517. 666. 668. 916. 1118 (ubi n ἐὼν praebet). 1133 (παροῦσι). Etiam haec vide quam non recte sese habeant. Nam non solum ab Homero [12]) et recentiore Iade aliena sunt, sed etiam a Doride mediae aetatis, cuius antiquiores inscriptiones omnes alteram exhibent formam (Megarica 1052 ἐόντος). Inde

12) η 94 spurius habetur, τ 230 correctus est ab Hermanno ut videtur. Quid igitur Bekkerum impediverit, ne propter multitudinem recte scriptorum τ 489 emendaret, assequi prorsus nequeo.

simul elucet, quanta necessitate Theognidi supra pro ὦμεν: ἔωμεν restituerimus.

Propter Homeri et Iadis consuetudinem aeque Theogn. 1380 (mp) ὦν damnandum est.

Denique legitur Sol. 4, 9 παρούσας ‖ εὐφροσύνας. Quam formam falsam esse atque in παρεούσας ‖ mutandam titulis Atticis quidem demonstrari non potest; sed tamen cum universa antiquior lingua — Aeolica dialecto non excepta — stirpis ε servaverit, veri dissimile est, hoc iam Solonis aetate abiectum fuisse in Attica dialecto.

Futurum ut apud Homerum sonat:

ἔσομαι Theogn. 872. 878. ἔσσῃ 239. 252. ἔσεαι 884 (ἔσῃ) 1106. 1242 (mp). ἔσσεται Arch. el. 4, 3. Call. 1, 8. Tyrt. 10, 7. Theogn. 801. 1280 (mp) ἔσται Sol. 13, 38. Theogn. 659. 1048. ἐσσόμεθα Theogn. 1246. ἔσονται Theogn. (Mimn.) 877. ἔσεσθαι Theogn. 1077. ἐσσομένοισιν 251.

Ad analogiam huius classis verborum multi aoristi primarii, quanquam praesentis stirpes ad coniugationem in ω pertinent, vocali copulativa non instructi sunt:

ἔ-βη-ν: Theogn. 1136 ἔβαν 3. pl.

ἐ-γεν-το: Theogn. 202. 436. 661. 640 ἐπέγεντο τέλος (Stob. ἔπεσεν τὸ τέλος).

ἔ-πτα-το Sim. 13, 1.

κλῦ-θι Theogn. 4. 13. Arch. tetr. 75, 1. κλῦ-τε Sol. 13, 2.

τλῆ-θι Theogn. 1237 (mp) τλῆ-τε Arch. el. 9, 10.

Quarum formarum κλῦθι, κλῦτε, ἔβαν Homericae sunt (haec etiam Dorica), ἔγεντο ex Hesiodi theogon. 199. 705 sumpta videtur, ἔπτατο poëtarum et Ionum propria est, τλῆθι, τλῆτε maxime poëtarum.

Idem dicendum est de his perfectis:

a) quorum stirps in vocalem desinit:

τέ-τλα-θι: Theogn. 696 τε-τλα-ίη Tyrt. 12, 11 ex epica lingua recepta.

δεί-δι-θι Theogn. 1179. δει-δι-ότες Theogn. 764. Contra habes δέδοικα 39. 780. 818.

τε-θνα-ίην Theogn. 343. Mimn. 1, 2. — *τεθνεώς* 1192. En formae ex epica lingua depromptae: Tyrt. 10, 1. Mimn. 2, 10. Theogn. 181: *τε-θνά-μεναι*. *τεθνηότος* Theogn. 1205. (A O *τεθνειότος*, g *τεθνηκότος*, K e l *τεθνειῶτος*), ubi stirpis vocalis producta est propter digamma eiectum, quod antiquitus in fronte suffixi *Ϝοτ* esset [13] (*τεθνευοτ*). Contra legitur: Theogn. 1230 *τεθνηκώς*, Hipp. tr. 29, 2: *τεθνηκυῖαν*, cf. Arch. tetr. 58, 4 *βεβηκώς*. 56, 3 *βεβηκότας*.

Bredovius formam *κ* consona auctam in eiusmodi verbis apud Herodotum tantum femininis tribuit [14]); vix recte: Ionas ut Atticos in hac re sibi non constitisse persuasum habeas. An negleges testem verissimum, titulum Hal., ubi l. 28 est *ἐνεστηκότας*? — Conferas Mimn. 2, 5 *παρεστήκασι* praeter 12, 10: *ἑστᾶσι*, quorum neutrum abhorret ab usu Homeri.

πε-φύ-η (*ἐμ-*): Theogn. 396 (A *ἐμπεφύιη*, K *ἐμπεφύκει*). Conferas Homericum *πεφύασι*. *πέφυκεν* vero exstat Theogn. 535. 801. 1183.

b) stirpis in consonam exeuntis exemplum est:

οἶδα, cuius stirps est *ἰδ*. Formas in fragmentis poëtarum repertas huic schemati inserui:

οἶδα Arch. tr. 42, 1. tetr. 77, 2.

οἶδας Theogn. 491. 957. Hipp. 89*

οἶσθα Theogn. 375 *οἶδε(ν)* Theogn. 159. Sol. 13, 65. Sim. 7, 23.

ἴστε Tyrt. 11, 7. *ἴσασι(ν)* Theogn. 598. 614.

εἰδῇς Theogn. 963 (*ἴδῃς* KO).

εἰδείης Th. 125. 641. 702. *εἰδείη* 770.

ἴσθι Th. 31.

εἰδώς Th. 135. 193. *εἰδότες* 60. 141. 1114. Mimn. 2, 4. Sim. 1, 4.

ἴδμεναι Theogn. 221.

---

13) Curt., Erlaeuterungen pag. 69.

14) p. 399.

ᾔδεα Th. 853. 667 (quod supra restituimus); ᾔδεσαν Th. 54.

εἰδήσω Th. 814.

Ex his formis futuro εἰδήσω semper utitur Herodotus, Homerus praeter alterum εἴσομαι, ᾔδεσαν secundum recentiorem Ionismum et Dorismum dictum est; Homerus enim nunquam non breviorem formam ἴσαν (pro ᾖσαν) usurpat; cetera iam supra attigimus. Formae Doridis propriae ἴσαμι, ἴσας etc., quas exspectares apud Doricum poëtam, si patriam dialectum sequi voluisset, excepta 3. persona plurali (Dorice ἴσαντι) omnibus Graecis probata nullo loco reperiuntur.

2) De verbis in μι, quae stirpem praesentis syllaba νυ ad puram stirpem adiecta formant, pauca tantummodo dicenda sunt.

Nonnunquam etiam haec verba in priorem coniugationem transeunt. Exemplum superest apud Archilochum tr. 27, 2: Ἄναξ Ἄπολλον, καί σφεας ὄλλυ' ὥσπερ ὀλλύεις‖. Quae ratio non solum apud Herodotum, Hippocratem deprehenditur, sic VA 54 σβεννύει, sed etiam in Atthide et constanter fere in Doride.

Singularis forma coniunctivi est:

Hipp. tr. 19, 4 — ὡς μή μοι χίμετλα ῥήγνῦται, ubi vocalis indicativi brevis simpliciter producta est. Similem habes: ω 89, Hesiod. scut. 377. ῥήγνυνται. Neve putes prosam orationem talia respuisse; conferas enim Platon. Phaedon. p. 77 B: ὅπως μὴ διασκεδάννυται ἡ ψυχὴ καὶ αὐτῇ τοῦ εἶναι τοῦτο τέλος ᾖ, ibid. D διασκεδάννυσι, alia id genus.[15])

Ex ceteris quae huc spectant verbis maxime digna sunt, quae commemorentur: participium verbi ὄλλυμι, quod epice οὐλόμενος dicitur: Theogn. 272. 390. 768 etc., ac verbi ὄρνυμι perfectum ὄρωρε Theogn. 909 et aoristus

15) Meineke, Vindiciarum Strabonianarum libri, p. 194 sqq., Baeumlein „Untersuchungen ueber die griechischen Modi“ pag. 163 sqq.

ὄροιτο Th. 349, quae apud Homerum aliosque poëtas in usu sunt.

§. 20.

De eis, quae ex §§ antecedentibus colligenda sint.

A) Rebus quibusdam insignioribus dialectus elegiacorum omnium differt ab Homerica.

Primum enim sunt, quae apud elegiacos poëtas multo rarius quam apud Homerum inveniantur. Huc spectant digammatis abiecti vestigia, complures pronominis formae, verbi terminationes σθα, σι, μεσθα, suffixa: θεν, quod tantum bis obvium est: Tyrt. 4, 1 in Πυθωνόθεν et Theogn. 197 in Διόθεν, aeque δε, quod in Οὔλυμπονδε Theogn. 1136 et οἴκαδε: Sol. 13, 44; 4, 27; Tyrt. 4, 1; Arch. ep. 98; Theogn. 334. 476. 844. 1229 occurrit, φι quod nusquam conspicitur nisi Theogn. 111 in θύρηφι, ubi locativi vice fungitur.

Deinde elegiaci nonnullas formationes prorsus deseruerunt: antiquiorem terminationem μι primae ps. sg. coniunctivi activi coniugationis in ω exeuntis; formas, quae vulgo non apto nomine distractae dicuntur (coniunctivi praesentis et aoristi primarii verborum in μι et coniunctivi aoristi passivi, ac verborum purorum); vetustos aoristi primarii infinitivos in εεν exeuntes; suffixum θι quod nominum stirpibus additum casuum vicarium est.

Denique interdum ex patria dialecto hauserunt: sic saepius adhibent crasin et in vocibus quibusdam pro ει pleniore ε dicunt.

Praeterea:

a) elegiaci Ionicae gentis pro consona π, quam Homerus habet, in pronominibus et adverbiis interrogativis antiquiorem κ ex Iade recentiore retinuerunt.

Mirum videtur, quod Phocylides 3, 1 dicit Dorico more τετόρων ἀπὸ τῶνδε γένοντο ‖ φῦλα γυναικῶν; nam debebat,

si Homerum sequi voluisset, Aeolice πισύρων dicere, cum τεσσάρων vel potius τεσσέρων Ionica forma metro nullo modo subiungi posset. Attamen iam Hesiodus, cuius poësis ingenium admodum cognatum est cum Phocylidea, usurpavit op. 698 τέτορα. Ceterum animadvertas, formam Doricam cum Ionica non tam differre quam Aeolicam. Summo vero iure forma Aeolica ὀσδόμενος Xenoph. 1, 6 spuria habetur, quoniam prorsus non patet, cur poëta Ionicus ὀζόμενος formam reicere voluerit.

b) Tyrtaeum — cuius embateria nunc missa facias — et Theognidem in multo plurimis rebus dialectum epicam (elegiacam) expressisse secundum ea quae hucusque disputavimus, constare videtur. Tantummodo relictum est, ut meam sententiam, paucis vocibus exceptis solam epicam (elegiacam) rationem a poëtis profectam esse, non Doricam, quae *cum vulgari congruat*, certioribus argumentis demonstrem. Maxime autem dubiae videbantur verborum formae contractae. Itaque ad rem illustrandam operae pretium erit, singulas contractiones enumerare, quae in dialecto Dorica diversae sunt ab Iade, quam poëtae plerumque secuti sunt. Atque αε quidem et αη in elegiis non Dorico more in η contractum est, sed in α, neque αο, αω in α, sed in ω; deinde poëtae verbi gratia in verbis in οω exeuntibus non dicunt ἀρῶν, σαῷ etc., sed Ionice ἀροῦν, σαοῖ etc.; denique in coniunctivis coniugationis in μι stirpis vocalem α cum sequenti η non Dorice coniungunt in α (cf. τλᾷς, τλᾷ, βᾷς etc.). Apud Tyrtaeum autem, cum in vita cotidiana severiore Laconum dialecto uteretur, accedit, quod εε non in η coalescunt, sed in ει, οο et οε non in ω, sed in ου (cf. 4, 1: δήμου, 12, 40 αἰδοῦς, 11, 13 σαοῦσι etc.; contra embat. 15, 1 certe Σπάρτας εὐάνδρω scribendum est).

His consideratis frustra quaeres, cur poëtae tantum in paucis illis formis in ου et η contractis Doricam praeter Ionicam rationem servaverint — formae enim Εὐρώτα, λῆ etc. ut infra videbimus non in censum venire possunt —, cur non etiam ceteris dialectum elegiacam temperaverint.

Huc quoque spectat, quod iam supra de α suppositicio diximus: valde mirum est, tantum ibi Doricam, quae vocatur, contractionem traditam esse, ubi etiam in Atthide exstat. Iam hac de causa suspitio moveatur necesse est, ne formae illae librariorum potius somnolentiae, incuriae, ignorantiae debeantur quam certo poëtarum consilio. Addas, quod ex ratiocinatione probabili antiqua Doridis aetate omnino formae contractae nondum in usu fuisse videntur.

Quid? si tibi demonstrabo Theognidem vel Dorismos quosdam, quos ne Homerus quidem aspernatus est, anxie, ut videtur, evitasse, ne carmina Dorice saperent?

Ac de pronomine iam supra verba fecimus. Tum Homerus se non abstinuit a forma futuri Dorici *ἐσσεῖται*, abstinuit Theognis. Deinde *ποτὶ* Dorica praepositionis *πρὸς* forma tantum legitur Theogn. 215, ceteris locis constanter *πρός*: 38. 687. 810. 1071 etc.; quanquam Homerus praeter *πρὸς* quod 200 locis apparet, *ποτὶ* 89 locis (9 in compositione), *προτὶ*, quod apud Dores in forma *πορτὶ* exstat, 60 locis usurpavit.[1]) Denique fortasse etiam *ἐδίδουν* etc. huc referendum est, quod apud Dores et Homerum *ἐδίδων* etc. sonabat.

Putaverit quispiam α purum, ut in hoc rursus recurramus, et *ου*, *ῃ* contracta nonnumquam a poëtis adhibita esse, ut Doricum quendam colorem carminibus tribuerent. Attamen, quod ad Theognidem saltem attinet, hanc sententiam prorsus falsam esse intelleget, quicunque carmina accurate legerit. Etenim una eademque fere natura omnium est elegiarum.

Itaque, inquiunt, quanquam tibi largimur, ut Theognidi, qui maxime ad amicos nobiles consilio adiuvandos carmina composuerit, ubique formas Ionicas restituas, tamen apud Tyrtaeum, qui populum ad res praeclare gerendas inflammare studeret, vel ad ea, quae oraculo instituta essent, fideliter observanda, ubique scripturam traditam tuemur.

---

1) Bekker, Monatsberichte der Berl. Acad. 1860, p. 322.

Quam opinionem, ut refellamus, oportet analogiam dialecti Hesiodeae afferre.

Aeque enim poëtae Hesiodei, quanquam in vita cotidiana dialecto Delphica[2]) utebantur, plerumque Homericam secuti sunt, patriam in paucis tantum formis[3]); primum enim nonnullas syllabas finales corripiunt (cf. τροπᾰς); deinde duos genetivos pluralis in ᾶν adhibent μελιᾶν et θεᾶν, qui iam inde excusationem habent, quod, cum thematicae vocali α iota antecedat, ne Ionici poëtae quidem usitatam formam Ionicam prorsus fideliter reddere poterant (μελιέων, μελιῶν); ceterum genetivus θεᾶν vel in suspitionem vocatur; denique pro οἱ semel ἵν apparet, pro ἦσαν bis ἦν. Neminem autem fugiet haec pauca maxime eiusmodi esse, in quorum mensura discrimen intercedat inter Doricam et Ionicam rationem.

Contra in ceteris rebus omnibus constanter epica dialecto utuntur: sic in digammate[4]), quod illa aetate certe ubique fere a Doribus servatum erat; constanter η apparet exceptis paucis nominibus propriis et dativis brevioribus prioris declinationis; hi tamen quam maxime dubii sunt; porro εο in ευ contrahunt, solutum relincunt εαι; quin etiam haud raro formas distractas adhibent.

Quamvis igitur epica ratio perraro deserta sit, nonne poëtae Hesiodei carmina eo consilio composuerunt, ut ipsis popularibus de deorum cultu et de agricultura bene administranda praecepta darent?

Itaque etiam hoc modo demonstratum esse credo in illis formis Theognidem et Tyrtaeum dialectum epicam imitatos esse.

Ex formis Doricis vero tantum nonnunquam adhibitae esse videntur:

---

2) Ahr. II, 410.

3) De dialecto Hesiodea scripsit J. Foerstemann, 1863 Halis Saxonum.

4) Nonnunquam poëtae repugnanti Ϝ obtrudunt (Foerst. p. 7), veluti op. 744: μήποτε οἰνοχ. cf. μηδέ 742. 6. 8 etc.

1) quarum mensura ab Ionica diversa esset; huc pertinent: ας terminatio correpta: Tyrt. 4, 5 δημότας, 7, 1: δεσπότας; Theogn. 680 ναῦν; contractae formae 243 ᾄσονται, nisi forte ex hymnis petita sit, 584 ἀργά (coni. Eldick) 779: παιάνων; infinitivus φεῦγεν 260 (coni. B.); fortasse δοῦν 104 et ἠμέλλησα 259, ἤμελλε 906.

2) quae spectarent ad nomina et verba Dorum maxime propria: Theogn. 299 λῇ 806 χρῆμεν (recepit B.) Tyrt. 3, 3 ἔχρη. 1156 ζῆν; 771 μῶσθαι; Σπάρτα Tyrt. 3, 1; 4, 4; genetivus Εὐρώτα Theogn. 785. 1088; vocativus Τιμαγόρα 1059. αὖθις vix huc rettulerim, cum discrimen quod inter Doridem et Atthidem intercedit, in sola pronuntiatione positum sit.

c) Cum ex analogia ceterorum poëtarum non Ionicorum tum inde, quod vel in trimetris, qui propius accedant ad prosam orationem, Ionica ratio appareat, cf. ἀεικέα, κυκεύμενος, cum summa probabilitate concludemus Solonem quoque sibi constitisse in formis ad Iadis exemplum vel contrahendis vel solvendis. In his tantum peculiarem Atticae dialecti rationem agnosci licet: ἠρινός 13, 19; ᾠδή 1, 2; et fortasse in dativo πόλει 4, 7. 32.

B) a) Dialectus iambographorum Ionicorum in universum conspirat cum prosae orationis scriptoribus.

In nonnullis tamen rebus differt:

Primum enim iambographi litteram ν paragogicam multo saepius asciscunt; deinde in vocum stirpibus vocales antiquitus disiunctas, quas Herodotus interdum, saepe Hippocrates contraxit, religiosius servarunt; tum nonnunquam pleniores diphthongos exhibent (cf. πλείων et feminina adiectivorum υς, εια, υ), quorum loco Herodotus maxime simplices vocales posuit; crasin frequentant; porro κεῖνος dicunt, et θέλω, Herodoto et Hippocrate ἐκεῖνος ἐθέλω usurpantibus, atque ut antiquiores Graeci omnes pronominis relativi et demonstrativi usum nondum tam angustis finibus circumscripserunt quam Herodotus et potissimum Hippocrates; deinde in verbis puris in αω exeuntibus antiquum

α multo rarius quam Herodotus in ε extenuasse videntur neque verba in οω permutasse verbis in εω desinentibus; denique mutarum aspirationem et augmentum, quae Hippocrates ubique cum Attica dialecto communia habet, aeque atque Herodotus saepe neglegunt.

Ex his simul videre licet iambographorum dialectum efficere quodammodo recentioris Iadis aetatem antiquam, neque minus propius accedere ad linguam Ionicam, qualis in vita cotidiana usitata erat et in inscriptionibus expressa est (cf. crasin, ν ephelc.).

Nonnulla leviora, quae dialecto poëtarum Ionicae repugnare videntur, secundum totam rationem, quam ingressus sum, facile corrigi possunt.

De πώλυπος voce autem Sim. fr. 29 πώλυπον διζήμενος (pro qua exspectas πουλ.), quae e Dorica dialecto sumpta videri possit, optime Ahrensius[5] statuit antiquum istius animalis nomen esse πῶλυψ vel πώλυπος; hoc autem, postquam ad pedum multitudinem referri coeptum esset, in πούλυπος et πουλύπους mutatum esse. Cum κωρίδες Sim. 15, quod pro καρίδες (Anan. tetr. 5, 2) positum est, conferas θῶκος, quod Iones pro θᾶκος dicebant. Ceterum in eiusmodi singulis vocabulis non anxie haerendum est. De vocibus peregrinis autem, maxime Phrygiis, quibus potissimum Hipponax interdum usus est, aptius disputandum erit in libro, quem mihi de universa Iade scribere in animo est.

b) In Solonis iambis tantummodo ὅρος tr. 36, 5. εἰς 6; ποτε 3 Atticae dialecto tribuenda sunt. De αὖτις aliis id genus cf. pag. I, 61. Fortasse Solon se abstinuit etiam ab augmento omittendo, cf. tetr. 32, 3: καθηψάμην.

5) II, 168.

DE
ASPIRATIONE VULGARI APUD GRAECOS.

SCRIPSIT

VILELMUS HENR. ROSCHER

SAXO.

CAPUT I.

EXORDIUM.

Quamquam recentiore tempore saepe de transitu tenuium Graecarum in aspiratas disputatum est, cum in multis vocabulis aspiratae ex tenuibus natae esse linguarum cognatarum comparatione demonstrarentur, tamen neminem, qui in hanc rem inquisiverit, latebit adhuc et permultas quaestiones ad singulorum vocabulorum explicationem pertinentes integras relictas esse nec omnino rationem historiam fines illius transitus satis cognita haberi. Mihi igitur propositum est totam hanc rem ita recognoscere, ut quaecunque ad eam illustrandam pertineant et adhuc neglecta esse videantur quam accuratissime colligantur, explicentur et maxime fines illius transitus luculenter describantur. Sed antequam recte procedere possit mea disputatio, opus est ea quam brevissime exponere, quae adhuc de illa re explorata habemus.

Ac primum quidem inter omnes constat etiam in multis aliis linguis, quae Indogermanicae vocantur: in lingua S a n s c r i t a (cf. Grassmann in Kuhnii annall. XII. 101 et Schleicheri compendium pag. 162—172 ed. II), B a c t r i a n a (cf. Boppii gr. compar. I. 2. 69 et Schleich. l. l. pag. 186—188), H i b e r n i c a (cf. Schleich. pag. 281), U m b r i c a (cf. Aufrecht et Kirchhoff I. 78), G e r m a n i c a, quibus accedit, ut postea docebo, etiam L a t i n a, saepe tenues in aspiratas

transisse. Qui transitus facile inde explicatur, quod spiritus quidam tenui se adjunxit: quo factum est, ut aspirata evaderet. Apud Graecos vero in iis potissimum vocabulis aspiratum esse observatur, in quibus aut liquida vel nasalis tenuem sequitur (velut in φροίμιον = προοίμιον et πλοχ-μός a πλέκ-ειν) aut sibilans vel nasalis antecedit (velut in σχίζω a radice σκιδ et ἔγχος a radice ἀκ)[1]).

Deinde nonnunquam in iis quoque vocabulis tenuis in aspiratam transiit, ubi sibilans, liquida, nasalis non juxta inveniuntur, in quibus aspiratae explicari non possunt, nisi tenues omnino per se ipsas ad aspirationem propensas fuisse putamus: quod licet videre in verbis δέχεσθαι et τυχεῖν a radicibus δεκ et τυκ (cf. Ionicum δέκεσθαι et πάνδοκος, Homericum illud τετύκοντο et vocabula τύκος et Τεῦκρος) et in perfectis aspiratis, quae post Curtii disputationem (cf. Erläuterungen z. m. griech. Schulgrammatik pag. 104 sqq.) nemo pro perfectis primis, quae dicuntur, habebit. Etenim omnium illorum vocabulorum tenuem antiquiorem esse luculente apparet non solum ex comparatione cognatarum linguarum aut earum formarum Graecarum, quae aperte tenuem servarunt, verum etiam ex illa observatione, quam ubique valere videmus: omnes linguarum sonos paullatim debilitari et tamquam adedi; nam si corroborarentur etiam tenues ex aspiratis nascerentur,[2]) qui tamen transitus ne in uno quidem vocabulo adhuc demonstratus est (cf. Curtii elem. et. gr. pag. 458). Quae obser-

1) Fere eaedem aspirationis leges etiam in aliis linguis observatae sunt, nam secundum Schleicherum (Comp. p. 169 et 172) in lingua Sanscrita tenui aspiratur, si s antecedit itemque in lingua Bactriana, si j ç ś v r ṇ m secuntur. Etiam in lingua Graeca sequens σ aspirationis vim habet, ut docet scriptura χσ et φς pro vetustissima κσ et πσ = ξ et ψ in inscriptionibus antiquioribus.

2) ex tenuibus nascuntur aspiratae, si clausura oris, qua ad tenues pronuntiandas opus est paullum laxatur, ut spiritus juxta evadere possit: cf. infra cap. IX. et omnino Brücke, Grundz. d. Physiol. d. Sprachlaute, pag. 57—59.

vatio in iis maxime vocabulis magno nobis usui est, ubi modo tenuis modo aspirata scribitur et quorum etyma nec ex Graeca nec ex aliis linguis adhuc intellecta sunt. Hoc enim si quis mihi forte objiciet recentiores Graecos saepius pro aspirata tenuem pronuntiare, quod licet videre in *στοκάζομαι* pro *στοχάζομαι*, in *τέλω* pro *θέλω* aliis, deinde *αὖτις* factum esse ex *αὖθις*, denique in inscriptionibus saepe tenues pro aspiratis scribi, quae omnia adhuc non explicata sunt, infra ostendam tantum abesse, ut haec regulae illi repugnent, ut eam his, quae videntur, exceptionibus etiam confirmari perspiciamus.

Transeo igitur nunc ad rem gravissimam profitendam, quam statim accuratius demonstrare mihi propositum est: in lingua Graeca tenues cujusvis sedis, sive initio vocabuli sive vocalibus sive consonantibus omnis generis circumdatas, jam ab antiquissimis temporibus ad aspirationem propensas fuisse eamque quasi fluminis inundationem paullatim et certis gradibus crescentem postremo magnam partem linguae vulgaris veterum Graecorum occupasse, unde apparet etiam apud Graecos eandem mutationem tenuium initium cepisse, quam in linguis Germanicis praesertim perfectam absolutamque esse notum sit. Cum vero litterarum Graecarum, antequam aspiratio illa linguam vulgarem occupavit, magna pars jam exstiterit, non mirum est, quod in ipsis scriptoribus pro ingenti linguae materia pauca tantum vestigia reperiuntur, quae aspirationi illi vulgari vindicanda sint. Verum tamen hoc demonstrabo inde a quinto ante Chr. n. saeculo, quo tempore scriptores et poetae Attici efflorescere coeperunt et aspiratio vulgarem linguam inundavit, usque ad hunc diem, id est per antiquam mediam infimam Graecitatem, praesertim in iis vocabulis, quorum etymologia paullo obscurior esset, linguam vulgarem tam feliciter cum oratione urbana et expolita dimicasse, ut nonnunquam superior ex pugna discederet.

CAPUT II.

TESTIMONIA VETERUM SCRIPTORUM.

Exordior igitur ab ipsis testimoniis scriptorum veterum, quae adhuc propterea neglecta jacent, quia partim falsis conjecturis aut librariorum erroribus corrupta sunt, partim in diversis nec ita diligenter tractatis libris latuerunt. Quae testimonia in eo omnia consentiunt, quod binarum formarum in una tantum littera discrepantium, tenui scriptam antiquiorem, aspiratam recentiorem esse affirmant, partim vero aperte dicunt forma aspirata vulgares homines (qui ab Atheniensibus *ξένοι*, ab aliis Graecis *χυδαῖοι, πολλοί, παραφθείροντες* appellantur) usos esse. Quodsi ego ea quoque testimonia, quae non ipsis verbis linguae vulgaris mentionem faciunt, adscisco, videor mihi hoc jure facere non solum propter ceterorum locorum analogiam, verum etiam propter ipsam linguae vulgaris definitionem. Haec enim cum contraria sit linguae urbanae, qualis in litteris conspicitur, semperque crescat et immutetur sicut illae linguae, quae omnino carent scriptoribus, litterarum autem vis atque natura in conservatione et aequabilitate omnium formarum cernatur, mutationes ejus, quas ab ipsis scriptoribus testatas esse videmus, aliter intellegi non possunt, nisi eas ex lingua vulgari profectas esse statuamus.

I. Vetustissimum omnium idemque gravissimum testimonium est Platonis in Cratylo pag. 406 A:

„*Λητὼ δὲ ἀπὸ τῆς πραότητος τῆς θεοῦ, κατὰ τὸ ἐθελήμονα εἶναι ὧν ἄν τις δέηται. ἴσως δὲ ὡς οἱ ξένοι καλοῦσι· πολλοὶ γὰρ Ληθὼ καλοῦσιν· ἔοικεν οὖν πρὸς τὸ μὴ τραχὺ τοῦ ἤθους ἀλλ' ἥμερόν τε καὶ λεῖον Ληθὼ κεκλῆσθαι ὑπὸ τῶν τοῦτο καλούντων.*“

Sic verba in codicibus leguntur, sed mirum in modum Stallbaumius et Hermannus alterum *Ληθώ* in *Λειηθώ* mutaverunt, quae forma, quamquam nusquam legitur, tamen a Stallbaumio excogitata est, ut etymologia nominis ex

Platonis sententia ex *λεῖος* et *ἦθος* compositi magis eluceret. At si *Λειηθώ* hoc loco recte se haberet, cui rei codices et linguae usus obstant, etiam alterum *Λῃθώ* contra libros mss. in *Λειηθώ* mutandum esset, quoniam apertum est per *ἔοικεν οὖν* et quae secuntur illam peregrinorum pronuntiationem explicari. Quam ob rem Platonem utroque loco *Ληθώ* scripsisse idque ex *λεῖος* et *ἦθος* conflatum putasse nihil est quod codicibus diffidamus. Quod autem ad rem ipsam attinet, ex his verbis sine dubitatione hoc concludendum est: Platonem et alios ejusdem ordinis, id est cives Atticos *Λητώ* et *Ληθώ* pronuntiando bene discrevisse, peregrinos vero pro *Λητώ* *Ληθώ* pronuntiasse. Iam igitur quaerendum est, qui fuerint illi *ξένοι* Platonis vel potius Socratis, qui loquitur.

Quodsi usum huius vocabuli et apud Platonem et apud alios scriptores Atticos perlustramus, apparet omnibus iis locis, ubi aut simpliciter de peregrinis agatur aut *ἀστοί* et *ξένοι* inter sese opponantur (cf. Gorg. 514 ε et 515 A, Theaet. 145 B, Apol. 17 D, Thucyd. 2. 34. 4 et 2. 36. 4 etc.) non solum eos peregrinos appellatos esse, qui Athenas iter facerent negotiandique causa breve tantum tempus ibi versarentur, verum etiam eos, qui aliunde emigrantes Athenis domicilia sua ponerent ideoque plerumque *μέτοικοι* vocarentur. Hanc rem non solum Boeckhius Staatsh. ed. II. vol. I p. 195, Hermann, Staatsalt. §. 115. 3, Platner, Beiträge z. Kenntniss d. att. Rechts pag. 107 agnoscunt, sed etiam hi loci a me collecti ostendunt, ubi inquilini aperte *ξένοι* appellantur:

Aristoph. equit. 346 sq.: „*Ἀλλ' οἶσθ' ὅπερ πεπονθέναι δοκεῖς; ὅπερ τὸ πλῆθος, ‖ εἴ που δικίδιον εἶπας εὖ κατὰ ξένου μετοίκου*". (Prorsus similiter Soph. Oed. tyr. 452 Oedipus *ξένος μέτοικος* Thebanorum appellatur.)

Demosth. 57. 55: „*εἶτ' ἐγὼ ξένος; ποῦ μετοίκιον* (id est *τὰ ξενικά* cf. Lex. Seg. s. v. *ἰσοτελεῖς*) *καταθείς;*" ubi quaeritur, utrum Euxitheus *ἀστὸς* sit, an *μέτοικος*, quae causa *ξενίας γραφή* appellabatur secundum Polluc. onom. γ. 57.

Idem 20. 29, ubi de tributis civium peregrinorum eorumque, qui *ἰσοτελεῖς* vocabantur, agitur.

Hesych. s. v. *μέτοικοι· οἱ ἐνοικοῦντες ξένοι ἐν τῇ πόλει κ. τ. λ.*

Lex. Seg. s. v. *ἰσοτελεῖς· μέτοικοι τὰ μὲν ξενικὰ τέλη* (id est *τὸ μετοίκιον*) *μὴ τελοῦντες, τὰ δὲ ἴσα τοῖς ἀστοῖς τελοῦντες.* Accedit denique magna illa series stelarum sepulcralium in Attica repertarum, quae magnam partem ad inquilinos pertinent (non enim credibile est tam multos peregrinos iter tantum facientes Athenis mortuos esse) semperque patriam mortui profitentur. Cf. corpus inscr. Gr. vol. I s. v. „tituli Attici privati" et Rangabé antiq. hellen. II no: 1798 sqq. — Iam vero cum sciamus (cf. Frohberger, de opificum apud veteres Graecos condicione I cap. 3, Grimae 1866 et Fleckeiseni annall. 1867 pag. 11 sq.) opifices et negotiatores Atticos fere omnes inquilinos fuisse, quorum numerus florente republica circiter XLV milium fuit et qui ab ipsis civibus tamquam *βάναυσοι* contemnebantur, verisimillimum est eorum pronuntiationem, ubi urbanae opponatur, ad vulgaris sermonis notionem referendam esse. Quod quam recte disputatum sit, non solum ex ceterorum testimoniorum analogia, sed etiam ex inscriptionibus vasorum Atticorum, quae haud dubie fere omnia ex inquilinorum officinis prodierunt plurimaque aspirationis vulgaris exempla exhibent, infra apparebit.

II. Strabo VII. 315 de insula Pharo ad oram Liburniae sita haec dicit:

„*Φάρος ἡ πρότερον Πάρος, Παρίων κτίσμα, ἐξ ἧς Δημήτριος ὁ Φάριος*" et paullo post: „*τοῖς δὲ Ἀρδιαίοις* [scil. *πλησιάζει*] *ἡ Φάρος Πάρος λεγομένη πρότερον· Παρίων γάρ ἐστι κτίσμα.*" Consentit Stephanus Byz. s. v. *Πάρος* in fine: „*ἔστι καὶ ἄλλη Πάρος νῆσος Λιβυρνῶν, ὥς φησι Σκύμνος ὁ Χῖος ἐν πρώτῳ περιηγήσεως,*" unde videmus Scymnum, qui eodem fere tempore, quo Strabo, floruit, nondum recentiorem scripturam sicut Polybium (II. 11, III. 18, V. 108, VII. 9), Ephorum (cf. Steph. Byz. s. v. *Φάρος*),

Diodorum (I. 31, XVII. 52) secutum esse. Saepius autem colonias ab iis urbibus, unde conditae essent, nomina sua accepisse inter multa alia exempla docent Salamis, Miletus, Issa. Ceterum secundum hos locos, quos modo attuli, emendandus est Eratosthenes apud scholiastam ad Apoll. Rhod. Δ 1215: „μετὰ Ἰλλυριοὺς Νεσταῖοι, καθ' οὓς νῆσος Φάρος Παρίων (Keilius et cod. Laur. Φαρίων) ἄποικος."

III. Suidas s. v. Πύγελλα haec tradit: „τόπος ὁ παρ' ἡμῖν λεγόμενος Φύγελλα" κ. τ. λ. et paullo post: „Πύγελα· πόλις ἐν τῇ Ἰωνίᾳ τὰ Πύγελα. λαβεῖν δὲ τὸ ὄνομα, ἐπειδὴ τῶν μετὰ Ἀγαμέμνονός τινες νοσήσαντες τὰς πυγὰς ἐνταῦθα κατέμειναν." Idem testatur Eustath. ad Il. B pag. 310. 5: „πυγῆς δὲ παρώνυμα καὶ τὰ περὶ τὴν ἀντικρὺ Χίον, πάλαι μὲν Πύγελλα, παρὰ δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα Φύγελλα λόγῳ παραφθορᾶς."

Propter hanc aspirationem recentiorem etiam nova etymologia excogitata est, quam profert Plinius hist. nat. V. 114: „Iuxta a *fugitivis* conditum, uti nomen indicio est, Phygela fuit et Marathesium oppidum."[3]) Iam vero etiam illud intelligitur, qui fiat, ut vetustiores scriptores velut Lysias et Theopompus (apud Harpocrat. s. v. Πύγελα) et Xenophon (Hell. I. 22. 2) itemque Strabo et Livius formam tenui scriptam, recentiores vero Plinius, Pomponius Mela, Galenus, Dioscorides aspiratam habeant.

IV. Phrynichus (ed. Lobeckii pag. 398) s. v. σκνιφός haec dicit: „κατὰ διαφθορὰν οἱ πολλοὶ λέγουσι τὸν γλίσχρον καὶ μικροπρεπῆ περὶ τὰ ἀναλώματα. οἱ δ' ἀρχαῖοι σκνῖπα καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ θηριδίου τοῦ ἐν τοῖς ξύλοις κατὰ βραχὺ κατεσθίοντος," ubi vide Lobeckii adnotationem. Prorsus consentit Thomas Magister pag. 336 ed. Ritschl, nisi quod veteres non σκνῖπα sed σκνιπόν dixisse tradit, id quod iam Pauwius Phrynicho restituendum esse intellexerat, nam non solum α et ον constanter in libris

3) Verisimile igitur est omnino eos, qui formam aspiratam praeferrent, falsa illa etymologia (φυγεῖν) usos esse.

mss. inter sese commutantur (cf. Bastii comm. palaeogr. pag. 743 et 771) sed etiam Etymol. magn. s. v. *σκνιπός* et Hesych. s. vv. *σκιπός*, *σκνιπόν* et *σκνίψ* aperte dicunt *σκνιπός* vel *σκνιφός* hominem illiberalem, *σκνίψ* autem, unde accusativus *σκνῖπα*, bestiolam significare. Quod vero ad etymologiam huius vocabuli (*σκνιπός* dico) attinet, non improbabile videtur iam veteres grammaticos recte iudicavisse, qui *τὸν σκνιπόν* et *τοὺς σκνῖπας* communem originem habere (cf. Etym. m. l. l.) putaverunt. *Σκνίψ* autem, quod apud Suidam s. v. *σκνίψ* et apud Hesych. s. v. *κνίψ* „*ζῶον ὅμοιον κώνωπι*" et „*πτηνόν*" (cf. etiam Hesych. s. v. *σκνίψ*) appellatur, haud dubie cognatum est verbis *σκνίπτω* (= *νύσσω* ap. Hesych.), *κνάπτω* et *κνίζω*, quae omnia ad punctionem et pruritum talium bestiolarum pertinent. Apud scriptores ecclesiasticos Latinos etiam forma cinifes invenitur, qui certe non diversi sunt a Graecis *σκνῖφες* vel *κνῖφες*.

V. Photius in lex. s. v. „*πᾶνος*[4]· *δέσμη κληματίδων· οἱ δὲ νεώτεροι Ἀττικοὶ φᾶνον. Ἀριστοφάνης.*" Cf. eundem s. v. „*φᾶνος· λαμπὰς ἡ ἐκ κλημάτων· οὕτως Μένανδρος*" et Eustath. ad Il. 1189. 24: „*ἰστέον δὲ ὅτι το παρ' Ὁμήρῳ σέλας πυρὸς, ἤτοι πυρσὸν, φᾶνον οἱ νεώτεροι εἶπον Ἀττικοί. ὁ δ' αὐτὸς καὶ πᾶνος, ἀπὸ τοῦ φαίνειν σχηματισθείς, φασι, κατὰ μεταβολὴν τοῦ φ, οἷον „πανοῦχον ἄξαντες φλόγα,*"" quod veteris tragici vel comici fragmentum esse videtur.

---

4) Equidem constanter *πᾶνος* et *φᾶνος*, non *πανός* et *φανός* scribo Arcadio auctore, apud quem pag. 63. 8 sic legendum est: *Τὰ εἰς ανος δισύλλαβα κύρια ὄντα ἢ προσηγορικὰ, (μὴ) ἔχοντα διαστολὴν, βαρύνεται· Τᾶνος* (urbs Cretae et flumen Cynuriae), *Φᾶνος τὸ κύριον* (cf. Aristoph. eq. 1256 et Lehrs, Arist. ed. II pag. 280) *πᾶνος ὁ λύχνος* (sic Lehrsius *δίφρος*, quod est in codd., emendavit). *τὰ μέντοι ἐπιθετικὰ ἢ προσηγορικὰ μὴ* (*μὴ* abest in codd.) *ἔχοντα διαστολὴν ὀξύνεται· φανός* (hoc corruptum aut falsum, *φανός* enim *α* longum habet). *τὸ δὲ πλᾶνος βαρύνεται καὶ τὸ νᾶνος ὁ μικρός.* Recte enim iudicat Lehrsius l. l. hoc loco *μακροπαράληκτα* et *βραχυπαράληκτα* partim epitomatoris partim librariorum culpa commutata esse. Cf. etiam Herodianum ed. Lentz I. p. 175.

Haec testimonia ipsorum scriptorum locis optime confirmantur, nam tragici solum *πᾶνος* dixisse videntur (cf. Eur. Ion. 195 et 1294, Aesch. Ag. 284, vide etiam Athen. 15. 700, Poll. 10, 117, Phot. lex. s. v. *πᾶνον*), comici vero Alexis, Anaxandrides, Nicostratus, Philippides secundum Athenaeum (15.700) et Menander secundum Photium (s. v. *φᾶνος*) scripserunt *φᾶνος*, quamquam hic cum Diphilo, si codices Athenaei sequi velis, in Anepsiis etiam vetustiorem formam admisisse videtur. Non autem illud praetermittere possum Ammonii testimonio certissimo hanc meam observationem confirmari, dicit enim pag. 90 ed. Valcken. haec: „*φᾶνον τὴν λαμπάδα. καὶ οἱ μὲν κωμικοὶ διὰ τοῦ φ, οἱ δὲ τραγικοὶ διὰ τοῦ π πᾶνον.*" Intelligendi autem sunt hoc loco recentiores comici, nam apud Aristophanem in Lys. v. 308, ubi nunc *φᾶνος* legitur, ex Photii et Eustathii testimoniis, quae ceteris omnibus, quos novimus, veterum Atticorum locis confirmantur, *πᾶνος* legendum est neque obstat scholiastae adnotatio „*φᾶνον* (lego *πᾶνον*) *μὲν πᾶν τὸ φαῖνον ἐκάλουν*," nam etiam *πᾶνος* „*κατὰ μεταβολὴν τοῦ φ*," ut ait Eustathius, a veteribus grammaticis a *φαίνειν* derivatum est.

Cum igitur formam *πᾶνος* antiquiorem esse manifestum sit, assentiri non possum Curtio in elem. etym. gr. pag. 267, qui *φᾶνος* a *φαίνειν* derivat. Hanc enim etymologiam statui vix posse docet forma grammaticorum et ipsorum locorum testimoniis antiquior *πᾶνος*, quod non solum in forma sed etiam in re — significat enim non omne genus facis sicut *λαμπάς, δᾷς, πυρσός, φάνη* sed speciem quandam ex assulis compositam (cf. imaginem apud Bötticherum in diar. archaeol. Gerhardi 1858 no. 116 sq., Phrynich. Bekk. 50. 27, schol. ad. Ar. Lys. 308, Athen. 700 B) — plane congruit cum *φᾶνος*, nec credibile est rem tam singularem duobus nominibus simillimis sed diversae originis notatam fuisse, praesertim cum eodem tempore, quo altera forma ex usu evanescit, altera nascatur.

Quae cum ita sint, ut origo horum vocabulorum inveniatur, ante omnia forma antiquior quam habeat etymologiam quaerendum est, itaque coniicio *πᾶνος* *σ* in principio deleto — quod quidem saepissime fit (cf. Curtii el. pag. 621—25) — natum esse ex radice *σπα*, unde *σπάω*, *σπάδιον* = *στάδιον*, Germanicum spannan et spahn[5]) (cf. Curtii el. pag. 245) et spatium apud Latinos derivanda sunt, qua cum explicatione grammaticorum interpretatio (*δέσμη κληματίδων*, id est „Bund von Spähnen") optime congruit.

VI. Sextum testimonium indagasse mihi videor apud Varronem de lingua lat. V. 103, si quidem hoc loco coniectura mea probatur. Puto enim hunc locum ita restituendum esse: „Quae in hortis nascuntur alia peregrinis vocabulis ut Graecis ocimum, menta, ruta, quam nunc *πήγανον* appellant. Item caulis, lapathum, *rapanus;*[6]) sic enim antiqui Graeci, quam nunc raphanum."

Pro rapanus codices legunt radix, quod Müllerus propterea ferri non posse intellexit, quia *ῥάδιξ* apud Graecos non raphanum sed ramum significat, Scaligerum igitur secutus legi iussit *ῥάπυς*, quod, etsi a tradita scriptura haud multum abhorret, tamen falsum est, nam *ῥάπυς* id est rapa vel rapum non solum nunquam, quod sciamus, raphanum (Rettig) significat, sed etiam omnino apud Latinos non exstare videtur. Equidem igitur ad huius loci emendationem tria postulanda esse ratus, ut vox restituatur, quae simul apud Graecos et Latinos reperiatur, deinde quae idem significet atque raphanus, denique quae postea per radicem explicari potuerit, coniicio „rapanum" nec video, quid huic ratiocinationi repugnet. Namque formam vetustiorem *ῥάπανον* apud ipsos Graecos exstitisse et postea, maxime apud Atticos, in aspiratam transisse docent Mo-

5) aptissime nostrum „spahn" a Kuhnio comparatur cum Graeco *σφήν*: cf. Curtii ell. p. 441.

6) Aut ita: „rapanus radix; sic enim" et. q. s. ut radix sit interpretamentum vocis rapani ab ipso Varrone additum, ut G. Curtius, praeceptor meus, probabiliter coniecit.

schopulus in sylloge vocabull. Attic. et Ammonius ed. Valcken. pag. 122, qui eundem auctorem secuti uno consensu haec tradunt: „ῥάφανον μὲν οἱ Ἀττικοὶ λέγουσιν τὴν παρ' ἡμῖν κράμβην· ῥαφανίδα δὲ τὴν παρ' ἡμῖν ῥάπανον." Cf. etiam Thom. Mag. ed. Ritschl pag. 323. 2 „οἱ δὲ Ἴωνες ῥέπανον τὴν ῥαφανίδα λέγουσιν." Formam tenui scriptam etiam apud posteriores scriptores conservatam esse docet Ducangius in glossario mediae et inf. Graecitatis, qui ex Demetrio Zeno ῥαπάνια, ex Agapio et Myrepso ῥεπάνιον et ῥεπανίς affert, deinde notum est raphanum a Graecis recentioribus ῥαπάνι, id est ῥαπάνιον vocari. Apud Latinos vero, antequam saeculo septimo exeunte constanter aspiratum est (cf. Ritschl, Monumenta epigr. III pag. 27), necesse fuit rapanus scribere, quod quam facile in radix corrumpi potuerit intelligimus ex interpolatore Dioscoridis II. 137, qui tradit raphanum a Romanis etiam radicem nostratem (ῥάδιξ νοστράς) vocatam esse, unde satis apparet „radix" nostro loco pro interpretamento addi potuisse.

VII. Galenus de facultatt. alimentt. pag. 541 haec adnotat: „τὴν ὑστάτην συλλαβὴν τοῦ τῶν ἀράκων ὀνόματος διὰ τοῦ κ γεγραμμένην εὑρίσκομεν ἐν ταῖς Ἀριστοφάνους Ὁλκάσιν...., παρ' ἡμῖν δὲ ἄγριόν τι καὶ στρογγύλον καὶ σκληρὸν, ὀρόβου μικρότερον, ἐν τοῖς Δημητρίοις καρποῖς εὑρισκόμενον ὀνομάζουσιν ἄραχον οὐ διὰ τοῦ κ τὴν ἐσχάτην συλλαβὴν, ἀλλὰ διὰ τοῦ χ φθεγγόμενοι" κ. τ. λ., quo in loco animadvertendum est Galenum, quamquam sua aetate in hoc vocabulo aspiratum esse luculenter narret, tamen antiquiores scriptores secutum constanter ἄρακον scribere, Theophrastum vero in vocabulo inde derivato ἀράχιδνα (cf. hist. pl. I. 1. 7 et 16. 12) et auctorem tituli 5149 C. I. Gr., ubi Ἄραχος legitur, quod nomen certe non diversum est ab Ἄρακος apud Plutarchum, Diodorum, Pausaniam, Xenophontem, aspirationi vulgari iam cessisse.

VIII. Eustathius ad Il. pag. 941. 23: „ποιητικὴ δὲ λέξις τὸ ἐρεικόμενος καὶ τὸ αὐτοῦ θέμα τὸ ἐρείκω, ἐξ οὗ φυτόν τε ἐρείκη, ὃ παραφθείροντες οἱ χυδαῖοι ἐρείχην φασί etc.

Apparet hoc loco pro *φυτόν τε* scribendum esse *φυτόν τι*, quae quidem vocabula secundum Bastium in comment. palaeogr. pag. 845 saepissime inter sese confunduntur.

IX. Idem Eustathius ad Od. pag. 1481. 32 hoc testatur: .... „*οἱ δὲ χυδαῖοι τὸ τοιοῦτον κάπτω* (quod etiam apud Aristophanem legitur) *χάπτω*[7]) *φασί.*" — Cf. eundem pag. 1817. 50: .... „*χρῆσις δὲ τοῦ ἐγκάψαι, ὅ ἐστι φαγεῖν καὶ ἰδιωτικῶς εἰπεῖν χάψαι*".... Inde secundum legem quandam, quam infra accuratius tractabo, apud recentiores Graecos factum est *χάφτω*, id est „manger avidement."

X. Sequitur nunc ultimo loco testimonium Erotiani in vocum Hippocratt. conl. (ed. Klein, Lips. 1865 pag. 58), quod, si recte restitui, sic legendum est: „*βήκιον· βοτάνης εἶδος, ὃ βηχίαν καὶ βήχιον καλοῦμεν.*" Apud Kleinium editum est *βήχιον· βοτάνης εἶδος, ὃ βηκίαν καὶ βήκιον καλοῦμεν.* Apparet autem Erotianum scripturae Hippocrateae eas formas, quibus aequales sui usi sint, opponere velle. Iam vero, cum duo optimi codd. B et C, quos Kleinius sequitur (cf. praefat. pag. 58), praebeant: „*βηκίαν· βοτ. εἶδ. ὃ βηκ. κ. τ. λ.*, deinde forma *βήκιον* non solum in glossariis antiquis (cf. Stephani thes. s. v. *βηχία*) sed etiam apud interpolatorem Dioscoridis (cf. Ducangii gloss. s. voce) inveniatur, denique aequales Erotiani velut Plinius, Dioscorides et medici posteriores aspirata forma constanter utantur, vix dubito, quin mea emendatio satis praesidii habeat. Confirmat hoc quodammodo etiam Hesychii glossa *βηκ-ώνιον· εἶδος βοτάνης*, quod a bechio vix multum abest. De suffixo -*ώνιος* egit Lobeckius in pathol. proll. pag. 429.

CAPUT III.

TESTIMONIA INSCRIPTIONUM.

Sequitur nunc alterum genus testimoniorum, quod continetur inscriptionibus et ad aspirationem vulgarem recte

7) *χάπτω* etiam affertur in Etymol. magno s. v. *κνάμψω*.

cognoscendam vix minoris momenti est quam ipsorum scriptorum loci modo allati. Videmus enim inde ab initio saeculi quinti ante Chr. n. usque ad infimam veteris Graecitatis aetatem non solum in inscriptionibus lapidariis sed etiam in papyris, quae nobis relictae sunt, tam saepe aspiratas pro tenuibus et tenues pro aspiratis scribi, ut, quamquam fere trecenta exempla congessi, tamen mihi verendum sit, ne multo plura neglexerim. Qua ex re certe hoc concludendum est has litteras, scribendo inter se mutatas, etiam in pronuntiatione saepius confusas esse. Similiter in inscriptionibus Graecis, ubicumque η ει ι aut αι et ε confusa sunt, sine ulla dubitatione concludendum est id quod etiam aliunde scimus: tales titulos iam ad eam aetatem referendos esse, qua η et ει in ι, αι in ε transierint.[8]) Omnes autem eiusmodi confusiones multo saepius in privatis quam in publicis inscriptionibus inveniuntur: neque id mirum, illarum enim auctores saepe homines ineruditi fuerunt, hae vero semper ad tabellarum publicarum exemplaria excudebantur, quae quanta cum diligentia et cura compositae sint sciet quicunque Atheniensium titulos publicos obiter tantum inspexerit. Iam igitur, si certum est aspiratas et tenues in lingua vulgari saepius confundi, duplex via patet, qua confusiones illae explicari possint: aut enim litterae tenues aspiratarum aut contra aspiratae tenuium sonum habuerunt. Hanc vero alteram rationem quominus sequamur, duae potissimum causae prohibent, quas statim enumero. Ac primum quidem obstant decem illa testimonia scriptorum modo allata, quae quidem omnia in eo consentiunt saepe in lingua vulgari tenues in aspiratas transisse nec unus quidem testis antiquus excitari potest, qui contrariam mutationem tueatur. Deinde huic rationi repugnat omnis natura et historia linguae. Etenim si certum est linguam per se, nisi certae caussae, quas infra tractabo, accedant, non

8) Idem cadit in confusionem litterarum b et v apud Latinos: cf. Corssen,Ausspr. etc. pag. 131—32 (ed. II.).

ad corroborandos sed debilitandos sonos inclinare: non probabile est ex aspiratis tenues fieri, praesertim cum hic transitus vix in uno vocabulo antiquo sit demonstratus (cf. Curtii el. pag. 458). Quam ob rem quin altera via, quae sola testimoniis antiquis et ipsius linguae historiae et naturae convenit, sequenda sit, non est quod dubitem. Sed antequam ipsa exempla, quae collegi, enumero, paucis verbis examinanda est O. Jahnii opinio (qui primus, quod sciam, hanc tenuium et aspiratarum confusionem in titulis Atticis observavit), quam proposuit in scriptis societatis Lipsiensis t. VIII pag. 739:

„Der Gebrauch des *χ* statt *κ* findet sich — abgesehen von den zahlreichen Fällen, wo in flüchtiger Schreibweise beide Buchstaben leicht verwechselt wurden — nicht selten so, dass volksmässige Aussprache als Grund betrachtet werden muss; wofür die Schreibung der Töpfernamen *Χόλχος*, *Χαχρυλίον* als Beleg dienen mag, ferner *Ἔχθορ* statt *Ἔκτορ* (C. I. 7673) *λάχυθος* statt *λάκυθος* (C. I. 8498) auf Vasen, *θυηχόος* statt *θυηκόος* (C. I. 160. 7), *χάλχαι* statt *κάλχαι* Rangabé 56 A 50) auf att. Inschrr. und die verwandte Erscheinung in den Namen von Vasenmalern *Θυφειθίδες* (d. h. *Θευπειθίδης*[9]), *Φαυφ* ...., was schwerlich für *Παυφαῖος* zu nehmen ist, da dieser Name 17 mal mit *Π* geschrieben und mit *ἐποίησεν* vorkommt, während dieses einmal mit *ἐποίει* verbunden sich findet und ebenso gut z. B. *Πάμφιλος* sein kann,[10]) *Θαλθύβιος* (Mon. ined. 6. 19); *θρόφος* (C. I. 8139, 8185)."

Hac cum adnotatione conferenda sunt, quae idem Jahnius pag. 748 de contraria confusione, cuius pauca tantum exempla affert, dicit:

„Unter den zahlreichen Beispielen von Inkorrektheiten in Wortformen und Orthographie .... finden wir auch sonst Wörter, in denen offenbar unter dem Einfluss einer

9) Cf. tamen infra pag. 88.
10) Cf. tamen infra pag. 87.

härteren Aussprache die Tenuis an die Stelle der Aspirata getreten ist, obgleich viel häufiger die den Attikern gewöhnliche Neigung für die Aspiration hervortritt."

Putat igitur Jahnius duplicem in Attica pronuntiandi rationem fuisse; quod non solum iis de caussis, quas supra attuli — nam si Jahnium sequeremur, etiam transitus aspiratarum in tenues statuendus esset — sed etiam propterea non recte se habet, quod interdum in eodem vasculo aut titulo attenuatio, ut ita dicam, et aspiratio iuxta apparent (velut in *Καριθαῖος* pro *Χαριταῖος* pag. 83 et in illo vasculo, ubi *Ἀριστοκράθες* et *Πίλιπος* iuxta scribuntur), unde secundum Jahnium concludendum esset, quod ab omni specie veritatis abhorret, eosdem homines modo alteram modo alteram pronuntiationem secutos esse. Accedit etiam quod numerus earum inscriptionum, ubi tenuis pro aspirata posita est, accuratiore inquisitione instituta titulos contrarii generis plane exaequat.[11])

Transeo igitur nunc ad exempla ipsa, semper ita disposita, ut quae eiusdem originis sunt eodem conspectu comprehendi possint. Vasa autem in Italia superiore reperta propterea inter Atticas inscriptiones enumerantur, quia dubitari vix potest, quin Jahnius Kramerus Müllerus, qui imprimis doctrinam vasculariam callent, recte iudicaverint omnia eiusmodi vasa Atticis officinis vindicanda esse (cf. O. Jahn, Beschreibg. d. Vasensammlg. König Ludwigs, Einleitg. pag. CCLI).

I. A: *X* ponitur pro *K*:

in Atticis titulis et vasculis:

In amphora Clitiae (sic) et Ergotimi vetustissima, quae multis argumentis, formis litterarum, Hippothoontis imagine — qui quidem proavus Hippothoontidis demi fuit — crobylis (cf. Thuc. 1. 6. 2), denique nominibus quae inveniun-

11) Errat igitur etiam Voretzsch, de inscr. Cret. pag. 16 sq., qui Cretenses duplicem pronuntiationem secutos esse putavit.

tur in choro Thesei statim Attica esse evincitur, haec nomina apparent:

1. ['O] χεανός pro Ὠκεανός } cf. praeter Jahnium l. l.
2. Χάστορ „ Κάστωρ } pag. CLII sqq. apographa eius vasis in Monum. ined.

d. inst. IV. t. 54—57 et Archaeol. Ztg. VIII t. 23—24.

3. χάλχας pro κάλχας legitur apud Rangabé, ant. hell. I. 56 A 50, in inscriptione publica.

4—7. θυηχόος pro θυηκόος quater legitur in inscrr. publicis:

a) in inscr. apud Vischerum in novo museo Helvetico 1863 n. 36. pag. 20.

b) C. I. Gr. 160 §. 7 a col. I. 7 pag. 263.

c) „ „ „ „ „ 12 c „ II. 95 „ „ b.

d) apud Rangabé, l. l. 57 A 60.

Hanc aspiratam formam etiam a scriptoribus receptam esse docent Photius in lex. s. v. θυηχόος et Eustath. pag. 1601. 3. Cf. etiam C. Keilium in Philologo XXIII pag. 256 sqq.[12])

8. χόνις pro κόνις C. I. Gr. 1034 in inscr. privata.

9. Κυμω[δ]όχη = Κυμοδόκη, nomen Nereidis (cf. Il. 18. 39, Hes. Theog. 252) in vasculo Athenis reperto apud Overbeck, Gallerie heroischer Bildwerke pag. 194.[13])

10—12. Χαλχεδόνιοι pro Καλχηδόνιοι ter legitur in inscrr. publ. apud Boekhium, Tributlisten IV. 1, LIV. 56, C. Cf. infra cap. IV.

13. Ἐτέ[οκλ]ος Ἄρχαδος = Ἄρκαδος: C. I. Gr. 195. I. 18 et Keil spec. onomatologi Graeci pag. 94.

In vasculis, quae in Italia superiore reperta sunt:

14. Χόλχος = Κόλχος, nomen figuli: cf. Brunn, Künstler-Gesch. II pag. 705, Gerhard, Auserl. Vas. II t. 122—123, C. I. Gr. 8239.

12) Ii qui θυηχόος scripserunt hoc vocabulum a verbo χεῖν falso derivasse videntur.

13) Κυμοδόχη haud dubie analogiam formae δέχομαι sequitur.

15. *Χαχρυλίον* = *Καχρυλίων*, nomen figuli: cf. Brunn, l. l. p. 702—4, C. I. Gr. 8231—37 et 8160.

16. *Νίχαρχος* = *Νίκαρχος* cf. Jahn in scrr. societ. Lips. 1861 pag. 739.

17. *Χλαύχε* = *Γλαύκη* cf. Monum. ined. I. 38, Gerhard, Auserl. V. III. pag. 68, C. I. Gr. 8354.

18. *Νιχόμαχος*: cf. Jahn, Beschreibg etc. adnot. 1267.

19. *Χλίσοφος* = *Κλείσοφος*: cf. Annali d. inst. III adnotat. 184.

20. *Εὔταχτος* = *Εὔτακτος*: cf. *Ἐφημερὶς ἀρχαιολ.* no. 3262. 52 et Keilium in Philologo 1865 pag. 259.

21. *Χυδίας* = *Κυδίας* cf. Jahn, l. l. adnot. 1267.

Secuntur nunc ceterae Graeciae tituli, quibus, ubi licuit, loca, quibus reperti sunt, addidi:

22. *Ἀποχράτει* = *Ἁ[ρ]ποκράτει* (Epirus) secundum Boissonnadium C. I. Gr. 1800. 2. De eodem vitio cf. n. 35 et 36 inscrr. Deliacas.

23. *[Ο]ἰολύχου* = *Οἰολύκου* (locus incertus): C. I. Gr. 1936. 20 (coll. 5258 et Herod. 4. 149).

24. *Φαλάχρου* = *Φαλάκρου* (ibid.): C. I. Gr. 1936. 26.

25. *Χαλχηδονίοις* = *Καλχηδονίοις* (ibid.): C. I. Gr. 1936. 31. Cf. supra n. 10—12 et infra n. 45.

26. *Ῥουστιχῷ* [14]) = *Ῥουστικῷ* (Pydna): C. I. Gr. 1954.

27. *Χρίσ[π]ου* = *Κρίσπου* (Apollonia Thrac.): C. I. Gr. 2052. 7.

28. *Χούνα[γ]ος* = *Κούναγος* (Olbiopolis): C. I. Gr. 2070.

29. *Μάρχου* = *Μάρκου* (Sarmatia): C. I. Gr. 2078.

30. *Μάρχῳ* = *Μάρκῳ* (Olbia): C. I. Gr. 2090.

31. *Χυζιχηνῶν* = *Κυζ.* (Samothrace): C. I. Gr. 2157.

32. *ἐχ τῶν* [15]) = *ἐκ τῶν* (Chius): C. I. Gr. 2241.

33. *Λύχου* = *Λύκου* (Samus): C. I. Gr. 2251.

---

14) Fortasse hoc nomen falso ad analogiam formarum deminutivarum in *-ιχος* fictum est.

15) Similia exempla sub n. 20. 44 et 47 attuli.

34. Ἀρχιδίχου = Ἀρχιδίκου (Aegialus): C. I. Gr. 2264ᵏ (Add.)
35. Ἁρποχράτει [16]) = Ἁρποκράτει (Delus): C. I. Gr. 2297. 13.
36. item. (ibid.): C. I. Gr. 2302. 5—6.
37. ἐπὶ χαιρόν = ἐπὶ καιρόν. (Zea): C. I. Gr. 2360. 38.
38. βεβληχῖαν = βεβληκυ[ῖ]αν (ibid.): C. I. Gr. 2360. 7.
39. ἐννεαδεχέτ[ης] (Pholegandrus): C. I. Gr. 2445. 3.
40. Μάρχου = Μάρκου (Cos): C. I. Gr. 2519.
41—42. Ἀχάμας = Ἀκάμας (Creta): C. I. Gr. 2554. 157 et 170.
43. γεινόσχῃ = γινώσκῃ (Thyatira): C. I. Gr. 3487. 25.
44. ἐχδιχῆσαι = ἐκδικῆσαι (ibid.): C. I. Gr. 3488. 6. Ceterum cf. n. 32 et 47.
45. Χαλχηδονίων (Calchedon): C. I. Gr. 3793. Cf. supra n. 10—12, inscrr. Atticas et n. 25.
46. εἴχοσι = εἴκοσι (Pompejopolis): C. I. Gr. 4155. 10.
47. κατέχτανεν = κατέκτ. (Sagalassus): C. I. Gr. 4377. 5. Cf. supra n. 32.
48. χλεινόν = κλεινόν (ibid.): C. I. Gr. 4377. 7.
49. Ἄραχος = Ἄρακος (Cyrene): C. I. Gr. 5149. Cf. supra pag. 75.
50. Θυοσχώτης Μόρφου (Neapolis): C. I. Gr. 5835. 3. Cf. supra n. 4—7. Hoc nomen a θυοσκόος = θυηκόος derivandum est.
51. Ἀσχλαπίοι = Ἀσκλαπίῳ (Bononia): C. I. Gr. 6737. 2.
52. Ἀσχλαπίχιος (Orchomenus Boeot.): Rangabé 1304. 40.
53. Ἀσχλαπιῶ (ibid.): cf. Keil in Fleckeiseni annall. suppl. IV. pag. 579.
54. λάχυθος = λάκυθος (in vasculo Italiae inferioris): cf. Annali d. inst. III tab. D.
55. διώχι = διώκει in gemma apud Stephani, Apollon Boëdromios pag. 34.

I. B. *K* ponitur pro *X*:

In lapidibus Atticis:

1. Σωκάρο[ις] = Σωχάροις (inscr. privata): C. I. Gr. 676.

---

16) Cf. supra n. 22, tit. Epiroticum.

2. *καταχθόνιος* (inscr. privata): C. I. Gr. 916. 4. Cf. etiam infra n. 34 et *ἄπθιτος* pro *ἄφθιτος*, quod pag. 88 enumeravimus.

3. *δοδεκεμέροι* = *δωδεχημέροι*: Rangabé 56 A. 36. (inscr. publ.)

4. *Κσανθίας* [17]) = *Χσανθίας*: Rangabé 2268. 10.

5. *κάριν* = *χάριν*: Rhein. Mus. 1866 pag. 386 no: 208.

In vasis Atticis:

6. *Ἀρκικλες* = *Ἀρχικλῆς*: C. I. Gr. 8140.

7. *ναικί* = *ναιχί*: Jahn, Beschreibg. etc. no: 515.

8. item: Catalogue of vases in the brit. Mus. I. no: 852.

9. *Κάρονος* = *Χάρωνος*: Jahn, l. l. praef. adnot. 965.

10. *Κσενοκλες* = *Χσενοκλῆς*: Raoul Rochette, lettre à M. Schorn pag. 11 et Welcker, alte Denkm. V. 382.

11. *Παννυκίς* = *Παννυχίς*: Stephani in scriptis academiae Petropol. 1860. pag. 12.

12. *Ἀντίμακος*: Annali d. inst. III pag. 167.

13. *Κρυσόθεμις*: Bulletino d. inst. 1865. IX et X. Cf. n. 37.

14. *Καριθαῖος* = *Χαριταῖος*: Brunn, Künstl. Gesch. II. 666.

15. *Εὔκερος* = *Εὔχειρος* [18]): Keil, Anall. epigr. 170.

In ceterae Graeciae monumentis:

16. *καῖρε* = *χαῖρε* (Epirus): C. I. Gr. 1820.

17. *ἐσκάτω* = *ἐσχάτω* (Corcyra): C. I. Gr. 1840. 12.

18. *Κορηγίονος* = *Χορηγ.* (Anapa): C. I. Gr. 2131.

19. *καῖρε* = *χαῖρε* (Mytilene): C. I. Gr. 2206.

20. *τ[υμ]βωρυκίας* = *τυμβωρυχίας* (Iasus): C. I. Gr. 2688.

21. *κἄτερον* = *χἄτερον* (Stratonicea): C. I. Gr. 2722. 3.

---

17) Cf. etiam n. 10 et infra III B n. 8—9, ubi prorsus similiter *κσ* et *πσ* pro *χσ* et *φσ* scriptum est. Ceterum dubitari potest, utrum haec exempla pro meris aspp. et tenn. confusionibus, an pro vestigiis vetustissimae illius scripturae, quae in titulis Theraeis et Meliis occurrit (cf. Kirchhoff, Studien z. Gesch. d. gr. Alph. p. 161), habenda sint.

18) Hoc est nomen figuli, quod etiam in alio vasculo (cf. Brunn K. G. II. p. 681) occurrit.

22. *κρή* = *χρή* (Aphrodisias): C. I. Gr. 2741. 12.
23. *παρασκόντα* = *παρασχόντα* (ibid.): C. I. Gr. 2771. 10.
24. *πυρρίκης* = *πυῤῥίχης* (Teus): C. I. Gr. 3089. 7.
25. *Λιεύκου* = *Λιεύχου* (ibid.): C. I. Gr. 3101 (cf. 3064, 3101 et nomen *Λιευχίδας*.)
26. *Τύκην* = *Τύχην* (Smyrna): C. I. Gr. 3273. 9.
27. *Βακκίου* = *Βακχίου* (ibid.): C. I. Gr. 3342.
28. *ἠρκώς* = *ἠρχώς* (Thyatira): C. I. Gr. 3487. 14.
29. *κάριν*[19] = *χάριν* (Parium) C. I. Gr. 3653.
30. *Κρηστός* = *Χρηστός* (Cyzicus): C. I. Gr. 3665. 52.
31. *ἔστικον* = *ἔστιχον* (Apamea Bithyn.): C. I. Gr. 3715.
32. *κάρι* = *χάριν* (Nicaea): C. I. Gr. 3758. Cf. n. 29.
33. item (Cotyaeum): C. I. Gr. 3827.
34. *κατακτονίοις* = *καταχθονίοις* (Cadyanda) C. I. Gr. 4320. 11.
35. *Καρίκλεια* = *Χαρίκλεια* (Aegina): C. I. Gr. 2140[a9] in addendis. Cf. n. 29.
36. *Ἀκιλλεύς*: Overbeck, Gall. hero. Bildw. pag. 377.
37. *Κρύσης* = *Χρύσης*: ibid. Cf. supra n. 13.
38. *Κιονίς* = *Χιονίς*: Gerhard, auserl. Vas. III. pag. 81 et Archaeol. Ztg. 1846. 43.
39. *Καρίλας* = *Χαρίλας* in nummo Milesio apud Mionnet III. 164. 735.
40. *Εὐτύκους* = *Εὐτύχους* in nummo Phocaeensi apud Mionnet III. 179. 848.
41. *ἄρκοντος* = *ἄρχοντος* in nummo apud Mionnet III. 188. 904.
42. *Καρίδημος* = *Χαρίδημος* in nummis Phrygiis et Clazom. apud Mionnet IV. 254 et III. 74. Cf. n. 29.
43. *Καρῖνος* = *Χαρῖνος* in nummo Bithyn. apud Mionnet suppl. V. 246. 1441.
44. *Καρῖνος* in nummo Phrygio apud Mionnet suppl. VII. 613. 564.

---

19) Eandem confusionem s. n. 32, 33, 35, 42 notavimus.

45. Δήμαρκος = Δήμαρχος in lamina Euboica vetustissima: Rhein. Mus. 1867 pag. 280.

II. A. *Θ* ponitur pro *T*:

in lapidibus et vasis Atticis:

1. *χειροθονηθείς* (inscr. publ.): C. I. Gr. 108. 4.

2. *θρόφος* = *τρόφος* in amphora Clitiae et Ergotimi cf. supra pag. 79 sq.

3. item in vasculo Glaucytae et Archiclis: Jahn, Beschr. etc. no. 333.

4. *Ἀριστοκράθες* = *Ἀριστοκράτης* (in vasculo): Jahn in scrr. societ. Lips. VIII. pag. 747.

5. *Θέθις* = *Θέτις* (in vasc.): Overbeck, Gall. tab. 7. 6.

6. item „ „ Mon. ined. VIII. 15.

7—8. *Θαλθύβιος* = *Ταλθύβιος* bis in vasculis legitur: Mon. ined. 6. 19 et 8. 15 (cf. Annali 1865 pag. 212.)

9. *Ἄρθεμις*: Gerhard, etrusk. u. campan. Vas. pag. 33.

10. *Ἀνθίλοχος*: Gerhard, Berlins antike Bildw. 1643 et archaeol. Ztg. XI. 128.

11. *Καριθαῖος* = *Χαριταῖος*: Brunn. Künstler-Geschichte II. 666, C. I. Gr. 8316 et 8317.

12. *Πρωθώ* = *Πρωτώ* in stela Attica apud Michaelis in nuntiis societ. Lips. 1867 pag. 116.

12a. *Ἀνθιστένου[ς]* = *Ἀντισθένους* in stela sepulcr. Attica: Bulletino d. inst. 1858. pag. 180. n. 16.

In ceterae Graeciae monumentis:

13. *Θρόμιος* = *Τρόμιος* (Delphi): C. I. Gr. 1704. 17.

14. *ἀγαθῇ θύχῃ* (Perinthus): C. I. Gr. 2024.

15. *Πανθοκλεῖ* (Olbia): C. I. Gr. 2090.

16. *Τερθόλλα* [20]) = *Τερτόλλα* (Chius): C. I. Gr. 2241.

---

20) Editum est *ΤερθοΜα*, sed quicunque observaverit, quam saepe in inscrr. *Μ* et *ΛΛ* inter sese confundantur, non dubitabit, quin recte indicaverit Boeckhius, qui hoc loco Latinum nomen „Tertulla“ latere suspicatus est.

17. *θήνω* = *τήνω* (*ἐκείνῳ*, Creta): C. I. Gr. 2554. 163.

18. *Θειμόθεος* = *Τιμόθεος* (Termessus): C. I. Gr. 4366 f.

19. *Ἀρταμιθίου* = *Ἀρταμιτίου* (Panormus): C. I. Gr. 5556.

20. *ἄνθρα* = *ἄντρα* (Neapolis): C. I. Gr. 5814.

21. *Θέθις* = *Θέτις* in speculo: Annali d. inst. IV. 10. 7. Cf. etiam supra n. 5 et 6.

22. *θυφλός* = *τυφλός* in vasculo Cumano vetustissimo: O. Jahn, Beschreibung etc. Einleitung pag. LX adnot. 389.

23. *Θιμόνοθος* = *Τιμόνοθος* in lamina Euboica vetustissima: Mus. Rhenan. 1867. pag. 281.

24. *Παράκληθος* = *Παράκλητος* item: ibid. pag. 288.

25. *Θείμωνος* = *Τίμωνος* in nummo Elaeae apud Mionnet III. 19. 111.

26. *Νικοκραθέου* = *Νικοκρατίου* in nummo Mysio ap. Mionnet II. 513. Cf. *Εὐκράτιος*, *Ξενοκράτιος* et p. 91.

27. *Θεύδοθος* = *Θεύδοτος* (Cnidus): cf. C. I. Gr. 8518.

II B: *T* ponitur pro *Θ*:

in monumentis Atticis:

1. *κατηλῶσαι* = *καθηλῶσαι* (inscr. publ.): Boeckh, tabb. trierarch. II. 31.

2. *κατιστᾶσιν* = *καθιστᾶσιν* (inscr. publ.): Rangabé I. pag. 62. §. 2.

3. *Εὐτυμία* (inscr. priv.): C. I. Gr. 708.

4. *Ἐπιστένος* = *Ἐπισθένους* (inscr. priv.): C. I. Gr. 739.

5. *Τάλεια* = *Θάλεια* (in vasculo): C. I. Gr. 8075.

6. *Ηιποστένες* = *Ἱπποσθένης* (in vasc.): Catalogue of v. n. 429.

7. *Βάτυλλος* = *Βάθυλλος* (in vasc.): C. I. Gr. 8439.

8. *Περίτους* = *Πειρίθοος* (in vasc.): Gerhard, auserl. V. B. III. pag. 54.

9. *Αἴγιστος* (in vasc.): Overbeck, Gall. p. 679.

10. *τίχει ἀγατιε* = *τύχῃ ἀγαθῇ* (in vasc.): Jahn, Beschreibg. etc. Einleitg pag. CXXX adnot. 977.

11. Σμίκιτος = Σμίκυθος (in vasc.): C. I. Gr. 7878.
In ceterae Graeciae monumentis:
12. Ἀλκιτοίδας = Ἀλκιθοίδας (Argi): C. I. Gr. 18. 4 et Keil, anall. epigr. pag. 171 adnot. 1.
13. Εὐτυμίς (Thessalia): C. I. Gr. 1981.
14. ἐντάδε = ἐνθάδε (ibid.): C. I. Gr. 1988[c].
15. καταθέσται = καταθέσθαι (ibid.): C. I. Gr. 1992.
16. καταθίσται = καταθέσθαι (Callipolis): C. I. Gr. 2015.
17. σιατμόν = σταθμόν (Zea): C. I. Gr. 2360. 12.
18. κατεστιαμένους (Mylasa): C. I. Gr. 2695[a].
19. παραμυθήσασται (Aphrodisias): C. I. Gr. 2776.
20. ἀντιφόρον = ἀνθηφόρον (ibid.): C. I. Gr. 2822.
21. ἀφηρωϊστήσεται (ibid.): C. I. Gr. 2845.
22. κατότι = καθότι (Thyatira): C. I. Gr. 3487. 29.
23. ἐπέσχετε = ἐπέσχεθε (Apollonia Phryg.): C. I. Gr. 3973. 5.
24. τὸν τεόν = τὸν θεόν (Iconium): C. I. Gr. 3993.
25. ἐπιτάψαι = ἐπιθάψαι (Termessus): C. I. Gr. 4366[m].
26. ἐντάδε bis (Syracusae): C. I. Gr. 5398 et 5423[b].
27. item (Cumae): C. I. Gr. 5860.
28. ἀπελεύτερος (Trebula): C. I. Gr. 5934. 4.
29. Ἀτηνοδότου in nummo Elaeae apud Mionn. III 16. 96.
30. Ἀτάμας = Ἀθάμας in nummo Mysio ap. Mionn. suppl. V. 288. 58.
31. Ἐπαγατός = Ἐπαγαθός: in nummo Cnidio ap. Mionnet suppl. VI. 485. 246.
32. χρήστω = χρήσθω } in titulo Locrensi vetustiss. Rangabé, II. 356[b].
33. πεντορκίαν = πενθορκίαν } in titulo Locrensi vetustiss. Rangabé, II. 356[b].

III. A: Φ ponitur pro Π:
in monumentis Atticis:
1—3. Φανφαῖος = Παμφαῖος ter legitur in vasculis: Brunn, Künstl. Gesch. II pag. 725.
4—5. Φανόπε = Πανόπη bis legitur in vasc. ap. Gerhard, Berlins antike Bildw. 1759 et Raoul Rochette, Journal des Savants 1830. pag. 124 (cf. etiam Archaeol. Ztg. 1865 pag. 104 Anm. 25).

6—7. *Θυφειθίδες* bis legitur in vasc.: Catalogue of vases no. 854 et C. I. Gr. 8214. Keilius (anall. epigrr. pag. 173) *Θευφειδίδης* intelligendum esse iudicavit, Jahnius vero in scrr. societ. Lips. VIII adnot. 120 *Θευπειθίδης* coniecit. Equidem puto utrumque errasse sed Jahnium propius ad veritatem accessisse. Haud dubie enim nomen vere Atticum *Θ[ο]υπειθίδης* restituendum est, cum Attici *θεο* in *θου* contraxisse notum sit. Cf. *Θεοπείθης* apud Rangabé no: 1397, apud Harpocrat. s. v. *ἐπιδιατίθεσθαι*, Rangabé 2208, C. I. Gr. 272, Ross, Dem. Att. 14.

In ceterae Graeciae monumentis:

8. *Φίτταχος* = *Πίτταχος* in nummo Mitylenaeo ap. Visconti, iconogr. Gr. 11. 12, Mionnet suppl. VI. 64. 28.

9—10. *Θελφουσίῳ* = *Θελπουσίῳ* bis legitur in inscr. Delphicis: Wescher et Foucart, inscr. d. Delphes 464. 1, 465. 2.

III B: *Π* ponitur pro *Φ*:

in monumentis Atticis:

1. *ἄπθιτος*[21]) = *ἄφθιτος* (inscr. vetustiss.): C. I. Gr. 1.

2—5. *Δίπιλος*, *Νικοπίλε*, *Πίλον*, *Πίλιπος* in vasculo: Jahn, in scrr. societ. Lips. VIII pag. 748, C. I. Gr. 8076.

6. *Πανοκλέους* = *Φανοκλέους* (inscr. priv.): Rangabé 1823.

7. *Εὐπροσύνη* in stela: Bulletino d. inst. 1858 p. 180. 27.

8. *Μόπσος*[22]) = *Μόφσος* in vasc.: Gerhard, auserl. V. III p. 155.

9. *ἔγραπσεν* = *ἔγραφσεν* in vasc.: Annali d. inst. III adn. 630.*

IV. *ΧΘ* ponitur pro *ΚΤ*:

1. *Ἕχθορ* = *Ἕκτωρ* in vasc.: C. I. Gr. 7673, Catalogue of vases n. 835. Fortasse etiam *Εὔταχτος* (pag. 81 n. 20) *ἐχ τῶν* (ib. n. 32), *ἐχδικῆσαι* (pag. 82 n. 44), *κατέχτανεν* (ib. n. 47) huc pertinent.

---

21) Non assentiri possum ei explicationi, quam Curtius el. p. 373 proposuit. Ceterum cf. illud *καταχθόνιος* pag. 83.

22) Cf. supra pag. 83 adn. 17.

2. ἐχθός = ἐκτός in inscr. Locrensi vetustiss.: Rangabé, II n. 356[b]. 11.

V. ΧΧ, ΘΘ, ΦΦ ponuntur pro ΤΘ (ΤΤ), ΚΧ, ΠΦ (ΠΠ).

1. Βάχχος (Tenus): Ross, insc. Gr. in. 104. 3.

2—3. item bis C. I. Gr. 8626. 3 et 9177. 2 (tit. Christ.)

4. Βαχχίς: Wescher et Foucart, l. l. 315. 3.

5—11. Βάχχιος septies: Wescher et Foucart, l. l. 18. 246, 77. 11, 93. 14, 107. 19, 208. 8, 265. 6, 375. 5.

12. Βάχχων Philhistor I. 10. pag. 428.

13. Ἴαχχος ibid. I. 1—2 vers. 8 (Eph. arch. n. 4098).

14. Βύχχυλος: C. I. Gr. 9517 (tit. Christ.)

15. [Β]αχχιδᾶν: C. I. Gr. 1850 (tit. Corcyr.)

16. Κλεοθθίς = Κλεοτθίς vel Κλεοττίς (cf. infra pag. 107): C. I. Gr. 2211[b] Add. (tit. Methymnaeus.)

17. Ἄραθθος, nomen fluminis, quod apud Strab. 7. 325 et Plin. h. n. 4. 4 Ἄρατθος scribitur, bis legimus in inscr. Corcyraea vetustiss. et in nummo: Franz in Diar. archaeol. Berol. 1846 pag. 380.

18. κάθθεσαν = κάτθεσαν (Mytilene): C. I. Gr. 2169.

19. Σάφφοι (Ithaca) C. I. Gr. 1927.

20. [Ὀ]φφιανός = Oppianus (Attica) C. I. Gr. 286. 8.

21. Σαφφώ = Σαπφώ in nummo Mityl.: Jahn, in scrr. societ. Lips. VIII pag. 722.

22. Ἄφφειν = Ἄπφειον C. I. Gr. 3167 (cf. Ἄπφειν C. I. Gr. 3278. 1).

23. Ἄφφιον = Ἄπφιον (tit. Telmessius). C. I. Gr. 4207. 10.

24. Ἀφφίου = Ἀπφίου (tit. Sardius.) C. I. Gr. 3469.

25. Ἀφφιάς = Ἀπφιάς (tit. Proconnesius.) C. I. Gr. 3697.

26. Ἀφφία = Ἀπφία (tit. Phrygius.) C. I. Gr. 3902[m].

27. Ἀφφιανός = Ἀπφιανός vel Ἀππιανός (Appianus) in nummo Phocae. ap. Mionnet III. 179. 845, C. I. Gr. 427. 5 (Attica), 6513 (Roma).

28. Ἄφφη = Ἄπφη C. I. Gr. 3816. 2, 3390, 3796. (Ἄπφη C. I. Gr. 3796, 4122, 4145.)

VI. *ΠΦ* ponitur pro *ΠΠ*:

1—3. *Ἀπφιανός* = Appianus quater in nummis Lydiis et Phocaïc. apud Mionn. IV. 65. 350, 67. 359, 360, III. 179. 846.

VII. In titulis Cretensibus haec vestigia aspirationis vel omissae vel additae repperisse mihi videor:

1. *κρέματα* = *χρήματα* } in titulo Gortynio vetustissimo: cf. Revue arch. VIII. 445.
2. *ἄγκορεν* = *ἀναχωρεῖν*
3. *ἐπ[ι]κορεν* = *ἐπιχωρεῖν*
4. *κἀγατά* = *καὶ ἀγαθά*
5. *ἀποϜειπάθθο* = *ἀποειπάσθω* ibid.

6—8. *ἰθθᾶντι*, *συνεθθᾷ*, *ἰθθάντες*, id est Cretice pro *ἰττᾶνθι*, *συνεττᾷ*, *ἰττάντες* (= *ἱστᾶντι* etc.) leguntur in inscr. a Bergmanno edita: cf. infra pag. 107.

Haec omnia exempla, quae adhuc attuli, quamquam nemo editorum rationem et aequabilitatem eorum intellexit, tamen ita comparata sunt, ut primo aspectu facile appareat, quid quoque loco legendum sit itaque tacite in transcriptionibus lapicidae vel lectoris, ut videbatur, lapsus correctus est. Sed restant haud pauci tituli, in quibus, cum tot exemplorum aequabilitas nondum perspecta esset, nemo adhuc, quid vere intelligendum esset, vidit; quamquam tales loci ex ceterorum analogia lenissime sanari possunt.

Iam igitur singulis classibus haec exempla accedunt:

I A: *X* pro *K*.

1. In nummo Carico apud Mionnet III. 383. legitur genetivus nominis virilis *Δραχυλλίδου*. Haud dubie *Δρακυλλίδης* intelligendum est: cf. *Δράκυλλος* ap. Arist. Ach. 612, *Δέρκυλος*, *Δερκυλλίδας* etc.

2. Keilius in Passovii lexico dubitat de forma *Χρωκίνης*, quae exstat in nummo Smyrnaeo apud Mionnet III. 198. 1022. Equidem intelligo *Κροκίνης* = *Κροκίνας*, quae explicatio etiam eo confirmatur, quod in alio nummo eiusdem urbis (cf. Mionnet III. 195. 982) scriptum legitur *Σμυρναίων. Κρωκίνης*.

3. Mirum nomen legitur in nummo Achaico apud Mionnet suppl. IV. 18. 103 *Χιυασέας*, quae forma sine ulla dubitatione in Passovii lexicon recepta est. Mihi quidem *Κινασέας* id est Dorice pro *Κινησίας* (cf. *Μνασέας* — *Μνασίας*, *Ἀντέας* — *Ἀντίας*, *Καλλέας* — *Καλλίας* et similia apud Keil, annall. epigr. pag. 71, 2) recipiendum fuisse videtur. Quod vero ad Doricum *α* pro *η* attinet, Ahrensius (de Dial. Dor. 147—49), si hanc formam novisset, certe non *κίνασις* in embaterio Laconico, quod Tyrtaeo ascribunt (cf. Bergk, poët. lyr. ed. min. fragm. 16), hyperdoricum esse iudicasset.

4. In amphora Clitiae et Ergotimi[23]) scriptum est *ΑΝΤΑΙΟΣ* pro *Ἀγκαῖος*. Cum vero in eadem amphora nomen Thoracis *ΘΟΡΑΤΣ* (sic) scriptum sit saepissimeque *Τ* et + propter formae similitudinem confundantur (cf. Ahrens in Mus. Rhen. 17. 363. adn. 21, *ΝΑΙΤΙ* = *ναιχί* Catalogue of vases etc. n. 830 +*ΗΛΕΜΑΧΟΣ* apud Gerhard et Panofka, Neapels antike Bildw. 1347, *τρήματα* pro *χρήματα* apud Rangabé n. 2205, *Παρμένιτος* = *Παρμένιχος* in nummo apud Mionnet, suppl. VI. 8), non dubito, quin hoc loco *Ἀγχαῖος* pro *Ἀγκαῖος* scriptum sit.

5. In vasculo 850 Catalogi Musei Britannici habetur nomen virile *Ι+ΙΑΣ* scriptum. Equidem [*Ν*]*ικίας* latere suspicor.

6. *Πύχνων* legitur C. I. Gr. 1207, quam formam Kreusslerus in lexicon Passovii et Benselerus in lex. nominum propr. Graec., quamquam hic dubitanter, receperunt. Non dubito, quin *Πύκνων* (a *πυκνός*) intelligendum sit.

7. *Διονίχης* legitur in lamina Euboica (cf. Benseleri lex. s. v.). Haud dubie *Διονίκης* (cf. *Διόνικος* apud Lucianum) intelligendum est.

8. In nummo Phocaico apud Mionnet III. 177 scriptum est nomen virile *Χαρνείδης*, quod Keilius sine ulla dubi-

23) Cf. Jahn, Beschreibg etc. Einleitg. pag. CLIV. Anm. 1082, Brunn Künstlergesch. II. p. 676.

tatione lexico Passoviano inseruit. Mihi quidem persuasum est *Καρνείδης* intelligendum esse: cf. *Καρνεάδης*, *Καρνέας* C. I. Gr. n. 6071, *Καρνεῖος* ib. n. 5378, 5380, 5392[c] etc.

I B: *K* ponitur pro *X*:

1. *Εὔκαρον Σωφίλου Θηβαία* scriptum est in stela Attica apud Rangabé II. 1804. Equidem *Εὐχάρ[ι]ον* (cf. Eucharius apud Orelli, inscr. Lat. ampliss. coll. n. 3160 et *Εὐχάριος* C. I. Gr. 7321[c] ac deinde *Γυμνάσιον*, *Ἐλάφιον*, *Φιλημάτιον*, *Ἐρώτιον*, similia nomina hypocoristica) intelligendum esse iudico.

2. *Ἀκαιός* magistratus nomen est in nummo Dyrrhachino apud Mionnet II. 38. 85 (cf. etiam Benseleri lex. nom. propr. Gr. s. nom.). Latet, ut opinor, hoc loco nomen usitatissimum *Ἀχαιός*, de quo vide Benselerum s. nom.

3. In nummo Colophonio apud Mionnet III. 76. 110 legitur nomen *Μάκαξ*, cui Benselerus in lex. suo rectissime dubitationis signum apposuit. Iam vero, si *Μάχαξ* intelligitur, hoc nomen eodem modo a radice *μαχ* derivari potest, quo *λάλαξ* a *λαλ*, *βόαξ* a *βο*, *τρύφαξ* a *τρυφ*, *ῥύαξ* a *ῥυ* etc.

4. Keilius in anall. epigr. pag. 135 pro *Φιλότικος*, quod legitur C. I. Gr. 270. I. 28 scribere vult *Φιλότιμος*. Sed multo simplicius intelligi potest: *Φιλώτιχος*, quod deminutivum est a *Φιλώτας*, ut *Ἀμύντιχος* ab *Ἀμύντας*, *Ὀνάτιχος* ab *Ὀνάτας*, similia.

5. Similiter idem Keilius in Fleckeiseni annall. suppl. II. 372 *Φρόνιμος* pro *Φρόνικος* (C. I. Gr. 1777. 2) legendum esse iudicavit. Nonne verisimilius est *Φρόνιχος* intelligendum esse, quod est deminutivum a *Φρόνιος* (cf. Odyss. 2. 386, 4. 630) sicut etiam *Φρονίσκος* ap. Rangabé II. 1304. 45? Similiter iuxta reperiuntur *Φρύνιχος* et *Φρυνίσκος*.

6. In lamina Euboica, quam Lenormant edidit in Mus. Rhen. 1867 pag. 279 legitur *Αἰσκραος*. Haud dubie hoc loco intelligendum est *Αἰσχρα[ῖ]ος* (cf. Philoch. ap. Harpocrat. s. v. *κατατομή* et Ross, de dem. Att. 5).

II A: *Θ* ponitur pro *T*:

1. In nummo Sicyonio ap. Mionn. II. 199 legimus nomen virile *Θρασύϑης*, quod magnas mihi dubitationes movet. Attamen si alterum *ϑ* aspiratione ex *τ* ortum esse statuimus, evadit nomen recte formatum et per se clarum *Θρασύτης*: cf. Benseleri lex. s. nom. *Θαρσύτας*, *Θαρσίας*, *Θαρσύλος*. Optime igitur hoc nomen *Θρασύτης* congruit cum *Θερσίτης*, de quo cf. Curtii ell. p. 232.

2. C. I. Gr. 2363 inter alia nomina male conservata etiam *Εὐτήμων* et *Θισίης* leguntur, quae aspiratione vulgari cognita facilia sunt ad explicandum. Dubitari enim non potest, quin *Εὐϑήμων* (cf. Benseleri lex s. n.) et *Τισίης* = *Τισίας* scribendum fuerit.

II B: *T* ponitur pro *Θ*:

1. Rangabé II. 1840 stelam sepulcralem Atticam edidit, in qua scriptum legimus: *Στασία Τιασώτου Παφία* addiditque: „*Τιασώτης* est un nom inconnu.“ Valde mihi probabile est, hoc loco *Θιασώτης* intelligendum esse: cf. *Θιάσης* apud Ross, n. 95 et *Θίασος* apud Benselerum l. l. s. v.

2. Notum est nomen figuli *Ταλείδες*, quod in multis vasculis habetur (cf. Brunn, Künstlergesch. II. pag. 735—36) et prorsus analogia caret. Mihi igitur persuasum est *Θαλείδης*, quod est patronymicum a *Θαλῆς*, scribendum fuisse.

3. *Τεύδου*, id est genetivus a nominativo *Τεύδης*, invenitur in nummo Coo apud Mionnet, Suppl. VI. 568. Qua cum forma si nomina *Θεύδης* (in nummo Smyrnaeo ap. Mionnet III. 203), *Θεῦδις*, *Θευδιανός*, *Θευδίων* conferas, vix dubitabis, quin etiam in hoc nummo nomen *Θεύδης* lateat.

4. Forma *Παρτενιδανός*, quae legitur in nummo Teio apud Mionnet, suppl. VI. 382 per se tam obscura est, ut ipse Mionnetius in indice nominum (cf. suppl. IX. 2. pag. 85) huic nomini dubitationis signum apposuerit. Quodsi hoc nomen ea de qua agimus ratione corruptum esse putamus, evadit *Παρϑενιδανός*, quod ex forma patronymica *Παρϑενίδης* (cf. *Παρϑένης*, *Παρϑένις* C. I. Gr. 3664) addito suffixo *-ανός* facile explicari potest.

III A: *Φ* ponitur pro *Π*:

1. In vasculo Monacensi (cf. Jahn, Beschreibg. etc. n. 4.) Amazonum imagines exhibente etiam *Ὑφοπύλη* claris litteris scriptum est, quod Jahnius haud probabiliter ex *Ὑψιπύλη* corruptum esse putat. Mihi contra nulla mutatione facta *Ὑποπύλη* legendum esse videtur, quo nomine ea significari potest, quae sub porta urbem custodit. Cf. *Πυλαιμάχος* et *Πυλαῖτις*, quae sunt Minervae cognomina, *Πυλάρτης*, nomen Troiani ap. Homer., *Πύλωρος* C. I. Gr. 2130. 50, *Ἔμπυλος* ap. Quinct. 10. 6. 4, *Πρόπυλος* ap. Phot. bibl. p. 239. 15 etc., denique Homericum illud (Il. 12. 127): „...*ἐν δὲ πύλῃσι δύ' ἀνέρας εὗρον ἀρίστους.*"

III B: *Π* ponitur pro *Φ*:

1. In stela Attica, quam Bursianus in actis societ. Lips. anni 1860 p. 197 edidit, mirum ephebi nomen *Πρίκων* exstat, quod prorsus obscuram etymologiam habet nec alio loco redit. Equidem intelligendum esse puto *Φρίκων*, quod nomen saepius occurrit (cf. Lenormant in Mus. Rhen. 1867 p. 286, Homeri epigr. 4. 4, Anthol. Pl. 243 et nomina *Φρικίας* et *Φρικίδας* ap. Wescher et Foucart, inscr. de Delphes 161. 10, 166. 8).

Accedunt huc praeterea duo loci papyri Berolinensis, quam nuper Parthey in scrr. academ. Berol. 1865 ab Hauptio Herchero Kirchhoffio adiutus edidit. Ibi pag. 152 versu 73 sqq. ita scriptum est: „*συνίστα δὲ σεαυτὸν τῷ θεῷ οὕτως, ἔχων ὁλόλευκον ἀλέκτορα καὶ στρόβιλον καὶ οἶνον σπένδων αὐτῷ ἄλυφον καὶ περίμενε εὐχόμενος ἕως ἡ θυσία ἀποσχῇ.*" Quo in loco cum neque Parthey scripturam *ἄλυφον* se expedire posse fateatur neque Hercheri coniectura *ἄλειψον* placeat, equidem veram emendationem invenisse mihi videor intelligens *ἄλυπον*. Ad quam explicationem confirmandam hos locos confero, ubi adiectivum *ἄλυπος* cum vino aut cibo coniunctum occurrit: Ath. I. 33[a]: „*ὁ δὲ Ἀδριανὸς καλούμενος* (scil. *οἶνος*) *εὔπνους, εὐανάδοτος, ἄλυπος τὸ σύνολον.* Ibid. II. 57[d]: „*τοὺς στροβίλους πρὸς εὐπεψίαν ἀλύπους εἶναι.*" Ibid. I. 29[e] ex Hermippo: „*τῶν ἄλλων οἴνων μετ' ἀμύμονα Χῖον ἄλυπον,*" Pollux onom. γ. 108, Theophr. hist. plant. 2. 4. 2 denique

Horatianum illud (ca. I. 17. 21) „Hic innocentis pocula Lesbii."

Similiter alius locus eiusdem papyri pag. 150 v. 5 sqq. emendari potest, ubi, postquam v. 2 Apollo his verbis invocatus est: „*Φοῖβε μαντοσύναισι ἐπίῤῥοθος ἔρχεο χαίρων*" versu 5 ita pergitur: „*Εἴ ποτε δίφιλον ἔσχεν ἔχων κλάδον ἐνθάδε δάφνης ‖ σῆς ἱερῆς κορυφῆς ἐφθέγγεο πολλάκις ἐσθλά ‖ καὶ νῦν μοι σπεύσειας ἔχων θεσπίσματ᾽ ἀληθῆ.*" Haec verba, quae neque Parthey interpretari potuit et Bursian (Litt. Centralbl. 1867 pag. 297) aperte corrupta esse iudicavit, optime restituuntur, dummodo pro *ἔσχεν ἔσκεν* et pro *δίφιλον δὴ φίλον* intelligatur. Sic enim haec sententia evadit: „Wenn früher einer (de omisso *τις* cf. Krügeri gr. gr. 61. 4. 5) dort war (scil. Delphis), haltend den (dir) lieben Lorbeerzweig von deiner heil. Spitze" (hoc haud dubie ad Parnassum spectat cf. Orphei Argon 1: „*Ὦναξ Πυθῶνος μεδέων, ἑκατήβολε μάντι, ‖ ὃς λάχες ἠλιβάτου κορυφῆς Παρνησίδα πέτρην*"): da gabst du oftmals herrliche Orakel. Und so eile auch jetzt zu mir mit wahren Sprüchen."

Ceterum hae emendationes vel potius explicationes etiam eo confirmantur quod saepius in his papyris aspiratas et tenues confusas videmus: pap. I. vers. 7 *ἀκρωτίστως* pro *ἀχρ.*, 321 *μειλίκιον*, II. 89[a] *ἀ[κά]χητα* = *ἀκάκ.*, 127 *ὅσθις* pro *ὅστις*, 182 *κάρτην* pro *χ.*, 166 *φάνατι* = *φάναθι.*

Sed haec perpetua tenuium et aspiratarum commutatio, quae quam longe lateque per omnium regionum et saeculorum inscriptiones Graecas diffusa sit nunc satis superque demonstrasse mihi videor, vix rarius etiam in vocabulis Graecanicis apud Romanos apparet[24]): neque id mirum, nam cum Graeci ipsi tam saepe nescirent, utra littera adhibenda

24) Primus Scaliger in indice grammatico ad Gruteri corpus inscrr. s. v. „h superfluum" et „omissum" hanc confusionem observavit. Cf. etiam Schneider, gr. lat. I. 199 sq. et 205, Schmitz, progr. Marcodur. 1863, Ribbeck, index gramm. ad Vergiliana proll. pag. 421 sqq. qui tamen veram huius rei rationem non intellexerunt.

esset in vocibus haud raro cum falsa aspiratione pronuntiatis, eo facilius Romani, qui plerumque non ita accurate grammatica Graeca eruditi erant, in hac re errare potuerunt, postquam inde ab anno 660 u. c. (cf. Ritschl, Mon. epigr. III pag. 27) aspiratas Graecas pronuntiando et scribendo exprimere inceperunt.[25])

Sic igitur haec nova exemplorum turba accedit.

I A: CH ponitur pro C:

In inscriptionibus:

Chorintho Grut. 349. 2, Prochne ib. 883. 2 (cf. etiam Inscrr. regni Neapol. 701), Schythicus ib. 520. 3, Dorchae Inscr. regni Neap. 3838, Gluchera ib. 3323, Philochale ib. 3401, chorinbus ib. 2133. (cf. etiam Schuchardt, Vocalism. d. Vulgärlateins I. 18).

In libris vetustissimis Vergilianis (saeculi tertii, quarti, quinti), qui titulorum posteriorum instar sunt (cf. Ribbeck, ind. gramm. ad Verg. pag. 421 sqq.):

Chaicus, Chalybe, Alchides, Barchaei, lynches, Phorchus, Stimichon.

I B: C ponitur pro CH:

In libris Vergil. vetustiss.:

Calybs, Carybdis, caelas (chelas), clamys, coreis, Cromis, Ancises, Dulicius, Erictonius, Iacco, Molorci, Orsilocus, Pancaeis, Thersilocus etc.[26])

25) Idem etiam in inscrr. Etruscis a K. O. Müllero (Etrusker I 59) animadversum est, qui haec exempla attulit: Pherse = *Περσεύς*, Phulnikes = *Πολυνείκης*, Atresthe = *Ἄδραστος*, Thethis = *Θέτις*, Thelaphe = *Τήλεφος* (cf. etiam Müller-Wieseler, Denkm. d. a. Kunst I. 63. 319 et 61. 307 Athrpa = *Ἄτροπος*).

26) Noli putare haec meros librariorum errores esse et Romanos spiritum post c t p non accurate pronuntiasse. Quantum enim, ut exemplo utar, Otho et Oto pronuntiando inter se differant, apparet ex testimoniis Ciceronis or. 48. 160, Catulli epigr. 84, Quinctiliani I. 5. 20 etc. Cf. etiam Consentium pag. 392. 19 ed. Keil., ubi tales „barbarismos" sic castigat: „[per inmutationem fiunt barbarismi sic:] aspirationis, ut si quis Traciam dicens primam subtiliter ecferat aut Carthaginem dicens primam enuntiet cum aspiratione."

II A: TH ponitur pro T:

In inscriptionibus:

Amaranthus Grut. 241, Amynthas ib. 914. 6, Atthin ib. 29. 6, Therpsis ib. 787. 6, Thelete Inscr. regni Neap. 3697, Thryphosa ib. 3153 et 6676, Thelesina ib. 833, Tharsus Orelli inscr. 6792ª etc.

In libris vetustissimis Vergili:

Thalon, Aethna, Anthaeus, Athlans, Clythius, cythisus, Erymantha, Eurythion, Orthygia, trietherica.

II B: T ponitur pro Th:

In libris Vergili vetustissimis:

Tracius, Tybris, Tyrsis, aeter, aeterius, coturnus etc.

III A: Ph. ponitur pro P:

In inscriptionibus:

Arphocrates Grut. 595. 2, Eumolphus ib. 150. 4, Symphosium ib. 878. 6, Terphne 973. 10. Phisidae ib. 501 l. 5 a fine (cf. C. I. Lat. ed. Mommsen 204. 2. 32.)

In libris Vergili vetustissimis:

Pharnasii, Pharon, Phasiphae, Phrytanis, Phyrrhae, Enipheus, Melamphus, Olymphiacus.

III B: P ponitur pro Ph:

In libris Vergili vetustissimis:

Nipaei, Ripaeus, palanges, Polus, Pyllis.

Iam vero, ut videamus, cuius potissimum sedis tenues aspiratae sint, hanc tabulam confeci, quae complectitur 153 exempla, in quibus aspirata simplicis tenuis locum occupavit.

1. Eorum exemplorum, in quibus in principio vocabuli ante vocalem aut in medio vocabuli inter vocales aspiratum est numerus:								=	94
2.	eor.	exempll.	in	quibus	ante liquid.	asp.	est:	=	16
3.	„	„	„	„	post nasal.	„	„	=	14
4.	„	„	„	„	post liquid.	„	„	=	13
5.	„	„	„	„	post sibil.	„	„	=	8
6.	„	„	„	„	ante ν	„	„	=	4
7.	„	„	„	„	ante τ aut δ	„	„	=	4
									153

Itaque nunc cogimur ita statuere, ut iam supra (pag. 67) dixi: in lingua vulgari multas tenues cuiusvis sedis sive in principio vocabuli sive vocalibus sive consonantibus omnis generis circumdatas pariter in aspiratas transisse.

CAPUT IV.

DE ASPIRATIONE, QUAE IN NONNULLIS VOCABULIS MIRO MODO TRANSPONI VIDETUR.

Mira ratione in inscriptionibus modo allatis, id est in lingua vulgari legem illam euphonicam neglectam videmus, quae vetat binas syllabas sequentes nisi in compositione, declinatione, apostropho (cf. Krügeri gr. Gr. 10. 8. 1) ab aspiratis ordiri posse: quod fit in *Χαλχηδόνιοι*, *Χαχρυλίων*, *χάλχας*, *Χόλχος*, *Χλαύχη*, *θύχη*, *θυφλός*, *θρόφος*, *Θέθις*, *Θελφουσίῳ*, *Θαλθύβιος*, *Φανφαῖος* (a *παμφαίνω*). Nunc autem cum etiam in media et infima Graecitate eandem legem saepe neglectam esse observemus (cf. Ducange glossar. med. et inf. Graecit. et lexica Graecit. recent. s. vv. *χάρχωμα* = *χάλκωμα*, *χαχανίζειν* = *καχανίζειν* (*καχάζειν*), *χάσχειν* = *χάσκειν*, *χόρχορος* = *κόρχορος*, *χαυχησιάρης* = *καυχήμων*, *χοχλίος* = *κοχλίας*, *χοχλάκι* = *κόχλαξ* (*κάχληξ*), *θρέφειν* = *τρέφειν* etc.), facile intellegimus hanc recentioris Graecitatis anomaliam ex antiqua lingua vulgari profectam esse. Sed etiam miram illam aspiratarum et tenuium transpositionem, quae in quibusdam vocabulis fieri videtur, talibus formis explicari posse puto, dummodo in *Χαλχηδόνιοι*, *χάλχας*, *Θελφουσίῳ* accuratius inquiramus.

Urbs enim Calchedon, si nummi, in quibus fere semper *Καλχαδών* legitur, excipiuntur (cf. Mionnet II pag. 421—25 et suppl. V. pag. 24—32), in inscriptionibus lapidariis quaterdecies scribitur *Καλχηδών*: cf. C. I. Gr. 1584. 19 (tit.

Orchomen. Boeot.), 2322[b] 19 (tit. Deliacus), 3068 B. 2, 19, 29 (tit. Byzant. tertii saec. ante Chr. nat.), 5253 (tit. Cyrenaicus), 6091. 3 (tit. Romanus), Rangabé ant. hell. II. 1953 (tit. Attic.), Wescher et Foucart, inscr. de Delphes 18. 209, Boeckh, attische Tributlisten 28. 28, 47. 14, 81, Mommsen, inscrr. regni Neapol. 159, Orelli, inscr. Lat. 545.

Aspirata autem forma *Χαλχηδών* septies occurrit: Boeckh, att. Tributlisten 4. 1, 54. 56, 100, C. I. Gr. 1936. 31 (tit. saec. III ante Chr.), ib. 3793 (tit. Calchedonius), denique in duobus nummis ap. Mionn. suppl. V. 26. 131 et 30. 158.

Praeterea hoc nomen in Boeckhii tabulis tributt. aliquoties mutilatum est: 9. 34 *Κα[λχεδόνιοι]*, 36. 16 *Χαλ[χεδ]όνιοι*, 63. 34 *[Κα]λχεδόνιοι*, 63. 54 *[Κα]λχεδόνιοι*, 58. 4 *[Καλ]χεδόνιο[ι]*, 78. 16 *Χαλ[χεδόνιοι]*, 91 *Χα[λχεδόνιοι]*, ubi Boeckhius (cf. etiam Staatshaushalt II pag. 693) licentius modo *Καλχηδόνιοι* modo *Χαλκηδόνιοι* transscribit, quamquam constat *Χαλκηδών* semel tantum in titulo infimae aetatis Alexandro Severo imperatore exarato legi (C. I. Gr. 3676. 13); unde satis apparet in illis tabulis tributt., si littera χ in principio vocabuli servata sit, *Χαλχ.*, si alterum χ tantum exstet aut *Καλχ.* aut *Χαλχ.* ex ceterorum exemplorum analogia, minime vero *Χαλκ.* transscribendum esse.

Denique quod ad libros mss. attinet, apud Herodotum nunc semper *Καλχηδών* scribitur itemque apud Xenophontem, cuius optimi codices in historia Graeca et Anab. 7. 1. 20 et 2. 24. 26 secundum L. Dindorfium in thes. Stephan. s. v. *Χαλκηδών* et ad Hell. 1. 3. 2 pag. 23 edit. Oxon. satis constanter hanc formam testantur. Cum vero etiam Demosth. pag. 1207. 28 cod. Σ *Καλ*$^{\chi}_{\kappa}$. praebeat et Plat. civ. 1. 328 B ex scriptura optimorum codd. *Καρχ.* non *Χαλκ.* sed *Καλχ.* legendum sit, dubitari vix potest, quin ceteris omnibus locis antiquiorum scriptorum non solum Graecorum verum etiam Romanorum *Καλχηδών* aut Calchedon sit restituendum.

Iam igitur videmus valde errare Leutschium in Mus. Rhen. 1834 pag. 29 sqq., qui *Καλχηδών* linguae vulgari,

Χαλκηδών Atticae dialecto vindicavit, neque Boeckhio (cf. C. I. Gr. I. pag. 662 et Staatshaush. II pag. 695) assentiri possum, qui Leutschium secutus Καλχηδών a κάλχη, id est ostrea, derivandum esse iudicat, quam Attici χάλκην appellaverint (??)

Quamquam enim negari non potest vetustissimam et optimam scripturam esse Καλχηδών, tamen hanc urbem ab aere nomen accepisse ex hisce argumentis apparet.

Ac primum quidem ora, ubi Calchedon condita est, aeris bonitate excelluit, praesertim insula Chalcitis, quae Stephano Byzantio teste (s. v. Χαλκῖτις) quadraginta tantum stadia ab urbe aberat (cf. Hesych. s. v. Δημονήσιος χαλκός, Stephan. Byz. l. l., Aristot. mirab. aud. 59, Polluc. onom. 5, 39, Theophr. de lapid. 25.)

Deinde flumen, quod Calchedona praeterfluit et omnino totus ager Calchedonius Χαλκίς (cf. Steph. Byz. s. v. Χαλκηδών et Dion. Perieg. v. 764 „Χαλκὶς ἄρουρα"), urbs ipsa a Steph. Byz. (s. v. Χαλκῖτις) Χαλκῖτις appellatur.

Quae cum ita sint hoc mihi statuendum esse videtur.

Χαλκηδών iam antiquissimis temporibus in lingua vulgari transiit in Χαλχηδών, quae forma cum in litteras recipi non posset non spiritus metathesi sed lege illa euphonica adhibita per septem fere saecula Καλχηδών, post autem contraria ratione Χαλκηδών scriptum est.

Prorsus similiter de formis Θέλπουσα et Τέλφουσα iudicandum est. Θέλπουσα enim fuit urbs Arcadiae ad Ladonem sita prope fontem, cuius nymphae idem nomen erat (cf. Paus. VIII. 24—25). Hoc nomen illa haud dubie ab aqua calida acceperat, nam apud Steph. Byz. s. v. Θάλπουσα eadem urbs etiam Θάλπουσα appellatur, quod est participium verbi ϑάλπειν subaudito κρήνη. Altera forma Τέλφουσα apud eundem Steph. s. v. Τελφοῦσσα (vel potius Τέλφουσα) et apud Polybium (cf. II. 64, IV. 60, 73, 77) servata est itaque apparet Θέλπουσαν per formam vulgarem Θέλφουσαν, quae quidem bis legitur apud Wescher

et Foucart, inscr. de Delphes 464 et 465, transisse in *Τέλφουσαν*, cum scriptores, qui hanc vulgarem formam recipere noluerunt, lege illa euphonica falso uterentur.[27])

Eodem modo ex *κάλχη* id est purpura vel voluta columnarum (cf. Hesych. s. v.) in lingua vulgari natum est *χάλχη*, quod exstat in inscr. Attica publica apud Rangabé 56 A. 50, unde denuo ortum est *χάλκη* id est *πορφύρα*, quod apud Hesychium legitur.

Ex horum igitur vocabulorum, de quibus propter inscriptionum testimonia certum iudicium fieri potest, analogia concludo etiam in aliis vocabulis[28]), ubi aspiratio transilire videtur, similem metathesin per formas vulgares binis aspiratis pronuntiatas explicandam esse.

1. *ἄκ-αν-θος* — *ἄχανθος* — *ἄχαντος*.

Radix huius vocabuli est *ἀκ* (cf. Curtii el. etym. Gr. 122), unde etiam synonymum *ἄκ-αν-ος* derivandum est. Formam *ἄχαντος* Gregor. Cor. p. 414 Ionibus, Eustathius pag. 468. 33 linguae rusticae assignant.[29])

2. *χύτρα* — *χύθρα* — *κύθρα*, a radice *χυ* (cf. Curtii el. 186). Forma *κύθρα* Ionibus tribuitur a Gregor. Cor. l. l.

---

27) Multo minus probabiliter Lobeckius parall. I. 47 et Siebelis edit. Paus. II pag. 271 et 274 *Θέλπουσαν* formam ex *τιλφόεσσα* natam esse putaverunt, etsi iam Sylburgius ad Paus. 8. 24. 4 verum viderat. Ceterum eandem originem etiam fons ille Boeotiae habere videtur, qui in hymno in Apoll. Pyth. *Τελφοῦσα* et a Pindaro (cf. Strab. p. 411) *Τιλφῶσσα* id est *Θαλπόεσσα* appellatur. Ibi cum Tiresiae sepulcrum et Apollinis templum fuerit (cf. Strab. l. l. et hymnum in Apoll. Pyth. 206) notumque sit fontem Delphicum calidum vaporem edidisse, facile inde concludo omnino eiusmodi fontes vim divinatoriam habuisse ideoque Apollini sacros fuisse.

28) Cf. Lobeck, ell. pathol. I. pag. 527 sq.

29) Apud Veget. r. vet. 1. 20 materia, ex qua suffimentum paratur, nominatur achantum, de quo viri docti adhuc dubitant. Equidem non dubito, quin achantum ex acantho paratum sit, cuius odor saepe laudatur: cf. Plin. h. n. 24. 12. 67, Verg. Geo. II. 119 et interpretes ad hunc locum.

3. *πάϑ-νη* — *φάϑ-νη* — *φάτ-νη*, a radice *πατ* id est pasci, vesci (cf. Curtii el. 244). Inde nata sunt *πάτνη* (cf. Etymol. m. 783. 15 et Hesych. s. v. *πατνώματα*), *πάϑνη* et *πατάνη*, quibus apud Romanos optime respondet *patina*, quod apud Vegetium (a. vet. 1. 56. 3) prorsus idem significat atque *φάτνη*; *φάτνη* enim proprie est id unde pabulum capitur. Propter formae similitudinem etiam lacunaria *φάτναι* sive *φατνώματα* appellata sunt. Ceterum etiam recentiores Graeci formam vetustissimam servarunt, exstat enim in lexicis *παχνί* (id est *παχνίον*), *ϑ* in *χ* mutato, quod quidem saepius fit (cf. Curtii el. 434 et Baumeister, Euboea pag. 57).

4. *ϑριγ-κός* — *ϑριγχός* (quod apud Iosephum legitur) — *τριγχός*, a radice *στραγ* = stringere (cf. Curtii el. 342), unde Hesychius: *στριγχός· τειχίον, στρικτόριον* (hoc desideratur in lexicis Lat.) *στεφάνη δώματος*, quocum cf. Hesych. et Suid. s. v. *τριγχός· περίφραγμα, στεφάνη, τειχίον.*

5. *ἐν-ταῦ-ϑα* — *ἐν-ϑαῦ-ϑα* — *ἐν-ϑαῦ-τα* et *ἐν-τεῦ-ϑεν* — *ἐν-ϑεῦ-ϑεν* — *ἐν-ϑεῦ-τεν*. Buttmannus in gr. Gr. ub. II. 357 Ionicas formas nativas esse iudicavit; sin vero cum Curtio (el. 278) *ἐν* pro radice pronominali habendum est, *ταυ* et *τευ* mihi pronomen *το* (ta) esse videtur, cui idem *υ* accessit, quod etiam in *ο-ῖ-τος* (cf. Curtii el. 477 et Sonnium in Kuhnii annall. XII. 270 sqq.) apparet. De terminatione -*ϑα*, quae est in *ἐν-ταῦ-ϑα*, confer *ἔν-ϑα* *πάροι-ϑα*, *ἔξοι-ϑα* (= *ἐκτός* apud Hesych.), denique *ἦλι-ϑα* et *μίνυν-ϑα* et *ὕπαι-ϑα* apud Homerum.

6. *συνϑέτηκα* — *συντέϑεικα*: cf. Hesych. s. v. „*συνϑέτηκα· συνεϑέμην*“ ibique M. Schmidti adnotationem et s. v. „*συντέϑεικα· συνεϑέμην.*“

Deinde huc accedunt aliquot vocabula, quorum originem non satis perspectam habemus:

7. *τεῦϑις* — *ϑεῦτις*: cf. Hesych. s. v. *ϑεῦτιν.*

8. *Φαπίη* — *Παφίη*: cf. eund. s. v. *Φαπ[ί]ην.*

9. *τωϑάζω* — *ϑωτάζω*: cf. eund. s. vv. *ϑωτάζω* et *ἐπιϑωτάζω.*

10. ἀκίχητος — ἀχίκητος: cf. eund. s. v. ἀχίκητα.

11. χήτιον — κήθιον: cf. Athen. p. 477.

12. χιτών — κιθών: cf. Gregor. Cor. l. l.

13. Κάλχας — Χάλκας: cf. Eustath. ad Il. p. 289. 38.

14. βάτραχος — βάθρακος: cf. Greg. Cor. l. l. et schol. ad Il. p. 131ᵇ 35). Apud Hesychium βράταχος βόρταχος, βρόταχος βύρθακος leguntur, mediae aetatis Graeci (cf. Ducangii gloss. s. vv.) βόρθακος et βόρταχος dixerunt, denique in lexicis recent. Graecit. βαθρακάς et βορδακάς afferuntur, quae haud dubie ex βάθραχος nata sunt.

In duobus vocabulis media δ in locum alterius aspiratae successit: σχεδρός — σκεθρός (a radice σεχ: cf. Curtii el. 176), πιθάκνη — φιδάκνη.

Similiter intellegitur, qui fiat, ut in τρέχω, τύφω, τρέφω similibus, si altera aspirata declinando perierit, τ in θ mutetur. Probabile enim est radices θρεχ, θυφ etc., quas primus Buttmannus (cf. gr. Gr. uber. I. 77) Curtio (in ell. sub singulis vocc.) consentiente perspexit in lingua Graeca quondam exstitisse et inde fluctuationem illam aspirationis explicandam esse. Confirmatur hoc non solum vasculis illis antiquissimis, in quibus bis θροφός pro τροφός legitur et lingua recentiore, ubi forma θρέφειν adhuc servata est, verum etiam eo, quod, ut cognatarum linguarum comparatio docet, ne unum quidem horum vocabulorum ab initio binas aspiratas sed aut omnino nullam aut unam tantum habuit: derivanda enim sunt τύφω a radice dhûp (Curtius, el. 205), τρέφω a radice tarp (Curtius 202), θάπτω a radice dhap (Curtius 449), ἔταφον a rad. stabh (Curt. 198), τρέχω a radice trak (Curt. 178), τρύφω a rad. tar (Curt. 202), ταχύς a takus (Curt. 178).

Denique illa transpositio aspirationis, quam saepissime in inscriptionibus et libris vetustissimis Latinis observamus, facile eadem ratione explicatur. Plurima huius rei exempla collecta sunt ab Hübnero in indice grammatico ad Corp. inscr. Berol. I. s. v. „aspiratio transposita“ et a Ribbeckio in

ind. gramm. ad proll. in Vergil. pag. 424 sq., unde haec deprompsi:

Anth[i]ocis = Antiochis, Calithuce = Callityche, Chartago = Carthago, Chiteris = Citheris, teathrum = theatrum, Traechia = Thraecia, Berechyntia, Calchidicus, Carphatius, chitara, Chyteron, Thypoea[30]) etc. Haec omnia exempla quominus pro meris lapicidarum et librariorum erroribus habeamus, impedit eorum et ratio et multitudo. Cum enim iam supra abunde demonstratum sit eos Romanos, qui artem grammaticam non docti essent sed ex lingua Graeca vulgari haurirent, saepissime aspiratas et tenues confudisse, non mirum est, quod in iis quoque vocabulis Graecanicis, quae in lingua vulgari binis aspiratis pronuntiata sunt, saepe legem illam aut prorsus neglexerunt (cf. Inscr. regni Neap. 3153 et 6676: Thryphosa, Grut. 520. 3: Schythicus, Phorchus = Phorcys codd. Pet R Aen. 10. 328: Ribbeck. l. l. pag. 423, Thrachius cod. M Aen. 5. 565: Ribbeck. l. l. pag. 425), aut ea falso usi sunt, sicut ex illis exemplis satis apparet.

CAPUT V.

DE TENUIUM LITTERARUM IUNCTURIS ASPIRATIS.

Quemadmodum simplices tenues in aspiratas transierunt sic etiam earum iuncturas interdum aspiratas esse inscriptiones nos docuerunt.

I. Ac primum quidem in *Ἔχθορ* et *ἐχθός* *κτ* in *χϑ* transisse pag. 88 sqq. vidimus. Sed eadem aspiratio etiam in litteris et lexicis Graecis conspicitur, collegi enim inde nonnulla exempla, in quibus *φϑ* et *χϑ* ex *πτ* et *κτ* nata sunt.

1. Apud Hesychium legitur *ἀποφϑαράξασϑαι· τὸ τοῖς*

30) De his „barbarismis“, qui dicuntur cf. Consentium pag. 392. 27 ed. Keil: [„per transmutationem aspirationis sic fiunt barbarismi:] ut si quis Thraciam perversa aspiratione proferat et dicat Trachiam.“

μυκτῆρσιν εἰς τὸ ἔξω ἦχον προέσθαι, ἀποφλάσαι, ῥογχάσαι, quod iam Voretzsch, de inscr. Cretensi Halis 1862 pag. 19—20 consentiente M. Schmidtio in Kuhnii annall. XII. 217 ex *ἀποπταράξασθαι* (= *ἀποπταρεῖν*) aspirando corruptum esse bene intellexerat.

2. Deinde exstat *ἐπιφθύσδω* = *ἐπιπτύζω* bis apud Theocritum (2. 62 et 7. 127).

3. *ἑφθός* est adiectivum verbi *ἕπτειν* (= *πέπτειν* cf. Curtii el. pag. 409), quod in *ἕψειν* transiit pro *ἑπτός*, quae quidem forma non solum in glossariis antiquis legitur (cf. Steph. thes. s. v. *ἑπτόν*) sed etiam aperte servata est in *ἀφεπτός* pro *ἀφεφθός* apud Soranum (de arte obstetr. pag. 202 ed. Flor. cf. etiam Lobeck, pathol. el. I. 527), qui Trajano imperatore vixit.

4. Ex horum exemplorum analogia concludo etiam *ὀφθαλμός* ex *ὀπταλμός* (cf. *ὀπτάζω*, *ὀπτίλος*, *ὄκταλλος*) natum esse.

5. *μυχθίζω* (cf. *ἀναμυχθίζω*, *μυχθισμός*, similia) haud dubie natum est ex *μυκτίζω* (cf. *ἀπομυκτίζω*, *μυκτήρ*, *μυκτηρίζω*).

6. Hesychius et Photius verbum *ὀρεκτεῖν* interpretantur *ἐπιθυμεῖν*, cuius aspirata forma *ὀρεχθεῖν* prorsus idem significat.

7. Apud Hesychium legimus hanc glossam: *ἐχθοῖ· ἔξω*, id est locativus stirpis *ἐκτο* (unde *ἔκτοθεν*, *ἔκτοθι*) sicut *ἐνδοῖ* stirpis *ἐνδο*, *ἔξοι* stirpis *ἐξο*, pro *ἐκτοῖ*, minimeque Usenero (in Fleckeiseni annall. 1865. 254) assentiri possum, qui contra ordinem litterarum apud Hesychium *ἐχσοῖ· ἔξω* corrigere voluit.

8. Fortasse etiam *ἀμιχθαλόεσσα* apud Homerum natum est ex *ἀμικταλόεσσα*, quod ad analogiam adiectivorum *δολιχός* — *δολιχόεις*, *ἀγκύλος* — *ἀγκυλόεις*, *ῥικνός* — *ῥικνήεις*, *ἀργής* — *ἀργινόεις*, *μέσος* — *μεσήεις* compositum est ex *ἄμικτος* (cf. Eur. Iph. T. 402: „*ἔβασαν αἶαν ἄμικτον*") et suffixis *αλο* et *εντ* significatque solitudinem insulae Lemni, quae apud veteres in proverbium abierat. Cf. schol. ad

Il. ω. 753, qui ἀμιχθαλόεσσαν sic explicat: „ἤτοι ἀπρόσμικτον, ῇ ῥᾳδίως οὐ μίγνυται ὁ ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καθὸ ἀλίμενός ἐστιν κ. τ. λ.", Soph. Phil. 1—2 cum schol. etc.

Sic denique illud intelligitur, qui fiat, ut in recentiore Graecitate, quae ex antiqua lingua vulgari nata est, πτ et κτ constanter in φτ et χτ transierint, recentiores enim Graeci κλέφτης, χτένι, κόφτω, ὀχτώ pronuntiant et scribunt pro κλέπτης, κτένιον etc. Cf. Mullach, Gramm. d. griech. Vulgarspr. pag. 113 et 142.

II. Deinde etiam ππ κκ ττ in πφ κχ τθ transeunt:

1. Ἀππιανός et Ὀππιανός (id est Appianus, Oppianus) primo in Ἀπφιανός, Ὀπφιανός deinde in Ἀφφιανός, Ὀφφιανός conversa esse supra (pag. 89) vidimus.

2. C. I. Gr. 3827 nomen muliebre Ἄππη legitur. Ex hac forma postea Ἄπφη et Ἄφφη nata sunt, quae pag. 89 enumeravimus.

3. Ex horum vocabulorum analogia probabiliter concludi potest voces hypocoristicas ἄππας (cf. Hesych. s. v., Callim. hy. in Dian. 6, Aristoph. Byz. apud Eustath. ad Il. 1118. 9), ἀππῦς (cf. Etym. magn. 133, 55) transisse postea in ἀπφῦς, ἄπφας[31]): cf. de his et similibus Nauck, Arist. Byz. fragm. pag. 155.

4. Pro βάκκαρις apud Luc. Lexiph. 8 et Cephisod. fr. 3 (ed. Mein.) legitur βάκχαρις nec aliter apud scriptores Latinos modo baccar baccaris modo bacchar baccharis scribitur.

5. Nemo audebit Ἀττική separare ab Ἀτθίς: cf. Curtii el. p. 598, qui utrumque ab ἄστυ derivandum esse valde probabiliter coniecit. Iam vero, cum apud Hesychium legatur „Ἀττίς· Ἀθῆναι", vix dubito, quin Ἀτθίς, altero τ in θ mutato, ex Ἀττίς natum sit.

6. Apud eundem Hesychium haec glossa exstat „τίτθεν·

31) Utrumque vocabulum non solum patrem sed etiam fratrem significat: cf. Bekk. an. 441. 11, Suid. s. v. ἄπφα, quod vocativus est nominativi ἄπφας, Gramm. post Philem. p. 291 (ed. Osann).

τίκτειν." Hanc formam equidem ex τίττεν, id est Dorice pro τίκτειν, natam esse iudico, nonnunquam enim κτ transiit in ττ, praesertim apud Cretenses: cf. Voretzsch, l. l. pag. 11 et M. Schmidt in Kuhnii annall. XII. p. 219.

7. Cretenses scripserunt ἰθϑᾶντι, συνεϑϑᾷ, ἰϑϑάντες pro ἱστᾶντι, συνεστᾷ, ἱστάντες: cf. Voretzsch, l. l. p. 13. Quodsi has formas ratione usitata transscribimus, evadunt ἰτϑᾶντι, συνετϑᾷ, ἰτϑάντες. Iam vero cum non solum Boeotios et Atticos (cf. Curtii el. p. 597 sq.), sed etiam Doricos (cf. Ahrens de dial. Dor. p. 103, Schaefer ad Gregor. Cor. p. 454) στ in ττ mutasse notum sit, valde probabile est etiam in Cretensium dialecto τϑ ad ceterorum, quae attuli, exemplorum analogiam ex ττ natum esse.

8. Nomen muliebre Κλεοϑϑίς legitur C. I. Gr. 2211[b], ubi haud dubie intelligendum est Κλεοτϑίς vel Κλεοττίς, ut haec exempla ostendunt: Ἀμφοττίς apud Rangabé 2083. 3, Ἐμπεδοττίς apud Keil, sylloge inscr. Boeott. 13. 4, Ἐροττίς apud Rangabé 2138.

CAPUT VI.

DE CHRONOLOGIA ASPIRATIONIS.

Quod supra in exordio dixi iam ab antiquissimis temporibus tenues cuiusvis sedis ad aspirationem inclinasse eamque sicut fluminis inundationem paullatim et certis gradibus crescentem postremo totam linguam vulgarem veterum Graecorum occupasse, ut inde magnae quaedam urbani sermonis perturbationes proficiscerentur, id nunc accuratius exponam. In chronologia autem aspirationis describenda profecto ea lex nobis sequenda est, ut, quo plures formae alicuius radicis aut stirpis a scriptoribus aspiratae reperiantur, eo maturius ibi tenues evanuisse statuamus. Itaque non dubito, quin quattuor potissimum aetates aspirationis ponendae sint.

Ac primo quidem eas radices aspiratio invasit, quas tam constanter aspiratas videmus, ut nisi ex comparatione aliarum linguarum concludi non possit in his radicibus tenues in aspiratas transisse. Quo in genere versantur hae radices: φυ (φυσάω cf. Curtii el. p. 447) ἀφ (ἄφενος cf. ib. p. 447), στεφ (στέφω cf. ib. p. 194) ταχ (ταχύς cf. ib. p. 445), μαχ (μάχομαι cf. ib. p. 293), σχιδ (σχίζω cf. ib. p. 222), σφαδ (σφαδάζω cf. ib. 222).

Secuntur nunc eae radices, quae fere semper aspirationem habent, quamquam pauca vestigia pristinarum tenuium in ipsa lingua Graeca supersunt, unde concludere licet tenues ibi non tam mature evanuisse quam in iis radicibus, quas modo attuli. Hoc in numero sunt radix τυκ (unde τυχεῖν), quae servata est in τετύκοντο apud Homerum, et καδ (unde χάζω), quam idem Homerus servavit in κεκάδοντο et ἐκεκήδει.

Tertia aetas est eorum vocabulorum, quae, quamquam ex radicibus litteris tenuibus scriptis nata esse multis cognatis vocibus apparet, tamen tam mature aspirata sunt, ut formae tenuibus scriptae prorsus evanuerint: ἀλείφω a radice λιπ (λιπαρός cf. Curtii el. p. 448), βλέφαρον a radice βλεπ (βλέπω cf. ib.) σαφής a radice σαπ (ὀπός cf. Curtii el. p. 408) κωφός a radice κοπ (κόπος cf. ibid. p. 449) etc.

Quartae denique aetati ea vocabula adnumeranda sunt, quae promiscue modo tenuibus modo aspiratis litteris scribuntur, quam confusionem eo tempore exortam esse puto, quo lingua vulgaris magis magisque ad aspirationem inclinaret, quod quidem inde a quinto [32]) saeculo factum esse inscriptiones nos docuerunt. Qualium vocabulorum cum iam Curtius (el. pag. 440 sqq.) haud pauca collegerit, satis est ea tantum proferre, quae ille omisit. [33])

32) Hoc ad ea potissimum vascula pertinet, in quibus litterarum formae ante Euclidem archontem usurpatae et nigrae figurae conspiciuntur.

33) Ad hanc aetatem etiam perfecta illa aspirata referenda sunt, de quibus egit Curtius „Erläuterungen zu meiner Schulgr.“ pag. 106,

I. Tenuis in aspiratam mutatur, si liquidae aut nasales secuntur:

ἄχμηνος — *ἄκμηνος*: cf. Hesych. s. v. „*ἄχνημος* (corr. *ἄχμηνος*)· *νῆστις*“ et eundem s. v. „*ἄκμηνος· ἄσιτος, νῆστις, ἄγευστος ἄρτου.*“

Βουθρωτός — *Βουτρωτός*: cf. Etymol. m. 210. 21: „*Βουτρωτός ἢ Βουθρωτός*“ *κ. τ. λ.* et Stephan. Byzant. s. v. *Βουθρωτός.*

ἐχλύειν — *ἐκλύειν*: cf. Hesych. s. v. „*ἔχλυσεν· ἔκλυσεν.*“

Θρινακία — *Τρινακρία*: cf. Strabon. 265: „*Τρινακρία μὲν πρότερον, Θρινακία δ' ὕστερον προσηγορεύθη μετονομασθεῖσα εὐφονώτερον.*“

θρόνα — *τρόνα* [34]): cf. Hesych. s. v. „*θρόνα· ἄνθη καὶ τὰ ἐκ χρωμάτων ποικίλματα*“ (cf. Hom. Il. *χ* 441) et sub v. „*τρόνα· ἀγάλματα ἢ ῥάμματα ἀνθινά.*“ Equidem coniicio *τρόνα* vel *θρόνα* derivanda esse a radice *στορ*, unde *στορέννυμι* (cf. Curtii el. pag. 195), ut *θρόνα* proprie significet flores pictos vel ornamenta, quibus vestes et stragula consternuntur. De *σ* in principio vocabulorum amisso cf. Curtii el. pag. 621 sqq.

μόχλον — *μόκλον*: cf. Phryn. ed. Lobeck p. 308: „*μόκλον μὴ λέγε διὰ τοῦ κ· ἀδόκιμον γάρ· ἀλλὰ διὰ τοῦ χ.*“

μυχλός — *μυκλός*: cf. Hesych. s. v. „*μυχλός· σκολιός, ὀχευτής, λάγνης, μοιχός, ἀκρατής. Φωκεῖς δὲ καὶ ὄνους τοὺς ἐπὶ ὀχείαν πεμπομένους*“ et s. v. „*μυκλοί· αἱ περὶ τὰ σκέλη καὶ ἐν τοῖς ποσί, καὶ ἐπὶ νώτου τῶν ὄνων μέλαιναι γραμμαί, καὶ οἱ λάγνοι, καὶ ὀχευταί.*“

πέταχνον — *πέτακνον*: cf. Hesych. s. v. „*πέτακνον· ποτήριον ἐκπέταλον. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ πέταχνον.*“

---

ubi addenda sunt *πεφύλακα* apud LXX et in argumento ad Eurip. Med. v. 26 ed. Kirchhoffii, *δεδάρδαφε* apud Hesychium, *τέτεχα* in Etymol. m. s. v. *τεχθήσομαι*), deinde terminationes *-θρον* pro *-τρον*, denique scripturae *φσ* et *χσ* pro vetustissimis *πσ* et *κσ*, de quibus cf. Kirchhoff, Studien z. Gesch. d. griech. Alphab. p. 161 et 247.

34) Postea vidi aliam eandemque probabiliorem etymologiam statuisse Curtium: cf. Wustmann Rhein. Mus. XXIII. p. 238.

ῥιχνοῦσθαι — *ῥικνοῦσθαι*: cf. Hesych. s. v. „*ῥιχνοῦσθαι· κινεῖσθαι ἀσχημόνως*“ et s. v. „*ῥικνοῦσθαι· διέλκεσθαι καὶ παντοδαπῶς διαφέρεσθαι κατ' εἶδος.*“

φλόμος — *πλόμος*: cf. Galen. ed. Kühn vol. XIII p. 239: „*ἔνιοι δὲ διὰ τοῦ π γράφουσί τε καὶ λέγουσι*“ et Aristot. hist. anim. VIII. 20, ubi etiam *πλομίζειν* legitur.

Φλυγόνιον — *Πλυγόνιον*: cf. Wescher et Foucart, inscriptions de Delphes n. 324, 328, 333, 378, 380 etc., ubi tam constanter *Πλυγ.* scribitur, ut hanc formam priorem fuisse iudicandum sit.

χνοή — *κνοή*: cf. Hesych. s. v. „*χνοαί· αἱ χοινικίδες, αἱ τοῦ ἄξονος σύριγγες*“, s. v.: „*χνοήν· τὸν τῶν ποδῶν ψόφον,*“ s. v. „*κνοῦς· ὁ ἐκ τοῦ ἄξονος ἦχος. λέγεται δὲ καὶ κνοή. καὶ ὁ τῶν ποδῶν ψόφος, ὡς Αἴσχυλος Σφιγγί. τινὲς δέ φασιν κνοῦν μὲν ἦχον, κνοὴν δὲ περὶ ὃ μέρος τοῦ ἄξονος, ἡ χοινικίς.*“

χνόος — *κνοῦς*: cf. Hesych. s. v. „*χνόος· ·ξυσμὸς, ψόφος, φθόγγος*“ et s. v. *κνοῦς*.

χρεμύς — *κρεμύς*: cf. Hesych. s. v. „*χρεμύς· ὁ ὀνίσκος ἰχθῦς*“ et Athen. VII. 305[d].

II. si *σ* antecedit:

ἀσφοδελός — *ἀσποδελός*: cf. schol. ad Od. *λ*. 539 et Eustath. ad eundem versum.

Βόσφορος — *Βόσπορος*: cf. Steph. thes. s. v. *Βοσπ.* Etiam in codd. Latinis saepe Bosphorus scribitur (cf. Klotz, lex. Latin. I. pag. 701.) Inde etiam nunc Gallice dicitur „le Bosphore.“

Κασθαναία — *Κασταναία*: cf. Etym. magn. 493. 25, Lycophr. v. 907, Suid. s. v. *Κασταναία*, Steph. Byz. s. eadem voce.

κίσθος, κίσθαρος — *κίστος, κίσταρος*: cf. Steph. thes. s. utraque voce.

μασθός — *μαστός*: cf. Eustath. ad Il. 1258. 57, ad Odyss. 1562. 4, Heraclid. apud eundem ad Il. 452. 20, Theophyl. dial. p. 20 (Boiss.). *μασθοῖς* etiam in titulo Acrae. legitur C. I. Gr. 5430. v. 41 et 47.

Ὀρέσθειον — Ὀρέστειον: cf. Benseleri lex. nom. propr. Gr.

ὕσχλος — ὕσκλος: cf. Steph. thes. s. vv.

ὤσχη — ὤσκη: cf. Etym. m. 825. 2[35]) et Suid. s. v. *ὠσχοφόρια.*[36])

III. Si nasalis antecedit:

κέμφος — κέμπος: cf. Hesych. s. v. „*κέμπος· κοῦφος, ἐλαφρὸς ἄνθρωπος*" et Nauck, Aristoph. Byz. pag. 84.

σόγχος — σόγκος: cf. Steph. Thes. s. vv.

φάλανθος — φάλαντος: cf. Polluc. onom. 2. 26 et vocabula *φαλαντίας* et *ἀναφαλαντίας*.

Apud Boeotios non solum terminatio *-ντι* transiit in *-νθι* sed etiam *-ντο* in *-νθο*, *-νται* in *-νθη*: Boeckh, Monatsber. d. Berl. Ak. d. Wiss. 1857. pag. 488.

IV. Sed multo maior numerus est eorum vocabulorum, in quibus non tales litteras conspicias, quales vulgo aspirationem amare dicuntur iterumque nunc, ut iam supra dixi (cf. pag. 41) videmus in lingua vulgari aspirationem saepissime etiam in principio vocabulorum ante vocalem aut in mediis vocabulis inter vocales admissam esse.

ἄραχος — ἄρακος: cf. supra pag. 75.

βήχιον — βήκιον: c. supra pag. 76.

βροῦχος — βροῦκος: cf. Theophr. ap. Phot. bibl. 528. 6 ed. Bekker, Hesych. s. v. „*βροῦκος· ἀκρίδων εἶδος*" *κ. τ. λ.*, lexica Latina s. v. bruchus.

βρύχος — βρύκος: cf. Hesych. s. v. „*βρύχος· κῆρυξ*" et s. v. „*βρύκος· κῆρυξ*" *κ. τ. λ.*

βρύχω — βρύκω: cf. Mörid. pag. 99: „*βρύχειν Ἑλληνικῶς.*"

ἐρείχη — ἐρείκη: cf. supra pag. 75.

θυηχόος — θυηκόος: cf. supra pag. 80.

Κανάχη — Κανάκη: cf. schol. ad Arist. nub. 1371 et schol. ad Plat. leg. 839 c.

κόρχορος — κόρκορος: cf. Arist. vesp. 239 et Hesych.

35) „*ὠσχοφόρια, ὄνομα ἑορτῆς· ἀπὸ τῆς ὤσχης τῆς κληματίδος.*"
36) „*ὦσκαι δὲ καὶ ὦσχαι τὰ μετὰ τῶν βοτρύων κλήματα.*"

s. vv. „*κόρχορον· λάχανον ἄγριον καὶ στέαρ*“ et „*κόρχορος· εἶδος ἰχθύος, ἢ λάχανον ἄγριον.*“

μαλάχιον — *μαλάκιον*: cf. Hesych. s. v. „*μαλάκιον· γυναικεῖον κοσμάριον*“, Phot. s. v. *μαλάχιον*, Polluc. ζ. 96.

Μυχάλη — *Μυκάλη*: cf. Steph. Byz. s. v. *Μυκάλη*.

οἰχωρός — *οἰκουρός*: cf. Hesych. s. v. „*οἰχωρός· οἰκουρός.*“ Hoc vocabulum falso ab *ὁρᾶν* derivatum esse videtur.

οὐ-χί — *οὐ-κί* apud Homerum, unde colligi potest etiam *ναί-χι* et *μή-χι* ex *ναίκι* et *μήκι* (cf. etiam *μη-κ-έτι*) nata esse.

πλόχανον — *πλόκανον*: cf. Phot. et Suid. s. v. *πλοχ.* et schol. ad Plat. Tim. 52 E.

ῥάχη — *ῥάκη*: cf. Hesych. s. v. „*ῥάχη· ἀποραχίσματα καὶ ἀποσπάσματα*“ et s. v. „*ῥάκη· ἀπορακίσματα καὶ ἀποσπάσματα. ἱμάτια.*“

ῥαχία — *ῥακία*: cf. Poseidipp. ap. Ath. 377[c] et Hesych. s. v. „*βρακίας· τραχεῖς τόπους.*“

ῥώχειν — *ῥωκᾶν*: cf. Hesych. s. v. „*ῥώχειν· βρύχειν τοῖς ὀδοῦσι*“ et s. v. „*ῥωκῶσα· πρίουσα τοὺς ὀδόντας.*“

Σῶχος — *Σῶκος*: cf. Hesych. s. v. „*Σῶχος· ὁ τῶν Κουρήτων πατήρ*“ et Preller, mytholog. Gr. I. p. 306 et 308.

χάλανδρα — *κάλανδρα*: cf. Steph. thes. s. utraque voce.

χάπτω — *κάπτω*: cf. supra pag. 76.

χέδροπα — *κέδροπα*: cf. Hesych. s. vv. „*κέδροπα· τὰ ὄσπρια,*“ „*χέδροπα· ὄσπριόν τι*“ *κ. τ. λ.*, s. v. „*χέδροψ· πᾶν ὄσπριον, σπέρμα*“ et Erotianum pag. 135 ed. Klein: „*χέδροπα· τὰ ὄσπρια οὕτω καλοῦσιν οἱ Ἀττικοί. ἔνιοι δὲ διὰ τοῦ κ γράφουσι κέδροπα. Ἀριστοφάνης ὁ γραμματικὸς διὰ τοῦ χ*“ *κ. τ. λ.*

Χορσία — *Κορσία* sive *Κορσεία*: cf. Steph. Byz. s. v. *Χορσία*.

χυρβιάσαι — *κυρβιάσαι*: cf. Hesych. s. v. „*χυρβιάσαι· σκιρτῆσαι*“ et s. v. „*κυρβιάσαι· ἀποσκιρτᾶν.*“

ἀγχιβαθεῖν — *ἀγχιβατεῖν*: cf. Hesych. s. v. „*ἀγχιβαθεῖν· ἐγγὺς βιβηκέναι.*“

ἄκυθος — *ἄκυτος*: cf. Etym. magn. 54. 52 „*Καλλίμαχος ἄκυθος εἰπὼν μεταλήψει στοιχείου ἐχρήσατο*“ *κ. τ. λ.*

ἄνηθον — *ἄνητον*: cf. Steph. thes. s. utraque voce.

αὖθις — *αὖτις*. Hoc vocabulum haud dubie ab *αὐτός* derivandum est.

θαῤῥιά — *ταρσιά* vel *τρασιά*: cf. Hesych. s. v. „*θαῤῥιά· τρασιά*“ et Etym. Leid. ap. Gregor. Cor. ed. Schaefer p. 514.

-θύσκω — *-τύσκω*: cf. Hesych. s. vv. „*ἐνθύσκει· ἐντυγχάνει, συνθύξω· συναντήσω, ἀποθύσκειν· ἀποτυγχάνειν*“ et Homericum *τι-τύσκ-ομαι*, quod ex radice *τυκ* vel *τυχ* (cf. Curtii el. pag. 198) derivandum est.

Ληθώ — *Λητώ*: cf. supra pag. 68.

σταθεύειν — *στατεύειν*: cf. Thom. Mag. p. 330. 15 ed. Ritschl, Mörid. p. 341, Aristot. Met. 4. 2. 3, Hesych. s. v. „*στατεύει· θάλπει.*“

ἔλφος — *ἔλπος*: cf. Hesych. s. v. „*ἔλφος· βούτυρον Κύπριοι*“ et s. v. „*ἔλπος· ἔλαιον, στέαρ, εὐθηνία.*“

ἐφίορκος — *ἐπίορκος*: cf. Phryn. pag. 308 ed. Lobeck et Ahrens, de dial. Dor. pag. 83.

λείφητρον — *λείπητρον*: cf. Hesych. s. v. „*λείφητρα· λείψανα.*“

ῥάφανος — *ῥάπανος*: cf. supra pag. 75.

ῥαφίς· ῥαπίς: cf. Hesych. s. v. „*ῥαπίς· ῥάβδος, κρηπίς, κώμη, γογγυλίς, οἱ δὲ λαμψάνην,*“ s. v. „*ῥαπίδες· ὑποδήματα, περόναι,*“ s. v. „*ῥαφίς· ὑπόδημα, περόνη, καὶ ἄγριόν τι λάχανον λαμψανῶδες. καὶ ἡ ῥάβδος.*“

Ῥιπαῖα scil. *ὄρη* apud scriptores Latinos (cf. praesertim Ribbeck, proll. ad Vergil. pag. 425) tam constanter Riphaei montes appellantur, ut inde concludendum sit iam apud Graecos formam aspiratam *τὰ Ῥιφαῖα* exstitisse. Prorsus similiter iam Schneiderus in gramm. Lat. I. 204 perspexit apud Graecos genetivum vocabuli *γρύψ* etiam in *-φός* exiisse, quia apud scriptores Latinos fere constanter aut gryps, gryphis aut gryphus, gryphi legeretur.

σκνιφός — *σκνιπός*: cf. supra pag. 71.

Σκυφία — *Σκυπία*: cf. Steph. Byz. s. v. *Σκυφία*.

στροφά — *στροπά*: cf. Hesych. s. v. „*στροπά· ἀστραπή*" et s. v. „*στροφαί· ἀστραπαί*."

στύφος — *στύπος*: cf. Etym. magn. 732. 18 [37]) et Hesych. s. v. „*στύπεα· στέλεχος, κορμός .... καὶ ὁ ψόφος τῆς βροντῆς*." Eiusdem originis sunt verba *στυπάζειν* et *στυφᾶν*, quae apud Hesych. per *βροντᾶν* explicantur.

τράφηξ — *τράπηξ*: cf. Hesych s. v. „*τράφηξ· χάραξ, σκόλοψ. ἔνιοι δὲ τὸ δόρυ. ἄλλοι τὸ τῆς νεὼς χεῖλος*" et s. v. „*τράπηκι· δόρατι*."

τρόφηξ — *τρόπηξ*: cf. Hesych. s. v. „*τρόφηξ· χάραξ, σκόλοψ*" et s. v. „*τρόπηκος· μερὶς τῆς κώπης ὁ τρόπηξ*" κ. τ. λ.

φᾶνος — *πᾶνος*: cf. supra pag. 72.

Φάρος — *Πάρος*: cf. supra pag. 70.

Φερσεφόνη, *Φερσέφαττα* = *Περσεφόνη*, *Περσέφαττα*: cf. Steph. thes. s. singulis vocibus.

φιττάκια — *πιστάκια*: cf. Athen. 649[e] et Eustath. ad Il. p. 1210. 41.

Φύγελλα — *Πύγελλα*: cf. supra pag. 71.

φύππαξ — *πύππαξ*: cf. Hesych. s. v. „*φύππαξ· ὅπερ ἡμεῖς βόμβαξ*" et „*πύππαξ· τὸ νῦν βόμβαξ λεγόμενον*" κ. τ. λ.

φῶϋξ — *πώϋξ* sive *πῶϋγξ*: cf. Aristot. hist. an. 9. 18.

CAPUT VII.

DE FORMIS

Ταργήλιος — *Θαργήλιος*.

Notum est *τὰ Θαργήλια* fuisse festum Athenis et Mileti mense Thargelione Apollini sacro (cf. Hesych. s. v. *Θαρ-*

37) „*στυφελίζειν ... ἀπὸ τοῦ τοῖς στύφεσιν ἐλαύνειν, ὅ ἐστι στελέχεσι*."

γήλια) actum idque ab Hipponacte (fr. 36 ed. Bergk) *Ταργήλια* scribi. Apud Anacreontem (fr. 41) et Theogn. can. pag. 57. 21 reperitur etiam nomen *Ταργήλιος*, quem Choeroboscus in Cram. anecd. Oxon. IV. pag. 411. 13 deum fuisse dicit, unde facile coniici potest Apollinem intellegendum esse, quem *Θαργήλιον* nominatum esse satis constat (cf. Suid. s. v. *Θαργήλια* et Prelleri mythol. Gr. I. 201.). Cum *Ταργήλιος* autem coniungenda sunt nomina propria *Θαργηλία*, *Θαργήλιος* (cf. C. I. Gr. 5879. 6 et 10) et *Θάργηλος* apud Nonnum 32. 234; saepissime enim homines a deo nomen acceperunt (cf. Keil, spec. onomat. Gr. pag. 22 sq.).

Quodsi originem horum nominum indagare volumus, proficiscendum erit a stirpe *ταργ* vel *τραγ*, cui haud dubie idem suffixum - *ήλιος* accessit quod cernitur in *γαμ-ήλιος* (unde *Γαμηλιών*), *ἀπατ-ήλιος*, similibus. Iam vero cum *Θαργηλιών* is mensis sit, „*ὅτε*," ut verbis Etym. m. 443. 21 utar, „*ὁ ἥλιος πυρώδης ἐστι καὶ τὰ τῆς γῆς ἄνθη ἀνεξηραίνετο*," quo *τὰ θαργήλια*, id est „*πάντες οἱ ἀπὸ γῆς καρποί*" (cf. ib.) demetuntur et Apollini offeruntur (cf. Hesych. l. l.), facile in eam coniecturam inducimur hanc radicem *τραγ* vel *ταργ* etiam originem esse vocabulorum *τρύγη* et *τρύγειν*, nimirum quod *α* in *υ* transiit (cf. Curtii el. p. 644 sqq.).

Forma *τρυγ* enim, quae comparet in *τρύγη* et *τρύγειν*, easdem significationes habet, quae etiam in vocabulis a forma *τραγ* vel *ταργ* derivandis reperiuntur:

a) *τρύγη* significat calorem et siccitatem apud Nicandrum th. 367 et *τρύγειν* torrere, qua cum significatione optime congruit adiectivum *θάργηλος* = *θερμός* (cf. Etym. m. l. l.) et nomen *Θαργηλιών*, qui fuit mensis fervidissimus et omnes fruges ita coxit, ut demeti et percipi possent.

b) *τρύγη* significat fruges ipsas solis calore ita coctas et siccatas (cf. Plin. h. nat. 15. 11, Theophr. causs. pl. 2. 8) ut demeti et percipi possint. Eandem vero significationem habent *θαργήλια* secundum Etym. m. l. l. et Hesych. s. v. *θαργήλια*.

c) *τρύγη* significat messem, quae tum demum fieri potest,

cum fruges solis calore satis coctae et quodammodo exsiccatae sunt. Hac cum significatione optime congruit nomen Thargelionis, quo, ut iam supra dixi, messes fieri solebant (cf. Schömann, antt. Gr. II. 434). Radix *τραγ* vel *τρυγ* autem, quae proprie est torrere, fervere, quam facile in frugum et messis significationem abire potuerit, ante omnia docet radix *θερ* = calere (cf. Curtii el. p. 433), unde *θέρος* derivandum est, quod prorsus similiter aestatem, id est ardentissimum tempus, fruges et messem significat.

CAPUT VIII.

DE MEDIAE ET INFIMAE GRAECITATIS ASPIRATIONE.

Iam supra (pag. 98) vidimus etiam in media et infima Graecitate nonnulla vestigia veteris aspirationis servata esse. Ne vero credas iam tum omnia eiusmodi exempla a me exhausta esse, nonnulla addo, quae haud dubie etiam adaugeri possunt.

ἄχαμνος, debilis a verbo *κάμνειν* cum *α* prothetico: cf. lexica recent. Graec. s. v.

ἀχλύζειν = *ἀνακλύζειν*: cf. Ducangii glossar. s. v.

δείχνω = *δεικνύω*: cf. lexica rec. Graec. s. v.

ὀχ = *ἐκ*: cf. Passovii glossar. ad carmina popul. Graeciae recent. Lips. 1860.

φατριάρχης = *πατριάρχης* cf. Ducangii gloss. s. v.

φλεμόνι = *πλεύμων*: cf. lex. rec. Graec. s. v.

φοῦχτα = *πυκτή*: cf. ib. s. v.

χαμός, frenum, capistrum, quod a veteribus Graecis *κημός* seu *χαβός* appellabatur. Cf. Ducangii glossar. s. vv. *χαμός* et *χαβός* et schol. ad Arist. eq. v. 1150: „*κημὸς ὁ χαβὸς ὁ περιτιθέμενος τοῖς ἵπποις*," unde apparet in *χαβός* simul *κ* in *χ* et *μ* in *β* transisse. Ceterum *κημόν* sive *χαμόν* a curvatura nominatum esse docent duae glossae Hesychianae: „*χαβόν· καμπύλον, στενόν*" et „*χαμόν· καμπύλον.*"

χρυσαχόνιον, lapis Lydius, quo aurum probatur (cf. Ducangii gloss. s. v.). Hoc vocabulum compositum est ex *χρυσός* et *ἀκόνη* = cos.

Sed in his veteris aspirationis vestigiis apud Graecos recentiores valde mirandum est, quod in lingua eorum interdum etiam tenuis veteris aspiratae locum occupavit, pronuntiant enim *τέλω, ἄντρωπο, πατεῖν, λευτερόνω, ἐγνωρίστην, ἔκω, στοκάζομαι* pro *θέλω, ἄνθρωπο* etc. (cf. Mullach, Grammatik d. griechischen Vulgärsprache pag. 28, 89, 300.). In his igitur vocabulis contra omnes linguarum leges tenues ex aspiratis natae esse videntur. Sed eiusmodi exceptiones regulae illi a nobis supra (pag. 66) propositae minime repugnant, si quidem error linguae fieri potest. Linguae enim eas litteras, quae paullatim evanescunt, nonnunquam in ea vocabula falso inferunt, a quorum origine prorsus alienae sunt, quod observatur in spiritu aspero apud Graecos et Romanos (cf. Curtii el. pag. 613) et in diphthongo au apud Romanos, quae postquam plerumque in o transiit tamen falso inrepsit in ausculum pro osculum, austium pro ostium, austrum pro ostrum (*ὄστρειον*), aurichalcum = *ὀρείχαλκος*, aliis: cf. Schneideri grammat. Lat. I. pag. 59 et Indicem grammat. ad C. Inscr. Lat. Berol. s. v. au pro o. Quemadmodum igitur, postquam tenues cuiusvis sedis in aspiratas transierunt, in inscriptionibus saepe etiam tenuem aspiratae locum occupasse vidimus, cum lapicidae nescirent, utra littera scribenda esset in vocibus saepissime cum falsa aspiratione pronuntiatis: sic etiam posteriores Graeci interdum in ipsa pronuntiatione errare potuerunt, qui quidem error in quibusdam vocabulis inveteravisse videtur.

CAPUT IX.

DE PRONUNTIATIONE ASPIRATARUM.

Sed quoniam de finibus, quibus aspiratio Graeca continetur, satis dixisse mihi videor, in ipsam pronuntiationem

aspiratarum veterum nunc inquirendum est, ut etiam rationem et naturam illius transitus accuratius perspicere possimus.

Qua de re difficillima (semper enim difficile est in eos sonos inquirere, quos nunquam audiveris) variae hodie sunt virorum doctorum sententiae et adhuc sub iudice lis est. Ei igitur, cui eandem rem retractare propositum est, triplex via patet, qua haec quaestio ad finem perduci possit: aut enim nova quaedam pronuntiandi ratio investiganda aut una tantum pristinarum sententiarum probanda aut eclectica, quae dicitur, via sequenda est, qua plures ac diversas litterarum χ φ ϑ pronuntiationes olim fuisse itaque diversas recentiorum sententias inter sese quodammodo conciliari posse demonstretur.

Ac primum quidem de illorum sententia iudicandum est, a quorum parte nunc imprimis Georgius Curtius stat, qui in veterum aspiratarum pronuntiatione simul tenues et spiritum asperum auditum esse putavit, unde sequitur, ut aspiratae Graecae non diversae fuerint a duris illis aspiratis, quae per kh ph th transscribendae sunt. Ad quam sententiam vir doctissimus ob eam potissimum caussam adductus esse videtur, quod negari non potest veteres aspiratas plerumque duplicis soni instar fuisse (cf. Curtii ell. pag. 370 sqq.). Sed quo rectius de hac re iudicemus, ante omnia eorum testimonia audienda sunt, qui aspiratas duras accuratius descripserunt: Brücki, Arendti, Roseni. Qui viri in eo prorsus consentiunt, quod aspiratas duras kh ph th a nostris, id est Germanicis, tenuibus fere nihil diversas esse testantur. Ait enim Brückius, Grundz. d. Physiol. d. Sprachl. pag. 57 sq.: „Wenn auf die Tenuis ein Vocal folgt, so kann man entweder unmittelbar nach Durchbrechung des Verschlusses die Stimmritze zum Tönen verengern, so dass der Ton der Stimme sofort anklingt, oder man kann damit zögern, so dass eine kurze Weile der Athem frei durch die offene Stimmritze zum offenen Mundcanal herausfliesst und erst dann die Stimme einsetzt. Im

ersteren Falle tönt die Tenuis rein, im zweiten aspiriert.... Wir Deutschen aspirieren vor Vocalen die Tenuis fast immer, wenngleich nur schwach, so dass unser daran gewöhntes Ohr es gar nicht mehr bemerkt; es wird uns aber sogleich auffällig, wenn wir die reinen Tenues hören, welche die Slaven beim Deutschsprechen zu bilden pflegen."

Arendtius (cf. Kuhns u. Schleichers Beitr. II. pag. 296): „Ein Muhamedaner aus Indien, der, da er in seiner Sprache reine und aspirierte tenues unterscheiden muss, gewiss über diese Laute ein richtiges Urtheil haben konnte, glaubte im Deutschen vor Vocalen stets aspirierte tenues zu vernehmen: er vernahm Thaube, nicht Taube.... Dies bestätigt vollständig Brückes Behauptung" etc.

Idem etiam Rosenius in commentatione de lingua Osseta (cf. Abhandl. d. Berl. Akad., hist.-phil. Classe 1847 p. 364) testatur: „Bei den aspirierten th, ph, kh hört man, wie im Sanskrit, den Hauch nach der Muta. Doch ist im Ossetischen der sie begleitende Hauch so gering, dass man sie fast ganz den Tenues in unseren Sprachen gleichsetzen kann. Die entsprechenden k, p, t sind ausserordentlich hart und so hauchlos, dass man bei vorsichtiger Aussprache den folgenden Vocal davon getrennt hört. Diese Buchstaben werden dem Ausländer sehr schwer."

Ac primum quidem ex hisce testimoniis concludendum est errare Raumerum (Aspiration pag. 85), Schleicherum (Zetacismus pag. 128), Rumpeltium (Deutsche Gr. I. pag. 44), qui aspiratas duras kh ph th tam difficilem pronuntiationem habere iudicarunt, ut in ceteris linguis (praeter Sanscritam et Bactrianam) iam mature evanuerint.

Deinde, antequam cum Curtio Graecorum aspiratis eandem quam in linguis Indicis et Persicis pronuntiationem tribuamus, ante omnia probandum erit etiam tenues Graecas olim eandem pronuntiationem habuisse. Etenim si tenues Graecas altera ratione (sicuti Germanicas tenues, quibus ante vocales semper spiritus quidam asper additur) pronuntiatas esse putaremus,

ante vocales fere nihil discriminis inter tenues et aspiratas interfuisset, id quod ab omni specie veritatis abhorrere videtur.[38]) Non solum enim lex illa euphonica, quae vetat binas syllabas sequentes ab aspirata incipere, sed etiam Scytharum et Triballorum exempla, qui ab Aristophane deridebantur, quod aspiratas pronuntiare non possent et illa X testimonia scriptorum, quae supra attuli, aperte docent iam antiquissimis temporibus aspiratas a tenuibus multum diversas fuisse. Ceterum idem etiam ex iis nominibus concludi potest, quae grammatici Alexandrini singulis mutarum litterarum generibus dederunt. Eo enim tempore β γ δ mediae fuerunt inter tenues et aspiratas, unde sequitur aspiratas plus similitudinis cum mediis quam cum tenuibus habuisse.

Itaque, quamquam illam tenuium pronuntiationem apud veteres Graecos non prorsus negaverim, tamen adhuc dubito, num ea probari possit et hanc ob caussam Curtii de aspiratis Graecis opinionem nondum ab omnibus dubitationibus[39]) liberatam esse iudico.

Fere nullis eiusmodi dubitationibus altera via est obnoxia, quam inivit Raumerus in libello de aspiratione, quem edidit Lipsiae anno 1837. Hic enim cum aspiratas Grae-

38) Hanc opinionem Schmitzius in progr. gymnas. Marcodur. (1863) sequitur, qui aspiratarum et tenuium pronuntiationem ab initio tam similem fuisse putavit, ut confusiones illae, quae in titulis reperirentur, inde explicandae essent. Sed longe aliam explicandi viam ineundam esse supra demonstravi. Nam si Schmitzius recte iudicasset, necesse esset, ut etiam a scriptoribus tenues et aspiratae inter sese confunderentur, quod ne in uno quidem vocabulo demonstratum est. Numquam enim scriptores aspiratam in tenuem mutaverunt.

39) Etiam illud addi potest his dubitationibus quod, si Curtium sequimur, non intellegimus, quo pacto Polybius et alii scriptores f Romanum Graece per φ transscribere potuerint. Quantum enim discrimen inter Romanorum f et Germanorum p (ante vocales) intercedat, manifestum est. Ac porro haud probabile est in tot vocabulis medias aspiratas bh, gh, dh transisse in φ χ ϑ, si hae litterae tenuium Germanicarum sonum habuissent.

eas (sicut etiam Curtius) ex duabus partibus compositas esse videret, post tenues, vel potius una cum iis non spiritum asperum sed spirantem quandam auditam esse iudicavit, quae quidem nascitur, si eodem fere statu linguae et oris, quo tenues litterae pronuntiantur, servato spiritus ex arteria evadit: cf. Brücke, l. l. pag. 59: „Denken wir uns nun, dass der Verschluss nur ein wenig geöffnet wird, so muss der Tenuis als Aspiration das entsprechende Reibungsgeräusch oder, wie sich die Sanskritgrammatiker ausdrücken, „der correspondierende Wind“ folgen. Wir erhalten pf, ts, kχ, von denen sich ph, th und kh lediglich durch die Grösse der Oeffnung unterscheiden, welche unmittelbar nach Lösung des Verschlusses im Mundcanal gebildet wird.“ Tales igitur sonos Brückius per kχ pf ts describendos esse putat: equidem, quoniam in lingua Graeca versamur, hanc descriptionem χ = κχ, φ = πφ, τ = τϑ praetulerim. Quamquam enim tenues et spirantes in his affricatis, qui dicuntur, sonis plerumque sic in unum coaluerunt, ut simplices litterae audiri viderentur (etiam Brückius eos simplicibus consonantibus adnumerat[40]) et Priscianus pag. 10 ed. K. haud dubie aliis auctoribus usus aperte dicit „consonantibus aspirationem sic cohaerere, ut eiusdem paene substantiae sit“, tamen certissima nobis testimonia[41]) relicta sunt, ex quibus appareat, aspiratas χ φ ϑ interdum etiam duplicis consonantis vim habuisse ideoque affricatos illos sonos, qui medium locum tenent inter simplices et duplices consonantes, in lingua Graeca quondam re vera auditos esse.

Ac primum quidem ea vocabula enumero, in quibus aperte iuncturae κχ πφ τϑ pro simplicibus χ φ ϑ positae sunt.

1. Ex radice vagh (cf. Curtii el. p. 175) derivanda sunt οκχος pro ὄχος apud Pind. Ol. 6. 24, ὀκχή pro ὀχή apud

40) Cf. etiam Scherer, z. Gesch. d. deutschen Sprache pag. 49.

41) Quae apud Raumerum desiderantur.

poetam ignotum (cf. Suid. s. v.), ὀκχέω pro ὀχέω apud Pind. Ol. 2. 74 et Callim. h. in Jov. 23. Cf. etiam Hesych. s. v. „ὀκχεῖν· φορεῖν, ἴσχειν."

2. Notum est saepius apud tragicos legi ἰακχέω et ἰακχή pro ἰαχέω et ἰαχή, quae vocabula quin ab ἰάχω derivanda sint dubitari non potest. Meo autem iudicio ἰάχω, quod in carminibus Homericis aperte digammi vestigia servavit, ex radice *Fα* (cf. Curtii el. p. 347) natum est, quae simul spirare et clamare significat. Etenim ex radice *Fα*, si reduplicatio additur et χ determinativum, quod dicitur, accedit (cf. ψάω — ψήχω, σμάω — σμήχω, τρύω — τρύχω), fit *Fι-Fά-χω*, *Fι-Fα-χή* etc. nec dubito, quin etiam Dionysi cognomina Ἴακχος (in vasculo Monacensi n. 373 apud Iahnium Ἴαχος, quod est satyri nomen, legitur) et Βάκχος huc pertineant, quorum etymologiam Curtius el. pag. 506 adhuc perobscuram esse iudicavit. Nam si vetustissimam formam *FίFαχος* vel *FίFακχος* fuisse putamus, facile inde digammo sublato (cf. Curtii el. pag. 506) Ἴακχος, reduplicatione dempta et digammo in β mutato (cf. Curtii el. pag. 514—20) Βάκχος fieri potuit. *FίFαχος* igitur significat clamatorem, clamores enim et iubilationes quanti momenti in cultu Dionysi fuerint, satis notum est: cf. Prelleri mythol. Gr. I. pag. 523 et alia cognomina dei Εὔιος (cf. εὐάζειν), Ἰυγγίης (cf. ἰυγή, ἰύζειν), Βρόμιος. Ceterum iam antiqui grammatici Ἴακχον ab ἰάχω derivarunt, ut ex Etymologico magno pag. 462. 49 apparet. Idem transitus simplicis χ in iuncturam κχ etiam in βρίακχος· θηλυκῶς ἡ βάκχη, ἡ βριαρῶς ἰακχάζουσα" (Etymol. m. p. 213. 26) observatur, Βρίαχος enim satyri nomen bis legitur in vasculis cf. Müller, Handb. d. Archaeol. §. 385. 7 et C. I. Gr. 7465 et 8227, quod vocabulum aperte ex βρί·[42]) „ἐπὶ τοῦ μεγάλου, καὶ ἰσχυροῦ, καὶ χαλεποῦ τίθεται" (Hesych.) et *Fαχος* compositum est.

---

42) Hoc βρί, quod etiam in Βρι-άρεως, βρι-αρός, βρι-ήπυος reperitur, cum Graeco ἐρι- et Indico varu (cf. Curtii el. p. 70) cognatum esse videtur.

3. καχχάζω (cf. Hesych. s. v. „καχχάζει· ἀτάκτως γελᾷ“ κ. τ. λ. et Athen. 615[e]) natum est ex καχάζω, quod optime congruit cum Indorum kakhāmi (cf. Grassmannum in Kuhnii annall. XII. 98). Χ etiam in φ transisse (cf. Curtii el. pag. 423 sq.) docent glossae Hesychianae „καφάζοι· καχχάζοι, γελᾷ“ et „καφάζειν· γελᾶν.“

4. Ex radice θα (cf. Curtii el. pag. 227) derivanda sunt τι-θή-νη, τί-θη (τρόφος cf. Hesych. s. v.), τί-τθη, τι-τθεύω.

5. Πίθος fuit nomen pagi Attici, qui in titulis et codicibus nonnumquam Πίτθος scribitur (cf. Benseler, Wörterb. d. griech. Eigennamen s. vv. Πίθος et Πίτθος).

6. Ex radice σκαπ vel σκαφ (cf. Curtii el. p. 152 et 645) σκύφος vel σκύπφος[43]) derivandum est. Cf. praesertim Hesiodi testimonium apud Athen. p. 498[a]:

„Ἡσίοδος δ' ἐν τῷ δευτέρῳ Μελαμποδίας σὺν τῷ π σκύπφον λέγει·

„.....Τῷ δὲ Μάρης θόος ἄγγελος ἦλθε δι' οἶκον
πλήσας δ' ἀργύρεον σ κ ύ π φ ο ν φέρε, δῶκε δ' ἄνακτι.““

7. Valde probabiliter Curtius in el. pag. 629 coniecit nomen Σαπφώ a σοφός derivandum esse. Itaque etiam in hoc vocabulo iunctura πφ locum simplicis φ occupasse videtur. Σαφώ legitur in vasculo Monacensi apud Iahnium n. 753.

8. Ex inscriptionibus haec exempla accedunt:

a—b) In titulo Tegeatico C. I. Gr. 1513 legitur ἀνατετθειμένοις pro ἀνατεθειμένοις, ad quam scripturam Keilius in anall. epigr. pag. 72 haec adnotat: „ἀνατετθειμένοις non videtur neglegendum esse. Nam qui confert titulum Theraeum in Intellig. d. allg. Litt. 1835 n. 73 et in Rossii Reisen auf d. griech. Inseln I. p. 64. v. 4 „βάτθρα τάδε“ cum nota „in der Lesung ΒΑΤΘΡΑ (also βάτθρα) stimmen beide Abschriften überein,“ is non dubitabit, quin in his vitium habeatur pronuntiationis non inusitatum.“

---

43) Cf. Athen. p. 499[e] „τὸ δὲ σκύφος ὠνομάσθη ἀπὸ τῆς σκαφίδος. καὶ τοῦτο δ' ἐστὶν ὁμοίως ἀγγεῖον“ κ. τ. λ.

c) *Πλάτθιον*, nomen muliebre in inscriptione Dorica a Benselero in lex. nomin. propr. Graec. aptissime comparatur cum *Πλαθαίνη*, *Πλαθαινίς*, *Πλαθάνη*, similibus.

Deinde nonnulla vocabula exstant, in quibus non ipsa scriptura sed metrum testatur aspiratas duplicis consonantis vim habuisse:

1. *ὄφις* interdum trochaeum efficit: cf. Il. 12. 208, Hipponact. fr. 49 (ed. Bergk): „*ἢν αὐτὸν ὄφις τὠντικνήμιον δάκνῃ*," Antimach. apud schol. in Aristoph. Plutum v. 718: „*Τήνου τ' ὀφιοέσσης*..., quod est hexametri initium.

2. *βρόχος* trochaeus est apud Theogn. v. 1099.

3. *σοφός*[44]) trochaice legendum est apud Arist. Eccl. v. 571: „*νῦν δὴ δεῖ σε πυκνὴν φρένα καὶ φιλόσοφον ἐγείρειν.*"

4. *Ζεφυρίη* choriambum efficit in initio hexametri Od. 7. 119.

5. *πιφαύσκειν* saepius syllabam reduplicativam, quae in aliis verbis (excepto *Σίσυφος*[45]) semper brevis est, producit: cf. Passovii lex. s. v. Ceterum his exemplis Homericis non multum tribuo, quoniam saepius eiusmodi productiones etiam ante alias consonas apud Hom. reperiuntur. Hoc tantum significare volo in talibus vocabulis legendis illam aspiratarum pronuntiationem, quam probavi, verisimilem esse.

6. *κεκρύφαλος* modo longum modo breve *υ* habet.

Confirmatur autem mea de aspiratarum Graecarum pronuntiatione sententia etiam nonnullis observationibus grammaticis, quae, si alteram rationem sequare, explicari vix possunt.

a) Iam antiquissimis temporibus *θ* apud Laconas in *σ* transiit. Inde concludo, antequam *σ* evaserit, aut affricatam aut spirantem (quae quidem plerumque ex affricata nascitur) auditam esse.

---

44) Cf. quod supra de formae *Σαπφώ* origine diximus.

45) Cf. tamen etiam Hesych. s. v. „*σέσυφος πανοῦργος.*"

Similiter etiam Angli th saepe ita pronuntiant, ut secundum Brückium l. l. pag. 40 $d^4 z^4$ audiri videatur: cf. etiam Raumerum l. l. §. 27, 28, 37.

b) Idem sequitur ex eo quod interdum *φϑ* et *χϑ* in *ψ* et *ξ* transierunt, velut in *ψίσις* — *φϑίσις*, *ἐψίσϑη* — *ἐφϑίσϑη*) cf. Hesych.), *ψίνομαι* — *φϑίνομαι* (id est flaccescere apud Theophr. h. pl. 4. 14. 6), *ψινάδες* — *φϑινάδες* (id est vites flaccescentes apud Theophr. teste Hesychio, Photio, Suida), *ψινάζει* — *φϑινάζει* (cf Hesych. et Suid. s. v.), *διψάρα* — *διφϑέρα* (cf. Hesych.), *ψείρει* — *φϑείρει* (cf. Hesych.), *ψῆρα* — *φϑείρ* (cf. Ducangii gloss. s. v.), *μόροξος* — *μόροχϑος*, *ἔξιστ(ι)ον* — *ἔχϑιστον* (cf. Hesych.), *Ἐ[ρ]έχσες*, id est *Ἐρέξης* pro *Ἐρεχϑεύς* in vasculo Monacensi apud Iahnium, Beschreibg. etc. n. 376, quocum confer *Γηρυονεύς* — *Γηρυόνης*, *Ὀδυσσεύς* — *Οὐλίξης*, *Περσεύς* — *Πέρσης*, *Θεμιστεύς* — *Θεμίστης*, *Ἀχιλλεύς* — Achilles similia.

c) Iam antiqui quidam Graecorum grammatici, ut ait Priscianus I. pag. 11 (ed. Hertz, cf. etiam Sextum Empir. adv. mathemat. I. 102) dubitabant, utrum *χ ϑ φ* mutis an semivocalibus annumeranda essent. Quae dubitatio fieri non posset, si kh ph th pronuntiatum esset, tales enim soni semper muti sunt: cf. Brücke pag. 92.

d) Recentiores Graeci, ut ait Brückius pag. 90, *χ* interdum sic pronuntiant, ut *κχ* audiri videatur. Nimirum in hoc sono antiqua illa pronuntiatio, quam probavi, servata est.

e) Gravissima denique est linguae Germanicae analogia, in qua tenues k p t primum in sonos affricatos, qui dicuntur, deinde in spirantes transisse notum est, ut haec tabula demonstrat:

	Tenuis.	Affricata.	Spir.	
Gutt.	k	kch	ch	cf. Raumerum l. l. §§. 47,
Dent.	t	ts	s	57, 30 et Rumpelt, D.
Lab.	p	pf	f	Gr. I. p. 46.

Iam vero cum spirantes Germanicae (ch, f, s) haud

diversae sint a spirantibus recentiorum Graecorum χ φ ϑ [46]) (ϑ enim a Brückio l. l. pag. 39 per s⁴ circumscribitur), valde probabile est etiam apud Graecos tenues primum in affricatas, deinde in spirantes transisse, unde sequitur, ut omnino veteres aspiratae olim affricatarum instar fuerint.

Sed quamquam omnia, quae adhuc attuli, optime cum sententia mea congruere videntur, tamen unum addo, quod silentio praeterire nolui.

Fortasse enim quispiam dixerit iuncturas illas aspiratarum χϑ, φϑ, χχ, φφ, ϑϑ (cf. supra pag. 89 et 104), si in iis tales soni, quales ego probavi, inessent, pronuntiari nullo modo posse. [47]) Quae res cum negari vix possit ac cum iuncturas χϑ et φϑ haud multum a ξ et ψ, quae antiquioribus temporibus constanter χσ et φσ (in his vero χ et φ spirantium vim habuisse videntur, quoniam difficillimum est aut khs et phs [48]) aut kchs et pfs pronuntiare) scribuntur, afuisse modo demonstraverim, valde probabile est, quod primus Arendtius (Kuhns und Schleichers Beitr. II. p. 424 sqq.) explorasse videtur, in eiusmodi iuncturis χ φ ϑ spirantium instar fuisse.

Confirmatur haec sententia etiam observatione Brückii, quam protulit l. l. pag. 90:

„Man könnte aus dieser Stelle (Dion. Hal. de compos. c. 14) schliessen, dass φ eigentlich p¹f¹ gelautet habe,

---

46) Quas saepe ex tenuibus aspiratione facta natas esse supra demonstravimus.

47) Idem argumentum Arendtius (Kuhns u. Schleichers Beitr. II. pag. 424 sqq.) contra eos protulit, qui aspiratas Graecas ab Indicis haud diversas fuisse contenderunt. Nam tales aspiratarum iuncturae in lingua Sanscrita prorsus inauditae sunt.

48) Cf. Brückium l. l. pag. 58 med.: „Wenn ein Consonant auf die Tenuis folgt, so kann sie zwar auch aspiriert werden, indem man ein h zwischen ihr und dem folgenden Cons. hören lässt, aber es geschieht seltener, weil sich das h, bei dem der Mundcanal weit geöffnet sein muss, schlecht zwischen einen Verschlusslaut und einen andern Consonanten einschiebt."

ebenso wie das χ im Munde der Neugriechen bisweilen k χ lautet, aber das wird schwer zu entscheiden sein, da p vor f so leicht verschwindet. Ist doch z. B. in Norddeutschland die Aussprache des pf so nachlässig, dass die Eingebornen oft das Plattdeutsche zu Rathe ziehen müssen, um sich zu erinnern, ob sie pf oder einfaches f zu schreiben haben."

Quodsi apud Graecos recentiores fere constanter affricatae veteres in spirantes transierunt: quid obstat, quominus in iuncturis χϑ, φϑ, χχ, φφ, ϑϑ, quibus etiam κχ τϑ πφ addi possunt, iam antiquitus spirantes auditas esse statuamus? Idem etiam ex linguae Oscae et Goticae analogia concludi potest, in quibus pt et ct transeunt in ft et ht (ubi f et h aperte spirantes sunt), quae iuncturae vix multum diversae sunt a Graecis φϑ et χϑ, quas interdum ex πτ et κτ natas esse supra (pag. 104 sq.) demonstravimus.

Ut igitur summam eorum, quae hoc capite disserui, repetam, meo iudicio tenues litterae in aspiratas transierunt, si clausura oris, qua ad tenues pronuntiandas opus est, paullum laxabatur, ut spiritus iuxta evadere posset: sic enim secundum recentiores physiologos (cf. etiam Scherer, z. Gesch. d. deutschen Spr. pag. 68 [49]) illi soni exsistunt, quos medium locum inter simplices et duplices consonantes tenere modo demonstravi.

49) „Die Affrication hat man ohne Zweifel als Erleichterung aufzufassen. Anstatt sehr festen Verschluss plötzlich und gewaltsam zu öffnen, wird er weniger fest gemacht und allmählich geöffnet, so dass sich erst noch Enge bildet und Reibung der ausströmenden Luft stattfindet."

Addendum.

Pag. 89 adde: Ὀρείμαχχος in vasc. C. I. Gr. 7463.

EINIGE BEMERKUNGEN

ÜBER

ῑ UND ῡ IM GRIECHISCHEN

VON

B. DELBRÜCK.

Im Sanskrit verwandelt sich a vor einem r nicht selten in i oder u, und wenn dem r noch ein anderer Consonant folgt, können i und u in ī und ū übergehen. Man vergleiche Benfey, vollst. Sanskrit-Grammatik §. 57 und Orient und Occident 3, pag. 38 ff. Regelmässig tritt diese Veränderung des a ein bei denjenigen Verben auf ar, welche die indischen Grammatiker auf langen R-Vocal ausgehen lassen, so dass z. B. von tar *überschreiten* die Formen tīrjāt, atīrshta, tīrshīshta, tīrṇa, tīrtvā, -tīrja, tīrjatē, titīrshati, tētīrjatē abgeleitet werden. Geht dem a ein labialer Laut vorher, so verwandelt es sich nicht in ī, sondern in ū. Von par *füllen* lauten also die entsprechenden Formen: pūrjāt u. s. f. Doch erscheint ein ū einzeln auch hinter nicht-labialen (O. u. O. 3, 40). Auch bei Nominibus ist die Verwandlung von a in ī oder ū nicht selten eingetreten. So muss man bekanntlich für dīrgha *lang* eine ältere Form *dargha ansetzen, um es mit dem zendischen daregha und dem griechischen δολιχός vereinigen zu können; für īrma *Arm* eine Vorstufe *arma wegen got. arms und lat. armus; -kūrmi in tuvikūrmi *tatkräftig* leitet zurück auf kar *tuen*; kūrd *springen* bringt Fick in seinem Wörterbuch der indogermanischen Grundsprache unter der Form 1. kard hübsch zusammen mit got. halts *lahm*; mūrkha *töricht* ist identisch mit got. malsks (in untila-malsks *unbesonnen*); pūrva *der vordere* ist dasselbe Wort wie ksl. prīvy *der erste*, und ähnliche Beispiele in ziemlich grosser Zahl.

Derselbe lautliche Vorgang nun zeigt sich auch im Griechischen; nur ist er nicht so leicht zu erkennen wie

9*

im Sanskrit, weil noch eine Metathese des *ρ* dazu gekommen ist.

Das *ῑ* scheint auf diese Weise entstanden zu sein in:

κρῑθή Gerste neben lat. hordeum. Curtius Grundz. 143. Auf die schwierige Frage, wie die Consonanten des griechischen und lateinischen Wortes mit den entsprechenden deutschen zu vereinigen sind, gehe ich hier nicht ein. Dass aber ursprünglich in der ersten Silbe die Verbindung *ar* stand, ist zweifellos. Eine ältere Form **καρθη* ward zunächst **κἴρθη*, dann mit Verlängerung des *ι* **κῑρθη* und schliesslich mit Metathese des *ρ* *κρῑθή*. *κρῑ* ist eine verhältnissmässig moderne Form, die eben durch ihr langes *ι* zeigt, dass sie aus einer consonantisch schliessenden Wortgestalt abgestumpft ist.

βρῑθω βρῑθύς etc. sind von Curtius Grundz. pag. 418 schon zu dem Stamme *βαρ* gestellt worden. Aus **βαρθω* kann aber *βρῑθω* wieder nur durch die Mittelstufen **βιρθω*, **βῑρθω* geworden sein. Anders steht die Sache bei *βρἴαρός*, das wol mit dem Suffix *-ϝαρα* gebildet ist. Wahrscheinlich hat bei diesem Worte vor der Verlängerung des *ι* eine Metathese stattgefunden (wie z. B. auch bei *κρἴ-σι*). Möglicherweise aber kann man auch eine Grundform **βῑρϝαρο* **βρῑϝαρο* ansetzen und eine nachherige Verkürzung des *ῑ* vermuten.

ῥῑνός Fell. Dass man eine ältere Form *ϝρῑνός* ansetzen müsse, ist sehr wahrscheinlich wegen des homerischen Beiwortes *ταλαύρῑνος* und des hesychischen *γρῖνος* vgl. Curtius 497. *ϝρῑνο* scheint mir nun aus **ϝαρνο* entstanden, und durch die Mittelstufen **ϝιρνο* **ϝῑρνο* hindurchgegangen zu sein. Es ist identisch mit altind. varṇa *Farbe*, das mit der Wurzel var *bedecken* zusammenhängt. Der Bedeutungsübergang ist einfach vgl. Curtius Grundz. 108. Uebrigens bemerke ich, dass — wie ich eben sehe — schon Legerlotz in Kuhns Zeitschrift 7, 68 eine Uebergangsform **ϝιρνός* vorausgesetzt, auch auf die Analogie von *κρῑθή* schon hingewiesen hat, ohne indess in der Erklärung der Ver-

längerung des ι mit mir zusammenzutreffen. Wegen des ebenfalls von Legerlotz herbeigezogenen γρῖφος vergleiche man Curtius 448.

ῥίπτω werfen mit dem Stamme ϝρῑπ. Die Verwandtschaft mit got. vairpan ist nicht zu bezweifeln, auch wenn Grassmanns Versuch (Kuhns Zeitschrift 12, 108) das Consonantenverhältniss zu deuten nicht als gelungen angesehen werden sollte. Aus einer danach vorauszusetzenden Wurzel ϝαρπ ward *ϝιρπ *ϝῑρπ ϝρῑπ. So erklärt sich das constante lange ῑ genügend und dieses ῑ wenigstens ist kein Grund, ϝρῑπ von den Wörtern, die Curtius Grundz. Nr. 513 zusammenstellt, zu trennen.

θρῖψ, θρῑπός, Holzwurm. Zu diesem Worte weiss ich freilich nur eine deutsche Parallele, die mir aber sicher zu sein scheint, nämlich ahd. bitelban ags. bidelfan alts. bidelban, vgl. J. Grimm, Wörterbuch unter delben, in der Bedeutung *graben, begraben.* Danach würde *θρῖψ der grabende, bohrende* sein und θρῖψ leitet zurück auf eine Wurzel θαρπ. Dieser entspricht germanisch dalf. Zwar lässt sich aus rein deutschen Mitteln nicht entscheiden, ob dalb oder dalf als Wurzel anzusetzen sei. Aber keine Form, auch nicht das bei Graff 5, 420 angeführte pitelpanti widerspricht der Annahme eines f im Wurzelauslaut. Wir haben eine nicht abweisbare Analogie in der Wurzel lif, die in atlifnan rein hervortritt, in laibos ihr f zu b geschwächt hat, und im ahd. ebenfalls p zeigt z. B. pilipun vgl. Graff 2, 47. Das f erweist sich aber bei der Wurzel lif als das ältere durch griechisch λιπ etc. Somit steht der Annahme einer Wurzel dalf nichts entgegen. Lat. talpa (vgl. Curtius pag. 152) *Maulwurf* damit zusammenzubringen, so verlockend es auch dem Sinne nach wäre, verbieten die Lautgesetze.

Τρῑτογένεια, Τρῖτων etc.

Benfey sucht in einer aus den Nachrichten der königl. Gesellsch. der Wissensch. zu Göttingen vom 4. Januar 1868

besonders abgedruckten kleinen Schrift nachzuweisen, dass die bei Apollonius Rhodius und in der Anthologie auftretende Verbindung *Τριτωνίς Ἀθάνα* ihr lautlich identisches Gegenbild in einem zendischen masc. thraêtâna âthwyâna habe. Uns interessirt hier nur die Gleichung thraêtâna (abgesehen von dem Geschlecht) = *τριτωνίδ*. Dieses thraêtâna ist, ebenso wie thraêtana, eine andere Lesart für das von Justi allein aufgenommene thraêtaona, und ist mit dem altindischen Trita, dem Namen eines vedischen Gottes, über den Roth in der Zeitschrift der deutschen morgenländischen Gesellsch. 2, 216 gehandelt hat, und dem einmal in gleicher Verwendung vorkommenden Trâitana unzweifelhaft etymologisch verwandt. Ueber die Art, wie die Vocale dieser Wörter unter sich und mit dem *ῑ* des von Benfey für identisch gehaltenen *Τρῑτωνίδ* vereinigt werden können, spricht sich Benfey Seite 11 so aus: „Das zendische aê ist regelmässig der Reflex von Sskr. e z. B. daêva = sskr. deva. Zwar will ich nicht in Abrede stellen, dass wegen des Verhältnisses von thraêtâna zu thraêtana, welches dem sanskritischen traitaná gleich ist, die Möglichkeit nahe liegt, dass in diesem Worte das zend. aê dem sskr. ai entspricht; allein selbst wenn dies der Fall wäre, spricht doch das allgemeine Verhältniss des Zend sowohl als der ältesten indischen Volkssprachen zum Sanskrit dafür, dass die sskr. Umwandlung von i zu ai und u zu au, die sogenannte vṛiddhi dieser beiden Vocale, wenn sie auch schon in einigen Fällen vom Zend getheilt wird, doch nicht in die Zeit vor der Sprachtrennung hinaufreicht, dass sie vielmehr für Formen, welche dieser angehören, noch nicht vorausgesetzt werden darf. Zu diesen gehören aber die hier mit einander verglichenen, da sie in vollständiger Identität in geographisch so weit getrennten Räumen vorkommen. Wir sind also berechtigt, auch hier das zendische aê wie gewöhnlich als Repräsentanten von dem sanskritischen e zu betrachten; diesem entspricht aber vorwaltend Griechisch *ει*, so dass wir *Τρειτωνίδ* zu erwarten hätten.

Es wäre nun zwar nichts Ungebührliches, bei der nahen Verwandtschaft von Griechisch *ει* und *ῑ* und dem so häufigen Wechsel derselben in Inschriften, wodurch ihre wesentlich gleiche Aussprache schon für verhältnissmässig alte Zeiten feststeht, den Uebertritt von jenem in dieses in einem Götternamen auch ohne alle Analogieen anzunehmen; allein auch an diesen fehlt es nicht; um mich jedoch nicht auf weitläufige Discussionen einzulassen, beschränke ich mich auf die Anführung einer einzigen, dafür aber ganz sicheren, nämlich *τρισκαίδεκα* (vgl. *τεσσαρεσκαίδεκα*, mein griechisches Wurzellexikon II, 273 und Bopp vgl. Gr. [2]II, 78)." [1])

Gesetzt, alle die in dieser Stelle von Benfey angedeuteten Schwierigkeiten wären lösbar, gesetzt ferner im Griechischen wäre eine Gunierung in der Stammsilbe des abgeleiteten *Τρῑτωνιδ* denkbar, so erhübe sich immer noch die Frage, woher in dem einfachen *Τρῑτο-*, das doch augenscheinlich in *Τρῑτογένεια* vorliegt, die Vocalsteigerung stamme, und es entstünde die Nothwendigkeit dieses *Τρῑτο* von dem vedischen Trita zu trennen. Man vermeidet alle diese Schwierigkeiten, wenn man die Regel, die sich aus *κρῑθή*, *ῥῑνός* etc. ergab, auch bei *Τρῑτο* anwendet. Dem vedischen Trita geht die Nebenform Tṛta parallel. Dieses Tṛta lässt auf ein altes **ταρτο* schliessen, wie dem altindischen bhṛita griech. *φερτο* entspricht. Aus **ταρτο* wird **τιρτο*, **τῑρτο*, *Τρῑτο*. — Die mythologische Identität von Tṛta und *Τρῑτο* ist zwar im Speciellen nicht mehr nachzuweisen, denn beide Götter gehören zu den verblassenden Gestalten, von denen uns nur noch ein unsicheres Bild überliefert ist. Doch darf man für beide den Begriff von Wasserwesen festhalten. (Vgl. Roth Z. D. M. G. 2, 224. Preller [2], 1, 147.)

1) Dort heisst es: „Ich fasse jetzt in Uebereinstimmung mit Benfey *τρις* als Verstümmelung von *τρεῖς*, wozu offenbar die Belastung durch die Composition Veranlassung gab."

Sichere Beispiele für auf diese Weise entstandenes $\bar{\upsilon}$ scheinen zu sein:

χρῡσός Gold. got. gulþ und ksl. zlato lassen eine ältere Form gharta erschliessen. Ihr würde im Griechischen *χαρτο, mit Verdumpfung des α zu υ *χυρτο, mit Dehnung *χῡρτο, mit Metathese χρῡτο entsprechen. Ob hieraus oder erst aus einer weitergebildeten Form *χρῡτjo die wirkliche Gestalt des Wortes: χρῡσό entstanden ist, ist für unsern jetzigen Zweck gleichgültig, vgl. Curtius pag. 185.

φρῡ́γω dörren aus φῡργω und weiter zurück aus *φυργω und φαργω = altind. bharg', Curtius pag. 172.[2])

βρῡ́χω βρῡχάομαι brüllen, toben aus *βαρχ = altind. barh *brüllen* (vom Elephanten gebraucht); mit blosser Metathese des ρ, ohne Veränderung des α: βράχε, ἔβραχε, vielleicht lat. barrire? Dieses βρῡ́χω ist insofern besonders interessant, als wir darin ein sicheres Beispiel eines dem Sanskrit und Griechischen gemeinsamen anlautenden b vor uns haben.

τρῡπάω drehen, bohren Odyssee 9, 383: *ἐγὼ δ' ἐφύπερθεν ἐρεισθεὶς Δίνεον ὡς ὅτε τις τρυπῷ δόρυ νήιον ἀνὴρ Τρυπάνῳ.* Es ist dieselbe Wurzel wie altind. tark, das wol eigentlich heisst: *hin- und herdrehen*, dann im abgezogenen Sinne *vermuten*, und lat. torqueo *drehen*. Aus ταρκ oder mit Labialisirung ταρπ ward *τυρπ *τῡρπ, τρῡπ. Als ältere Wurzelgestalt mag tar zu Grunde liegen (Curtius 201). Die wol auch auf diese Wurzel zurückgehenden Formen τρῦμα und τρῡ́χω erklären sich nach derselben Methode. τρῦμα hat ein *ταρματ zur Voraus-

---

2) Zwar hält Schleicher Comp. pag. 777 (nach Curtius Tempora und Modi pag. 77) die Länge des $\bar{\upsilon}$ für ein Zeichen des Praesens neben ἐφρύγην. Aber das υ in ἐφρῡ́γην könnte auch nach der Metathese des ρ aus α entstanden, und der Gegensatz zu dem Vocale des Praesens ein zufälliger sein. Doch selbst die Richtigkeit der Schleicherschen Annahme zugestanden, so bleibt für das $\bar{\upsilon}$ in φρῡ́γανον φρῡγεύς etc. unsere Erklärung doch die einzig mögliche. Aehnlich steht es mit dem anderen von Schleicher citirten Worte: τρίβω.

setzung. *τρύχω* ist vielleicht direct mit altind. tarh, *zerschmettern, zermalmen, zerquetschen*, zu vereinigen, vielleicht darf man χ auf älteres σκ zurückführen, wie bei ἔρχομαι.

Will man diese Lautwandlungen, welche nun durch eine hinreichende Menge von Beispielen belegt sind, erklären, so muss man auf vier Fragen Antwort geben, nämlich erstens: Warum blieb das a nicht a, sondern wurde i oder u? Zweitens: Warum wurde es in der einen Reihe von Fällen zu i, in der andern zu u? Drittens: Warum trat die Verlängerung des ι und υ ein? Viertens: Warum erfolgte die Metathese des r? Eine genügende Beantwortung dieser Fragen rechtfertigt zugleich die Reihenfolge in der sie aufgeworfen sind. Auf die beiden ersten Fragen weiss ich eine für den concreten Fall berechnete Antwort nicht zu geben. Doch ist ja bekannt, dass der Uebergang von a zu i oder u auch sonst ungemein häufig ist. Die dritte Frage findet wenigstens eine einigermassen befriedigende Erledigung, wenn man als Analogie die vor dem -ns des Accusativ pluralis im Sanskrit eingetretene sogenannte Ersatzdehnung herbeizieht. Ueber sie äussert sich Sonne in Kuhns Zeitschrift 12, 362 folgendermassen: „Es findet sich (im Veda) besonders vor vocalischem Anlaut des folgenden Worts, sporadisch auch vor y r v h — statt des normalen Casuscharacters -ân -în -ûn vedisch -âñ -îñr -ûñr, z. B. áçvāñ aruṇâñ usha:, ǵírīñr akukjavītana, ǵánāñ ánu, ṛtūñr ánu. Diese Erscheinung erklären die Prātiçākhjen so, dass in áçvāñ n geschwunden, in ǵírīñr, ṛtūñr n in r verwandelt, gleichzeitig aber der vorhergehende Vocal ā, ī, ū Nasal geworden sei. Das ist irrig, aber der Irrtum war natürlich, sobald man vom gewöhnlichen Sanskrit als dem gegebenen ausging. Anders stellt sich die Sache, sobald man die indogermanische Casusendung ans ins uns zu Grunde legt. Daraus war zunächst āns īns ūns, dann āñs īñs ūñs geworden. Diese Endungen werden nun, bei der ungemeinen Abschwächung des Nasals, vor vocalischem Anlaut u. s. w. (s. vorhin) ganz so behandelt

wie ās īs ūs an gleicher Stelle. Wenn also, in dem gegebenen Falle, ās īs ūs zu ā̆ īr ūr wird, so muss ān̆s īn̆s ūn̆s zu ān̆ īn̆r ūn̆r werden. Dies der Hergang im vedischen Dialect: die Nachwirkung der primitiven Casusendung liegt zu Tage, eine beschränkte freilich; denn ausser den angegebenen Fällen stimmt die Endung mit dem gewöhnlichen Sanskrit. Für Letzteres aber möchten die Endungen ân în ûn nicht sowol aus dem Vedischen ân̆ īn̆r ūn̆r — da eine Palingenesie des reinen dentalen n aus dem äusserst schwachen anunâsika nicht wol glaublich — sondern wie die vedischen selbst aus den vorliterarischen âns îns ûns zu erklären sein. Hiernach wären beide Dialecte für den Accusativ plur. einander ebenbürtig, und zwar so, dass im Sanskrit das n, im Vedischen das s der primitiven Endung besser erhalten wäre."

So weit die trefflichen Ausführungen von Sonne. Aus ihnen ergiebt sich, dass der Vocal schon lang geworden war, als die beiden auslautenden Consonanten noch — wenn auch nicht unversehrt — vorhanden waren. Der Hergang kann also nicht der gewesen sein, dass der eine Consonant verschwand und nachher gewissermassen zum Trost der Vocal verlängert wurde, sondern ein anderer, den man sich leicht nachbilden kann. Das n gehört zu den Dauerlauten. In der Aussprache eines Dauerlautes kann man ein Ansetzen, ein Vollklingen und ein Austönen unterscheiden. Als erster Laut einer Doppelconsonanz kann der Dauerlaut nicht so viel Zeit für seine Aussprache in Anspruch nehmen, als wenn er allein stünde. Das Ansetzen und Austönen wird nicht so deutlich vernommen. Je mehr das Ansetzen des Dauerlautes zurücktritt, desto mehr schiebt sich naturgemäss das Ausklingen des vorhergehenden Vocals in die Stelle des verschwindenden Ansatzgeräusches, der Vocal wird länger vernommen, oder nach dem technischen Ausdruck verlängert. Indem nun der länger gewordene Vocal immer mehr erstarkt, wird das Aussprechen einer Doppelconsonanz immer schwieriger. Es schwindet in Folge

dessen entweder das n (im vedischen Sanskrit) auf ein Minimum zusammen, oder das s verfliegt (im gewöhnlichen Sanskrit) und der schon etwas angegriffene Nasal, der nun auslautend wird, kann sich wieder erholen. [3])

Genau so wie mit dem n geht es mit dem ϱ. Nur kann der kräftige ϱ-Laut nicht ganz schwinden. Darum wird entweder langer Vocal und Doppelconsonanz ertragen (im Sanskrit) oder das ohnehin zu Metathesen geneigte ϱ aus der unbequemen Stelle entfernt (im Griechischen).

Auf die angedeutete Weise erklären sich überhaupt die meisten Fälle der sogenannten Ersatzdehnung. Denn meistens ist bei der sogenannten Ersatzdehnung ein Dauerlaut im Spiele. Ich kenne nur eine erhebliche Ausnahme und mit dieser hat es eine besondere Bewandtniss.

Im Sanskrit, Lateinischen und Deutschen geht im Plural des Perfectums gewisser A-Wurzeln das wurzelhafte a verloren, dadurch entsteht hinter dem a der Reduplicationssilbe eine schwer sprechbare Consonantengruppe, diese wird erleichtert durch Ausstossung des ersten Consonanten und das a der Reduplicationssilbe wird in allen drei Sprachen zu ē. Es wird also aus *p a p a t i m a von p a t zunächst p a p t i m a, dann p ē t i m a, aus *c a c a p i von c a p zunächst *cacpi [4]) dann c ē p i, aus *g a g a b u m von g a b

3) Anm. des Herausgebers. Die hier vorgetragene Ansicht scheint sich durch die bekannte von Cicero Orat. §. 159 gegebene, von Corssen Ausspr. I. 101 erörterte Notiz über īnsanus, īnfelix, cōnsuevit im Unterschied von indoctus, cŏncrepuit zu bestätigen, nur dass es für das Lateinische wesentlich auf die Beschaffenheit des nach n folgenden Consonanten ankommt, der ein Dauerlaut sein muss, wenn er im Bunde mit dem vorhergehenden Nasal die Naturlänge des Vocals bewirken soll.

4) Anm. des Herausgebers. Ob diese Auffassung, für das Lateinische wenigstens, richtig ist, bezweifle ich. Da in keiner einzigen reduplicirten Perfectform der schwere A-Vocal der Reduplicationssylbe erhalten ist, da vielmehr cecidi, cecini, pepigi, peperci, fefelli so gut wie osk. fefakust und griech. γέγρᾰφα, dor. λέλᾱθα, in dieser Sylbe ein e aufweisen, das im Altlateinischen sogar in Bildungen wie me-

zunächst *gagbum dann gêbum (vgl. Zachers Zeitschrift für deutsche Philologie 1 pag. 125).

Man könnte annehmen, dass die eben angeführten Beispiele der Analogie solcher Verben gefolgt seien, welche mit Dauerlauten anfangen, dass also z. B. gebum aus gagbum nicht direct habe entstehen können, sondern weil ihm ein nemum aus nanmum als Beispiel vorleuchtete. Wahrscheinlich aber sind die in Rede stehenden Formen einfach so zu erklären, dass bei dem Vocal lange verweilt wurde, weil die sprechenden vor der schweren Consonantengruppe eine Weile gleichsam unschlüssig Halt machten, und dass hinter dem lang gewordenen Vocale der Explosivlaut ausfiel, weil er in der geschwächten Stammsilbe als Mitträger der Bedeutung nicht mehr gefühlt wurde, an seine Stelle vielmehr der gleiche Anlaut der Reduplicationssilbe getreten war.

Diese Andeutungen genügen zwar nicht, um das Problem der Ersatzdehnung, über das uns ausgedehnte Sammlungen noch nicht vorliegen, vollständig zu erklären, aber sie genügen hoffentlich, um die — so zu sagen — juristische Auffassung zu verdrängen, wonach ein Vocal nur desshalb gedehnt wird, damit die Sprache nicht um eine More zu kurz komme.

---

mordi, pepugi eindrang, so bleibe ich bei der Temp. u. Modi S. 211 (vgl. S. 126) vorgetragenen Ansicht, wonach wir in pepigi die Vorstufe von pēgi zu sehen haben. Ueber das frühe Eindringen von ĕ an die Stelle des indogermanischen ə innerhalb der europäischen Sprachen, verweise ich auf meinen Aufsatz: Ueber die Spaltung des A-Lauts (Berichte der k. sächs. Ges. d. Wissensch. 1864).

DE

PRODUCTIONE SYLLABARUM SUPPLETORIA LINGUAE LATINAE.

SCRIPSIT

EDMUNDUS GOETZE

DRESDENSIS.

§. 1.

Multis in vocibus Graecis et Latinis duarum consonarum alterutram eiectam esse, ita ut vocalis antecedens produceretur, iam dudum pervulgatum erat. Quam affectionem primus, quoad sciam, Albertus Agathon Benaryus (Röm. Lautlehre Berlin 1837 p. 235) accuratius sic definivit: „Es tritt Wegfall (der Aspirata vor tönenden Buchstaben und Nasalen) ein mit oder ohne Ersatz der Positionslänge durch Naturlänge“, quae definitio ex eo tempore in grammaticas ad usum scholarum conscriptas recepta est. Ad Graecam autem grammaticam eam rem applicavit Henricus Ludolfus Ahrensius in libello, qui inscribitur: Ueber die Conjugation auf μι Nordhausen 1838 p. 34. addito nomine: Ersatz-Verlängerung (productio suppletoria).

In permultis quidem libris exempla sunt collecta, sed tamen cum in caussas atque rationes eius rei nondum inquisitum esset, ad vocabula eiusmodi congreganda atque illustranda, eorum quae viri clarissimi exposuerunt respectu diligenter habito, conferre quantum ego valerem constitui. In iis autem quae pertractavi ita sum versatus, ut si quid me novi attulisse crederem, de his disputarem paullo latius, paucis verbis attingerem quae ab aliis iam antea essent recte constituta. In his praeter ceteros duo viri, quorum libri fere semper ad manus mihi esse debebant, commemorandi sunt: primum praeceptor summe venerandus Georgius Curtius, cuius elementa etymologiae Graecae hoc quoque in genere uberrimam exemplorum e linguis cognatis haustorum copiam mihi praebuerunt, deinde

Guilelmus Corssenus, cuius tres libri ad grammaticam Latinam spectantes, etiamsi in nonnullis cum viro doctissimo dissentio, plurimum tamen fructus disputationi meae exhibuerunt. Insignes vero gratias Corsseno propterea debeo, quod petenti mihi eam libri sui de pronuntiatione linguae Latinae partem, quae iterum typis expressa, nondum in lucem prodiit, inspiciendam concessit.

§. 2.

Vetustissima monumenta, e quibus priscas verborum formas atque mutationes cognoscamus, in collectionibus exstant veterum inscriptionum, quae cum magna ex parte eo tempore ortae sint, e quo librorum reliquiae ad nostram usque aetatem non pervenerunt, multa servaverunt antiquioris linguae vestigia quae nullo alio loco leguntur.

Sequuntur scriptores priscae latinitatis, comici in primis poetae, qui vocabula vocabulorumque formas quam artissime ad quotidianum usum qualis tunc erat accommodare solebant.

Deinde summo cum studio antiquiorem sermonem imitatus est Vergilius, in cuius poëmatis tanquam fundamento nituntur sequentium saeculorum studia antiquitatis et ad quem tractandum magnopere nos adiuvat codicum Vergilianeorum praestantia.

Tum non neglegendi sunt commentarii grammaticorum, qui e fontibus hauserunt per temporum iniquitates nunc perditis.

Summi denique momenti est comparatio cognatarum linguarum, e quibus de origine formarum Latinarum certissimas plerumque licet coniecturas facere.

Quibus adminiculis quae diiudicari non poterant incerta relinquere, quam vagis uti hariolationibus malui.

Haec fuerunt de adiumentis quibus usi essemus in tota hac disputatione quae dicerem.

§. 3.

Qui diversas formas perlustraverit quae in manu scriptis et inscriptionibus reperiuntur, facile intelleget Romanos quamvis in efferendis vocabulis suam fere unicuique elemento vim tribuere solerent, earum tamen consonarum, quae coniunctae nimiam quandam pronuntiandi difficultatem praebere videbantur, haud raro vitasse concursum. Quod factum est duabus potissimum rationibus. Consonae scilicet propter alias consonas vel subsequentes vel praecedentes aut immutantur, aut prorsus extruduntur. Quod facilitatis studium cum initio volgarem dicendi consuetudinem occupasset, etiam eruditioribus ita pedetentim probatum est, ut denique in litterarum usum transferretur. Quamquam haec commoditatis et facilitatis ratio non prorsus planeque obtinuit. Cum enim per ipsas illas assimilationes et eiectiones facillime accidere posset, ut verborum origo et propria significatio obliteraretur, saepenumero perspicuitati ita consulere studebant, ut origine potius formarum respecta elegantiam atque euphoniam neglegerent. Intactas igitur, ut pauca afferam exempla, reliquerunt praepositionum litteras finales ante verba ab eiusmodi consonis incipientia quae in ceteris verbis cum illis non coniungerentur: *submittere* non *summittere.* Item non raro easdem consonarum coniunctiones diverso modo commutaverunt: ex **sáls* [1]) fecerunt *sāl*, contra ex **vils* non **vil*, sed ad exprimendam alterius personae notam *vis.*

Ergo videmus in his affectionibus nullo pacto unam et eandem valuisse normam, sed diversas in commutandis verbis vias et rationes initas esse.

§. 4.

Duarum consonarum, quae in mediis vocabulis antiquitus concurrerant, nunquam posterior, sed prior tan-

1) Corsseni aliorumque hominum doctorum auctoritatem secutus formis non usitatis asteriscum *praeposui.

tum eiicitur. In fine vero vocabulorum alterutra potest omitti.

Iam si in longe plurimis exemplis pro vocali olim brevi extitit longa vocalis post consonae eiectionem, propter consonae eiectionem brevem vocalem esse productam facile licet coniectare. Cum igitur supplendi quasi et compensandi gratia vocalis producatur, non iniuria productionem suppletoriam eam affectionem viri docti appellaverunt.

Considerabimus autem, quae sint illae consonae, quarum ea vis est, ut alias appositas eiiciant, vel quibus condicionibus illae eam vim maxime possint exercere. Sed quoniam, ut supra demonstravimus, illae affectiones paullatim temporis demum decursu oriuntur, in singulis vocibus tractandis temporum ratione habita — id quod in omnibus quaestionibus grammaticis diligentissime observandum est — formas recentiores ab antiquioribus quantum fieri poterit disiungamus, quo qui fuerint inter utrumque formarum genus transitus atque mutationes accuratius dignoscamus.

Incipiatur quaestio a labialibus, quae in paucis vocibus Latinis interierunt ante consonas.

§. 5.

P labialis in uno verbo *amentum* omissa productionem effecit, quae in reliquis saltem non constat; nam *āmes* (Gestell zum Anfügen und Aufhängen von Vogelnetzen) pro **apmes* correptam vocalem post labialem eiectam ostendit. Quapropter verbi *rumentum*, quod cohaeret cum rad. *rup* (*rumpere*)[2]) priorem syllabam pro producta haberi non necesse est.

Amentum autem pluribus poëtarum locis, qui in quolibet lexico exhibentur, confirmatur stirpis syllabam habere longam. Suffixo *mentum* absciso restat *a* vocalis quae sola stirps esse non potest. Consonam igitur interiisse nemo negabit. Sed quae sit ea consona, inter viros doctos adhuc

2) Cf. Fest. p. 271, 7 M.: rumentum abruptio.

dissensio est. Alii enim in verbo *ago* stirpem contineri censent, **agmentum* scilicet esse originariam formam rati. At haec sententia non est probanda; quamvis enim *contamen* eodem modo factum sit ex **contagmen*, *frumentum* ex **frugmentum*, tamen notio plane abhorret a rad. *ag*. Hanc enim vocis significationem esse Fest. p. 12. docet: **amenta**, quibus, ut mitti possint, vinciuntur iacula, sive solearum lora. Atque in priorem quidem notionem etsi satis bene quadrat rad. *ag*, parum tamen explicatur quo pacto ex eadem radice nasci potuerit lororum significatio. Cum res ita se habeat, cumque in Mediceo Vergili codice Aen. II, 665 [3]) et in glossariis Labbaei (ut Muellerus ad illum Festi locum adnotat) scriptum sit *ammenta*, *ammentum* cum geminatione litterae *m*, quae ex *gm* rarissime evadit [4]), aliam explicationem quaeramus.

Quod Festus l. l. dicit, *amentum* a Graeco *ἅμμα* ortum esse recte intellexit hoc de quo agitur vocabulum natum esse e rad. *ap*, quae inest in *ἅμμα*, *ăpiscor* (cfr. Scr. *âp* adipisci, adire, suscipere). Originaria igitur forma erat **apmentum*, posteaquam assimilato *p* subsequenti consonae *m* factum est *ammentum*, postremo altera *m* littera elisa *āmentum*.

Quod ab aliis hoc in numero collocatur exemplum *omentum*, id cum *ὀπός* (quod statuit Georges) propterea cohaerere non potest, quia verbum *ὀπός* Graecum est, cuius loco cum Romani *sucus* dicebant, retinuerunt radicis *sak* litteram sibilantem et gutturalem.

§. 6.

Media labialis *b* praepositionis *ab* ante consonas semper fere interire solet, postea vero vocalis *a* producitur. Qua de re delegare sufficit ad ea quae accuratissime et copio-

3) Etsi O. Ribbeckius de hoc loco nihil affert, non tamen est dubitandum, quin verum adnotaverit Wagnerus. Nam R. ipse dicit (proleg. crit. in Verg. p. 220.) integrum codicem conferre sibi non licuisse.

4) Unum scio exemplum: *flamma* ex **flagma*.

Qua me propter exanimatum citius eduxi foras,
quem locum compares cum scriptura illa (*quo circa*) legis Iuliae.

Deinde neutrum pronominis demonstrativi *hoc* factum est ex **hod-ce*. Longa autem vocalis mensura orta est ex elisione consonae *d*.

§. 9.

Tum hoc loco praefixi *red* mentionem interpono.

In inscriptionibus et veterrimis codicibus geminata *l* scripta invenimus

relliquiae et *relligio* et *rellatum* (l. agraria C. I. Lat. I, 200, 80; Lucret. II, 1001).

Atque Corssenus quidem (de pronunt. ² p. 227.) negavit in verbis *relliquiae* et *relligio* priorem liquidam esse assimilatione confectam, quod nusquam verba cognata cum duabus *l* litteris scripta reperiantur[6]; in illis igitur ambobus additam esse *l* ad syllabam corroborandam ut in *quaerella*, *oquella*, *paullatim* cet.

Cui opinioni complura obstare videntur. Cognovimus enim *rĕd* formam esse principalem praefixi, cuius origo quidem nondum satis liquet. Sin vero littera *d*, quam ante vocales servatam (*redamo*, *redeo*, *redigo*, *redimo*) videmus, ante consonas extrusa appareat, non statim nobis est dicendum, aliam formam esse quae verbis a consonis incipientibus praeposita sit. Hoc potius quaerimus, utrum omnino dentalis littera remanere potuerit an non?

Atque vocabula exstant, quae aut geminatam consonam habent post syllabam *re* v. c. *reccidere* (Ov. Met. VI, 212; Lucret. I, 857. 1063 V, 280), *recceptus* (Lucil. V, 4), *reddo*, *redducere* (Lucret. I, 228. IV, 990 al.), *remmota* (Lucret.), aut longam vocalem, quamquam praefixi *red* vocalis brevis est, cf. *recidere* (Ov. Met. X, 18. 180), *rēdux* in duobus Plauti locis.[7]

6) Habemus tamen apud Lucil. XXX, 29 *rellicta: et sua perciperet retro rellicta iacere.*

7) Quamquam Fleckeisenus quoque (epist. crit. ad Ritsch. p. XI.) secundum reliquorum locorum analogiam vocalem *ĕ* brevem esse arbitratus, librorum scripturam partim commutavit.

Sed quod ad hanc caussam pertinet, compluribus in verbis, ubi conveniunt *dl* assimilationem statuamus necesse est. Nam in compositis ab *l* littera incipientibus cum praepositione *ad* semper *d* assimilatur subiectae *l*; porro idem factum est in *sella* pro **sedla*, pro **nited(u)la* *nitella* vel *nitela* (Lachm. ad Lucret. p. 204).

Itaque cum *dl* nusquam coniunctae serventur, quid est magis consentaneum, quam ut assimilationem etiam in *relligio*, *relliquiae*, *rellatum* accipiamus? At vero „verba *relinquo*, *reliqui*, *religare*, quae sunt similia, nullo in loco duplicata *l* littera sunt.“ Verum id quidem, quamquam unam modo commemoravimus exceptionem *rellicta* nota 6., sed et saepe vidimus et postea videbimus, multa exempla pro litteris geminatis ex assimilatione ortis simplicem habere consonam: quid mirum quod in his vestigia tantum non omnia eiectae *d* litterae deleta sunt!

Sed ut, quae sit de praefixo *red* sententia mea, breviter adumbrem: equidem vix dubitandum esse arbitror, quin a principio nulla alia forma extiterit quam *red*, cuius *d* littera finalis aut assimilaretur *l* subsequenti aut producta vocali praecedenti interiret. Quam productionem nonnullis poetarum locis (cf. Lucret. I, 560: *nunquam rēlicuo* —; VI, 1274: *nec iam rēligio divom* —) servatam videmus, plerumque vel haec omissa est.

Nusquam autem, ut breviter hoc admoneam, extincta est productio suppletoria in *rēiecto*, *rēiectus*, quae sunt cognata.

§. 10.

Ante *n* litteram *d* eiectam esse videmus in his vocabulis:

finis dicitur pro **fidnis*, si quidem recte, quod ego nullo modo dubito, Corssenus eam vocem cum radice Scr. *bhid*, scheiden, spalten, comparat, qua ex radice facillime explicantur notiones Scheide, Grenze, postea Ende.

funis natum esse Grassmannus (Kuhnii annall. XII [1863] p. 120.) existimat ex **fudnis*, cuius stirps respondet Scr.

bandh ligo, flecto. Quae originatio quia neque a litterarum ratione abhorret, et cum verbi significatione optime congruit (cf. *πεῖσμα* quod ex eadem esse ortum radice nemo dubitabit) non video cur alias circumspiciamus explicationes.

Ex his quae modo perlustravimus exemplis apparet, non necessario ex *dn* assimilatione fieri *nn* ut in *mercennarius* (quam scripturam optimis codicibus stabilitam esse Fleckeisenus tituli L p. 19 sq. perspicue docuit). Qua in re etsi codicum auctoritatem esse sequendam libenter concedimus, per se tamen non falsam fuisse alteram scripturam **mercenarius*, ex multis eis verbis intellegitur, in quibus et geminata littera scribitur et simplex v. c. *prossus* et *prosus*.

§. 11.

D eiecta ante sibilantem et ante *t*.

Multis quidem in bonis manu scriptis has formas: *adsentire*, *adsiduus*, *adsurgere*, *adsum* scriptas invenimus, ostendit tamen Plauti quae vulgatur annominatio (Poen. I, 2, 67):

Mi. *adsum apud te eccum* ‖ Ag. *ego elixus sis volo*

iam antiquiore tempore Romanos *assum* pronuntiasse pro *adsum*. Sed in his ipsis quae enumeravi compositis perspicuitas magis, quam pronuntiandi commoditas curata est.

Alia est ratio in verborum formatione, si suffixa a dentali *t* incipientia cum stirpibus quae in dentalem desinunt, coeunt et in coniugatione, ubi ad easdem stirpes terminationes *si* ac *tum* accedunt. *D* ante *s* aut assimilatur sibilanti aut productione suppletoria evanescit. Suffixum *tus* in duabus formis manifesto servatum est a Paulo Festi epitomatore traditis, qui p. 6: *adgretus*, inquit, apud Ennium „*adgretus fari*“ pro eo quod est adgressus ponitur, et p. 78: „*egretus* et *adgretus* ex Graeco sunt ducta cet.“ Atque hoc *egretus* sine dubio pro *egressus* dictum est. In his duobus exemplis (quorum primariam formam fuisse **adgred-tus*, **egred-tus* inter omnes nunc constat) *d* ante *t* eiicitur, media fortasse forma * *adgrettus* interposita (cfr. quae infra exponemus, et Corsseni symb. crit. p. 417) non quod

saepissime fit *d* tenuatur in *s*, ut in *manifestus*, *infestus* pro **manifed-tus*, **infedtus* a rad. *fend* (cf. elem. etym. n. 311).

Sed sunt alia vocabula, eaque longe plurima, in quibus ne *st* quidem intactum relinquitur, sed aut *t* assimilatur praecedenti sibilanti v. c. **egred-tus* **egrestus* *egressus*, **fod-tum* **fos-tum* *fossum*, aut sibilans ita extruditur ut oriatur productio vocalis, velut ex **cad-ta*, **cassa*, *cāsa*.

Nonnunquam autem eiusdem vocabuli duae manserunt formae, altera assimilatione, altera sibilantis eiectione effecta; sed ubique formam assimilatam videmus antiquiorem fuisse.

Quo ex genere haec affero exempla:

(*divido*) perf. **divid-si* *divissi* *divīsi*
sup. **divid-tum* **divistum* *divissum* *divīsum*
**divid-tio* **divis-tio* *divissio* [8] *divīsio*
(*cado*) sup. **cad-tum* *cassum* [9]) *cāsum*
(*edo*) sup. **ed-tum* *es-tum* [10]) *essum* *ēsum*.

casa originem duxit e rad. *kad* quae eadem inest in voce *cas-trum* quaeque ipsa descendit e primaria rad. *skâ* (*σκιά*) cf. Corsseni symb. crit. p. 448 sq.

ōsor pro *ŏd-tor* (vetus verbum *odio* quod in Prisciani qui dicitur libro de accentibus 44 enotatur, brevem vocalem habuisse ex *ŏdium* scimus) formam autem geminata *s* (*ossorem*) apud Plautum adhuc Asin. V, 2, 9 (859 Fleckeis.) reperimus.

Exemplum in quo primum littera *d* assimiletur sequenti *t*, deinde evanescat cum productione suppletoria praeter ea quae ex Festi excerptis citavi commemoro

futtilis (pro **fud-tilis*) pro qua scriptura, Plautinis codicibus confirmata (cf. Fleckeiseni epist. crit. ad Frid. Ritschelium p. X.) [11]), apud eos scriptores qui posteriore aetate vixerunt legimus *futilis*. Quae ipsa forma cum secun-

8) Quint. inst. orat. I, 7, 20.

9) Marius Victor. p. 2456. Putsch.

10) Prisc. X. 30 H.: supinum tam '*esum*' quam '*estum*' usus exigit ut possit dici.

11) Alia testimonia collegit Klotzius Terent. Andria p. 125.

dum ea quae modo disputavimus iusta legitimaque norma ficta sit, nihil est cur recedamus a librorum auctoritate; nam *refutare*, quod descendit ab eadem radice, semper in codicibus scribitur cum simplici *t*.

Vidimus igitur quinque existere formas e coniunctione litterarum *dt* [12]:

aut *st* (*manifestus*), *ss* (*cassus*), *s* cum prod. suppl. (*cāsus*);

aut *tt* (*futtilis*), *t* cum prod. suppl. (*refūtare*).

§. 12.

R littera non est eiecta ante *d* nisi in

pedere quod pro **perdere* dicitur; nam cum Graeco πέρδω, Scr. *pard* tam bene consentit, ut vix ab eis disiungi possit, et in substantivo *podex* (ex **pordex*) quod ad eandem radicem spectat. Vocalis *e* etiam in Graeco πορδή in *o* abiit.

In his duabus vocibus tantum ante *d* *r* omissum est, quod cum omnes aliae linguae servaverint atque vocalem brevem reliquerint nihil obstat, quominus productionem *r* extrusae deberi ponamus.

Ante *t* autem uno in verbo *r* interiit: in

sempiternus pro **semperternus*, neque exstat compensationis caussa productio, id quod in aliis quoque vocibus videmus, ubi bisyllabum suffixum adiectum est v. c. in *corpulentus* pro **corpuslentus*. Vocalis autem, quae remansit intacta videtur esse quasi quae coniungendi vim habeat. Qua in re etiam accentus quaedam potentia agnoscitur; nam cum et paenultima acueretur et prior prioris verbi syllaba, antepaenultima facilius poterat immutari et in exiliorem sonum abire.

§. 13.

Alia est *r* litterae ratio, quae in una voce Latina ante *i* consonam sonum tam tenuem accepit, ut omitteretur.

12) Grassmannus in Kuhnii annal. XII [1863] p. 88. quattuor tantummodo genera discernit.

Id enim factum est in .

peierare, cuius verbi omnes, quomodo paullatim factae sint, mutationes in manu scriptis traditas H. Usenerus in Fleckeiseni annal. XCI [1865] p. 226. tanta cura et diligentia collegit, quanta adhuc desideratur in permultis eiusmodi vocabulis.

Antiquissimam autem formam, quae in veterrimis Plauti codicibus superest, *periurare* fuisse, nos docet etymologia; est enim compositum ex praepositione *per* (cf. Gr. παρά) cum verbo iurandi. Litteras igitur non mutatas ante oculos habemus, sicut in substantivo *periurium*, ubi Romanos nunquam *r* litteram ita emollivisse videmus, ut eiecerint. Postea autem ex *periurare* factum est *perierare*, quam formam extitisse suspicatus quidem est C. L. Schneiderus (elem. I, 573) his tantum verbis in libro de orthographia exhibitis adductus, cui Bedae nomen impositum est (p. 2343. 4. Putsch.): „Periurus qui male iurat: peiero vero verbum r non debet habere, est enim quasi peius iuro" (refutat igitur auctor formam, quod partem compositi priorem parum intellegit; immo vero ignorat voces *periurus* et *peiero* non esse seiungenda), at nunc multis bonorum codicum testimoniis ab Usenero enumeratis [13]), id certe patescit, *periero* dictum fuisse. Sed in volgari usu erat *peiero*, in qua *r* littera non iam exstat, ut etiam in *peiuri* (Aen. II, 195 Medic. prima manu) quod vocalem *u* intactam ostendit.

§. 14.

Sunt multa vocabula in quibus *r* ante *s* elisa est. Quamquam hoc ex numero, cum in longe plurimis iam antea propter contractionem quandam vocalis fuerit longa [14]) unum huc pertinet: singularis illa vox quae legitur apud Pacuvium

13) Ad quae accedit apud Minucium Felicem (ed. Halm. 1867) 30, 20: *perierante*.

14) V. c. *prōrsa* ex **proversa*, *rūrsus* ex **revorsus* al.

unose (cf. Nonium p. 183, 20). Ex **univorse* factum est **unvorse* (cf. in senatus consulto de Bacchanalibus *oinvorsei* i. e. *universi*), deinde **unorse* (quemadmodum Lachmannus et Bernaysius Lucr. IV. 260 *unorsum* scribunt, ubi necessario trisyllabum est illud verbum), tum **unosse* (cf. *prossum*, *introssum*, pro *prorsum introrsum*), denique *unose.*[15])

Iam accedimus ad nasalem litteram *n*, quam Latini ante consonas *h*, *j*, *v* nusquam eiecerunt, nisi in praepositione *con*.

§. 15.

Quamvis enim in compositis *cohibere*, *cohortari* al. *n* littera non remaneat, servabant illam in omne tempus verba cum praepositione *in* composita, cf. *inhibere*, *inhonestus*, *inhumanus* al., quae quidem omnia primo obtutu certis finibus contineri non posse videntur, sed videntur tantum; cum enim nasalis *in* praepositionis ab initio exstet, *con* praepositio facta est ex *cum*, quod antiquius fuisse nemo negabit; labialis igitur sonus ante *h* spirantem gutturalem non potuit pronuntiari quapropter transformata est in *n* gutturale, quod *n* adulterinum ut grammatici dicunt comparandum est est cum Sanscr. ṅ. Quod gutturale n postquam mutari coeptum est, maiore erat exilitate, quam *n* primitivum, quod mutatione nunquam affectum etiam ante *h* manet, quasi vetustate duratum cf. *anhelare*, cuius praefixum Curtius sine dubio recte (elem. etym. p. 275) composuit cum Gr. *ἀνά*.

Et eadem de caussa in vocibus, in quibus praecedit praepositio *con* semivocalibus *j* et *v* nasalem non servatam puto, servatam autem esse, praepositione *in* praecedente.

---

15) Haec scripseram cum vidi Lachmannum eandem verbi *unose* originem descripsisse (ad Lucret. p. 230). Quod vero arbitratus est, iam in *unorse* et *deorsum* o vocalem longam fuisse ut in vocabulo *prorsum* opinio fefellit virum doctissimum. Longe enim alia est ratio *unorse*, *deorsum*, alia vocabuli *prorsum*, quod contractione ortum est ex **provorsum*.

Corssenus quidem (de pronunt.[2] p. 250) commemorat etiam praepositionis *in* finalem litteram eiectam esse ante semivocales, quamquam exemplum neque ipse affert, neque ego inveni; nam *iventa* pro *inventa* in ed. Diocl. nullius momenti est, quod et posteriore tempore, anno 301. post Chr. n. est scriptum et permultis scribendi vitiis inquinatum.

Quod spectat ad praepositionem *con* ante *j* Lachmannus ad Lucret. II, 1061 (p. 136) collegit

coiicere, confirmatum cum testimoniis grammaticorum, tum veterrimis codicibus, pro *coniicere*, quod ipsum in quibusdam locis invenitur;

coiectura in vetustissimo Frontonis (p. 290) manu scripto. Deinde in sepulcrorum inscriptionibus habemus

coiux, *coiugi* pro *coniux*, *coniugi*.

Hinc facile colligi potest, quomodo factum sit

cuncti, quod Klotzius (Iahni annall. XL [1844] p. 18) recte ex *coniuncti* exortum fuisse censet. Eiecta enim nasali ante *j* extitit haec forma: *coiuncti*. Postea consonam *j* inter duas vocales positam omitti potuisse docemur comparatis verbis *biga* pro **biiuga*, *quadriga* pro **quadriiuga*.

Quam rationem etiam Corssenus (additam. crit. p. 297 sq.) defendit. Sed Fleckeisenus (titul. L. p. 14) illam sententiam impugnavit, qui ex analogia vocis *bucina* ex **bovicina* contractum esse existimavit *cuncti* ex **covincti* (cf. Curtius elem. etym. p. 638. not.). Elementa quidem revera non obstant, sed propter significationem assentiri nequeo, quoniam vinciendi verbi vis ac potestas est parum affinis verbo *cuncti* cf. Cic. Fam. 10, 21: a cuncto populo; id. Phil. 2, 9: in tanta laetitia cunctae civitatis. Huc accedit quod iam Festus (p. 50,15 Muell.) rectam explicationem suasit: „*Cuncti* significat quidem omnes, sed *coniuncti* et congregati“ atque Servius ad Aen. I, 522: „*Cuncti* non idem significat quod *omnes*. Cicero saepe ait cuncti atque omnes: quia omnes non statim sunt *cuncti, nisi iidem simul sint iuncti.*“

§. 16.

Denique haec duo exempla in vetustissimis monumentis prolata ostendunt, *n* evanuisse ante *v*:

in coventionid (in senatus consulto de Bacchan. l. 22) et *in covenumis* (C. I. Lat. I, 532).

Neque alia in Umbrica lingua horum compositorum est ratio, cf. *kuveitu* = convehito, *kuvertu* = convertito (AK, monum. Umb. I, 92).

Attamen quae norma in his est observata, non potuit in verbo *nolo* valere, neque cum Corsseno consentio, qui (de pronunt.² p. 316) notavit, *nolo* factum esse ex **no[n]volo*. Nam comparato verbo *ne-scio* primitivam formam **ne-volo* esse perspicimus, in qua fortasse, quemadmodum **se-luo*, **se-cors* abierunt in *solvo*, *socors*, eodem modo prioris syllabae vocalis sic affecta est, ut **novolo* fieret.

§. 17.

Sequitur ut de iis vocibus quaeratur, in quibus litteras *nl* coniunctas olim fuisse constat. E quibus ad hanc disputationem unum pertinet *ilico* quod factum est ex *in loco*. Cuius prope eadem ratio mihi videtur esse, quam supra (§. 10) in voce *mercennarius* statui, praeterquam quod scriptura tradita diversa est. Nam ut de hoc verbo erat iudicandum, rectam quidem esse scripturam cum *nn* duabus litteris propterea quod illam optimi codices praeberent, sed non quod natum esset ex **mercednarius*, ita etiam hic est dicendum, cum nunquam hoc de quo modo disputamus verbum scriptum inveniatur geminata *l* [16]), non licere alia scriptura uti, nisi *ilico*; nihilo vero minus mediam quandam intercedere potuisse formam *illico* inter *in loco* et *ilico*. ‖ Ad quam sententiam confirmandam adhibere possum, quod deminutiva, quae desinunt in *olla*: *corolla* ex **coron(u)la*, *persolla* ex **perso(u)la*, exorta sunt per assimilationem (cf.

16) Quo iure Ian apud Plin. N. H. XIII, 20 scripserit *illico* nescio, praesertim cum Detlefsen restituerit *ilico*, alterius scripturae testimonio non allato.

Ludov. Schwabei librum de deminutivis Gr. et Lat. p. 38) et quod in poetarum scenicorum lingua *en illum* vel *en illam* contrahuntur in *ellum*, *ellam*. Quod vero forsitan quispiam obiecerit, in verbo *ellum* geminatam esse liquidam propterea quod iam in verbo *illum* insit, hoc nulli est offensioni; ex iambica enim mensura verbi *illum* e. g. Plaut. mil. glor. 1231:

Spero ita futurum quánquam ĭllum multaé sibi expetéssunt

apparet, unam tantum consonam *l* pronuntiatam et auditam fuisse. Ex **en(i)lum* igitur factum est *ellum* (cf. Brixium, praef. ad Trinum. p. 18), ubi relictam videmus assimilationem, quae non est servata in *ilico:* altera *l* eiecta est et postea „antepaenultima nunquam non producitur" (prolegg. ad Pl. p. CXXII).

§. 18.

Ab huius disputationis consilio abhorrent omnia ea vocabula in quibus *n* excidit ante sibilantem *s*. Nam cum Guil. Schmitzius multis musei Rhenani locis docuit, omnes vocales ante *ns* producte esse pronuntiatas, tum aperte Cicero (orator 48 §. 159) praepositionis *in* vocalem ante *s* confirmat longam esse.

Neque huc pertinet:

iferos [17]) (cfr. inscr. Or. Henz. n. 7341) qua in forma

17) *inferus* et *infimus* iam Boppius composuit cum Scr. *adharas*, *adhamas*, ad quam sententiam sustentandam Corssenus (symb. crit. p. 198 sq.) exhibuit formam *iferos*, ex qua, cum nasalis non niteretur etymologica auctoritate, eluceret *n* litteram dimitti potuisse. Aliam Ioannes Schmidtius viam ingressus est (Kuhnii annal. XV [1866] p. 158.) sed successu parum felici. Existimat enim *inferus* Latinos dixisse pro **in(s)terus*, **inisterus*, praepositione scilicet *in* coniuncta cum duobus comparativi suffixis, itemque *infimus* pro **in(s)timus* **inistimus*. Sed in multis quidem vocabulis modo vidimus *n* quasi obsolevisse, quoniam *n* omnium sonorum ante *s* (cf. anusvara Sanscritum) est tenuissimus. At in Latina lingua talem litterae *s* eiectionem nullo certo exemplo comprobatam et cum ipso linguae ingenio, quale supra exposuimus, pugnantem, non statuerim. Aliis eisque etiam gravioribus argumentis illam refellit opinionem Corssenus (additam. crit. p. 192).

ante *f* labialem nasalis omissa est, quod *in* syllaba subiecta *f* Ciceronis testimonio (l. c.) producte dictum est.

§. 19.

Litera *n* in quo vocabulo ante *t* suo loco remota fuerit, est, ut vere dicam, nullum; nam quod eius rei a quibusdam (cf. Kuhnii annall. XVI. [1867] p. 198) affertur exemplum, prorsus est refellendum.

Pro *lanterna* enim saepius *laterna* forma usitatissima exhibetur, id quod falsum esse Buechelerus in mus. Rhen. n. s. XVIII [1863] p. 393 exemplis ex optimis manu scriptis depromptis affatim demonstravit: formae igitur carenti *n* littera aut nihil aut parum auctoritatis relinqui. Praeterea autem hoc habeo argumentum si non firmissimum, at certe adferendum. Non solum illo tempore, quo Romanorum litterae maxime florebant, sed extrema linguae Latinae aetate etiam a vulgo usurpatam esse formam *lanterna* Francogallico *lanterne* docemur.

Quamquam paullatim *n* omissam fuisse nemo negabit, talia etiam exempla codices vetustissimi nobis praebent, ut *pulveruletus* R. Aen. VII, 625; in hanc tamen quaestionem, quae omittit recentiora Latinae linguae saecula, nihil inde fructuum redundabit.

§. 20.

Consona *m* tribus tantummodo quod sciam in verbis ita eiicitur, ut producat vocalem antecedentem: primum

prelum quod Pottius (quaestt. etym. II[1] 288) iure ex **premlum* factum esse existimat. Optime enim et premendi notio in huius vocabuli usum cadit (Oelpresse) et formatio aliis exemplis iisque non paucis similis est, cf. *ve-lum* ex **veh-s-lum*, *ma-la* ex **mac-s-la*, *ala* ex **ac-s-la*, *sella* ex **sed-la*.

Accedunt duo vocabula in quibus *m* elisum est ante *n*: *septēni novēni*, quae distributiva nata esse ex **septĕm-ni* **novĕm-ni* manifestum est.

§. 21.

S litteram insequentes et liquidae et mediae consonae adeo respuunt, ut hae litterarum coniunctiones *sd, sl, sm, sn, sr, sv* in lingua Latina nunc quidem servatae non sint, nisi in paucissimis verbis, de quibus infra disputaturi sumus.

Ex antiquiore autem aevo plura exempla traduntur, in quibus *sm, sn* cet. pronuntiata sint, quorum nonnulla afferre lubet:

Festus s. v. dusmo (p. 67. Muell.) prodidit, ab antiquis *cosmittere* pro *committere* dictum fuisse. Quam formam Pottius (quaestt. etym. I [1] 253) ita explicare studuit, ut litteram *s* tribueret stirpi (**smit*) comparato Goth. *smeitan*, Germ. *smizan*, sed Corssenus (symb. crit. p. 431) hanc opinionem recte spernens et propter notionis discrepantiam et diversitatem litterarum (exspectamus scilicet **smeithan*, non *smeitan*) non sine magna probabilitate iudicavit, *s* litteram olim adiunctam fuisse praepositioni *con*, velut praepositionibus *ab, sub, ec, ob,* al. (*abs-tinere, su(b)s-tentare, ecs-pedire, o(b)s-tendere*).

Deinde commemorandum est *vicesma*, quod reperitur in tabula aënea (C. I. Lat. I n. 187) qua in forma lingua quasi multo longius progressa esse videtur vel potius non plena et clara voce pronuntiatus sed tam tenuis et oppressus erat sonus inter *s* et *m* insertae vocalis *u* (*i*), ut plane interiret.

Denique *Losna* in speculo Praenesti reperto et adservato cum cista Ficoronia legitur (C. I. Lat. I n. 55) infra mulierem stantem iuxta quam luna dimidiata picta est. Corssenus (de pronunt.[2] p. 280. not. p. 362. not.) neque illam formam neque alias in eodem speculo scriptas (*Poloces, Amuces*) Latinae linguae proprias esse putat. Nescio quidem de nomine *Losna* quid statuam, at Corsseno non assentiemur, quippe cum apud Plautum (Bacch. 894) *Polluces* forma quamvis propter vocalem *u* paullo recentior nequaquam tamen prorsus diversa reperiatur et Varro (de l. Lat. V §. 73) haec tradat: „in Latinis litteris inscribitur

ut *Πολυδεύκης* Polluces, non ut nunc Pollux." Olim autem, ante Sullam, simplicibus consonis utebantur geminatarum loco, ita ut *Poloces* nihil habeat, quod displiceat. (Cf. O. Iahnus cista Ficoron. p. 57.)

§. 22.

Sed redeamus eo, unde profecti sumus. In permultis vocibus *s* excidit ante eas consonas quas supra posui. Primo loco commemorare velim verba cum praepositione *dis* composita, quae incipiunt a liquidis mediisque consonis atque substantiva inde derivata:

Diduco, dilabor, diligo, diluceo, diluculum, alia huius modi semper scribuntur pro **disduco, *dislabor* cet.

Item ante *m* labialem *dimittere, dimovere*, similia. Formam autem integram et intemeratam eius verbi, quod secundo loco posui, in senatus consultu de Bacchan. (C. I. Lat. I. n. 196.) scriptam reperimus l. 30. *dismota* (nom. plur.).

Deinde haec exempla afferam, quae pariter atque verba modo enumerata meliorum fide librorum et inscriptionum nituntur:

diripio, dirumpo, diruo, constanter in Vergili manu scriptis, *divido,* alia, olim certe **disripio, *disvido, disrumpere,* quam postremam formam in codice Bacchidum a Ritschelio littera B significato (v. 441.) habes, in aliis etiam *dirrumpere* geminata *r* littera.

In hoc numero etiam quaedam exempla habenda sunt, in quibus ante semivocalem *i* sibilans eiicitur:

diiudico et *diiungimur*, quod in Plauti mil. glor. 1327 veterrimi codd. praebent. Sed etiam *disiectus, disiungo* in usu erant.

Atque praepositionem *dis* brevem fuisse vel e verbis *dĭribeo* (pro **dis-hibeo*), *dĭrimo* (pro **dis-imo*) intellegitur. Omnibus autem in compositis modo allatis longam vocalem videmus; pauca tantum assimilabant sibilantem consonae subiectae, quod semper fit in iis, quae a littera *f* incipiunt.

§. 23.

Iam perlustremus vocabula, quae cum olim *sl* ostendissent, tum sibilantem extriverunt:

alea ex **aslea* procreatum esse Pottius (quaestt. etym. I[1] 519) statuit a rad. *as* iacĕre (cf. *prâsakas* pro *pra-asakas* Würfel).

Porro *pilum* descendit a rad. *pis* (Sct. *pish*) conterere, commolere, quae ipsa et immutata, *pisere* enim apud Catonem et Plinium reperitur, et nasali aucta: *pinsere* apud Ennium Varronis testimonio aliosque scriptores; *pilum* igitur dictum est aut pro **pis(u)lum* aut *t* inserto pro **pistulum*, id quod *pistillus* commendare videtur.

qualum e forma **quasilum*, **quaslum* contrahitur, ut deminutivum *quasillus* edocet. Quamquam Doederlini (synon. et etym. VI p. 295) coniecturae propter Graecae consonae *ϑ* cum sibilanti cognationem *κάϑος* quoque, quod Hesychius tradidit explicatione addita *σπυρίς* cum *qualus* et *quasillus* comparandum esse unum obstat, quod sonus fortasse similis est, nullo modo similis est origo earum litterarum; nunquam enim Graeco *ϑ* respondet Latinum *s*.

In his tribus verbis vocalis producta apparet, ubi antea brevis locum tenuerat. At uno in verbo, quamvis *s* ante *l* omissum sit, brevis vocalis remanet:

corpulentus, de quo conferas quae de *sempiternus* (§. 12) disputavi.

§. 24.

Transgrediamur ad eas voces, in quibus ante *m* eiectionem sibilantis statuere debebimus.

In duobus verbis antiquos *s* ante *m* locutos esse traditum est: *dumosus* et *omen*. De verbo *omen* in fine huius paragraphi disputabimus. *dumosus* autem dictum esse pro **dusmosus* facile est intellectu ex ea explicatione, quam Festus affert (p. 67, 8 Muell.): *dusmo in loco* apud Livium (Andronicum) significat dumosum locum. Quapropter Car.

Odofr. Muellerus in adnotatione ad illum locum recte putat, *dusmus* antiquum fuisse adiectivum. Hoc vocabulum si, ut Curtius (elem. etym. p. 211) coniecit, ex **densimus* factum similique modo ex hoc ortum est, quo *faciundus* ex *faciendus*, habuit syllabam ab initio productam. Neque tamen neglegenda est ea scriptura, quae in cod. Verg. Palat. prima manu (ecl. I, 15) reperitur *dummetum*, ut *dummosus* quoque ecl. I, 77 ge. II, 180 scribendum esse videatur (vid. Ribbeckii ind. gramm. ad Verg.).

Prorsus eadem ratio incidit in verba *pomerium* et *pomeridianus*, quae ex primitivis formis *posmerium posmeridianus* facta fuisse Ritschelius primus perspexit (cf. mus. Rhen. VII [1850] p. 566 sq. = opusc. II, 541 sq.) argumento usus, quod Festus (Paul. Diac. p. 248 Muell.) *posimerium* exhibet antiquiorem formam, qua re atque ex multis aliis causis a Ritschelio allatis argute coniecit, praepositionis *post* formam originariam esse *pos*, ea quae optime respondet Umbr. *pus*.

At forsitan quispiam obiecerit, *st* litteras eiectas esse, quod plena forma *postmoerium* apud Varronem (de l. Lat. V §. 143) legatur: accedere, quod Cicero diserte haec dicat (orat. 47 §. 157): et 'posmeridianus', 'quadrigas', quam 'post-meridianus', 'quadriiugas' libentius dixerim.[18])

At ego quidem pro comperto habeo, illam formam *postmeridianus* fictam esse ad similitudinem formae ea aetate usurpatae *post*, id quod apertis verbis Liv. I, 44, 4 significat: „*pomerium*, verbi vim solam intuentes, *postmoerium* interpretantur esse; est autem magis circamoerium.“ Ea enim aetate forma *pos* non amplius in usu erat; sed cum *post* dicere solerent, paullatim coeptum est usurpari *postmeridianus*, *postmoerium*.

Tum e forma *triresmos*, de qua iam §. 7 mentionem feci, priscam latinitatem *sm* coniuncta dixisse in verbo

**resmus* (*rēmus*) coniectare possemus, nisi illud monu-

---

18) Probandae esse mihi videntur Doederlini et Fleckeiseni emendationes; cf. Fleckeis. misc. crit. p. 48 sq.

mentum, columnam rostratam dico, Claudii demum imperatoris tempore scriptum esset. Itaque nihil aliud inde cognoscimus nisi quid ea aetate de antiquiore earum formarum condicione senserint. Verum si respicimus Graecam pari modo confictam vocem *ἐρετμός*, in qua ante *μ* posita est *τ*, verisimile videtur, illud *triresmus* recte formatum fuisse (ut in antiquiore lingua Lat. *pesna* e rad. *πετ*) atque *remus* e **resmus* exortum.

Postremo huc referendum est *semestris*, qua in voce duplex quidem littera *x* elisa est (cf. §. 27) sed fortasse *x* illa prius quam plane abiecta est, aliquamdiu in *s* emollita est, id quod in nonnullis vocabulis animadvertimus *sescenti*, *praetestati*, *mistus* pro *mixtus* al. (vid. Corss. de pronunt.[2] p. 297).

Etiam in *omen* eiectione sibilantis *s* factam esse productionem iudicaremus, si ex Varronis verbis (de l. Lat. VI §. 76): „alterum (*omen* scilicet) quod ex ore elatum est, *osmen* dictum“ recte efficeretur priorem huius vocabuli partem idem esse *os* quod exstat in *oscines*, quo nomine aves, quae ore facerent auspicium, ab auguribus appellabantur. At etiamsi nequaquam dubitandum est, quin vere antiquior eius vocis forma sit *osmen*, explicationem tamen Varronis non probamus.

Neque enim in Latina lingua ullum exstat exemplum coniuncti suffixi *men* cum substantivo, sed semper prior pars est stirps quae dicitur verbalis. Iam quaerimus quae sit radix eius syllabae *os*?

Omen autem dicunt rem fortuito auditam vel oculis conspectam, ex qua aut bonum aut malum vaticinatur. Iam cum sciamus et *o* saepissime factum esse ex *au* et revera verbum inveniri cum diphthongo *au*, quod perbene quadrat in *ominis* significationem, dico *audio:* facile est coniectatu, huius verbi radicem inesse etiam in nomine *omen*. Est autem rad. *ἀF* (*ἀΐω*) quacum Curtius Scr. rad. *av* beachten recte composuit et Lat. *aveo* (imper. *ave*). Ad eandem stirpem tribus in linguis *s* litteram adiectam invenimus

(Lat. *auris* pro **ausis;* Goth. *auso;* Lit. *ausis;* vid. elem. etymol. n. 619). Atque ab hac **ausmen*, *osmen*, denique *omen* deducendum esse, mihi quidem constat.

Quae si recte se habent, primitiva *ominis* notio haec est: id quod aliquo modo sensibus percipitur. Simul autem apparet a productionis suppletoriae exemplis hoc vocabulum esse eximendum.

§. 25.

In eis quae modo praecesserunt nullum exstat exemplum, in quo sibilanti ante *m* litteram extrusa brevis vocalis relicta sit. Quam normam non ubique valere, haec duo vocabula statim afferenda sunt documento:

Camena, de quo verbo Varro (de l. Lat. VII §. 26) haec protulit: „*Casmenarum* priscum vocabulum ita natum ac scriptum est." Etiam Festus eam formam antiquiorem exhibuit. Quibus testimoniis manifestum fit radicem eandem esse, quae in sanscrito *ças*, canere, praedicare et in nomine *çasman*, cantus, conspicitur (cf. Grassmann. Kuhnii annall. XVI [1867] 178). Sed ex eadem forma *Casmena* alia via ac ratione, mutato scilicet *s* in *r* prodiit *Carmena*, quam formam Varro l. l. tradidit: „alibi *Carmenae* ab eadem origine sunt declinatae," ut ex **casmen*, **silicesnium* factum est *carmen*, *silicernium*.

Atque *Camillus* aut *Camilla*, cuius plenior forma apud Vergilium exstat, Aen. XI, 543:

— *matrisque vocavit*
nomine Casmillae, mutata parte Camillam.

Hic quoque brevis vocalis post sibilantem eiectam non mutata est.

§. 26.

Sed iam ad aliud genus vocum accedendum erit.

n quoque nasalis, ut iam supra dixi, vim habere solet sibilantem sibi praepositam eiiciendi. Incipiamus a verbo *aëneus*. Cum et in lingua Umbrica *ahesnes* et in Sanscrita

ajasmaja (*ajas* ferrum), quae idem significant atque illa Latina vox, *s* littera inveniatur ante *n*, dubitari nullo modo potest quin in Latina quoque lingua *s* omissa sit.[19])

Sequitur *canus*, quocum composuit primus Aufrechtius (Kuhnii annal. II. [1853] p. 151) ex Oscorum lingua *casnar*. Ad hanc vocem explicandam nullo adiuvamur praesidio nisi loco quodam Varronis[20]) (de l. Lat. VII §. 29): „item significat (cascum scil. idem esse ac vetus) in Atellanis aliquot Pappum senem quod Osce casnar appellant." Recitavi autem illa, ut legi debere Mommsenus censet (vid. lib. de diall. Ital. p. 268) non ut vulgo leguntur. Proinde ab auctore sic concluditur: Senem quidem appellabant *casnar*, veteris igitur significatio in hoc verbo inerat. Atque cum verborum et *cascus* et *casnar* eadem stirps propria sit, *cascus* quoque significare necesse est vetus. De origine harum vocum nihil certi explorare potui.

Plurimis adductus maximae auctoritatis exemplis unice hanc scripturam veram probavit Fleckeisenus (tituli L p. 10). Quod attinet ad formationem idem vir cl. glossam adnotavit Festi (p. 339. Muell.), ut statim recte describam: „scesnas [Sabini dicebant quas] nunc *cenas*" simulque adiiciens, duobus in locis ab eodem auctore *caesnas* antiquiorem exhibitam esse formam pro *caenis*. Certum ergo est, in hoc quoque verbo *s* ante *n* excidisse.

---

19) Alia forma *aheneus* cum eadem auctoritate nitatur (cf. Fleckeiseni titulos L p. 7) qua illa non aspirata, recte suspicari videor, Sanscrito *j* in mediis vocabulis Latinis respondere aspiratam *h*.

20) Qui praeterea exstant tres loci, in quibus *casnar* legatur, hi nullius sunt momenti: primum quod Festus (vel Verrius p. 47,12): „*casnar* senex Oscorum lingua" e Varronis libro exscripsit; deinde apud Nonium (p. 86. Merceri): „vix effatus erat, cum more maiorum ultro *casnares* arripiunt et de ponte in Tiberim deturbant" neque traditum est *casnares* in codd., qui exhibent *carnales*, neque si traditum esset, quidquam afferret lucis origini; denique apud Quintilianum I, 5, 8: „in oratione Labieni in Pollionem *casnar* assectator e Gallia ductum est" optimi codd. non habent *casnar* sed *casami* vel *casamo*.

Accedit quod in tabulis Iguvinis quater forma *çesna* invenitur, ubi sibilantem servatam videmus. Praeterea autem in eodem monumento *çersnatur* i. e. *cenati* traditur. Qui Umbrorum sonus litteris *rs* redditus cum semper fere factus sit e littera *d*, Leo Meyerus (gramm. comp. I, 245) recte coniecit, *cesna* originem deduxisse e rad. *khad*, edere.

Nolo silentio praeterire Iosephi Scaligeri coniecturam, qui procreatum fuisse e *cesna silicernium* suspicatus est, quam primus quantum videam in doctorum memoriam revocavit Leop. Schneiderus elem. II, 475 (non demum ut Fleckeisenus l. l. not. arbitratur Theod. Aufrechtius). Rectam autem opinor viam iam ipse Scaliger monstravit: „*cesna* — unde *silicesnium*, postea *silicernium*." Nam eam formam, quae est *cersna* unquam apud Latinos exstitisse parum veri simile est. Immo ex *d* littera, quae apud Umbros in *rs* abiit, in lingua Latina primum *s*, deinde *r* factum esse videtur.

degunere, quod ex una cognovimus glossa Festi (p. 71,21 Muell.): degunere degustare. Componendum est cum rad. γευ pro γευσ (γεύω) Scr. *g'ush*, gern haben ita ut primitiva forma **degusnere* fuerit. Cum nulla caussa afferri possit, cur stirpis *gus* vocalis longa esse debeat, in hoc numero posui, in dubio vero relinquendum est, utrum verbi *degunere* altera syllaba brevis an longa sit.

fanum. Ante *n* esse extritam *s* apparet ex Osco nomine *fiisnam*, quod Mommsenus (lib. de diall. Ital. p. 308) interpretatus est per *fanum*. Hac de caussa Curtius (elem. etym. p. 231) maiore cum probabilitate a rad. *fes* (festus, festivus) Gr. ϑεσ deducit quam Varro (de l. Lat. VI. §. 54) a fando.

penis cum plane quadret propter notionem in Scr. *pasas*, Aufrechtius (Kuhnii annall. I [1851] 288) e **pesnis* factum esse putat, quod confirmari videtur Festi glossa (p. 205,14 M.): „*pesnis*, pennis ut Casmenas dicebant pro Camenas." Hunc locum Fleckeisenus sic emendare studuit (tituli L p. 11 not. alt.) ut *penis* pro *pennis* scribendum sit. Ac verisimile sane est, hoc loco antiquiorem formam traditam esse, quae

in ipsis litteris ad nostram aetatem traditis nunc non amplius inveniatur.

pone exortum est ex **posne*, in qua originaria forma ipsam illam a Ritschelio perspectam veterem praepositionem *pos* (vid. §. 24) recognovimus.

pono pro **posno* e **posino*. Et sibilans in perfecto *posui*, et brevis vocalis *o* comparet.

In *venum* et in verbo eiusdem stirpis *veneo* longa *e* vocalis facile explicatur per eiectionem litterae *s* quae apparet in Sanscr. vocibus *vasnas* Kaufpreis, *vasnam* Miethe.

Postremo eadem de caussa, qua commotus in proxima paragrapho *semestris* enumeravi, his adiungo

seni, *senarius* similia, quae facta sunt e **sesni*, **sesnarius* cet.

Omnibus his perspectis exemplis, in quibus olim invicem exceperant *sn*, productionem vocalis (ut omittamus *degunere*, quo in verbo utrum vocalis *u* compensationis caussa sit producta, an natura longa non liquet) invenimus eiecta sibilanti.

Sed aliam viam, assimilationem dico, ingressus est lingua in substantivo *penna*, quod in antiquiore latinitate *pesna* dicebatur pro **petna* (Gr. rad. *πετ*) cf. Festus p. 209.

§. 27.

Iam comprehendamus ea exempla, in quibus *x* ante *l* evanuisse videatur) quamquam verisimile est non statim *x* eiectum esse, sed prius delituisse *c* tum demum *s*. (Cf. Ritschl mus. Rhen. X [1855] p. 455. = opusc. II p. 687.) Videmus enim multis in vocibus emollitam esse *x* duplicatam litteram in *s* v. c. *pausillatim* pro *pauxillatim* (cf. Ritschelii gloss. Plaut. opusc. II p. 250); videmus in his vocabulis *sescenti*, *sescuplus*, *disco*, *misceo*, *Sestius* aliis non servatum esse *c* sed *s*; omnino autem insignem fuisse in littera *x* sibilantis pronuntiationem intellegitur ex vetustarum inscriptionum scriptura *xs*, e. g. *saxsum taxsat deduxsit*

(Corss. de pronunt.[2] p. 296). Ita evenit, ut ex **axla* **asla* fieret, postremo *s* ante *l* elisa, *ala*.

Cicero quidem (Orator 45 §. 153) haec habet: „quin etiam verba saepe contrahuntur non usus causa sed aurium; quo modo enim vester 'Axilla' Ala factus est nisi fuga litterae vastioris? quam litteram etiam e 'maxillis' et 'taxillis' et 'vexillo' et 'paxillo' consuetudo elegans Latini sermonis evellit." At quis crediderit syllabam positione longam eamque etiam accentu praeditam excidisse? Immo *axilla* est deminutivum eius vocis quae fuit *axula*, quae quidem ab eo quod Gothi usurparunt *ahsala* non multum aberat. Quod si forsitan quispiam dixerit, simpliciorem subesse verbo *ala* formam **agla* quippe cum radix sine dubio sit *ag* (cf. Schwabei lib. de demin. p. 98) vel **acla* ex analogia Sanscr. açа (Curt. elem. etym. p. 123); obsistere videtur, quod et in Graeca et in Germanica lingua exstat radix sibilanti aucta *ax;* habemus enim ἄξων et *ahsa* et illud quod etiam significatione simillimum est, *ahsala*.

Similis ratio intercedit inter *mala* et *maxilla*, quae derivanda sunt a rad. *mak*, quae in Graeco μάσσω pro μάκjω *depsere subigere* apparet. *Mala* igitur (ex **masla*) id quod cibos depsit et subigit.

Deinde *palus* factum est ex **paxlus* **paslus* (cf. v. *paxillus*) a radice *pag* quae inest in *pango*.

Itemque *talus* ex **taxlus*, cuius radicem esse *tak* (cf. τεύχω, τόκος; Scr. *taksh* behauen, verfertigen; Lat. *tec-s-o* i. e. *texo*, *textura*) etsi non omnibus numeris certum est, ex eo tamen veri simile fit, quod ceteris quoque in linguis eam videmus auctam esse sibilanti *s*. Ex eadem radice emanarunt *tela*, *telum*, *subtilis*.

Denique *velum*, si ex similitudine reliquorum verborum quae enumeravimus licet coniecturam facere, non tam natum est ex **vehlum*, quam ex **veslum* **vexlum* (cf. *vexillum*).

§. 28.

Restat ut verba faciamus de gutturalibus meris in mediis vocabulis elisis. Quo in genere non iam ut in eis verbis

quae antecesserunt, per certos quosdam assimilationis quasi gradus diversas diversis temporibus cernimus formas, sed aut statim sola vocabula productione suppletoria facta aut praeter haec vocabula invenimus antiquissimas voces quae gutturalem adhuc exhibent, quo fit ut qua ratione ac via altera forma ex altera nata sit coniectando magis quam demonstrando detegere possimus.

Ut autem certo quodam ordine procedat disputatio nostra, a gutturalibus ante *l* elisis initium capiamus.

Quae Corssenus contra disputavit (de pronunt.[2] p. 641. not.) hanc gutturalis *c* eiectionem propterea non esse verisimilem, quod invenirentur vocabula *vinclum*, *periclum*, *poclum*, *oraclum*, *saeclum*, *gubernaclum*, *meraclum*, *miraclum*, *tabernaclum*, *vehiclum* similia, in quibus *cl* comodissime coniungerentur: hoc quidem propterea non magni momenti est, quod etiam alibi usum linguae parum sibi constare videmus. Nec ipse Corssenus in ea re sibi constat; ipse enim p. 638 concedit *c* ante *l* esse elisum in substantivo *telum* pro **tec-lum*, deinde p. 652 in voce *culina* (ex **coclina*, *colina* apud Nonium), immo p. 638 idem factum esse cum productione suppletoria statuit in verbis *ēlabi* (pro **eclabi*) *ēlucere* (pro **eclucere*).

Ac profecto verborum cum praepositione *ex* compositorum non eadem est ratio atque earum vocum quas supra commemoravimus: *ala mala talus* cet. (§. 27.) In illis enim prius elisa est gutturalis (**asla*), tum demum sibilans (*ala*). Contra hic (siquidem plena addita est praepositio *ex*, et non statim sicut in Graeca lingua altera forma *ec*) initium fecisse sibilantem apparet ex vetustioribus formis *ecfari*, *ecfatus*, *ecfatam*, *ecfero* al. Deinde gutturalis eiectionem secuta est vocalis productio, ita ut statuamus priores fuisse formas **ecdico*, **ecgero*, **eciicio*, **eclabor*, **ecmico*, **ecnascor*, **ecripio*, **ecvado*, postea

edico, *egero*, *eiicio*, *elabor* et quae sequuntur.

Media gutturalis excidit in

exilis quod contractum e forma **exig(i)lis* iam diu cognitum est.

In eodem numero ponimus

moles quod Duentzerus (Kuhnii annall. XV [1866] p. 366) non iniuria comparavit Gr. vocabulis *μόγος*, *μόχθος*, in quibus cum servata sit gutturalis veri simile fit Latinam primariam formam fuisse **mogles*.

§. 29.

Consonae *cm* nulla in voce Latina inter se coniunctae inveniuntur, id quod aperte dicit *Marius Victorinus* (p. 2456. Putsch.): „Juxta autem non ponebant (antiqui) *cm*."

Quare primum in *lama* ante nasalem eiecta videtur gutturalis, quod comparatis vocibus *lacus*, *lacuna* perspicitur. In quibus cum vocalis primae syllabae brevis habeatur, originalem fuisse formam **lăcma* putare debemus, sed *lāma* forma stirpis vocalem longam ostendit.

Tum ad hoc verba *līmus*, *līmes*, *līmen* accedunt, quorum stirps in *lĭcinus* integra est conservata, sed magna est difficultas quod vocalem *i* vocis *obliquus* alia esse mensura, quam in *licinus* videmus. Nec tamen propterea prorsus negaverim illud verbum ex eadem stirpe potuisse oriri.

Etiam *rīma*, *rīmor* in hoc numero ponenda esse Pottius (quaestt. etymol. II[1] p. 283) recte suspicatur. Nam aut a verbo *ringi* derivata videntur, a quo vox *rictus* deducta est, aut a stirpe quae in Graeco *ἐρείκειν* inclusa habetur.

Nec minus in *temo* prima syllaba in gutturalem priore tempore exiit, quippe quod verbum cum radice *τεκ* (*τίκτω*, *ἔτεκον*) componendum esse constet. Cf. Curtium, elem. etymol. p. 198 sq. Si quis dubitationem moveat, num *c* littera ante *m* elisa sit an *g*, quam consonam non minus omitti posse ante nasalem labialem deinde demonstrabimus, scilicet quod ab eadem radice *τεκ* descendat *tignum*: *g* ex *c* ortam esse verisimile est subiecta littera *n*; non enim magis invenitur *cn* coniunctio in Latina lingua quam *cm*.

Earum litterarum de quibus modo mentionem feci concursus conspicitur sane in *decmus, decmo* (C. I. Lat. I n. 821). Sed leguntur haec in his solis duobus antiquioris monumenti locis. Adeo enim levis et exilis ille vocalis *u* vel *i* sonus in verbo *decumus* vel *decimus* fuit, ut vix videatur auditus fuisse proptereaque facillime in scribendo omissus, quo facto duae consonae conveniunt, admodum difficiles ad pronuntiandum ut in *vicesma* (§. 21). Haec fuerunt, in quibus *c* gutturalis ante *m* a Romanis eiiceretur.

Lamentum ex hoc numero excipimus quoniam huius verbi significatio multo melius quadrat in Corsseni explicationem (symb. crit. p. 2) qui propriam fuisse **clamentum* existimat formam, quam in Pottii originationem, qui radicem *lak* inesse in hoc verbo arbitratur quae subest voci *loqui*[21]).

§. 30.

Venimus ad *c* abolitum ante *n* nasalem:

Lana dicitur pro **lacna*, quod propter significationem et elementorum concordiam respondet Gr. *λάχνη*, *λάχνος*. Eadem de caussa his adnumeranda est v. *lanugo*, in qua ipsa, cum prima syllaba producta sit, extrusam gutturalem coniicimus.

Neque ulli dubitationi obnoxia est eiectio gutturalis in v. *aranea* propter Gr. *ἀραχνός* vel *ἀράχνη*. Quamquam vox transiisse videtur in Latinam linguam e Graeca.

deni, denarius facta ex **decni* **decnarius*, quorum prior syllaba brevis est in *dĕcem*.

pinus e **picnus* Schleicherus (compend.² p. 259) fictum esse iure censet. *C* enim litteram videmus in *picea* (Gr. *πεύκη*) *pic-s* i. e. *pix*, a quibus vocibus non segreganda videtur *pinus*.

21) Quod Corssenus Pottii originationi obsistere dicit vocalis *ā* longam mensuram parum circumspecte iudicasse videtur vir doctissimus; non enim necesse est *lacmentum* fuisse formam originariam, sed *lāmentum* facillime evadere poterat per productionem suppletoriam ex **lăcmentum*.

Porro *planus* Curtius recte composuit cum *planca plancus*, Gr. πλάξ, πλάκινος, ita ut gutturalem primitivae formae propriam fuisse pro certo habeamus.

quini, *quinarius* e **quincni* **quincnarius* (cf. Gr. πέμπε, πέντε).

Denique similis litterarum ratio est in verbo

vanus cf. *văcuus*, de quibus non opus est ut copiosius dicamus.

§. 31.

Ne quis *g* consonam, si sit in stirpis extremo loco posita ante consonam *m* necessario ut *c* extrudi putet haec obstant: *fragmentum*, *augmentum*, *tegmen*, *segmen*, nisi quod in hoc media in tenuis locum successit.

Attamen etiamsi in his consona *g* servata est, in quibusdam potuit ea consonarum coniunctio displicere et vitari.[22]) Primum haec sunt dicenda, quae sunt maxime in luce posita:

examen deductum a rad. *ag* (*agere*) ut *agmen*, in quo *g* servata est; item *g* aliquoties legitur in Mediceo Vergili cod. prima manu scripta in *exagmine*. Ex hac origine facile intellegitur primariam notionem fuisse exigendi a qua quomodo reliquae significationes proficiscantur manifestum est.

Prorsus eandem rationem exhibet

subtemen, cuius in simplici forma (*tegmen*) *g* relinquitur

22) Prorsus autem displicere *gm* recentiore Latinae linguae tempore Schuchardtus (Vocalism. I, 146) probavit. Sic in Mediceo Aeneidos cod. scriptum est, ut Wagnerus (orthogr. Vergil.) nos edocet *amen* pro *agmen* V, 602, ubi prima syllaba sine dubio producta est. Quanquam Wagnerus hanc sententiam profert, ex ea scriptura colligendum esse, Christianos fuisse homines, qui Mediceum codicem exaraverint; verisimile igitur viro cl. videtur, memoriam illa lectione allatam fuisse eius vocis, quae in fine carminum sacrorum poneretur. At in errorem incidisse Wagnerum mihi persuasum est; cum librarium pronuntiandi consuetudinem scribendo imitatum esse multo sit probabilius.

et rursus in Vergili optimis codd. formam *subtegmen* scriptam invenimus. Hanc vocem cum subtexendi verbo cohaerere apertum est, derivatur ex eadem radice *tak*, quam littera *s* auctam in Scr. *taksh* et Latino *temo* cognovimus, sed in hoc numero enumeravi, quod media inter eas quas attuli voces, *teximen* dico et *temen*, forma (*tegmen*) semper in usu fuit.

flamen, sacerdotis nomen, cuius originem in flagrandi verbo (*φλεγ*) G. Curtius primus invenit (de nominum Gr. form. p. 42) qui adiicit: bene enim sacerdos ab incendendo igne nominatur. Nullo autem modo L. Meyero (gramm. compar. II, 275) assentiemur, cum temere iudicat exortum esse illud verbum ex Sanscr. *brahman*. Etiam in verbis derivatis, ut *flamonia*, flaminis munus, et *Flaminius* *g* omittitur.

Sed idem in alias voces cadit, ut in has quattuor: *contaminare*, *frumentum*, *iumentum*, *umidus*, id quod per rectam originationem certissime evincitur; *g* enim aut in formis cognatis apparet aut invenitur in radicibus, a quibus defluxerunt vocabula.

A rad. *tăg* (*tangere*) originem duxerunt **contagminare* vel **contagminatio*, unde postea nata sunt *contaminare* et *contaminatio*. Contra verba *contages*, *contagium*, *contagio*, quae ex eadem radice descendunt gutturalem tenuerunt. Sed quamquam in his quoque vocalis *a* producitur, rationem horum vocabulorum aliam esse, quam antecedentis vocis (*contaminare*) sponte elucet. Augetur enim ut in *lēgio*, *condīcio* quantitas vocalis in verbis *contages* al., ad sublatam positionem compensandam producitur in *contaminare*.

Eodem modo in nomine *frumentum* productam illam litteram *u* ortam esse intellegimus; puto enim adhibita verborum in aliis linguis comparatione, Scr. *bhug'*, Gothic. *brukjan*, in nostra lingua *brauchen*, quippe quae omnia gutturalem habeant, eam quam participium *fructus* praebet et *fruges* radicem accipiendam esse *frug*, unde extitit **frugimentum* ut *tegimentum*, *regimen* al. deinde **frugmentum*, denique gutturali littera amissa *frūmentum*.

Huc proxime accedit tertium, quod supra posui, verbum *iûmentum*, quod a rad. *iŭg* (iungere) descendens profecto olim fuit * *iugmentum*.

Porro in voce *ûmor*, *ûmidus* cum descendat a rad. *ug*, ita ut * *ugmor*, * *ugmidus* formae prius conformatae sint, *g* interiisse G. Curtius in elem. etym. p. 170 comparatis linguarum cognatarum verbis, quae et notione et formatione accuratissime responderent, satis luculenter demonstravit.

Ad illa vocabula, quae omnia longam vocalem habent, quamvis radicum vocalis sit brevis, adiiciendum est

stimulus, ubi *g* ita iteriit, ut nullum eius remanserit vestigium. Derivatum enim est ex rad. *stig* (*στίζειν*), unde etiam *stĭlus* (pro *stiglus) descendit.

Mirifice ab eis verbis de quibus modo disputavimus abhorret *flamma*, quod etsi eandem habet cum substantivo *flamen* stirpem *φλεγ* (flagrare), non tamen sicut *flamen* productionem ostendit suppletoriam, sed assimilatione factum est.

§. 32.

C ante *t* excidere potuisse cum olim Corssenus omnino negavisset, duo certe exstare eius rei exempla postea concessit: *Vitoria* quod in speculo Etrusco scribitur pro *Victoria* et *autor* scriptura non minus probata quam *auctor*. Atque exempla nos, quod haec disputatio postulet, adiungimus haec verba:

Setius. Quae ad scripturam spectant a Ritschelio (proleg. p. LXXV. CCCXXIV), Wagnero (orthogr. Verg. p. 472), Fleckeiseno (mus. Rhen. n. s. VIII [1852] p. 222 sq.), Klotzio (ad Terentii Andriam p. 108) exhibita sunt, quibus haec commemoranda habeantur, *setius* scripturam et in tam antiquis monumentis reperiri quam sunt lex repetundarum (C. I. Lat. I n. 198,70) et sententia de finibus inter Genuates et Viturios regundis (l. l. n. 199, 26) et in compluribus bonorum Plauti manu scriptorum locis, tum ubique in Mediceo, Vergilii codice, denique apud Lucret. VI, 315, ad

quem locum Lachmannus breviter haec adnotat: *secius* prima manu oblongus, quod falsum est. Sed tamen multis in locis codices scripturam *secius* praebent, varia lectione non adscripta, cf. e. g. Terent. Andr. 3, 2, 27 (507 Fleckeis.). Praeterea autem reconditiori quoque formae *sectius* in hoc Plauti versu (Menaechmi 5, 7, 57): „*Haéc nihilo esse míhi videntur séctius quam sómnia*“ fidem facit Varronis apud Gellium (N. A. XVIII, 9, 4) traditum testimonium.

Iam quaeritur, quo modo explanari possint eae, quas enumeravi, formae?

Ante omnia mihi commemorandum est, illas formas ab adverbio *secus* separari nullo modo posse, quod cum saepissime in manu scriptis loco formarum *setius* vel *secius* vel *sectius* inveniatur, tum propter formam et notionem ad comparandum per se in mentem incidat.

Itaque eam sententiam quam Fleckeisenus exposuit, Corssenus plus semel (symb. crit. p. 8 sq. additam. p. 47) impugnavit, sustentandam esse puto.

A stirpe *sec* adverbia *secus* et **secitus* derivata sunt. Ex hoc postremo comparativus **secitius* conformabatur, qui vocali *i* elisa *sectius* factum est. Quod Corssenus contra monet: etsi fortasse a verborum radicibus adverbia in *-itus* nasci possint, nullo tamen modo horum adverbiorum exstitisse comparativos, id non ab omni parte rectum est. Habemus enim apud Celsum duobus in locis (V, 26, 7; 28, 11) comparativum *penitius*.

Quam vero explicandi rationem ipse vir cl. proposuit: e Sanscrita radice *sang'* adhaerere Latinam stirpem *sang* vel *sag* procreatam fuisse, ex ea participium *segto* et ex hoc denuo comparativum formatum, ita ut primitiva notio „magis adhaerens vel lentius, tardius“ esset; ea primum propter artum notionis vinculum, quod intercedere inter *sectius* et *secus* supra commemoravimus, non verisimilis est, neque in ceteros locos praeter tres illos a Corsseno allatos quadrat (Plaut. Cist. IV, 2, 24 dico: *Sed memet moror, cum hoc ago setius* et Tab. Genuat.: Mora non fiat, quo *setius* eam pequniam accipiant, denique Lex

Servil.: Nec facito [quo] minus *setiusve*-fiat, iudicetur-) neque in ipsis illis locis necessaria est.[23]) Nulla enim caussa est, cur recedamus a volgari atque usitata explicatione *aliter*, verbi caussa *aliter atque oportet*, deinde *remissius*. Et quod Charisius (instit. gramm. lib. II. p. 194. Putsch.) affert, qui explicat: *secius* tarditatem facientis indicat, serius temporis, item nihili aestimandum est, quippe quod ne in hunc quidem ab ipso Charisio laudatum locum cadat (Verg. Georg. III, 367):

Interea toto non secius aëre ninguit,

in quo cur reiicienda sit notio *aliter* non video.

Verumtamen (id quod cum nostra quaestione artissime cohaeret) Corssenus sua explicatione in idem recurrit, quod nos demonstraturi sumus, ipse negavit: *c* consonam elidi ante *t*. Nam formam **segtius*, quam substituit, in *sectius* transiisse necesse est, sicut *actus* pro **agtus*, *lectus* pro **legtus*. Tum formatio nulla alia esse potest, nisi quam Fleckeisenus proposuit: omittitur enim *c* ante *t* consonam et producitur compensationis cuiusdam caussa vocalis praecedens, quae in simplici forma *sĕcus* brevis est.

Quae si recte disputavimus, in verbo *setius* pro comperto habebimus, *c* consonam extrudi ante *t*.

Neque aliter de verbis *invitus*, *invitare*, *vitare* existimo. Posteaquam ea quae Fleckeisenus (l. l.) et Curtius in philol. annal. (XCI [1865] p. 126 sq.) exposuerunt diligenter cognovi et perpendi vix dubitandum esse arbitror quin *invitus* e rad. fluxerit *ϝεκ*, servata in ἑκών et Scr. *vaç* wollen, a qua descendit part. **vicitus*, **invicitus*, quod propter litterarum rationem respondet Gr. ἀ-ϝεκητος (cf. ἀέκητι apud Hom.).

Verbum autem *invitare* contractum est ex * *invic(i)tare*, **invocitare*, rad. *vec* (cf. Gr. *ϝεκ*), *vitare* ex **vic(i)tare*, rad. *vic* (cf. Gr. *ϝικ*).

Quod vero attinet ad vocabulum *suspicio* a verbo suspi-

---

23) Cf. Curtius, elem. etym. p. 665: Der Etymolog muss sich sehr hüten eine Vorstellung, die einem Worte allenfalls zu Grunde liegen kann, gleich als wirklich ihm zu Grunde liegend hinzustellen.

ciendi formatum, non possum Fleckeiseno (vid. etiam titul. L p. 30.) assentiri, qui **suspicitio* ab initio formam fuisse putat. Nam Corssenus et in bonis codicibus traditam esse *suspicio* scripturam demonstravit (symb. crit. p. 15) et comparavit formationem verborum *condicio, dicio*, aliorum, quae in optimis manu scriptis cum *c* scripta sunt. Ut autem *dicio* ex ipsa rad. *dic* derivata est, sic *suspicio* e rad. *spec*.

Atque similis quaedam ratio est in verbo

convicium, quod admodum probabiliter cum verbo *invitandi* a Curtio ita comparatur ut ab eadem stirpe *voc* forsitan eo tempore exierit, quo ea iam in *vec* erat mutata (cf. Corss. symb. crit. p. 72).

Quare *suspicio* et *convicium* e numero earum vocum, quae omiserunt gutturalem ante *t* litteram removebuntur.

Neque ante semivocales media gutturalis quae sola illis antecedere potest, remanet.

§. 33.

Plurimis exemplis ante *j* (*i* consonam) emissam esse *g*, docuit Th. Aufrechtius in disputatione (Kuhnii annal. I) quae inscribitur: *Das lateinische j im Inlaut.*

Sunt autem haec:

Primum *māior, māius* pro **magior*, **magius*, in quo quidem omissa gutturali producitur vocalis.

Tum *aio* ex **agio* provenit, quod verbum declinatum est a Scr. stirpe *ah* dicere. Quae radix brevis mansit in substantivo *adăgium* e quo simul conspicitur vocabuli *aio* spirantem *i* non respondere Sanscrito *h*, quod ut semper in mediis vocibus sic in **agio* Latino factum est *g*.

Deinde *meio* per productionem suppletoriam ortum esse putant ex **migio*, quod a rad. *mig*, Scr. *mih* effundere, praesertim: mingere Gr. *μιχ* (*ὀμιχέω*) derivatum esse propter significationem et propter litterarum rationem certum est. Sed rectius iudicare Curtius videtur, qui e radice *mig* duplex verbum prodiisse existimat, alterum adiecta nasali *mingo*, alterum aucta vocali **meigio*, quod tum transiit in **mēgio*, *meio*.

At coniectari licebit *puleium* ab forma apud Ciceronem tradita *pulegium* descendisse, cuius verbi secundam syllabam brevem esse versus Sereni Samonici (I, 18) est documento:

Pulegiumque potens una super aure locabis.

Sed cum hac una, quod sciam, auctoritate illa mensura constet, caussam non video, cur lexicographi recentiores *pulēgium* longa *e* vocali exhibeant.

Postremo de comparativo *peior* plura dicam oportet. Tres enim sententiae sunt prolatae, de quarum una, quam Corssenus proposuit (Kuhnii annal. III [1853] p. 249) propterea mentionem non facturus sum, quoniam ipse postea (de pronunt.[1] I, p. 311) Aufrechtii explicationem probavit. Hic enim (Kuhnii annal. III, p. 202) ait, cohaerere comparativum cum rad. *pîg'* beschädigen, cuius cum nullum inveniatur testimonium, tam dubiam originationem accipere nullo modo ausim.

Probabilius autem E. Foerstemannus in dissertatione de comparativis et superlativis linguae Gr. et L. [Halis 1844] p. 33 *peior* cum παχύς confert, iis argumentis adhibitis, quae dubitationem nullam relinquant. Censet enim „*peior* nihil aliud fuisse nisi πάσσων illud Homericum, ita ut primum significaverit crassum, deinde rudem et hebetem, quod idem ipsa verba παχύς et crassus significant. Positivum igitur esse putat adiectivum *pinguis*, quod idem esse ac παχύς ad unum omnes consentiunt, ita ut inter comparativos *pinguior* et *peior* eadem fere ratio intercedat, quae inter *mingo* et *meio*“, nisi quod, cui sententiae Curtius fidem facit (elem. etym. p. 249. 455) *pinguis* pro *penguis* habendum est, qua re etiam facilius *peior* explicabitur.

Hoc igitur his exemplis confirmatur, gutturalem *g* cum consona *i* non esse a Latinis coniunctam, atque vocalem quae anteierit, *g* eiecta, productam.

§. 34.

Iam de iis verbis est disputandum, in quibus ante *v* semivocalem gutturalis interiit, id quod factum esse in

brevis patet ex Graeco βραχύς, quae iam Festus iudicavit esse cognata (p. 31, 11 Muell. *Breve* a Graeco descendit, quod est βραχύ);

in *levis* Benaryus primus statuit (röm. Lautlehre p. 208) propter Sanscritum *laghu* (vid. Boppi gramm. comp. p. 13) et Graecum ἐλαχύς. Quibus in verbis, exortis ex **bregvis* et **legvis*, *v* littera est quasi indurata ex *u* vocali, quae vocalis e. g. in verbo *tenuis* (Scr. *tanu*) quamvis id quoque verbum transierit in declinationem cum vocali *i*, servata est, cum aliis in vocibus, consona non eiecta, *v* exstiterit, ut gravis pro **gar-u-is* cf. Scr. *guru*.

Porro in *nivit*, *niveus*, in casibus obliquis, qui ad nominativum *nix* pertinent, aliis verbis cognatis, quae ducta esse a radice *snigh*, Scr. *snih*, humidum esse, Benfeyus (griech. Wurzellex. II, 54) contendit, gutturalis originariae stirpis exstat, quod apparet ex multis formis velut e nominativo *nix* i. e. **nig-s* pro **nigv-s*, e tertia sing. persona *ningit*, al.

Fortasse etiam *reduvia* huc facit, ortum ex **red-ungvia* quocum compares *unguis* a rad. *nagh*, quae transponitur in *angh*, cf. Scr. *nakhas*, unguis (cf. Corss. symb. crit. p. 587).

Quibus omnibus in vocabulis vocalem, quae in stirpibus fuerat brevis, etiam elisa *g* littera brevem manere videmus. His vero consideratis Corssenus videtur recte sic iudicasse (de pronunt.[2] p. 390): omissa littera *g* ante consonam *v* nunquam productam esse compensationis cuiusdam caussa vocalem praecedentem.

Attamen de hac re virum doctum prorsus opinio fefellit. Sunt enim vocabula, quae ante *gv* vocalem correptam habent, productam *g* littera eiecta, et ita quidem ut caussa propter quam longa vocalis sit usurpata nulla alia conspiciatur nisi eiecta gutturalis. Ad quam sententiam his exemplis adductus sum:

Primum verbum *conivere*, quod longam vocalem ostendit, cum in stirpe e qua est derivatum: *nĭc* vel *gnĭc* brevis insit. Georges quidem in suo thesauro (ed. 1861) cf. etiam elem. etymol. p. 285 n. 442 notavit *nīco*, sed vereor ne in

errorem inciderit. Nam illo loco Plautino (Truc. II, 1, 63. 64) quo uno verbum *nicere* legitur, perfectum usurpatum est. Sed cum tempora perfecta vocalem producere soleant, necesse non est, opinor, praesens quoque scribere cum longa *i*. Quae cum ita sint negare non debemus vocalem *i* productam esse postquam *g* ante *v* omissa esset.

Etiam in *mavis*, *mavult*, *mavultis* longa vocalis *a* mensura effecta est per elisionem gutturalis; constat enim hoc verbum contractum esse ex **măg(e)vis* **măg(e)vult* cet. Idque Corssenus quoque statuit p. 640: cuius mirere inconstantiam, quippe qui denuo p. 653 negaverit *g* ante *v* periisse cum productione suppletoria.

uva quod a Curtio (elem. etym. p. 171 n. 159) haud dubie recte cum Lit. *ů̊ga* Beere compositum est ita ut ex **ugva* exortum sit. Si quis primam formam non esse **ŭgva* sed **ûgva* putet, is quo se nomine tutetur nescio: nam in omnibus verbis congenitis u vel v brevis est, cf. ὑγιής (⏑ ⏑ –).

uvere, quod Corssenus ipse (symb. crit. p. 57) auctore Curtio factum esse ex **ugvere* probavit; in Graeco enim ὑγρός, cui comparatur Scr. *uksh* besprengen prima syllaba brevis est, at in Latina lingua *ūvere* producte dicitur.

Hoc igitur constat, eam normam quam Corssenus proposuit, non fuisse constantem, sed in plurimis eam valuisse, in quibusdam non valuisse: eiecta *g* gutturali ante *v* vocalis praecedens aut relinquitur intacta aut producitur.

§. 35.

Iam de iis vocabulis est videndum, quorum in terminationibus consona evanuit. Consideremus autem tales tantum syllabas finales, quales consonantibus terminatae sint, nam productio suppletoria in iis Latinae linguae vocabulis statui non potest, ubi vocalis, consona abiecta, in fine posita apparet velut e. g. in Sanscr. lingua *pitâ* pro *pitars*.

Postquam cognovimus mediis quoque in vocibus saepenumero vocalem non productam esse, etsi duarum con-

sonarum alterutra interiisset, non mirabimur, si syllabae finales brevem vocalem habere videbimus, quamquam consona eiecta longam mensuram positionis gratia facile quis desideret, praesertim cum quasdam terminationes, quae a principio longam vocalem habuissent, paullatim quasi elevatas esse pronuntiando et ad brevitatem depressas satis constet.

§. 36.

Quod factum est in suffixo *ter*. In hoc *s* littera, primitus ad nominativum significandum addita, effecit ut ultima syllaba in *rs* terminaretur (v. c. **paters*, cui respondet Graecum *πατερς): secunda consona deinde abiecta longa vocalis exorta est (Gr. πατήρ Lat. *patêr*), quam retinuerunt veteres, id quod e tribus Vergilii locis concludi potest. Sunt autem haec:

Aen. V, 521: *Ostentans artemque pater arcumque sonantem.*
— XI, 469: *Concilium ipse pater et magna incepta Latinus* –
— XII, 13: *Congredior. Fer sacra, pater, et concipe foedus.*

Quibus in locis a Vergilio formam quae antea usitatissima fuisset, restitutam esse contendit *Fleckeisenus* (philol. annal. LXI [1851] p. 32).

Cui sententiae Corssenus (de pronunt.[1] I, p. 360 sq.) propterea adversatur, quod in tribus illis locis, quos citavi, vox *pater* in caesura posita sit, caesura igitur effici ultimae syllabae productionem; praeterea autem constare syllabas finales Romanis placuisse breves, Graecis longas.

Iam breviter caussas narrabo quibus commotus ea quae Corssenus protulit improbaverim.

Certe nemo est, qui ignoret, syllabas finales paullatim in Latina lingua correptas esse, neque vero quisquam negavit, sed Fleckeisenus sic argumentatus est: antiquiore tempore longa fuisse syllaba finali verbum *pater*, ut comparativos qui iam apud Plautum (cf. mil. glor. 1294: *minŏr éa*) breves inveniantur, ut suffixum *tôr* quod postea corripiatur.

Hoc igitur loco non tam quaeritur, quo lingua fuerit inclinata, quam quae formae fuerit origo. Deinde si meminerimus, Augusti aetate poetas aliquoties longam mensuram restituisse, pro qua, cum secundum ipsam originem necessario longa esset, scenici poetae et volgus brevem substituerant (cf. *hic* certe productum sive exortum ex **hisce* sive ex **hoice,* brevi vocali apud Plautum invenimus, apud Vergilium longa, cf. Aen. VI, 791: *Hic vir, hic est* ....) facilis erit coniectura, eandem condicionem esse suffixi *ter* vocem igitur *pater* producte ab initio dictam esse.

Sequuntur tria vocabula in liquidam exeuntia, quae omni tempore productam vocalem servarunt:

Lār, pār, sāl. Sine dubio in his nominativi signum consona *s* fuit, **Lars*, **pars*, **sals* cf. Gr. ἅλς; genetivus autem cum stirpis brevem ostendat vocalem: *Lăris*, *păris*, *sălis,* in nominativo abiecta littera *s* vocalis producta est.

§. 37.

Liquidam *l* autem in fine positam vocis elisam esse ante *s* verisimillimum mihi videtur in secunda persona sing. ind. a verbo *velle*, sed non ex **vlis* exortam esse *vis*, ut Corssenus olim in symb. crit. (p. 388 sq.) contenderat.

Aliam quidem explicationem postea proposuit in additam. p. 288. ac prior eius opinio praeter eam caussam, quam ipse protulit, etiam propterea refutanda erat, quod quomodo secundum illam longa vocalis, auctore Prisciano (XIII, 6 H.) ab antiquissimis per *ei* (*veis*) scripta, explicari possit nemo perspiciat. Recentior vero Corsseni sententia haec est: Declinatam esse Latinae stirpis formam *vol*-, *vel*- e radice *var*, in lingua Sanscrita eligendi potestate praedita, ita ut *r* littera in illa persona, de qua dicimus relinqueretur; fuisse igitur antiquiorem formam **vers*. Ne hoc quidem cuiquam opinor persuadebit. Graeco-italico enim tempore iam illa *r* littera radicis *var* non amplius in usu esse potuit, id quod e Graeca voce βούλομαι (rad. βολ) luculenter cognoscimus.

Itaque puto, primitivam fuisse formam *volis*, quae offensionem non praebet, si respicimus primam pluralis personam *volumus*, quae ipsa vocalem ante terminationem ostendat. Vocalis autem *o* in *volis* propter sequentem *i* litteram in *i* transiit; nam eodem loco, quo vocalis *o* vel *u*, olim *o* fuerat in vocibus *consul* (*cosol*), *famulus*, *incola* in aliis cognatis verbis *i* successit, velut in *consilium*, *familia*, *inquilinus*. Praeterea commemoranda sunt quae Ritschelius (in indice schol. hibern. a. 1853 et 1854 p. V.) inter se comparavit: *Vergulejus*, *Vergilius*, *Avolejus Avilius*, *Canulejus Canilius* al. (videas etiam Corssenum de pronunt.[1] I, 305). Deinde ex forma **vilis* orta est eiecta posterioris syllabae vocali **vils*, quo in verbo quamvis in ceteris vocabulis, ubi *ls* in fine coniunctae fuerant, *s* abiici solebat, *l* littera eiecta est: remansit alterius personae suffixum *s*, quippe quae littera illius formae propria sit et peculiaris. Ita bene explicatur longa huius vocis mensura.

§. 38.

Idem evenit in paucis vocabulis quorum stirps finitur in *s*:

arbōs ex **arbos-s*, *Cerēs* ex **Ceres-s*, *pulvīs* e **pulvis-s*. Quamquam in *pulvis* postea vocalis correpta est.

Etiam in nominativo *mas* longam esse vocalem *a* complures lexicographi confirmant, cuius rei quoniam nominativus huius vocis apud poetas ita tantummodo usurpatur, ut sequatur consona positionem efficiens, nullum exstat certum exemplum.

Denique huc adiungimus nonnulla substantiva in quibus ante nominativi notam *s* excidit dentalis

abies, *aries*, *paries*, *pes*.

De mensura verborum *pollis* et *vas* eadem de caussa quae pertinebat ad *mas* certum iudicium facere non licet.

§. 39.

Iam saepius hac in disputatione mentio facta est vocabulorum quorundam quae cum speciem productionis sup-

pletoriae praeberent, nobis huc pertinere non viderentur; in eodem denique numero collocamus perfecta non reduplicata, e radicibus *a* litteram continentibus deflexa, quae vocalis producitur in perfecti formis, dico: *fregi*, *feci*, *cepi*, *egi*, *pegi*, *jeci*; nam quod Boppius (gramm. comp. II p. 428) ponit, haec perfecta productione suppletoria facta esse ex **fre(f)gi*, **fe(f)ci*, **ce(c)pi* hoc repelli iure mihi videtur a Corsseno (symb. crit. p. 530 sq.) qui explicationem magis probabilem in medium protulit: primum formas reduplicatas exstitisse v. c. **jejăci*, tum stirpis syllabae vocalem et quasi debilitatam et productam, **jejēci*, **fefēci* al., denique syllabam reduplicatam evanuisse; nam profecto perfecta eo incumbunt, ut vocalem producant (cf. *video*, **vevīdi*). Eiusdem generis est *coëpit* apud Lucret. IV, 619, quod descendit a rad. *ap* in *ăpiscor* (*apere*).

§. 40.

In praefatione significavimus ex ipsa linguae natura profluere studium quoddam facilioris pronuntiationis, quod varie vocabulorum formas mutet. Neque vero ea linguae proprietas tam subito progreditur, ut consonis difficilioribus statim elisis prorsus diversas continuo formas efficiat. Sed sensim sensimque per varios commutationis quasi gradus originarias voces ita dissolvit et emollit, ut facillime denique et lenissime singulae litterae inter se excipiant. Iam si quaerimus qui sint ei emollitionis gradus non opus est ad meras confugiamus coniecturas quibus certi quidquam atque indubitati admodum raro eruatur. Sed in inscriptionibus librisque Latinis et in cognatis Italiae linguis firmissima mediarum illarum formarum relicta sunt vestigia.

Ac primum quidem ut exordiamur ab exemplis certissimis dimidia fere pars omnium eorum vocabulorum, de quibus agitur in disputatione ita comparata est, ut praeter eas formas quae productione suppletoria ortae sunt, aliae exstent aut certe antiquissimis temporibus linguae Latinae

exstitisse inscriptionum et grammaticorum testimoniis demonstrentur formae assimilatae.

Sunt autem hae:

pm: āmentum ammentum;

dl: rĕliquiae relliquiae; rĕligio relligio; relatum rellatum;

ds: divisi divissi;

dt: căsus cassus; fŭtilis futtilis;

sr: dīrumpere dirrumpere;

sn: pēnis pennis.

In hoc exemplorum numero desunt quaedam consonarum coniunctiones: *dc dn rs nl ml mn sl sm* quae etsi in eis verbis de quibus nunc disserimus assimilatae non inveniuntur (nusquam enim legitur **quoccirca *finnis *unosse *illico *prellum *septenni *allea *pommerium*) in aliis tamen vocabulis eandem ineunt commutationem: habemus enim *accumbere* pro **adcumbere*, *mercennarius* pro **mercednarius*, *prossus* ex **prorsus*, *corolla* pro **coronla*, *colligo* pro **comligo*, *solennis* et *sollemnis*, *polluceo* ex **posluceo*, *dummedum* pro **dusmetum*, ut potuisse certe aliquando etiam illas formas **quoccirca *finnis cet.* in usu esse negari vix queat.

Quid igitur impedit, quominus in omnibus eis exemplis ubi consonae *pm bm tn* (sn) *dc dl dn ds dt rs nl ml mn sl sm sn sr* conjunguntur inter formam originariam et formam productam assimilationem olim interpositam fuisse coniiciamus?

Deinde non plena assimilatio facta est in eis vocabulis ubi inter se excipiunt consonae *rd*, *ri*, *di*. Sed harum quoque vocum similis est ratio et explicatio. Litterarum enim *r* et *d* certe sonus natura tam similis erat ut similiores fieri vix possent. Et in coniunctionibus *ri, di* assimilatio omnino existere non poterat, quia spirantes nunquam geminantur.

Denique nasalem *n* ante *h, i, v* fere semper obscuratam et sic ad sequentis consonae naturam propius adductam esse Corssenus docuit.

Cognata est ratio et condicio earum consonarum quae in fine vocabulorum positae eiiciuntur et vocalem ante-

cedentem producunt. Singula enim sententiae vocabula cum ita in sermone coniungantur, ut nulla interposita mora alterum excipiat alterum, similiter atque in mediis vocabulis prius fit assimilatio; in aliis vocibus progressiva quae vocatur v. c. **Lars* **Larr*, **sals* **sall* (cf. *fer-se ferre*, *vel-se velle*), in aliis regressiva ut in *pes* i. e. **peds*, **pess* (cf. **divid-si divissi*). Deinde littera assimilata evanescens efficit productionem suppletoriam.

In omnibus igitur his vocabulis prior consona ita emollita et obscurata est, ut ambiguus quidam et anceps sonus existeret qui non iam verae consonae haberet vim et pronuntiationem, sed quasi antecedentis vocalis contineret supplementum. Ita facile evenit, ut denique nihil audiretur nisi producta vocalis, consona sequens plane evanesceret.

§. 41.

Difficilior est explicatio eorum verborum, in quibus g u t t u r a l i s eiecta antecedentem vocalem produxit, quippe in quibus verbis ipsa lingua Latina medias formas quae explicent diversos commutationis et transitus gradus non praebeat. Attamen non omnibus destituti sumus explicandi adiumentis. Habemus enim substantiva *aranea lana*, quae cum eandem habeant et stirpem et formationem atque Graeca nomina ἀράχνη, λάχνη, ex ipsa lingua Graeca in Latinam transiisse non iniuria censentur. Apparet igitur in his nominibus gutturalem χ excidisse ante nasalem. Deinde in lingua Umbrica pro Latino *c* substituitur aspirata *h* ante *t*: *rehto* = Lat. rectus, *ahtu* = Lat. acto (monum. Umbr. II. p. 367 sq.). Iam cum ne in illis quidem vocabulis Latinis verisimile sit continuo excidisse gutturalem, quid tandem obstat, quominus fuisse aetatem censeamus, ubi Romani quoque litteram *c* ante *t*, *m*, *n* similiter pronuntiarent atque Graeci aspiratam χ, Umbri *h*, praesertim cum ante Sullae aetatem consonas aspiratas omnino non scriptas esse constet. Hinc autem facillime fieri poterat ut aspirata ad exiliorem paullatim sonum redacta cum vocali

denique ita coniungeretur, ut hanc produceret, ipsa non iam audiretur. Si forte quis miretur quod non pauca inveniantur exempla in quibus consona elisa vocalem non produxerit magnopere sane se commendat Corsseni sententia, qui eo ait inclinare linguam Latinam, ut producantur vocales in syllabis accentu expressis, breves maneant in syllabis gravibus. Habemus enim v. c. *mōles*, sed *mŏlēstus*.

§. 42.

Denique breviter exempla, in quibus conspicitur productio suppletoria cum eis comparemus, in quibus consona eiecta intacta mansit vocalis.

p elisum est in *amentum* cum productione suppletoria,

— „ „ „ *ămes* sine prod. suppl.,

b „ „ „ compositis cum praepositione *ab* cum prod. suppletoria,

t „ „ „ *viceni*, *treceni* al. *duceni* cum prod. suppl.

d „ „ „ *quocirca*, *hoc*; *reiectus* cogn.; *rēligio*, *scala*; *finis*, *funis*; *divisi*, *divisio*, *casa*, *casum*, *esum*; *osor*, *futilis*, *refutare*, *abies*, *aries*, *paries*, *pes* cum prod. suppl.

— „ „ „ *rĕligio*, *relinquo* al., *miles*, *trames*, *hospes* al. sine prod. suppl.

l „ „ „ *vis* cum prod. suppl.

r „ „ „ *pedere*, *podex*, *peierare*, *unose* cum prod. suppl.

n „ „ „ *cohibere*, *cohortari* al.; *coiectura*, *coiicere*, *coiux*; *coventionid*, *covenumis*, *ilico* cum prod. suppl.

m „ „ „ *prelum*; *septeni*, *noveni* cum prod. suppl.

s „ „ „ compp. cum praepositione *dis*; *alea*, *qualum*; *pomerium*, *pomeridianus*, *semestris remus*; *aëneus*, *cena*, *fanum*, *penis*, *pone*, *pono*, *seni*, *senarius*, *venum* cum prod. suppl.

s elisum est in *corpulentus; Camena, Camillus; viden, satin* sine prod. suppl.
— abiectum est in *pater, Lar, par, sal, arbos, Ceres, pulvis* cum prod. suppl.
x elisum est in *ala, mala, palus, talus, tela, telum, subtilis, velum* cum prod. suppl.
c „ „ „ compp. cum praep. *ec (s)*; *lama, limus, limen, limes, rima, rimor, temo; aranea, lana, deni, denarius, pinus, planus, quini, quinarius, vanus; setius, invitus, invitare* cum prod. suppl.
— „ „ „ *colina* sine prod. suppl.
g „ „ „ *exilis, moles; examen, contaminare, flamen, frumentum, iumentum, subtemen, umidus, umor; maior, aio, peior puleium; conivere, mavis, uva, uvere* cum prod. suppl.
— „ „ „ *stilus, molestus; stimulus; brevis, levis, nivis, reduvia* sine prod. suppl.

Summa eorum verborum, in quibus post consonam eiectam vel abiectam antecedens vocalis producitur, est haec: 108.

Summa eorum, in quibus post eiectam consonam antecedens vocalis brevis mansit, est haec: 16.

Apparet igitur, etsi numerus eorum vocabulorum ubi extrusa consona effecit productionem suppletoriam longe superat ea, ubi brevis mansit vocalis, libertatem quandam et varietatem cerni in his vocum commutationibus. Nullae enim regulae tanta inconstantia servantur quanta euphoniae.

QUAESTIONES

DE

GRAECAE TRAGOEDIAE DIALECTO.

SCRIPSIT

BERNARDUS GERTH

DRESDENSIS.

Non unam puramque in Aeschyli Sophoclis Euripidis fabulis quasi regnare dialectum Atticam, sed pro singulari illa, quae in omnibus fere conspicitur poesis Graecae generibus, dialectorum varietate ac vicissitudine tragicos quoque poetas et ex Homeri carminibus et a Doriensium consuetudine quaedam sumere ad orationem illustrandam et variandam, dudum a viris doctis intellectum est. Neque vero quam late pateat peregrinorum vocabulorum usus atque varietas, satis constat. Alteri enim viri docti, ut Theoph. Car. Guil. Schneiderus in quaestionibus illis quas *De dialecto Sophoclis* scripsit a. 1822, et Car. Kuehlstaedt in *Observationibus criticis de tragicorum Graecorum dialecto* (Reval. 1832), quidquid eiusmodi in libris manu scriptis traditum est, tamquam vera sive Homeri imitationis vestigia sive rarioris cuiusdam et exquisiti artificii indicia defenderunt ex eisque ad alios locos emendandos praesidia artis criticae petierunt; alteri, ut Elmsleyus, Porso, Guil. Dindorfius, angustioribus epicas potissimum quae dicuntur formas finibus circumscribentes multa quae contra subtiliores illas leges ab ipsis aut inventas coniectando aut e grammaticorum antiquorum praeceptis deductas pugnarent, in editionibus suis mutaverunt. Neque id quidem mirum. Etenim ut permultum valuisse cum apud omnes poetas Graecos tum in arte tragica poesis epicae vim ac memoriam in volgus notum est, ita neminem fugit quam saepe librarii, qui quantum in Homeri carminibus lectitandis et perdiscendis collocaverint operae, dici vix potest, formas epicas aut inscientes ipsi et inopinantes, aut Homeri imitandi studio permoti in Grae-

corum poemata falso intulerint. Quos sive errores sive fraudes si nonnunquam detexit numerorum depravatio, quid tandem obstat quominus aliis quoque in locis, ubi e metri ratione vitiosam scripturam indagare non liceat, similiter librarios peccasse suspicemur? Quaeritur igitur, possitne una quaedam eaque constans investigari norma ad quam codicum memoriam revocemus et emendemus, virorum doctorum coniecturas examinemus; vel, si id forte parum contigerit, sintne certa vocum ab Attica dialecto alienarum quas poetae tragici usurpare soleant, genera firmaeque caussae quibus illi commoti alteram formam receperint, spreverint alteram? Quae quidem quaestio etsi non sine multiplici fructu incohata est et instituta a multis fabularum Graecarum editoribus, qui ad artem criticam caute et circumspecte exercendam in singula quaedam diligentissime inquisiverunt: absolvi tamen et ad certum definitumque exitum perduci non poterit, nisi, in unum collata cuncta exemplorum copia, coniungantur singula et comparentur, coniuncta comparataque explicentur. Hoc igitur ad consilium si non exsequendum, at praeparandum et adiuvandum aliquantulum me posse conferre sperabam, si quaecunque formae in Aeschyli Sophoclis Euripidis tragoediis tragoediarumque fragmentis exstarent alienae a dialecto Attica quae volgo intellegitur, i. e. ea huius dialecti consuetudine qua usi sunt poetae comici et oratores, ita colligerem ut primum enumerarem formas Atticas antiquiores, quae illa aetate non iam in usu volgari essent, sed ob ipsam antiquitatis speciem ac magnificentiam cum poesis sublimitate bene congruere viderentur; tum disputarem de formarum epicarum quae dicuntur usu et ratione; denique in vocabula Dorica accuratius inquirerem. Qua in re praeter clarissimas illas Elmsleyi, Brunckii, Godofredi Hermanni, Guilelmi Dindorfii editiones non mediocriter me adiuverunt quae Lechnerus in duobus libellis quos inscripsit *De Aeschyli studio Homerico* (Berol. 1862) et *De Sophocle poeta* Ὁμηρικωτάτῳ (Erlang. 1859) congessit vocabula Ho-

merica, et subtilis quaedam Hermanni Schaeferi *De Dorismi usu in tragoediis Graecis* disputatio (Cottb. 1866).

Iam vero ne firmis quasi fundamentis prorsus egere videatur eiusmodi disputatio, circumspiciamus quaenam ad poetarum tragicorum dialectum recte iudicandam exstent

CAPUT I.

ARTIS CRITICAE PRAESIDIA.

Ac primum quidem unamquamque huiusmodi quaestionem par est proficisci ab

§. 1.

Antiquorum grammaticorum doctrina.

Quamquam, si in ullo litterarum antiquarum genere, in hac re minuta sunt ac valde dubia grammaticorum Graecorum praecepta. Nam cum ex universis eis studiis quae pertinerent ad dialectorum proprietates, paucissimae ad nostram usque aetatem pervenerunt relliquiae, tum tragicae orationis et consuetudinis, in qua exploranda multum Alexandrinos grammaticos posuisse operae e magno librorum numero quorum tituli passim commemorantur cognoscimus, admodum tenuis in Phrynichi, Moeridis, Gregorii Corinthii, Photii, Hesychii, Suidae, Eustathii excerptis servata est memoria, in scholiorum varia colluvie paene nulla. Quorum fragmentorum is est usus atque condicio, ut in formis Doricis praecipue et epicis non mediocrem habeant utilitatem, quippe quibus manifesto nonnunquam aut confirmetur librorum manu scriptorum auctoritas, aut emendentur quae per temporum iniquitates a pristina forma descierant: in vocibus Atticis antiquioribus non sine subtiliore cura ad artem criticam exercendam sint adhibenda. Quisquis enim quosnam praeceptorum suorum testes atque auctores grammatici afferant quibusve e fontibus exempla sua petierint, paullo accuratius inspexerit, facile inveniet Phrynichum

certe et Moeridem et Gregorium Corinthium (quibus maximam partem eorum praeceptorum debemus), omnes denique Atticistas pro singulari suo consilio non tam a poetarum tragicorum proficisci usu et proprietate, quam a Thucydidis, Isocratis, Demosthenis, Aristophanis oratione,[1] quippe quos scriptores optimam censeant scribendi normam praebere. Iam si constat — id quod nemo dubitat — non semper poetas Graecos suae sequi aetatis consuetudinem, sed antiquiorum interdum formarum granditatem redintegrare: quid mirum quod haud pauca illi Atticistae praescribere solent quae vere Atticorum sint, non sint tragicorum? Recte, ut adiciam exemplum, Phrynichus et Moeris Atticos tradunt dixisse *ἀεί* producta vocali *α* pro *αἰεί*, *κάω* pro *καίω*, *ἐλάα* pro *ἐλαία*, *ἀετός* pro *αἰετός*; at tragicos quoque poetas diphthongum sprevisse ex hoc certe testimonio nullo modo efficitur. An ex his Gregorii Corinthii verbis[2]): „*τὸ λαός καὶ τὸ ναός καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν, Μενέλαος, Πρωτεσίλαος, καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ διὰ* ~~αος~~, *οἷον Ἀμφιάραος, διὰ τοῦ* ~~εως~~ *προφέρουσι, Μενέλεως, Πρωτεσίλεως, νεώς, λεώς*" concludemus *λαός, ναός*, similia e tragoediis Graecis esse removenda, quae metri condicione necessario postulentur? Constat igitur, ubicunque in commentariis illis adiungatur poetarum tragicorum auctoritas, aliquid tribuendum esse ei testimonio; universa dialectus Attica ubi significetur, aequum et iustum iudicium nisi adhibitis aliis artis criticae adiumentis fieri non posse.

Sed est aliud quoddam — ut subsidia extrinsecus petita enumerare pergam — e quo non paullum in tragoediarum proprietates iudicandas et explicandas redundare soleat fructuum:

---

1) Luculentissimum huius rei documentum est Bekker. Anecd. p. 7: *Ἀρχῆθεν* (qua voce haud raro uti poetas tragicos grammatici minime ignorant) *παρὰ μὲν ταῖς ἄλλαις διαλέκτοις εὑρίσκεται, Ἀττικοῖς δὲ οὐ φίλον. διὸ οὔτε Πλάτωνα οὔτε Θουκυδίδην ἔστιν εὑρεῖν λέγοντα τοῦτο.*

2) De dial. Att. p. 42. ed. Schaef.

§. 2.

Lyricae et comicae poesis comparatio.

Atque ad lyricorum poetarum similitudinem cum omnis carminum choricorum natura atque indoles quam proxime accedit, tum nonnulla quaedam cantica tantam spirant et sententiarum sublimitatem et verborum granditatem, ut haec quidem cum quovis Pindari carmine facile compares. Sed de hac artissima tragoediae Graecae cum poesi lyrica necessitudine ubi extrema hac disputatione accuratius dicendum erit, tum demum quanti praesertim Pindari carmina sint momenti ad formas peregrinas quae in tragoediarum canticis leguntur iudicandas et explicandas, planum et conspicuum fiet.

Diverbiorum autem oratio iam dudum cum comoediarum genere dicendi, quod ex Aristophanis fabulis luculentissime cognoscitur, comparari coepta est. Ita scilicet Aristophanes cotidianam suae aetatis dicendi rationem sequitur, ut in diverbiis admodum paucas constanter usurpet formas poeticas quae dicuntur, usitatissimas nimirum et diu in linguae Atticae copiam quasi adscitas; peregrinis formis omnino non utatur — quantum equidem perlustrata earum formarum multitudine perspexerim — nisi cum iocosa quadam poetarum epicorum lyricorum tragicorum imitatione. Apparet igitur primum si quae in tragoediis occurrunt voces antiquiores, eas non propterea reiciendas esse quod comoedia praeferat recentiores formas. Porro quidquid in comoediis saepius dicitur sine ulla imitandi specie, id in tragoediis nequaquam certo cuidam consilio atque artificio tribuendum est — quod non raro ausus est Kuehlstaedt — sed universae poetarum consuetudini; minime vero eiusmodi formas in suspicionem vocabimus; velut *βᾶτε* et *βάτω*, etsi mira forte cuipiam videatur vocalis *α*, certissime confirmantur multis Aristophanis locis ubi similis invenitur eiusdem verbi declinatio. Denique quae passim in comoediis leguntur voces ab Attica dialecto alienae, iniuria eas

nonnunquam viri docti, hoc Aristophanis freti testimonio, in tragoediarum quoque convenire orationem arbitrati sunt, non curantes illi, quodnam poesis genus ridens poeta imitatus sit: epicae scilicet voces, quas non raro iocose admiscent comici, nihil prorsus huc faciunt; tragicorum vero, saepenumero etiam lyricorum imitationibus ipsarum tragoediarum oratio ita illustratur, ut quid unumquodque poesis genus decere Athenienses censuerint, quid elegantiae fines excedere, e comoediae irrisionibus interdum facile intellegatur. Quis est enim — ut adiungam exemplum — quin e Thesmoph. vv. 877. et 878:

ποίαν δὲ χώραν εἰςεκέλσαμεν σκάφει; —
Αἴγυπτον. — ὦ δύστηνος, οἳ πεπλώκαμεν,

ubi poeta, qui in omni hoc loco a versu 846. fere usque ad v. 946. abunde perstringit Euripidis Helenam,[3] aperte illudit Eur. Hel. v. 532:

πορθμοὺς δ' ἀλᾶσθαι μυρίους πεπλωκότα,

coniciat ipsis Atheniensibus Ionicam vocem *πεπλωκότα* (quae praeterea nusquam apud scriptores Atticos reperitur) in tragoedia Attica nimis quaesitam visam esse et turgidam?

Quae cum ita sint, non tantum quae apud Pindarum leguntur similia, in hac disputatione breviter suo quaeque loco enumerabimus, sed etiam Aristophanis exemplis, ubi opus esse videbitur, ad peregrinarum formarum rationes et caussas commodius explicandas utemur.

Iam vero transgrediamur ad ea artis criticae adiumenta quae ipsis contineantur tragoediis Graecis. Atque in his quidem quanti momenti sit

§. 3.
Metri ratio,

vix est quod copiosius exponamus. Apparet enim nihil plus valere quam numerorum condicionem et ad detegen-

3) Cf. Ribbeckium ad Acharn. p. 295—98. et not. 35.

das voces epicas Doricasve per librariorum errores falso illatas — ut verbi causa Prom. 428 [4]) codicum scriptura: ὃς *αἰὲν ὑπείροχον σθένος κραταιόν* abhorret ab antistrophae v. 433:

κελαινὸς Ἄιδος δ' ὑποβρέμει μυχὸς γᾶς.

item Oed. R. 1451: *ἀλλ' ἔα με ναίειν ὄρεσσιν ἔνθα κλῄζεται* vox *ὄρεσσιν* corrumpit trimetrum iambicum — et ad nonnullas voces ab Attica dialecto alienas tuendas. Nam quis est — ut huius quoque generis adiciamus exempla — qui *μοῦνος*, *ξεῖνος*, *μέσσος* vocabula in volgari Atheniensium sermone nullo pacto ferenda in supicionem vocare conetur, cum legitimis Atticorum formis restitutis ingens trimetrorum numerus pereat necesse sit? At vehementer cavendum est, ne, quod nobis copiam faciat diversarum formarum eligendarum et recte disponendarum, id potissimum etiam poetam arbitremur ad quamlibet cuiusvis dialecti formam usurpandam commovisse; quasi hoc deceat verum poetam, metri vinculis obstrictum versus pangere non posse, nisi diversissimis vocabulis hinc et illinc anxie congerendis et miscendis. Cuius pravae opinionis facile quis reos fecerit eos qui aut numerorum varietatem angustioribus circumscribentes finibus reconditissimis verbis inferendis maiorem efficiunt versuum elegantiam quam ipsi poetae efficere voluerunt, aut aequabilitatis nimis studiosi quaecunque verba rariora non necessario metri legibus postulentur, ea aequabilius quam aequius cum formis volgaribus commutant; quo in numero insignis exstitit Atticistarum sectator Blomfieldius. Sic potius statuendum est, binas saepenumero formas poetis tragicis pro omni cum universae artis poeticae consuetudine tum artis tragicae origine ac natura, de qua infra breviter disputaturi sumus, propositas fuisse: alteram volgarem, poeticam alteram. Iam quemadmodum in carminibus Homericis variae eiusdem vocabuli formae (v. c. *χάρητι*,

4) Dindorfii sequimur editiones in Aeschyli et Sophoclis, Nauckii recensionem in Euripidis fabulis.

καρήατι, *κράατι*, *κρατί*; *ἔμμεναι*, *ἔμεναι*, *ἔμεν*, *εἶναι*) non ad numerorum cursum expediendum a poetis fictae, sed ex antiquiorum temporum memoria haustae sunt, tum demum secundum varias versuum commoditates dispositae: simili modo poetae tragici binis formis propositis prout aut versuum elegantia commendabat aut singulare quoddam consilium postulabat, nunc hanc nunc illam ita delegerunt, metri opportunitas ut non tam causa esset peregrinarum vocum, quam quasi moderatrix, quae formas iam dudum in universam poesim receptas distribueret atque digereret.

Omnino autem diu a viris doctis observatum est intercedere quoddam inter versuum numeros et orationis colores cognationis vinculum, efflorescens illud ex ipsa poesis indole, quae quam artissime nos externam sermonis speciem accommodare iubet ad sententiarum vim et naturam. Itaque cum dactylis epicis non raro coniunctas videmus voces ex Homeri carminibus sumptas; ex numeris incitatis et ardoris plenis sponte effluunt volubiliores quaedam ac velociores vocabulorum formae, velut soluti nominativi *πάθεα*, *βέλεα* ctt. Quamquam is quidem metri et orationis consensus minime tam insignis semper et manifestus est, ut certas et constantes ex ea re leges liceat deducere.

Sed ultro ad quartum quiddam venimus, quod in dialecti vicissitudinibus iudicandis nequaquam videatur neglegendum esse:

§. 4.

Singularem uniuscuiusque loci naturam et indolem.

Bene iam veteres perspexerunt ex universa tragoediae maiestate, quae a cotidiana vita in heroum deorumque sanctissimam memoriam spectatores reduceret, necessario orationis efflorescere splendorem ac magniloquentiam. Notissimum est illud Aeschyli in Aristophanis Ranis (v. 1059):

Ἀνάγκη
Μεγάλων γνωμῶν καὶ διανοιῶν ἴσα καὶ τὰ ῥήματα τίκτειν.

Aristotelis autem aetate cum iam disceptari coeptum esset, num poetis tragicis suae dialecti fines excedere liceret,[5]) gravissime ille reprehendit Ariphradem quendam, qui voces epicas et lyricas, ut *σέθεν*, *νίν*, *δωμάτων ἄπο*, „*ἃ οὐδεὶς ἂν εἴποι ἐν τῇ διαλέκτῳ* (sc. *'Αττικῇ*)“ in fabulis Atticis improbaverat. Inmiscenda esse Aristoteles docet[6]) cum in omni genere dicendi paullo elatiore tum in poetarum carminibus vocabula minus usitata vel peregrina — quae *ξενικὰ ὀνόματα* vocant grammatici —, ne ad volgarem hominum sermonem — *λέξιν ταπεινήν* — nimis accedere videatur oratio; quo *ὀνομάτων ξενικῶν* nomine recte idem non vocabula ea tantummodo comprehendit quae in lingua Attica omnino non exstent, verum etiam formas vocabulorum ab Atticorum consuetudine diversas: *ἐπέκτασιν*, cuius exempla affert *πόληος* pro *πόλεως*, *Πηληιάδεω* pro *Πηλείδου*; et *ὑφαίρεσιν* s. *ἀποκοπήν*, qua voces reddantur breviores, quam volgo soleant pronuntiari.

Iam quae ad universum tragoediarum genus dicendi tantopere valuit sententiarum vis et gravitas, ea ad singulos quoque fabularum locos ita pertinet, ut et ubi altius assurgat oratio, eam orationis elationem sequantur graviora reconditioraque verba, et ad singulare interdum consilium exsequendum usurpetur singularis quaedam vox et a reliqua totius loci specie remota; quemadmodum nostri poetae antiquioribus nonnunquam vocabulis et locutionibus revocandis insignem quandam efficere student gravitatem. Subtiliora igitur exquisitioris artis vestigia delent, qui Atticistarum praeceptis nimium obstricti quam simplicissimam orationis aequabilitatem restituere conantur.

At si usquam, hac ipsa in re, quae ad uniuscuiusque denique redeat sensum atque arbitrium, magna est cautio ne praeiudicatis ducti opinionibus nostram potius in poetae verba inferamus opinionem, quam poetae consilium ex ipsius

5) Aristot. Art. poet. c. 22.
6) Aristot. A. P. 20.

verbis eliciamus. An ulla exstat regula secundum quam quid veteribus visum sit grave, quid volgare, quid incitatum, quid tranquillum, pro certo affirmemus? Fateor equidem, verbi caussa, in forma *Θρήσσῃσιν*, quam Mauritius Seiffertus, qui pro *θυέλλῃσι* Ant. 984. substituit *θυέλλαισι*, intactam reliquit Ant. 588:

Θρήσσῃσιν ἔρεβος ὕφαλον ἐπιδράμῃ πνοαῖς,

propter ipsam ut ait *soni raucitatem*, quaenam sit ista soni raucitas, quae in altera forma *Θρῄσσαισιν* suavitas, me cogitatione non assequi. Sententiarum ergo colores subtili et cauto iudicio, quantum liceat, explicemus, sonorum discrimina, nisi firmiora accedant argumenta, omittamus.

Sed cum hac re, de qua in singulis exponendis accuratius disputandum erit, cognata est gravissima illa in ipsis tragoediae partibus diversitas: aliud scilicet dicendi genus est in canticis lyricis, quibus cum universa poesi lyrica summa intercedit necessitudo; aliud in diverbiis, quae etsi propter argumenti sanctitatem magnificentia quadam splendent orationis, pro ipsa tamen colloquii natura ad communem hominum sermonem propius accedunt; aliud in anapaestorum systematis, quae ita medium fere obtinent locum inter cantica et diverbia, ut quo artius cohaereant cum melicis fabularum partibus, eo propius ad externam canticorum speciem accedant; aliud denique in nuntiorum narrationibus, quae quoniam cum epico narrandi genere per se aliquid habent similitudinis, pauca adsumpserunt ex epica poesi quibus abstinuerit diverbiorum mediocritas. Apparet igitur, via et ratione si progredi velimus, non licere aut quae in una earum partium non legantur, ex altera temere removere, aut quae hic firmis nitantur argumentis, illuc statim coniectura inferre, sed diligentius esse investigandum, quid proprium sit anapaestorum melicorum — ut breviter ita dicam —, quid anapaestorum volgarium; quid poetae ausi sint in nuntiorum narrationibus, quid in diverbiis. Quapropter, si distinctius suas cuique parti ac peculiares proprietates vindicare non licet, — sunt enim non

pauca omnium generum communia —: at in singulis enumerandis, quibus unaquaeque forma apta sit tragoediae partibus breviter significabimus.

Iam igitur ad ipsum propositum accedentes ante omnia paullo accuratius disseramus

CAPUT II.

DE ANTIQUIORIBUS VOCIBUS ATTICIS.

§. 5.

In vocabulis

καίω, κλαίω. αἰετός. ἐλαία, Ἀχαιίς

utrum poetae tragici retinuerint diphthongum inde ab Homeri temporibus in universa poesi Graeca usitatam an substituerint vocalem *α* productam, diu multumque nostra aetate disputatum est. Suadent alterum libri, alterum grammatici. Etenim in Aeschyli et Sophoclis codice Laurentiano, Euripidis Marciano, Vaticano, Havniensi haec leguntur:

καίω Agam. 301 [7]).

κλαίω Ag. 18. 69.[8]) (anap.) 890. 1096. (cant.) Sup. 925.[9]) Sept. 656. 872 (anap.) 1058 (an.) 1067 [10]) (an.) 920 (cant.)

Oed. R. 401. 1152. Oed. Col. 1608. 1621. Tr. 905. 909. 941. 963. (cant.) 1072. Phil. 939. Ant. 754. 980 (cant.) — fr. 501. 587.

Alc. 190. 192. 201. 530. 542. 948. 1041. 599. (cant.) 987. (cant.) Andr. 577. 634. 758. Hec. 212 (mel.). Hel. 1190. Her. 270. 445. Herc. F. 1111. 1238. Supp. 286. 458. 775.

---

7) Pro *πλέον καίουσα τῶν εἰρημένων* Dindorfius scripsit: *προςαιθρίζουσα πόμπιμον φλόγα.*

8) Dindorfius coniecit *ὑποκάοντες.*

9) M. *κλάεις.*

10) *κλάειν* solus Par. A.

Hipp. 1086. 1175. Iph. A. 306. 1122. Iph. T. 55. 230 (mel.) Cy. 174. 340. 425. 701. Med. 347. Or. 61. 280. 951. Phoen. 1434.

κλάω Eur. Hec. 840.

αἰετός Prom. 1022. Pers. 205. Choeph. 247. 258. Ag. 138 (cant.) fr. 145. 167. (Herm.) — Ant. 113. (anap.) 1040. fr. 423. (c.) 768.

Rhes. 531. (c.) Hel. 20. fr. Meleag. VI, 1. Hyp. XI, 2. inc. XXXVII, 1.

ἐλαία Pers. 617. Ag. 494. Eum. 43. — Oed. C. 484. 701 (cant.) fr. 464. — Ion. 1433. 1436. Cy. 455. Iph. T. 1101 (cant.) Tr. 801 (c.) fr. Epig. 3, 7. ἐλαιόφυτος Pers. 881. (c.) ἐλαιοφόρος Herc. F. 1178. ἐλαιοφυής Ion. 1480. ἔλαιος Soph. Tr. 1197.

ἐλάα Oed. Col. 17. (si recte hoc e Dindorfii silentio concluditur).

Ἀχαιίς Sept. 28. — Hel. 1544. Ἀχαιικός Ag. 185 (cant.) 189 (c.) 624. — Her. 193. Troad. 236.

Ἀχαΐς Pers. 488. — Eur. El. 1285. Ἀχαϊκός Hec. 510. 521. Troad. 657. 707. 863. 1017.

Vides igitur graviorem esse librorum discrepantiam in vocibus Ἀχαιίς — Ἀχαΐς, Ἀχαιικός — Ἀχαϊκός; formarum κάω, κλάω, ἀετός, ἐλάα tam tenuia esse vel paene nulla vestigia, vix ut ulla oriri posse videatur dubitatio, nisi cum codicum memoria pugnarent grammaticorum testimonia. Quo in numero affero Orionem in Etym. M. p. 31, 49: ἀναλογώτερον οἱ Ἀττικοὶ ἀετὸς λέγουσι χωρὶς τοῦ ἰῶτα, ὡς κλαίω κλάω; Eustathium p. 28, 31: Ἀθηναῖοι μὲν τὸ κλαίει κλάει λέγουσιν· οὕτω δὲ καὶ καίει κάει, αἰεὶ ἀεί, αἰετὸς ἀετός. Grammat. Meermann. in Gregor. Cor. ed. Schaef. p. 647: τῆς αι διφθόγγου τὸ ι ἀφαιροῦσιν· ἀντὶ γὰρ τοῦ κλαίειν κλάειν λέγουσι καὶ τὸ ποιεῖν ποεῖν καὶ τὸ ποίημα πόημα.[11]) Quae quidem testimonia cum praeclare confirmari viderentur libris Aristophanis, in quibus fere semper traditum est

11) Adde etiam Moerid. p. 231. cum Piersoni nota.

αετός,[12]) *ἐλάα*, *κλάω*, exstitit nostra aetate qui ex omni poesi Attica illas diphthongos exstirparet: Porsonus,[13]) quem secuti sunt Bastius,[14]) Brunckius,[15]) Gaisfordius,[16]) Dindorfius.[17]) At primum mira profecto est virorum doctorum in ea re inconstantia: grammaticis scilicet si plus habendum esse censent fidei quam libris manu scriptis, quid tandem est cur spernant scripturam *ποεῖν* quae ab eisdem grammaticis una cum *κλάω* ctt. commendetur, inscriptionibus Doricis, Ionicis, Atticis abunde comprobetur, codicibus et tragoediarum[18]) et comoediarum[19]) bene, ubicunque iambo opus est, confirmetur? Porro ne ipsi quidem grammatici satis sibi constant, quippe qui ex illis vocibus exsulare iubeant diphthongum, in voce *Ἀχαιικός*, quae, ratione et via si singula consideramus, ab *ἐλαία*, *αἰετός* ctt. disiungi nullo modo possit, eandem diphthongum acriter postulent; sic enim Eustathius p. 99, 7: *Τὸ δὲ Ἀχαιίδα*, inquit, *ἐντελῶς ἔχει, καθὰ καὶ τὸ Ἀχαιικός. Τὸ δέ γε Ἀχαιίδα καὶ Ἀχαιικός, ὥςπερ καὶ τὸ Ἀχαία παρὰ τοῖς ὕστερον, ἀπέλευσιν ἔπαθε τοῦ ῐ κατὰ ἀκολουθίαν Αἰολέων, οἳ ἀποβάλλουσιν αὐτὸ καὶ ἐν τῷ Ἀχαιός, ὡς καὶ ἐν τῷ παλαιός*; distinctius autem Phrynichus p. 39: *Ἀλκαϊκὸν ᾆσμα δι' ἑνὸς ῐ οὐ χρὴ λέγειν, ἀλλ' ἐν τοῖν δυοῖν· Ἀλκαιικόν, τροχαιικὸν καὶ*

---

12) Sane quidem interdum Aristophanes scripsit *αἰετός*, sed in aperta utique epicae poesis imitatione: Eq. 197: *ἀλλ' ὁπόταν μάρψῃ βυρσαίετος ἀγκυλοχήλης Γαμφηλῇσι δράκοντα κοάλεμον αἱματοπώτην*, in iocoso illo oraculo; prorsus similiter Eq. 1013: *ὡς ἐν νεφέλαισιν αἰετὸς γενήσομαι.* 1087: *ἀλλὰ γάρ ἐστιν ἐμοὶ χρησμὸς περὶ σοῦ πτερυγωτός, Αἰετὸς ὡς γίγνει καὶ πάσης γῆς βασιλεύσεις.* Av. 978: *αἰετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεαι· αἰ δέ κε μὴ δῷς, Οὐκ ἔσει οὐ τρυγὼν οὐδ' αἰετός, οὐ δρυκολάπτης.* 987: *καὶ φείδου μηδὲν μηδ' αἰετοῦ ἐν νεφέλῃσι.*

13) Praef. ad Hecub. p. 4. — 14) ad Greg. Cor. p. 347.

15) ad Pers. 174. — 16) ad Markl. Suppl. p. 75.

17) praef. ad Soph. ed. Lips. 1825 p. LVII.

18) Pauca afferam exempla: *ποεῖν* legitur in cod. M. in Soph. El. v. 319. 385. (337) 623. 624. 947. Tr. 385. 390. 598.

19) Rav. habet *ποεῖν* Eq. 213. 246. 465. 734. 741. 746. 811. 1180. 1321.

ἀρχαικόν. Tum vero supra (§. 2) demonstrasse videmur Aristophanem non semper optimum esse orationis tragicae auctorem et fontem, grammaticos autem tueri nonnunquam posse libros manu scriptos et ab iniusta suspicione defendere, in suspicionem vocare non posse, nisi aut apertis verbis ipsarum tragoediarum explicaretur usus aut graviora extrinsecus accederent argumenta. Verum sane est, a numerorum condicione nihil in codicum scripturam redundare neque adiumenti neque impedimenti, sed quis est, qui adeo metri vinculis poetas coerceat, ut metri caussa quidvis eis concedat, praeter metri necessitatem quidquam sibi sumere vetet? Nihil igitur ne tum quidem illis argumentis efficeretur, si vere scriptura *καίω*, *κλαίω* ctt. ab omni Atticorum usu esset aliena — enumerabimus scilicet haud pauca mere Ionica, quae nemo adhuc e Graecorum fabulis removere ausus sit.

At non peregrinae sunt illae formae. Nam ut concedamus in volgari Atheniensium sermone inde a vetustissimis temporibus usitata fuisse *κάω*, *ἐλάα*, *ἀετός* ctt. — id quod certe in vocabulis *κάω* et *κλάω* multis numeris probabile est —[20]) alius tamen fuit litterarum usus atque ratio. Constat enim mirificam quandam fuisse eius linguae qua Attici antiquiores utebantur in litteris conscribendis, cum dialecto Ionica necessitudinem; haec effecit ut in inscriptionibus Atticis vetustioribus inveniamus dativi terminationem *ησιν* in

20) Iam ex aoristis *ἔκαυσα*, *ἔκλαυσα* sponte elucet fuisse olim formas *κάϝ-jω*, *κλάϝ-jω*; ex his quae profecta sunt per productionem suppletoriam *κᾱjω* et *κλᾱjω* (ut e *φάϝεα*, aeol. *φαύεα*, evadit *φᾱεα*), aut corripuisse videntur vocalem *ᾱ*: *κᾰίω κλᾰίω* (cf. *χραισμέω*, i. e. *χρᾱισμέω* s. *χρᾱσιμέω*, *Μούσαισι*, i. e. *Μούσᾱισι*, cf. *Μούσησι*) aut eiecisse spirantem: *κᾱ́ω*, *κλᾱ́ω*. Fortasse similiter *ἀετός*, *ἐλάα*, *Ἀχαΐς*, *ἀεί* non orta sunt ex *αἰετός*, *ἐλαία* ctt. sed utraeque formae prodierunt ex *ᾱιετός*, *ἐλᾱια* ctt. Productio enim suppletoria quae vocatur non fit post eiectas vocales, sed propter consonarum elisionem; cf. *Ἀθηναία* — *Ἀθηνᾶα*, *ναιέτης* — *νᾰέτης* Simon. fr. 57. Bgk., 10. Sch., *ποιέω* — *ποέω*, *τέλειος* — *τέλεος*.

cotidiano Atheniensium sermone plane inauditam;[21]) haec in verbis commendabat σσ, pro quibus consonis recentiores substituerunt ττ (πράσσω — πράττω);[22]) hac denique litterarum consuetudine formae *κλαίω*, *ἐλαία* ctt. Atheniensibus adeo probatae sunt, ut eas voces non tamquam peregrinas spernerent, sed in litteris ut antiquiores et graviores per longum temporis spatium suae dialecti vocibus volgaribus (*κλάω* ctt.) praeferrent. Quid mirum igitur quod et in inscriptione Attica[23]) occurrit vox *αἰεί*, et eodem fere tempore Thucydidem sic scripsisse diserte explanateque praeter librorum memoriam contendit Marcellinus, qui[24]) *ὡς ἐπὶ πλεῖστον*, inquit, *χρῆται τῇ ἀρχαίᾳ Ἀτθίδι, ὅταν τὴν δίφθογγον τὴν αι ἀντὶ τοῦ α γράφῃ, αἰεί λέγων*; quid mirum quod Demosthenes et voce aperte Ionica *εἵνεκα*, et futuro usus est ex illo *κλαίω* deducto: *κλαιήσω*; quid mirum quod vel apud Aristophanem invenimus formam *ἀρχαικός* voci *Ἀχαικός* prorsus similem? quam cum Nub. 821. et codicum auctoritas et grammaticorum testimonium[25]) praeclare tueantur, haud facile in suspicionem vocaveris. Num igitur quod ceteris scriptoribus libenter concedamus, id poetis tragicis adimamus? Quid quod in hoc Thesmoph. loco (v. 1063)

Ἀλλ', ὦ τέκνον, σὲ μὲν τὸ σαυτῆς χρὴ ποιεῖν,
κλαίειν ἐλεεινῶς· — ΜΝΗ. *σὲ δ' ἐπικλαίειν ὕστερον,*

Euripidis et Mnesilochi verba plane ac penitus intellegi non poterunt, nisi si non sola re, sed verbis quoque et imi-

21) Cf. §. 9.

22) Alteram formam ex altera temporum decursu ortam esse vix nunc quidem quisquam contenderit.

23) C. I. no. 76, l. 25, ex ol. 90, 2.

24) In vita Thucyd. §. 52. Cf. praeterea Renneri *de dialecto poesis eleg.* disputationem in Curtii Stud. I p. 171.

25) Gramm. Bekk. p. 449, 10: *Ἀρχαικὸν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα διὰ τῶν δύο ι. Νεφέλαις Ἀριστοφάνης· ὦ παιδάριον εὖ καὶ φρονεῖς ἀρχαικά.*

tatione Euripidis tragoediam perstringi statuerimus? Postremum ne hoc quidem praetermittendum est, quod de vocibus *ἐλαία* et *ἐλάα* grammatici mirum quantum inter se dissentiunt: alii docent *ἐλαία* significare arborem, *ἐλάα* fructum;[26] alii utique scribendum esse *ἐλάα* contendunt;[27] alii recte et *ἐλαία* et *ἐλάα* in usu fuisse tradunt.[28] Binas nimirum formas cum apud scriptores Atticos invenirent, subtilius suam utrique vim tribuebant, prout casu fortuito huic vel illi notioni occurrebant. Sic ergo statuendum erit ut quamdiu in litteris antiquior valuerit consuetudo cum dialecto Ionica artius cognata, tamdiu *καίω*, *κλαίω*, *αἰετός*, *ἐλαία*, *Ἀχαιΐς*, *Ἀχαιικός* scribi solita esse censeamus; propria ac peculiaris populi lingua ubi primum plus sibi comparavit auctoritatis, vetustiores voces magis magisque exolescebant. Quae quidem commutatio cum iam in comoedia saepenumero suam exercuisset vim et potestatem, crevit et ad finem quendam perducta est Euclidis fere archontis aetate, a quo tempore saepius indies pro *σσ* scribebatur *ττ*, pro *τοκῆς τοκεῖς*,[29] pro *τύπτῃ τύπτει*[30]; donec aliquot saeculis post recentissimorum scriptorum, Polybii, Plutarchi, Diodori doctrina et quaesitum studium vetustiorem morem nonnullis in rebus restituit et redintegravit.

Sed consentaneum est non repentine ex altera linguae quasi aetate in alteram transsiliri, sed esse quosdam commutationis gradus inter formas antiquiores et recentiores; quo fit, ut apud Thucydidem legamus *αἰεί*, non legamus

---

26) Suid. s. v. *ἐλαία τὸ δένδρον, ἐλάα δὲ ὁ καρπός.* Eust. 1572, 34: *ὥσπερ καὶ ἐλαία, αὐτό τε τὸ φυτὸν καὶ ὁ καρπός· αὐτὸς δὲ μάλιστα δίχα τοῦ ῑ. ἐλάα γὰρ Ἀττικῶς ὁ τῆς ἐλαίας καρπός.*

27) Thom. p. 292: *ἐλάα καὶ ἐπὶ τοῦ καρποῦ καὶ ἐπὶ τοῦ δένδρου κρεῖττον ἢ ἐλαία.*

28) Schol. Ran. 988: *ἐλάα δὲ ὁ καρπὸς τῆς ἐλαίας· καταχρηστικῶς δὲ θάτερον ἀντὶ θατέρου λαμβάνεται.* — Eust. 1944, 8: *λέγει δὲ ὁ αὐτὸς (Αἴλιος Διονύσιος) καὶ ὅτι ἐλαίας καὶ ἐλάας Ἀττικοὶ τὸν καρπὸν ἔλεγον.*

29) Cf. §. 8. — 30) Cf. §. 8.

ἐλαία, sed ἐλάα. Tragoediam vero utpote pro universa et argumenti sanctitate et orationis gravitate ab usu cotidiano longe remotam non descendisse ad volgarem hominum sermonem qualis in comoedia tunc usurpari coeptus est, sed antiquiorum formarum earumque cum universa Graecorum poesi communium — quod quanti sit momenti ad tragoediarum dialectum recte iudicandam postea videbimus — retinuisse sollemnitatem, nunc quidem mirum videri non potest.

§. 6.

αἰεί. Ἀθηναία. πρoναία.

Paullo impeditiorem reddidit particularum αἰεί et ἀεί rationem et distributionem librorum manu scriptorum inconstantia. Habemus enim — ut omittamus ᾱ̓εί, quod aliter scribi omnino non licet —

αἰεί Pers. 602. Eum. 76. 836. Ag. 762. (cant.) 1450 (c.) fr. 202 (an.) — OC. 1530. 1532. Ant. 76. Tr. 16. El. 650. 917. Ph. 148 (a.) fr. 517. 713. — Hec. 1182. El. 889. Her. F. 638 (c.) Hip. 168 (c.) 1110 (c.) 1117 (c.) fr. Tel. XXI.[31])

ᾰ̓εί Pers. 176. Eum. 596. 773. 992 (c.) Sup. 675 (c.) 704 (c.). — OR. 786. OC. 1584. El. 305.[32]) 218 (c.) 1242 (c.) OC. 682 (c.) Ph. 172 (c.) 717 (c.) — And. 95. Med. 455. 1023. Ph. 87. 539. 1074.

Vides igitur quod Ellendtius olim speraverat:[33]) si quis accuratius Aeschyli et Euripidis scripturam excussisset, fore ut aeque atque in Sophoclis libris particulae ἀεί minorem inveniret fidem et auctoritatem, secus accidisse; utriusque enim formae in codicibus fere par est numerus. Iam cum olim vocabula ἀεί, αἰεί, αἰέν ita disponere soliti essent, ut ἀεί teneret iambi locum, αἰέν efficeret trochaeum,

31) Praeterea αἰεί traditum est Prom. 42. 645. Eum. 687. Soph. Tr. 35. Eur. Or. 516. 605. in primo versuum pede, ubi metri nulla adest necessitas; aperte falsum est Soph. El. 171. Tr. 28.

32) M. habet α͵εί, ι a m. rec. interserto.

33) Lexic. Sophocl. vol. I. p. 22.

spondeo ubi opus esset, collocaretur *αἰεί*, hac quoque in re varias nostra aetate artis criticae difficultates moverunt veteres grammatici, qui particulae *ἀεί* vocalem *α* ab Atheniensibus et produci et corripi tradunt, vel potius ex eorum verborum, de quibus modo disseruimus (§. 5) similitudine coniciunt; — nam quis est quin ex Orionis verbis quae supra exscripsimus: *ἀναλογώτερον οἱ Ἀττικοὶ ἀετός λέγουσι χωρὶς τοῦ ἰῶτα, ὡς κλαίω κλάω*, et ex Apollonii praecepto:[34]) *ἔτι ἐκεῖνο ἀληθές ἐστιν, ὡς ἀεὶ ἡ ὑποστολὴ τοῦ ῑ δευτερεύοντος τοῦ φωνήεντος ἔκτασιν ποιεῖται τοῦ ᾱ· οὕτως ἔχει καὶ τὸ ἰθαγενέεσσιν ἐτίμα*[35]) *παρὰ τὸ ἰθαίνω, οὕτως ἔχει καὶ τὸ ἀεί· τὸ γὰρ ἀναλογώτερον ἐν μακρῷ τῷ ᾱ*, concludat iam inter veteres de vocalis *α* mensura dubitatum esse, obtinuisse tamen eos qui cum in verbo *κλάω* longam viderent vocalem cumque *ἰθαγενής* ex *ἰθαι-γενής* ortum esse sibi persuasissent, in *ἀεί* quoque eiectam vocalem *ῑ* effecisse productionem suppletoriam statuerent? At utut hoc est, ipsam rem recte significasse grammaticos — quod olim Hermannus utique negabat[36]), deinde ipse concessit[37]) — et ex Aristophanis libro Ravennate, qui paene semper pro volgari scriptura *αἰεί* habet *ἀεί*, et ex adiectivis *ᾱΐδιος*, *ᾱέναος* cognoscimus. Quapropter Porsonus et qui eum secuti sunt, cum *κλαίω*, *καίω* ctt. etiam particulam *αἰεί* e tragoediis Graecis removerunt. At si verum est — quod in hac quidem voce dubitari omnino nequit, — *αἰεί* in antiquioribus litteris Atticis formam fuisse usitatam, eadem quae disputavimus de vocabulis *καίω*, *κλαίω*, *ἐλαία*, huc pertinent: poetas tragicos ex universae poesis paullo elatioris more[38]) pro spondeo usurpasse antiquiorem grandiorem formam *αἰεί*, pro iambo *ἀεί*. Quod si consideraveris dimidiam fere partem eorum exemplorum ubi

34) de adverb. p. 600 Bekk.

35) Od. ξ. 203. — 36) Praef. ad Hec. p. 22 sqq.

37) Praef. ad Herc. fur. p. 3 sq.

38) Nusquam apud Pindarum et ceteros poetas *ἀεί* obtinet locum spondei.

legitur ἀεί, esse carminum melicorum, quorum tanta est cum poesi lyrica necessitudo, ut Hermannus olim his solis relinquendam censuerit formam poeticam[39]): vix dubitabis etiam ceteros locos admodum paucos ubi ἀεί in libris spondei obtinet vim, ad totius poesis Graecae normam revocare et commutare.[40])

Duo huic numero adscribimus nomina in quibus ipsis conspiciatur diphthongus ᾱι: Ἀθηναία, quod legitur Eum. 288. 299. 614. et προναία Eum. 21.

---

39) Praef. ad Herc. F. p. III.

40) Quam facile librarii pro αἰεί substituerint ἀεί, luculentissime e Pindari optimis codicibus apparet, ubi non raro eae voces commutantur, ex. c. Ol. 1, 58. 99. Py. 1, 90. 3, 108. 4, 256. — Ceterum, ne prorsus neglegere videamur earum formarum originem: ex scriptura αἰϜεί in titulo Crisaeo C. I. n. 1. verisimillimum est hanc particulam cognatam esse cum Romanorum nomine aevum, Gotorum aiv-s, Graecorum αἰών. Sunt autem XIV eius vocabuli formae (cf. Ahrens. de dial. Dor. p. 378):

αἰεί s. αἰϜεί, ἀεί.

αἰές (Lacon.), ἀές (Dor.), αἰέ (Lac.), ἀέ (Dor.), αἰή (Tarentin.).

αἰέν (Dor.), ἀέν (Dor.), αἰιν αἰι ἄιν ἄι (Aeol.), ἠί (Boeot.).

Quae formae si omnes ex una denique profluxerunt stirpe, puram stirpem sine dubio servavit Laconum et Cretensium αἰές s. *αἰϜος, similem illam femininis αἰδώς (e stirpe *αἰδος), ἠώς (e st. *ἠος); cui opinioni nonnihil affert praesidii, quod ab Eustathio p. 501, 26 feminino genere interdum usurpari vocem αἰών traditum est et in Bekk. Anecd. p. 363, 17. accusativi brevior forma αἰῶ affertur, quae ab Hermanno ingeniose restituta est in Choeph. v. 350 quaeque facillime exsistere poterat ex *αἰόσα, aegre revocatur ad nominativum αἰών. (Cf. Curtii Erlaeuterungen p. 63.) Ex huius stirpis locativo *αἰϜεσι primum eiecta littera σ prodiit αἰϜεί, ut e *γένεσ-ι γένει; contra abiecta vocali ῐ Lacones et Cretenses pronuntiabant *αἰϜές, αἰές (sicut pro *λέγε-σι, volgo λέγεις, pars Doriensium dicebat λέγες), denique pro ς substitutum est ν ἐφελκυστικόν: αἰϜέν, αἰέν, ut pro λέγομες (lat. legimus) plerique loquebantur λέγομεν. Ex his autem primis formis αἰϜεί, *αἰϜές, *αἰϜέ, *αἰϜέν quomodo ortae sint omnes ceterae, sponte intellegitur. Quo in numero cum pleraeque formae unius dialecti fines nunquam egressae sint, αἰεί, ἀεί, αἰέν inde ab Homeri aetate propter diversae mensurae commoditatem in universam poesim Graecam receptae tragoediae quoque magnopere se commendabant.

Atque *Ἀθηναία* cum ante Euclidem archontem in inscriptionibus Atticis solum regnet,[41]) postea demum commutetur cum *Ἀθηνάα* et *Ἀθηνᾶ*, nemo sane in suspicionem vocaverit eam scripturam. Neque enim constat, num omnino poetarum tragicorum tempore iam exstiterit forma *Ἀθηνάα*, cuius primum, quantum sciam, exemplum invenitur C. I. n. 150, ex ol. 95, 3; neque si exstitit, in hunc locum convenit, quippe quae brevi vocali necessario pronuntietur.[42]) — Ceterum grammatici eiusmodi adiectiva substantivorum locum obtinentia Atticis praeter ceteras dialectos vindicant; cf. Bekk. Anecd. p. 73: *ὡραίαν· τὴν ὥραν· ἡ δὲ τοιαύτη τροπὴ Ἀττικοῖς ἰδία· Ἀθηνᾶ Ἀθηναία, ἴση ἰσαία.* ibid. 22: *ἁλμαίαν· τὴν ἅλμην· ὡς Ἀθηνᾶ Ἀθηναία, πύλη πυλαία, ὥρα ὡραία.* Schol. ad Nub. 614: *Ἀττικῶν ἐστι κτητικὰ λαμβάνειν ἀντὶ πρωτοτύπων, ὡς καὶ παρθενικὴ ἡ παρθένος.*[43]) Nimirum supplenda sunt haec fere substantiva: *Ἀθηναία θεά, Λακωνικὲ ἄνερ, παρθενικὴ νεῆνις* (ut Odyss. η, 20), *πυλαία τέχνη, ὡραία ὥρα* (ut Aret. sign. diut. I, 4, 73), *ἰσαία μοῖρα.* Quamquam *Ἀθηναίη* et *παρθενική* iam in Homeri carminibus inveniuntur.

Sed pro *προναία*, Eum. 21, Hermannus, caussa et ratione non adiecta, scripsit *προνάα*. Parum recte, si quid video: aut enim, si sibi constare vellet vir praestantissimus, formam vere Atticam debebat restituere *πρόνοια* aut intactum relinquere proprium deae nomen, quod e **προνᾶια* (cf. *ναός, νήιον*) prorsus eodem modo prodiit, quo et ex eadem stirpe *περίναιος* et e **κᾶιω καίω*. Sic enim Harpocration: *προναία*, inquit, *Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Κτησιφῶντος·*[44]) *ὠνομάζετό τις παρὰ Δελφοῖς Ἀθηνᾶ προναία διὰ*

41) Cf. Boeckh. Staatsh. d. Ath. II, p. 240.

42) Cf. Theocr. Idyll. XXII, 1.

43) Apud Aristophanem haec habes exempla: *Λακωνικοί* Nub. 186. P. 212. Ecc. 356. *Ἀχαρνικοί* A. 324. *Μεγαρικέ* A. 832. *Ἀθηναία* A. 828. 1653. Eq. 763. P. 271. *Σεληναίη* Nub. 614.

44) p. 69, 2. 14, 18; in libris et hic et alibi, v. c. in Aristog. 780, 17. Paus. 10, 8, 6. est *πρόνοια*.

τὸ πρὸ τοῦ ναοῦ ἱδρῦσθαι. Ταύτην δὲ Ἡρόδοτος ἐν τῇ η' προνηίην ὀνομάζει.[45]) Addunt alteram glossam Photius et Suidas: πρόνοια Ἀθηνᾶ· οἱ μὲν διὰ τὸ πρὸ τοῦ ναοῦ ἐν Δελφοῖς ἑστάναι αὐτήν· οἱ δ' ὅτι προὐνόησεν, ὅπως τέκοι ἡ Λητώ. Iam quoniam apud omnes fere scriptores Atticos dea appellata esse videtur πρόνοια, Delphis autem προναίαν coli solitam esse luculentissime apparet e duabus inscriptionibus ab Ernesto Curtio in anecd. Delph. p. 77. et 78. editis, in quibus legitur ΤΑΙΑΘΑΝΑΙΤΑΙΠΡΟΝΑΙΑΙ, iure Dindorfius Athenienses coniecit singularem deae vim et curam sibi fingentes πρόνοιαν in suae linguae consuetudinem induxisse. Aeschylus vero non, ut oratores, id agit, ut volgari consuetudini eam vocem reddat quam accommodatissimam, sed verum ut appellet et proprium deae nomen; huic igitur relinquendum προναία.

§. 7.

λαός, ναός [νηός], ἵλαος.

Venimus ad aliud verborum genus quod cum certissimo nitatur numerorum firmamento, multo minus arti criticae exhibeat difficultatis: λαός, ναός, ἵλαος. Habere has formas antiquiores aliquantum propter ipsam vetustatem gravitatis et splendoris, non solum ex Aristophanis usu perspicitur, qui a vocibus cotidianis νεώς, λεώς ctt. non recedit nisi aut in canticis spiritus et magnificentiae plenis aut in sollemnibus quibusdam et ad tragicam maiestatem iocose accedentibus formulis: Eq. 163: τὰς στίχας ὁρᾷς τὰς τῶνδε τῶν λαῶν;[46]) Ran. 219 (cant.): χωρεῖ κατ' ἐμὸν τέμενος λαῶν ὄχλος 676 (c.): τὸν πολὺν ὀψομένη λαῶν ὄχλον. Nub. 306 (c.) ναοὶ δ' ὑψερεφεῖς καὶ ἀγάλματα.[47]) Th. 1148 (c.)

---

45) I, 92. VIII, 37. 39.

46) Cf. Il. Δ. 90: κρατεραὶ στίχες ἀσπιστάων λαῶν.

47) Cf. v. 314: φράσον, τίνες εἴσ', ὦ Σώκρατες, αὗται αἱ φθεγξάμεναι τοῦτο τὸ σεμνόν; μῶν ἡρῷναι τινές εἰσιν;

ἥκετ' εὔφρονες, ἵλαοι, πότνιαι, ἄλσος ἐς ὑμέτερον,[48]) — sed etiam Sophocles et Euripides templa certe divina et sancta antiquiore ideoque sanctiore nomine ναός, quam volgari νεώς appellare maluerunt. Legimus igitur νεώς semel: Pers. 810; ναός semel apud Aeschylum olim exstabat: fr. 168. H., ubi ingeniose Dobraeus et Hermannus emendarunt ἄνοις; innumerabilibus autem in versibus Sophoclis et Euripidis. Similiter λαός et substantivi ναῦς genetivus ναός tam saepe et in diverbiis et in melicis partibus usurpantur, ut iam ex hac re facile colligas natura quasi eas formas adeo decere tragoediae gravitatem, ut in singulis singulare quoddam consilium et subtilius inter vocabula ναός et νεώς, λαός et λεώς discrimen cerni nullo pacto queat. Denique vox ἵλαος, quae omnino haud ita frequens est in poesi Attica, apud poetas tragicos non invenitur nisi in canticis: Aesch. Eum. 1040. Soph. OC. 1480.

At mirabitur fortasse quispiam, quid sit quod non hic quoque Ionica potius forma νηός, νηῶν antiquiores Atticorum litteras occupaverit; quamobrem nonnunquam has formas in Dorismo quem dicunt, numerare solent. At vero longe alia est ratio verborum καίω, ἐλαία ctt. quae tractavimus §. 5, alia horum vocabulorum. Illa enim ex Ionia in litteras Atticas migraverunt: haec in ipsa Atticorum lingua ceteris formis λεώς, νεώς, aetate antecesserunt; nihil autem ab huius gentis lingua magis abhorret coniunctione litterarum $\overline{\eta o}$; haec fuit caussa cur non requiescerent in Ionica genetivi forma οἰκῆος a nominativo οἰκεύς deducta (quam ipsam olim Atticam fuisse certissimum est,[49]) sed vocalium mensura transposita pronuntiarent οἰκέως; haec res effecit,

48) Thesm. 39. εὔφημος πᾶς ἔστω λαός cum mera sit imitatio Euripidis, qui Hec. 532. σῖγα, inquit, πᾶς ἔστω λεώς, | σίγα σιώπα, cumque in eadem formula Eccl. 39. etiam λεώς repetatur, recte Bergkius scripsisse videtur λεώς.

49) Lysias scilicet in orat. in Theomnestum §. 19. (Reisk. p. 361) e Solonis legibus haec excitat et quasi iam peregrina facta explicat: οἰκῆος καὶ δούλης τὴν βλάβην εἶναι ὀφείλειν.

ut nominum in ις exeuntium genetivos πόληος ctt. commutarent cum πόλεως; haec denique prohibuit ne unquam λαός, ναός formas inde ab antiquissimis temporibus traditas debilitarent in ληός, νηός, sed aut intactas et integras relinquerent aut statim converterent in λεώς, νεώς. Errant enim, qui inter ᾱο et ε̄ω necessario interpositam esse opinantur mediam quandam formam η̄ο; immo α, quod cum accentu non acueretur, non ita distincte et accurate a sequenti vocali ο pronuntiando discerni poterat, uno et eodem tempore vocem in vocali ο diutius subsistere itaque eam vocalem sponte producere iussit, ipsum statim correptum et ut ε pronuntiari coeptum est.[50] Quod ni esset, quo tandem pacto contigit ut Homerus diceret et Ἀγέλαος[51] et Ἀγέλεως,[52] nusquam diceret ληός, Ἀγέληος? quî evenit ut idem et ἱκέταο[53] et ἱκέτεω[54] usurparet, nunquam in ulla dialecto exiret genetivus in η̄ο? Ceterum ex illis Homeri exemplis, quae e maiore multitudine excerpsimus, apparet non ab Atticis, ut veteres docent, inventam esse eam mensurae conversionem, sed antiquitus traditam et ita ab Atheniensibus praeter ceteras dialectos servatam, ut voces ναός, λαος grandiorem decerent et digniorem orationem, legum inprimis ut videtur, reliquarumque formularum; commodiora vocabula νεώς, λεώς volgari tererentur sermone ideoque aliquanto demum post litterarum in usum reciperentur.[55]

Iam quid statuendum sit de tertio formarum genere quod passim in poetarum tragicorum codicibus occurrit: νηός, νηῶν, sponte intellegitur. In Atticis scilicet formis

50) Similiter e pluralis genetivo in άων effloruit έων; quae terminatio etiam apud Aristophanem occurrit: Nub. 401. καὶ Σούνιον ἄκρον Ἀθηνέων; Thesm. 329. ἐκκλησιάσαιμεν Ἀθηνέων εὐγενεῖς γυναῖκες; alter scilicet locus spectat ad Od. γ, 278, alter est cantici.

51) χ. 212. 241. — 52) χ. 131. 247. — 53) Φ. 75. — 54) Ω. 158. 187.

55) Archilocho nondum suppeditasse formam ἵλεως, i. e. a poesis elegantia eam tum usque alienam fuisse, Rennerus l. c. p. 219. bene docuit.

antiquioribus *ναός*, *ναῶν* si haud paullum, ut modo demonstravimus, inerat splendoris et gravitatis, nihil erat cur decurrerent ad voces mere Ionicas, nisi si singularis quaedam accederet epicae poesis species ac similitudo. Haec autem quoniam plane abest a paucis eis versibus, ubi eiusmodi voces inveniuntur: Aesch. Pers. 19 (anap.): *οἱ μὲν ἐφ' ἵππων, οἱ δ' ἐπὶ νηῶν*,[56]) Sept. 62: *σὺ δ' ὥστε νηὸς κεδνὸς οἰακοστρόφος*, qui versus paullo immutatus legitur apud Eur. Med. 523: *ἀλλ' ὥστε νηὸς κεδνὸς οἰακοστρόφος*; Soph. fr. 699: *ναῦται δ' ἐμηρύσαντο νηὸς ἰσχάδα*; Eur. Iph. Taur. 1485: *νηῶν τ' ἐρετμά, σοὶ τάδ' ὡς δοκεῖ, θεά*: non dubito librariis potius, quam poetis genetivos Ionicos tribuere; dativum vero *νηυσίν* qui in cod. M. est Pers. 370., summo iure tacite editores removerunt; neque enim cur in illum locum conveniat forma Ionica perspicitur, et diphthongus *ηυ* in hac voce prorsus inaudita est apud Atticos.

Aliter, ut hoc statim adiciam, comparatae sunt eae formae ubi vocalem *α* non sequitur *ο* vel *ω*, sed *α*, *ε*, *ι*: *νηί*, *νῆα*, *νῆες*, *νῆας*, in quibus nihil obstabat quominus in Attica quoque dialecto vocalis *α* transiret in *η*. Quo factum est, ut *νηί*, *νῆες* usurparentur in sermone cotidiano, *νῆα* et *νῆας*, etsi alterum formarum genus *ναῦ-ν* et *ναῦ-ς* legitimo usu receptum est, non prorsus spernerentur, sed eo facilius in litteris aliquantum haberent auctoritatis, quod formis dativi singularis et nominativi pluralis *νηί* et *νῆες* optime respondebant. Quapropter quae leguntur in Aeschyli et Euripidis canticis: Supp. 744: *δοριπαγεῖς δ' ἔχοντες κυανώπιδας | νῆας ἔπλευσαν ὧδ' ἐπιτυχεῖ κότῳ*, Iph. Aul. 254: *πεντήκοντα νῆας εἰδόμαν*, ea non tam formis epicis adscripserim, quam antiquioribus Atticis, praesertim cum prorsus similes voces abunde suppeditent; habes enim apud Thucydidem *νηίτης*, habes in inscriptionibus Atticis [57])

56) Contra v. 39 recte traditum est *καὶ ἑλειοβάται ναῶν ἐρέται*.
57) Cf. Rennerum l. c. p. 166.

προνήιον, habes in antiquiore lingua *λήιτος*[58]) profectum illud ex *λαός*; e quo postea descendit *ληιτουργός*, *λειτουργός*.[59]) Vides igitur Atticum esse *νῆας*, Atticum *ναός*, sed abhorrere ab hac dialecto *νάιος*, quod in diverbiis nonnunquam legitur. Hoc igitur numerabimus et explicabimus in formis Doricis.

§. 8.

De vocibus *κλῄς*, *κλῄω* [*κλείς*, *κλείω*] similibus, terminationibus *ῇς* [*εῖς*], *ῃ* [*ειν*], *ῃ* [*ει*].

Optime in vocabulis *κλῄς*, *κλῇθρον*, *κλῄω* ctt., in quibus utrum rectius scriberetur *η* an *ει*, multum disceptatum est, librorum manu scriptorum ambiguitatem compensavit et correxit grammaticorum certissima fides. Atque in codicibus quidem habemus:

κλῄς Aesch. Eum. 827. fr. H. 378. Soph. Oed. C. 1052. Tr. 1035. Eur. Bac. 448. Med. 1314. Tr. 493.

---

58) Cf. Et. M. p. 562. Moer. p. 252.

59) In his quoque vocabulis olim fuerat digamma. Ac de nominum *λαός* et *ναῦς* origine cf. Curt. Grundz. p. 325. et 281. Aedis autem nomen *ναός*, cuius digamma conspicitur in forma Aeolica *ναῦος*, tam prope et forma et significatione accedit ad verbum *ναίω*, i. e. *νάσ-jω* (cf. aor. *ἐνάσθην*), ut primam fuisse eius nominis formam *νασ-Fός* facile mihi persuaserim. Similiter sibilans ante spirantem eiecta est in genetivis *Ἀίδα-ο* ctt., qui orti sunt ex *Ἀίδα-σjο*, *Ἀίδα-jο*.

Fortasse etiam in adiectivo *ἵλαος* evanuit digamma. Radix enim huius vocabuli esse mihi videtur *is* (cf. Grundz. p. 359) quae continetur nomine *ἵμερος*, i. e. *ἰσ-μα-ρος*, cuiusque notio optandi, cupiendi, quam facile transire potuerit in benevolentiae significationem, vel Latini verbi cupiendi ostendit vis ac potestas quam obtinet in locutione „*cupere alicui*"; ergo e radice *is* descendit adiectivum quoddam **ἰσ-λός*, cuius ampliores formae sunt **ἵσ-λα-Fος*, *ἵλᾱος*, *ἵλᾰος*, ubi semper mansit longa vocalis *ῑ* mensura, et *ἱ-λα-ρός*, cuius *ῑ* paullatim correptum est (quemadmodum vox *ἴσος*, i. e. **FίσFος* ab Atticis pronuntiabatur *ἶσος*). Bene cum hac explicatione congruit Aeolum *ἴλλαθι*; quae vero traditur altera forma *ἔλλαθι*, eam nullam esse Ahrensius (de dial. Aeol. 58) mihi probavit.

κλῄω Aesch. Pers. 723. Sup. 956. Soph. fr. 635. Eur. Bac. 653. Hel. 977. Herc. F. 997. Rh. 304. Ph. 865.

ἐγκλῄω Soph. Ant. 501.

κλῇθρον Aesch. Sept. 396. Soph. OR. 1287.[60] 1294. Ant. 1186. Eur. Hel. 860. 1180. Herc. F. 332. 1029. Hip. 577. Iph. A. 149. 345. Iph. T. 99. 1304. Or. 1366. 1551. Ph. 114. 261.

κλῃδοῦχος Aesch. Sup. 291. Eur. Hip. 541. Iph. T. 131.

κλῃδουχεῖν Herc. F. 1288. Iph. T. 1463.

Contra diphthongus *ει* legitur in his versibus:

κλείω And. 502.

ἐγκλείω Hec. 1284.

ἀποκλείω Oed. R. 1388.

κλεῖθρον Soph. Oed. R. 1262. fr. 673. Eur. And. 951. Hel. 288. Hip. 808. Or. 1567. 1571. Ph. 64. 1058. fr. Er. II, 20.

Iam cum tanta sit librorum inconstantia cumque non verisimile videatur poetas vocabula haud ita augusta modo sic, modo aliter scripsisse sine certo quodam consilio, non mediocris momenti sunt, quae apud Photium ex optimo sine dubio antiquitatis fonte traduntur p. 168, 13: *κλῇσαι οἱ ἀρχαῖοι λέγουσιν, οὐ κλεῖσαι, καὶ κλῇδα· οὕτω καὶ οἱ τραγικοὶ καὶ Θουκυδίδης*, et in Crameri anecd. Oxon. 1, p. 224, 23: *κλείω. τοῦτο οἱ τραγικοὶ κλῄω λέγουσιν· καὶ οἱ πεζολόγοι διὰ τοῦ η· καὶ Θουκυδίδης.*[61] His igitur testimoniis multo plus tribuendum esse quam librariis, qui ut saepe suam scribendi consuetudinem in antiquorum verba intulerunt, quivis videt. Ergo hac quoque in re poetae tragici veterem rationem, quam recentiorum Atticorum morem sequi maluerunt; est enim hic diversarum formarum ordo et usus: prima forma *κληFίς* (lat. clavis), digammate eliso pronuntiari coepta est *κληΐς* (qua voce et Homerus utitur et Euripides antiquioris ille speciei praeter ceteros

60) M. *κλεῖθρον* (η superscr.); sed schol. legit *η*.

61) Adde Cram. anecd. 226, 6 *οἱ Ἴωνες κλῄω διὰ τοῦ η· καὶ Θουκυδίδης καὶ τραγικοί.*

amator), et vocali correpta κλῆϝς; ex hac demum voce simul ita profluxerunt et κλῄς et κλεῖς, κλείς, ut in litterarum quidem usu κλείς recentissima forma ante Euclidis aetatem latius patuisse non videatur.[62]) Similiter vero comparata esse κλῄω, κλῇθρον, κληδοῦχος non est quod demonstremus.

Prorsus idem evenit in substantivorum in -εύς nominativis pluralis, qui cum in fabularum manu scriptis raro scribantur -ῆς — inveni βασιλῆς Ai. 188. 390. βραβῆς El. 690. 709. Φωκῆς El. 1107. ἱππῆς Eur. Sup. 666. ἀριστῆς Eur. Phoen. 1226. — multo saepius -εῖς, non solum e Gregorii Cor. praecepto, qui p. 99. Τὰς ἀπὸ τῶν εἰς ευς, inquit, εἰς εις πληθυντικὰς εὐθείας διὰ τοῦ η γράφουσιν, ἱππῆς, βασιλῆς, Πλαταιῆς, sed e Thucydidis, Platonis, Aristophanis libris plane cognoscimus nominativos in ῆς illa aetate solos litterarum in usu fuisse, quapropter recentiores formas a poetis tragicis prorsus abiudicare nequaquam dubitamus. Ut e κληϝίς manarunt κλῄς et κλεῖς, κλείς, sic e βασιλῆες, i. e. βασιλέϝ-ες, aut per contractionem βασιλῆς aut vocali η correpta βασιλέες, βασιλεῖς. Apparet igitur nihil esse perversius quam scripturam ῇς, quae ea litterarum Graecarum aetate, ubi ῆς ex εῖς productione satis mira natum esse credebatur, nonnullis viris doctis, ut Brunckio, probabatur, commendata illa grammaticorum quorundam erroribus, velut Eustathii, qui ad Il. p. 50, 18. sic eam rem explicat: ἔθος τοῖς Ἀττικοῖς πολλάκις τὴν διὰ τοῦ ε καὶ ι δίφθογγον διὰ τοῦ η καὶ ι προάγειν, καὶ οὐ μόνον ἐν τῷ ἱερῇς καὶ βασιλῇς καὶ ἱππῇς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ῥημάτων.

Etiam terminationis έες, quae aetate sine dubio fere aequalis est alteri ῆς, pauca inveniuntur vestigia et apud Platonem Theaet. 169b Θησέες et apud Aeschylum Pers. 63:

62) Plane hunc ordinem convertunt veteres grammatici, utpote qui e formis volgaribus perperam ceteras studeant deducere; sic Greg. Cor. p. 100: τρέπουσι δὲ, inquit, τῆς ει διφθόγγου ἐν πολλοῖς τὸ ε εἰς η — οἷον κλεῖδα, κλεῖδα, κληΐδα.

τοκέες τ' ἄλοχοί θ' ἡμερολεγδόν in anapaestis, quos numeros quantopere adiuvet et expediat forma soluta, sponte perspicitur.[63]) Sed terminationem -*ῆες*, quae ipsa nonnunquam in codicibus occurrit metro plerumque repugnante, recte nunc editores commutant aut cum -*έες*: Pers. 580: *τοκέες τ' ἄπαιδες*, aut cum -*ῆς*: Ai. 959: *ξύν τε διπλοῖ βασιλῆς*; quippe quae forma illo tempore, ubi iam in -*ῆς* et -*έες* antiquitatis quaedam species et gravitas cernebatur, aeque obsoleta fuerit atque genetivi terminatio -*ῆος*, cuius praeter Solonis illa verba a Lysia excitata[64]) nullum in litteris Atticis reperitur vestigium ante Euripidem, quem non tam quid ipsa orationis natura et progressus postularet, subtili et liquido iudicio elegisse, quam quaesita quadam arte reconditissima quaeque congessisse iam veteres bene intellexerunt;[65]) apud hunc igitur in Iph. T. v. 436. legimus *λευκὰν ἀκτάν, Ἀχιλῆος | δρόμους καλλισταδίους.*[66])

In verborum plusquamperfectis duplicem libri habent terminationem: *η* et *ειν*, in persona I; legimus enim

ᾔδη Ant. 18.[67]) Oed. R. 433.[68]) El. 1115. Eur. Hip. 404. Rh. 952.

ᾔδειν Ant. 448. 1185. OC. 948. Eur. Cyc. 649. Tr. 655.

Atque posteriores quidem locos si consideramus:

Ant. 448: *ᾔδειν· τί δ' οὐκ ἔμελλον; ἐμφανῆ γὰρ ἦν.*
El. 1185: *ὡς οὐκ ἄρ' ᾔδειν τῶν ἐμῶν οὐδὲν κακῶν.*
OC. 948: *ἐγὼ ξυνῄδειν χθόνιον ὄνθ' ὃς οὐκ ἐᾷ.*
Cy. 649: *πάλαι μὲν ᾔδειν σ' ὄντα τοιοῦτον φύσει.*
Tr. 655: *παρεῖχον· ᾔδειν δ' ἁμὲ χρῆν νικᾶν πόσιν* —

63) Aperte falsum est *ἀολλέες* Philoct. 1469: *χωρῶμεν δὴ πάντες ἀολλέες.*

64) Cf. not. 49. — 65) Cf. §. 2. p. 198.

66) Iph. A. 1056. ipsa numerorum ratio pro *πεντήκοντα κόραι Νηρῆος* substitui iussit *Νηρέως*, quod post Seidlerum omnes receperunt editores.

67) Laur. A. habet *ᾔδειν*, sed *ᾔδη* legisse scholiastam manifestum est ex eius glossa: *ἀντὶ τοῦ ᾔδεα.*

68) In Laur. A legitur *ᾔιδει* superscripto *ν*.

mirum est ubique in locum vocis *ᾔδειν*, quippe quae nunquam posita sit ante vocalem, licere alteram formam *ᾔδη* substituere; certissime autem utra sit praeferenda intellegimus e veterum grammaticorum testimoniis, qui in antiquioris linguae usu solum plusquamperfectum in *η* fuisse diserte explanateque docent. Sic enim Eustathius 1946, 22: *παραδίδωσι γὰρ* inquit *Ἡρακλείδης ὅτι Ἀττικοὶ τοὺς τοιούτους ὑπερσυντελικοὺς ἐν τῷ ἦτα μόνῳ περατοῦσιν, ᾔδη λέγοντες καὶ ἐνενοήκη καὶ ἐπεποιήκη. καὶ οὕτω φησὶ Παναίτιος ἔχειν τὰς γραφὰς παρὰ Πλάτωνι· καὶ Θουκυδίδης δὲ κέχρηται τῷ τοιούτῳ Ἀττικῷ ἔθει.*[69]) Quae certissima auctoritas utique vincere debet librorum ambiguitatem, praesertim cum optime ea lex congruat non solum cum Aristophanis, Thucydidis, Platonis consuetudine, sed cum ipsa illarum formarum origine. Etenim quoniam plusquamperfecti formae compositae sunt e perfecti stirpe et radicis *ἐς*, quae inest in verbo substantivo *εἰμί*, imperfecto *ἔσ-α* (cf. lat. er-am), fieri non potuit quin antiquissimae formae quales exstant cum in universa dialecto Ionica[70]) tum in Homeri carminibus: *ἐ-τεθήπ-εα* Od. ζ 167. *ἐ-πεπήγ-εα* (lat. pe-pig-eram) more legitimo contraherentur in *ἐτεθήπη*, *ἐπεπήγη*. Porro consentaneum est alterius personae terminationem esse *εας*, *ης*. Quamquam huius personae unum tantummodo exstat apud poetas tragicos exemplum:

Ant. 447: *ᾔδης τὰ κηρυχθέντα μὴ πράσσειν τάδε;* ubi in La. est *ᾔδεις*. — In tertia denique persona, quae proprie exibat in *εε* et *εεν*, deinde his vocalibus contractis in *ει* et *ειν*,[71]) poetae Homeri insistentes vesti-

---

69) Cf. praeterea Moer. p. 173. Et. M. 419, 10. 28.

70) Cf. Apollon. Dysc. de adv.: *τὸ ᾔδειν παρ' Ἴωσιν λεγόμενον ᾔδεα, ἐπεποιήκειν ἐπεποιήκεα, καὶ πάντα τὰ τούτοις ὅμοια.*

71) Cf. Greg. Cor. p. 121: *καὶ τὸ ᾔδειν ἀντὶ τοῦ ᾔδει, καὶ ἐτετύφειν ἀντὶ τοῦ ἐτετύφει Ἀττικόν· χρῶνται γὰρ ἐπὶ τῶν ὑπερσυντελικῶν τοῖς πρώτοις προσώποις ἀντὶ τῶν τρίτων.*

giis [72]) solius metri ratione habita *ει* collocant ante consonas, *ειν* ante vocales: [73])

Philoct. 1010: *ὃς οὐδὲν ᾔδει πλὴν τὸ προσταχθὲν ποιεῖν.*
Ion. 1361: *ᾔδει δὲ θνητῶν οὔτις ἀνθρώπων τάδε.*
Ion. 1187: *κοὐδεὶς τάδ' ᾔδειν· ἐν χεροῖν ἔχοντι δέ..*

Quae praeterea in uno Sophoclis versu invenitur, et ne hoc quidem satis tuta, tertia persona *ᾔδη*, OR. 1525, ubi in cod. La. scriptum est *ᾔδη*, ea in dialecto Dorica usitata et legitima est, in Homeri carminibus Aristarcho sane probata,[74]) a vetustioribus Atticis utique aliena — vix ullum enim eius formae reperias certum exemplum —, a recentioribus, apud quos ita scribi Choeroboscus[75]) testatur, fortasse ad reliquarum formarum *ᾔδη*, *ᾔδης* similitudinem iterum ficta. Prorsus vero perversa est Elmsleyi opinio,[76]) neque *ᾔδει* neque *ᾔδειν* neque *ᾔδη*, sed adiecto *ν ἐφελκυστικῷ* *ᾔδην* scribendum videri, quae coniectura plane nulla nititur aut codicum aut grammaticorum aut certae analogiae auctoritate.

Sed quam caute ac circumspecte his in rebus adhibenda sint ea grammaticorum testimonia quae non aperte ad poetarum tragicorum vel certe ad antiquiorum scriptorum orationem pertineant, manifestum est in indicativi medii altera persona; quae in codicibus ita tantum non semper exit in *ῃ*, ut in suspicionem ea scriptura vocari vix possit, nisi gravissimam movissent dubitationem, quae tradidit Greg. Cor. p. 118: *'Αττικῶς*, inquit, *ἐκφέρεται διὰ τῆς ει διφθόγγου τῶν παθητικῶν ὁριστικῶν τὰ δεύτερα πρόσωπα, ὡς τὸ „ζηλωτὸς ἔσει" ἀντὶ τοῦ ἔσῃ.*[77])

---

72) Cf. Il. Ψ 691: *Ἑστήκειν· αὐτοῦ γὰρ ὑπήριπε φαίδιμα γυῖα.*

73) Tertiae personae formae *ᾔδει* et *ᾔδειν* caussa fuisse videntur, cur etiam in ceteris personis paullatim existeret diphthongus *ει*.

74) Eust. p. 419, 24.

75) Choerob. 1287: *τὸ ᾔδη ἐγὼ τῆς παλαιᾶς Ἀτθίδος ἐστί, τὸ δὲ ᾔδη ἐκεῖνος τῆς νέας Ἀτθίδος ἐστίν.*

76) ad Acharn. 35.

77) Adde Eust. 1723, 20. Suid. s. v. *ἅπτεσθαι*. Schol. ad Aristoph. Ran. 40.

Ac profecto in comoediae usum eam terminationem cecidisse ex Aristophanis cod. Rav. intellegimus in quo saepenumero ita scriptum est. Quapropter primus Brunckius Dawesii auctoritatem secutus in medii futuris revocavit diphthongum: φανεῖ ctt.; praesentia addidit Porsonus. At unde petita sunt ista grammaticorum praecepta? A comicis poetis exempla sua se sumpsisse aperte profitentur Eustathius [78]) et Choeroboscus, cuius verba postea adscripturi sumus; ab oratoribus proficiscitur, nisi fallor, Gregorius; haec enim in Isocratis or. V. (Philipp.) §. 69. (Steph. p. 96 A) legimus: „οὐ γὰρ μόνον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἔσει ζηλωτός, ἀλλὰ καὶ σὺ σαυτὸν μακαριεῖς." Aliam autem esse comicorum et oratorum orationem, aliam tragicorum, iterum iterumque cognovimus. Quod vero Porsonus [79]) ad grammaticorum fidem confirmandam adiecit: duarum formarum optionem si Attici habuissent, quid potius eos agere debuisse quam ut diversis contractionis rationibus adhibitis indicativum discernerent a coniunctivo, alteri tribuentes ει, ῃ alteri, id a linguae legibus plane abhorret. Neque enim pro accuratissima illa sententiarum Graecarum structura unquam confundi poterant indicativus et coniunctivus, neque adeo anxie vitatur duarum formarum similitudo — ut in his ipsis temporibus verba in -άω utique scribuntur τιμᾷ ctt. sive indicativo opus est sive coniunctivo; — neque omnino, idque summum est, libera illa optio erat quam fingit Porsonus. Non verum est, quod illi statuunt, recentissimis demum saeculis per errorem quendam pro ει substitutum esse ῃ, sed e prima forma τύπτε-αι, i. e. τύπτε-σαι necessario factum est τύπτηι (quod iam in Homeri carminibus interdum occurrit); e τύπτηι demum, sive τύπτῃ, correpta vocali natum est τύπτει, sicut e κληίς κλείς. Antiquiorem ergo hac quoque in re servaverunt formam poetae tragici, recentiorem utpote in sermone cotidiano usitatam adsci-

78) l. c. ὡς καὶ ἐν τοῖς τοῦ κωμικοῦ πέφηνεν.
79) Praef. ad Hecub. p. 4.

verunt oratores et poetae comici. Recentissima denique aetate cum multa alia, v. c. ἐλαία, ναός, tum terminationem η ab antiquissimis scriptoribus recuperaverunt ac redintegrarunt, ει non reliquerunt nisi in tribus verbis: βούλει, οἴει, ὄψει.

Restat ut breviter commemoremus Choerobosci praeceptum, quod quoniam non prorsus integrum est, pro nostra sententia afferre noluimus. Legimus in Bekk. Anecd. III, p. 1290. haec: οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐπὶ τῶν βαρυτόνων καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης συζυγίας τῶν περισπωμένων τὸ τρίτον πρόσωπον τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστῶτος δεύτερον ποιοῦσι παθητικόν, οἷον τύπτω τύπτεις τύπτει τύπτομαι τύπτει Ἀττικῶς διὰ τῆς ει διφθόγγου· καὶ πάλιν ὡς ἀπὸ τοῦ βούλω βούλεις βούλει γίνεται βούλομαι βούλει Ἀττικῶς διὰ τῆς ει διφθόγγου, ὡς παρὰ Μενάνδρῳ·

βούλει Κνήμων εἰπέ μοι.

καὶ πάλιν ποιῶ ποιεῖς ποιεῖ ποιοῦμαι ποιεῖ Ἀττικῶς διὰ τῆς ει διφθόγγου· πάντως δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοῦτο ποιοῦσιν· ἀλλὰ ἀκολουθοῦσι καὶ οἱ πεζολόγοι· ἐπεὶ οἱ τραγικοὶ τοῦτο οὐ ποιοῦσιν, ἀλλ' ἀκολουθοῦσι τοῖς κοινοῖς. Verba πάντως δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοῦτο ποιοῦσιν: ἀλλὰ ἀκολουθοῦσι καὶ οἱ πεζολόγοι, quoniam sic a scriptore profecta esse non possunt, Reisigius[80] hac fretus occasione medela sane gravissima efficere studuit ut illa non solum inter se melius cohaererent, sed cum ceteris grammaticorum praeceptis ab omni parte congruerent: lacuna nimirum interposita inter τοῦτο ποιοῦσιν et ἀλλὰ ἀκολουθοῦσι extremam paragraphum contendit non pertinere ad hoc praeceptum, sed ad aliam quamlibet rem, quam exponi desitam esse opinatur his fortasse verbis: οὐ μόνον οἱ κωμικοὶ τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλὰ ἀκολουθοῦσι καὶ οἱ πεζολόγοι ctt. At quis ad extremum lacunae remedium decurrerit, si ulla relinquitur lenioris emendationis

80) Praef. ad Oed. Col. p. 22.

spes? Melius sane, opinor, et librorum scripturae et scriptoris sententiae consulemus si pro πάντως δὲ οἱ Ἀθηναῖοι scribemus πάντως δὲ οἱ κωμικοί; sic et Choerobosci oratio bene procedit: „τύπτει *non solum poetae comici dicunt — etsi horum praeter ceteros ea lex est — sed etiam prosae scriptores: una ars tragica aliam sequitur rationem*" neque reliqui grammatici pugnant; hi enim, qui mos est Atticistarum, ab Aristophane et oratoribus Atticismi normam petunt; ille idem facit, sed unam adiungit exceptionem. At hoc quidem utut est, recentiorem et volgarem terminationem ει contra omnem librorum auctoritatem poetis tragicis propter ea obtrudendam esse grammaticorum praecepta quae de universa dialecto Attica, comicorum inprimis et oratorum, dicta sint, non disertis et expressis verbis tragicorum spectare consuetudinem significentur, pernego.

§. 9.

De singulis quibusdam nominum et verborum formis: -οισι, -αισι [-ησι]; -ατο.

Terminationum οισιν et αισιν usus tam frequens et notus est cum apud omnes poetas Graecos tum in Aeschyli Sophoclis Euripidis fabulis, ut de his copiosius disserere nullo modo opus sit. Multum nimirum numerorum elegantiam adiuvit breviorum et longiorum formarum varietas, quae illa aetate etsi in ipso vitae cotidianae usu dudum exstinctae erant, a Platone poetarum illo multis in rebus imitatore interdum usurpabantur, in inscriptionibus usque ad Euclidem archontem scribi solitae sunt.[81]) Sed ob eam ipsam rem, quod vel in his terminationibus antiquitatis quaedam species et gravitas cernebatur, formam etiam vetustiorem ησιν in fabulis Atticis nisi in sententiis epici coloris ac splendoris plenis non feremus. Nam etsi minime ignoramus, hanc quoque formam pro artissima illa

81) Vide Renner l. c. p. 211 sq.

quam supra exposuimus cum dialecto Ionica necessitudine in inscriptionibus Atticis interdum occurrere, v. c. C. I. I. 71, col. 6. 5—10: *τοῖσι μύστησιν καὶ τοῖς ἐπόπτησιν* ctt.:[82]) apud poetas certe epica quadam eam splendere vi ac specie locupletissimus est testis Aristophanes, qui quotiescunque terminatione *ησιν* utitur, vaticinia utique vatumque gravitatem imitatur: Equit. 197—200:

Ἀλλ' ὁπόταν μάρψῃ βυρσαίετος ἀγκυλοχήλης
γαμφηλῇσι[83]) *δράκοντα κοάλεμον αἱματοπώτην,*
δὴ τότε Παφλαγόνων μὲν ἀπόλλυται ἡ σκοροδάλμη,
κοιλιοπώλῃσιν δὲ θεὸς μέγα κῦδος ὀπάζει.

Av. 867: (*εὔχεσθε*) *ὄρνισιν Ὀλυμπίοις καὶ Ὀλυμπίῃσι*
πᾶσι καὶ πάσῃσιν.
Av. 978: *αἰετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεαι...*
P. 1064: *οἵτινες ἀφραδίῃσι θεῶν νόον οὐκ ἀΐοντες...*

Num igitur veri simile est sine certo quodam consilio formam vetustissimam a poetis tragicis adhibitam esse? Iam in his Aeschyli Sophoclis Euripidis versibus libri optimi habent *ησιν*:

Aesch. Prom. 727: *ἐχθρόξενος ναύτῃσι, μητρυιὰ νεῶν.*[84])
Sept. 460: *πύλαισι Νηΐστῃσι προςβαλεῖν λόχον.*
Sept. 603: *ναύτῃσι θερμοῖς καὶ πανουργίᾳ τινί.*
Pers. 189: *τεύχειν ἐν ἀλλήλῃσι. παῖς δ' ἐμὸς μαθών* ctt.[85])
Ag. 654: *ναῦς γὰρ πρὸς ἀλλήλῃσι Θρῄκιαι πνοαὶ | ἤρεικον.*
Choeph. 569: *τί δὴ πύλῃσι τὸν ἱκέτην ἀπείργεται;*
Eumen. 706: *οὔτ' ἐν Σκύθῃσιν οὔτε Πέλοπος ἐν τόποις.*
Soph. El. 1141: *ἀλλ' ἐν ξένῃσι χερσὶ κηδευθεὶς τάλας.*

---

82) Cf. Renner l. c. p. 164 sq.

83) Cf. Il. *N*. 200: *μετὰ γαμφηλῇσιν ἔχοντα.*

84) Eust. p. 560, 19. tradidit *ναύταισιν*. Ceterum quod v. 6 M. habet: *ἀδαμαντίναις πέδῃσιν ἐν ἀρρήκτοις πέτραις*, aperte falsum est.

85) Pers. 460. ubi volgo legebatur *πέτρῃσι*, in M. est *πέτροισι*. Omnino quam saepe a librariis propter soni similitudinem confundantur *αισι*, *οισι*, notum est.

fr. 499: λεπτῆς ἐπὶ ῥοπῆσιν ἐμπολὰς μακράς.[86])
Phil. 1457 (anap.): κρᾶτ' ἐνδόμυχον πληγῆσι νότου (ἐτέγχθη).
Ant. 589 (cant.): δυςπνόοις ὅταν | Θρῄσσῃσιν ἔρεβος ὕφαλον ἐπιδράμῃ πνοαῖς.
Ant. 984 (c.): τράφη θυέλλῃσιν ἐν πατρῴαις | Βορέας.
fr. 795 (c.): Βουθοίη Δρίλωνος ἐπὶ προχοῇσιν ἐνάσθη.
Eur. Tr. 1117 (c.): μέλεα πάθεα *τρωῇσιν, Musgr. ῥοῇσιν.

Haec si consideraveris, iure primum miraberis quid sit quod quaesitior illa et magnificentior forma in nullo legatur Aeschyli cantico, apud Euripidem reconditae antiquitatis amatore non inveniatur nisi in uno versu eoque aperte corrupto? Tum autem in omnibus eis locis quos exscripsi quidnam insit sive artis epicae simile sive singularis consilii plenum prorsus non assequor. Nam simpliciter in plerisque et tranquille procedit diverbii oratio; cantica vero Sophoclis summo sane nitent splendore et spiritu, sed lyrico illo et ad sollemnem Pindari maiestatem multo propius accedenti quam ad epicam poesim; Pindarus autem quamvis multis carmina sua illustret vocabulis vocabulorumque formis mere Ionicis, nusquam utitur dativis in ῃσιν exeuntibus.

Accedit quod mirum quantum hac ipsa in re peccavit librariorum sive incuria e recentiorum temporum pronuntiatione qua ει, αι, οι, η non multum discrepare solebant, orta, sive nimis diligens formarum Homericarum imitatio; saepissime profecto praeter eos locos quos attulimus in nonnullis codicibus inveniuntur σμερδνῇσι,[87]) ῥίζῃσιν,[88]) ζεύγλῃσι,[89]) ἄλλῃσι,[90]) δεσποσύνῃσι,[91]) ctt.; ut omittamus

86) Meinekius et Dindorfius recte emendaverunt ἐπὶ ῥιπαῖσιν. — Pro λεπτῆς omnes ut par est restituunt λεπταῖς.
87) Prom. 355. apud Eust. p. 579, 20.
88) Prom. 365. G. Lips. 1.
89) Ibid. 463. Lips.
90) Ibid. 774. Vit. Vind. 3.
91) Pers. 587. Vit.

quam facile in illis quoque locis plerumque explicetur error e litterarum antecedentium vel sequentium natura (v. c. *Ληίστῃσι, ἀλλήλῃσι, πληγῇσι, Θρῄσσῃσιν*). — Quae cum ita sint, similiter iudicamus de terminatione *ῃσιν* atque §. 7. iudicavimus de genetivo *νηός*: poetas tragicos in una requievisse forma antiquiore ideoque graviore: *-αισι*, *ναός*, vetustiorem ac paene oblitteratam *ῃσι*, *νηός* vitasse.[92]

In verborum optativis terminationem *-ατο* (quam non ad loquendi facultatem expediendam e *-ντο* factam sed ex *-αντο* natam esse nunc quidem constat) secundum solam metri commoditatem substitui pro volgari terminatione *-ντο*, nullo singulari consilio ac vi, sponte ex Aeschyli et Sophoclis exemplis, in quibus admodum pauca aliquantum habent ponderis et dignitatis, apparebit:

Sept. 552: *ἢ τᾶν πανώλεις παγκακῶς τ' ὀλοίατο.*
Pers. 360: *δρασμῷ κρυφαίῳ βίοτον ἐκσωσοίατο.*[93]
Pers. 369: *ὡς εἰ μόρον φευξοίαθ' Ἕλληνες κακόν.*
Pers. 451: *φθαρέντες ἐχθροὶ νῆσον ἐκσωζοίατο.*
Sup. 754: *εἰ σοί τε καὶ θεοῖσιν ἐχθαιροίατο.*
Choeph. 484: *κτιζοίατ'· εἰ δὲ μή, παρ' εὐδείπνοις ἔσῃ.*
Sup. 695 (cant.): *μοῦσαν θείατ' ἀοιδοί.*[94]
Soph. OR. 1274: *ὀψοίαθ', οὓς δ' ἔχρῃζεν οὐ γνωσοίατο.*[95]
Ai. 842: *πρὸς τῶν φιλίστων ἐκγόνων ὀλοίατο.*
OC. 44: *ἀλλ' ἵλεῳ μὲν τὸν ἱκέτην δεξαίατο.*
OC. 945: *κἄναγνον οὐ δεξοίατ' οὐδ' ὅτῳ γάμοι* ctt.
OC. 602: *πῶς δῆτά σ' ἂν πεμψαίαθ', ὥστ' οἰκεῖν δίχα;*
OC. 921: *οὐδ' ἄν σ' ἐπαινέσειαν, εἰ πυθοίατο.*
El. 211: (cant.) *μηδέ ποτ' ἀγλαΐας ἀπονναίατο.*

---

92) Ne quis etiamnunc Atticorum *αισιν* ex Ionum *ῃσιν* ortum esse existimet vel *ῃσιν* ex *αισιν*: utrumque profectum est ab antiquiore forma *ᾱισι*, alterum correpta vocali *ᾱ*, alterum mutata in *η*.

93) Sic recte Blomfieldius pro *ἐκσωσαίατο*.

94) Ingeniosa Hermanni coniectura pro *θεαί τ'*.

95) Inauditam codicum scripturam *ὀψαίατο* excusari irae excandescentia M. Seiffertus mihi non probabit.

Non autem hanc terminationem alienam esse a dialecto Attica praeter grammaticorum [96]) et inscriptionum [97]) testimonia aperte demonstrant Thucydides, qui in plusquamperfecto potissimum faciliore illa forma utitur, et Aristophanes,[98]) qui aeque ac tragici poetae et Homerus [99]) optativum ea terminatione ad numerorum rationem reddit accommodatiorem; ipsa scilicet illorum vocabulorum natura utpote iambica (δεξοίατο, ὀλοίατο) optime quadrat in trimetri iambici ordinem, a canticorum metris adeo abhorret, ut apud Aeschylum et Sophoclem inter XIV eius terminationis exempla II sint canticorum, diverbiorum XII, apud Pindarum unum eiusmodi exstet verbum μεμναίατ' fragm. 292. Bö. 70. Bgk. (Mo. p. 489).

CAPUT III.

DE VOCIBUS EPICIS ET DORICIS.

Absolutis vocabulis Atticis antiquioribus, de quibus, cum non raro inter se pugnarent librorum fides et grammaticorum auctoritas, copiosius interdum disserendum erat, transgrediamur ad formas epicas quae dicuntur; quo quidem nomine omnes comprehendimus eas formas in dialecto Attica non usitatas, quae quoniam in Homeri carminibus inveniuntur, ex his sumptae esse si non debeant, at possint. Haec autem verba quia et metri ratione pleraque ab omni artis criticae suspicione defenduntur et unam dumtaxat omniumque fere communem requirunt explicationem, brevius nunc singula enumeraturi sumus; de universa omnium for-

96) Cf. Moer. p. 154.

97) e. c. Rangabé 90, 250: ἐτετάχατο.

98) Apud Aristophanem haec habemus: Eq. 662. γενοίαθ'. N. 1199. ὀφειλοίατο. Av. 1147. ἐργασαίατο. Lys. 42. P. 209. αἰσθανοίατο.

99) Homerus in optativo solis his utitur formis.

marum peregrinarum ratione et condicione extrema hac disputatione pauca adiciemus. Hoc tantum commemoro Euripidis me exempla numero paene infinita nunc quidem non allaturum esse nisi si ad Aeschyli et Sophoclis orationem explicandam ex his quoque aliquid redundaturum sperem utilitatis; accuratius vero me collaturum ea quae Pindarus similia dixit; quantum enim Euripides, ut iam saepius significavimus, singulari quodam quaesitarum et plane peregrinarum vocum studio adductus ab ea norma quam Aeschylus et Sophocles constituerant recessit, tantum ad tragoediae usum illustrandum valet poesis lyricae similitudo.

Iam primum enumeramus

§. 10.
Voces non contractas,

quae etsi ex parte apud Atticos quoque olim fuisse in usu debent, illa tamen aetate sine dubio adeo in ipsa hominum lingua evanuerant ut non iam viderentur ex antiquiore tempore esse servatae, sed peregrinitatis utique prae se ferrent speciem. Quo in numero ἀείρω, ἀεικής, ἀείδω, φάος, ῥέεθρον ita universae poesi Graecae probata sunt, ut haec praeter formas volgares αἴρω, αἰκής, ᾄδω, φῶς, ῥεῖθρον et in canticis et in diverbiis nullo interposito nisi metri discrimine usurparentur. Habes igitur

ἀείρω Ag. 1525. (anap.) Pers. 661. (cant.) Sept. 759. (c.) Trach. 216. (c.) Ant. 418 (div.).
ἀεικής Prom. 97. (a.) 525. (d.) 1042. (a.)
ἀείδω Ag. 16. (d.) 708. (c.) ἐπαείδω Ag. 1021. (c.)
ἀοιδή Eum. 944. (a.) Ag. 979. (c.) Ant. 883. (d.)
ἀοιδός et φάος saepissime inveniuntur.
ῥέεθρον Agam. 210. (c.)[100]) Pers. 497. (div.) OC. 687. (c.) Ant. 105. (c.) 1124. (c.)

100) Dindorfius in hoc loco aperte corrupto Porsonum secutus scripsit ῥείθροις.

Ceterum in omnibus his vocabulis littera spirans olim eiecta est. Ac de verbi ἀείρω radice σϜερ cf. Grdz. p. 318., de adiectivi ἀεικής rad. jικ Grdz. p. 587.; ἀείδω antiquissimis temporibus pronuntiatum esse ἀϜείδω perspicimus e voce Boeot. ἀϜυδός;[101]) ῥέεθρον (ῥέϜεθρον) aperte descendit e rad. ῥυ, quae manifesta est in adiect. verb. ῥυτός; in nominum φάος autem (i. e. φάϜος, Aeol. φαῦος) et φῶς usu et discrimine poetae imitantur Homerum; hic scilicet sicut φόως non usurpat nisi in accusativo et nominativo, in ceteris casibus adhibet φάος, sic illi vocabuli φάος omnibus utuntur formis, vitant nominis φῶς casus obliquos φωτός et φωτί.

Solis canticis anapaestisque accommodata sunt

ἀίσσω OC. 1499. Tr. 843. (contra διᾴσσει OR. 208 (c.)[102])

Ἀίδης, quod tam saepe praeter formam volgarem Ἅιδης in canticis legitur, ut singula persequi longum sit. Etiam in hoc nomine digamma olim fuisse (quod sponte ad radicem Ϝιδ: ἈϜίδης nos ducit) diu intellectum est.

ἄεθλον, proprie ἄϜεθλον,[103]) Tr. 506.

ἀέκων (ἀϜέκων)[104]) Supp. 40. ἀεκούσιος Tr. 1263 (an.).

ἀέλιος, Lacon. ἀβέλιος[105]) OC. 1245. Ant. 100. 809.[106]) Sed sicut Pindarus pro sola numerorum condicione et ἀέλιος dixit (v. c. Ol. VII, 58.) et ἅλιος (Nem. VII, 73), ne tragici quidem poetae alteram formam ἅλιος spreverunt;

---

101) Cf. Ahrens. d. d. Aeol. p. 171.

102) Pers. 492. cum in cod. M. traditum sit ἴησ', recte Dindorfius reiecta scriptura volgari ἧιξ' scribit ἴησ'. Qui vero unus restat locus diverbiorum, Eur. Hec. 31: Ἑκάβης ἀίσσω, σῶμ' ἐρημώσας ἐμόν, in hoc, quoniam diverbiorum sola est forma ᾄσσω, non dubito quin restituendum sit ἀνᾴσσω.

103) Cf. Curt. Grundz. p. 224.

104) ibid. p. 126.

105) Cf. Ahrens. de dial. Dor. 48.

106) Sine dubio mendosum est Soph. fr. 772. Ἠελίοιο κτείρειε ἐμέ; quod Brunckius sic emendavit: ἥλιος οἰκτείρειέ με.

cf. Eumen. 926. Tr. 96. 835, ubi summa iniuria Dindorfius correpta prima syllaba scripsit ἀέλιον.

Ποσειδάωνα Tr. 502. metro commendatur pro codicis Laur. scriptura Ποσειδῶνα: ἢ Ποσειδάωνα τινάκτορα γαίας. Oed. C. 1493: ἐναλίῳ Ποσειδαονίῳ θεῷ cf. Pind. Nem. V, 37: γαμβρὸν Ποσειδάωνα. Ol. VI, 29. P. IV, 45. ctt.

ἀδελφεά, i. e. ἀδελφεϜ-jα, e quo ἀδελφ-ή similiter ortum est atque δένδρον e δένδρεον, i. e. δένδρεϜ-ον: OR. 160. OC. 535. ἀδελφεός Sept. 974.[107]) Quorum vocabulorum gravitas et sollemnitas vel ex eo apparet quod Pindarus spretis vocibus volgaribus his solis formis utitur.

ὀκριόεσσα (i. e. ὀκριο-Ϝετ-jα) Sept. 300.

στονόεσσα Pers. 1053. OR. 186. στονόεντα Ant. 1145.

αἱματόεντας Sup. 1045. αἱματόεσσα Ag. 698. Ch. 468.

ἁλμιόεντα Sup. 844. ex Hermanni coniectura.

ἀνεμοέντων Ch. 592. ἀνεμόεσσα Tr. 953. ἀνεμόεν Ant. 354.

νιφόεντος OR. 473.

πτερόεσσα OR. 509.

μαρμαρόεσσα Ant. 610.

Adiectiva in εος et οος exeuntia quamvis et in canticis et in diverbiis inveniantur, minime tamen utriusque generis eadem est ratio atque condicio: in canticis scilicet sive unam efficit syllabam illarum vocum terminatio sive re vera binae et audiuntur et metro exprimuntur syllabae, utique exstat diaeresis quae vocatur; contra in diverbiis e diversa numerorum natura diversa effloruit scriptio. Habemus enim diaeresis et pronuntiatae et scriptae exempla haec in canticis:

OC. 1051: θνατοῖσιν, ὧν καὶ χρυσέα...

El. 510: παγχρυσέων δίφρων.

OR. 158: εἰπέ μοι, ὦ χρυσέας τέκνον Ἐλπίδος, ἄμβροτε Φάμα.

107) Sept. 576. librorum scriptura: καὶ τὸν σὸν αὖθις πρόςμορον ἀδελφεόν aperte mendosa est.

ibid. 187: *ὧν ὕπερ, ὦ χρυσέα θύγατερ Διός...*
Ant. 102: *ἐφάνθης ποτ', ὦ χρυσέας | ἁμέρας βλέφαρον.*

In quibus exemplis tria illa quae extremo loco posui altera splendent poesis et epicae et lyricae similitudine: correpta vocali ῠ; cf. Pind. Pyth. IV, 4: *ἔνθα ποτὲ χρῠσέων Διὸς αἰετῶν πάρεδρος.*

Contractio pronuntiatur, non scribitur in his versibus: Soph. fr. 479, 3: *χαλκέοισι κάδοις δέχεται*, et ibid. v. 7: *γυμνὴ χαλκέοις ἅμα δρεπάνοις*, in systemate anapaestico.

Nullum vero neque in fabularum canticis neque in poetarum lyricorum carminibus reperias vestigium scripturae *χρυσοῦς, χαλκοῖς*, quae forma volgaris a carminum melicorum maiestate longe abhorret.

Contra in diverbiis pronuntiatio et scriptio plane inter se ita respondent, ut prorsus absit synizesis elegantia. Habes igitur

Sept. 434: *χρυσοῖς δὲ φωνεῖ γράμμασιν Πρήσω πόλιν.*
El. 711: *χαλκῆς ὑπαὶ σάλπιγγος ᾖξαν· οἱ δ' ἅμα...*
OC. 1591: *χαλκοῖς βάθροισι γῆθεν ἐρριζωμένον.*
Ant. 699: *οὐχ ἥδε χρυσῆς ἀξία τιμῆς λαχεῖν;*
Tr. 683: *χαλκῆς ὅπως δύσνιπτον ἐκ δέλτου γραφήν...*
Soph. fr. 767: *χρυσῇ μακέλλῃ Ζηνὸς ἐξαναστραφῇ.*

Choeph. 686: *νῦν γὰρ λέβητος χαλκέου πλευρώματα.*
Ant. 430: *ἔκ τ' εὐκροτήτου χαλκέας ἄρδην πρόχου..*
Tr. 556: *θηρός, λέβητι χαλκέῳ κεκρυμμένον.*
Tr. 1099: *δεινῆς Ἐχίδνης θρέμμα, τόν τε χρυσέων...*
Soph. fr. 429: *καὶ πλῆρες ἐκπιόντι χρύσεον κέρας.*
ibid. 731: *ἐρρηξάτην ἐς κύκλα χαλκέων ὅπλων.*

Eodem pertinet Tr. 769: *χιτὼν ἅπαν κατ' ἄρθρον· ἦλθε δ' ὀστέων...*

Prorsus eadem est condicio ac distributio nominum *νόος, ῥόος*, et eorum adiectivorum quorum altera pars est *νόος, ῥόος, ζόος, σόος, πλόος, πνόος, σκόος.* Habemus enim

Tr. 844: προςέβαλε, τὰ δ' ἀπ' ἀλλοθρόου; cf. antistrophae v. 855. ἀπέμολε πάθος οἰκτίσαι. Quo in versu malo synizesin statuere sane haud ita volgarem sed poetarum lyricorum consuetudine optime confirmatam, quam cum Erfurdtio et Dindorfio inferre formam contractam ἀλλόθρου in canticis plane inauditam.

Secuntur pronuntiatae diaeresis in canticis exempla satis multa: νόος Phil. 1209. νόον Prom. 163. ἁμαρτίνοος Sup. 542. πρόνοον ibid. 969. κουφονόων Ant. 343. 617. δορυσσόοις Sept. 125. ἀντιπνόους Ag. 149. ἀδυπνόων El. 480. δυςπνόοις Ant. 587. μιξοθρόου Sept. 331. δύςθροον Pers. 941. 1077. πολυθρόοις Sup. 820. δαμοθρόους Ag. 1409. φυσίζοον Sup. 585; — in anapaestis: ἀλλοθρόοις Sup. 973. οἰωνόθροον Ag. 56; — in diverbiis: νόον Choeph. 742. ῥόον Pers. 746. δορυσσόον Sup. 182. 985. πυρπνόου Prom. 371. πυρπνόον Sept. 493. 511. διάπλοον Pers. 382. καλλιρρόου P. 201. ὀρεσκόου Sept. 532.

Denique contractio scripta est in his anapaestorum et diverbiorum versibus: παράνους Ag. 1455 (anap.). κουφόνουν Prom. 383. φαιδρόνους Ag. 1229. ἀντίπνουν Prom. 1087. (an.[108]) ἔκπλουν Pers. 385. δημόθρους Ag. 883. 938. 1413. ἀλλόθρουν Ag. 1200.

Similis observatur lex in genetivi terminatione έων, quae etsi sine dubio cum in omnibus linguae Graecae dialectis tum apud Atticos olim exstiterat, quin pauca vestigia omnibus temporibus reliquit,[109]) propter ceteras terminationes εα, εος, εϊ melius in hoc genere quam in formis Atticis numeratur. Etiam haec igitur in canticis, sive

---

108) Iniuria igitur Porsonus et Hermannus formam non contractam poetis tragicis magis probatam rati Prom. 917. distractam revocarunt formam πυρπνόον pro librorum scriptura πύρπνουν.

109) τειχέων, ὀρέων nonnunquam in Xenophontis libris inveniuntur; quin ἀνθέων semper mansisse distractum grammatici docent. cf. Koen. ad Greg. Cor. p. 380. Apud Aristophanem haec legimus exempla gravitate lyrica epicave insignia: Nub. 279. ὀρέων; Av. 744. 749. 1374. μελέων; Av. 908. 972. ἐπέων; Ran. 1531. ἀχέων; Vesp. 615. βελέων.

unam efficit syllabam sive distinetur, plena significatur scriptura; [110]) in diverbiis pro numerorum commoditate et linguae Atticae consuetudine aut relinquitur distracta aut contrahitur.

Retinet autem suam utraque syllaba vim ac mensuram in his canticorum et anapaestorum locis:

λεχέων Prom. 895. Ag. 51. (anap.) Ant. 630. Tr. 514. βρετέων Sept. 96. ἐντελέων Ag. 105. [111]) δυςμενέων Sept. 234. εὐγενέων Soph. fr. 583ª. μελέων Pers. 992. ἐτέων Ai. 1185. ξιφέων Ant. 820. (anap.) ἐπέων ibid. 1134. ὀρέων OR. 1108. Ant. 1131. βελέων Ai. 1213. Phil. 1151. 1205. ἀχέων Sup. 14 (a.). Ag. 1558 (a.). El. 159. 852. ἀλγέων Sept. 368. Phil. 827. τειχέων Sept. 88. [112]) στεφέων ib. 101. στηθέων ib. 563. νεικέων ib. 941. ἀχθέων ib. 948.

Coalescunt vocales εω per synizesin in his vocibus:

σακέων Sept. 160. φαρέων ibid. 329. στηθέων ib. 865. (an.) βρετέων Sup. 430. νεικέων Ag. 151. Ai. 718. Ant. 111. ἐγχέων OC. 699. Ant. 975. ἑλκέων Phil. 697. πελαγέων Ai. 703. Ant. 966.

In diverbiis quattuor inveni genetivos in έων:

τευχέων Eum. 742. ἀνθέων El. 896. — τειχέων Sup. 475. et ἑρκέων Ai. 1274. in eo habenda sunt numero, quem commemoravimus not. 109; constat enim in volgari quoque oratione formam τειχέων praelatam esse formae contractae τειχῶν.

Paullo aliter comparati sunt horum substantivorum nominativi, quippe qui sane in diverbiis fere semper contrahantur, in canticis praeter formam solutam non spernant contractam. In qua ipsa re poetis tragicis viam muniverunt lyrici poetae, qui pro varia numerorum natura modo in-

---

110) Perperam Dindorfius Sup. 551. in carmine mel. pro ὀρῶν scripsit ὀρῶν; ὀρέων certe scribendum erat.

111) In M. est ἐκτελέων.

112) Dindorfius scripsit τάφρων.

citatam eligunt terminationem $\overline{εα}$, modo alteram $\overline{η}$. cf. Pind. Ol. II, 83: πολλά μοι ὑπ' ἀγκῶνος ὠκέα βέλη ἔνδον ἐντὶ φαρέτρας. Iam apud Aeschylum et Sophoclem haec leguntur terminationis $\overline{εα}$ exempla:

βέλεα Pers. 269. OR. 205. πάθεα Sup. 111. Eum. 497. El. 210. OR. 1330. ὄρεα OR. 208. ἤθεα Prom. 184. ἄχεα Sept. 973. Ch. 419. ἄκεα Eum. 506. ἐναγέα Sup. 123.

In diverbiis unum invenitur βρέτεα Sup. 463.

Multo rariores sunt terminationes εος, εϊ, εα accusativi: Sept. 833. ὦ μέλαινα καὶ τελεία γένεος Οἰδίπου τ' ἀρά.

Sept. 937: νείκεος ἐν τελευτᾷ.

Sup. 885: βρέτεος ἄρος ἄτα.

Tr. 883: τάνδ' αἰχμὰν βέλεος κακοῦ ξυνεῖλε.[113]

Tr. 815: κύματ' ἐν εὐρέϊ πόντῳ βάντ' ἐπιόντα τ' ἴδῃ.

Cf. Pind. Ol. VIII, 33: τείχεος, ἦν ὅτε νιν πεπρωμένον ctt.

Pyth. XI, 24: ἢ ἑτέρῳ λέχεϊ δαμαζομέναν.

Denique etiam in verborum numero nonnulla inveniuntur diaeresis exempla:

Prom. 542: Ζῆνα γὰρ οὐ τρομέων...

Pers. 64: τείνοντα χρόνον τρομέονται. (anap.)

Sept. 78: θρέομαι φοβερὰ μεγάλ' ἄχη.

Sup. 110: τοιαῦτα πάθεα μέλεα θρεομένα δ' ἐγώ.[114]

Pers. 512: ποθέουσαι ἰδεῖν ἀρτιζυγίαν. (anap.)

Sup. 117. 128: ἰλέομαι μὲν Ἀπίαν.

Soph. Tr. 635: παραναιετάοντες, οἵ τε μέσσαν ctt.

Quae diaeresis etsi quam maxime accommodata est ad numeros dactylicos et anapaesticos, non certam tamen ac definitam contineri metri rationibus regulam, ex his ipsis exemplis cognoscimus. Quod si ita est, mirum non videbitur quod nonnunquam ita usurpantur vocales $\overline{εω}$, $\overline{εου}$, ut per synizesin ε delitescat:

Ag. 146: ἰήιον δὲ καλέω Παιᾶνα.[115]

113) Cf. Aristoph. Nub. 278. (cant.) βαρυαχέος.

114) In vocabulo θρέομαι omnino nunquam fieri contractionem iam veteres perspexerunt.

115) Dindorfius scripsit ἐπανακαλῶ.

Choeph. 970: *ἰδεῖν θρεομένοις..*

Ai. 424: (*ἔπος*) *ἐξερέω μέγ' οἷον οὔ τινα* ... quo in versu quod Dindorfius Porsonum maxime et Elmsleyum secutus scripsit *ἐξερῶ*, nequaquam probaverim. Minime enim alienam esse eam synizesis elegantiam ab arte tragica, optime ex eo apparet quod Ag. 1493: *ἀσεβεῖ θανάτῳ βίον ἐκπνέων* aliter scribi omnino non potest.

Ceterum hanc quoque diaeresin tragoediae cum poesi lyrica esse communem vix est quod commemorem; cf. Isthm. I, 68: *ψυχὰν Ἀίδᾳ τελέων.* Ol. VI, 78: *ναιετάοντες ἐδώρησαν θεῶν κάρυκα.*

Quam vero Porsonus et Dindorfius in illos locos intulerant contractionem Ionicam, ne haec quidem — ut hoc statim adiungam — a lyrica et tragica poesi abhorret. Legimus enim

Prom. 122: *τὴν Διὸς αὐλὴν εἰσοιχνεῦσιν* (an.); immo etiam in diverbiis Prom. 645: *ἀεὶ γὰρ ὄψεις ἔννυχοι πωλεύμεναι.* Homerica scilicet verba et quae in cotidiana vitae lingua prorsus abessent, formam quoque adsciverunt Homericam. cf.

Od. ζ 157: *λευσσόντων τοιόνδε θάλος χορὸν εἰσοιχνεῦσαν.*
ι, 120: *οὐδέ μιν εἰσοιχνεῦσι κυνηγέται, οὔτε καθ' ὕλην*··
β, 55: *οἱ δ' εἰς ἡμέτερον πωλεύμενοι ἤματα πάντα..*

Pindarus autem in precandi formulis non raro utitur voce *δέκευ*, e. c. Ol. IV, 8. *Οὐλυμπιονίκαν δέκευ.* cf. Ol. V, 3. XIII, 65. Pyth. VIII, 5.[116)]

§. 11.

De formis productis quae dicuntur: *μοῦνος*, *ξεῖνος*, similibus.

Pergimus ad ea vocabula quorum plenae formae ex Homeri et reliquorum poetarum carminibus tam notae et

116) Cf. Aristoph. Eq. 560. 585. *μεδέων*; ib. 763. Lys. 834. *μεδέουσα*; P. 53. *ὑπερηνορέουσιν.* — Av. 978. *γενήσεαι.* — P. 1099. *φράζεο.* — Eq. 1015. 1030. *φράζευ.*

quasi poetarum linguae propriae ac peculiares factae erant, ut nulla interposita singulari caussa sola numerorum opportunitas modo hanc modo illam formam commendaret.

Ac μοῦνος, qua voce Homerus sola utitur pro volgari μόνος,[117] his legitur in locis diverbiorum:

Ai. 1276: ἐρρύσατ' ἐλθὼν μοῦνος.

El. 531: τὴν σὴν ὅμαιμον μοῦνος Ἑλλήνων ἔτλη (θῦσαι).

OR. 304: σωτῆρά τ', ὦναξ, μοῦνον ἐξευρίσκομεν.

OR. 1418: χώρας λέλειπται μοῦνος ἀντὶ σοῦ φύλαξ.

OC. 875: (ἄξω βίᾳ) κεἰ μοῦνός εἰμι, τόνδε, καὶ χρόνῳ βραδύς.

OC. 991: ἓν γάρ μ' ἄμειψαι μοῦνον ὧν σ' ἀνιστορῶ.

OC. 1250: ἀνδρῶν γε μοῦνος, ὦ πάτερ, δι' ὄμματος...

Ant. 308: οὐχ ὑμὶν Ἅιδης μοῦνος ἀρκέσει.

Ant. 508: σὺ τοῦτο μούνη τῶνδε Καδμείων ὁρᾷς.

Ant. 705: μή νυν ἓν ἦθος μοῦνον ἐν σαυτῷ φόρει.

Tr. 273: ὁθούνεκ' αὐτὸν μοῦνον ἀνθρώπων δόλῳ | ἔκτεινεν.

Tr. 1209: καὶ μοῦνον ἰατῆρα τῶν ἐμῶν κακῶν.

fr. 426: εὔφημος ἴσθι μοῦνον ἐξορμωμένη.

Vides igitur μόνος formam volgarem et legitimam adhiberi ubicunque possit adhiberi, similiter atque ἀεί: μοῦνος, ut αἰεί, ubi numerorum gratia debeat usurpari. Quod vero Kuehlstaedt[118]) detexisse sibi visus est, μοῦνος non dici nisi cum vehementiore quodam animi affectu, id in multos sane forte fortuna cadit locos — quamquam non minorem profecto numerum inveneris ubi in eodem rerum statu et condicione legatur μόνος — non cadit in Tr. 273. OC. 991. fr. 426, ubi nulla est mentis concitatio vel perturbatio. Hoc unum licet contendere, quod ex ipsis illis versuum sedibus quas per mensurae necessitatem obtinet ea vox,

117) μοῦνος per epenthesin quae vocatur natum esse videtur e μόνϜος, ut γούνατα e γόνϜατα; radicem autem μον nescio an comparari liceat cum verbis μινύω, minus (Grundz. p. 300); cuius radicis prima forma μαν conspicitur in lat. voce „man-cus“, sanscr. „man-âk“ *parum, paullum*; gr. μει-ί-ων.

118) l. c. p. 104.

sponte effloruit, semper in voce *μοῦνος* inesse vim quandam et quasi accentum, qui delitescere eam et obscurari non sinat; quo fit ut nunquam invenias locutionem *οὐ μοῦνον ἀλλὰ*, sed ubique *οὐ μόνον ἀλλά*; apparet enim exquisitioris et a communi hominum consuetudine alienae formae locum minime esse ubi nulla cernatur eius vocis vis ac momentum. Quod aperte confirmatur ceteris huius vocabuli exemplis e canticis et anapaestis excerptis:

El. 153: *οὔτοι σοι μούνᾳ, τέκνον, | ἄχος ἐφάνη βροτῶν.*
Tr. 959: *τὸν Διὸς ἄλκιμον γόνον | μοῦνον εἰςιδοῦσ' ἄφαρ.*
Phil. 183: *κεῖται μοῦνος ἀπ' ἄλλων.*
El. 119: (*λεύσσετε*) *τὴν βασιλίδα μούνην λοιπήν.*

Prorsus similiter statuendum est de adiectivo *ξεῖνος*,[119] quod in his legitur Sophoclis versibus:

OC. 33: *ὦ ξεῖν', ἀκούων τῆςδε τῆς ὑπέρ τ' ἐμοῦ* ctt.
ibid. 49: *πρός νυν θεῶν, ὦ ξεῖνε, μή μ' ἀτιμάσῃς.*
ibid. 856: *ἐπίσχες αὐτοῦ, ξεῖνε.*
ibid. 1096: *ὦ ξεῖν' ἀλῆτα.*
ibid. 1119: *ὦ ξεῖνε, μὴ θαύμαζε.*
El. 675: *τί φής, τί φής, ὦ ξεῖνε;* ib. 1119: *ὦ ξεῖνε, δός νυν..*
OC. 1014: *ὁ ξεῖνος, ὦναξ, χρηστός· αἱ δὲ συμφοραὶ | αὐτοῦ πανώλεις.* fr. 153: *ἐν Ἄργει ξεῖνος ὢν οἰκίζεται.* Praeterea legitur in Laur. A. OC. 927: *ξεῖνον παρ' ἀστοῖς ὡς διαιτᾶσθαι χρεών.*

Ex hac ipsa exemplorum collatione tria facile cognoscuntur: primum *ξεῖνος*, ut *μοῦνος*, nunquam fere legi nisi ubi metri ratione commendetur; porro in adloquendi plerumque usurpari formulis; denique in tribus eis locis ubi non exstat adlocutio, oppositione quadam maiorem effici vim vocis *ξεῖνος*; opponuntur scilicet inter se OC. 1014. ipse hospes sanctissimus et miserrima eius fortuna; fr. 153. hospitium et civitas; OC. 927. hospes et cives.

119) *ξεῖνος* per productionem suppletoriam quam dicunt natum esse e *ξένϜος* ostendunt tituli quidam, in quibus legimus *ΞένϜων*, *πρόξενϜος*, cf. Rennerum l. c. p. 171.

Iam cum tanta sit huius vocis cum vocabulo μοῦνος similitudo, adeo offendit viros doctos unus ille versus OC. 927, ubi numerorum nulla adest necessitas, ut nunc quidem in plerisque editionibus scriptum invenias ξένον. At recte Hermannus ad Eur. Iph. T. 798. observavit fieri posse praeter illam metri necessitatem, ut orationis numeri atque elegantia plenam requirerent formam, initio potissimum versuum, velut in ipso illo Iphigeniae loco:

ξεῖν', οὐ δικαίως τῆς θεοῦ τὴν πρόσπολιν | χραίνεις, ubi insequente distinctione tenuius illud ξέν', quippe quod per se omni careret pondere, plane quasi evanescere debebat. Iam si unam statuimus iuste exceptionem, cur tam graviter recusemus alteram? Vehementer Ellendtius [120]) vituperat Kuehlstaedtium, qui hunc Sophoclis versum cum illo loco Euripidis comparare ausus sit; sed quod ipse contra contendit, oppositionem non posse firmamento esse formae epicae, utpote quae neque impediat elisionem pronominum, inprimis σέ et τὰ σά, et ipsam formam ξένος admittat in tribus Sophoclis versibus:

OR. 817: ᾧ μὴ ξένων ἔξεστι μηδ' ἀστῶν τινα | δόμοις δέχεσθαι.

El. 975: τίς γάρ ποτ' ἀστῶν ἢ ξένων ἡμᾶς ἰδὼν ctt.

Tr. 187: καὶ τοῦ τόδ' ἀστῶν ἢ ξένων μαθὼν λέγεις;

non id quidem argumentum certissimum mihi videtur. Primum enim, id quod saepius significavimus, in universa hac disputatione si quid aliter exprimi potuit, non ideo statuendum est debuisse aliter exprimi. Quid enim? vidimus fere semper ξεῖνος scriptum in adloquendi formulis; legitur tamen unum vocis ξένος exemplum prorsus eodem modo positum quo in illo Iphig. versu ξεῖνος: OC. 1206: μόνον, ξέν', εἴπερ κεῖνος ὧδ' ἐλεύσεται: num igitur quia ξεῖν' in Iphigeniae illo loco constat non esse necessarium, mutandam censebimus librorum scripturam? Tum autem non plane eadem est trium istorum versuum ubi opponun-

120) In lex. Sophocl. s. v. ξένος.

tur ξένοι et ἀστοί, condicio, atque huius versus de quo disputamus, OC. 927, si quidem verba ξένοι ἢ ἀστοί ita in formulae usum abierant ut nihil omnino significarent nisi ampliorem quandam vocum οὐδείς vel τίς explicationem; in hoc vero Oedipi loco ξεῖνος et ἀστοί non componuntur tantummodo, sed cum summa sententiae vi opponuntur; qua in re ne id quidem neglegendum est, quod vox ξεῖνον pariter atque apud Euripidem ξεῖν' primam tenet versus sedem, ubi rectissime Hermannus observavit ad augendam et exprimendam vocis vim multum valere formam plenam.

Apparet igitur hac quoque in voce, id quod antea animadvertimus in vocabulo μοῦνος, poeticae formae elegantiam a Sophocle non adhiberi nisi ubi aut numerorum aut orationis commendetur commoditate, ita tamen adhiberi, ut ex ipsa vocis collocatione vis quaedam efflorescat et gravitas forma rariore digna. Idemque cadit in versus melicos et anapaesticos:

OC. 174: ὦ ξεῖνοι, μὴ δῆτ' ἀδικηθῶ.

ibid. 530: ὦ ξεῖν'· αὗται δὲ δύ' ἐξ ἐμοῦ μὲν ctt.

ibid. 518: χρῄζω, ξεῖν', ὀρθὸν ἄκουσμ' ἀκοῦσαι, quod cur Hermannus vocet durius et invenustum, recte miratur Ellendtius, quando quidem antistrophae versus 530. productam commendat formam vel contra librorum auctoritatem.

OC. 184: τόλμα ξεῖνος ἐπὶ ξένης.[121])

Sed admodum memorabile est quod neque ab Aeschylo, in cuius fabulis unum omnino exstat huius formae exemplum:

Sept. 942 (cant.): ὁ πόντιος ξεῖνος ἐκ πυρὸς συθεὶς | σίδαρος, neque ab Euripide praeter unum illum locum quem modo tractavimus, in diverbiis usurpatur vox ξεῖνος; neuter vero utitur vocabulo μοῦνος neque in canticis neque in diverbiis, nisi quod compositum legimus apud Aeschylum μούνωψ, Prom. 804: γρῦπας φυλάξαι, τόν τε μουνῶπα στρατόν.

---

121) Recte Bothius restituit ξένης pro librorum scriptura ξείνης a librario ad similitudinem vocis antecedentis ξεῖνος accomodata.

Qua ex re quam subtile fuerit quamque elegans Sophoclis in versuum et orationis numeris disponendis iudicium bene perspicitur; eandem vero consideratam eligendi diligentiam in ceteris quoque eisque non paucis rebus et admirati sumus et mox admirabimur.

Quoniam duobus exemplis, de productarum harum vocum usu et delectu quid sentiremus copiosius exposuimus, brevius licebit cetera adiungere huius generis vocabula, praesertim cum perpauca inveniantur cum illis ab omni parte conferenda.

Atque γούνατα [122]) etsi dicitur a nuntio OC.1607:

ῥίγησαν, ὡς ἤκουσαν· ἐς δὲ γούνατα
πατρὸς πεσοῦσαι κλαῖον,

minime tamen nuntiorum narrationum esse solarum proprium ac peculiare, optime cognoscitur si non e Sophoclis et Aeschyli fabulis, in quibus perraro legitur vox γόνυ, at e multis locis Euripidis, qui ita utitur vocabulis γονάτων γόνασιν et γουνάτων γούνασιν, ut cum utraque in precandi plerumque locutionibus magna cum gravitate et commotione animi dicantur, nullum inter breviorem et longiorem formam intercedat nisi mensurae discrimen.

Secuntur δουρικλύτοις Pers. 85. (c.) δουρικμῆτι Choeph. 365.[123]) (c.) δουρίπηχθ' Sept. 278. (d.) δουρίληπτον Ant. 894.[124]) (d.) δουριάλωτον Ai. 211.[125]) (a). Quod compositorum genus cum omnino non sit consuetudine volgari receptum, sed si non Homericam, at poeticam spiret magnificentiam, facile etiam formam adsciscit poetarum propriam.

In solis canticis haec leguntur:

δούρατι [126]) Phil. 722.

---

122) γούνατα est γόνϜατα, γονυ-ατα; cf. lat. genu.
123) Sic Blomfieldius scribi iussit pro δορικμῆτι.
124) In Laur. A. est δορίληπτον.
125) Certissima Brunckii emendatio.
126) δούρατι ortum esse e δόρϜατι ipse nomin. δόρυ ostendit.

κούρα Sept. 148. OC. 180. *κουροβόρῳ* Ag. 1512.[127])
νούσων Sup. 684.[128])
οὔρειος Ant. 352. *οὐρεσιβώτας* Ph. 1148.
εἰνάλιος Ant. 346.[129]) Quod vero Ai. 565. olim scribebant *ἀλλ' ἄνδρες ἀσπιστῆρες, εἰνάλιος λεώς*, melius nunc trimetrorum elegantia quid postulet spectantes scribere solent *ἐνάλιος*.
εἰνόδιος in anapaestis fragm. Soph. 480[130])

καὶ πῦρ ἱερόν, τῆς εἰνοδίας | Ἑκάτης ἔγχος,

eo minus nos offendet quo facilius quam gratae acceptaeque sint eiusmodi formae numeris anapaesticis et dactylicis, cum ex ipsa horum vocabulorum natura, tum ex eo apparet quod similes voces, ut *εἱλίσσω*[131]), *καταπνείω*, apud Aeschylum non inveniuntur nisi in anapaestis et dactylis:

Prom. 138: *τοῦ περὶ πᾶσάν θ' εἱλισσομένου* —
ibid. 1085: *εἱλίσσουσι· σκιρτᾷ δ' ἀνέμων.*[132])
ibid. 1092: *αἰθὴρ κοινὸν φάος εἱλίσσων.*[132])
Ag. 105: *ἐντελέων· ἔτι γὰρ θεόθεν καταπνείει.*[133])
Ch. 622: *πνείονθ' ἁ κνώφρων ὕπνῳ.*[134])

Singularis quaedam vox et quae non tam universo debeatur poetarum usui, quam certo cuidam Sophoclis consilio, est *εἰν*:[135])

---

127) *κούρα* per prod. suppl. natum esse e *κόρσα* Curtius in Studiorum Gramm. vol. I. p. 250 luculenter docuit.

128) Dindorfius pro *νούσων* Atticam restituit formam *νόσων*.

129) In cod. est *ἐνάλιος*.

130) Traditum est *ἐνοδίας*.

131) *ἑλίσσω* et *εἱλίσσω* proprie pronuntiata esse *Ϝελίσσω* et cognata vox *Ϝελύω* et lat. volvo ostendit.

132) In libris legitur *ἑλισσομένου, ἑλίσσων*.

133) *πνείω* non crediderim simpliciter productum esse e *πνέω*, i.e. *πνέϜ-ω*; fortasse olim exstitit *πνεύ-jω* e quo descendit et *πνέϜω* et *πνείω*.

134) Sic recte Heathius pro *πνέονθ'*.

135) Locativus *ἐν-ί* per epenthesin factus est *εἰνί, εἰν*, per apocopam *ἐν*.

Ant. 1241: τέλη λαχὼν δείλαιος εἰν Ἅιδου δόμοις.

Quam particulam summa multi iniuria in suspicionem vocaverunt utpote ab omni reliqua arte tragica alienam; quis est enim quin videat totam huius locutionis formam consulto accommodatam esse ad Homericam illam formulam omnibus Graecis notissimam εἰν Ἀίδαο δόμοισιν?

Denique in hexametro legi formam epicam admodum raram εἰρύω[136]) Tr. 1034: τὸν φύτορ' οἰκτείρας ἀνεπίφθονον εἴρυσον ἔγχος, non mirum est.

Iam cum in diverbiis Aeschylus nulla usus sit huiusmodi forma, Sophocles praeter vocabula in omni poesi frequentissima μοῦνος, ξεῖνος, γοῦνατα et composita poetica nihil novaverit, iure, opinor, Hermannus ἐξεκείνωσεν Pers. 761. commutari iubet cum ἐξερήμωσεν; iure pro κεινόν Tr. 495. substituunt κενόν; iure Phil. 251. reiecerunt οὔνομα, qua coniectura Triclinius versum aperte mendosum:

οὐδ' ὄνομ' οὐδὲ τῶν ἐμῶν κακῶν κλέος

sanare sibi visus erat. Denique ὑπείροχον Prom. 428. Tr. 1096. trimetros aperte corrumpit.

§. 12.

De singulis vocabulis epicis.

Sunt pauca terrarum et gentium nomina:

Θρῇξ, Θρῇσσα, Θρῄκιος; Μηλίς, Μηλιάς, Μηλιεύς;

Ἀσιῆτις Pers. 61. (a.) quae epice quam Attice poetae Attici pronuntiare maluerint. Cuius rei hanc fuisse caussam, ne adhibitis nominibus Doricis — quae in volgarem Atheniensium usum venerant — ad cotidianum hominum sermonem nimis accederet tragoediae oratio, bene observavit Hermannus.[137]) Quamquam non ipsos invenisse hoc discrimen poetas tragicos, sed accepisse a poetarum lyri-

136) ἐρύω proprie est Fερύω.

137) Praef. ad Eur. Bacch. p. 7.

corum usu, qui eas voces e carminibus epicis sumpserunt, ex eo verisimile est, quod cum apud ceteros tum apud Pindarum non Doricas invenimus formas ipsorum illorum locorum in consuetudine volgari proprias, sed voces Ionicas e poesi epica ductas; cf. Pyth. IV, 205: *φοίνισσα δὲ Θρηικίων ἀγέλα ταύρων.* Ita fit ut etiam Aristophanes, qui cotidianam plerumque pronuntiationem sequitur, in canticis melicis praeferat formam epicam; v. c. Ran. 681: *δεινὸν ἐπιβρέμεται | Θρηκία χελίδων,* contra Acharn. 136: *χρόνον μὲν οὐκ ἂν ἦμεν ἐν Θρᾴκῃ πολύν.*

In eodem numero collocandum est *τιήρας* Pers. 662, quae vox a volgari Atheniensium consuetudine aliena multo magis decet tragoediae gravitatem quam quae in cotidiano hominum usu erat *τιάρα.*[138]

Sed a nominum terminatione utique abest species Ionica; recte igitur e duobus diverbiorum locis, Agam. 577. et Choeph. 1046. editores removerunt *Τροίην* et *Ἀργείην.*

Secuntur nonnulla vocabula quae cum ipsa in omnem poesis usum recepta essent, propter diversam numerorum opportunitatem tragicis quoque poetis vehementer probata sint:

πτόλις Aeschylus et Euripides prout metri ratione commendari videbatur, dixerunt pro *πόλις*; non ita Sophocles, qui ne in canticorum quidem maiore libertate ea voce utitur.

Item horum duorum poetarum proprium est *πολιήτης*, forma epica vocis *πολίτης*, iam a poetis iambographis, ut Simonide,[139] usurpata, Aeschylo et Euripidi non probata nisi in carminibus melicis:

Pers. 556: *τόξαρχος πολιήταις.*

Eur. El. 119: *κικλήσκουσι δέ μ' ἀθλίαν | Ἠλέκτραν πολιῆται.*

138) Dindorfius volgares praetulit voces *Ἀσιᾶτις* et *τιάρα.*

139) Cf. Athen. p. 573 D.

Hip. 1126: ὦ ψάμαθοι πολιήτιδος ἀκτᾶς.

πολλός Ant. 86: οἴ μοι, καταύδα· πολλὸν ἐχθίων ἔσῃ.

Tr. 1196: πολλὴν μὲν ὕλην τῆς βαθυρρίζου δρυὸς κείραντα, πολλὸν δ' ἄρσεν' ἐκτεμόνθ' ὁμοῦ ἄγριον ἔλαιον, eo facilius in tragoediam Atticam translatum est quo usitatiores apud Athenienses ceteri erant casus ab hoc nominativo derivati: πολλοῦ, πολλῷ, πολλοί.

μέσσος[140]) legitur et in canticis: OC. 1247. Tr. 635. et in nuntiorum narrationibus:

Ant. 1223: τὸνδ' ἀμφὶ μέσσῃ περιπετῆ προςκείμενον.

ibid. 1236: ἤρεισε πλευραῖς μέσσον ἔγχος.

frag. 239: εἶτ' ἦμαρ αὔξει μέσσον ὄμφακος τύπον; nam de hoc quidem loco etsi certum et indubitatum iudicium facere non licet, nihil tamen obstat quominus hunc quoque a nuntio dictum esse suspicemur.

τόσσος[141]) et ὅσσος in solis canticis:

Pers. 862: ὅσσας δ' εἷλε πόλεις.[142])

Ai. 185: τόσσον ἐν ποίμναις πίτνων.

Ph. 509: ἀθλ' ὅσσα μηδεὶς τῶν ἐμῶν τύχοι φίλων; quod quo iure Dindorfius Porsonum secutus commutaverit cum pronomine οἷα, non video, si quidem neque sententiarum connexui obstat librorum scriptura, neque numerorum rationibus; trimeter enim ille iambicus cum non sit diverbii sed cantici chorici, ne severiores quidem Atticistas iure offenderit vox epica et lyrica. Cf. Pind. Pyth. I, 13: ὅσσα δὲ μὴ πεφίληκε Ζεύς. Ol. VI, 58: Ἀλφεῷ μέσσῳ καταβάς.

κεῖνος et ἐκεῖνος nullo significationis discrimine ita usurpari ut, nisi aut metri commoditas aut versus elegantia commendare videatur formam breviorem ex epica poesi in omnibus carminum generibus receptam, poetae praeferant

---

140) μέσσος assibilando et assimilando factum esse e μέθjος apparet e voce lat. medius, scr. madhjas.

141) τόσσος natum est e τότιος, cf. lat. tot, toti-dem.

142) Ag. 140. pro τόσσων περ εὔφρων Dindorfius ingeniose coniecit ὅσσων παρ' εὐφρόνων.

formam Atticam *ἐκεῖνος*, inter omnes nunc satis constat. Quod si ita est, vix quisquam dubitaverit duos Sophoclis locos qui ab illa lege ingenti exemplorum multitudine confirmata recedant, ad eam normam emendare: El. 427, ubi pro *πέμπει με κείνη* certe scribendum est *πέμπει μ' ἐκείνη*, et Ai. 1303:

δώρημα κείνῳ 'δωκεν 'Αλκμήνης γόνος,

quem versum rectius sic scribi: *δώρημ' ἐκείνῳ* ctt. praeterea docet locus simillimus Tr. 603:

δώρημ' ἐκείνῳ τἀνδρὶ τῆς ἐμῆς χερός.[143])

Sed aliud est, vocabula in omni poesi usitatissima pro sola numerorum ratione distribuere ac disponere, aliud vocem admodum raram praeter poesim epicam et ob eam ipsam rem singulari quadam vi per se praeditam in orationem immiscere. Quare non probaverim quod Dindorfius secundum unum locum ubi bene confirmatur scriptura *ἱρός*, ceteros poetarum versus ita commutat ut ubicunque *ἱερός* in medio versu positum est, pro eo substituat ad tribrachum vitandum *ἱρός*. Neque enim verisimile est forte fortuna e tot huius vocabuli exemplis unum servasse veram et genuinam scripturam, cetera omnia a librariis esse corrupta, et tanta versuum multitudo restat ubi tribrachorum molestiam removere ne Dindorfio quidem contigerit, ut liceatne alteram partem intactam relinquere, commutare pro libero arbitrio alteram, valde dubium sit. Omnino autem non sine certo consilio in uno illo versu, OC. 16, formam epicam Sophocles usurpasse videtur. Quis est enim quin in hac verborum magnificentia et granditate:

χῶρος δ' ὅδ' ἱρός, ὡς ἀπεικάσαι, βρύων
δάφνης, ἐλαίας, ἀμπέλου· πυκνόπτεροι δ'
εἴσω κατ' αὐτὸν εὐστομοῦσ' ἀηδόνες,

ipse sentire videatur deorum praesentiam et loci sanctitatem, quem Antigona non sine metu quodam ac religione audeat intrare? Huius igitur versus elegantiam exstinguit, qui

143) Cf. Dindorfii not. ad Ai. 1303.

quod eius proprium esse debeat, id ad solam metri normam revocans ubique in poetae orationem quamvis simplicem interdum omnisque gravitatis expertem infert.

Similiter iustum modum transgressus esse videtur Dindorfius in brevibus praepositionum formis, ἄν praesertim et κάτ et πάρ, disponendis. Nam quod anapaestos ita vitare studet in trimetris iambicis, recte agit, opinor, quippe quae lex in eos versus ubi eiusmodi composita in libris tradita sunt bene quadret:

Eum. 768: τοῖς τἀμὰ παρβαίνουσι νῦν ὁρκώματα.
Ag. 305: πέμπουσι δ' ἀνδαίοντες ἀφθόνῳ μένει.
Ag. 1599: ᾤμωξεν, ἀμπίπτει δ' ἀπὸ σφαγῆς ἐμῶν.
Trach. 335: αὐτοῦ γε πρῶτον βαιὸν ἀμμείνασ', ὅπως.

Idem valet de tetrametro trochaico Pers. 163.

Sed tribrachos quoque quod removere conatur restituendis formis brevioribus, nimis saevit in codicum memoriam qui bis tantummodo in eiusmodi condicione apocopam ostendunt:

Pers. 807: οἷ σφιν κακῶν ὕψιστ' ἐπαμμένει παθεῖν.
Ch. 841: μόρον δ' Ὀρέστου καὶ τόδ' ἀμφέρειν δόμοις;[144]

in his autem versibus bene explicatur rarior praepositionis forma e summa illa gravitate quae inest in Darii vaticinio et Aegisthi simulato dolore.

Ceterum hoc adiungimus, in duobus vocabulis inde ab Homeri aetate apocopam legitimam fuisse: in κατθανεῖν et ἀντέλλειν (ἀντολή), quibus in verbis brevior praepositionis forma ita cum ipsa stirpe coaluit ut paene una et simplex vox exstitisse videretur. In canticis vero etiam praeter composita praepositionis apocopa fit; habes igitur

ἀμμένει El. 1397. Tr. 528. 649. ἐπαμμένει Prom. 605. OC. 1718.[145])

ἀμμεμίξεται Pers. 1052.

144) Phil. 883: κἀμπνέοντ': ἀνώδυνον βλέποντα κἀμπνέοντ' ἔτι non est καὶ ἀναπνέοντα ut arbitratur Ellendtius, sed καὶ ἐμπνέοντα.

145) Sic Hermannus scripsit pro ἐπιμένει.

ἀμβόασον Pers. 572. *ἀμβόαμα* Ch. 34. *ἄμβασις* OC. 1070.

ἀμπέμπων Ch. 382. *ἀμπνοάς* Ai. 416.

ἀντρέπειν Ant. 1275. *ἀνστάσεις* El. 138.

ἀγκαλέσαιτ' Ag. 1021. *ἄγκρισιν* Eum. 365.[146])

ἄμ πεδιήρεις Pers. 566. *ἄμ πέτραις* Sup. 350.

παρβασία Sept. 743.[147]) *παρβατός* Sup. 1049.

πὰρ λίμναν Tr. 637.[148])

Praeterea aliud quoddam nonnunquam in fabulis Graecis legitur praepositionum genus a volgari sermone plane alienum: *ὑπαί, διαί, καταί, παραί*, qui locativi cum ab antiquissima sine dubio aetate exstitissent, temporum decursu magis magisque exolescentes ex oratione pedestri plane exstinguebantur, artis poeticae consuetudini propter mensurae commoditatem satis commendabantur, ita tamen ut solum *ὑπαί* ex Homeri carminibus in omnem poetarum usum transiret,[149]) rarius usurparetur *παραί*, *διαί* ne Homero quidem probaretur. Unde fit ut *ὑπαί* in diverbiis quoque tragoediarum inveniatur, *διαί* non legatur nisi in canticis, *καταί* et *παραί* paucis relinquantur compositis e vetustissima poesi traditis. Habemus igitur

ὑπαί Ag. 892: *λεπταῖς ὑπαὶ κώνωπος ἐξηγειρόμην..*

Eum. 417: *Ἀραὶ δ' ἐν οἴκοις γῆς ὑπαὶ κεκλήμεθα.*

Ant. 1035: *τῶν δ' ὑπαὶ γένους | ἐξημπόλημαι..*

El. 711: *χαλκῆς ὑπαὶ σάλπιγγος ᾖξαν.*

Ag. 944: *ἀλλ' εἰ δοκεῖ σοι ταῦθ', ὑπαί τις ἀρβύλας | λύοι.*

Ch. 615: (cant.) *Σκύλλαν, ἅτ' ἐχθρῶν ὑπαὶ φῶτ' ἀπώλεσεν.*[150])

---

146) Eum. 1015. pro *ἐπανδιπλοίζω*, qua coniectura Hermannus codicum scripturam aperte vitiosam *ἐπιδιπλοΐζω* sanare sibi videbatur, Dindorfius recte scripsit *ἔπος διπλοίζω*.

147) Sic Porsonus pro *παραβασία*.

148) Haec Triclinii est emendatio; in cod. est *παρά*.

149) De particulae *ὑπαί* usu apud Homerum cf. La Roche Zeitschr. f. oesterr. Gymnasien 1861, p. 337.

150) Praeterea recte Brunckius in cantico Sophoclis El. 419. pro *ὑποκείμενοι* restituit *ὑπαὶ κείμενοι*. — Apud Aristophanem duo hoc in genere habemus exempla eaque simillima:

διαί Ag. 418. 1453. 1484. Ch. 611. 641.[151])

Composita autem inveniuntur haec:

καταιβάτης Prom. 359., vocabulum sollemne et e poesi lyrica in Atticorum linguam translatum.[152])

παραιβάταν Eum. 553. (c.) vox Homerica, cf. Il. Ψ. 132.

Similiter *ποτί*[153]) praepositio Dorica et epica praeter poesim lyricam[154]) fabularum quoque et cantica et diverbia occupavit; cf. Eum. 79: *πόνον· μολὼν δὲ Παλλάδος ποτὶ πτόλιν*.. Sept. 346 (c.): Ag. 725 (c.) praeterea *ποτινισσομένα* Prom. 531. (c.) *ποτιπέσω* Sept. 95. (c.) *ποτιτρόπαιος* Sup. 362. (c.) Eum. 176. (c.) *ποτιψαύων* Trach. 1214: *ὅσον γ' ἂν αὐτὸς μὴ ποτιψαύων χεροῖν*.

Sed in pronominibus quoque quaedam inveniuntur quae etsi Aeolensibus partim tribuuntur, ex Homeri tamen carminibus cum in universam poesim lyricam tum in fabularum Atticarum cantica transisse censeantur:

Acharn. 970: *εἶσειμ' ὑπαὶ πτερύγων κιχλᾶν καὶ κοψίχων.*

Av. 1426: *ὑπαὶ πτερύγων τι προσκαλεῖ σοφώτερον;*
sed dubitari vix potest quin haec ipsa verba *ὑπαὶ πτερύγων* imitationem quandam contineant aut lyrici cuiusdam poematis aut carminis popularis; quod optime perspexit scholiasta, qui ad Ach. v. 970. *ὁ δὲ τρόπος*, inquit, *ποιητικός· μιμεῖται δὲ τὸ μέλος.* Sic demum explicatur genet. Doricus *κιχλᾶν*.

151) Minime probanda videtur Hartungii audacia ac temeritas, qui omnes eos locos eosque haud ita paucos, ubi leguntur *ὑπαί*, *διαί*, corruptos esse ratus hanc epicae poesis similitudinem e fabulis Atticis plane exstirpare conatur, alias formas epicas et permultas in suspicionem vocare neque potuit neque ausus est. Omnino autem si usquam, in canticis eiusmodi verba certissime confirmata sunt.

152) Cf. Aristoph. P. 42: *Διὸς καταιβάτου.*

153) Quam facile *ποτί* e *προτί* nasci potuerit, optime perspicitur ex summa illa liquidae *ρ* volubilitate quae effecit ut modo huc modo illuc ea consona quasi migraret, cf. *προτί* — *πορτί*, *βράδιστος* — *βάρδιστος*, *καρτερεῖν* — *κρατερεῖν* ctt.

154) Cf. Pind. Ol. VII, 79: *καὶ ποτ' ἀστῶν καὶ ποτὶ ξείνων.* Ol. I, 42. *ποτινισσόμενον* Ol VI, 99. ctt.

ἄμμι Sept. 156: *τί πόλις ἄμμι πάσχει; τί γενήσεται;*
ὔμμε Ant. 846: *ξυμμάρτυρας ὔμμ' ἐπικτῶμαι.*
Eum. 620: (d.) *βουλῇ πιφαύσκω δ' ὔμμ' ἐπισπέσθαι πατρός* in Apollinis vaticinio.
ἀμός Sept. 417: *τὸν ἀμόν νυν ἀντίπαλον εὐτυχεῖν θεοὶ δοῖεν.*
Sup. 105: *πυθμὴν | δι' ἀμὸν γάμον τεθαλώς.*
Ch. 428: *κροτητὸν ἀμὸν καὶ πανάθλιον κάρα.*
Ch. 437: *ἕκατι δ' ἀμᾶν χερῶν.*
Ant. 865: *ἀμῷ πατρὶ δυσμόρου ματρός.*[155])
Quamquam huius quidem pronominis latius patet usus, quippe quod diverbiis quoque vel propter metri opportunitatem se commendaverit:
Sept. 654: *ὦ πανδάκρυτον ἀμὸν Οἰδίπου γένος.*
Sup. 322: *Αἴγυπτος· εἰδὼς δ' ἀμὸν ἀρχαῖον γένος...*
El. 279: *πατέρα τὸν ἀμὸν ἐκ δόλου κατέκτανεν.*[156])
El. 588: *πατέρα τὸν ἀμὸν πρόσθεν ἐξαπώλεσας.*[156])
El. 1496: *πατέρα τὸν ἀμὸν, ὡς ἂν ἐν ταὐτῷ θάνῃς.*
Phil. 1314: *ἥσθην πατέρα τὸν ἀμὸν εὐλογοῦντά σε.*[157])
In his igitur exemplis quoniam *ἀμός* in arsi ita positum est ut *ἐμός* omnino in eum locum substitui nequeat, recte, opinor, Dindorfius Eum. v. 440. *ἧσαι φυλάσσων ἑστίας ἀμῆς*[158]) *πέλας*, ubi nulla in forma *ἀμῆς* adest numerorum commoditas, ad illam normam hunc in modum restituit: *ἧσαι φυλάσσων ἑστίας ἐμῆς πέλας.*
τεός[159]) in his legitur canticorum versibus:
Prom. 162: *τίς οὐ ξυνασχαλᾷ κακοῖς | τεοῖσι;*
Sept. 105: *τί ῥέξεις, παλαίχθων Ἄρης, τὰν τεὰν γᾶν;*

155) Sic Triclinius pro *ἐμῷ*. — Ant. 1141. Boeckhius ante vocem *πόλις* restituit *ἀμά*; Phil. 863. Dindorfius pro *ἐμᾷ* scripsit *ἀμᾷ*.
156) *α* in litura, haud dubie pro *ε*. (Dind.)
157) Sic Tricl. pro *ἐμόν*. — 158) In M. est *ἀμῆς*.
159) Apud Aristophanem legimus *τεαῖς* et *τεᾷ* in precationibus lyricis Av. 906: *ὦ Μοῦσα, τεαῖς ἐν ὕμνων ἀοιδαῖς.* ib. 929: *τεᾷ κεφαλᾷ θέλεις* ctt. Pindarus eiusmodi formas saepissime usurpat, *ἀμός* P. III, 41. IV, 27. I. V, 46.

Ant. 604: *τεάν, Ζεῦ, δύνασιν τίς ἀνδρῶν ὑπερβασία κατάσχοι;*

El. 1091: *χειρὶ καὶ πλούτῳ τεῶν ἐχθρῶν*, e certissima Hermanni coniectura.[160])

In uno pronomine *οἵ* pauca servata sunt digammatis vestigia, quod cum in poesi epica saepenumero suam vim ac potestatem exercuisset, apud lyricos quoque poetas in vocabulis haud ita paucis manserat. Hiatus igitur occurrit

Trach. 650: *ἁ δέ οἱ φίλα δάμαρ τάλαινα* (c.)

El. 196: *ὅτε οἱ παγχάλκων ἀνταία....* (c.)[161])

Ag. 1147: *περιβάλοντό οἱ πτεροφόρον δέμας.* (c.)[162])

Particula *ἠδέ*[163]) saepius et in canticis et in diverbiis utitur Aeschylus: Pers. 16. 21. 22. 26. 289. 535. 558. 885. 889. 890. 960. 971. 996. Ag. 42. Eum. 188. 414; nunquam Sophocles. Quam vero apud hunc Ant. 968. (c.)

ἀκταὶ Βοσπορίαι ἰδ' ὁ Θρῃκῶν

omnes nunc receperunt formam *ἰδέ* pro codicum scriptura aperte mendosa *ἠδ'*, ea cum neque ullo poetarum tragicorum loco neque in lyricorum carminibus inveniatur, non omni caret dubitatione ista Triclinii emendatio, praesertim cum utique offensionem moveat hiatus.

Alia quaedam particula et epica et lyrica *ῥά*[164]) admodum raro invenitur in fabulis Graecis; praeter cantica non invenitur; habes enim

Pers. 633: *ἦ ῥ' ἀΐει μου μακαρίτας ἰσοδαίμων βασιλεύς.*

Ai. 172: *ἦ ῥά σε Ταυροπόλα Διὸς Ἄρτεμις...*

---

160) In cod. La. est *τῶν*. Praeterea Hermannus et Dindorfius restituerunt *τεαί* OC. 534, pro *σαί τ' ἄρ' εἰσὶν ἀπόγονοί τε καί* scribentes *αὗται γὰρ ἀπόγονοι τεαί.*

161) *οἱ* Hermannus summo iure scripsit pro *σοί.*

162) In cod. M. est *γάρ οἱ.*

163) Cf. Pind. Ol. XIII, 43. Simonid. fr. 53. (25) 4.

164) Cf. v. c. Pind. Pyth. IV, 57: *ἦ ῥα Μηδείας ἐπέων στίχες.* P. IX, 37. XI, 38. Aristophanes in uno hanc voculam usurpavit loco eoque ex Homeri carminibus sumpto: P. 1274. *σὺν ῥ' ἔβαλον ῥινούς τε καὶ ἀσπίδας ὀμφαλοέσσας;* cf. Il. Δ 447.

ibid. 177: ἥ ῥα κλυτῶν ἐνάρων ψευσθεῖσα...
ibid. 954: ἥ ῥα κελαινώπαν θυμὸν ἐφυβρίζει.

Denique de particulae αἰέν origine quoniam iam disputavimus §. 6, nunc superest ut singula huius voculae, quae ipsa ex Homeri carminibus in poesis usum recipi coepta est, adiungamus exempla; singulare quid et gravius in ea non inesse et verisimile videtur ex eo, quod nisi ante consonam non legitur,[165]) trochaei igitur, praeter vocabulorum ἀεί et αἰεί mensuram iambicam et spondaicam, affert opportunitatem, et ex ipsa illorum locorum natura ubi occurrit αἰέν, manifestum est. Exstat igitur αἰέν in canticis Prom. 429. El. 148. 1239. Ai. 604. 1186. OR. 905. OC. 688. 1573. 1707. Tr. 120. 138. 652; in anapaestis OC. 1765; in diverbiis:

Ag. 891: τὰς ἀμφί σοι κλαίουσα λαμπτηρουχίας | ἀτημελήτους αἰέν.

Pers. 616: τῆς τ' αἰὲν ἐν φύλλοισι θαλλούσης | ἐλαίας.
Ai. 1244: ἀλλ' αἰὲν ἡμᾶς ἢ κακοῖς βαλεῖτέ που.
Ai. 1031: ἐκνάπτετ' αἰὲν ἔστ' ἀπέψυξεν βίον.
Ai. 682: ὡς αἰὲν οὐ μενοῦντα.
El. 782: χρόνος διῆγέ μ' αἰὲν ὡς θανουμένην.
OC. 633: κοινὴ παρ' ἡμῖν αἰέν ἐστιν ἑστία.
OC. 989: οὓς αἰὲν ἐμφέρεις σύ μοι (φόνους πατρῴους).
Tr. 325: ἀλλ' αἰὲν ὠδίνουσα συμφορᾶς βάρος.
Tr. 1074: ἀλλ' ἀστένακτος αἰὲν εἱπόμην κακοῖς.[166])

§. 13.

De nominum et verborum declinatione.

Restat ut ipsius declinationis et coniugationis quaedam afferamus proprietates, quae cum in poesi epica et lyrica

165) Plane corruptus est Sept. 856: πίτυλον, ὃς αἰὲν δι' Ἀχέροντ' ἀμείβεται.

166) Aristophanes semel, nisi fallor, hoc vocabulo usus est: Av. 688. προςέχετε τὸν νοῦν τοῖς ἀθανάτοις ἡμῖν, τοῖς αἰὲν ἐοῦσι, in locutione manifesto Homerica.

ex antiquiore illa linguae consuetudine servatae essent, fabularum Atticarum decuerint cantica, a diverbiorum tenuitate abhorruerint.

Atque genetivi plena forma *οιο* legitur

Pers. 108: *ἔμαθον δ' εὐρυπόροιο θαλάσσας.*

ibid. 568: *τοὶ δ' ἄρα πρωτομόροιο | ληφθέντες πρὸς ἀνάγκας.*

ibid. 867: *πόρον οὐ διαβὰς Ἅλυος ποταμοῖο;*

apud Sophoclem nunc quidem non exstat, sed minime neglegenda sunt quae Ant. 100. in La. relicta sunt vestigia scripturae

Ἀκτὶς ἀελίοιο, κάλλιστον ἑπταπύλῳ φανέν,

quae scriptura quoniam cum numerorum elegantia et sententiarum gravitate optime congruit, nescio an praeferenda sit volgari formae *ἀελίου*. Nec quidquam obstat quominus Ai. 210, qui versus in libris sic scriptus est: *παῖ τοῦ Φρυγίου Τελεύταντος*, recipiamus cum Bergkio et Dindorfio aptissimam Jaegeri coniecturam *Φρυγίοιο*, qua emendatione melius consulere videbimur numerorum rationi, quam si Brunckium secuti scribamus *Τελλεύταντος*; nusquam enim consonarum duplex sive pronuntiatio sive scriptio a poetis tragicis usurpata est nisi in trimetris ad expediendum numerorum iambicorum cursum, ut

Sept. 488: *Ἱππομέδοντος σχῆμα καὶ μέγας τύπος.*

ib. 547: *Παρθενοπαῖος Ἀρκάς· ὁ δὲ τοιόσδ' ἀνήρ...*

Ch. 1049: *φαιοχίτωνες καὶ πεπλεκτανημέναι.*

Soph. fr. 785: *Ἀλφεσίβοιαν, ἣν ὁ γεννήσας πατήρ...*[167]

---

167) Ceterum cf. Pind. Ol. II, 23. *Κάδμοιο* et multa alia. — Qui apud Aristophanem leguntur eiusmodi genetivi, ei aut sunt canticorum: Vesp. 1521. *καὶ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο*, aut in locis Homericis: P. 1090. *ὡς οἱ μὲν νέφος ἐχθρὸν ἀπωσάμενοι πολέμοιο*, aut in oraculis: Eq. 1016. *ἴαχεν ἐξ ἀδύτοιο διὰ τριπόδων ἐριτίμων*. Lys. 775. *ἐξ ἱεροῦ ναοῖο χελιδόνες, οὐκέτι δόξει* ctt. aut in proverbiis: Eq. 1059. *ἔστι Πύλος πρὸ Πύλοιο...* quibus verbis vetustissimum illud significatur: *ἔστι Πύλος πρὸ Πύλοιο, Πύλος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλη*, cf. Eust. 1349, 46.

Tertiae declinationis hae sunt formae epicae: *ἀνέρες* Tr. 1010. Ph. 709. *ἀνέρων* Sup. 41. OR. 869. *ματέρος* Sup. 539. *ματέρι* OC. 1481, quae exempla, ut supra significavimus, omnia sunt canticorum.[168]) Quamquam etiam hac in re Euripides longius progressus in diverbiis quoque dixit *μητέρος* Or. 423. 799. 1589. *θυγατέρος* ibid. 752.

Secuntur *εὐκλέᾰ* et *νηλέᾰ* more Homerico per elisionem alterius vocalis *ε* facta ex *εὐκλεέα*, *νηλεέα*, cum Attici per contractionem vocalium *εα* efficere soleant *εὐκλεᾶ*.

OR. 161: *Ἄρτεμιν, ἃ κυκλόεντ' ἀγορᾶς θρόνον εὐκλέα θάσσει.*

ib. 179: *νηλέα δὲ γένεθλα πρὸς πέδῳ.* Cf. Pind. Nem. V, 15: *πῶς δὴ λίπον εὐκλέᾰ νᾶσον;* P. I, 95 *νηλέᾰ*.

Dativi pluralis terminatio *εσσι* in his exstat canticorum nominibus: Pers. 272. *διπλάκεσσιν;* 548. *βαρίδεσσι* (contra 1046. *βάρισιν*); 992. *βελέεσσιν*; Sup. 81. *μερόπεσσι*; 751. *νέφεσσι*; 1014. *φυγάδεσσι*; Ant. 116. *κορύθεσσιν*; Ai. 375. *ἑλίκεσσι*; Ant. 976. *χείρεσσι*; 1297. idem in trimetro melico. OR. 1100. Ant. 350. *ὀρεσσιβάτα*. Euripides rursus reliquorum tragicorum normam transgreditur, *χείρεσσι* usurpans in diverbio Alc. 756.[169])

---

168) Cf. Pind. Ol. I 66. *ἀνέρων*. Nem. IX, 4. *ματέρι* ctt. In Aristophanis comoediis inveni haec: *ἀνέρες* Av. 687: *ἀπτῆνες ἐφημέριοι, ταλαοὶ βροτοί, ἀνέρες εἰκελόνειροι*, in compellatione illa iocosae gravitatis plena; *ἀνέρων* Eq. 1295: *ἐρεπτόμενον τὰ τῶν ἐχόντων ἀνέρων* (c.); *ἀνέρος* Ran. 706: *εἰ δ' ἐγὼ ὀρθὸς ἰδεῖν βίον ἀνέρος* (c.), quibus verbis poeta imitatur tragoediam; cf. Nauck. fr. tr. 41. p. 574. et Ribbeck. ad h. l.

169) Pindari afferre exempla non opus est. Sed Aristophanes ea terminatione non utitur nisi in sententiis epicis: P. 1075. *οὐ γάρ πω τοῦτ' ἐστὶ φίλον μακάρεσσι θεοῖσιν;* cf. v. 1106; ibid. 1093. *ἔσπευδον δεπάεσσιν· ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμόνευον*; Lys. 520. *πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει*; ibid. 774. *ἢν δὲ διαστῶσιν καὶ ἀναπτῶνται πτερύγεσσιν*... et lyricis: Av. 251. *φῦλα μετ' ἀλκυόνεσσι ποτᾶται;* ibid. 941. *νομάδεσσι γὰρ ἐν Σκύθαις | ἀλᾶται Στράτων*; ibid. 1372. *ἀναπέτομαι δὴ πρὸς Ὄλυμπον πτερύγεσσι κούφαις.*

Terminationem *μεσθα* in omnia poesis genera esse receptam non est quod demonstrem; quod ut efficeretur non paullum momenti erat in ipsa eiusmodi verborum natura quasi iambica et trochaica: *ἐπῐστᾰμēσθᾰ. εἰσŏμēσθᾰ.* Quo fit, ut paucissima eius terminationis exempla habeamus in poesi lyrica — unum inveni *ἁπτόμεσθα* Pyth. X, 28. —, pauca in tragoediarum canticis: *πελαζόμεσθα* Sept. 144, *ἱξόμεσθα* Sup. 159., *πεισόμεσθα* ibid. 777., *διωλόμεσθ'* ibid. 907; *νεμόμεσθ'* Phil. 707, *παραμειβόμεσθ'* OC. 130; multa in diverbiis: *αἰτούμεσθα* Prom. 822., *εἰσόμεσθα* Sept. 659. Ag. 489. OR. 84. OC. 1037. Ant. 631. 1253. Tr. 594. Ai. 666., *ἐφραξάμεσθα* Sept. 798. Ag. 823., *βουλόμεσθα* Pers. 215., *βουλοίμεσθα* Phil. 529., *βουλευσόμεσθα* Ag. 846. Ch. 718., *ἀφικόμεσθα* Pers. 493. Ai. 1341, *ἐξευχόμεσθα* Sup. 275., *θησόμεσθ'* ibid. 415., *πειρασόμεσθα* Ag. 850., *ἠνειχόμεσθα* ibid. 905., *μαντευσόμεσθα* ibid. 1367., *ἑζόμεσθ'* OR. 32, *ἐψόμεσθ'* El. 253., *γνωσόμεσθα* Ai. 677., *ἀρχόμεσθ'* Ant. 63., *οἰχόμεσθ'* Tr. 85., *ἱέμεσθα* Ant. 432., *ἐφιέμεσθα* ibid. 1055., *ἀτώμεσθα* Ai. 269., *ἱστωμεσθα* OR. 147., *ἐπιστάμεσθα* Ant. 1092., *διδαξόμεσθα* Ant. 726., *μαθησόμεσθα* Ai. 667; paene innumerabilia in comoediis Atticis.

Aoristi species Homerica vel potius antiquior cernitur in verbis

ἔκτισσαν Pers. 289: *εὔνιδας ἔκτισσαν ἠδ' ἀνάνδρους* (c.)
ὀλέσσας Ai. 390: *τούς τε δισσάρχας ὀλέσσας βασιλῆς* (m.)
πέλασσον Phil. 1163: *πρὸς θεῶν, εἴ τι σέβῃ ξένον, πέλασσον* (c.)

Quibus e formis postea eliso altero σ eadem ratione factum est *ὀλέσας*, *πέλασον*, qua *μέσσος* commutatum est cum *μέσος*, *τόσσος* cum *τόσος*. [170])

170) Plurimos eiusmodi aoristos legimus apud Pindarum (v. c. Pyth. XI, 33: *ὄλεσσε*; Ol. X, 25: *ἐκτίσσατο*); apud Aristophanem unum *φράσσαι* Eq. 1058: *ἀλλὰ τόδε φράσσαι πρὸ Πύλου Πύλον ἥν σοι ἔφραζεν.* ibid. 1067: *Αἰγείδη, φράσσαι κυναλώπεκα, μή σε δολώσῃ.*

Aoristos ἔβᾰν Pers. 18: προλιπόντες ἔβαν. (a.)

ἀπέδρᾰν Ai. 167: ἀλλ' ὅτε γὰρ δὴ τὸ σὸν ὄμμ' ἀπέδραν. (a.)

κατέβᾰν Tr. 504: τίνες ἀμφίγυοι κατέβαν πρὸ γάμων. non esse mira quadam contractione ortos ex ἔβησαν, ἔδρασαν, sed simpliciorem retinuisse ex ipsa verbi stirpe formationem inter omnes nunc constat. Anapaestos autem quantopere expediant hae formae breviores in poesi lyrica frequentissimae, facile apparet.

Similis est ratio formae τύφλωθεν Ant. 973; sic enim aptissime et facillime Curtius [171]) emendavit librorum scripturam τυφλωθὲν ἐξ ἀγρίας δάμαρτος. Nec me movet, quod nullum praeterea apud Sophoclem exstat huius passivi vestigium, quum eam formam minime abhorrere a canticorum indole atque oratione et verisimillimum sit e Pindari multis exemplis, ut Nem. II, 22. Isth. II, 29. ἔμιχθεν; P. IV, 69. φύτευθεν; N. X, 66. στάθεν, et paene manifestum ex Euripidis quodam versu, Hip. 1247: ἵπποι δ' ἔκρυφθεν καὶ τὸ δύστηνον τέρας, [172]) nisi quod hac quoque in re Euripides canticorum elegantiam in diverbii intulit mediocritatem.

ἔμμεν infinitivus in uno legitur tragoediarum Graecarum versu: Ant. 623: κλεινὸν ἔπος πέφανται ... τῷδ' ἔμμεν, ubi optime eo excusatur et explicatur vox epica, quod universa haec sententia non tamquam ipsius poetae propria profertur sed ab antiquioribus viris sapientibus sumpta est. [173])

---

171) Ind. Lect. Kiel. 1855/56. p. VII.

172) Apud Aristophanem duo nunc leguntur eius formae exempla, sed alterum sumptum e poesi epica: P. 1283 ἐκόρεσθεν; alterum Vesp. 662. κατένασθεν restitutum coniectura eaque admodum dubia, si quidem omnis ab hoc loco abest orationis Homericae similitudo.

173) Simili quadam Aristophanes usus est forma δόμεν Av. 973. in oraculo: τῷ δόμεν ἱμάτιον καθαρὸν καὶ καινὰ πέδιλα, et ibid. v. 930. in poetae lyrici illo cantico: δὸς ἐμὶν ὅ,τι περ | τεᾷ κεφαλᾷ θέλεις | πρόφρων δόμεν ἐμὶν τεΐν; pluribus Pindarus: ἔμμεν Ol. V, 16; φάμεν Ol. I, 35.

Aoristum ἤλυθε

Ai. 234. (a.): δεσμῶτιν ἄγων ἤλυθε ποίμναν.

Rhes. 263. (c.): χιλιόναυν ἤλυθ' ἔχων στρατείαν

non video cur Dindorfium secuti [174]) commutemus cum forma volgari ἦλθεν, quandoquidem in hac tanta verborum epicorum multitudine alterum altero confirmatur et explicatur.[175])

ἐσσύθη vox Homerica formam quoque retinuit Homericam Ai. 294:

κἀγὼ μαθοῦσ' ἔληξ', ὁ δ' ἐσσύθη μόνος;

Aeschylus in eodem genere dixit θεόσσυτος Prom. 643: θεόσσυτον χειμῶνα καὶ διαφθοράν, et ἐπίσσυτος Ag. 1150 (c.).[176])

Haud ita rara sunt syncopae quae dicitur exempla in canticis:

OR. 1314: νέφος ἐμὸν ἀπότροπον, ἐπιπλόμενον ἄφατον.[177])

OR. 159: πρῶτά σε κεκλόμενος, θύγατερ Διός.

Sup. 591: κεκλοίμαν εὐλόγως ἐπ' ἔργοις.

Sup. 41: νῦν δ' ἐπικεκλομένα | Δῖον πόρτιν.[178])

Sup. 422: τὰν ἕκαθεν ἐκβολαῖς δυςθέοις ὀρμέναν.

Ag. 1408: ῥυτᾶς ἐξ ἁλὸς ὄρμενον.

OR. 176: κρεῖσσον ἀμαιμακέτου πυρὸς ὄρμενον.

Ag. 429: ἀφ' Ἑλλανίδος γᾶς συνορμένοις.

Ag. 987: ὦρτο ναυβάτας στρατός. Quamquam in his formis non tam vocalis quaedam vere elisa est, quasi aoristus ὦρτο contractus sit ex ὤρετο, quam terminatio, nulla interposita vocali, statim cum vocis stirpe coniuncta; quo in genere etiam haec numeranda sunt:

φθίμενος Sept. 336 (c.): τί; τὸν φθίμενον γὰρ προλέγω. Tr. 1161 (d.): ἀλλ' ὅςτις Ἅιδου φθίμενος οἰκήτωρ πέλοι.

174) ad Aiacis l. c.

175) Cf. Pind. P. III, 99: ἤλυθεν ἐς λέχος ἱμερτὸν Θυώνᾳ; Aristoph. Av. 952 (c.): νιφόβολα πεδία πολύσπορά τ' ἤλυθον.

176) Cf. Pind. P. IV, 135. I. VII, 61. Aristoph. Thesm. 126 (c.).

177) Cf. Pind. P. V, 105. IX, 109.

178) Cf. Pind. I. V, 53.

κτίμενος Choeph. 806 (c.): *τὸ δὲ καλῶς κτίμενον ...* ut recte Bambergerus coniecit pro *κτάμενον*, quod ipsum legitur

Pers. 923 (c.): *ἥβαν Ξέρξᾳ κταμέναν Ἅιδου.*[179]

ἔρυτο OR. 1351 (c.): *ἔρυτο κἀνέσωσεν, οὐδὲν ἐς χάριν πράσσων*, quam formam Homericam e stirpe *ἐρυ* derivatam iure Dindorfius restituit pro librorum scriptura *ἔρρυτο* a numerorum ratione aliena.

Adicimus unum genus formarum epicarum rarissimum cum in omni Graecorum poesi tum in arte tragica: verba iterativa quae vocantur, quorum verborum exempla apud Sophoclem exstant tria, eaque in canticis quibusdam quae omnino multum in se habeant splendoris epici:

ταμιεύεσκε Ant. 950: *καὶ Ζηνὸς ταμιεύεσκε γονὰς χρυσορύτους.*

παύεσκε Ant. 963: *παύεσκε μὲν γὰρ ἐνθέους γυναῖκας εὔιόν τε πῦρ.*

βλαστάνεσκεν fr. 491: *τέκνον ἄρτι βλαστάνεσκεν;*[180]

apud Aeschylum unum: *κλαίεσκον* fr. H. 309, 3. in diverbio:

κλαίεσκον, ἔνθα νυκτέρων φαντασμάτων
ἔχουσι μορφὰς ἄπτεροι Πελειάδες.[181]

Augmenti denique ratio et condicio haud paullum viris doctis exhibuit difficultatis. Fuerunt sane, qui etsi nonnulla verba, ut *ἄνωγα, καθεῦδον, καθεζόμην, καθήμην* semper apud poetas tragicos carere augmento minime ignorabant, latius tamen eam rem patere pernegarent: Porsonus[182] inprimis et Elmsleyus.[183] Quod quo iure factum

179) Cf. Pind. I. III, 28. N. X, 59. *φθίμενος.* — *φάμενος* I. V, 49.

180) In cod. est *βλάστεσκεν.*

181) Apud Pindarum inveni *κυλινδέσκοντο* P. IV, 209; *ἀράσσεσκον* ibid. 226; *κράτεσκε* N. III, 52; apud Aristophanem *ἐξαπάτασκον* P. 1070. in vatis hexametris: *εἰ γὰρ μὴ Νύμφαι γε θεαὶ Βάκιν ἐξαπάτασκον.*

182) Praef. ad Hec. p. 5. — 183) Not. ad Bacch. 1132.

sit, facillime opinor ex ipsis huius rei exemplis qualia leguntur in codicibus intellegetur. Sunt autem in diverbiis tria horum exemplorum genera: unum quod cum eam vocem antecedat non vocalis, sed consona, removeri non possit nisi coniecturarum audacia:

Aesch. Pers. 416: (χαλκοστόμοις) Παίοντ', ἔθραυον πάντα κωπήρη στόλον, quam mutuae caedis descriptionem brevem ideoque gravissimam corrumpit Porsoni et Blomfieldii coniectura παισθέντ', pro qua ipse sententiarum nexus certe παιόμενον praesens postulat.

Pers. 376: (ἀνὴρ) Τροποῦτο κώπην σκαλμὸν ἀμφ' εὐήρετμον, ubi per metri leges ἐτροποῦτο scribere illis licuit.

Soph. OR. 1249: (παιδουργίαν.) Γοᾶτο δ' εὐνὰς, ἔνθα δύστηνος διπλοῦς ctt. ubi eadem freti licentia augmentum illi restituerunt.

OC. 1624: (τινὸς) Θώϋξεν αὐτὸν, ὥςτε πάντας ὀρθίας ctt., cuius versus initium ita constituit Porsonus: θεῶν ἐθώϋξ', ctt.

Pers. 313: Φαρνοῦχος, οἵδε ναὸς ἐκ μιᾶς πέσον, quem locum sanare sibi visi sunt si cum tribrachi molestia scriberent ναὸς ἔπεσον ἐκ μιᾶς.

Accedunt pauca exempla, in quibus cum vocalis antecedentis natura augmenti elisionem prorsus refutet, item aut augmentum omissum aut poetae oratio corrupta censenda sit:

Pers. 458: (δὲ) Κυκλοῦντο πᾶσαν νῆσον ὥςτ' ἀμηχανεῖν, ubi perverse Schuetzius elisionis adiecit signum: 'κυκλοῦντο, alii scripserunt ἐκυκλοῦντο.

Pers. 506: (φλογί·) Πῖπτον δ' ἐπ' ἀλλήλοισιν· ηὐτύχει δέ τοι ctt., a quo loco prorsus abhorret notio aoristi, quem intulit Blomfieldius: ἔπιτνον.[184])

Sed hae coniecturae ut ad poetae et sententias et verba

184) Phil. 371: ὁ δ' εἶπ' Ὀδυσσεύς, πλησίον γὰρ ὢν κύρει recte viri docti Brunckio auctore nunc sic emendaverunt: γὰρ ἦν κυρῶν.

bene sint accommodatae — quod non plane ita esse breviter significavimus — nihilominus quoniam minime argumentis ex ipsa re petitis commendantur et confirmantur, sed ex opinione quadam praeiudicata ortae sunt, omni carent veri similitudine.

Sequitur alterum genus eorum verborum, quae ipsa in versuum initio posita sunt ultimo versus antecedentis vocabulo exeunte in vocalem:

El. 715: (ἄνω) Φορεῖθ᾽· ὁμοῦ δὲ πάντες ἀναμεμιγμένοι
El. 716: Φείδοντο κέντρων οὐδὲν, ὡς ὑπερβάλοι ctt.
OC. 1606: (ἐφίετο) Κτύπησε μὲν Ζεὺς χθόνιος, αἱ δὲ παρθένοι
OC. 1607: Ῥίγησαν, ὡς ἤκουσαν· ἐς δὲ γούνατα ctt.
Tr. 904: (εἰςίδοι) Βρυχᾶτο μὲν βωμοῖσι προςπίπτουσ᾽
Tr. 915: (ἐπεσκιασμένη) Φρούρουν· ὁρῶ δὲ τὴν γυναῖκα δεμνίοις ctt.

Sed ne in his quidem exemplis verisimile est, augmentum aut propter diphthongum quae antecedit elisum esse aut cum ea diphthongo crasi coaluisse, quippe quae sive elisio sive crasis inter duos versus prorsus sit inaudita. Accedit, idque gravissimum est in omni hac disputatione, quod omnes illi versus quos modo attulimus, e narrationibus sumptae sunt, quae natura cum epica ratione propius cognatae sunt. Quid est igitur cur ex hac ipsa cum Homerico narrandi genere necessitudine illam quoque epici sermonis proprietatem effloruisse, negemus? Quod si ita est, facile adducimur, ut etiam in mediis versibus idem evenisse concedamus, — idque erat tertium horum exemplorum genus:

Pers. 310: νικώμενοι κύρισσον ἰσχυρὰν χθόνα.
Pers. 490: βορᾶς ἐδέξαντ᾽· ἔνθα δὴ πλεῖστοι θάνον.
OC. 1602: ταχεῖ πόρευσαν σὺν χρόνῳ, λουτροῖς τέ νιν...
Tr. 905: γένοιτ᾽ ἐρήμη, κλαῖε δ᾽ ὀργάνων ὅτου ctt.

Adicio exempla non ῥήσεων ἀγγελικῶν, at narrationum haec: Ai. 308: παίσας κάρα θώυξεν· ἐν δ᾽ ἐρειπίοις...
Phil. 360: ἐπεὶ δάκρυσα κεῖνον οὐ μακρῷ χρόνῳ.

Phil. 369: *ὦ σχέτλι', ἦ τολμήσατ' ἀντ' ἐμοῦ τινι...*
Tr. 772: *ἐνταῦθα δὴ βόησε τὸν δυςδαίμονα* ctt.;
non enim in nuntiorum persona, sed in ipsarum longiorum narrationum natura posita est Homericae orationis similitudo.

Iam si constat neque numerorum esse hanc in rem ullam vim atque auctoritatem — vidimus enim nonnunquam per metri rationem augmentum licere restituere, ut OR. 1249. *ἐγοᾶτο* in versum bene quadraturum erat, — neque in singulis illis verbis quae augmento carent singularem quandam cerni gravitatem, — nam etsi pauca eiusmodi verba non sine aliqua vi in totius sententiae initio collocata sunt, ut Tr. 904. *βρυχᾶτο*, non pauca inveniuntur in quae tale quidquam nullo pacto cadat, ut Tr. 915. *φρούρουν*: in epico harum narrationum colore requiescendum, spinosiores distinctiones et definitiones mittendas esse censemus.[185])

Longe alia est augmenti caussa et condicio in canticis: in his scilicet non epica quaedam quaerenda est similitudo, sed universae poesis lyricae consuetudo. Sunt autem haec verba:

Aesch. Prom. 135. *σύθην*; Sept. 775. *τίον*; Pers. 675. *περίβαλες*; Ag. 231. *φράσεν*; Ag. 1553. *κάππεσε, κάτθανε*; Sup. 581. *γείνατο*. — Soph. Ai. 1193. *ὄφελε*,[186]) 1201. *νεῖμεν*; El. 147. *ἄραρεν*, aoristus ex epica et lyrica poesi translatus, cf. Od. *δ*, 777; Simonid. 41, [18] 3. — El. 205. *ἴδε*;[187]) OC. 1231. *πλάγχθη*; Ant. 134. *πέσε*; 600. *τέτατο*;[188]) 826. *δάμασεν*; 950. *ταμιεύεσκε*; 963. *παύεσκε*; fr. 491. *βλαστάνεσκεν*; in verbis iterativis scilicet iam Homerus fere semper omittit augmentum. — Ant. 955. *ζεύχθη*;[189]) 980.

185) Cf. Godofr. Hermanni praef. ad Eur. Bacch. p. XI. Matthiae Gramm. Gr. I, p. 293 sqq.

186) Ex antist. apparet falsam esse librorum scripturam *ὤφελε*.

187) Brunckii coniectura pro *εἶδε*.

188) Sic scripsit Dindorfius: *ὃ τέτατο*, pro codicum *ἐτέτατο*.

189) Adiungendum est, si vera est Curtii coniectura (cf. p. 257) Ant. 973. *τύφλωθεν*.

κλαῖον; 983. ἄντασ'; [190]) 984. τράφη; Tr. 514. ἴσαν; 834. τέκετο. [191])

§. 14.

De vocibus Doricis.

Iam transgrediamur ad voces Doricas, quo nomine omnia ea vocabula comprehendimus quae cum in Homeri carminibus non legantur, ex epica poesi in fabulas Atticas translata esse non possunt. Qua in disputatione eas formas omittimus, quae cum in ipsam cotidianam Atheniensium consuetudinem transissent, omnem peregrinitatis speciem amiserant, ut θᾶκος, πτάξ similia; sicut supra non enumeravimus κόρη, δέρη quae in volgari Atticorum sermone Ionice pronuntiabantur. [192])

Iam de canticorum Dorismo quoniam accuratissime disseruit Schaeferus l. c., restat ut de anapaestis et diverbiis pauca adiciamus. Atque ab anapaestis quidem fuerunt qui omnes abiudicarent formas Doricas. Iniuria si quid video. Demonstravimus enim haud pauca inveniri in his tragoediarum partibus quae prorsus abhorrerent a diverbiis, propria essent canticorum. Quis est, v. c., qui ἀπέδραν, κατέβαν, ἔβαν, qui ἤλυθε, qui verba augmento carentia ex hoc numerorum genere removere conetur? quis est qui in suspicionem vocet Οἰδιπόδα

Sept. 886: κάρτα δ' ἀληθῆ πατρὸς Οἰδιπόδα | ἐπέκρανε;
ibid. 1055: κῆρες Ἐρινύες, αἵτ' Οἰδιπόδα | γένος ὠλέσατε.

---

190) In diverbiis nunquam omitti augmentum syllabicum, quod dicitur, ex eis exemplis quae supra attulimus apparet.

191) De poetarum lyricorum usu quidquam adicere non opus est; Aristophanes augmentum non omittit nisi in epico sermonis genere imitando: P. 1276. πέλεν; 1280, 1282. δαίνυντο; 1286. θωρήσσοντ'; 1291. θαύμαζον; 1299. κάλλιπον; Av. 701. γένετ'; 777. πτῆξε (c.)

192) De horum vocabulorum origine et ratione cf. Curtium, Studien vol. I. p. 248 sqq.

Ant. 380: *καὶ δυστήνου πατρὸς Οἰδιπόδα*; genetivum plane Doricum et a diverbiorum natura prorsus alienum? Has igitur si anapaestis necessario relinquimus cum canticis similitudines, quid reiciamus ceteras? Accedit quod certa quaedam formarum Doricarum quae leguntur in anapaestis licet genera constituere:

Ac primum sententiarum gravitas totiusque coloris sollemnitas quam facile adsciscat ac paene postulet vocales Doricas, luculenter perspicitur e Promethei v. 115., ubi Prometheus qui satis tranquille antea miserrimam suam condicionem conquestus erat, Oceanidibus appropinquantibus subito mutato numerorum genere haec exclamat:

τίς ἀχώ, τίς ὀδμὰ προςέπτα μ' ἀφεγγής.

non igitur mirum videtur, si similiter colores Doricos requisivit orationis gravitas in his locis:

Ag. 1538: *ἰὼ γᾶ γᾶ εἴθ' ἔμ' ἐδέξω,*
πρὶν τόνδ' ἐπιδεῖν ἀργυροτοίχου
δροίτας κατέχοντα χαμεύναν.

Ai. 234: *ὤμοι... δεσμῶτιν ἄγων ἤλυθε ποίμναν.*

El. 90: *στέρνων πλαγὰς αἱμασσομένων.*

OR. 1307: *αἰαῖ, αἰαῖ, δύστανος ἐγώ,*
ποῖ γᾶς φέρομαι τλάμων; πᾷ μοι
φθογγὰ διαπέταται φοράδην;

Ant. 110: *ὃς ἐφ' ἡμετέρᾳ γᾷ Πολυνείκους..*
αἰετὸς εἰς γᾶν ὑπερέπτα.

Ant. 822: *θνατῶν Ἀΐδαν καταβήσῃ.*

Tr. 997: *ὦ Ζεῦ· οἵαν μ' ἄρ' ἔθου λώβαν, οἵαν.*

Tum sunt sollemnia quaedam epitheta quae e lyrica Graecorum poesi in tragoediam translata esse videantur:

παντόπτας Solis nomen fr. Aesch. 202:

ἵν' ὁ παντόπτας Ἥλιος αἰεὶ | χρῶτ' ctt.

παγκοίτας Ant. 804: *τὸν παγκοίταν ὅθ' ὁρῶ θάλαμον...*

νικομάχας fr. Soph. 765: *Ζεὺς νόστον ἄγοι τὸν νικομάχαν.* Fortasse eodem pertinet *χιλιοναύτας* Ag. 45: *στόλον Ἀργείων χιλιοναύταν.*

Postremum patronymica in -δης genetivum pluralis in systematis anapaesticis habent Doricum: Ἀτρειδᾶν Ag. 44. fr. Soph. 765. Πλεισθενιδᾶν Ag. 1569. Ἐρεχθειδᾶν Ai. 202.

Haec igitur certe anapaestis relinquenda sunt; dubitationem vero mihi quoque movent ἀρωγάν Ag. 47, ubi in cod. M. ad ultimam vocalem α supra adscriptum est η; ἀτίτᾳ ibid. 72, quod nulla littera mutata melius Dindorfius scripsit ἀτῖται; ἀγανά ibid. 101. in loco admodum mendoso; γέννας ibid. 1477, pro quo Ven. et Flor. habent γέννης; ἀμερίας Ai. 208, quod bene Thierschius commutari iussit cum ἠρεμίας; στεροπᾶς ibid. 257., quae forma illata videtur propter similitudinem genetivi qui antecedit: λαμπρᾶς.

Pergimus ad diverbia; in quibus haec commemoranda sunt:

Minerva apud poetas tragicos dupliciter nominatur: aut Ἀθηναία, ut Eum. 288. 299. 614., aut Ἀθάνα, nunquam Ἀθηνᾶ.[193]) Cuius rei quaenam sit caussa ac ratio, facillime explicatur, si vera sunt quae disputavimus §. 6. Ante Euclidem scilicet archontem si forma contracta Ἀθηνᾶ omnino nondum erat vel certe in litterarum usum nondum relata, facere poetae tragici non poterant quin aut nomen tum usitatum usurparent Ἀθηναία aut formam Doricam, qua sine dubio in eis carminibus quibus dea in templorum caerimonia coli solita erat, semper utebantur.[194])

Prorsus idem cadit in Apollinis nomen ἑβδομαγέτας Sept. 800;[195]) legitimum nimirum et in deorum cultu solum usitatum nomen ne in diverbiis quidem commutari debebat.

193) Uno in loco, Phil. 134., in libris est Ἀθηνᾶ, sed apud Eust. p. 758, 44 Ἀθάνα.

194) Sic etiam Δάματερ Aristoph. Plut. 555. 872. explicatur. E sanctorum scilicet canticorum consuetudine sollemnis illa pronuntiatio ὦ Δάματερ in volgarem usum abiit.

195) De hoc nomine cf. Hermanni Opusc. VII, 293.

Reliquarum vocum Doricarum una omnium est eademque ratio et explicatio; sunt autem haec:

βαλός Choeph. 571. cf. Bekk. Anecd. 224, 12: *βατήρ· σημαίνει δὲ καὶ τὸν τῆς θύρας οὐδόν, ὃν Ὅμηρος βηλόν, οἱ δὲ τραγικοὶ βαλόν.*

γάπεδον Prom. 829.[196]) Recte Porsonus ad Eur. Or. 324. docet *γάπεδον* semper longam habere vocalem *α*, brevi mensura ubi opus sit scribendum esse *δάπεδον*; alterum enim compositum est e *γαία* et *πέδον*, alterum e *διά* praepositione et *πέδον*.[197]) Cf. Steph. Byz. s. v. *γῆ*: *γήπεδον*··· *ὅπερ οἱ τραγικοὶ διὰ τοῦ ᾱ φασίν.*

γαμόροι Sup. 613. Aeschylus Argos appellat.

γάποτος Ch. 97. 164.

δαρόν Sup. 516. Prom. 648. 940. ctt.

δάιος Prom. 352. Ai. 771. ctt.

ἕκατι saepissime apud Aeschylum Sophocl. Eur. legitur.

ἱκεταδόκος Sup. 713.

ἱπποβάμων Sup. 284. Prom. 805.

κυναγός El. 563. Eur. Ph. 1176. Iph. T. 284. Hip. 1397. Ph. 1113. Sup. 888.

κυναγία Hip. 1109.

Contra *κυνηγέτης* Eur. Hec. 1174. Herc. F. 860. Rhes. 325. *κυνηγεσίων* Eur. Hip. 224 (an.) *κυνηγετοῦντα* Ai. 5. Mirifice igitur librorum scriptura consentit et cum Phrynichi praecepto, qui p. 428: *κυναγός* inquit *τοῦτο τοὔνομα οὕτω πως μεταχειρίζονται· οἱ μὲν τραγικοὶ ποιηταὶ τρισυλλάβως λέγουσι καὶ δωρίζουσι τὸ η εἰς ᾱ μετατιθέντες, κυναγός· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τετρασυλλάβως τε προφέρουσι καὶ τὸ η φυλάττουσιν, οἷον κυνηγέτης*, et cum ipsa horum vocabulorum natura: longiores scilicet voces *κυνηγέτης* et *κυνηγετεῖν* erant Atticae, breviores *κυναγός*, *κυναγία* Doricae, neque quisquam homo Atticus ante Aristotelis fere

196) Sic Porsonus pro *δάπεδον*.

197) Cf. Curt. Grundz. 548.

aetatem [198]) usus est in sermone volgari aut vocabulo *κυναγός* aut forma quae postea demum exstitisse videtur *κυνηγός.* [199])

νάιος Sup. 2 (an.). P. 279. 336. Eur. Med. 1122.[200]) Quam ad normam corrigendus mihi videtur unus Aeschyli versus ubi in M. est *νήιος*: Sup. 719.

ναμέρτεια Trach. 173; quapropter etiam Pers. 246. Porsono auctore scribendum est *ναμερτῆ*. cf. Hesych. *ναμέρτεια, ἀλήθεια*; et *ναμερτέα, ἀληθῆ*.

νίν particulam secundum solam numerorum necessitatem, sententiae nullo discrimine, usurpari pro pronomine *αὐτόν*, in volgus notum est. Quod si bene meminerimus, non difficile erit recte iudicare de formae epicae *μιν* in tragoediis Atticis fide et auctoritate. Sola enim versus commoditas si regnabat in his rebus, non verisimile est poetas tertiam adsumpsisse formam a mensura vocabuli *νιν* non diversam,— nisi si singularis quidam accederet sententiarum color et ad Homeri orationem propius accommodatus. Iam si paucissimos inspicimus illos locos ubi librorum testimonio nititur *μιν*:

Eum. 631: *ἀπὸ στρατείας γάρ μιν ἠμποληκότα...*

Tr. 388: *λέξειεν, εἴ μιν πρὸς βίαν κρίνειν θέλοις.*

Sept. 453 (c.): *κεραυνοῦ δέ μιν βέλος ἐπισχέθοι.*

Choeph. 620 (c.): *κιγχάνει δέ μιν Ἑρμῆς.*

fr. Soph. 164: *δίπτυχοι γὰρ ὀδύναι μιν ἤρικον* [201]);

Choeph. 790 (c.): *ἔλακον, ὦ Ζεῦ, σύ νιν φυλάσσοις...... ἐπεί μιν μέγαν ἄρας....*

primum ab Eumenidum et Trachiniarum illis versibus nemo, opinor, abiudicare dubitabit vocem Homericam, quippe qui

198) v. Lobeck. ad Phrynichi illum locum.

199) Recte igitur etiam Bacch. 339. nunc scribunt contra librorum auctoritatem *κυναγίαις*.

200) v. Lobeck. ad Phryn. p. 432.

201) Omittimus Sup. 998: *θῆρες δὲ κηραίνουσι καὶ βροτοί τί μιν*, qui versus aperte corruptus est. Hermannus pro *τί μιν* scripsit *τί μήν;*

loci et sint diverbiorum et ab omni abhorreant exquisitiore orationis specie et colore; sed ne ceteri quidem versus, etsi plerique utpote e canticis sumpti maiore splendent nitore et gravitate, quidquam habent dignitatis epicae, quae singularem quandam requirat vocem epicam. Iure igitur omnes nostrae aetatis editores in paucis illis locis pro vocula μιν Doricam substituerunt formam νιν, quae in eo quod extremo loco posuimus exemplo iuxta alteram mendosam formam μιν legitur v. 788.

ποδαγός Ant. 1181. ctt.

φαεννός Ai. 843. Eur. An. 1086. 1146. Bacch. 631. Rh. 59.

Haec vocabula si collustramus, hoc unum summi est momenti, quod omnia a volgari Atheniensium lingua plane abhorrent; peregrina igitur vocabula cum poetae Attici in fabulas suas receperunt, non in suae dialecti proprietatem ea quasi transtulerunt, sed formas quoque receperunt peregrinas. Iam duo erant fontes e quibus peregrinas voces haurirent: poesis epica et poesis lyrica; e poesi lyrica quod eas hauserunt, non ex Homeri carminibus, hoc opinor non mediocriter valet ad omnem tragoediae Graecae dialectum recte iudicandam et explicandam. Iam enim videmus artissimam esse tragoediae cum poesi lyrica necessitudinem; haec in canticis caussa fuit vocalium Doricarum; haec, ut modo intelleximus, epitheta quaedam lyrica in anapaestos transferri iussit; haec denique universae arti tragicae vocabula quaedam Dorica suppeditavit. Huc si addiderimus, quod omnes eae formae quae volgo vocantur epicae, apud Pindarum quoque leguntur: quid tandem obstabit quominus has quoque non tam ex ipsis Homeri carminibus, quam e poesi lyrica receptas censeamus? Apparet igitur — ut quam brevissime summam huius disputatiunculae proponam — non pro libero arbitrio poetas tragicos propriis et peregrinis vocabulis miscendis mirificam quandam effecisse sartaginem loquendi, hanc pronuntiantes vocem Attice, Dorice illam, tertiam sumentes e copia epica,

sed omnem tragoediae orationem bene fuisse praeparatam et incohatam consuetudine poetarum lyricorum. Primordia fabularum et quasi incunabula fuisse constat dithyrambos illos olim in Bacchi honorem cantatos, in quibus non invocari solum et precibus laudibusque lyricis adiri deum solitum esse, sed rerum quoque a se gestarum narratione epica honorari, per se valde veri simile est. Quod si ita erat, fieri vix potuit, quin quae e dithyrambis illis initium duxissent fabularum cantica, externam quoque originis similitudinem semper ita tenerent, ut dialectum exhiberent cum carminibus lyricis Pindari, Simonidis aliorum artissime cognatam, omissis scilicet eis formis, quae cum ab Atticorum lingua nimis abhorrerent, intellegi non possent. Denique singula quaedam (ut *φαεννός*, *δάιος* ctt.) quorum formae Atticae non exstarent, in diverbia translata sunt. Lyricorum vero poetarum etsi uberrimum fuisse fontem poesim epicam bene perspeximus, in singulis quidnam secuti sint consilii et rationis, diiudicare difficillimum est.

VERSCHIEDENES.

VOM HERAUSGEBER.

1. Zur Aussprache der griechischen Diphthongen *αι* und *οι*.

Die Aussprache des Altgriechischen gehört jetzt eher zu den gemiedenen Gegenständen philologischer Untersuchung, wie ja denn überhaupt, verglichen mit dem Eifer und der minutiösen Sorgfalt, womit die lateinischen Lautverhältnisse von den verschiedensten Seiten erörtert werden, die griechische Grammatik sehr zurücksteht. Und doch drängt sich die Frage danach immer wieder auf. Bei unsern westlichen Nachbarn ist sie sogar vor einigen Jahren eifrig, leider aber meist in dem Sinne erörtert, als ob die Rücksicht auf die Gewohnheiten der jetzigen Griechen zu Gunsten einer Aussprache den Ausschlag geben müsse, von der feststeht, dass sie der Blüthezeit des Atticismus fremd und mit der der gesammten altgriechischen Poesie zu Grunde liegenden Prosodie unverträglich ist. In Deutschland machen sich — abgesehen von Enthusiasten, die in dilettantischer Weise wissenschaftliche Fragen auf Grund von Reiseeindrücken glauben entscheiden zu können — neuerdings nur vereinzelte Stimmen darüber vernehmbar, meist in der Absicht, manche Einzelheiten der neuen Aussprache als ziemlich alt zu erweisen, oder, was stets verdienstlich ist, auf die groben Unrichtigkeiten, die sich in den deutschen Schulschlendrian, z. B. in Bezug auf *ει* und ζ eingeschlichen haben, wieder einmal aufmerksam zu machen. Auf einige Hauptpunkte habe ich in den „Erläuterungen zu meiner Schulgrammatik" S. 17 ff. hingewiesen. Hier will ich nur

auf eine bisher weniger beachtete Quelle für die Erkenntniss der Aussprache hinweisen, wozu es indess nicht überflüssig sein wird ein klein wenig weiter auszuholen.

Wer sich nur einigermassen eingehend mit dieser Frage beschäftigt, wird bald inne werden, wie misslich es mit den meisten Kriterien zur Ermittlung der alten Aussprache bestellt ist. Man beruft sich auf Vertauschungen in der Schrift, z. B. zwischen *ει* und *ι*, *αι* und *ε*, *οι* und *υ*, *αυ* und *αβ*. Diese Vertauschungen beweisen natürlich nur etwas für die Zeit und den Ort, woraus sie hervorgegangen sind. Und namentlich die örtliche Differenz stellt sich dabei als eine sehr erhebliche heraus. In letzterer Beziehung sind z. B. die von Wetzstein in den Abhandl. der Berliner Akademie (1863) herausgegebenen ungefähr 200 griechischen „auf Reisen in den Trachonen und um das Haurangebirge gesammelten" Inschriften merkwürdig, die „vom ersten Jahrhundert nach Chr. bis ins sechste reichen," dessen ungeachtet aber zwar zahlreiche Vertauschungen von *ει* und *ι*, von *αι* und *ε*, von *οι* und *υ* und eine grosse Unsicherheit in der Quantität aufweisen, aber keine Verwechslung zwischen *η* und *ι*, oder *οι* und *ι*, während ohne Frage in andern Gegenden der griechischen Welt in jener Zeit *η* von den I-Lauten sich schon nicht weit entfernte. Durchweg aber beweisen solche Vertauschungen keineswegs die Identität, sondern nur die Aehnlichkeit der Aussprache der mit einander verwechselten Schriftzeichen, ein Umstand, der nicht immer, z. B. auch nicht in dem verdienstlichen Werk von Liscovius (L. 1825) gehörig beachtet ist. Die Hauptgrundlage der erasmischen Aussprache, die lateinische Umschrift, ist zwar ohne Zweifel ein sehr gewichtiges Zeugniss, namentlich in negativer Beziehung, insofern sie z. B. einer frühen Verderbung von *η* und *υ* zu blossen I-Lauten entschieden entgegen ist, aber einerseits reicht doch das Zeugniss nicht sehr hoch hinauf, andrerseits hat dabei unstreitig eine gewisse Convention, ein keineswegs völlige Gleichheit des Lautwerthes beweisender Usus mitgewirkt, und für

einige Laute, z. B. für *ae*, *oe* kann nicht einmal die lateinische Aussprache für frühe Zeiten als völlig gesichert betrachtet werden. Vollends ins unklare führen die Angaben alter Grammatiker. Der Unterschied zwischen Lautzeichen und Laut ist dem Alterthum nie völlig bewusst geworden und wird selbst in neuerer Zeit durch die laxe Anwendung des Wortes „Buchstabe" vielfach verwischt. Die Grammatik ist, wie schon ihr Name sagt, vom geschriebenen Laut, vom Lautzeichen ausgegangen. Ihr galten *ει*, *αι*, *οι* auch noch zu einer Zeit für *δίφϑογγοι*, da sicherlich nur ein einziger *φϑόγγος* in ihnen hörbar war. Leider herrscht dieselbe Unklarheit auch in den meisten das Neugriechische behandelnden Werken, wodurch namentlich die meisten Angaben über mundartliche in den verschiedenen Gegenden Griechenlands erhaltene Formen für die Sprachforschung so gut wie unbrauchbar werden. Sollen solche Mittheilungen Werth haben, so muss ein consequentes System in der Wiedergabe des lebendigen Lauts beobachtet werden, ein Versuch, der z. B. in sehr verdienstlicher Weise unter Benutzung von Lepsius allgemeinem Alphabet von Jean Pio in seinen „Sproglige Erindringer fra en Rejse i Grækenland" (Tidskrift for Philologi og Pædagogik 1866) gemacht ist.

Was sich in den Schriftstellern der attischen Periode an Stellen findet, die irgend eine Beziehung zur Aussprache haben, dürfte wohl erschöpft sein. Zwar hat neuerdings Bücheler im Rheinischen Museum XX. S. 302 in Betreff des *αι* eine noch unbenutzte Stelle heranziehen zu können geglaubt. Allein schon vor ihm ist diese von Mehlhorn in seiner Griechischen Grammatik (Halle 1845) S. 23 in gleichem Sinne, wenn auch mit weniger Entschiedenheit, herangezogen. Sokrates macht sich in den Wolken des Aristophanes v. 870 über den alten Phidippides lustig.

ἰδού, κρέμαι᾽· ὡς ἠλίϑιον ἐφϑέγξατο
καὶ τοῖσι χείλεσιν διερρυηκόσιν.

Die täppische Weise, wie Phidippides κρέμαιο gesprochen, soll nach beiden Gelehrten darin liegen, dass er den wirklichen Diphthong αι hören liess, während Neuathen schon ein *ä* verlangte. Doch bezweifle ich, dass unsern Physiologen der Ausdruck „mit auseinander gehenden Lippen“ geeignet scheinen wird, den Unterschied zwischen *ai* und *ä* zu bezeichnen, ein Unterschied, der nach ihrer Lehre keineswegs in der Lippenregion liegt. Dagegen ist der Dipthong *ai* selbst einer sehr verschiedenen Aussprache fähig. In manchen Theilen Mitteldeutschlands z. B. hört man die Schriftzeichen *ei* so sprechen, dass eigentlich ein *a* mit nur leise nachklingendem *i* vernommen wird, während anderswo beide Vocale gleichmässig zur Geltung kommen. Der sehr vieldeutige Ausdruck „τοῖσι χείλεσιν διεῤῥυηκόσιν“ kann daher sehr wohl irgend eine für unfein geltende Aussprache des Diphthongen — G. Hermann zu dieser Stelle spricht im Anschluss an Reisig von einer „vasta pronuntiatio“ — bezeichnen und ist gewiss nicht geeignet die monophthongische Aussprache zu beweisen.

Am meisten Gewicht haben offenbar die Zeugnisse der Sprache selbst. Dass zu einer Zeit, da πάϊς und παῖς nebeneinander bestanden, das αι noch als Diphthong lautete, wird schwerlich jemand bestreiten, ebenso, denke ich, schliesst die Schreibung Τροζήνιος (C. I. 106, aber auch auf den in den Berichten der hiesigen Ges. d. Wissensch. 1864 S. 219 besprochenen delphischen Inschriften) die Aussprache Τριζήνιος oder Τρυζήνιος aus. ἐάν kann aus εἰ ἄν, ἐπηρεάζω aus ἐπήρεια nur zu einer Zeit geworden sein, da noch ein ε in diesen Wörtern hörbar war. Dennoch sind auch in solchen Fällen bisweilen verschiedene Erklärungen möglich. So lässt Gerth oben S. 206 vielleicht mit Recht das attische κλάω nicht direct aus κλαίω hervorgehen, sondern nimmt κλαϝjω als die Grundform an, aus der einerseits κλάjω mit ᾱ, andererseits κλαΐω κλαίω mit kurzem α hervorgegangen wäre. Bei solcher Auffassung würde κλάω für die Aussprache des αι in κλαίω nichts

beweisen. Da wo der Vocal kurz bleibt, ist indess der Ausfall des ι unbedingt anzunehmen. ποέω also, über dessen häufiges Vorkommen auch auf attischen Inschriften auf S. 207 verwiesen werden kann, τέλεος neben τέλειος beweisen im strengsten Sinne des Wortes die diphthongische Aussprache von ει für die Zeit, da beide Formen neben einander bestanden, ein Beweis der durch die von Keil (Philologus XXIII 248) ausgeführte Thatsache unterstützt wird, dass sich auf attischen Inschriften aus einer Zeit, da an graphische Vertretung des ει durch E nicht mehr zu denken ist, jene Reduction von ει zu ε in beträchtlicher Ausdehnung findet: βαλανέον, ἐν τῷ Ἡρακλέῳ u. s. w. In demselben Sinne wird man auch die S. 212 nachgewiesene historische Reihenfolge von

Ἀθηναία Ἀθηνάα Ἀθηνᾶ

benutzen dürfen um die Aussprache des αι zu bestimmen. Dennoch haben die Schlüsse dieser Art, so zwingend sie an sich sind, éinen Uebelstand. Man kann in einzelnen Fällen den Gebrauch des Diphthongs einer archaistischen Gewohnheit zuschreiben und in andern die Zeit schwer nachweisen, bis zu welcher er sich wirklich lebendig erhielt, wie wir denn bei allen derartigen Fragen die Möglichkeit einer tiefen Kluft zwischen graphischem Gebrauch und den Rechten des wirklichen Lebens, wie sie die späte griechische Schreibweise nach Art der englischen beweist, uns beständig gegenwärtig halten müssen.

Nun gibt es aber eine Art von Sprachzeugnissen, bei denen diese Möglichkeit wegfällt, ich meine jene unwillkürlichen Lautveränderungen, die bei der Berührung zweier Wörter statt finden. Diese gehören offenbar durchaus der täglichen Sprache an. Durch eine grammatische Theorie sind sie so wenig geregelt, dass wir in unsern Handschriften und Inschriften keineswegs eine strenge Consequenz beobachtet finden. Es ist aber, wie namentlich die Inschriften zeigen, unverkennbar, dass in der lebendigen Sprache der Auslaut des ersten Wortes gegen den Anlaut des zweiten

keineswegs so unempfindlich war, wie in der späteren Schriftsprache. Daher die bekannte Modification des auslautenden Nasals je nach dem Organ der anlautenden Consonanten, daher namentlich bei den dem Alltagsleben am nächsten stehenden Komikern die vielen Krasen, mit welchem Namen man ja ziemlich willkürlich die auch für das Auge erkennbaren Verschmelzungen auslautender und anlautender Vocale zu bezeichnen pflegt, ebensogut aber die Aphäresen und Synizesen an eben dieser Stelle. Die Krasen sind nach Mehlhorns glücklichem Ausdruck (S. 97. Anm.) „augenblickliche Contractionen“, eben deshalb aber, weil jeder der contrahirten Laute in jedem Augenblicke, sobald man grössere Deutlichkeit erstrebte, wieder zu seiner vollen Geltung kommen konnte, auch die besten Zeugen für die Aussprache der Zeit, in welcher sie vorkommen. Krasen sind nun bekanntlich bei Homer noch sehr selten. Die bei den Elegikern und Iambikern vorkommenden bespricht Renner (Studien I. 199). Erst die dramatische Poesie und namentlich die komische bietet eine reichere Fülle, die uns also mitten in die Blüthezeit der attischen Litteratur führt und in Betreff der Aussprache einzelner Laute um so zuverlässiger ist, als das Metrum in vielen Fällen uns vor der Gefahr sichert, blosse Schreibergewohnheiten mit den lebendigen Lauten zu verwechseln. Für die Volksthümlichkeit der Krasen zeugen auch auf attischem Gebiete bisweilen die Inschriften, so für die Krasis nach *καί*, worauf schon Buttmann Gr. I. 114 hinwies, die von Kirchhoff (Studien zur Geschichte des gr. Alphabets 2. Aufl. S. 23) der Pisistratidenzeit vindicirte Inschrift aus Sigeum (C. I. No. 8): *κἀγὼ κρατῆρα κἀπίστατον ἔδωκα* und weiter *καί μ' ἐπόησεν Αἴσωπος καὶ ἀδελφοί.*

Die höchst mannichfaltigen Vocalveränderungen bei der Krasis kann man am besten in Mehlhorn's Grammatik S. 97 ff. überblicken. Die Mannichfaltigkeit erklärt sich zum grossen Theil aus den fast bei jeder Wortgruppe ver-

schiedenen Bedingungen. Denn mehr als irgendwo wird hier das Bestreben nach Bequemlichkeit des Sprechens durch ein geistigeres, das nach Deutlichkeit gezügelt, wobei namentlich ein Zug hervortritt, der uns hernach wichtig werden wird. H. L. Ahrens stellt in seiner Schrift de crasi et aphaeresi (Stolberg 1855) S. 3. den Satz auf: crasi non possunt coniungi nisi quae voces facile sub unum accentum comprehenduntur. Dieser Satz gilt wenigstens für die grosse Mehrzahl der geläufigeren Krasen. Das Verhältniss ist bei ihnen fast immer das, dass ein oder zwei Wörtchen, welche sich wegen ihrer eignen nur secundären Bedeutsamkeit dem Accent nach zum folgenden Worte neigen,[1]) wie Artikel, Pronomina, Conjunctionen, mit diesem zu einem ganzen verschmelzen, *κἀγώ*, *οὑξερῶ*. Hieraus folgt nun ein weiteres. Weil der Anlaut des nachfolgenden Wortes in der Regel schwerer wiegt als der Auslaut des vorhergehenden, so besiegt namentlich im attischen Dialekt im Kampfe der Laute sehr oft der Anlaut den Auslaut. So ist im Unterschied vom homerischen *ὥριστος*, wie I. Bekker wohl richtig statt *ὤριστος* schreibt, vom neuionischen *τὤγαλμα* (Herod. I. 181), vom dorischen *τὤνδρες*, *τὤὐλιον* (Ahrens 222) bei den Attikern nach ihrer feineren und beweglicheren Weise der Vocal, ja selbst der Diphthong des ersten Wortes gänzlich gewichen: *τἀγαθόν* (Soph. Antig. 275), *ἀγαθοί* (Philoct. 863), *τἀνδρί* (Aj. 78). Und wenn hier wenigstens die Naturlänge des *α* eine Nachwirkung des mit ihm verwachsenen Lautes enthält, so ist in *χοἰ*, *κεἰ*, *κοὐκ* auch diese Spur verwischt.

Dies führt uns nun endlich zu der Erscheinung, die wir eigentlich im Auge haben. Trotz der eben erwähnten der Erhaltung auslautender Elemente im allgemeinen un-

---

1) Natürlich gehören dahin nicht bloss Proklitica, sondern auch orthotonirte und enklitische Wörter. Denn wer möchte glauben, dass die Mannichfaltigkeit der lebendigen Betonung durch die Regeln der Grammatik erschöpft würde?

günstigen Gewohnheit der Attiker bei der Krasis, bewahren diese in gewissen Verbindungen das erste Element der auslautenden Diphthonge *αι* und *οι*. Apollonius *περὶ ἐπιρρήματος* (Bekk. Anecd. 496) lehrt: *ὁ καὶ σύνδεσμος ἔκθλιψιν τοῦ ῑ καὶ κρᾶσιν τοῦ ᾱ ποιεῖται εἰς μακρὸν ᾱ τοῦ ε μόνου ἐπιφερομένου·* [2]) *καὶ ἐμέ κἀμέ, καὶ ἐκεῖνος κἀκεῖνος.* Dem entsprechend nimmt Apollonius gleich darauf bei seiner Erörterung des von Tryphon fälschlich für ein Simplex gehaltenen *κᾆτα* die *ἀποβολή* oder *συστολή* des *ι* von *καί* an. Wenn dem *καί* aber unter bestimmten Umständen sein *ι* entzogen werden konnte, so muss es doch für gewöhnlich dies *ι* gehabt, folglich, da nach Entziehung des *ι α* übrig blieb, wirklich *α* + *ι* in sich enthalten haben, das folgt doch so sicher, wie dass ab a + b in sich enthält. Handelte es sich nur um die Lehre eines Grammatikers, so könnten Liebhaber des *kä* [3]) den Einwand erheben, die ganze Lehre sei nur für das Auge berechnet. Aber hier liegt uns ja das Zeugniss der Sprache selbst vor, und zwar in erwünschtester Fülle. Justus Florian Lobeck in seiner fleissigen Dissertation *de synaloephe* (Regimonti 1839) führt 24 verschiedene Fälle auf, in denen *καί*

---

2) Die folgenden Worte *φαίνεται ὅτι καὶ τοῦ η̄* passen wenig in den Zusammenhang und widersprechen der herrschenden Ueberlieferung, denn aus *καὶ ἡ* wird *χἡ*, aus *καὶ ἡμεῖς χἡμεῖς*. Von *χἀμεῖς* und dergleichen findet sich meines Wissens keine Spur. Dieser Zusatz ist daher wohl das Werk eines späteren Theoretikers.

3) Diese Partikel spielt eine hervorragende Rolle in der Frage nach der Aussprache des *αι*. G. Hermann sagt de emendanda ratione grammaticae Graecae p. 52: Etenim quis credat in coniunctione *καί*, quae non solum frequentissime adhibetur, sed etiam saepissime vocali sequente corripitur, plenam istam duarum vocalium crassamque copulationem Graecis auribus placuisse? Ein bedenklicher Schluss. Mieden doch die Griechen in der nicht minder geläufigen Partikel *εἰ* den Diphthong nicht. Wie übellautend wird Ausländern unser *und*, wie unsprechbar den meisten Nationen englisches *and* erscheinen? Uebrigens klang Hermann ohne Zweifel gerade jenes oben erwähnte breite sächsische *ai* in den Ohren.

mit folgendem ἐ zu κἀ wird, zu denen noch die besonders besprochenen Verbindungen κᾆτα, κᾀς kommen. Die zahlreichen Composita mit ἐκ oder ἐξ, mit ἐπί und ἐν, so wie die mehr als 100 Verse, in denen καί mit dem Augment verwächst (κἀγένοντο, κἄδρων, κἄλαβες, κἀποίησεν) sind dabei als je ein Fall gezählt. Unter diesen Verbindungen kommen manche nur einmal vor, z. B. κἀρέβινθον (Aristoph. Eccl. 45), κἀλέφαντος (Achaeus fragm. 23 Nauck). Ist es wohl denkbar, dass dies alles auf einer graphischen Laune beruhte, oder dass man hier überall im Widerspruch mit dem lebendigen Klange einer alten Ueberlieferung folgte? [4]) Hätte wirklich die Partikel *kä* gelautet, so lag es ja ungemein nahe κἐκτός, κἐστίν oder κἠκτός, κἠστίν, oder etwa καί 'στιν nach Analogie von ποῦ 'στιν — wenn dies wirklich die richtige Schreibart ist — zu schreiben. Aus ä + e aber konnte nimmermehr der Laut ā entstehen. Das Plus von E-Laut, das durch *kä* zu *ego* hinzukäme, hätte doch höchstens ein langes *e*, also κἠγώ ergeben können, wie aus ἡ εὐλάβεια ηὐλάβεια ward. Alles dagegen wird leicht und einfach, sobald wir, wogegen auch von anderer Seite sich kaum ein Bedenken wird vorbringen lassen, **für die attische Zeit** noch die wirklich diphthongische Aussprache annehmen.

Dann nämlich reiht sich die ἔκθλιψις des auslautenden ι vor einem Vocal den oben berührten Fällen innerer Ausstossung an. Zwischen καὶ ἐγώ und κἀγώ liegt offenbar κα' ἐγώ in der Mitte, so gut wie zwischen Ἀθηναία und Ἀθηνᾶ Ἀθηνάα, zwischen Ἑρμείας und Ἑρμῆς Ἑρμέας (vgl. Ἑρμέη E 390), so dass wir in beiden Fällen drei

4) Das einzige Beispiel einer älteren Form, die sich in der Krasis erhalten hat, ist wohl θἄτερον, das Apollonius (Bekk. Anecd. 495) aus dorisirendem ἄτερος ableitet. Die oft wiederholte Behauptung θἄτερον und ähnliches sei durch Missbrauch aus dem Plural θἄτερα hervorgegangen, weist er mit der treffenden Bemerkung zurück: ψυχρὸν τὸ λέγειν, ὅτι ἀπὸ πληθυντικῆς ἐκφορᾶς εἰς ἑνικὴν μετῆλθε.

Stufen haben: unveränderte Bewahrung, Ausstossung des *ι*, Contraction. *κἀγώ* fällt auf diese Weise in seiner letzten Stufe durchaus mit *ἀγὼ* = *ἃ ἐγώ* zusammen. Zu dieser Auffassung, nach welcher zwischen innerer und äusserer, oder wie wir auch sagen könnten, intersyllabischer und interverbaler Contraction die strengste Analogie hergestellt wird, stimmt durchaus der Gebrauch der nicht attischen Mundarten. Die Dorier ziehen *αε* nicht in *ᾰ*, sondern in *η* zusammen: *ἐνίκη*, *ὅρη*, und ebenso lassen sie nicht bloss aus *τὰ ἐμὰ τ ἠ μ ὰ* hervorgehen (Choeroboscus Bekk. Anecd. 1282), sondern auch aus *καὶ ἐπί κ ἠ π ί*, aus *καὶ ἐγώ κ ἠ γ ώ*, letzteres bei Sophron fr. 6, ersteres inschriftlich bezeugt: *ΚΗΠΙΤΟΙΣΠΟΤΑΜΟΙΣ* C. I. 1688, 43, *ΚΗΠΑΙΝΕΟΜΕΝ* 3047, 22.

Nur im Vorübergehen mag der attischen Contraction von *αι* + *α* in *α* gedacht werden: *κἀπό*, *κἀγαθός*, *κἀναθήματα* und der von *αι*+*ο* in *ω*: *κὠνειδίζομαι* (Eurip. Troad. 946), *κὠμνύουσι* (Pherekrates fr. 139 Mein.), *κὦνον* (Aristoph. Ran. 511). Natürlich hat hier dieselbe *ἔκθλιψις* und spätere *συναίρεσις* stattgefunden. Diese Fälle beweisen aber deshalb weniger für die Aussprache des *αι*, weil, nach dem was oben über den vorwiegenden Einfluss des Anlauts gesagt ist, auch aus *kä apo* allenfalls *kāpo*, aus *kä oinon kōinon* hätte hervorgehn können, so gut wie aus *τῇ ἀγορᾷ τἀγορᾷ*, aus *τῇ οἰκίᾳ τῳκίᾳ*.

Wichtiger aber ist die bei der Berührung von *οι*+*ε* eintretende Krasis. Dass diese Lautgruppe zu *ου* zusammengezogen wird, ist jetzt ziemlich allgemein anerkannt, wie sich aus den Bemerkungen von Ellendt im Lexicon Sophocleum II 211, von Elmsley zu Eurip. Medea v. 801 und in seiner Praefatio zum Oedipus Tyrannus p. 8 ergibt (vgl. Buttmann Ausf. Gr. I 114, K. W. Krüger §. 13, 7 Anm. 7). Eine Hauptstütze für diese Krasis ist ausser der handschriftlichen Ueberlieferung der Scholiast zu Aristoph. Vesp. 34: *τοῖσι προβάτοις μ ο ὐ δ ό κ ε ι· τὸ πλῆρες μοι ἐδόκει. καὶ ἔκθλιψις καὶ κρᾶσις.* Wir haben hier also genau dieselbe Lehre

wie oben bei Apollonius in Bezug auf *οι + ε*. Auf Grund der besten Ueberlieferung schreibt man daher Soph. OR. 939.

τύραννον αὐτὸν οὑπιχώριοι χθονός

τῆς Ἰσθμίας στήσουσιν

und 1046

ὑμεῖς γ' ἄριστ' εἰδεῖτ' ἂν οὑπιχώριοι, wonach Elmsley gewiss mit Recht Eurip. Ion. 1113 *οὑπιχώριοι* eingeführt hat. In einem Fragment aus Sophokles *Κολχίδες* (316 Nauck) ist sogar der Dativ *οἷ* mit demselben Wort zu *οὑπιχώριος* verschmolzen. Dazu kommt *οὑμοί* Eurip. Hec. 332, Phoen. 633, Aristoph. Ran. 967 u. s. w., *μοὐστίν* Aesch. Choeph. 122, Soph. Aj. 1225 u. s. w., *σοὐστί* Aristoph. Thesm. 624, *σοὔδωκεν* Equ. 1177, *μοὔχρησεν* Vesp. 159, *μοὐγκώμιον* Nub. 1205, *αὐτός γε μέντοὔφασκεν* Eccl. 410, das sind im ganzen 10 sichere, zum Theil mehrfach bezeugte Fälle. Dazu kommen noch die wenigen und zum Theil unsichern Beispiele einer Contraction von *οι + ο* zu *ου*: *σοὔπισθεν* Aristoph. Thesm. 158. Man kann daher den Zweifeln Mehlhorns kein Gewicht beilegen. Er sagt S. 97 „mir scheint dies [die Krasis von *οι + ε* zu *ου*] nur dann natürlich, wenn im griechischen *οι* überhaupt kein *ι* gehört wurde.“ Nach dem gesagten bedarf das kaum der Widerlegung. Natürlich enthielt *οι* an sich sowohl *ο* wie *ι*, aber vor Vocalen konnte letzteres ebenso gut verschwinden wie aus *αι* und *ει*. Danach darf man diese Krasis als einen vollgültigen Beweis dafür betrachten, dass in der attischen Zeit auch in *οι* noch beide Vocale gehört wurden.

Diese Erwägungen haben übrigens noch ein andres Interesse. Zwischen *καὶ ἐγώ* und *κἀγώ* ergab sich uns als nothwendige Mittelstufe *κα' ἐγώ*, zwischen *οἱ ἐμοί* und *οὑμοί ὀ' ἐμοί*. Es fragt sich, ob diese Mittelstufe nicht noch nachweisbar ist. Unzähligemal lesen wir *καὶ ἐγώ, ὤ μοι ἐγώ* bei Dichtern in der Weise gebraucht, dass der Diphthong vor dem Vocal eine Kürze bildet. Wir pflegen ihn dann trotz der Kürze als wirklichen Diphthong zu

sprechen. Prosodisch wäre das nicht geradezu undenkbar. Das Metrum beweist, dass die zwei Moren des Diphthongs hier nur den Werth einer Mora haben, diese eine Mora könnte allenfalls durch die Verbindung zweier halben Moren entstehen, in der Art, dass für das *αι* in *καὶ ἐγώ* sowohl das *α* wie das *ι* um die Hälfte kürzer wären als in *καὶ τότε δή*. Allein bei näherer Prüfung ist das wenig glaublich. Die Verkürzung entstand doch nur durch den Einfluss des nachfolgenden Vocals, und es ist an sich unwahrscheinlich, dass dieser nicht bloss das ihm zunächst stehende *ι*, sondern auch das fernere *α* afficirt habe. Vielmehr lehrt uns, denke ich, das spätere ***κἀγὼ, οὑμοί***, dass vorher wirklich *κα᾽ ἐγώ, ὁ᾽ ἐμοί* gesprochen wurde. Natürlich würde sich für die entsprechenden Verbindungen mit andern Diphthongen, auch wo keine Krasen vorliegen, das gleiche ergeben. So aufgefasst ist die Verkürzung des Diphthongs gar nichts andres als die Elision seines zweiten Bestandtheils [5]) und natürlich die Verkürzung eines langen Vocals die Elision seiner zweiten, in diesem Falle mit der ersten gleichlautenden Mora. Man könnte dies bei *δὴ ἐγώ* durch ***de' ego*** ausdrücken. Bestätigt wird diese, ich denke, streng consequente Schlussfolgerung durch die vielen interverbalen Synizesen bei Diphthongen und langen Vocalen: *ἐπεὶ οὐ*, *δὴ αὖ*, *ἢ οὐ* bis zu so kühnen, aber schon homerischen Verschleifungen wir ***εἰλαπίνη ἠὲ γάμος α***, 226, die doch als gewaltsame Unterdrückungen so vollwichtiger Laute etwas sehr auffallendes haben. Nimmt man dagegen an, dass hier die zweite Mora vor dem Vocal des folgenden Wortes gar nicht zum Vorschein kam, dass also ***epe' u*** (vgl. ***ἐπεάν, ἐπήν***), ***dĕ' au*** gesprochen wurde, so reducirt sich der Vorgang auf die so ungemein häufige Synizese, das

5) Schon Westphal sagt Allg. Gr. Metrik S. 312: „Dem Principe nach ist sie dasselbe wie die Synalöphe der auslautenden Kürze, sowohl der kurze wie der lange Vocal verliert vor folgendem Vocal eine Mora seines Zeitwerthes."

heisst die aussermetrische Aussprache eines kurzen Vocals: *θεοῦ* einsylbig, *χρυσέη* zweisylbig, und es ist wohl kein Zufall, dass wir es hier in den meisten Fällen mit eben jenem E-Laut zu thun haben, der dieser Art von Verschleifung am zugänglichsten ist.

Endlich wirft nun auch der externe Lautwandel wieder, so scheint es, Licht auf den internen. Schon oben (S. 277) sahen wir, dass *τέλεος* sich zu *τέλειος*, *ποεῖν* zu *ποιεῖν* nicht anders verhält, als *ἐάν* zu *εἰ ἄν* und zogen andre Parallelen zwischen den Erscheinungen an beiden Stellen. Wodurch aber unterscheidet sich das bei Aristophanes Vesp. 282

ὡς φιλαθήναιος ἦν καί

mit v. 275

ἐμβάδας, ἢ προςέκοψ' ἐν

respondirende *φιλαθήναιος* mit kurzem *αι* von dem oben erwähnten *Ἀθηνάα* neben *Ἀθηναία*? Ist es wahrscheinlich, dass hier ein andrer Unterschied, als der der Schrift stattfand? können wir nicht die Gleichung ansetzen: *φιλαθήναος*: *Ἀθηνάα* = *ἐπεὶ οὖν*: *ἐπεάν*? So ergäbe sich also die Aussprache *φιλαθήναος* und natürlich die entsprechende für das homerische (*υ* 379) *ἔμπαιος*, für das dramatische *δείλαιος*, *γραῖα* da wo *αι* kurz ist. Dasselbe Verhältniss findet ferner statt zwischen *ποεῖν* und *οἷος*, *τοιοῦτος* mit kurzer erster Sylbe. Bei *υἱός* schwankt sogar die Schreibung in diesem Falle zwischen *υι* und *υ*. Hier überall den ersten Vocal allein zu s c h r e i b e n würde sehr fremdartig erscheinen, und so mag man denn in den meisten Fällen den Diphthong stehen lassen so gut wie das seltsame *βέβληαι* mit — eigentlich sinnlosem — kurzem *η* neben *μίσγεαι* als Conjunctiv, das, wie gezeigt werden kann, seine Kürze der Paenultima auch nur der Nachbarschaft verdankt, und *νέα*, *νέες*, das in gleicher Lage ist. Aber wo wie bei *ποεῖν* die monophthongische Schreibung handschriftlich und inschriftlich genügend überliefert ist, liegt kein Grund vor,

sich im Fall der Kürze gegen diese der Aussprache sicherlich entsprechende Schreibung zu sträuben.

---

2. εἴ ποτ' ἔην.

Diese sechsmal (Γ 180, Λ 762, Ω 426, ο 268, τ 315, ω 289) in den homerischen Gedichten vorkommende Formel hat in alten und neuen Zeiten Schwierigkeiten bereitet. Aus dem Alterthum ist nichts brauchbares von Erklärungen erhalten. Mehrmals, z. B. in den jüngern Scholien zu Ω 426 und Γ 180 wird εἰ temporal erklärt, so an ersterer Stelle

ἐπεὶ οὔ ποτ' ἐμὸς πάις, εἴ ποτ' ἔην γε,
λήθετ' ἐνὶ μεγάροισι θεῶν

‚ἀντὶ τοῦ καθ' ὃν ἔζη χρόνον' (B) ‚ἄχρις ἔζη' (M), und danach in der Bekkerschen Παράφρασις ‚ἕως ὅτε ἦν'; Γ 180 aber

δαὴρ αὖτ' ἐμὸς ἔσκε κυνώπιδος, εἴ ποτ' ἔην γε

‚ὅτε ποτὲ ἦν'. Das sinnlose dieser Deutung leuchtet, abgesehen von der willkürlichen Annahme der temporalen Geltung der Conditionalpartikel, an dieser Stelle besonders ein. Denn da vom lebenden Agamemnon die Rede ist, könnte der temporale Zwischensatz nur bedeuten, ‚als er *es* [nämlich Schwager] einst war'. Unter den neueren hat nur Köppen hieran Geschmack gefunden: „da er es noch war, für, er war mein Schwager, bis ich den Paris freite. Der Ausdruck ist freilich nicht correct, gleichwohl homerisch." Ebenso ergötzlich ist was die Scholien BC bringen: εἴποτε ἦν δαήρ, ἐμὸς ἦν δαήρ.

Dem gegenüber ist in neuerer Zeit die Ansicht fast allgemein geworden, der Satz sei hypothetisch, aber zugleich als Ausdruck einer „wehmüthigen Erinnerung" zu fassen, also so, wie es Voss am deutlichsten mit seiner Uebersetzung „*ach er war es*!" wiedergibt. So alle neuern Herausgeber von Clarke an.

Wir führen die Worte einiger unter ihnen an, weil

sich, meine ich, so am deutlichsten ergibt, wie mannichfaltiger Wendungen und Windungen es bedarf, um aus dem *wenn* das *ach* heraus zu interpretiren. Bei Clarke (Ernesti) zu Γ 180 heisst es: Si quidem id meminisse fas est, si unquam digna eram quae isto nomine memorarer. Ein Blick auf die übrigen Stellen, in denen z. B. Priamos des Hektor, Penelope des Odysseus gedenkt, genügt um das nichtige dieser Ausdeutung zu erkennen. Massgebend ward dann G. Hermann (ad Vigerum p. 946), der sich aber sehr behutsam so ausdrückt: Cujus formulae, quae perdifficilis explicatu est, hic videtur sensus esse: *si unquam fuit, quod nunc non est amplius* i. e. si recte dici potest fuisse, quod ita sui factum est dissimile, ut fuisse unquam vix credas. Est enim haec loquutio dolentium, non esse quid amplius, ut vim ejus Germanice sic exprimas ‚*leider nicht mehr*'. Aehnlich Thiersch (§. 328, 3), nur dass er mehr Gewicht auf *ποτέ* legt: „wenn er denn einst es war" und Naegelsbach zu Γ 180, ‚ingerit ipsa nobis atque inculcat praeteritum hoc modo: affinis ille meus erat, siquidem erat saltem, quod simplicius sic possumus eloqui: affinis ille meus erat, sed erat'. Warum aber hat der Dichter dann nicht diesen einfachen Gedanken auf eine einfache Art ausgedrückt? Zwischen ‚*ach, nicht mehr*' und ‚*wenn je*' ist doch ein erheblicher Unterschied. Genau genommen schliessen sich sogar beide Gedanken einander aus. Das lebhafte Bewusstsein davon, dass etwas gewesen ist, und der Zweifel, ob es je gewesen, widersprechen sich. Ameis zu ο 268 findet in dem *εἴ ποτ' ἔην*, das Telemach über den Vater ausruft: „den heroischen (?) Ausdruck schmerzlicher Erinnerung an zu rasch entschwundenes Lebensglück", „die glücklichen Stunden [die Telemach mit seinem Vater verlebt haben soll!] sind so schnell vorübergegangen, dass nur noch eine *dunkle Erinnerung* mir vorschwebt." Sollen wir aber auch etwa dem Priamos (Ω 426), indem er mit Hermes über Hektors Leiche redet, zutrauen, von diesem nur noch *eine dunkle Erinnerung* zu haben? Bestimmter sagt Dünt-

zer zu ο 268: „Im schmerzlichen Gefühl, dass etwas nicht mehr sei, befällt den Redenden die *wehmüthige Empfindung*, es sei wohl nie gewesen, er täusche sich selbst damit" und nimmt selbst daran keinen Anstoss, dass bei solcher Erklärung Nestor Λ 762, wo er von sich selbst sagt

ὣς ἔον, εἴ ποτ' ἔην γε [Bekker[1]) ἔον γε] μετ' ἀνδράσιν

an seiner eignen Vergangenheit zweifelt, die ihm „wie ein Traum erscheint." Ist aber solche an die Philosopheme über blosse Scheinexistenz erinnernde Skepsis griechisch und vollends homerisch? Und doch bleibt uns, sobald wir die Formel mit „*wenn er* [*es*] *einst war*" übersetzen, in Folge der unerbittlichen hypothetischen Partikel nichts übrig als diese Annahme.

Eben deshalb fehlt es nun auch nicht an einer ganz andern Erklärung. εἰ ist nicht bloss hypothetische, sondern auch Wunschpartikel. Nach Analogie von späteren Gebrauchsweisen wie Eurip. Or. 1624 εἰ γὰρ τόδ' ἦν könnte, so scheint es, die Partikel den unerfüllbaren Wunsch, εἴ ποτ' ἔην also „wenn er [es] doch wäre" bedeuten. Diese Erklärung ist, ohne je zur Geltung zu kommen, mehrmals vorgebracht, so von Hartung (Partikeln I 373), der sie auf F. A. Wolf zurückführt, von Kühner (Ausf. Gr. II 555), von Mullach (Grammatik der gr. Vulgarsprache S. 355), der im Anschluss an Korais εἴ ποτε mit dem neugriechischen ἄμποτε νά in Wunschsätzen vergleicht. Auch Autenrieth empfiehlt sie zu Γ 180. Der Wunsch „wenn er wäre", ‚wenn er es wäre' ist gewiss ganz geeignet, jenen Ausdruck des wehmüthigen Gefühls zu geben, den alle in diesen Worten suchen. Und insofern ist diese Erklärung sicherlich viel ansprechender als jene erste. Ich gestehe bis vor kurzem selbst sie immer für die richtige gehalten zu haben, und möchte vermuthen, dass auch die verständigeren Commentatoren des Alterthums den Satz so verstanden haben.

---

1) Vgl. Buttmann Ausf. Gr. I. 530 Anm., ἔην kommt sonst nirgends als erste Person vor.

Dennoch sind mir jetzt Zweifel daran gekommen, und vielleicht sind ähnliche Zweifel bei andern der Grund, wesshalb sie diese auf den ersten Blick so leichte und einfache Erklärung nicht angenommen haben. Die Zweifel sind besonders dem homerischen Sprachgebrauch entnommen. Dass hier in der Regel *αἴθε, αἰ γάρ* die Wunschsätze einleitet, ist von geringem Gewicht, denn einzeln z. B. *Π* 556 *εἴ μιν ἀεικισσαίμεθ' ἑλόντες* steht auch das blosse *εἰ*. *ποτέ* bezieht sich auch anderswo auf die Zukunft: *εἴ ποτε χρειὼ ἐμεῖο γένηται* (*Α* 340), freilich würde es hier in dieser Beziehung schon auffallender sein, weil es sich gerade mit dem Präteritum verbindet. Aber so geläufig der homerischen Sprache der s. g. hypothetische Indicativ in wirklich hypothetischen Sätzen ist, so fest hält doch, so weit ich sehe, die homerische Sprache in Wunschsätzen an einer doppelten Construction, indem sie entweder *εἰ* mit dem Optativ, und zwar auch ganz entschieden von unerfüllbaren Wünschen setzt z. B. *π* 99 *εἰ γὰρ ἐγὼν οὕτω νέος εἴην*, oder *ὤφελον, ὤφελλον* anwendet: *αἴθ' ὄφελες ἄγονός τ' ἔμεναι, ἄγαμος τ' ἀπολέσθαι* (*Γ* 40). Ich zweifle daher, ob für die homerische Zeit der Gedanke ‚ach wenn er [es] doch einmal wäre' mit einem noch hinzuzudenkenden „wieder" hinlänglich deutlich mit den Worten *εἴ ποτ' ἔην* ausgedrückt wäre.

Eben deshalb glaube ich jetzt einen andern Ausweg gefunden zu haben. Es ist bekannt, wie oft *εἰ* und *ἦ* oder *ἤ* mit einander vertauscht sind. Es genügt in dieser Beziehung auf I. Bekker's Homerische Blätter S. 59 zu verweisen. Der Unterschied zwischen *εἰ* (*EI*) und *ἦ* (*E*) bestand zwar schon in dem alten Alphabet z. B. nach der Inschrift No. 53 in Franz. Elem. Epigr., aber ein Irrthum war doch leicht möglich. Und irre ich nicht, so giebt *ἦ* in unsrer Formel durchaus den Sinn, den alle neueren Erklärer instinctiv in ihr gefunden haben, den des schmerzlich empfundenen ‚leider nicht mehr'. Denn ‚wahrlich er **war** es einst' sagt ja nichts anderes, zumal da der Gegensatz zur Gegenwart durch *ποτέ*, an 5 Stellen noch ausserdem durch *γέ*

hervorgehoben ist. Die Verbindung von ἦ mit γέ ist geläufig, die mit ποτέ, dort von der Zukunft, findet sich unter anderm *Α* 240

ἦ ποτ' Ἀχιλλῆος ποθὴ ἵξεται υἷας Ἀχαιῶν,

parenthetisch wie hier steht ein mit ἦ beginnender Satz *Ε* 201

ἀλλ' ἐγὼ οὐ πιθόμην — ἦ τ' ἂν πολὺ κέρδιον ἦεν —
ἵππων φειδόμενος

Ι 197

χαίρετον· ἦ φίλοι ἄνδρες ἱκάνετον — ἦ τι μάλα χρεώ —
οἵ μοι σκυζομένῳ περ Ἀχαιῶν φίλτατοί ἐστον.

So steht, meine ich, auch von Seiten des homerischen Sprachgebrauchs nichts im Wege. Die Geläufigkeit der Verbindung von εἰ mit ποτέ mag diese Schreibung begünstigt haben zumal εἴ ποτε als Wunschsatz gefasst nach attischer Weise einen entsprechenden Sinn gab.

An die Erörterung der Bedeutung jenes ἔην mag sich ein Wort über die Form anschliessen. Die Form ἔην — ich rede hier nur von der dritten Person (vgl. oben S. 288) — und die ungleich seltnere ἤην hatte für die oberflächliche Betrachtungsweise der vulgären Grammatik nichts auffallendes. Sie galten nach der beliebten Ausdrucksweise für zerdehnt aus ἦν, wahrscheinlich ‚metri gratia' wie ja der tiefsinnige Aufschluss über so vieles auffallende lautete, oder vielmehr bei der bewunderungswürdigen Anhänglichkeit unserer meisten Philologen an die veraltete Tradition der griechischen Schulweisheit meist noch lautet. Bei einer ernsthafteren Betrachtung des Präteritums der W. ἐς können wir (vgl. Giese üb. den aeol. Dialekt 342, meine ‚Tempora u. Modi' 168) zwei Reihen von Formen unterscheiden. Die eine fügt an die W. ἐς die Endungen unmittelbar:

1 S. ἦ-ν für ἦσ-ν
2 S. ἦσ-θα.
3 S. dor ἦς für ἦσ-τ (= *âs* des Vedadialects),

ebenso der übliche Dual und Plural. Die zweite Reihe gehört einem durch *a* erweiterten Stamme, dem Thema ἐσα

an, daher ion. 1 S. ἦα, ohne Augment ἔα, ion. ἔας, 2 Pl. ἔατε, wobei das σ nach griechischen Lautgesetzen wegfallen muss. Zu dieser im Skt. durch 1 S. *âsa-m* vertretenen Reihe gehört die 3 S. ἦε-ν, in welcher das α gerade so zu εε geschwächt ist wie in ἔδειξε neben ἔδειξα, γέγονε neben γέγονα. Aus dem Lateinischen stellt sich *eram* für *esam*, *erat* für *esa-t* natürlich zur zweiten Reihe. Dennoch aber findet der erhebliche Unterschied statt, dass das lateinische *a*, wie *erâmus erâtis* neben ἔατε zeigt, von Haus aus lang ist. Haben wir nun in ἦην, das danach für ἠση-ν stünde und in dem nicht augmentirten ἔην für ἐσην das Correlat der lateinischen Bildung? Ahrens in seiner griech. Formenlehre S. 99 bespricht nicht eben sehr abweichend von Buttmann Ausf. Gr. I, 531 die griechischen Formen in dem Sinne dass sich hier das „Bestreben zeige dem Singular eine Verstärkung zu geben, welche den übrigen Personen fehlt.“ Er meint also, ἦην verhalte sich zu ἔατε wie ἵστην zu ἵστατε oder wie ἐτίθην zu ἐτίθετε. Aehnlich Corssen Ausspr. I² 596, wo die Länge des Vocals als ‚Vocalsteigerung' gefasst wird. Die Römer haben nach seiner Auffassung diese eben nur weiter ausgedehnt als die Griechen. Ein andres Beispiel einer auffallenden, freilich auf den Singular beschränkten Dehnung erkannten wir I 245 im ἴσᾱμι ἴσᾱτι. Auch das Sanskrit könnte man heranziehen mit seinem so auffallenden *î* in *âsî-s*, du warst, *âsî-t* er war. Dies specifisch sanskritische *î* scheint nach der Analogie von *ju-nî-mas* neben *ju-nâ-mi* u. s. w. (vgl. Bopp Skrtgramm. §. 281, Benfey kurze Skrtgramm. S. 127) doch eigentlich nur eine Verdünnung des langen *a*[7]), so dass *âsîs*, *âsît* auf *âsâs*, *âsât* führen würden, die mit lat. *erâs*, *erât* (älter für *erat*) die frappanteste Aehnlichkeit hätten. Das *î* verhielte sich hier ebenso zu *â* wie das *i* in der 2 S. Perfecti *âsi-tha* zu dem *a* des 1 S. *âsa* oder wie das von *rôd-i-ti* er

---

7) Ein andres indisches aus *â* entstandenes *î* ist oben S. 131 von Delbrück behandelt.

weint, gegenüber von *bhôd-a-ti, tud-a-ti.* Die letztere Parallele ist um so schlagender, da das Imperfect *arôdîs arôdît* das lange *î* so gut wie *âsîs, âsît* hat. Dies indische *î* ist also von ganz ähnlicher Art wie das *ei, e, î* des lateinischen Perfects, wie ja denn überhaupt das Herabsinken von *a* zu *i* zu den allerhäufigsten Erscheinungen sehr früher Sprachperioden gehört. Wer um des I-Lauts willen das lateinische Perfect vom griechischen trennt, müsste am Ende auch skt. *pitâ* nicht mehr mit *πατήρ* und *pater*, oder das *mi* der 1 S. nicht mehr mit dem Pronominalstamm *ma* zusammen stellen. In der That hat man ja für die Endung *mi* eine andere, wie mir aber scheint durchaus verfehlte Erklärung vorgebracht.

Um nun aber zu unserm ἔην zurückzukehren, von dem aus sich uns so weite Perspectiven eröffneten, so ist es freilich um die Ueberlieferung dieser Form nicht allzu gut bestellt. Wir müssen uns hier wieder an die bei der Ueberlieferung der homerischen Gedichte noch nicht genug beachtete Umschrift aus dem alten in das neue Alphabet erinnern. Erwägen wir, dass im alten Alphabet *EEN* sowohl späterem ἦεν als ἔην, ἤην und ἔεν entsprach, so beruht die Länge der zweiten Sylbe offenbar nur da auf etwas anderm als der Autorität der Umschreiber, wo der Vers diese Länge bezeugt, und das Misstrauen gegen ἔην, ἤην ist um so gerechtfertigter, weil die früh einreissende Unsitte alle homerischen Formen durch die attische Brille zu betrachten das dem attischen ἦν näher liegende ἔην, ἤην weit mehr begünstigen musste, als ἔεν, das, obgleich es zu ἔα und ἔον die regelrechte dritte Person wäre, doch nirgends vorkommt. Das statistische nun über diese Formen ist folgendes.

ἔην als dritte Singularis findet sich, wenn ich auf Grund Seber's richtig gezählt habe, mit Einschluss der Composita mit ἀπ', ἐπ', ἐν 72 mal [8]) in unserm homerischen Text, darunter 59 mal vor einem Consonanten:

8) Zwei Stellen sind dort falsch citirt.

B 219 φοξὸς ἔην κεφαλήν u. s. w. nur 13 mal vor einem Vocal. Könnte danach trotz der grossen Minderzahl von Stellen die Länge der Endsylbe sicher gestellt erscheinen, so ist doch zu erwägen, dass unter diesen 13 Stellen 4 sind, an denen sich die Dehnung eines etwaigen ἔεν durch den Einfluss des *F* erklären würde:

Ω 499 ὃς δέ μοι οἶος ἔην, εἴρυτο δὲ ἄστυ καὶ αὐτούς

ϑ 116 Ναυβολίδης, ὃς ἄριστος ἔην εἶδός τε δέμας τε

ebenso *λ* 469 = *ω* 17. Sechsmal steht das Wort vor der Hauptcäsur des dritten Fusses, wo ἔεν auch vor Vocalen nichts auffallendes hätte (*K* 351, *X* 410, *γ* 180, *ο* 361, *τ* 53, *ω* 104). So bleiben drei Stellen übrig, an denen die Dehnung von ἔεν befremden würde:

B 687 οὐ γὰρ ἔην ὅςτίς σφιν ἐπὶ στίχας ἡγήσαιτο

Ω 630 ὅσσος ἔην οἷόςτε

δ 248 τοῖος ἔην ἐπὶ νηυσίν

Der Schiffskatalog aber und das letzte Buch der Ilias enthalten viel singuläres und die dritte Stelle ist nicht ohne die gewichtigsten andern Gründe von I. Bekker als Einschiebsel unter den Text gesetzt.

ἤην kommt viermal vor: *Λ* 808 vor einem Consonanten wo nichts hindert ἦεν zu lesen, dreimal, immer nur im ersten Fusse, vor einem Vocal in den spätern Büchern der Odyssee

τ 283 ἤην· ἀλλ' ἄρα οἱ

ψ 316 ἤην· ἀλλά μιν αὖτις

ω 343 ἤην· ἔνϑα.

Das dreimal vorkommende ἔησϑα (*X* 435, *π* 426, *ψ* 175) kann natürlich überall ἔεσϑα gelautet haben. Sollen wir danach die Formen mit η für echt oder für unecht halten? Die entgültige Beantwortung dieser Frage hängt mit einer andern zusammen, die ich oben bei der Besprechung der von ἤην, ἔην möglichen Erklärung absichtlich übergangen habe. Wie verhält es sich mit dem ν? Nach langen Vocalen pflegt sich doch accessorisches ν nicht einzustellen. ἦεν hat die Analogie von ἔφερεν, ἔδειξεν, nur dass in ihm

wie in allen Formen der 3 Sing. Imperf. von der W. ἐς das ν festwuchs. Aber was soll der Nasal in ἔην, ἤην? Vielleicht hat doch Kühner Recht (Ausf. Gr. I 232), wenn er auch in dem gemeingriechischen ἦν das ν auf die Contraction aus ἦεν zurückführt. Auf diese Weise würden sich ἤην und ἔην als hybride Gebilde verrathen. Ich glaube daher, dass wir für die Erklärung des *â* in *erâs*, *erâmus* durch jene homerischen Formen nicht viel gewinnen.

Die Formen mit langem Vocal stellt Corssen unter die von ihm mit besonderer Sorgfalt behandelte „Vocalsteigerung“. Er glaubt durch diese Benennung z. B. die Länge des *â* in *erâmus*, *erâtis* einem andern Erklärungsversuch gegenüber S. 597 „in vollständig genügender Weise erklärt zu haben“. Dieser allzu sanguinischen Auffassung möchte man doch entgegen halten, dass „Vocalsteigerung“ eben nur ein Name für die Thatsache ist, dass uns oft da eine Länge begegnet, wo wir eine Kürze erwarten. Da Corssen selbst einen Grund dieser, nach seiner Darstellung in buntestem Wechsel bald Wurzel-, bald Ableitungs- bald Endsylben treffenden Dehnung nicht findet, so kann man unmöglich sagen, dass er sie erklärt, höchstens dass er sie in eine Reihe ähnlicher, im Grunde ebenso unerklärlicher Erscheinungen eingeordnet hat. Mit dieser Bemerkung soll der Werth seiner umfassenden Zusammenstellung natürlich nicht in Frage gestellt werden. Zu begreifen sind solche Erscheinungen, wenn überhaupt, nicht vom Standpunkt der Lautlehre, sondern aus dem Organismus des Formenbaues. Es mag sein, dass wir in vielen Fällen uns vorerst mit dem Verzeichnen der Thatsache begnügen müssen, aber es ist etwas andres dabei vorläufig stehen zu bleiben, als zu sagen, dies sei eine „vollständig genügende Erklärung“.

3. βλοσυρός.

Bei den Alten ist über dies alterthümliche Beiwort wenig Rath zu holen, sie erklären es meist mit *δεινός*, *καταπληκτικός*, eine Deutung, die augenscheinlich der *Γοργὼ βλοσυρῶπις* angepasst ist, und, was auch z. B. Passow nicht entgangen ist, keineswegs zu dem attischen Gebrauch des Wortes passt. Bei der Vieldeutigkeit der homerischen Epitheta wird man sich, wenn ein Wort über die epische Zeit hinaus sich erhalten hat, zur Ermittlung der Grundbedeutung gerade vorzugsweise an den Gebrauch der Attiker zu halten haben, da wir bei ihnen, zumal in der Prosa, sicher sind es mit der lebendigen Sprache des Volkes, nicht, wie so häufig bei den alexandrinischen und den noch späteren Dichtern, mit den Fabricaten der Studirstube zu thun zu haben. Bei Plato heisst *βλοσυρός* nicht schrecklich, sondern stattlich, hochansehnlich, am deutlichsten Theaet. p. 149a: *οὐκ ἀκήκοας, ὡς ἐγώ εἰμι υἱὸς μαίας μάλα γενναίας καὶ βλοσυρᾶς Φαιναρέτης;* Dieselbe Verbindung *γενναῖος καὶ βλοσυρός* (*τὰ ἤθη*) kehrt Republ. VII, 535a wieder. Diesem Gebrauche folgen spätere Prosaiker wie Aelian, Dio Cassius, besonders mit der Anwendung auf Blick und Mienen. Doch finden wir auch eine für die Erkenntniss des Etymons wichtige sinnlichere Bedeutung, nämlich bei Theophrast. Wenn es bei diesem de caus. plant. 6, 12, 5 heisst *εἰσὶ δ' ἐκ βλοσυρωτέρας ὕλης καὶ σωματωδεστέρας οἱ βλαστοί*, und 6, 14, 2 *ὅσα δὲ ἐν τροφῇ πλείονι βλοσυρωτέρᾳ, καθάπερ τὰ λιμναῖα, ταῦτα καὶ τὰς ὀσμὰς ἔχει παραπλησίας*, so hat das Wort offenbar die Bedeutung üppig, strotzend, reichlich. Diese Bedeutung kann sich aber unmöglich aus der des schrecklichen entwickelt haben. Wir haben vielmehr allen Grund sie für die ursprüngliche zu halten. Das ist denn auch von Passow richtig erkannt und schon für Homer die Folgerung gezogen, dass auch dort schrecklich nicht die richtige Uebersetzung sein könne. Insofern nun *βλωθρός* hoch,

hochaufgeschossen mit ausschliesslicher Anwendung auf Bäume bedeutet, war es ein richtiger Gedanke von A. Goebel (Kuhn's Ztschr. XI 393) diese beiden Wörter in Verbindung zu bringen. Die Wurzel der Wörter kann aber nicht, wie er annimmt, *μολ* sein. Denn dieser, die einfach gehen, kommen bedeutet, fehlt der Begriff, auf den es ankommt. Ein aus W. *μολ* hervorgehendes Adjectiv würde nur den Sinn gehend, kommend ergeben, mit dem hier nichts anzufangen ist, keineswegs ,hervorspringend', oder ,hervorspringen wollend', wie dort angenommen wird.

Das *ϑ* aber von *βλωϑ-ρό-ς* weist auf einen andern Stamm. Dies Wort habe ich schon Grundz.[2] S. 482 mit der für *βλαστή*, *βλαστάνω* sich ergebenden dem skt. *vardh* wachsen entsprechenden Wurzel *βλαϑ* zusammen gestellt, wonach *βλωϑ-ρό-ς* eigentlich aufgeschossen bedeuten würde. Auf das Skr. *vrâdh-ant* gross und die Parallelen von *altus* aus der in *al-e-sco*, *el-e-mentum* liegenden Wurzel des Wachsens habe ich dort hingewiesen. Der lange O-Laut ist in *βλωϑ-ρό-ς* neben *βλαστή* im Grunde nicht befremdlicher als in *ὠκύς* neben *ἀκρός*, in *βῶλος* neben *βάλλω*. Aus derselben Wurzel lässt sich nun aber auch *βλο-σ-υρό-ς* gewinnen, sobald wir mit Goebel das *σ* als ein, wie in *ἀή-σ-υρο-ς* an die Wurzel tretendes Element betrachten. Durch die gesammte primäre griechische Wortbildung zieht sich dies *σ*. Bei einer Reihe von Suffixen haben wir Ableitungen theils aus der reinen Wurzel theils aus einem mit *σ* erweiterten Stamme, wie dies, nachdem ich de nominum formatione p. 17. darauf hingewiesen hatte, unter andern neuerdings von W. Clemm in seiner gediegenen Abhandlung de compositis Graecis quae a verbis incipiunt, (Gissae 1867) p. 112 ff. ausgeführt und auf die Doppelbildung der von ihm untersuchten Gattung von Compositis angewandt ist. Vergleicht man *Λυσ-ίας* mit *Φειδ-ία-ς*, *Δορκ-εύ-ς* mit *Ἀκεσ-εύ-ς*, *Κλωϑ-ώ* mit *Κιησ-ώ*, *Πείϑ-ων* mit *πείσ-ων*, *λείψ-ανο-ν* mit *ξό-ανο-ν*, *τραύσ-ανο-ν* oder *τραύξανον* Reisig (W. *τρυγ*) mit dem gleichbedeutenden

φρύγ-ανο-ν, πανσωλή mit εὐχ-ωλή, so wird man es aufgeben in diesem σ, wie Goebel will, die Futurbedeutung zu vermuthen, vielmehr eine rein formal verschiedene Doppelbildung darin erkennen, die vielleicht aus der Häufigkeit der Formen des sigmatischen Aorists neben denen des Präsensstammes zu erklären ist. Auf diese Weise ward, so scheint es, wie ἀήσ-υρο-ς aus dem St. ἀε, so βλοσ-υρό-ς aus βλαθ, βλοθ entwickelt, das θ wich vor dem σ spurlos wie in Πείσ-ων. Das ο von βλοσυρός neben βλαστή kann man mit dem von ἤμβροτον neben ἁμαρτάνω, von στρογγύλο-ς neben στραγγάλη, von σχολή neben ἀσχαλάω zusammenstellen. Aus dem Grundbegriff keimend kann sich sehr wohl der des vollen, strotzenden entwickeln, wie denn lat. *tu-m-or*, *tu-m-idu-s* neben Skr. *tum-ra-s* strotzend aus der Wurzel *tu* hervorgehen, die im Skr. wachsen bedeutet. (Grundz. S. 204, Pott, Wurzellexikon I 794). Für die Gorgo βλοσυρῶπις passt kein Beiwort besser als strotz-, voll- oder grossäugig und wer *H.* 212 unbefangen betrachtet, wird einsehen, wie gut von dem Αἴας πελώριος gesagt werde:

μειδιόων βλοσυροῖσι προςώπασι,

auf dem riesigen Gesicht des Helden ist das Lächeln gewissermaassen ein Widerspruch, den der Dichter hervorhebt.

Berichtigung und Zusatz.

Im ersten Heft der ‚Studien' S. 257 Z. 5 v. u. steht durch ein Versehn *nâtes* statt *nates*. Die Kürze des *a* hindert indess die Verwandtschaft mit *νῶτον* um so weniger, als auch im Griechischen dieser Stamm mit kurzem Vocal vertreten ist. Schon Doederlein fragt im homerischen Glossar No. 2480, ob *νόσφι* so viel wie *νωτό-φι* sei. Wir fassen *νόσ-φι(ν)* wohl am besten als eine locativisch gebrauchte Casusform auf *-φι* (vgl. *θύρη-φι*) von einem kürzeren Stamme *νοτι*, der mit lat. *nati* identisch ist. Das *ι* ging verloren wie in *νυκτ* statt *νυκτι* = lat. *nocti*, skt. (ved.) *nakti*. Vor *φ* ging *τ* in *σ* über wie im Pronomen *σφώ* vom indogerman. Stamme *tva*. *νόσφι* hiess also ursprünglich ‚im Rücken, rückwärts' und unterschied sich von *nati-bus* nicht mehr als *fori-bus* von *θύρηφι*. Man braucht sich nur der deutschen Wörter, so wie unsers ‚zurück, Rückzug' und des von *νοσφίζειν* nicht sehr verschiedenen Dichtergebrauchs von *νωτίζειν* zu erinnern, um den Bedeutungsübergang ganz natürlich zu finden. Denn, wie ebenfalls Döderlein schon bemerkt hat, *νόσφι* (*ἀπόνοσφι*, *νόσφιν ἀπό*) und seine Ableitungen bedeuten nie wie *ἑκάς*, *procul* einen grossen Abstand, sondern immer nur wie *χωρίς*, *seorsum* eine Trennung, so dass man *νόσφι* vielfach mit abwärts, *νοσφίζεσθαι* mit sich abwenden übersetzen kann.

Druck von C. P. Melzer in Leipzig.